

**T.C.**  
**ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**  
**TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

**ESKİ UYGUR TÜRKÇESİ METİNLERİNDE ÖZEL ADLAR**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan**  
**Burcu SEREN**

**Danışman**  
**Prof. Dr. Şaban DOĞAN**

**BOLU 2019**

**Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,**

**Burcu SEREN'e** ait **“Eski Uygur Türkçesi Metinlerinde Özel Adlar”** adlı çalışma, jürimiz tarafından **Türk Dili ve Edebiyatı** Anabilim Dalında **Yüksek Lisans Tezi** olarak oy birliğiyle/ oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

13.09.2019

**Unvan, Adı, Soyadı**

**İmza**

**Üye (Tez Danışmanı) :** Prof. Dr. Şaban DOĞAN



**Üye :** Prof. Dr. Ercan ALKAYA



**Üye :** Dr. Öğr. Üyesi Ömer YAĞMUR



**Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı**



**Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ**  
**Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü**

## ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, "**Eski Uygur Türkçesi Metinlerinde Özel Adlar**" başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başkalarının esrlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahribat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversitede veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

  
**Burcu SEREN**

**13.09.2019**



## ÖN SÖZ

Eski Uygur Türkçesi ile yazılan eserler çoğunlukla Budizm ve Maniheizm dinleri, az miktarda da olsa Hristiyan dini etkisiyle yazılmıştır. Dinî metinlerin yanı sıra din dışı konularda da metinler yazılmıştır. Daha sonra bu eserler oluşan istiladan korunmak amacıyla Bin Buda Mağaraları'na saklanmıştır. Yüzyıllar sonra bölgeye yapılan keşiflerle eserler bulunmuştur. Böylece Türkologlar bu eserlerle daha önce bilinmeyen bir dil keşfetmişler ve bu eserler üzerine çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Yapılan bu çalışmalar öncelikle dili keşfetmek üzerine olmuş daha sonra ise bu eserlerin çevirisi, incelemesi ve sözlüğü şeklinde gelişmiştir. Fakat bu eserler üzerinde özel adlar ile ilgili çalışmalar yok denecek kadar azdır.

Çalışmamızın amacı ise özel adlar ile ilgili bu eksikliği bir nebze de olsa gidermektir. Bunun için Uygur yazınında yapılan çalışmalar tek tek ve özenle taranmış, çalışmalardaki özel adlar belirlenmiştir.

Bu çalışmadaki öncelikli hedef; Eski Uygur Türkçesi'ne ait eserlerde yer alan özel adların belirlenmesidir. Belirlenen bu özel adların tasnif edilmesi ve elden geldiği ölçüde anlamlandırılmasıdır.

Çalışmamızı oluştururken ilk olarak fişleme yöntemi ile özel adlar belirlendi. Bulunan özel adların geçtiği cümle yazılıp sayfa numarası ile sayfadaki cümle aralığı not edildi. Daha sonra bu özel adlar alt başlıklar olarak kişi adları, yer adları, halk adları ve gök cismi adları olmak üzere tasnif edildi. Tasniften sonra ise anlamlandırma ve açıklama yapıldı. Bu anlamlandırmalarda genellikle taranan eserlerin sözlük kısmından yararlandı. Taranan eserlerde bulunmayan anlamlar için ise kaynakçada belirtilen diğer çalışmalardan ve internet ortamında bulunan birtakım bilgilerden yararlandı.

Mevcut içeriği ile çalışmamız Eski Uygurca Özel Adlar Sözlüğü niteliği taşımaktadır. Böyle bir çalışmanın Eski Uygur Türkçesi'nde özel adlar araştırması için bir adım olacağını düşünüyoruz.

Son olarak bana Eski Uygur Türkçesi'ni sevdiren, tezimde gerek yöntem gerekse kaynak konusunda yardımlarını esirgemeyen, saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Şaban DOĞAN'a teşekkürlerimi sunuyorum. Bana tezim boyunca her konuda sonsuz destek veren ve yanımda olan sevgili eşim Ahmet SEREN'e çok teşekkür ederim. Ve en önemlisi beni bu günlere getiren dualarıyla hep yanımda olan canım aileme, özellikle her şeyim olan anneme sonsuz teşekkür ederim.

**Burcu SEREN**

**13.09.2019**



## ÖZET

### ESKİ UYGUR TÜRKÇESİ METİNLERİNDE ÖZEL ADLAR

**Burcu SEREN**

**Yüksek Lisans Tezi**

**Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı**

**Tez Danışmanı: Prof. Dr. Şaban DOĞAN**

**Eylül 2019, 491 + xiii Sayfa**

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan “Eski Uygur Türkçesi Metinlerinde Özel Adlar” başlıklı bu çalışmada 52 Uygurca metin taranarak içeriğinde saptanan tüm kişi adları, yer adları, halk adları, gök cismi adları çıkarılmıştır. Çalışma ad bilimi, özel adlar hakkında bilgi ve metinlerden çıkarılan özel adlardan oluşmaktadır.

Özel adların kategorilere ayrıldığı çalışmamızda adların kullanıldığı alanlar da eserlerde geçen cümleleri ile birlikte verilmiştir. Eserlerde yer alan özel adların geçtiği cümleler anlamsal bütünlüğü bozulmadan tam olarak çalışmamıza aktarılmıştır.

Özel adların farklı eserlerde ses ve yazım farklılıkları gösterdiği görülmüş, bu benzerlikler çalışmamızda orijinal yazıma sadık kalmak adına aynı madde başına alınmamıştır. Çeşitli içeriklere sahip Uygurca metinlerin içerisinden seçilen adlar ve bu adların cümleleri adların nasıl kullanıldığı açısından da değerlendirilmesini sağlamaktadır. Elde edilen bu çeşitlilik özel adlarla sosyal hayat, inanış ve coğrafya gibi birçok alanın ilişkilerine de ışık tutmaya imkan sağlamaktadır.

Çalışmada özel adlar dört bölüme ayrılarak listelenmiştir. Bunlar; kişi adları, yer adları, halk adları ve gök cismi adlarıdır. Taranan özel adlar kategorilerine göre ayrılarak verilen cümleleriyle eserlerdeki kullanım şekillerini de görmemize yardımcı olmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Özel Adlar, Kişi Adları, Yer Adları, Halk Adları, Gök Cismi Adları

## **ABSTRACT**

### **OLD UIGUR PROPER NAMES**

**Burcu SEREN**

**Master's Thesis**

**Turkish Language and Literature Department**

**Supervisor: Professor Dr. Şaban DOĞAN**

**September 2019, 491 + xiii Pages**

In this study prepared as a master's thesis titled ' Proper Names in Old Uighur Texts (Person Names, Place Names, People's Names, Celestial Body Names)', by scanning 52 detectable Uighur texts, all the proper names, place names, people's names, celestial body names in the content have been subtracted. Study of onomastics consists of informations about proper names and special names extracted from texts.

In our study where the names of the proper names are categorized, the areas where the names are used are given together with their sentences in the works. The sentences that the names mentioned in the works have been transferred to our study without corrupting their semantic integrity.

Proper names' have been seen as sound and spelling differences in different works, with the aim of being adhere to the original writing, these similarities have not been in the same title. Chosen from different kinds of Uigur contexts , usage areas of the names and sentences provide to be evaluated in terms of how they have been used. This acquired diversity also enables to shed light on the relationships of many areas such as social life, belief and geography with proper names.

In the study, the proper names are divided into four onomastic branches. These are names of people, place names, folk names and celestial body names. The scanned proper names have been separated according to their categories and help us to see the usage patterns in their works.

**Keywords:** Proper Names, Person Names, Place Names, People's Names, Celestial  
Body Names





## İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI .....	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI .....	iii
ÖN SÖZ .....	iv
ÖZET .....	vi
ABSTRACT .....	vii
İÇİNDEKİLER .....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ .....	xi
TARANAN ESERLERİN KISALTMALARI .....	xiii
GİRİŞ .....	1
<b>I. BÖLÜM</b>	
<b>1. ESERLERDE GEÇEN ÖZEL ADLAR .....</b>	<b>4</b>
1.1. Kişi Adları .....	4
1.2. Yer Adları .....	374
1.3. Halk Adları .....	439
1.4. Gök Cismi Adları .....	444
<b>II. BÖLÜM</b>	
<b>2. SONUÇ .....</b>	<b>450</b>
<b>III. BÖLÜM</b>	
<b>3. ÖZEL ADLAR DİZİNİ.....</b>	<b>451</b>
<b>KAYNAKLAR .....</b>	<b>487</b>

## KISALTMALAR LİSTESİ

<b>Skr.</b>	: Sanskritçe
<b>Çin.</b>	: Çince
<b>Tib.</b>	: Tibetçe
<b>ET.</b>	: Eski Türkçe
<b>Soğd.</b>	: Soğdça
<b>Mo.</b>	: Mongolca
<b>Moğ.</b>	: Moğolca
<b>Toh.</b>	: Toharca
<b>Ar.</b>	: Arapça
<b>Pali.</b>	: Palice
<b>Sy.</b>	: Suriye
<b>Uyg.</b>	: Uygurca
<b>Türk.</b>	: Türkçe
<b>Pa.</b>	: Partça
<b>bk.</b>	: Bakınız
<b>çev.</b>	: Çeviren
<b>yzr.</b>	: Yazar
<b>EUTS</b>	: CAFEROĞLU, Ahmet (yıl), Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü, Ankara, TDK Yay.
<b>EUTBMT</b>	: TOKYÜREK, Hacer, Eski Uygur Türkçesinde Budizm ve Manihaizm Terimleri.
<b>Man. met.</b>	: Maniheist metinler.
<b>e.</b>	: Erkek
<b>k.</b>	: Kadın

## TARANAN ESERLERİN KISALTMALARI

- TKMÖ** : Türk Kaynaklarında Maninin Öğretisi (Doktora Tezi), Zekine ÖZERTURAL
- H** : Huastuanift Manihaist Uygurların Tövbe Duası, Betül ÖZBAY
- İrqB** : İrk Bitig, Talat TEKİN
- Üİ** : Üç İtigsizler, Fatma Sema BARUTÇU ÖZÖNDER
- BT XXI** : Die drei Körper des Buddha (trikāya), Berliner Turfantexte XXI, Jens WILKENS
- BT XXVI** : Die Uigurischen Buddhistischen Kolophone, Berliner Turfantexte XXVI, Yukıyo KASAI
- Hts.X** : Eski Uygurca Hsüan Tsang Biyografisi X. Bölüm, Semih TEZCAN
- BT III** : Buddhistische Stabreimdichtungen der Uiguren, Berliner Turfantexte III, Peter ZIEME
- BT XXV** : Das Buch Von Der Sündentilgung Edition des alttürkisch-buddhistischen Kšanti Kılğuluk Nom Bitig, Berliner Turfantexte XXV, Jens WILKENS
- AY III** : Altun Yaruk III. Kitap (=5. Bölüm), Mehmet ÖLMEZ
- BT II** : Eine Uigurische Totenmesse, Berliner Turfantexte II, Klaus RÖHRBORN
- Hts.VI** : Hsüan-Tsang'ın Eski Uygurca Yaşamöyküsü VI. Bölüm, Mehmet ÖLMEZ ()
- SDB.** : Uygurca Sadaprarudita ve Dharmodgata Bodhisattva Hikayesi, Fatma Sema BARUTÇU
- Hts. IX, X** : Xuanzang (The Uygur-Turkic Biography of The Seventh-Century Chinese Buddhist Pilgrim), Kahar BARAT
- BT XVIII** : Altun Yaruq Sudur Vorworte und das Erste Buch, Berliner Turfantexte XVIII, Peter ZIEME
- BT XXIX** : Der Altürkische Kommentar Zum Vimalakīrtinirdeśa-Sūtra, Berliner Turfantexte XXIX, Yukıyo KASAI
- BT XX** : Vimalakīrtinirdeśasūtra, Berliner Turfantexte XX, Peter ZIEME
- UAT** : Uighur Abhidharma Texts: A Philological Study, Masahiro SHÖGAITO
- Diš.** : Dišastvustik Eine altuigurische Bearbeitung einer Legende aus dem Catuspariṣat-sūtra, Abdurishid YAKUP

- Das.** : Daśakarmapathāvadānamālā, Masahiro SHŌGAITO, Lilia TUGUŞEVA, Setsu FUJISHIRO
- EUT** : Ein Uigurisches Totenbuch Nāropas Lehre In Uigurischer Übersetzung, P. ZIEME und G. KARA
- AT. I** : Studies in the Uighur Version of the Abhidharmakośabhāṣya-ṭīkā Tattvārthā Volume I Text, Translation and Commentary, Masahiro SHŌGAITO
- AT. II** : Studies in the Uighur Version of the Abhidharmakośabhāṣya-ṭīkā Tattvārthā Volume II Text, Translation and Commentary, Masahiro SHŌGAITO
- BT V** : Manichäisch-türkische Texte, Übersetzung, Anmerkungen, Berliner Turfantexte V, Peter ZIEME
- BT XXIII** : Magische Texte des Uigurischen Buddhismus, Berliner Turfantexte XXIII, Peter ZIEME
- MO.** : Manuscrits Ouïgours Du IX-X Siècle de Touen-Houang Tome I, Tome II, James HAMILTON
- BT I** : Fragmente der Uigurischen Version des “ Jin’gangjing mit den Gāthās des Meister Fu ”, Berliner Turfantexte I, Georg HAZAI-Peter ZIEME ()
- BT VII** : Fragmente Tantrischer Werke in Uigurischer Übersetzung, Berliner Turfantexte VII, Georg KARA- Peter ZIEME
- BT III** : Das Uigurische Insadi-Sūtra, Berliner Turfantexte III, Semih TEZCAN ()
- SUK. I** : Sammlung Uigurischer Kontrakte I, Juten ODA, Peter ZIEME, Hiroshi UMEMURA, Takao MORIYASU
- SUK. II** : Sammlung Uigurischer Kontrakte II, Juten ODA, Peter ZIEME, Hiroshi UMEMURA, Takao MORIYASU
- AB** : Eski Uyurca Altun Yaruk Sudur’dan “ AÇ BARS” Hikayesi, Zemire GULCALI
- Prens KP** : İyi ve Kötü Prens Öyküsü, James Russell HAMILTO, Çeviri: Vedat KÖKEN
- AY VI** : Altun Yaruk Sudur VI. Kitap (Karşılaştırmalı Metin Yayını), Özlem AYAZLI
- BT XXVIII** : Prajñāpāramitā Literature In Old Uyghur, Berliner Turfantexte XXVIII, Abdurishid YAKUP
- ETŞ** : Eski Türk Şiiri, Reşit Rahmeti ARAT
- TT VIII** : Türkische Turfan-Texte VIII-IX-X, Annemarie Von GABAIN
- TT IX** : Türkische Turfan-Texte VIII-IX-X, Annemarie Von GABAIN

<b>TT X</b>	: Türkische Turfan-Texte VIII-IX-X, Annemarie Von GABAIN
<b>EUDÇ</b>	: Eski Uyğurca Dört Çatik, Ümit Özgür DEMİRCİ
<b>AY. VII</b>	: Altun Yaruk (Yedinci Kitap), Engin ÇETİN
<b>Maitr.</b>	: Uyğurca Metinler II. - Maytrisimit, Şinasi TEKİN
<b>AYİP</b>	: Altun Yaruk'tan İki Parça, Dr. Saadet Ş. ÇAĞATAY
<b>U I</b>	: Uigurica I, F.W.K. MÜLLER
<b>U II</b>	: Uigurica II, F.W.K. MÜLLER
<b>U III</b>	: Uigurica III, F.W.K. MÜLLER
<b>U IV</b>	: Uigurica IV, F.W.K. MÜLLER-A. von GABAIN
<b>M I</b>	: Türkische Manichaica aus Chotscho I, A. von LE COQ
<b>M II</b>	: Türkische Manichaica aus Chotscho II, A. von LE COQ
<b>M III</b>	: Türkische Manichaica aus Chotscho III, A. von LE COQ
<b>SYI</b>	: A Study of the Buddhist Sūtra Called Säkiz yükmäk yaruq or Säkiz törlügin yorumiş yaltrımıš in Old Turkic Facsimile Volume, Oda JUTEN
<b>SYII</b>	: A Study of the Buddhist Sūtra Called Säkiz yükmäk yaruq or Säkiz törlügin yorumiş yaltrımıš in Old Turkic Text Volume, Oda JUTEN

# GİRİŞ

## AD BİLİM

### *Ad Bilimi Nedir?*

“Ad bilimi; canlıların, nesnelerin ve kavramların, kısacası çevremizde gördüğümüz ve algıladığımız her şeyin adıyla ilgilenen bilimin adıdır.” (Sakaoğlu 2001: 9)

Prof. Dr. Doğan Aksan’a göre ad bilimi altında yapılacak dil çalışmaları iki başlık altında toplanabilir.

Konuyla ilgili olarak Aksan:

1. “Anlam bilimiyle yakınlığı olan, ancak yöntem bakımından ondan ayrılan ve sözcük-kavram ilişkisine önem veren bilim dalı. Bu daldaki çalışmalarda herhangi bir kavramdan (örneğin güzellik, balık, zaman) hareket edilerek bu kavramın herhangi bir dilde nasıl anlatım bulduğunu ve anlatımda hangi etkenlerin rol oynadığı incelenir. Bu alana geniş ad bilimi adını verebiliriz. Çünkü ele alınan sözcükler genellikle dil bilgisinde ad sayılan ögelerdir ve bu bilimin bu türü doğrudan doğruya adlara yönelir.
2. Genellikle her dilde özel ad sayılan ögeler üzerinde duran ve özel adları köken bilgisi, tarihsel gelişme yönünden ve çeşitli dil ve kültür sorunları açısından inceleyen bilimdir. (Aksan 2009: 32)” ifadelerini kullanır.

Ad bilimi çeşitli alanlarca (dil bilimciler, hukukçular, halk bilimciler, tarihçiler... gibi) inceleme konusu olmuştur.

### Özel Ad Bilimi

Özel ad bilimi; dil birimlerinin özel ad kullanımları ile özel adların verilme geleneklerini araştırma çalışmalarının adıdır.

Dil çalışmalarının, dilin anlam kısmından çok söz kanunları peşinde koşması, özel ad bilimi (onomastics) teriminin ikinci anlamının öne çıkmasına yol açmıştır. Daha çok özel adlar üzerindeki araştırmalar için kullanılır hale gelmesi yüzünden, özel ad biliminin dilciliğin bir kolu olup olmadığı tartışmalara yol açmaktadır. (Karaağaç 2013: 42,43)

Sözlerin özel ad olarak kullanılabilmesi, ancak onların anlam boşalmasına uğratılmasıyla mümkün olmaktadır. (Karaağaç 2013: 41)

Ansiklopedilerde, sözlüklerde ve çeşitli söz dizinlerinde, özel adlar, diğer sözler gibi komşu bilgi ve kavramların adlarıyla değil, adı oldukları kişi veya varlığın bulunduğu yer, yaşadığı tarih ve coğrafya vs. gibi dil dışı özellikleriyle tanımlanırlar. (Karaağaç 2013: 41)

Eski bilginin adı ile yeni bilginin adı arasındaki ilişkiler üzerinde yapılan çalışmalar, eski devirlerden beri, ad, adlandırma, ad verme geleneği, ad bilgisi (onym, onomatology, onomastics) gibi adlarla anılmıştır. (Karaağaç 2009: 54)

Anlamsız kullanımları oldukları için, özel adların sınıflandırılması, söz konusu varlıkların doğanın hangi varlık türüne ait oluşlarıyla ilgilidir.

1. Kişi adı (antroponim): Kişi ve aile adı ile mahlas, lakaplar ve unvanlar, özel adların bu bölümünü oluşturur. Öteki özel adlar gibi, sözlük veya söz diziminin herhangi bir birimi, özel ad olarak kullanılabilir.
2. Yer adı (toponim): Yerleşim adı (oykonim), su adı (hidronim), dağ adı (oronim) yanında ülke ve bölge gibi her türden coğrafya adları, özel adların bu bölümünü oluşturur. Yukarıda da belirtildiği gibi tarihte, kişi, aile, boy, hanedan ve yer adlarıyla halk adlarının sık sık birbirlerinin yerine kullanıldıkları veya bunların birbirlerini etkiledikleri görülür.
3. Halk adı (etnonim): Bütün boy ve ulusların adları, özel adların bu bölümünü oluşturur. Eski tarihlerde halk adlarının epeyce bir bölümü komşu halklar tarafından verilmiştir. Yine tarihte, kişi, aile, boy, hanedan ve yer adlarıyla halk adlarının sık sık birbirlerinin yerine kullanıldıkları veya bunların birbirlerini etkiledikleri görülür.
4. *Gök cismi adı (cosmonim)*: Gökyüzü varlıklarının adları, her dilde, oldukça değişik kaynaklıdır. Bunlar, diğer dillerden ya olduğu gibi ya da anlam aktarması yoluyla alınmış adlardır. (Karaağaç 2013: 41,42)

## Eski Uygurca Özel Adlar

Eski Uygurca dönemi metinlerinde zikredilen isimler üzerinde yapacağımız incelemede bu döneme ait metinlerin tamamının taraması yapılmıştır. Altun Yaruk, Sekiz Yükme, Irg Bitig gibi nice eserde geçen özel adların hepsine yer verilmiştir. Günümüzdeki özel ad yapısı ile Eski Uygur Türkçesi metinlerinde geçen özel ad kategorisinde bir takım farklılıklar yer almaktadır. Bu farklılıktan bir tanesinin temeli çeviri yoluyla edebiyatımıza kazandırılan eserlerdeki bazı adlardır. Eski Uygur Türkçesi metinlerinde kimi özel adlar çeviri yapılan dilden alınırken özel adın o dildeki anlam karşılığının alınmasıyla ortaya çıkmıştır. Yani anlam boşalması yaşayarak özel ad kategorisine giren bazı isimler o dönemde anlamlı oldukları haldeki anlamları ile geçiş yapmışlardır. Bütün bu bilgiler ışığında gerek yer adları gerek kişi adları üzerinde kategorik bir sentez çıkarılarak ad bilimi çerçevesinde incelemeye tabi tutulmuştur.

Çalışmamız esnasında özel adlardan öncelikli olarak kişi ve yer adları ön plana çıkarılmıştır. 52 eserin taranmasıyla ortaya çıkarılan bu incelemede fişleme yöntemi kullanılmıştır. 2774 kişi adı, 443 yer adı, 31 halk adı ve 54 gök cismi adının tasnif edildiği eserimizde bu yöntem en verimli yöntem olarak tercih edilmiştir. Eserlerde yer alan adlar öncelikle kişi ve yer adı olarak iki farklı başlığa ayrılmıştır. Kendi içerisinde benzerlik gösteren ifadeler birbirine “bk.” ibaresi ile bağlanmıştır. Bazı isimler ise birçok benzer nokta bulunmasına karşın farklı madde başlarında yer almaktadırlar. Taradığımız eserlerdeki yazıma sadık kalmak adına bu tür kelimeleri birleştirmekten kaçınmayı uygun bulduk.

Bu alanda yapılması hedeflenen bir çalışma için kaynak niteliği taşıması hedeflenen bu eserde çeşitli amaçlar bulunmaktadır. Bir özel ad çalışması esnasında karşılaşılan bir anlam belirsizliğini gidermek, çeşitli özel adların kullanım şekillerini daha rahat saptayabilmek, ele alınması muhtemel eserlerde geçen ve özel ad olması muhtemel içerikler için başvuru kitabı sağlamak bu amaçlardan sadece birkaçıdır.



# I. BÖLÜM

## 1. ESERLERDE GEÇEN ÖZEL ADLAR

### 1.1. Kişi Adları

#### a[ **vu]şin tärim**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın azun-qa sañli[y] [ulu]y 'aş-ä atam nomči bilgä küntük tay-ši açarı ñgkä yırayu bæg ögrünç-ä aña tärim artadaz [kirä]şiz taruyaçı sanggung tangyusuq vuşin uluy [ata]m sungyır taruyaçı tiličä wuşin lačın ñnal bay ñnal arıy qurtya tärim sulayı ñnal baraq buqa sanggung [ ]lan wuşin asan qutluy wuş[in] s[ ] sävinč vuşin qıpçaq suin ši t[ ] vuşin tuymış atam tigin buq-a sanggung külüg tigin vuşin qařın-larım sävinč yanga wuşı ögü vuşin tilik toyřıl čuñgcing apay-a-larım inč buq-a taruyaçı ordu buq-a taruyaçı buşayu ñnal a[ ] vu]şin tärim sävinč qutluy taruyaçı čäpäk tig[in ] tigin yişñäm küräk qay-a čın vuu-ş-[in ]p sičing [ ] abdala tayking sanggung açı-larım utpalaşiri ratñaşiri başlap t[u]miş-larım qataş-larım tayay-larım yigän-larım şabi-larım tirin-larım quvray-larım birlä ulatı tört tuyum biş azuntaqı ög qang bolmiş tınlı-lar ärmaz yaramaz orun-larta tuymış ärsär-lär trk tavray aşup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-şti-ınta ögüm qañgım örü uluy-larım [üz]äliksiz nom boşyurmiş baxşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[liy yirtinčü-]tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-ınča tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41)

**a[çata]şaduru** Babası Bimbisārā olan bir Magadha kralı, onu kötü huylu olarak öldürmeye çalıştığı söylenir. Büyüdüğünde babasını öldürdü ve tahta çıktı. < Skr. Ajātaśatru

a... basa bir tuş-ta .. açagarh atlıg balıq-ta a[çata]şaduru ilig-ning anası vaytıh-ı katun-ta [a]bita tengri burkan-ıg .. artukrak mengilig uluş-uğ .. [a]dırtlıg körkitü yarlıkap .. açā adır-a nomlamış ETŞ (s.186 19A.3-10) bk. açādaśatru, açdaśaturu, açataştru, açataştru

**abakirti** 24 Guruların on altıncısı. Skr. Abhayakirti, Tib. 'Jigs-med grags-pa munung ulalu kälmiş baxşı-ları ärsär vçir-a dari vçirapani sarxapa nagarçuni şavaripa luyupa darikapa vçir-a-ganti-pa kurmapada çalandar-a-pa kiraşna-čary-a-pa guxapa viçay-a-pada tilopa naropa abakirti vagişvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxşı uluy saskau-a baxşı irçibsun baxşı saskau-a pantit baxşı payışpa baxşı bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

**abamu** Özel erkek adı (EUTS).

tört y(a)ruq küçin birlä bu y[ir] suv-qa inti abamu bu[rxan]ça b..... M I  
(s.19 T.Ia 2-5)

**abdala tayking sanggung**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adin azun-qa sañli[y] [ulu]y 'äš-ä atam nomçi bilgä küntük tay-ši açarı ñgkä yirayu bæg ögrünç-ä aña tärüm artadaz [kirä]šiz taruyaçi sanggung tangyusuq vušin uluy [ata]m sungyir taruyaçi tiličä wušin lačin inäl bay inäl ariy qurtya tärüm sulayı inäl baraq buqa sanggung [ ]lan wušin asan qutluy wu[š]in s[ ] sävinč wušin qipčaq suin ši t[ ] wušin tuymiš atam tigin buq-a sanggung külüg tigin wušin qařin-larim sävinč yanga wuši ögü wušin tilik toyřil čuñgcing apay-a-larim inč buq-a taruyaçi ordu buq-a taruyaçi buşayu inäl a[ ] wu[š]in tärüm sävinč qutluy taruyaçi čäpäk tig[in ] tigin yişñäm küräk qay-a čin vuu-š-[in ]p sičing [ ] abdala tayking sanggung açi-larim utpalaširi ratñaširi başlap t[u]mish-larim qataš-larim tayay-larim yigän-larim šabi-larim tirin-larim quvray-larim birlä ulatı tört tuyum biš azuntaqi ög qang bolmiş tinly-lar ärmaz yaramaz orun-larta tuymiš ärsär-lär trk tavray aşup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-šti-inta ögüm qañgım örü uluy-larim [üz]äliksiz nom boşyurmiş baxši-larim ülgülänčsiz özlüg yaš-[liy yirtinčü-]tä üstün tužit-ta öz öz t[ilä]miş tap]-lar-inča tuymaq-lari bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41) BT XXVI (s.241-242 129.35-41)

**abič** Özel erkek adı (EUTS).

//////// ygrmi-kä manga abič-qa quanqu SUK. II (s.86 Lo02.1), (s.86 Lo02.4)

**abičuq**

bu oq yir-ning tipmsay (?) tay-pukü ögän qitiy-in-ta yazı kičig-tä bir uluy atiz bir qansan (?) birlä tanuq qulunčung tutung [=totoq (?)] tanuq taz tanuq qanturmiş tanuq abičuq SUK. II (s.8 Sa03.19-22)

**abida** Batı cenneti Budası'nın adı.( BT XIII)

sol qulyaq gödvari atly orun-ta sura-vairi birlä vira-mati qaš qavišiy-inta ram-a işvari atly orun-ta abida birlä karvari iki köz tivi-kota atly orun-ta vçir-a-piraba birlä langka işvari iki ängin malavar atly orun-ta vçir-a-dix-a birlä turum-a-çay-a upa-kišidir-a ärür BT VII (s.33 A.42-48), (s.36-37 A.121a-137) EUT(s.132 677-678), (s.176 1214-1218) BT XIII (s.37 1.87-88), (s.91 13.5-7), (s.127-128 21.27-34) ETŞ (s.200 20D.84-87), (s.200 20D.96-103), (s.208 20E.207-210), (s.208 20E.215-218), (s.208 20E.222-225), (s.222 22.37-44) bk. abita, amita, abita-abaa

**abiri**

tnuq yapiči tan<u>q abiri bu tamya tüšiki-ning ol män öz qana tu ayıdip bitidim SUK. II (s.151 Mi05.9-10)

**abiš**

tavişyan yil ikinti ay iki oduz-qa biz bæg buq-a bay buq-a yürüng qipčaq il buq-a malda qıdan yn-ä yürüng tümän kök tmür 'äsän tmür mängü tmür turmiş uğmiş finmiş qul

qy-a umİNçİ isigi töläk abiş başlap il bodun-qa ol öngdünin-tä yunglaq-liq böz kargäk bolup İnal qoç-tin yuz iki yrım bay-liq böz alip biz-ni bilä qalan-çİ turİ-nİ borluq-çİ birip biz-ning burun birgüçi qr-a toyın atly qalan-çİMİZ-nİ yandurup altimiz SUK. II (s.165 Mi20.1-10)

### **abita burxan-liy kün tngri**

[a ]s [ ] [a ]insizin yrliqap [alku yi]rdinçü-lärig yrutdaçİ abita burxan-liy kün tngri-a ärtmiş barmış ödtä qolu-ta ärür BT XIII (s.144 30.1-6)

**abita** Mahayana Budizm'in kutsal yazılarına göre göksel bir Buda'dır. < Skr. Amitāyuh, Amitābha

[öngdün yİngaq] akşobi atly burxan [küntin yİngaq] ratnadivaçİ atly burx[an] [kidin] yİngaq abita at[ly burxan] [taytİN] yİngaq duntub[isvari atly burxan] [king yiti]z nomlayİN BT XVIII (s.138 0333-0337), (s.150 0518-0523) ETŞ (s.200 20D.84-87), (s.200 20D.96-103), (s.208 20E.207-210), (s.208 20E.215-218), (s.208 20E.222-225), (s.222 22.37-44) UI (s.32-33) BT XXI (s.119-120 0245-0260) bk. abida, amita, abita-abaa **abita-abaa** “Buddha'nın sonsuz niteliği, sınırsız ışığı” anlamında kullanılan terim, amita ve “ışık” anlamındaki abha kelimelerinden oluşur. Ayrıca “bilge ışık Buddha” anlamında da kullanılmakta olup, Amitābha Buddha'yı temsil eder (SH 375a, Edg. 63b, ). ETü. amita aba burhan “amitābha Buddha”, bilge yaruk burkan (ST) “bilge ışık Buddha” = Skr. amitābha = Çin. 阿彌(陀)婆( ya da佛) “ē mí (tuó) pó” (ya da fú), 無量光 “wúliàng guāng” (SH 287a), 智慧光佛 “zhìhuì guāng fú” (SH 375a), 阿彌陀佛 “ēmítuófó” (Gakkai 2002, amitābha mad.) (EUTBMT)

samantabağire abita-abaa BT XXVI (s.212 113.20-21) bk. abita, amita, abida

### **açadaşatru** Bir kralın adı. ~ Skr. Ajātaśatru

sumili sangataz-i-ta ulatİ toyİN-lar açadaşatru milintri-ta ulatİ ilig-lär utpalavrni-ta ulatİ şmnanç-lar kamapiri-ta ulatİ urİ-lar şivasi-ta ulatİ çantal-lar angulamali-ta ulatİ oyrİ-lar ağavaki-ta ulatİ yäklär alqİNçsİZ qİltİ-lar BT XIII (s.78 12.63-70) bk. açdaşaturu, a[çata]şaduru, açataştru, açataştru

### **Açari**

män Açari bilü // // // // // // // SUK. I (s.IV[130] TII D 149b.7) bk. açari

### **açari** Öğretmen, hoca. Skr. āçārya (EUTS)

vrxardaqi açari bæg // // // // // // // yaqaqa tutdum SUK. II (s.70 RH01.3-4), (s.86 Lo02.2) SUK. II (s.70 RH01.7), (s.142-143 WP06.2-23) bk. Açari

### **açataştru** Magadha kralı. Skr. ajātaśatru

anta oq açataştru ilig bæg ..... TT X (s.30 T III TV 86-25.433), (s.32 T III 84-58.456-459), (s.34 T III 84-58.486-488), (s.34 T III 84-58.489-493) bk. a[çata]şaduru, açadaşatru, açdaşaturu, açataştru

### **açbuqa**

bu söz-kä qora qıday tanuq küçdämür açbuq-a tükäl qy-a buyan qy-a tanuq bu nişan män mungsuz qy-a-nıng öl[=ol] män toyda mungsuz qay-a-qa aydtp biqidim SUK. II (s.170 Mi24.11-14)

**açdaşaturu** Bir kralın adı. ~ Skr. Ajātaśatru

ät'öztä açdaşaturu xań-nıng atası ayayuluq bimbasri ilig-kä anası vudix xağun-qa alqu qamay tirin-kä quvray-qa BT XIII (s.64 7.3-7) bk. açadaşatru, a[çata]şaduru, açadaşatru, açataştru

**açtuq**

nyşakpt açtuq-qa quti-nga ymä tngırdäm tözün ... BT V (s.67 721-722)

**açataştru** Doğu Hindistan'daki Haryana hanedanlığının kralıydı. Kral Bimbisara'nın oğluydu ve hem Mahavira hem de Gautama Buddha'nın çağdaşıydı. Skr. Ajataśatru

yime (ö)k açataştru atlıg ilig ılan erdi Maitr. (s.116 58.43-44) bk. açadaşatru, a[çata]şaduru, açdaşaturu, açataştru

**açiti** Skr. Ajita

ant(a) (ötrü) biregikide ulatı ö(ngi) kalmış açitide ulatı tört (yigirmi) urılar kırk tümen udu kelmi(ş) tınlıglar.. alku maytrı bodisvtka amramakın üç inağ tutmaq ...-sinoğul kişi qodup toyın (dınar) (boltı)lar Maitr. (s.67 19.7-14), (s.99 45.3-4), (s.166 92.15-19)

**adak totok inal**

[ ärt]miş adın azun-ka sanlıg bolmiş ulug aтам sıñkar totok bägkä ulug anam [ ]W totok bägkä eçim tudan açari-ka yängäm kutug t(ä)ñrim-kä tugmış aтам 'K/Z inal-k[a tug]miş anam ogul yetmiş t(ä)ñrim-kä eçim tagay inal-ka yängäm sävinç t(ä)ñrim-kä anam üstäk t(ä)ñrim-kä anam ana hatun t(ä)ñrim-kä bäkümiş totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ñrim-kä aтам ödüş inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kä anam buyançog t(ä)ñrim-kä äkäm tarim kunçuy t(ä)ñrim-kä yängäm tadarçın t(ä)ñrim-kä eçim aışız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[ş]ım kutlug-ka karna šäli-kä ana hañun t(ä)ñrim-kä adaşım elig-kä yıgmiş t(ä)ñrim-kä kä/ig t(ä)ñrimkä ölgäşük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmış ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluş-ınta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

**adana**

bu böz iki bay-liq böz ol tanuq tapmış tanuq kizigin(?) bu nişan män ögrünç qy-a-<ning> ol män adan-a(?) bitidim SUK. II (s.169 Mi23.5-7)

**adaq toğoq**

it yıl onunç ay säkiz yangıqa män sadı-nıng orđuqluy adaq todoq-taqı üç baqır lal-ni män sadı öng-tün kidin sağıy-qa yorip yuz yasduq-qa käsişdimiz SUK. II (s.172 Mi26.1-6), (s.172 Mi26.6-9)

**adar**

bu bitig a(...)ning bāgi adar-ning tāgrāsın-tā biqidim SUK. II (s.55 Sa26.21-23)

**adaş kaya**

bars yıl onunç ay tokuz otuz-ka adaş kay-a tapsız bolmiş-ta m(ä)n tām[ü]r kay-a ada-sı ketip tärk tavrak öñädzün BT XXVI (s.138 53.1-2)

**adavaki ~ atavaki** Bir Yaksa- prens adı. <Skr. ātavaka

ötrü bo adavaki yäk qatıy ünin qıqırıp ülgüsüz sansız tınly-larıy ölürgä -gäli uyradı TT X (s.12 T I D-5.33-36), (s.12 T I D-5.48-51), (s.14 T I D-5.78-84), (s.10 T I D-5.28-29), (s.18 T I D-3.180-184), (s.18-20 T I D-2.196-202), (s.22 T III 84-39.249-251), (s.22 T III 84-39.256-263), (s.24 T III 56-6a.296-301), (s.24 T III 56-6a.301-308), (s.24 T III 56-6a.333-336), (s.24-26 T III 56-6a.339-341), (s.26 T III 56-6a.348-360), (s.26 T III 56-6a.353-356), (s.26 T III 56-6a.361-363), (s.26 T III 56-6a.365-366)

**ağay qız**

/////// tişip sözläşip ađay qız-qa birmiş(?) SUK. II (s.146 Mi01.4), (s.146 Mi01.6-8), (s.146 Mi01.9-12)

**ağay tu**

män ađay tu ymä bir ägsüksüz tükäl sanap altım SUK. II (s.51 Sa24.4-5)

**ağay tutung**

luu /// säkizinç ay altı otuz-qa män ađay tutung-qa yunglaq-liq čao krgäk bolup piñtung atly qığay är qrabaş-ım-ni şivsıy tayşı-qa (.....) (...) toquz čao yastuq-qa toyıuru satdım SUK. II (s.51 Sa24.1-3), (s.51 Sa24.7-8), (s.51 Sa24.12-13), (s.130 Em01.2-9)

**ağay**

/// yıl säkizinç ay altı otuz-qa män ađay pinđung-ning sağıyı toquz yastuq čao-ni şivsıy tayşı-tin tükäl sañap alıp bu bitig-ni birtim SUK. II (s.155 Mi10.1-3), (s.155 Mi10.3-4)

**addmuz roşn tngri**

... taqıı addmuz roşn tngritäg ayayuluq ayırlayuluq TT IX (s.18 T III D 259,1 Z.91)

**ädgü asiy|liy**

ädgü asiy|liy atl(i)-y t(ä)ngri burxan - qutınga yükünürbiz BT II (s.32 514-516)

**ädgü ädräm y(a)ruqluy**

ädgü ädräm y(a)ruqluy atl(i)y t(ä)ngri burxan qutınga ,, yükünürbiz BT II (s.35 644-646)

**ädgü ädräm** İyi erdemidir. (Buddha ismi.)

ädgü ädrämlig atl(i)g t(ä)ngri burhan kutıña yükünürbiz BT XXV (s.108 866)

**ädgü biliglig**

ädgü biliglig atl(i)y t(ä)ngri burxan ,, BT II (s.35 636-637)

**ädgü bulunguy yingaq-iy idürmädäçi**

ädgü bulunguy yingaq-iy idürmädäçi atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga , , yūkünürbiz  
BT II (s.37 717-719)

### **ädgü nom|ta yoridaçi**

ädgü nom|ta-yoridaçi atl(i)γ t(ä)ngri|i burxan - qutınga yūkünürbiz BT II (s.32  
517-519)

### **ädgü ögli tegin**

ol ödün maxarıt elläg\* ädgü ögli teginig buşuş-luy körüp inçä tep yarlıy-qadı  
Prens KP (s.12 IV), (s.22 XXIII), (s.25-26 XXX-XXXI), (s.26 XXXI-XXXII), (s.28  
XXXVI), (s.32 XLIV), (s.35 L), (s.38 LV-LVI), (s.39 LVIII), (s.40 LX), (s.42 LXIII-  
LXIV), (s.42 LXIV)

### **ädgü togrıl [ ] (e.)**

eçim aşız-ka eçim yam inal-ka yän(g)äm sumak t(ä)ñrim-kä [ ] tur]mıš buyanıg  
nomlug dentarım(ı)z äsän açarı bäg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yängäm içkälmiš t(ä)ñrim-  
kä eçim äsän inal-ka yängäm el [ eçim ]/ inal-ka yängäm basana t(ä)ñrim-kä eçim  
bägiçük inal-ka [yängäm -Q’] eçim han kulı-ka yängäm aţay kunçuy-ka iç kadiçük-kä [ ]  
] kay-a šäli-kä sumak t(ä)ñrim-kä kadın atam kädik totok bäg-kä [kadın anam ]-Q’ eçim  
basana inal-ka inim kăraksız-kä kälınim tilik sarıg [ ] el almıš t(ä)ñrim-kä adaş-ım  
bolmıš-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K’ kızım aţay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä  
takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp ’añ kenintä burhan kutın  
bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

### **ädgü tonga**

taqıyu yıl yitinç ay säkiz ygrmikä män toyınçoy tüşiki basıqı biz üçägü ävdä (...)  
çoyı bolmıš-qa tuymıš-imiz ädgü tonga tard’u öz qana üzkindä tişip bu kün-tä öngdün-ki  
tüşiki-ning tangut-ta qıday-ta nägü ymä birimi bar ärsär toyıçoy basıqı bilmäz män tüşiki  
bilir-män SUK. II (s.151 Mi05.1-7)

### **ädgü toyrıl**

tanuq älik tanuq taqıçuq tanuq tarım/// tanuq topula bu tmyä mäning’ol män ädgü  
toyrıl aytıp bitidim SUK. II (s.47 Sa22.13-14), (s.47 Sa22.17), (s.149 Mi03.18-20)

### **ädgü tözün**

takı bo buyan ädgü kılınç ärtmiš kadan atam sıñ tsi kadan anam siukui ayı vapkui  
ayı vapki ädgü tözün y(e)gän tözün-kä tägmäki bolzun BT XXVI (s.259 140.5-7)

### **ädgü ünlüg**

ädgü ünlüg-atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.18 31-32), (s.34  
574-575)

### **ädgü y(a)ruqluy**

ädgü y(a)ruqluy atl(i)γ t(ä)ngri burxan-qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.30  
439-441)

**ädgü yegän**

yemä el ötükan ...l.... entiri biz ekkün törümištä qara bulit örlän-tük-tä qaralay toyan tüpin-tä boz bulit örläntük-tä bozluy toyan tüpin(tä) ilki ögümüz etmiş yayru qamayun yaratmış täñri taβyač xan täñri uyyur xan yarlıyına men yaramış inanč totoq başın ulatı m'wk' tiräk uluy sañun manyaq čor yoxnan tegin toydı qapaq apa yegän pwnyxny qapaq ädgü yegän uqmaz čor topulyaq š'k/sng škry borluq it+yegän yoxnan māxu+čor bu qamay yalaβačlar bu qutluy šačıu qa kirdimiz MO. (s.84-85 15.1-15), (s.134 25.10-12)

**ädgü yit**

oom gañtam včirini xung a tip yašil önglög ädgü yit atlay tngri qızın ündürüp gantam včirini včir-a pučiti a xung tigü ol BT VII (s.57 A.644-647)

**ädgü yitliş suv**

ädgü yit-liş suv atly pıryanggu xu-a önglög ärip yarimduq labay tutar ädgü yit-liş suv-luy yaymur-qa oyun bädiz-kä tükäl-ligig munı üzä kök qalıy-iy toşyurup tapınurbiz BT VII (s.39 A.187-191)

**ädgü yula**

ädgü yula atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga „, yūkünürbiz BT II (s.48 1120-1121)

**ädgü**

män yrp yanga-niñg ädgününg içimiz inimz qamiz qatašimiz oyulumiz qizimiz ayitmazsun istämazün SUK. II (s.8 Sa03.11-13), (s.8 Sa03.8), (s.8 Sa03.1-4), (s.8 Sa03.23), (s.153 Mi07.1-7)

**ädgü|lög - ädräm|lig - čoyluy yalın-liş|niñg - tirKini**

ädgü|lög - ädräm|lig - čoyluy yalın-liş|niñg - tirKini atl(i)ğ t(ä)ngri burxan-qutınga yūkünürbiz BT II (s.32 506-508)

**adiş tarxan**

///// čaxšaput ay bir yangıqa män adiş tarxa'n-qa yunglaqlıq //// käreğäk bolti SUK. II (s.4 Sa01.1-2), (s.4 Sa01.6-7), (s.4 Sa01.11-12), (s.4 Sa01.15-19)

**adiş**

bu savda tanuq adiş tanuq yikuy nom SUK. II (s.89 Lo05.6b)

**ädräm|lig-ärdini**

ärdäm|lig-ärdini atl(i)ğ t(ä)ngri-i burxan-qutınga BT II (s.30 444-445)

**adrš-a urupa včirini** 16. tanrı kızının on üçüncüsü, Skr. Rüpā, Ādarśarūpa Tib. Gzugs-ma od. Me-loñ-ma Uyg. [? Közüngü atly]

adrš-a urupa včirini včir-a pučiti a xung vsir-liş tngri qızı ärür BT VII (s.40 A.196-197), (s.57 A.647-651) bk. közüngü, öng včir

**adumi** Bir yaksa ait isim. Skr. ?

adumi madumi sumudi durmiki [...] BT XXIII (s.43 A081)

**adut** (k.) Avuç, avuç dolusu (EUTS).

ot kutlug beçin yıl biry(e)g(i)rminč ay beš otuz-ka biz üç ärdinikä akıg-sız b(ä)k

katıg süzök kertgünč köñül üzä ärk bulmış vişaki-ka ogşatı upase altmışak upasanč körklä kızım adut oglum kutlug a[rs]lan birlä yatu turu inčä sakınč sakıntı(ı)m(ı)z BT XXVI (s.227 123.1-2)

**agati** Doğuda bulunan Şimşek Hükümdarı. Skr. Āgata Çin. a-chieh-to

öñdün yınak orunta agati atl(ı)g yaşın èligi ol AY. VII (s.118 161-162)

**agnıkışi** Bir şeytan adı. Skr. agnikeśa

bir u[r]ju atl(ı)g .. ikinti agnıkışi atl(ı)g .. biz y[...] kw olarka sanl(ı)g erür biz.. EUDÇ (s.45 120-122)

**agnikişi** Bir iblis ismi. Skr. Agnikeśa

bir uru atly ikinti agnikişi atly biz y///gü olarqa sanly ärür-biz UIV (s.684 A. 110-112)

**ai tngri**

adi kötrülmis ançolayu kälmiş ayay-qa täkimlig köni tözüni tuimış ärdinilig ai tngri burxan qutinga yükünürmn UII (s.56 6.2-5) UIII (s.71 T.I,D.7 10-14) M I (s.21 T.II K.2a 4-7), (s.24-25 T.II D.171 23-28) M II (s.9 T.II D.169 6-7), (s.10 T.II D.169 3-4) M III (s.6 Nr.1 T.M.140u147 2-5), (s.7 Nr.2 T.M.291 4-5), (s.7 Nr.2 T.M.291 5-8), (s.8 Nr.2 T.M.291 3-4), (s.8 Nr.2 T.M.291 4-6), (s.12 Nr.6 T.II D.173c,1 13-16), (s.40 Nr.24 T.M.284(u295) 8), (s.43 Nr.28 T.M.301 3), (s.15 Nr.7 T.II D.176 14-21)

**ājñāta kauṇḍinya** Skr.

tükāl bhilkā tāñri tāñrisi bürhām ekāgr sūdharḍā ājñāta kauṇḍinye arhant bhāśim yüz arhantlärig mahāprajāpati gautami arhantāñc bhāśim beş ygirme arhantāñclärig tṛpuse balike ulätti bir otop upäselärig nante nandabali bhāśim alti ygirmē upäsāñclärig bhārcā bho cahśāpatqā yeg ol bho bilgā biligkā yeg ol tep öne öne ögdilär üzä ögā yärlihkādi TT VIII (s.55 H.6-9)

**ajokrakkiṣiti** Skr. Aşokarakṣita

budarakışit srvarakışiti ajokrakkiṣiti olarqa yime yinçürü yükünür men Maitr. (s.45 3.58-61)

**akaşagarbe kök kalık agılıkı** Sanskritçe terim, ākāśa “gökyüzü, boşluk” ve garbha “hazine, rahim” kelimelerinden oluşur. Terim, Garbhadhātu grubundaki gök sarayında bulunan Bodhisattvaların merkezi, bütün bilgeliğin hazinesinin koruyucusu ve yapıcısı olarak tanımlanır. Onun gücü göğün beş yönüne erişir ve onun beş ismi farklı şekillerde resmedilir. O Aruna denilen şafak 明星“míngxīng” ya da Venus olarak da tasvir edilir.

Terim, 虛空身 “xūkōng shēn” “göge yayılmış vücut” yani “Vairocana” gibi anlamları da ifade eder (SH 390a). Ayrıca Ākāśa-garbha Sūtra’da insanlara güzellik bahşeden Bodhisattva olarak açıklanır ve Kaşgardaki İranlı Budistlerce yazılan sūtralarda Amitābha ile bağlantılı olduğu belirtilir (ER, The Mahāsaṃnipāta and Other Sūtras II, 465-466) Ākāśa-garbha bir Buddha ya da Bodhisattva olarak kabul edilir. Bu Bodhisattva bilgeliğin sahibidir ve iyi şansa, geniş ve sınırsız evrene sahiptir. Onun sağ elinde bilgeliğin kutsal



kılıcı, sol elinde de şans ve isteğin hazinesini temsil eden ilahî lotus çiçeği vardır (Gakkai 2002, Ākāśa-garbha mad.). Terim, bir Bodhisattva'nın ismidir (Edg. 87a). ETü. akasagarbi kök kalık agıllık atlıg bir bodisatav (Hend., ST) “gökyüzü hazinesi adlı Bodhisattva”, kök kalık agıllık bodisatav (Hend., İT) “gökyüzü hazinesi Bodhisattva”, kök kalık agıllık bodisatav mahasatav (Hend., İT) “gökyüzü hazinesi Bodhisattva Māhasattva” = Skr. ākāśa-garbha, gaganagarbha = Çin. 空藏 “kōng zāng” (SH 390a), 虛空藏菩薩虛 “xūkōng cáng púsà xū” (BTXVIII, 198), 空藏菩 “kōng zāng pú” (Gakkai 2002, Ākāśa-garbha mad.) (EUTBMT)

[ol üdün somaketu bodis(a)t(a)v] [barmišt]a ken ol kamag terin [kuvr]ag arasında akaşagarbe kök kalık agıllık atl(1)g bir bodis(a)t(a)v bar ärdi BT XXI (s.107 0012-0016), (s.163-164 1213-1227) bk. akaşa-garbe, akaşagarbi

**akaşa-garbe** Bir Bodhisattva'nın adı. Skr. Ākāśagarbha

kondini-ka ličavi-(P)ka somaketu-ka kükülmiš akaş-a-garbe-ka hormuzta t(ä)ñri-kä külätilmiš ratna-prabase ratna-prabe-ka küsüškolu kertgünč üzä yükünürm(ä)n BT XXVI (s.102-103 39a.34-37) bk. akaşagarbi, akaşagarbe kök kalık agıllık

**akaşagarbi** Skr. Ākāśagarbha Moğ. Agaşagarbi, Agşagarbha Tib. Nam-mkha'i sñin-po

iki udluq so-yu-raşdir-a atly orun-ta xayangiru-a birlä şöndini iki baltir suvarnadivipa atlay orun-ta akaşagarbi birlä çakr-a-varmini upa-milapaka yaqin-qı quvranaq ärür BT VII (s.34 A.69-73) bk. akaşa-garbe, akaşagarbe kök kalık agıllık

**äkşobi**

äkşobi atly burxan qutınga yükünürmn UI (s.32) bk. akşobi, akşobi

**akşobi** Bir Buda adı. (Doğu Buddha. BT XVIII) ~ Skr. Akşobhya

yaraşsar akşobi burxan-niing bilgä bilig ärür EUT(s.136 713-714), (s.176 1212-1214) BT VII (s.36-37 A.121a-137) BT XVIII (s.138 0333-0337), (s.150 0518-0523) bk. äkşobi, akşobi

**akşobi** Sanskritçe terim olan Aksobhya, 阿困鞞 “ā kùn bǐng”, 阿困婆 “ā wéi pó”, 阿芻婆耶 “ā chú pó yé” “hareketsiz, soğukkanlı ve sakin”, 不動 “bùdòng”, 無動 “wú dòng” “Buddha sunusundan dolayı öfkeden kurtulmuş” anlamlarında kullanılmaktadır. Beş Buddha'dan biri olan Aksobhya'nın ülkesi olan Abhirata “sevinç yeri” olarak tanımlanır ve bu ülke doğu yönündedir. Bu yüzden bu Buddha'ya Abhirata'nın lordu ya da hükümdarı da denilmektedir. Aksobha, Lotus Sūtra'da 大通智胖 “dātōng zhì pàng” “Mahābhijñābhibhū'nun en büyük oğlu” olarak gösterilir. Aksobhya Buddha olmadan önce Bodhisattva olan 智檣 “zhì jiǎ” ? “Jñānākara” olarak da gösterilmektedir (SH 293b). Doğu yönünün Buddhasıdır. (Gakkai 2002, aksobha mad., Edg. 3b) ETü. akşobi atlıg burkan (ST) “Aksobhya adlı Buddha”, akşobi atlıg teñri burkan (ST) “Aksobhya adlı tanrı Buddha”, akşobi atlıg teñri teñrisi burkan (ST) “Aksobhya adlı tanrılar tanrısı Buddha”, amrılmış

erigliglig atlıg bodisatav (ST) “sakinleşmiş sessiz adlı Bodhisattva”, kirig tapçag öçürmiş atlıg teñri burkan (ST) “kiri, ihtirası söndürmüş adlı tanrı Buddha”, öçmek amrılmakka tegmiş atlıg teñri burkan (ST) “sönmeğe, sakinliğe ulaşmış adlı tanrı Buddha”, öçmiş övkeliğ atlıg teñri burkan (ST) “öfkesi sönmüş adlı tanrı Buddha”, teprençsiz atlıg teñri burkan (ST) “sallanmayan adlı tanrı Buddha”, tüp tüz amrılmış atlıg teñri burkan (ST) “tamamıyla sakinleşmiş adlı tanrı Buddha”, uz amrılmış atlıg teñri burkan (ST) “maharetle sakinleşmiş adlı tanrı Buddha”, yırtinçüte teprençsiz atlıg teñri teñrisi burkan (ST) “yeryüzünde sallanmayan adlı tanrılar tanrısı Buddha”, yiti şükin amrılmış atlıg teñri burkan (ST) “keskin sükûnetle sakinleşmiş tanrı Buddha” = Skr. aksobhya = Çin. 阿閼 “ā chù” (SH 293b), 阿閼如来 “ā chù rúlái” (Gakkai 2002, aksobha mad.) = Tib. mi-bskyod-pa (Beer 2003, 235b)

taķı y(e)me k(a)ltı neteg amıta-ayusı atl(ı)ğ t(e)ngri burķan viçay-a prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan sinħa-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burķan tasa-prasi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan samantaprabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan suvastiki atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burķan alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burķan darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan d(a)rmadivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan supravi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan raçabraħmi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan udarani-ti atl(ı)ğ t(e)ngri burķan-ta ulatı O muni munçulayu öngre ertmiş ayağ-ķa tegimlig büğü biliglig burķan-lar k(a)ltı neteg öngre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginğülük tüş etö’z-li b(e)lgü-rtm-e et’öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymak burķan ķutın bulu y(a)rılıķamış-ların körkütü y(a)rılıķap nom-luğ tilgen evirip ülgü-süz sansız tınl(ı)ğ-larığ özğuru ķut-ğaru y(a)rılıķadı O-lar y(a)rılıķayur-lar y(a)rılıķağay-lar erser ançulayu ok m(e)n y(e)me ķutrulmak küşüş-lüğü t(e)ngri kamağ tınl(ı)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürgülüksüz üsdünki yig tözgerinçsiz edğü-lerig egsük-süz tükel bütürgeli udaçi bolayın tip munçulayu yangın ķılmış buyan edğü kılınç-ların evire ķut ķolmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-175.3) bk. äkşobi, akşobi

**alangkarkalvani** Alamkāraka kelimesi “süs, şan, şeref, görkem, onur”, “ahlâkî süs, erdem, kavrama, bilgelik ve iyiyi ve kötüyü kontrol gücü” olarak tanımlanmaktadır. Amitābha cennetindeki 淨土論 “jìngtǔ lùn” şanın yirmi dokuz şekli olarak belirtilir. Ayrıca 莊班劫 “zhuāng bān jié” “bin Buddha’nın parlak dönemi” de ifade edilir (SH 363b). ETü. alańkarakalyanı atlıg teñri burkan (ST) “alamkārakalyāna adlı tanrı Buddha”, atı küü çavıķmış atlıg teñri burkan (ST) “adı şanı ünlenmiş adlı tanrı Buddha” = Skr. alamkārakalyāna (?) = Çin. 莊嚴 “zhuāngyán” (SH 363b)

taķı y(e)me k(a)ltı neteg amıta-ayusı atl(ı)ğ t(e)ngri burķan viçay-a prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan

akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан sinha-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burқан tasa-prasi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан samantaprabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан suvastiki atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burқан alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burқан darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан d(a)rmağivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан supravi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан raçabrahmi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан udarani-ti atl(ı)ğ t(e)ngri burқан-ta ulatı O munı munçulayu öngre ertmiş ayağ-ka tegimlig bügü biliglig burқан-lar k(a)ltı neteg öngre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginğülük tüş etö'z-li b(e)lgü-rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymağ burқан kutın bulu y(a)rılıkemiş-ların körkitü y(a)rılıkap nom-luğ tilgen evirip ülgü-süz sansız tınl(ı)ğ-larığ özğuru kut-ğaru y(a)rılıkadı O-lar y(a)rılıkayur-lar y(a)rılıkağay-lar erser ançulayu oğ m(e)n y(e)me kutrulmağ küsüş-lüg t(e)ngrim kamağ tınl(ı)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürgülüksüz üsdünki yig tözgerinçsiz edgü-lerig egsük-süz tükkel bütürgeli udaçi bolayın tip munçulayu yangın kılmış buyan edgü kılınç-ların evire kut qolmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-175.3)

### älçi

//////Y älçi // isuldi(?) SUK. II (s.177 Mi31.20-21)

### älgür tung

bu tamya biz ikägü-nüing ol män älgür tung aytıp bitidim SUK. II (s.118 Ad02.19v-20v)

### ali(?)

bu nişan män babi(?)-ning 'ol bu nişan män öz mängü-ning 'ol tanuq qıyur(?) bu nişan mäning 'ol bu nişan män qasım-ning 'ol tanuq sävinç bu nişan mäning 'ol bu nişan män yüşüp-i-ning 'ol tanuq äragäti(?) bu nişan mäning 'ol bu nişan män yoylim tapmiş-ning 'ol bu nişan män oylan mängü(?) -nüng 'ol tanuq şabi(?) bu nişan mäning 'ol tanuq ali(?) bu nişan mäning 'ol tanuq burangı(?) bu nişan mäning 'ol tanuq kilinmbu bu nişan mäning 'ol // bu nişan mäning 'ol SUK. II (s.38 Sa17.6-16)

### älik qaya açi

it yıl onunç ay on yangıqa /// älik qay-a açi-qa yunglaq-liq böz krgäk bolup iki ygrmi yaş-liy taq küng adliy qız qrbaş-ım-ni 'anıçük-kä toyuru tomlıdu sđim SUK. II (s.49 Sa23.1-4), (s.49 Sa23.7-8), (s.49 Sa23.10-11), (s.49 Sa23.15-17), (s.49 Sa23.17-19)

### älik

tanuq älik tanuq taqıçuq tanuq tarım/// tanuq topula bu tmya mäning 'ol män ädgü toyriñ aytıp bitidim SUK. II (s.47 Sa22.13-14), (s.143 WP06.23-32), (s.149 Mi03.18-20) BT XXVI (s.219 119.4-9) BT XXIII (s.174 H228-233) BTXXV (s.228 2857-2869)

### alkatmış (k.)

bo buy[an ä]dgü kılınç-ıg biziñä y(a)ruk [yer]tnçü körkitü berdaçi ögmüz kañ[ımız] kamız [ka]daşım(ı)z-ka kisim alkatmış-ka y(e)mä öñ ülüg bolzun BT XXVI (s.229 124.11-13)

**alkınčsız ätöz** Tükenmez bir vücut. (Bir Bodhisattva'nın adı.)

alkınčsız ätöz bodis(a)t(a)v kutı]a BT XXV (s.96 708), (s.116 991-992), (s.132 1269-1270), (s.154 1548-1549), (s.158 1626-1627), (s.290 3987-3988)

**aloka-čintamani** Terim, āloka “bakmak, görmek, ışık, parlaklık, görkem” (M.W. 154b) ya da “ışık, bilgi ışığı” (Edg. 106b), cintā “düşünce, üzüntü, endişe” (M.W. 398a), mañi “inci, hazine, cevher” (SH 435b) kelimelerinden türetilmiştir. Cintāmañi “inanılmaz bir taş, felsefe taşı, bütün istekleri yerine getiren tılsımlı inci” anlamında kullanılmaktadır. (SH 211a, 445b, M.W. 398b). Cintāmañi “şans veren taş” anlamına da gelmektedir (SH 97a). Böylece terim, şans veren tılsım anlamında olup bir Bodhisattva ismi olarak da gösterilmektedir. ETü. alokaçintamani bodisatav “ālokacintāmañi Bodhisattva” = Skr. ālokacintāmañi = Çin. ? (EUTBMT)

sinha-nimita-prabangkare-ka kančan nagap(a)ti han-ka sıdı-lıg aloka-čintamani-ka tört m(a)harač-larka sımtag-sız äd tavar berdäči vayširavane-ka sirinpat-lıg šaripuñiri-ka birgärü yükünürm(ä)n BT XXVI (s.103 39a.38-41)

**alp {taş} sinqur sangun**

// yir-ning sič-i-si örü yingaq alp {taş} sinqur sangun-nung yiri adırar SUK. II (s.4 Sa01.7-8)

**alp arslan** (e.)

bitgäči b(ı)layuk-lug čidar sinkay k(ı)y-a upase alp arslan-nıñ [u]lug küsüşintä bo kamag-[ta] yeg nom eligi atl(ı)g sudurug bitiy [täğindim ] BT XXVI (s.97 33b.1-6)

**alp bars** (e.)

y(e)mä üç ärdini-kä süzülmiş kert[günč] köñül-lüg kutrul[m]a[k] tö[züg] čintamani ärdini-niñ kögüzlüg kovukı [ič]intä kizläyü tutdači upase alp bars upasanč kökäč birlä ätöz ärtimligin äd tavar artaguluk[ın bilip] ukup ärtimlig ätöz üzä artamagul[u]k buyan ädgü kılınč yıg[alım] tep ädgü köñül äritip bo bir kü[n] aryav(a)lok(i)tešv(a)r bodis(a)v(a)t-nıñ st[a]v ögdisin bititü täğ{di}indim(i)z <ävirär-biz> BT XXVI (s.229 (124.1-6)

**alp mal**

alp mal bitiyü täğintim MO. (s.58 7.10)

**alp kutlug ogul küdäğü sävig to[to]k** (e.)

’WD// uguşnuñ ud[u]mbar len[hua]sı bokug töznüñ punđarik čäčäki t(ä)ñrikän takın kız t(ä)ñrim kıvır elögäsi alp kutlug ogul küdäğü sävig to[to]k [ars]lan ögä bäg kiş köz bilgä bäg kutlarınıñ ötügi[ñä] nomlug dentarı tükällig bilgä š[ilaz]en k(ä)ši açari yañırtı türk [tilinčä ävirmiş] BT XXVI (s.204 107.14-20)

**alp q///**

tanuq alp q///// tıng turyan qutluy //(...) K’C qutluy (...) SUK. II (s.88 Lo04.6-7)

**alp qara**

yemä üzäki tört yaruq ellig .. täñri-lärdä tükäl qutbılmış burxanlarda a ülüg bulmış nomqu nom qutı täñridä bilgä bilig bulmış kün .. täñritäg körtlä ay täñritäg yaruq yakobš

frišti tæg alp ärdämlig ekki külüg çoyluy tört sınar küsi atı yadılmış ekki törlüğe tükällig ekki didımqa tægimlig yersuβdağı tənrikän el toña tegin tənrim qutı-ğa kiçig yaβız qulı . xšnaki alp kara yinçkä .. ötügümüz yaş turqaru ädgü . ögli ädgü saqınaylı ädgüsin küsägli bir kün içintä miñ .. tümän qata körgäli artuq küsüslüg qulı alp qara .. ıraqtın üküš üküš köñül ayıtı ı-dur biz MO. (s.40 5.48-66)

### **älp qutluy**

..... qoço qışıl-lıy .....-miş älp qutluy ..... ügä bilgä bæg .....-ning aravadan sanga..[ra]m ...[in]ta olurdaçı mitsu dutagun kirtgünçlüg üträt mama kösüšingä bitiyü tægindim UI (s.14-15)

### **alp saym**

alp saym ... BT V (s.21 21)

### **alp taš sangun**

č/myuq-ta bir šiyi yirim atı alp taš sangun-qa oq (?) toşuru tomluy sađtım SUK. II (s.4 Sa01.2-3), (s.4 Sa01.9-10), (s.4 Sa01.10-11), (s.4 Sa01.13-14), (s.4 Sa01.14-15)

### **alp taš (e.)**

eçim toña çanşı-ka äkäm "S'[ ]-Q'[ ] kanka inim alp taš-ka buyan tüşintä kayu törlüg sakınç-larım barça bütmäki bo[lzun] BT XXVI (s.227 123.6-7)

### **alp toña**

men onmaz yañı ayduq bitdäçi alp toña tægintim MO. (s.8-9 1.47'-48') BT XXVI (s.159 71b.1-2)

### **alp toyril**

biçin yıl onunç ay altı ygrmikä män inäçi alp toyril-qa tutar yiti küri uyür-ni apam klmiş-tä alp toyril-qa yiti küri uyür köni birgül tisär män inäçi qoyn yıl-tinbärü tüši bilä köni birürmän SUK. II (s.154 Mi08.1-3)

### **alp turmiş**

tonguz yıl onunç ay altı ygrmi-kä män ozmiş toyril inim basa toyril biläki ališ biriš tilitay-inta qıtay yalavaç alp turmiş olar üzkindä tišip alım birim üzüşdümüz SUK. II (s.150 Mi04.1-6), (s.150 Mi04.11-13)

### **alp ulug tarhan yaña (e.)**

bešinç ordo-lug ortun başlag suv kutlug žim it yıl üçünç ay beš y(e)girmi-kä kap suv kutlug beçin kün-kä brh(a)sivați gr(a)h-kä anurađ yultuzka m(ä)n üç ärdinikä b(ä)k katıg s[üz]ök kertgünç köñül-lüg upase alp ulug tarhan yaña upasanç kutlug üzük t(ä)ğrim oglum adıg birlä yänä y(e)mä nomçı bilgä-lärdä inča äši-dt(i)m(i)z BT XXVI (s.77 16.2-7)

### **alp yegän**

inim qaşañ apaya inim oşşayu+çor alp+yegän munçaqa+tägi esän tükälin erür biz MO. (s.85-86 15.29-1'), (s.86 15.4'-5') bk. alpyägän

**alp**

bu biđig-kä tanuq čoqı tanuq misir qy-a quz tanuq bæg tmir quz <tanuq> yaq silq-a bu nišan tamı-a män baçak-ning ol män alp baçaq-qa inçgä ayđip biđitim SUK. II (s.61 Sa29.20-23), (s.104 Lo22.1-8)

**alpış**

to<n>guz yil ikinti ay üç yngi-qa manga quqdmunı tmunı-qa yu<n>glaq-liq böz kargäk bolup alpış-tün älig tas böz ilig-tä alıp öşüm-ning yungçi atly on üç yaşar 'är olan[oylan]-ni alpış-qa toyrı tomlığu sağtim SUK. II (s.57 Sa27.1-7), (s.57 Sa27.8-10), (s.57 Sa27.11-13), (s.57 Sa27.16-20)

**alpyägän**

//////////(.) arslan // tamıya biz üçägü-nüng ol yikçi alpyägän sangun (..) LY SUK. II (s.86 Lo02.7-8) bk. alp yegän

**alqinčsüz ät'öz**

alqinčsüz ät'öz atl(i)γ bodis(a)t(a)v-qutınga yūkünürbiz BT II (s.19 64-66), (s.28 357-358), (s.34 595-596), (s.38 740-741), (s.40 816-817), (s.46 1054-1055), (s.51 1239-1240)

**alqinčsüz(!)**

alqinčsüz(!) bodis(a)t(a)v qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.36 668-669)

**alqu ügnüng ili xanı**

alqu ügnüng ili xanı atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga yūkünürbiz BT II (s.33 565-567)

**alqu|u y(a)ruq-lar|ning-iligi**

alqu|u y(a)ruq-lar|ning-iligi atl(i)γ t(ä)ngri burxan-qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.18 47-49)

**altmıš šäli**

bo buyan [ ] kaitso tutuđ bæg-kä el yıgmıš [ ]M-K' bögi šilavanti t(ä)ngrim-kä [ ] tutuđ-ka vapšintu tutuđ-ka [ ] tängrim-kä yarıçuk t(ä)ngrim-kä [ ]M-K' buyan-lig inal-ka el ornatmıš [ ] turmıš inal-ka kutaçuk t(ä)ngrim-kä [ ]Y turmıš inal-ka ornaçuk t(ä)ngrim-kä [ ]WRMTŠ inal-ka el ornatmıš t(ä)ngrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ngrim-kä yarp [ ] iklätmiš tutuđ-ka elig t(ä)ngrim[ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmıš t(ä)ngrim-kä [ ] togrıl t[u]tuđ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ngrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ngrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ngrim-kä basana [ ]s i[na]l-ka altmıš šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

**altmıš tutuđ (e.)**

takı y(e)mä bo buyan küçintä anam sävinçük t(ä)ngrim-niđ atam kädır[ä ina]l-niđ tatar t(ä)ngrim-niđ küdägüm altmıš tutuđ-nuđ inim älik-niđ kälirim šimana-niđ oglum kizonuđ kızım kütbäçük-nüđ bo-lar y(e)mä kü[sü]š-läri kanıp bütüp burhan bolzun-lar BT XXVI (s.219 119.4-9) BT XXIII (s.174 H228-233) bk. altmıš tutuđ

**altmışak** (e.)

ot kutlug beçin yıl biry(e)g(i)rminç ay beş otuz-ka biz üç ärdinikä akıg-sız b(â)k katıg süzök kertgünç köñül üzä ärk bulmış vişaki-ka ogşatı upase altmışak upasanç körklä kızım adut oglum kutlug a[rs]lan birlä yatu turu inçä sakınç sakınt(ı)m(ı)z BT XXVI (s.227 123.1-2) bk. altmışaq

**altmış tutung**

taķı yime bu buyan küçinte anam seviçük tengrim-ning atam kedin ınal-ning tatar tengrim-ning küdegüm altmış tutung-nung inim elig-ning kelinim timing-ning oğum küz-ü-nüng kızım kütbeçük-nüng bular yime küsüş-leri ıanıp bütüp burķan bolz-un-lar ETŞ (s.218 4-9) bk. altmış tutuı

**altmış qaya**

mınta kin är-kä bäg-kä tgmätin ävim-ni tutup oylum altmış qay-a-ni asırap yorızun SUK. II (s.134 WP01.4-7)

**altmışaq**

tavışyan yıl aram ay bir yangıqa män aram qy-a qinısun birlä yunglaq(?)-lıq ço krgäk bolup töküz-täki tarıy tarımaq-qa yir-ni altmış-aq-qa apam-qa on iki sıtır ço yaq-a-sın ilig-tä alıp birürmän SUK. II (s.71 RH03.1-5) bk. altmışak

**amari**

amari barça ..... ärmış M I (s.36 T.II D.177 8), (s.36T.II D.177 11-13)

**amba** Skr. Amba

ymä [ ] [ a]m[b]a atly yäk ambadari atly [yäk] [ atly yäk atly yäk] qaşı qadir atly yäk uluy qorq[ınçiy körkitmāk atly] yäk yir täp[rämäki atly yäk] büdün qu[... atly yäk-tä ulatı] muntay osuyluy [baş ba]ştıng [yäk]lär kirtüdin [kälmiş-ning] şazinınta sävig taplay bolmış ärdi BT XVIII (s.134-136 0270-0279)

**ambadari** Skr. Ambadhara

ymä [ ] [ a]m[b]a atly yäk ambadari atly [yäk] [ atly yäk atly yäk] qaşı qadir atly yäk uluy qorq[ınçiy körkitmāk atly] yäk yir täp[rämäki atly yäk] büdün qu[... atly yäk-tä ulatı] muntay osuyluy [baş ba]ştıng [yäk]lär kirtüdin [kälmiş-ning] şazinınta sävig taplay bolmış ärdi BT XVIII (s.134-136 0270-0279)

**amita-aba** Batı cenneti Sukhāvati üzerinde başkanlık eden Buda'nın adı, aynı zamanda Amitāyu(s) olarak da bilinir.

amita-aba burķan yüüz-in yügerü biz körüp arıg sukavağı uluş-ta toğalım terk tavraq ETŞ (s.136 13B.51-52) bk. amita-ayusı

**amita-ayusı** Amita “sınırsız, sonsuz” anlamında olup ayus ise “yaşam, yaş” olarak ifade edilir. Böylece terim 無量達 “wúliàng dá” “sınırsız yaşam” olarak açıklanır (SH 287a). Ayrıca Amita temiz alanın ya da batının muhteşem mutluluk ülkesinin Buddha'sı olarak da ifade edilir. ETü. amitaayusı “amitāyus”, amitaayusı atlıg teñri burķan (ST) “amitāyus adlı tanrı Buddha” = Skr. amitāyus = Çin. 阿彌陀庚期 “ēmítuó gēng qī” (SH 287a) (EUTBMT)

taķı y(e)me k(a)ltı neteg amita-ayusı atl(ı)ğ t(e)ngri burķan viçay-a prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan sinħa-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burķan tasa-prasi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan samantaprabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan suvastiki atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burķan alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burķan darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan d(a)rmadivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan supravi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan raçabraħmi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan udarani-ti atl(ı)ğ t(e)ngri burķan-ta ulatı O muni munçulayu öngre ertmiş ayağ-ķa tegimlig bğü biliglig burķan-lar k(a)ltı neteg öngre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginğülük tüş etö'z-li b(e)lgü-rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymak burķan ķutın bulu y(a)rlıkamış-ların körkütü y(a)rlıkap nom-lug tilgen evirip ülgü-süz sansız tınl(ı)ğ-larıg özğuru ķut-ğaru y(a)rlıkadı O-lar y(a)rlıkayur-lar y(a)rlıkayur-lar erser ançulayu ok m(e)n y(e)me ķutrulmak kūsüş-lüg t(e)ngrim kamağ tınl(ı)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürgülüksüz üsdünki yig tözgerinçsiz edğü-lerig egsük-süz tükel bütürgeli udaçi bolayın tip munçulayu yangın kılmış buyan edğü kılınç-ların evire ķut ķolmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-175.3) ETŞ (s.166 16.49-52) bk. amita-aba

**amita** Amita terimi, “sınırsız, sonsuz”, 無量 “wúliàng” “ölçüsüz” olarak ifade edilmektedir. Onun ismi sonsuz ışık ve hayatın fikri olarak idealize edilmiş tarihi bir şahsiyet olarak gösterilir. Bu düşüncenin aslı ve tarihi bilinmemektedir, fakat onun cenneti yani Sukhāvātī denilen batının temiz ülkesi daima batı ile ilişkilidir. Onun ismiyle bağlantılı olarak burada herkes sonsuz mutluluğa dâhil olur. O, kırk sekiz yeminini uygular, onun cennetini beş büyük günahı işleyen günahkârlar hariç bütün canlılar elde edebilirler ve kurtuluncaya kadar burada yaşayabilirler. Bir canlı Na-mo A-mi-to-Fo ya da Amita Buddha diye seslense, sonsuz mutluluk yeri olan Nirvāṇa'yı elde edebilir (SH 287a, ER, Amitabha I, 235-237). ETü. abita “Amita”, abita atlıg teñri teñrиси burkan (ST) “Amita adlı tanrılar tanrısı Buddha” abita burkan “Amita Buddha”, abita atlıg burkan (ST) “Amita adlı Buddha” = Skr. amita = Çin. 阿彌 (陀) “ē mí (tuó)” (SH 287a) (EUTBMT)

amita burxan nomı bir tågzinç MO. (s.21 2.5-6) bk. abita, abida

**amogasidi** Terim, “elmas alanının beş bilgesi ya da beş dhyāni Buddha'nın beşincisi, yanlış olmayan davranış” gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Kuzey yönünün hükümdarıdır, onun rengi altın rengidir, sol eli sıkılmış, sağ el parmakları göğsüne doğru uzatılmıştır. O, sert bir görünümde oturur, sol eli dizinde, avuç içi yukarıda, terazisi bir çift elmas ya da kılıç, sağ eli takdis içinde dimdik, parmakları açıktır. Sembölü bir çift elmas, mudra ya da hecesi ah'tır. Çiçeği mavi-yeşil lotus, elementi hava, hayvanı garuda, Buddhası da Maitreya'dır (SH 108b, Edg. 64a). ETü. amoghasiti burkan “amoghasiddhi Buddha” = Skr. amoghasiddhi = Çin. 不空成就如來 “bù kōng chéngjiù rúlái” (SH 108b) (EUTBMT)



yaraşsar biş burxan-lar-niň yangınça qılsar amogasidi burxan-niň az tänginçä bilgä biligi ärür EUT(s.134 694-696), (s.176 1219-1222) bk. amogasiti **amogaşiri** Skr. Amoghaśī (Uyg. çev.)

tözün ulug bahşı nagarçune üzä yaratılmış säkiz ulug oronlartakı çayti-larnıñ ögdi-sin m(ä)n amogaşiri açari änätkäk tilintin türk uygur tilinçä t(ä)ñri burhan tugmış ud yıl törtünç ay tört y(e)g(i)rmikä ahtarıp öz (P) eligin kaçuru tägindim BT XXVI (s.88 19.1-8)

**amogasiti** Skr. Amoghasiddhi Moğ. Amôgasiddhi, Amogasidi Tib. Don-yod grub-pa

< xung bang xoo tip kântü öz-üg ...> alqu ançulayu kälmiş-lär manga abişik birü yrliqaşun-lar tip yalbarmaq üzä oom sarva tatgda abişikda samay-a şiri xung tiyü abişik birmäk üzä bilgä bilig-lig suv üzä büdün ät'öz toşup alqu qilinç arıp suv qalinçu-si töpü-tä toşup täg-mäk üzä kiruka ög qang ikigü-nüñ ät'öz-lrin-tä vçir-a satu-(a) tört ornay-taqı divata-lar-niň töpü-lrin-tä ratna-sanbavi köngül tilgän-täki divata-lar-niň töpü-lrin-tä akşobi til tilgän-täki divata-lar-niň töpü-lärin-tä varyočana tanıarıy tilgän-däki divata-lar-niň töpü-lrintä amogasiti burxan bolmış-lrin saqınyu ol bo ärsär kântü özüg törüdü saqınmaq ärür BT VII (s.36-37 A.121a-137), (s.71 H.9-13) UII (s.55 6.3-1) bk. amogasidi

**amr(a)k tözün**

oglum v(a)rdu borluk çor kı-du şäli el etmiş amr(a)k tözünkä tägmäki bolzun BT XXVI (s.259 140.4-5)

**amraQuluq bilgä-biliglig**

amraQuluq bilgä-biliglig–atl(i)γ|γ t(ä)ñri burxan-qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.39 801-803)

**ämriilmiş äriglig-lig**

ämriilmiş äriglig-lig atl(i)γ t(ä)ñri burxan qutınga yūkünürbiz BT II (s.34 593-595)

**an tiräk** anKişi adı. Çinli soyadı. Ngan özelliği Soğdlar'dan eşleşen. tiräk Kişi adı.

yemä bu sañırım-ta tüştimiz başlayu yaramış totoq an tiräk oyl sañun yoxnan manyaq çor qutluy bolti MO. (s.86 15.1'-3') SUK. II (s.42 Sa19.6-7), (s.42 Sa19.7-8), (s.42 Sa19.10-12), (s.42 Sa19.13-15)

**ana hañun t(ä)ñri** (k.)

[ ärt]miş adın azun-ka sanlig bolmiş ulug añam sıñkar totok bāgkā ulug anam [ ]W totok bāgkā eçim tudan açari-ka yāñgām kutug t(ä)ñrim-kā tugmış añam 'K/Z inal-k[a tug]miş anam ogul yetmiş t(ä)ñrim-kā eçim tagay inal-ka yāñgām sävinç t(ä)ñrim-kā anam üştäk t(ä)ñrim-kā anam ana hatun t(ä)ñrim-kā bākümiş totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ñrim-kā añam ödüş inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kā anam buyançog t(ä)ñrim-kā äkām tärım kunçuy t(ä)ñrim-kā yāñgām tadarçın t(ä)ñrim-kā eçim aşız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[ş]ım kutlug-ka karna şäli-kā ana hatun t(ä)ñrim-kā adaşım elig-kā yıgmiş t(ä)ñrim-kā kā/ig t(ä)ñrimkā ölgäşük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin

yıgını umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmış ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluş-inta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

### **anačan**

anačan atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga „, yūkünürbiz BT II (s.51 1215-1217)

**ānand** Ānanda “mutlu, sevinçli, memnun, sevinme” gibi anlamlarda kullanılmaktadır (SH 368b). Ānanda terimi, 歡喜 “huānxǐ” “mutluluk” kelimesinden türemiş olup Dronodānarāja’nın oğlu ve Devadatta’nın da kardeşidir. Buddha’nın müritleri içinde en bilgili olanlardandır. Ānanda, Buddha’nın öğretisini öğrenmesi ve ezberlemesiyle ün kazanmıştır. Śākyamuni Buddha’nın ölümünden sonra Vaibhāra mağrasındaki toplantıda sūtraların derlenmesi konusunda Ānanda’dan yardım alınmıştır (SH 294a). Önceleri Ānanda’nın arhat olmaması nedeniyle Budist konseye girmesi sorun yaratmış ve konseye alınmamıştır. Fakat daha sonra Ānanda çok kısa sürede arhat olmuş ve konseye dâhil edilmiştir (SH 294a, ER, Canonization II, 504-509). ETü. ananda “ānanda”, anant “ānanda”, anant toyın “ānanda üstad” = Skr. ānanda = Çin. 阿難陀 “ānán tuó”, 阿難 “ānán” (SH 294a) (EUTBMT)

ymä ānand TT VIII (s.12 A.20), (s.61 K.6) TT X (s.16 T I D-5.121-124) bk.

anant

### **añandaşiri** ~ Skr. Ānandaśrī

adaq-taqıqulut mn buyan tümän bägi arduq äsirgäp [ ] abamu-luy öd-lär-kä tägi aqılturu ulal[t]ury[u küs]üş-in ay[in]çsüz bāk yrp köngül-in alp qağiy munī täg öd[tä] qolu-ta ayır uluy bo iş-ig arıdı tıdıy-sızın tavraq bütürgü üçün amraq inim tuyluy tāmür bulat tāmür ar-a tāmür töz tāmür tümän tāmür buyan qulī sayın tāmür budataz tayaq tāmür orun tigin qız tāmür qıçı altun buyan qutluy şakar çanča körklüg ögrünç tigin başlap ay-a in[i] qız kälın-lär birlä kangäşip añandaşiri atly toyın-qa amti-qı nom-lar-niņg tamya-sın oytur-yalı anga krgäk-lig yvik-in anı barča tükäl anuğup anıņg tamı-a-sın oyđurup anta basa oq yüz säkizär kün yaqđurup aryasang bursang quvray-qa ayančang köngül-in üläyü tägindim BT XIII (s.174-175 49.17-39) bk. anandaşiri

### **anandaşiri** Skr. Ānandaśrī

adak-takı kulut m(ä)n buyan tümän bägi arđok äsirgäp [ ] apamu-lug üd-lär-kä t[äg]i [ ] akılturgu ulal[t]urg[u küs]üş-in ag[in]çsüz bāk y(a)rp köñül-in alp kağıg muni täg üd[tä] kolu-ta ağır ulug bo iş-ig arıdı tıdıg-sızın tavraq bütürgü üçün amrak inim tuglug tāmür bulat tāmür ar-a tāmür töz tāmür tümän tāmür buyan kuli sayın tāmür budağaz tayak tāmür oron tegin kız tāmür kıçı altun buyan kutlug şakar çanča körklüg ögrünç tegin başlap ak-a i[ni] kız kälın-lär birlä kangäş-ip anandaşiri atl(i)g toyın-ka amti-kı nom-lar-niņg tamga-sın oyturgalı aña k(ä)rgäk-lig y(i)vik-in anı barča tükäl anutup anıņ tamg-a-sın o[y]turup anta basa ok yüz säkizär kün yaqturup aryasañ bursañ kuvrag-ka ayančaņ köñül-in üläyü tägindim BT XXVI (s.236 128.17-39) bk. añandaşiri

**anant** Bir keşiş adı ve Buda'nın öğrencisi. (Buda'nın en çok bilinen öğrencilerinden birinin adı. Toh. A. ānant, ānand AY.VII )Skr. Ānanda

üküş äšidmiš anant-ka toyın m(a)harate han-ka ülgüsüz buyan-lig m(a)habale m(a)hadeve mahasatve-ka ögdi sözlädäçibodis(a)t(a)v-larka šravak-larka ögä küläyü yinçürü töpün yükünürm(ä)n BT XXVI (s.103 39a.50-53) Maitr. (s.70 20.21-25), (s.71 21.18-21), (s.71 22.4-5), (s.71 22.11-12) UAT (s.352 2510-2512), (s.352 2513-2514), (s.352 2515-2517) BT XXIII (s.166 h044-049), (s.166 H049-052), (s.166 H052-057), (s.166 H063-065) Das. (s.130 1063-1064), (s.146 1214-1215), (s.146-148 1225-1229) BT XXVIII (s.120 C018-C022) BT XX (s.120 0875-0876), (s.124 0969), (s.138 1196-1197), (s.138 1200-1201), (s.138 1202-1204), (s.124 0948-0952), (s.124 0947-0948), (s.124 0954-0955), (s.124 0955-0958), (s.120 0879), (s.120 0895) AYİP (s.70 607.3-6), (s.70 607.7-10), (s.110 627.22), (s.132 642.12-14) bk. ānand

### **anandršiki**

///[anī] äšidip anandršiki toyın ///[öz] ///[kō]gülingä inčä tip tidi UIII (s.53 T.III,M.84-51 9-10), (s.53 T.II,M.84-51 4-6)

**anatapindake** Gautama Buddha zamanında Savatthi'deki en zengin tüccar olduğuna inanılan varlıklı bir tüccar ve bankacıydı. Sudatta doğumlu olan, Anathapindika takma adını aldı, "muhtaçlara (pinda) yardımsız (anatha) sadaka veren biri" adını aldı. Savatthi'deki Jetavana Manastırı'nı kurdu. Skr. Anāthapiṇḍika

ögli bilgä [ ] bar üdtäki [ ]/WKWLWK anatap[indake bayagut] tög kertgünč köñül(l)üg [upase] boz bay tiräk yam t(ä)ñri yeri[ntäki] suyame atl(ı)g t(ä)ñri kızıña oğša[tgu]-luk upasanč yidläk bo buyan küçintä közünür ätözläri ıgsız tog[a]sız adas(ı)z ärmäkläri bolzun BT XXVI (s.186 84b.3-12) bk. anatapintiki

**anatapintiki** Skr. Anathapindika

siz yime ançgınça barıp ...//ğ kınturung bu muntağ türlüg sav işidip anatapintiki ...-nç tözüin anantka yinçürü ...//p önüp bardı Maitr. (s.70 20.21-25) bk. anatapindake

**anavam** Genç bir kızın adı.

anavamıg tetrü körüg TKMÖ (s.250 539) bk. anvam

### **ančuq**

ud yil säkizinč ay biš ygrmikä män titso aqam ančuq bilä aytišip aqam-ning boyuzin yigädgli alp bolmiš-qa inim antso-ni tuymiš-ıms toynaq šilavanti-qa süt sävinč-i ygrmi stır kümüş alıp oylu-luq birtimz SUK. II (s.118 Ad02.1-5)

**angkuri** Skr. Ankura od. Ankuraka Moğ. Amguri Tib. Myu-gu-čan, Tib.myu-gu=Skr. amkuraḥ

iki qolduq kamarupa atly orun-ta angkuri birlä ayravati iki kögüz otiviša atly orun-ta vçir-a çatili birlä maxabairava bo kišidir-a tariylay ärür BT VII (s.33 A.50-53)

**angulmali** Skr. Angulimalya

y(in)e ök angulmali atlıg yol tuzumçı oğrı erdi Maitr. (s.115 58.22-24), (s.116 58.29-32), (s.116 58.38-40), (s.117 59.22-25)

**āničūk**

ud yil birygrminč ay ygrmikā bizingā ošmiš toyřil-qa tükāl-kā yunglaq-liq böz krgäk bolup čukü-täki yir-imz-ni āničūk içi-kā toyuru tomlitu sađtimz SUK. II (s.16 Sa07.1-3), (s.16 Sa07.6-7), (s.16 Sa07.8-9), (s.16 Sa07.16-17), (s.141 WP05.5-7), (s.49 Sa23.1-4), (s.49 Sa23.5-7), (s.49 Sa23.8-9), (s.49 Sa23.11-14), (s.49 Sa23.14-15), (s.49 Sa23.15-17)

**animiša** Güney yönünde 8 tanrı kızından birinin ismi. < Skr. Animišā

animiša muktakeši punđarika tilotame ekarakša nantika sita karšna y(ā)mā sākizinč bo sākiz t(ā)ngri kızları [sā]kiz törlüg asıglarıg berzün Diš. (s.65 300-304)

**anpi** Bir iblisin adı. < Skr. ?

inčä k(a)ltı inđre some varuni pračapadi baradivači išani čanđani anpi mananiki vayračane kamaširišti kinikanta kanđaka pađar manir maničari paranađi upapančiki satagiri haimavati purnake kanđirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarınıg eligi čanaršabi čitričiri y(ā)mā gant(a)rve đirgašakuti y(ā)mā mantale pančalaganđi sumani đirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkınçıglar čambudivipta orna(n)mišlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diš. (s.91-92 674-689)

**antsaň [b]ahši tutuň** antsaň < Çin.An zang (Uyg. çev.)

’Y[ ]YW SWNK[ ] iniši ’QY[ ]MYS idim(i)z igäm(i)z [hanımız] eligim(i)z arık bökä tegin y(a)rılıg-ıña k(ä)ntü dentar-ı kenki boşgutlug beš balık-(lı)g (P) antsaň [b]ahši tutuň (P) tavgaç tilin-tin (P) türk tilinčä ikiläyü ävirimiš m(a)ha [vayp]uly-a-buda-p(a)tmalaňk(a)r tegmä [ulug] buluň yınak sayukı ärtiňü ken alkıg burhan-lar-nıñ lenhu-a čäčäk üzäki etigi yaratıg-ı atl(ı)g sudur nom bitig-tä [sakingulu]ksuz söz[lägülük]süz ’WZ [ ] BT XXVI (s.59-60 7.1-16)

**antsaň kanlım käyši** Çin. han lin xue shi

ıdok samantabadire bodis(a)t(a)v-nıñ yorıg kut kolunmak-ıña tayanıp kulutı antsaň kanlım käyši koşug-ka entürmiš šlok takšut nom tükädi BT XXVI (s.62 9.1-4)

**antso**

ud yil sākizinč ay biš ygrmikā män titso aqam ančuq bilä aytišip aqam-nıng boyuzin yigädgli alp bolmiš-qa inim antso-ni tuymış-ımz toynaq šilavanti-qa süt sävinč-i ygrmi stır kümüş alip oyl-luq birtimz SUK. II (s.118 Ad02.1-5), (s.118 Ad02.9-10)

**anuriti** Anuruddha, Amitodana’nın oğlu ve Mahanama’nın kardeşi idi. Amitodana, Kapilavastu’daki Sakyas kralı Suddhodana’nın kardeşi olduğundan, Anuruddha, Siddhartha’ya (Gautama Buddha) kuzendi. Skr. Anuruddha

ulatı biš pñçak biš upañçik řariputri motgalyini mħa--křp bt(ri)ki anuritide ulatı arħant-larķa yađın tegürüp tutdı Maitr. (s.74 24.16-19) bk. aňuruti

**aňuruti** Eski bir Buda ismi. Skr. aniruddha Toh. A aniruddhe

purñi atly tñri burxan-nıñ .. ančulayu ymä kauñdiñi apraçiti .. hitayši .. ratnaški.. .. prañati .. artadrři .. yašotari .. aňuruti .. suñitri-ta ulatı burxan-lar-nıñ qutınta buyanınta bo-o magat ulušdađı adası tudası kitzün tariqzun TT X (s.20 T I D-2.227-234) bk. anuriti

**anuy kaya** (e.)

kutlug tegin-kä eçim kara inal-ka yänä[m ] töläk t(ä)ñrim-kä baltızım särmiş t(ä)ñrim-[kä ] baltızım tirmiş-kä inim T[ ] [ ]D[ ]//// [ ] [ inim] it kay-a inal-ka inim anuy kay-a-ka [ inim] enç kay-a-ka yızñäm ara kay-a inal [ ]ç t(ä)ñrim-kä tuşmış kälınım [ ]P äyiş (?) [ ] BT XXVI (s.254 136.1-8)

**änüg**

şäkänmiş yay ////m yimäk yayaq kötüt änüg / TT IX (s.19 T III D 260,29 Z.113) bk. änük

**änük**

////////N 'änük birlä köni birzün SUK. II (s.86 Lo02.5) bk. änüg

**anvam** Genç bir kızın adı.

täñrim siziñä yaragay anvamıg yutuzluk alınıñ TKMÖ (s.249 526-527), (s.250 533-534), (s.251 544) bk. anavam

**añgiraçudişki** Skr. ?

bo şaki-lıy toyın-lar-niñ körk-süz yavız iş-lärin küç-lärin yarlıqançu-çi köñül-kä sapsi-siy bolar-niñ ävdin barq-tın ünümäk-läri ärip yavız yaman qılmıñ iş-läri-niñ tıltay-ınta yänä bo munı tag yaşoq-suz-in kişi-läriğ ölürür-lär idturur-lar alqar-lar yoqaturur-lar tep bo munı tag ol turdi-lar-niñ ayız-ıntın ündürgäli teğingülüksüz ayıy yavız çulvu sözlämiş äşidip antapındaki angiraçudişki-tä ulağı bayayut-lar vişka maliki-tä ulağı upasanç-lar äv-läri-niñ qapıy-ın bäk bəkläđip arıçı taşqaru ünümädi-lär BT III (s.41-42 305-321)

**añgirası** Eski bir Buda ismi. Skr. āngirasa Toh. A āngirathe (!)

.. bagirati añgirası ... punyapratı-ki-ta ulatı // burxan-niñ ymä küçintä küsünintä magat uluštaqı qadıy-ları qalıñız tariqzun kitzün TT X (s.20 T I D-2.244-248)

**apa yegän**

yemä el ötükan ...l..... entiri biz ekkün törümiştä qara bulıt örlän-tük-tä qaralay toyan tüpin-tä boz bulıt örläntük-tä bozluy toyan tüpin(tä) ilki ögümüz etmiş yayru qamayun yaratmış täñri taßyaç xan täñri uyyur xan yarlıyıña men yaramıñ inanç totoq başın ulatı m'wk' tiräk uluy sañun manyaq çor yoxnan tegin toydı qapaq apa yegän pwnyxny qapaq ädgü yegän uqmaz çor topulyaq ş'k/sng škry borluq it+yegän yoxnan māxu+çor bu qamay yalaßaçlar bu qutluy şacıu qa kirdimiz MO. (s.84-85 15.1-15)

**aparaçite** Farklı iblislerin adı. < Skr. Aparājita

arıg silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkätägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalıpuçurta sankaş balıkda aparaçite lank balıkta çandani yäk çartalome yäk suđraşan balıkda kalmaşapadı vançi ulušta subarme ulušta aparaçite şilabadre yanpur ulušta uçayan ulušta nađaki parapundarı ulušta pundařiki d(a)rmapali gatarkut ulušta praçapap ulušta araşı yäk mahagirase kaşmir ulušta varti ulušta pundařaki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapılı yäk nađaki ançulayu maşur ulušta çampay ulušta raçabadre purnabadre kadan kánt ulušta şurparak ulušta şiribađarı kamag ulušta nandake inçä k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651) bk. apraçiti

**apraçiti** Eski bir Buda ismi. Skr. aparājitatejas

purñi atly tñri burxan-niñ .. ançulayu ymä kauñdiñi apraçiti .. hitayši .. ratnaški.. .. prañati .. artadrši .. yaşotari .. añuruti .. suñitri-ta ulatı burxan-lar-niñ qutinta buyaninta bo-o magat uluşdağı adası tudası kitzün tariqzun TT X (s.20 T I D-2.227-234) bk. aparaçite

**apri nçor tigin** Bir Türk şehzadesinin adıdır (EUTS).

apri nçor [tigin kügi t]ajysutları bi tiuda ..... [bäl]güsi r(ä)dni tiyür M II (s.7 T.M.419 1-3), (s.8 T.M.419 19), (s.9 T.M.419 21)

**apsap** (?)

apsap-ta üç yig torqu alıy qaltı MO. (s.166 34.3-4)

**aqbira**

tanuq aqbira tanuq qatağı bu tamya män kädıra-ning 'ol SUK. II (s.127 P102.9)

**är börii**

är toymış är börii oylum qutaddmiş bars TT IX (s.19 T III D 260,29 Z.114)

**är bört totok**

är bört totok yazı [hatun t(ä)ñri]m [ilkisiz uzun] sans[ardın ötgürü] bökünki [künkatägi] [ ] BT XXV (s.116 1005-1007), (s.120 1062-1065)

**är bört**

är bört [koñur hatun] bi[rlä] [çivala çivala yalınamakın ya]linadaçı kamag-t[a yeg] [ötmiş toplmuş bilgä bilig atlıg burhan] kutıña yü[künürbiz ] BT XXIII (s.85 E22-24), (s.85 E24-27), (s.85 E29-31)

**är buqa**

tanuq borluyçı tanuq är buqa // tamya män bolmış-niñ ol män yiyına tutung ayıdıp bitidim SUK. II (s.90 Lo07.8-10)

**är sangun**

tanuq bäg är sangun tanuq böngä(?) tanuq süngüş bu tamya män yig bürt-niñ ol SUK. II (s.6 Sa02.21-22)

**är tonga**

tanuq ikiçi tanuq är tonga bu bitig-ni aqası boqsang toyin üskintä qañin-larım-qa ayıdıp birtim SUK. II (s.136 WP02.18-20)

**är toymış**

är toymış är börii oylum qutaddmiş bars TT IX (s.19 T III D 260,29 Z.114) bk. är tuymış

**är tuymış**

//////// yil üçünç ay tört yangı-qa //// qutluy tāmūr är tuymış toqdamış olar-qa yunglaq-liq yarmaq kümüş kargäk bolup sāngäkdāz aq-a-tin altmış altun alıp muḃārāk qoç adlıy oylum-ni män aḃası qutluy tāmūr aq-a-si är tuymış aq-a-si toqdamış üçägu birlä bolup toyuru tomlıḃu saḃtım SUK. II (s.55 Sa26.1-8) bk. är toymış

**är**

bu savda tanuq içim är tanuq täsik tanuq vapdu tanuq qutluy bars bu tamya män

bärkümiş-ning ol SUK. II (s.100 Lo17.7-9)

**ara ara** Yakşa'nın adı.

ara ara tiraventi man(i)baðre purnabaðre avati vaði susara y(ä)mä supr(a)çari d(a)rmaniðe sunetre bo ulug yäklärning ärtingü küçlüg küsünlüglärning bolarning aqların tutmuş k(ä)rgäk Diş. (s.91 668-673)

**ara buqa**

bu iş-kä tanuq iş buq-a tanuq ar-a buq-a tnuq mäsir tnuq kärsin bu nişan biz bitig-täki-çä atly il bodun-niing ol män baçaq turmiş bitkäçi il-kä bodun-qa üç qaða inçgä ayıdıp bitidim SUK. II (s.165 Mi20.17-21), (s.165 Mi20.22-28)

**ara kaya mal** (e.)

kutlug tegin-kä eçim kara mal-ka yänä[m ] töläk t(ä)ñrim-kä baltızım särmiş t(ä)ñrim-[kä ] baltızım tirmiş-kä inim T[ ] [ ]D[ ]//// [ ] [ ] inim] it kay-a mal-ka inim anuy kay-a-ka [ ] inim] enç kay-a-ka yiznäm ara kay-a mal [ ] ç t(ä)ñrim-kä tuşmış kälınim [ ]P äyiş (?) [ ] BT XXVI (s.254 136.1-8)

**ara tämür**

adak-takı kulut m(ä)n buyan tümän bägi artok äsirgäp[ ] apamu-lug üd-lär-kä t[äg]i [ ] akılturgu ulal[t]urg[u küs]üş-in ag[ın]çsız bäk y(a)rp köñül-in alp kağıg munı tag üd[tä] kolu-ta ağır ulug bo iş-ig arıtı tıdıg-sızın tavrak bütürgü üçün amrak inim tuglug tämür bulat tämür ar-a tämür töz tämür tümän tämür buyan kulı sayın tämür budaqaz tayak tämür oron tegin kız tämür kıcı altun buyan kutlug şakar çanča körklüg ögrünç tegin başlap ak-a i[ni] kız kälın-lär birlä kəñäş-ıp anandaşii atl(ı)g toyın-ka amtı-kı nom-lar-nıñ tamgasın oyturgalı aña k(ä)rgäk-lig y(i)vik-in anı barça tükäl anutup anıñ tamg-a-sın o[y]turup anta basa ok yüz säkizär kün yakturup aryaşan bursañ kuvrag-ka ayançañ köñül-in ülüyü tagındım BT XXVI (s.236 128.17-39) BT XIII (s.174-175 49.17-39) SUK. II (s.167 Mi21.1-2), (s.167 Mi21.6-8)

**arağı** Mära'nın 3 kızından biri. ~ Skr. Arati

kalavink quş tag ätinlig karşan raða arağı atly qızları[y ] kälürüp şmnu üksintä kntü özi sözläti BT XIII (s.54 5.23-26) bk. ärđi

**ärägäti**

bu nişan män babi(?)-niing 'ol bu nişan män öz mängü-ning 'ol tanuq qıyur(?) bu nişan mäning 'ol bu nişan män qasım-niing 'ol tanuq sävinç bu nişan mäning 'ol bu nişan män yüşüp-i-ning 'ol tanuq ärägäti(?) bu nişan mäning 'ol bu nişan män yoylim tapmiş-niing 'ol bu nişan män oylan mängü(?)-nüng 'ol tanuq şabıy(?) bu nişan mäning 'ol tanuq alı(?) bu nişan mäning 'ol tanuq burangı(?) bu nişan mäning 'ol tanuq kilinmbu bu nişan mäning 'ol // bu nişan mäning 'ol SUK. II (s.38 Sa17.6-16)

**aram qya**

tavişyan yıl aram ay bir yangıqa män aram qy-a qınısun birlä yunglaq(?)-lıq ço krgäk bolup töküztäki tarıy tarımaq-qa yir-ni altmiş-aq-qa apam-qa on iki sıtır ço yaq-a-sın ilig-tä alıp birürmän SUK. II (s.71 RH03.1-5)

**araši** Bir iblisin adı. < Skr. Rāši (?)

arig silig aš içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalipuṭurta sankāš balıkda aparaçite lank balıkta çandani yäk ḍartalome yäk suḍrašan balıkda kalmaşapadi vançi ulušta subarme ulušta aparaçite şilabadre yanpur ulušta uçayan ulušta naḍaki parapundari ulušta punḍariki d(a)rmapali gatarkut ulušta praçapap ulušta araši yäk mahagirase kaşmir ulušta varti ulušta paḍaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk naḍaki ançulayu maṭur ulušta çampay ulušta raçabadre purnabadre kadan kânt ulušta şurparak ulušta şiribaḍari kamag ulušta naḍake inçä k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651)

**arçuni**

arçuni tonga inçä tip tidi UII (s.24 4.6-7), (s.25 4.14-18), (s.25 4.22-24), (s.25-26 4.25-4), (s.26 4.4-6)

**ärdäni çäçäk bodisaḍat**

patar palı bodisaḍat .. tüzün qolulayur bodisaḍat .. kertgünç biliglig bodisaḍat yoq quruḡ ellig atlıḡ bodisaḍat .. bögülüg lenxua bodisaḍat .. yaruq çäçäk bodisaḍata yegädmiş biliglig tuḡ tãñri bodisaḍat ürüg amal yiltiz-lig .. küsänçig bilgä bodisaḍat yıparlıḡ yaña .. bodisaḍat ärdäni çäçäk bodisaḍat .. ortun ornaılyḡ bodisaḍat yoriḡın tıda yoriḡur bodisaḍat .. qurtulmaq tözlug bodisaḍat .. bu altı yegirmi bodisaḍat-lar alqu tüzü tüzün .. mançuşiri [...] bodisaḍat ..... MO. (s.23 2.26-39)

**ärđi** Māra'nın 3 kızından biri. ~ Skr. Arati

karşan raḍa ärđi atly qız[lar ] [kä ] siz[ ] BT XIII (s.53 5.1-2) bk. araği

**ärdini berdäçi** (Buddha ismi. Skr. Ratnapradatta)

[ärdini berdäçi] atl(i)ḡ t(ä)ñri burhan kutıña yükünürbiz BTXXV (s.108 869-870) bk. ärdini birdäç

**ärdini birdäçi**

ärdini birdäçi atl(i)ḡ t(ä)ngri burxan-qutınga ,, yükünürbiz BT II (s.36 657-658) bk. ärdini berdäçi

**ärdini mangliḡ**

ärdini mangliḡ atl(i)ḡ t(ä)ngri burxan-qutınga ,, yükünürbiz BT II (s.46 1035-1036)

**ärdini moncuq y(a)ruq-luy**

ärdini moncuq y(a)ruq-luy atl(i)ḡ t(ä)ngri burxan-qutınga ,, yükünürbiz BT II (s.39 797-799)

**ärdini ügmäk**

ärdini ügmäk-atl(i)ḡ t(ä)ngri burxan-qutınga-yükünürbiz BT II (s.18 29-30)

**ärdini y(a)rukın yaltırdaçi**

ol kunçuy ölgäysüktä tişi ätözin koḍup ärkäk ärkligig bulup tapıp turkaru uzaṭı t(ä)ñrili yalañoklıniḡ arasinta tugup anda basa säkiz tümän tört miḡ kata çakravart han



bolup ärdini y(a)rukın yaltırdaçı atl(i)g burhan boldı BT XXI (s.160-161 1152-1159), (s.161 1164-1169)

### **ärdini|lig–yiil piKü y(a)ruq|luy**

ärdini|lig–yiil piKü y(a)ruq|luy atl(i)g t(ä)ngri burxan qutinga ,, yökünürbiz BT II (s.39 786-788)

### **arıg kunçuy t(ä)ñri (k.)**

[ ärt]miş adın azun-ka sanlıg bolmış ulug aтам sınkar totok bägkä ulug anam [ ]W totok bägkä eçim tudan açari-ka yängäm kutug t(ä)ñrim-kä tugmış aтам 'K/Z inal-k[a tug]miş anam ogul yetmiş t(ä)ñrim-kä eçim tagay inal-ka yängäm sävinç t(ä)ñrim-kä anam üstäk t(ä)ñrim-kä anam ana hatun t(ä)ñrim-kä bäkümiş totok-ka aтам karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ñrim-kä aтам ödüş inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kä anam buyançog t(ä)ñrim-kä äkäm tärim kunçuy t(ä)ñrim-kä yängäm tadarçın t(ä)ñrim-kä eçim aşız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[ş]ım kutlug-ka karna şäli-kä ana hatun t(ä)ñrim-kä adaşım elig-kä yıgmış t(ä)ñrim-kä kә/ig t(ä)ñrimkä ölgäşük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmış ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluş-ınta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

### **arıg kurtga tärim**

adın azun-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'äş-ä aтам nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-şi açari [ ]NKK' yiragu bäg ögrünç-ä ana tärim artadaz [kirä]şiz tarugaçı sañguñ tañgusuk vuşın ulug [ata]m sañgır tarugaçı tiliçä vuşın laçın inal bay inal arıg kurtga tärim sulagı inal barak buka sañguñ [ ]L'N [wu]şın asan kutlug wuşi[n] s[ ] sävinç vuşın kıpçak suin şi T[ ] vuşın tugmış aтам tegin buka sañguñ külüg tegin vuşın kağın-larım sä[vin]ç yaña wuşi ögü vuşın tilik togrıl çuñçıñ apag-a-larım enç buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzagu inal '[ ]vu]şın tärim sävinç kutlug tarugaçı çäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a çın vuu-ş-[in ]P siçing [ ] abdala tayking s[an]ggıñ açı-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[ug]mış-larım kağaş-larım tagay-larım yegän-lärim şabi-larım terin-lärim kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beş azun-takı ög kañ bolmış tın(1)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmış äsär-lär t(ä)rk tavrak ozup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ adiştit-ınta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmış bahşı-larım ülgülänçsiz özlüg yaş-[lıg yertinçü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilä]miş tap]-lar-ınça tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41)

### **arıg tini**

[ ] inim (P) [ ] [ ] şänggä (P)-kä inim kutlug [ ]Q-Q' kälirim togana-ka inim mižır-ka [ini]m ılaçuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[ä]lini]m küsüş-kä siñilim buyana(?)-k[a] küdägüm bulat-ka tünürüm tasyan inal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanşi-im toyın kulı inal-ka ogul kunçuy t(ä)ñrim-kä aş-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bäg-kä laçın-ka sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür azun-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[ü]g küs[üş]-läri bütüp kanıp [an]ta sansar ämgäk-ıntın oz[up] [burhan-lar] u[luş-ınt]a t[ug]mak-

ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

### **arığ yel** Kutsal ruh(yani ruhulkudüs)

ymä inčä bilinjär ol y(a)ruk kızı ögütmiş ög arığ yel kañ(ı)m(ı)z ulug elig t(ä)ñri xanı z(ä)rua t(ä)ñri äkinti yulgak özi kim k(ä)ntü ol k(ä)nig roş(a)n t(ä)ñri, ymä äkinti ölügüg tirgülgüli ay t(ä)ñri, üçünč [arı]g nom kutı kim k(ä)tü ol k(a)mag nom eligi ymä sizlärkä ayu bertim TKMÖ (s.56-57 88-99)

### **arık bökä** (e.)

'Y[ ]YW SWNK[ ] inişi 'QY[ ]MYS idim(i)z igäm(i)z [hanımız] eligim(i)z arık bökä tegin y(a)rlıg-ıña k(ä)ntü dentar-ı kenki boşgutlug beş balık-(lıg) (P) antsañ [b]ahşı tutuñ (P) tavgaç tilin-tin (P) türk tilinčä ikiläyü ävirmiş m(a)ha [vayp]uly-a-buda-p(a)tmalañk(a)r tegmä [ulug] buluñ yınak sayukı ärtiñü ken alkıg burhan-lar-nıñ lenhu-a čäčäk üzäki etigi yaratıg-ı atl(ı)g sudur nom bitig-tä [sakingulu]ksuz söz[lägülük]süz 'WZ [ ] BT XXVI (s.59-60 7.1-16)

### **arıy küsüşlüg**

arıy küsüşlüg- atl(i)ğ t(ä)ngri|i burxan-qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.27 320-321)

### **arıy qurtya tärım**

yänä ymä bo buyan-ıy ävirürbiz adın azun-qa sañlı[ğ] [ulu]ğ 'aş-ä atam nomči bilgä küntük tay-şı açarı ñgkä yırayu bæg ögrünč-ä aña tärım artadaz [kirä]şiz taruyaçı sanggung tangyusuq vuşin uluğ [ata]m sungyır taruyaçı tiličä wuşin laçin inäl bay inäl arıy qurtya tärım sulayı inäl baraq buqa sanggung [ ]lan wuşin asan qutluğ wuş[in] s[ ] sävinč wuşin qıpçaq suin ši t[ ] wuşin tuymış atam tigin buq-a sanggung külüg tigin wuşin qañin-larım sävinč yanga wuşı ögü wuşin tilik toyrıl čuñgcing apay-a-larım inč buq-a taruyaçı ordu buq-a taruyaçı buşayu inäl a[ ] wuşin tärım sävinč qutluğ taruyaçı čäpäk tig[in ] tigin yişñäm küräk qay-a čin vuu-ş-[in ]p siçinğ [ ] abdala tayking sanggung açi-larım utpalaşiri ratñaşiri başlap t[u]miş-larım qataş-larım tayay-larım yigän-larım şabi-larım tirin-larım quvray-larım birlä ulatı tört tuyum biş azuntaqı ög qang bolmiş tinly-lar ärmaz yaramaz orun-larta tuymış ärsär-lär trk tavray aşup qutrulup ayayuluğ iduğ üç ärdini-lär-ning adi-şti-inta ögüm qanğım örü uluğ-larım [üz]äliksiz nom boşyürmiş baxşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[li]ğ yirtinčü-]tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inča tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41)

### **arıy tigin**

birginčä bar yoq bolsar-män arıy tigin äv-täki-lär birlä köni birşün SUK. II (s.99 Lo16.8-10)

### **arıy y(a)ruqluğ**

arıy y(a)ruqluğ atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.28 337-339)

### **ärksindäçilär iligi**

ärksindäçilär iligi atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga yūkünürbiz BT II (s.37 708-

709)

### **ärnim**

bu säntür ellig aşnuqi aʒunta ärnim atliq uluy ellig qan erti MO. (s.2 1.3-4), (s.3 1.11-13), (s.3 1.23-27), (s.4 1.42-44), (s.5 1.49-52), (s.5 1.58-60), (s.6 1.66-67)

### **arpayur (?) inal**

tanuq arpayur (?) inal tnuq sarıy toyin tanuq öküz toyıl tanuq kánt qay-a tnuq artı inal bu tam-ya biş-ning ikägününg ol män {.} şivsadu tutung ayıdım bitidim SUK. II (s.93 Lo10.8-13)

### **arslan bilgä xan**

bo ymä [a]lqiş-liyin [adrulmiş] uyyur ilimiz-a alqiş-liyin adrulmiş alqatmiş uyyur ilimiz-a alpin qutin yigädmiş arslan bilgä xanimz-a alnin ililur tamdulur atruq-luy uyyur bizning ilimz-a utar yügädür BT XIII (s.154 39.1-6)

### **arslan bilge tengri ilig küçük ıduq kut**

amtı bu buyan küçin-te arslan bilge tengri ilig küçük ıduq kut ançulayu oq ekem tölek kız tengrim adın qalmış katun-lar tigin-ler yime adasız uşun yaşamaq-ta ulatı alku türlüg küsüş-leri qanıp bütüp adaq songın-ta terk ödüm abita burqan uluş-ınta toğmaqları bolz-un ETŞ (s.220-222 22.29-36)

### **arslan bilge tengri ilig**

arslan bilge tengri ilig atam kiresiz ıduq kut anam toqluğ qutluğ ağa birle ançulayu kurçığan ağa yime abita burqan uluş-ınta antırını-sız toğup belgürüp artuqraq terk ödüm adırtlıq burqan qutin bulz-un-lar ETŞ (s.226 23.7-14) BT XIII (s.156-157 40.29-36), (s.158-159 41.8-15), (s.160 42.14-21), (s.179-180 51.1-17), (s.181 51.30-37), (s.181 51.38-39)

### **arslan kaya**

munçulayu ötünüp säkiz ulug v(a)çrapanlarig tört ulug bodis(a)t(a)vlarig tängrämdä turgurup üskümdä ornatıp alku aʒunlardakı ätözüm kop süzük köngülüm üzä amtı m(ä)n arslan kaya käsär birlä yükünürm(ä)n BT XXVIII (s.66 B145-B149)

### **arslan mängü**

män iki yaruk ordoka bäk katig kertgünçlüg nigoşak arslan mängü bo iki yiltız nomug okıyu tägintim TKMÖ (s.95-96 280-285)

### **arslan sajun**

tsuintaqı la totoq oylı arslan sajun bu qutluq ßarxar-qa kirü täg-intim MO. (s.75 13.1-2)

### **arslan süngür oyul**

ud yil ikinti ay bir yangıqa manga büdüs tutung-qa napçıkda kidiz krgäk bolup arslan süngür oyul-ta bir kidiz altı böz-kä altım SUK. II (s.89 Lo06.1-4)

### **arslan siñçi**

tayay çor üçün busanmaglar arslan siñçi yik tüzün-dä almiş ol (..) idur men MO. (s.116 21.5-6)

**arslan**

/////////(.) buqači sa(.)/(.) tanuq tibaxši qotič ///////////(.) arslan SUK. II (s.86 Lo2.6-7), (s.104 Lo22.1-8), (s.158 Mi13.1-3), (s.177 Mi31.15-19)

**arslan–ilinčüsin–ilinčü lädäči**

arslan–ilinčüsin–ilinčü lädäči atl(ï)γ bodis(a)t(a)v-qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.46 1050-1052), (s.28 353-354)

**arslan–silinmäkin–silkindäči**

arslan–silinmäkin–silkindäči atl(ï)γ bodis(a)t(a)v-qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.28 355-357) bk. arslan–silkinigin–silkindäči

**arslan–silkinigin–silkindäči**

arslan–silkinigin–silkindäči atl(ï)γ bodis(a)t(a)v-qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.46 1052-1054) bk. arslan–silinmäkin–silkindäči

**arşidati** Skr. Rsidatta

şankı çkr(v)rt ilig qan başın sekiz tümen tört ming iligler begler arşidati puranı başlap sekiz tümen tört ming buyruqlar .. sekiz tümen tört ming bramanlar (a)lku yigedmek begedmek erk türk (ev) barq (ço)dup ida(lap) /// maqağ ... - k/- ... Maitr. (s.104 50.14-21), (s.107 52.3-5), (s.107 52.13-15), (s.107 52.17-18)

**artadaz [kirä]şiz tarugači sañuñ**

adm ažu-ka sanlı[g] [ulu]g(?)’aş-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-şi açari [J]NKK’ yiragu bäg ögrünç-ä ana tärım artadaz [kirä]şiz tarugači sañuñ tañgusuk vuşın ulug [ata]m sañgır tarugači tiličä vuşın laçın inal bay inal arıg kurtga tärım sulagı inal barak buka sañuñ [ ]L’N [wu]şın asan kutlug wuşi[n] s[ ] sävinç vuşın kıpçak suin ši T[ ] vuşın tugmış atam tegin buka sañuñ külüg tegin vuşın kağın-larım sä[vin]ç yaña wuşi ögü vuşın tilik togrıl çuñçıñ apag-a-larım enç buk-a tarugači ordo buk-a tarugači buzağı inal ’[ ]vuşın tärım sävinç kutlug tarugači çäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a çın vuu-ş-[in ]P siçing [ ] abdala tayking s[an]gguñ açı-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[ug]mış-larım kağaş-larım tagay-larım yegän-lärım şabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beş ažu-takı ög kañ bolmış tınl(ı)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmış äsar-lär t(ä)rk tavrak ożup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ adiştıt-ınta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmış bahşı-larım ülgülänçsiz özlüg yaş-[lıg yertinçü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilä]miş tap]-lar-ınça tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41) BT XIII (s.167-169 46.35-41)

**artadrşi** Eski bir Buda ismi. Skr. arthadarşın Toh. A arthadarşi

purñi atly tñri burxan-niñ .. ançulayu ymä kauñdiñi apraçiti .. hitayşi .. ratnaşiki.. .. prañati .. artadrşi .. yaşotari .. añuruti .. suñitri-ta ulatı burxan-lar-niñ qutınta buyanınta bo-o magat uluşdağı adası tudaşı kitzün tariqzun TT X (s.20 T I D-2.227-234) bk. artadrş

**artadrş** (Eski burkanlardan biri.) Skr. Arthadarşın

ötrü ayağka tegimlig maytrı bodisvt ol oq orunta olu(rup) ilkide ertmiş rtaşiki artadrş--da ulatı bögü biliglig burqan-larning al- -qamış alqış-ların öp saqınıp yar(lı-

)kançuçı bilig-lig üç /-... süngün yülegün san(çı-)tmış osuğluğ bolup .. kōp kamağ tirig tınlıg ödüş özlüg tınlıg-lar öze yarlıkançuçı bilig tur-ğurup inçe saqınç saqınur Maitr. (s.83-84 33.32-43) bk. artadrši

**artanšiki** Bir buda. Toh. A Ratnašikhi < Skr. Ratnašikhin

maytrī tedgāli tōzūn mayatrī bodisatav tāñrim tōzūn maytrī bodisatav tāñrim artanšiki burxan baxši-ta alqış altıñiz āñ öñirā alp šakimuni-lıy qaññiz-ta abišik bulduñuz tūp soñır-a yarlıqančuçı köñül-lüg bāgdini-yiñiz-niñ (?) yarlıy-ın adınsiy-siz qılmatın yapa beş aşun tınlı oylan-ları-niñ yalañuz umuyı siz ök bolduñuz BT III (s.64 884-895) bk. ratnašiki, ratnasiki, ratnaşiki, rtnaşiki

**artı inal**

tanuq arpayur (?) inal tnuq sarıy toyın tanuq öküz toyıl tanuq kánt qay-a tnuq artı inal bu tam-ya biş-ning ikägününg ol män {.} šivsadu tutung ayıdım bitidim SUK. II (s.93 Lo10.8-13)

**artı oylı**

artı oylı (...) // // // // // SUK. II (s.146 Mi01.3)

**artinčsiz**

artinčsiz atl(i)y t(ä)ngri burxan-qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.37 713-715)

**artmiš**

/// yıl törtünč ay toquz yārgmi-kā manga iltā /// // // // p artmiš-ta altmış üç quanpu<-qa> altım SUK. II (s.87 Lo03.1-2), (s.87 Lo03.5)

**artok t(ä)ñri**

[ ina]l-ka [ ] t(ä)ñrim-[kā tā]ñrim-kā ogul [a]šunmiš [tāñri]m-kā yaš[ka]n inal-ka kintso bızı-ka [o]gul umdu t(ä)ñrim-kā busard[u] inal-ka [sāv]ār t(ä)ñrim-kā [ü]n tapmiš šāli-kā čārig inal-ka kūsān P'/// [ina]l-ka artok t(ä)ñrim-kā (P) burhan kuli tutuñ-ka (P) kutl[u]g inal-ka üst(ä)ñ t(ä)ñrim-(P)kā [tā]ñrim üst(ä)ñ t(ä)ñrim-kā BT XXVI (s.251-252 134.19-28)

**ärtürmüki** Skr. Rudramukha

ol üdün bir ärtürmüki atlıy braman kälti MO. (s.3 1.22-23)

**aruy**

tanuq si(...) tāmür tanuq aruy bu nišan tamya män torči-niñ 'ol män iş qar-a torči baxši-qa inčgā ayıdıp bitidim SUK. II (s.120 Ad03.30-34), (s.160 Mi17.1-3), (s.161 Mi17.10-16), (s.161 Mi17.17-25)

**ary[a] samantabadi** Bodhisattva. Skr. Ārya Samantabhadra

[a ] drmika nom-luy törü-[lüg] [adınčiy iduq] xayān xan yrliy-i üzā alqu [ančulayu] kälmiš-lār-ning ang uluy oylı titmiš ary-[a] samantabadi bodistv-niñ yoriy qut qol[u]nm[a]q-ın arqa qamay tily-larqa asiy tusu bolzun tip saqınč-ın arıy-latıp tamya-qa intürüp yaqdurup ülätmiš buyan küčintā ayır [ ] talay-niñ ärklig-i xayān xan-ımznıñ artuq süzük kirtgünč-lüg xung tay xiu quti-niñ ančulayu oq xung xiu-niñ tigit-lār-ning ymä alqu öd-lärtā qut-ları buyan-ları asilip üsdälip adasizın uşun yaşamaq-ta ulatı alqu

törlüg küsüş-läri qanıp bütüp alqu-nî biltäçi burxan qutın bulmaq-ları bolzun BT XIII (s.162 44.1-13)

**arya açari** (Uyg. çev.)

tüpsüz t(ä)riñ bo tantir-a-nıñ töpüt-çä-sin körüp tömkä biligsiz tümäninç kulut kamıl-lıg ary-a açari tükälig bilgä iştönpa bahşı-nıñ boşug y(a)rl(ı)g-ı üzä ävirü aqtaru tägintim BT XXVI (s.214 115a.9-14)

**ary-a avalokita işvari** Bir bodhisattva adı. Skr. Ārya-Avalokiteśvara Moğ. Ary-a Avalogida işvari, Avalôgida-şuvari, Nigülesküi-ber üjegçi Tib. Sphyan-ras-gzigs Uyg. Quanşı im puzar < (Çin.)> Moğ. Qonşim, Qongşim bodistv Uyg. Ava-lokida-işvara, Arya-[valoki]d[iş]var, arya avalokida 'işvari bodistv Soğd. 'ry'βrwkδyşβr, 'ry'βδwkδyşβr

odr-a-ta alp-lar takini-lar quvray-ı-liy mantal-iy saqınmaq ärsär kntü özüg ary-a avalokita işvari saqınıp ong-tin singar-ınta alp-lar quvray-ı-liy taluy ögizüg sol-tin singar-ınta takini-lar quvray-ı-liy taluy ögizüg saqınmaq ärür BT VII (s.64 B.26-34), (s.66 B.105-124)

**ary-a daz-i** Skr. Āryadāsa

yme oq tıddaçı ermez üçün anı üçün söz-lemiş ol inçe tip tıdıg-sız töz-lüg tip, ayağ-ka tegimlig ar-y-a daz-i bahşı munı söz-leyür töz-ün-l(e)r kılı tip bo bahşı kiginç birü sanggabadi bahşı-ka söz-l(e)r Üİ (s.38 104a-b.17-2), (s.38 104b.6-8), (s.38-39 104b.8-9)

**aryaç(a)ntre** Bir bodisattva adı. Skr. Āryacandra

kop kamag şast(a)r-larag koduru uka y(a)rılık[a]-daçı vaybaş şastarlar(a)g arsayan içmiş aryaç(a)ntre bodis(a)v(a)t k(ä)şi açari änätkäk tilintin tohrı tilinçä yaratmış pr(a)tinakşit k(a)rmavazike tohrı tilin[tin tü]rk tilinçä ävirmiş maitri[samit] nom b[iti]gdä maitri bodis(a)v(a)t-[nıñ] toyın [b]olmak atl(ı)g ikinti i [ülüş] tükädi BT XXVI (s.184-185 83a.1-10) bk. aryaçandre, aryaçintri, aryaçntr, aryaçntri, aryaçantri

**aryaçandre** Bir bodisattva adı. Skr. Āryacandra

[ ] /// [ ] [aryaçandre açari] ulatı b[ahşı]-[lar kutıña yinç]ürü yükünür m(ä)n BT XXVI (s.181 82.1-3) bk. aryaç(a)ntre, aryaçintri, aryaçntr, aryaçntri, aryaçantri

**aryaçantri** Toharca metnin çeviricisi. Skr. Āryacandra

Maitr. (s.123 63.40-49), (s.130 69.42-48) bk. aryaçintri, aryaçntr, aryaçntri, aryaçandre, aryaç(a)ntre

**aryaçintri** Toharca metnin çeviricisi. Skr. Āryacandra

vaybajaki aryaçintri bodisvt kşi açari enetkek tilintin tohrı tili-nçe yaratmış.. prtnayarakşt açari tohrı tilintintürk tilinçe aqtarmış maytrisimit nom bitigde maytrı bodisvt tujit tengri yiri-ntin yirtinçüke inmek atlıg onunç ülüş tükedi Maitr. (s.85 34.14-21), (s.90 38.50-57), (s.168 95.13-16) bk. aryaçantri, aryaçntr, aryaçntri, aryaçandre, aryaç(a)ntre

**aryaçntr** Toharca metnin çeviricisi. Skr. Āryacandra

Maitr. (s.160 87.13-22) bk. aryaçintri, aryaçantri, aryaçntri, aryaçandre, aryaç(a)ntre

**aryaçntri** Toharca metnin çeviricisi Āryacandra; kişiliği hakkında hiçbir şey bilmiyoruz. Herhalde milattan sonraki ilk yüzyıllarda (700'den önce!) yaşamış olmalı. Skr. Āryacandra

Maitr. (s.68 19.48-55) bk. aryaçntri, aryaçntr, aryaçantri, aryaçandre, aryaç(a)ntre

### **aryaman fristum**

mn aryaman fristum qoştr ayır ayamaq üzä yükünü takinür mn TT IX  
(s.15 T III D 260,19;260,30 Z.43-44), (s.15 T III D 260,20b Z.50)

### **aryaşiri**

biçin yıl tördünç ay säkiz ygrmi-kä biz üdkä arslan buq-a ada(?) qulun alp ming buq-a aryaşiri(?) tmir yn-ä t(.)m(..) misir(?) başlap on-luq-lar-qa triy kargäk bolup qayımdu baxşı-tin bir { ..... } { ..... } (.....)LYK aldimiz SUK. II (s.104 Lo22.1-8)

### **aryataze** < Skr. āryadāsa

sav tayaq-ı ärmaz-i üz-ä yoq üçün uqıtyuluq körgitgölük bälgu-si tep (çince yazı) ayay-qa tägimlig ary-a-taz-e baxşı (kikinç berü) söz-lär UAT (s.440 4108-4109), (s.392 3185-3191), (s.442 4162-4164)

### **aş-a**

[ ] inim (P) [ ] [ ] şänggä (P)-kä inim kutlug [ ]Q-Q' kalinim togana-ka inim mişir-ka [ini]m ılaçuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[älini]m küsüş-kä siñilim buyana(?)-k[a] küdagüm bulat-ka tünjürüm tasyan inal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanşı-im toyın kulı inal-ka ogul kunçuy t(ä)ñrim-kä aş-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bäg-kä laçın-ka sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür azun-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[ü]g küs[üş]-läri bütüp kanıp [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luş-ınt]a t[ug]mak-ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

### **äsän açari bäg**

eçim aşız-ka eçim yam inal-ka yän(g)äm sumak t(ä)ñrim-kä [ ] tur]miş buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açari bäg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yängäm içkälmiş t(ä)ñrim-kä eçim äsän inal-ka yängäm el [ ] eçim [ ] / inal-ka yängäm basana t(ä)ñrim-kä eçim bägiçük inal-ka [yängäm -Q'] eçim han kulı-ka yängäm aţay kunçuy-ka iç kadiçük-kä [ ] kay-a şäli-kä sumak t(ä)ñrim-kä kadın atam kädik totok bäg-kä [kadın anam -Q'] eçim basana inal-ka inim kärkeksiz-kä kalinim tilik sarıg [ ] el almış t(ä)ñrim-kä adaş-ım bolmış-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K' kızım aţay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ ] közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp 'añ kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

### **äsän buqa**

tañuq turmiş tāmür tañuq mrkid tañuq 'äsän buq-a tañuq barz buq-a bu nişan män sada-nıng ol bid män sda öşüm bi<ti>dim SUK. II (s.23 Sa10.15-17), (s.23 Sa10.18-21), (s.101 Lo18.13-17), (s.142-143 WP06.2-23)

### **äsän mal** (e.)

eçim aşız-ka eçim yam inal-ka yän(g)äm sumak t(ä)ñrim-kä [ ] tur]miş buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açari bäg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yängäm içkälmiş t(ä)ñrim-

kä eçim äsän inal-ka yängäm el [ eçim ]/ inal-ka yängäm basana t(ä)ñrim-kä eçim bāgiçük inal-ka [yängäm -Q'] eçim han kulı-ka yängäm aţay kunçuy-ka iç kadiçük-kä [ ] kay-a şali-kä sumak t(ä)ñrim-kä kadın atam kädik totok bāg-kä [kadın anam ]-Q' eçim basana inal-ka inim kāraksiz-kä kälınim tilik sarıg [ ] el almış t(ä)ñrim-kä adaş-ım bolmış-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K' kızım aţay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp 'añ kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

#### **äsän kunçuy (k.)**

o[glum kız-]ım TYR'[ o[glum Q'N[ -] Q' o[g]l[um] basa-ka oglum Y[ ] k[a]nturmiş şali-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiş-kä kız[ım] karamuç-ka k[ızı]m eligi-kä kızım sımaçuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka o[g]lum baça[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]ş (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım baçag (P) hatun-ka bāgim [kut]admış (P) bört-kä oglum baçag-ka bāgim ödüş-kä kızım iliçük-kä kızım k[örk]l-ä-kä kızım äsän kunçuy-ka [ ya]gmur-ka inim P////N-kä oglum [ ]' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16)

#### **asan kutlug wuşı[n]**

adın aţun-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'aş-ä atam nomçi bilgä k[ü]ntük(?) tay-şi açarı [ ]NKK' yırabu bāg ögrünç-ä ana tärım artadaz [kirä]şiz tarugaçi sañguñ tañgusuk wuşin ulug [ata]m sañgır tarugaçi tiliçä wuşin laçın inal bay inal arıg kurtga tärım sulagı inal barak buka sañguñ [ ]L'N [wu]şin asan kutlug wuşı[n] s[ ] sävinç wuşin kıpçak suin şı T[ ] wuşin tugmış atam tegin buka sañguñ külüg tegin wuşin kadın-larım sä[vin]ç yaña wuşı ögü wuşin tilik togrıl çuñçıñ apag-a-larım enç buk-a tarugaçi ordo buk-a tarugaçi buzagu inal '[ ] wuşin tärım sävinç kutlug tarugaçi çäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a çın vuu-ş-[in ]P siçing [ ] abdala tayking s[an]ggıñ açı-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[u]gmış-larım kaşaş-larım tagay-larım yegän-lärım şabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beş aţun-takı ög kañ bolmış tın(ı)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmış äsar-lär t(ä)rk tavrak oţup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ adiştit-ınta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmış bahşı-larım ülgülänçsiz özlüg yaş-[lıg yertinçü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-ınça tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41)

#### **äsän qaya**

oylum qoşang 'äsän qay-a olar ögäy anamız biz-kä tgir alir-biz tip almazun qatıl-mazun-lar SUK. II (s.134 WP01.7-10)

#### **asan qutluq wuşı[n]**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın aţun-qa sanlı[y] [ulu]y 'aş-ä atam nomçi bilgä küntük tay-şi açarı ñgkä yırayu bāg ögrünç-ä aña tärım artadaz [kirä]şiz taruyaçi sanggung tangyusuq wuşin uluy [ata]m sungyir taruyaçi tiliçä wuşin laçın inal bay inal arıy qurtıya tärım sulayı inal baraq buqa sanggung [ ]lan wuşin asan qutluq wuşı[n] s[ ] sävinç wuşin qıpçaq suin şı t[ ] wuşin tuymış atam tegin buq-a sanggung külüg tegin wuşin



qañin-larim sävinč yanga wuši ögü vušin tilik toyrıl čuñgcing apay-a-larim inč buq-a taruçaçı ordu buq-a taruçaçı buşayu inal a[ ] vu]šin tarim sävinč qutluy taruçaçı čäpäk tig[in ] tigin yişñäm küräk qay-a čin vuu-š-[in ] p sičing [ ] abdala tayking\_sanggung açi-larim utpalaşiri ratñaşiri başlap t[u]miş-larim qataş-larim tayay-larim yigän-lärim şabi-larim tirin-lärim quvray-larim birlä ulatı tört tuyum biş aźuntaqı ög qang bolmiş tinly-lar ärmäz yaramaz orun-larta tuymış ärsär-lär trk tavray aşup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-şti-inta ögüm qañgım örü uluy-larim [üz]äliksiz nom boşyurmiş baxşı-larim ülgülänčsiz özlüg yaş-[liy yirtinčü-]tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inča tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41)

### **äsän tigin**

///// yıl aram ay bir yngiq-a-qa manga ///// yunglaq-liq böz kargk bolup bädruz-tin älig ///// bay-liq böz alip mäning 'äsän tigin at-liy kungüm-ni bädruz-kä älig iki bay-liq böz-kä toryu tomluğu sağtım SUK. II (s.61 Sa29.1-5), (s.61 Sa29.28v-30v)

### **äsän tmür**

tavişyan yıl ikinti ay iki ođuz-qa biz bæg buq-a bay buq-a yurüng qipčaq il buq-a malda qıdan yn-ä yurüng tümän kök tmür 'äsän tmür mänggü tmür turmiş uđmiş tinmiş qul qy-a uminči isigi töläk abiş başlap il bodun-qa ol öngdünin-tä yunglaq-liq böz kargäk bolup inal qoç-tin yuz iki yrım bay-liq böz alip biz-ni bilä qalan-či turi-ni borluq-či birip biz-ning burun birgüči qr-a toyın atly qalan-čimız-ni yandurup altımız SUK. II (s.165 Mi20.1-10)

### **äsän toyrıl**

basa qočo il bägd-läringä ančaşı-lar-qa şazın ayyučı-qa şazın uluy-larına il-kä bodun-qa quvray-qa alqu tinly uyuş-ınga aña basa baxşım uluy-um käv baxşı-qa mäning öz bodum-qa kişim-kä oylan-larim-qa basa äsän toyrıl turmiş tutung aday tutung ögrünč qız başaq-a başlap uruy-qa qadaş-qa buyan-ı tagzün tip mäning pağır-ta şükün-tä qaşyanmış nägü kim-ni satıp yulup qočo-taqı aday tutung-nung piñduñ atly qırq yaş-liy qıday oylan-ın nom bitig bilir üçün toquz ystuy čao birip yulup altım SUK. II (s.130 Em01.2-9)

### **äsän tutung**

tanuq burxan quli tnuq yrp toy<r>ıl tanuq vaptso bu tamya män oşmiş-ning ' <o>l män äsän tutung ayığıp bitidim SUK. II (s.12 Sa05.17-19), (s.156 Mi11.7-10), (s.157 Mi12.7)

### **äsän (e.)**

[ ] inim (P) [ ] [ ] şänggä (P)-kä inim kutlug [ ] Q-Q' kalinim togana-ka inim mızır-ka [ini]m ılaçuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[älini]m küsüş-kä siñilim buyana(?)-k[a] küdagüm bulat-ka tünürüm tasyan inal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanşi-im toyın kuli inal-ka ogul kunçuy t(ä)ñrim-kä aş-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bæg-kä laçın-ka sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür aźun-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[ü]g küs[üş-läri bütüp kanıp] [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luş-ınt]a t[ug]mak-ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16), (s.133 50.15-18) SUK. II (s.161 Mi17.17-25), (s.161 Mi17.10-16), (s.154 Mi09.7)

**äsänä**

tanuq qotan toyřil tanuq qız turmiš tanuq maš-ı // tmya män kovcü-nüing'ol män yuz bägi äsänä aytip bitidim SUK. II (s.45 Sa21.15-17), (s.45 Sa21.22-23), (s.134 WP01.17-21), (s.134 Wp01.24v-25v)

**asangi**

..... išvagoša bäg nagarcuni bäg asangi bäg vasubantu bäg atlıy alqu bäglär yörüg bitig-läriğ yämä tayda arıyda ..... säkiz yägirme nikay ..... öngisin beš bölük adırt yol üzä ... tözin barčanı ..... Hts. IX, X (s.263 13-22)

**äsdiramati**

äsdiramati baxši yaradmiš ärür AT. I (s.22 5), (s.22 6-8), (s.30 143-147), (s.36 224-225) bk. isdiramati, äsdiramati, astiramati

**äsdiramati** < Skr. sthiramati

ayay-qa täğimlig äsdiramati baxši yaradmiš ärür UAT (s.166 4-5), (s.166 6-8), (s.260 1323-1325), (s.298 1809-1811), (s.302 1891-1892), (s.314 1992-1993), (s.334 2231-2234), (s.336-338 2279-2280), (s.342 2384-2385), (s.344 2393-2395), (s.344 2414), (s.346 2432-2433), (s.346 2437-2438), (s.346 2444-2446), (s.348 2461-2463), (s.352 2506-2508), (s.352 2515-2517), (s.352 2522-2525), (s.352 2532-2534), (s.354 2546-2549), (s.354 2557-2560), (s.356 2572-2574), (s.366 2752-2757), (s.378 2947-2949), (s.378 2964-2967), (s.380 2990-2991), (s.380 2995-3000), (s.384 3049-3051), (s.388 3114-3120), (s.392 3185-3191), (s.394 3232-3234), (s.396 3291-3293), (s.398 3308-3309), (s.402 3379-3382), (s.408 3475-3477), (s.410 3533-3536), (s.418 3684-3685), (s.420 3729-3731), (s.428 3893-3896), (s.436 4023-4025), (s.436-438 4055-4058), (s.438 4068-4070), (s.438 4080-4083), (s.440 4110-4112), (s.442 4154-4156), (s.444 4177-4181), (s.448 4254-4256), (s.458 4449-4451), (s.460 4482-4483) bk. isdiramati, äsdiramati, astiramati

**äšgäkči**

tnuq qulduqay-a tnuq 'äšgäkči bu nišan män suriyaširi-nüing ol SUK. II (s.108 Lo26.14-17), (s.80 RH11.11-14), (s.76 RH08.9-11)

**asığ tutung**

asığ tutung ETŞ (s.160 15.93) bk. asığ tutuñ

**asığ tutuñ**

tep sakınç-ın košmiš idok kertü kurug-ug ukıttaçı bo šlok-nı ilip tartıp ki-a bitimiš boldum asığ tutuñ BT XXVI (s.233 126b.2-4) bk. asığ tutung

**asıl bay**

bir asıl bay //(.un ///yiy sangun-qa SUK. II (s.44 Sa20.2-3), (s.44 Sa20.10v)

**asilome** Bir iblis adı. Skr. Asiloman

ol ugruka eçim(i)z sintar šäli-kä bitigäli aydim(i)z başlap beriñ tep bo buyan ädgü kılınç küçintä üstünki äzrua hormuzta tört m(a)haraç t(ä)ñri-lär višnu mahašv(a)re sakandakumare kutlug koço uluš kutı [wahš]iki asilome širilome-da [ ] kut [ ]

BT XXVI (s.182 82.27-35)

**asimarda**

äsdiramati tigüci sav<iy>tavyač-časinča söz<-läyür tip> ornaı-lıy bilgä biliglig tip yörüg <ol> yomdarsar (munung) iki tümän säkiz ming girant<-lar-i> ol (mn) <a-simarda> atly açari tsopin-in qıldim AT. I (s.22 6-8)

**asiy bolmiş**

tanuq som-a tanuq qarayuñaz tanuq qipcaq bu nišan biz-ning ol män asiy bolmiş olar-qa inčgä ayıtip bitidim SUK. II (s.55 Sa26.18-21)

**asiy**

bu tanuq taş bu tamya biz ikigü-nüng ol män asiy bitidim SUK. II (s.158 Mi14.7-8v)

**askar (k.)**

inđın ažunka b[ar]miş atam topik čaşı anam Q[ ]MYŠ[ ] äkä[m ] [ ] äkäm askar ogulum kumar arslan äkäm v(a)čirsaru-ka bo buyan ädgü kılınč tüšintä kayu kayu täginčs(i)z oron-larda tug[mış]ları bar ärsär ol oron-larda oz[up] kutlurup üst[ün] tužit yerintä tugmak-ları bolz[un] BT XXVI (s.227-228 123.7-9)

**aşoki** Hind kralı. ~ Skr. Aśoka

buši-si avut-in torpaq buši-liy aşoki xan ärmaz mü BT XIII (s.108 15.48-50)

**'aşrua** ~Soğd. 'zrw' Brahmā

[ ] ata-liy bişing 'aş-rua [ ]p [ ]p [ ]r tapıy-či [ ]ü[ ]

BT XIII (s.65 8.27-30)

**astiramati** Skr. Sthiramati

amti bildürkelir üçün adırtlıg otğurak ağıg-sız ertükin anın munda kaçnayu sözleser yme ok mün kadağ bolmaz tip (çince kelime) astiramati başı söz-l(e)r Üİ (s.29 97b.4-7), (s.30 98a.4-7), (s.31 98b.13), (s.31 98b.20), (s.33 100b.1-3), (s.36 102b.2-3), (s.38 104b.5-6), (s.38 104b.6-8), (s.40 106a.1-2), (s.42 107b.6-9), (s.43 108a.7-8), (s.46 110b.3-5), (s.49 113b.2-3), (s.50-51 115a-115b.15-1), (s.57 120a.4-7), (s.59 121b.9) bk. äsdiramati, äsdiramati, isdiramati

**asuday ogul** (Moğ. Prens)

či čiñ onunç-ı bars yıl altınç ay tört yaşı-ka üç lükçüñ balık-lıg kulut m(ä)n yaşı boşgutçi sarıg tutuñ asuday ogul-nıñ liñçi-si üzä bitidim BT XXVI (s.215 115b.1-4) bk. asuday oğul

**asuday oğul** Prens asuday.

či çing onunç-ı bars yıl altınç ay dört yangı-qa üç lükçüng baliq-liy qulut mn yangı boşyutçi sarıy tutung asuday oğul-nıñ lingçi-si üzä bitidim EUT(s.162 1007-1010), (s.162 1013-1014) bk. asuday ogul

**aşvači** Bir Arhat adı. Skr. Aśvajit

kim-lär ärki tip tisär [inča qlti] ayay-qa tägimlig [atyantikundini] arxant ayay-qa [tägimlig] aşvači arxant ["ayay-qa] tägimlig başbi arx[ant "ayay-qa] tägimlig maxanami

[arxant"] ayay-qa tågimlig [badriki arxant] ayay-qa tågimlig maxa[kašipi arxant"] ayay-qa tågimlig ur[ubilibakašapi] arxant ayay-qa t[ågimlig] gayakašipi arxant " a[yay-qa] tågimlig nařikašipi arx[ant"] ayay-qa tågimlig šari[putri] arxant ayay-qa [tågimlig] [mxa motgalyayan]i arxant ["] tk bir yalinguz anant toyin oq arxant qutin bulmaduq bošyutluq qutluq-lar-ning orun-inta turmiš ardi BT XVIII (s.124 0039-0057)

### **ašvagoše**

yula u[lamak]lig iš küdük išlämišimk[ä] ädrämim öni ašvagoše bilgä[tä] ärtiñü aymanur m(ä)n Hts.VI (s.98 1763-1766)

### **ašivaçit** < Skr. Ašvajit

amti biš ay tün (kün) uluğ ilig ezrua tengr(i) (iligi-)nge barnas kentde er-... arıgda üç tegzin(ç) (iki) yigirmi bölük nomluğ t(ilgen) tevirip atnakaudani ašivaç(it) (badirik) kašpi maħanmıda ulatı biš pañçaki toyınlarag sekiz tümen tengrilerig qutgaru yarlıqadı Maitr. (s.50-51 7.23-31)

### **ašuka širi** Bir Buda adı.

busandurtaçı nız-vanı-lar-ning bulğandurmaq-lıg küç-ler-in kevip buşı-ta ulatı yoruğ-lar öze buyan-in bilge bilig-in yıvıp buşulmaz ardamaz nırvan mengi-sin bulğuluğ küsüş-i uz büdmiš qanmış busuş-suz qutluğ ašuka širi burkan qutınga yükünürmen ETŞ (s.94 10.176-183)

**ašvagoša** Meşhur šair ve Buddhacarita'nın (Burkan'ın hayatı) müellifidir. Kaniska'nın sarayında , MS 2. asırda yaşamıştır. Skr. Ašvaghosa

tağı yime antada basa öküş türlüğ nom bitı-(ig) bitıtdiler .. yaratdılar .. sakntili ..// şuri gotiki matraçiti ašvago-(-šata) ulatı bodisvt baqşılar(qut)ınga ayayu ağırlayu yinçürü yükünür men Maitr. (s.44-45 3.49-55)

### **Ata**

bu sawda tanuq Ata tanuq Yñür Nom SUK. I (s.II[22] 2.3)

### **ataq-ti (veya ataq-tay?)**

arıš arıy bo insadi suður-ni ataq-ti quluği män çisim-tu ayayu ayırlayu biğiyü ataqınta qoş-a tågintim BT III (s.57 757-760)

### **atavake** Bir iblisin adı. < Skr. Ātavaka

inčä k(a)ltı inđre some varuni praçapadi baradivaçi išani çanđani anpi mananiki vayraçane kamaširišti kinikanta kañđaka pađar manir maniçari paranađi upapançiki satagiri haimavati purnake kañdirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi çanaršabi çitriçiri y(ä)mä gant(a)rve ñirgašakuti y(ä)mä mantale pañçalaganđi sumani ñirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(i)g yäk bo yäklär ulug korkınçıglar çambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diš. (s.91-92 674-689) bk. atavaki

### **atavaki** Bir Yakşa prensinin adı. Toh. A < Skr. Ātavaka

yäk sav-liy tirtı-lar-liy atavaki yäk at'öz-lüg-lärig yiltiz-in-tünbärü tarđip tašđın kamišınlär tep yin-čä yar-ča arıy-siz-ča aqlayu arđoqraq birdäm qat qılıp baliq-tün birin birin sürüp ündürti-lär BT III (s.44-45 377-383) bk. atavake

**aşay kız (k.)**

eçim aşsız-ka eçim yam inal-ka yāṅ(g)ām sumak t(ā)ṅrim-kā [ tur]miş buyanıg nomlug dentarım(ı)z āsān açari bāg-kā eçim ādgü togrıl [ ] yāṅgām içkālmiş t(ā)ṅrim-kā eçim āsān inal-ka yāṅgām el [ eçim ]/ inal-ka yāṅgām basana t(ā)ṅrim-kā eçim bāgiçük inal-ka [yāṅgām -Q’] eçim han kulı-ka yāṅgām aşay kunçuy-ka iç kādıçük-kā [ ] kay-a şāli-kā sumak t(ā)ṅrim-kā kadın atam kādık totok bāg-kā [kadın anam ]-Q’ eçim basana inal-ka inim kāraksız-kā kälınim tilik sarıg [ ] el almış t(ā)ṅrim-kā adaş-ım bolmış-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K’ kızım aşay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ā-kā takına inal-ka [ közünür-dāki ko]p ādgülüg küsüş-lāri kanıp ’āṅ kenintā burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

**aşay kunçuy (k.)**

eçim aşsız-ka eçim yam inal-ka yāṅ(g)ām sumak t(ā)ṅrim-kā [ tur]miş buyanıg nomlug dentarım(ı)z āsān açari bāg-kā eçim ādgü togrıl [ ] yāṅgām içkālmiş t(ā)ṅrim-kā eçim āsān inal-ka yāṅgām el [ eçim ]/ inal-ka yāṅgām basana t(ā)ṅrim-kā eçim bāgiçük inal-ka [yāṅgām -Q’] eçim han kulı-ka yāṅgām aşay kunçuy-ka iç kādıçük-kā [ ] kay-a şāli-kā sumak t(ā)ṅrim-kā kadın atam kādık totok bāg-kā [kadın anam ]-Q’ eçim basana inal-ka inim kāraksız-kā kälınim tilik sarıg [ ] el almış t(ā)ṅrim-kā adaş-ım bolmış-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K’ kızım aşay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ā-kā takına inal-ka [ közünür-dāki ko]p ādgülüg küsüş-lāri kanıp ’āṅ kenintā burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

**aşay**

luu yil toquzunç ay tört yangıqa mān tikuy tayşı aşay-niṅ ş’iusay-qa satmış qul-ning yol-ınta ş’iusay bilā yaraşip ş’iusay-qa oq birip kitdim SUK. II (s.173 Mi27.1-6)

**atı kuşisi çavıqmış**

atı kuşisi çavıqmış atl(i)ḡ t(ā)ṅri burxan-qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.30 431-433), (s.34 571-574)

**Atı Qutluy Taş**

goyn yil ār(a)m ay bir yaṅıqa m(ā)n Qara Yan Yig Bürt[-kā] yuṅl(a)q-liy tawar k(ā)rgāk bolup atın b..üm yoq üçün Kitin Qırata Qız-ı kit(ā)rig-tā içim Qonçuy birlā tüz ülüş-lüg iç sıq yirim Atı Qutluy Taş-qa toyuru tomlıdu sadım SUK. I (s.II[15] 1.1-5)

**atinankotani** Skr. Ajnatakaundinya

anta basa atinankotani arḡant-qa tutdı Maitr. (s.74 24.15-16) bk. atnakaudani

**atnakaudani** Skr. Ajnata Kaundinya

amtı biş ay tün (kün) uluḡ ilig ezrua tengr(i) (iligi-)nge barnas kentde er... arıḡda üç tegzin(ç) (iki) yigirmi bölük nomluḡ t(ilgen) tevirip atnakaudani aşıvaç(it) (badirik) kaşpi maḡanmıda ulatı biş pañçaki toyınlaraḡ sekiz tümen tengrilerig qutgaru yarlıqadı Maitr. (s.50-51 7.23-31) bk. atinankotani

**ät’özi köngüli turulmiş**

ät’özi köngüli turulmiş atl(i)ḡ t(ā)ṅri burxan qutınga ,, ,, BT II (s.48 1116-

1117)

**atsang qalım keyşi**

ıduq samandabadırı bodısatav-ning yorır qut qolunmak-ınga tayanıpqolutu atsang kalım keyşi qoşuğ-ka ıngurmuş şlok taqşut nom tükedi ETŞ (s.170 16.109-112)

**atsang** Burada ats(a)ng bir isim veya, daha çok ihtimâl ile, eseri nazmeden kimsenin unvanı olabilir.

buda avatansaka atlığ sudur içinde buşulmaq-sız nom oğuş-qa kirmek bölükde bulung yıngaq sayu kelmiş bodısatav-lar bulıdçılayu yığılmış toy qıvraq ara burqan oğlı tolpi tüz-ün uğan arşı-ning bulunqsuz yig edgü-lerin ögmiş şlokda burk şark kılıp on edgüsin men atsang öz-üm buyan küsüş öz-e qoşmuş taqşut başladı ETŞ (s.72 9.1-8)

**aşsız inal (e.)**

[ ärt]miş adın azun-ka sanlıg bolmiş ulug aqam sıñkar totok bägkä ulug anam [ ]W totok bägkä eçim tudan açari-ka yäñgäm kutug t(ä)ñrim-kä tugmiş aqam 'K/Z inal-k[a tug]miş anam ogul yetmiş t(ä)ñrim-kä eçim tagay inal-ka yäñgäm sävinç t(ä)ñrim-kä anam üştäk t(ä)ñrim-kä anam ana hatun t(ä)ñrim-kä bäkümiş totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ñrim-kä aqam ödüş inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kä anam buyançog t(ä)ñrim-kä äkäm tärim kunçuy t(ä)ñrim-kä yäñgäm tadarçın t(ä)ñrim-kä eçim atsız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[ş]ım kutlug-ka karna şäli-kä ana hatun t(ä)ñrim-kä adaşım elig-kä yığımiş t(ä)ñrim-kä kä/ig t(ä)ñrimkä ölgäşük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yığınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmiş ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluş-ınta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

**aşsız (e.)**

eçim atsız-ka eçim yam inal-ka yäñ(g)äm sumak t(ä)ñrim-kä [ tur]miş buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açari bäg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yäñgäm içkälmiş t(ä)ñrim-kä eçim äsän inal-ka yäñgäm el [ eçim ]/ inal-ka yäñgäm basana t(ä)ñrim-kä eçim bägiçük inal-ka [yäñgäm -Q'] eçim han kulı-ka yäñgäm aqay kunçuy-ka iç kädicük-kä [ ] kay-a şäli-kä sumak t(ä)ñrim-kä kadın atam kädik totok bäg-kä [kadın anam -Q'] eçim basana inal-ka inim käreksiz-kä kälınim tilik sarıg [ ] el almış t(ä)ñrim-kä adaş-ım bolmış-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ -K' kızım aqay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülig küsüş-läri kanıp 'añ kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

**atyantikundini** Bir Arhat adı. Skr. Ājñāta-Kaundinya

kim-lär ärki tip tisär [ınça qlti] ayay-qa tägimlig [atyantikundini] arxant ayay-qa [tägimlig] aşvaçi arxant ["ayay-qa] tägimlig başbi arx[ant "ayay-qa] tägimlig maxanami [arxant"] ayay-qa tägimlig [badriki arxant] ayay-qa tägimlig maxa[kaşipi arxant"] ayay-qa tägimlig ur[ubılbaqaşapi] arxant ayay-qa t[ägimlig] gayakaşipi arxant " a[yay-qa] tägimlig naqıkaşipi arx[ant"] ayay-qa tägimlig şari[putri] arxant ayay-qa [tägimlig] [mxa motgalyayan]i arxant ["] tk bir yalinguz anant toyın oq arxant qutın bulmaduq boşyutluy

qutlu-y-lar-niŋ orun-inta turmiş ardi BT XVIII (s.124 0039-0057)

**avalokitaişvari** Bir Bodhisattva adı. Skr. avalokiteşvara Çin. guān zì zài

ol üdün arya avalokitaişvari bodis(a)t(a)v ol kamag kuvrag arasinta erür erti AY. VII (s.120 189-191) bk. avalukda'ışvari, ava-lukiğa-işvara

**avalukda'ışvari** Avalokiteşvara tüm budaların şefkatini temsil eden bir bodisattvadır. Skr. avalokiteşvara

munung dyan tip altınc köngül bilig ok ary-a avalukda'ışvari ağanur ETŞ (s. 198 20C.66-68) bk. avalokitaişvari, ava-lukiğa-işvara

**ava-lukiğa-işvara** Ünlü bir Bodhisattva adı. Skr. avalokiteşvara

ary-a vayruçana eksübi amıda-ayusı ayağuluğ badıraşırı su-çantrabudı ançulayu ok sury-a-garbi vaşır yalınlığ alp samantabadıra vaçır-a tuvaça ava-lukiğa-işvara nırvana kidu ardın ganda-ğastı başlap bodısata-v-liğ arığ tirin kuvrağ öz-e ağırladıılır ETŞ (s.76 9.65-72) bk. avalokitaişvari, avalukda'ışvari

**avate** Yakşa'nın adı. < Skr. \*Avata

y(ä)mä kaş uluşta goğayu baru y(ä)mä atipur uluşta avant uluşta çatadiri sinhabale g(a)rtrakut uluşta bağre uluşta säkizinç yäk uzun tonlug atl(ı)g çayti uluşta vağı yäk avate yäk kati y(ä)mä upakati atl(ı)g yäklär ançulayu varunavati uluşta ärürlär Diş. (s.90 655-663) bk. avati

**avati** Yakşa'nın adı. < Skr. \*Avata

Diş. (s.91 68-673) bk. avate

**ay bäg**

[ ] inim (P) [ ] [ ] řānggä (P)-kä inim kutlug [ ]Q-Q' kälirim togana-ka inim mişır-ka [ini]m ılaçuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[ä]lini]m küsüş-kä siñilim buyana(?)-k[a] küdägüm bulat-ka tünjürüm tasyan mal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanşi-im toyın kulı mal-ka ogul kunçuy t(ä)ñrim-kä aş-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bäg-kä laçın-ka sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür ağun-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[ü]g küs[üş]-läri bütüp kanıp] [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luş-ınt]a t[ug]mak-ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

**ay punyabali** (e.)

[ı]dok kañım ay punyabali [ ]y]lın törtünç ay säkiz [yañıka] kuluğı çaitso tut(u)ñ [okıy]u täğintim BT XXVI (s.167 78a.1-4)

**ay siliy**

barz yil toquzunç ay altı otuz-qa biz otuz-nung b(..)ltur atly tmirçi qarabaş toyın-çoy-nung ay siliy(?) atly 'äbçi qarabaş bözçi bu ikägü bäğär-lär-ingä ayitmatin är 'äbçi bolmiş-lar SUK. II (s.147 Mi02.1-6), (s.147 Mi02.6-9)

**ay t(ä)ngri yüz**

ay t(ä)ngri yüz qutınga yükünürbiz BT II (s.36 653-654)

**ay t(ä)ngri** Candra-deva terimi "ay, ay tanrı, ayın erkek hükümdarı" anlamında kullanılmaktadır (SH 156b, 326a, 479b, Edg. 606a). Hint mitolojisinde tanrılaştırılan ay,

Budizmde koruyucu tanrı olarak nitelendirilir. Ay Hintlilerce takvimi oluşturması nedeniyle önemli bir yere sahiptir. Hint ve daha sonra Budistlerce bu ay takvimine göre ibadet edilir. Bu ibadetlerde ayın evreleri önemlidir. Örneğin ibadetlerde ayın dolunay ve yeniay olması esas alınır. Ay tanrı da güneş tanrı ile ilişkilidir (Gakkai 2002, god of the moon mad.). Sekiz Vasu (element) tanrılarında biridir. ET. ay teñri (İT) “ay tanrı” = Skr. soma-deva, candra-deva = Çin = 月天 “yuè tiān”, 解連 (ya da 蘇難) 提獎 “jie lián (ya da sū nán) tí jiǎng” (SH 156b), 旃達羅 “zhān dá luó”, 旃達提婆 “zhān dá típó” (SH 326a), 蘇靡提獎 “sū mǐ tí jiǎng” (SH 79b) (EUTBMT)

hannıj [antag osuglu]g y(a)rılıgın äşidip hanka yılan kişi tili üzä ay t(ä)ñri elig m(ä)n ärsär sizin öñräki çiz(i) atl(ı)g hatunuñuz äürm(ä)n BT XXV (s.56-58 60-63), (s.64 197-199), (s.168 1762-1764), (s.216 2600) Diş. (s.71 383-386), (s.82 554-558) AY VI (s.153 1158-1161) Hts.X (s.51 1167-1173) BT XXIII (s.181 107-10), (s.54 B042-045), (s.55 B055-057), (s.55 B059-062), (s.56 B066-067), (s.58 B108-109), (s.59 B124-127), (s.59 B127-131), (s.59 B143-146) BT XXVIII (s.186 D018) AT. II (s.108 1456-1457), (s.108 1458-1459), (s.114 1564-1566), (s.148 2118-2120), (s.148 2121-2123) TKMÖ (s.56-57 88-99), (s.72 130-133), (s.87-88 174-189) H (s.80 39-46), (s.80-81 50-69), (s.83-84 133-162), (s.86 211-214), (s.86 215-222), (s.87 244-248), (s.88-89 299-303) BT III (s.34-35 152-166), (s.45 384-388), (s.57 747-749), (s.70 994-998) MO. (s.39-40 5.27-46), (s.40 5.48-66), (s.55-56 6.1-15) bk. ay tängri, ay tengri, ay tngri

### **ay tängri**

anıñ ünin tängri eligimiz qutın näng muntay tedürmädin kün tängri täg yaronu ay tängri täg yaltrıyu şakimuni burxan nomınga ävrilzün ärdi Hts. IX, X (s.33 15-20), (s.109 4-11), (s.125 16-21), (s.138-139 12-20) bk. ay t(ä)ñri, ay tengri, ay tngri

### **ay tengri**

Maitr. (s.45 4.1-2) ETŞ (s.8 1.9-10), (s.12 2.2), (s.88 10.88-95), (s.120 12.13-14), (s.156 15.10-13) bk. ay t(ä)ñri, ay tngri, ay tängri

### **ay tngri**

amraqı trkän qunçuy tngrim qutı-lıy (ay) tngri tilgäni birlä birgärü birikipuluy qut ornanmıš odra oyuš udayagiri tay töpüsintä y[o]qaru örläyü kälip on uyyur eli-lig kök kaliq-nıng yüüz-intä uluy tür-lüg utmaqın yegädmäki[n] çoyın yalınin yaltrıyu yaşuyu yrliq[a]p [i]çtin singar [arıy i]duq nom-nung şaz-in-nıng asıl[-maqlıy üst]älmaq-lig sa[q]ın[ç]in tıd[mamaq]dın ////////// ärdi-lär Das. (s.32-34 11-21), (s.66 356-357), (s.182 1557-1562), (s.190 1636-1639), (s.208 1837-1838) TT IX (s.10 T III D 260,34;259,17 Z.11) TT X (s.32 T III 84-58.452-453) BT XVIII (s.160 1105-1106) UAT (s.240 1041-1044), (s.368 2781-2786) SY Y (s.49 Text 3 22-23), (s.62 Text 22 1), (s.94 Text 60 14), (s.138 Text 175 (4) 11-13), (s.185 Text 224 (12) 100-101) BT V (s.33 206-207), (s.34 211-217), (s.49 432) bk. ay t(ä)ñri, ay tängri, ay tengri

### **ay yoo**



ay yoo fapši qayu ol bir sudurta aymış tužit ordu iduq ordu ärsär qamay etigi yaratıyı birlä bir ..... Hts. IX, X (s.219 19-22)

### **ayı on ßartar**

qañlarımız mäñi açarı ßardu/ßandu açarı bäg yegän açarı ayı tükäl silig ayı on ßartar yegän ..... pışı (bisi?) qatun qul yegän qut yegän patar anant darm ßatz (ßataž?) açarı sıñtsi açarı bägsig qulçor qut yegän qutı (qoylı?) yegän qul bars qatun seßig ○○ xumar ○○ ○○ qamay qa qadaş in eçi ataylarımız közünür MO. (s.6-7 1.10'-18')

### **ayı tükäl silig**

qañlarımız mäñi açarı ßardu/ßandu açarı bäg yegän açarı ayı tükäl silig ayı on ßartar yegän ..... pışı (bisi?) qatun qul yegän qut yegän patar anant darm ßatz (ßataž?) açarı sıñtsi açarı bägsig qulçor qut yegän qutı (qoylı?) yegän qul bars qatun seßig ○○ xumar ○○ ○○ qamay qa qadaş in eçi ataylarımız közünür MO. (s.6-7 1.10'-18')

### **ayıy ögli tegin** Kötü düşünceli prens.

ol ödün ayıy ögli tegin inisi inçä tep saqıntı Prens KP (s.24 XXVIII), (s.28 XXXV), (s.37 LIII), (s.38 LVI)

### **ayravati** 24 Yoginisten 9.su. Skr. Airāvātī, Irāvātī Moğ. Ai-ra-va-ti Tib. Sa-sruñs-ma

iki qolduq kamarupa atly orun-ta angkuri birlä ayravati iki kögüz otiviša atly orun-ta vçir-a çatili birlä maxabairava bo kişidir-a tariylyay ärür BT VII (s.33 A.50-53), (s.54 A.550-551)

### **ayudar-a burxan ög** < Skr. Amoghasiddhi.

yaşıl önglüg 1 yuuz-lüg 2 qol-luy ong ilig-intä qili'ç sol ilig-intä qili'ç sap-liy çang tuğup yaşıl öng-lüg yiil mxabut-uy ärksinmäk-lig ayudar-a (burxan) ög-in quça turur BT VII (s.71 H.13-17)

### **ayuvipak** < Skr. āyur-vipāka

yay-liy köngül-lüg ming yruq psak tägrälig yruq-suz irük-süz k[ir]-siz ariy raçadrmiñiy tolun-in tolunatm[iş] tngrikänimiz [-nin]g kün tngri til-gäni ayuvipak Das. (s.32 3-7)

### **azğan çeçek terim** Özel ad. 'yaban gülü'

amtı m(e)n kirtgünç kongül-lüg ertmiş ög kaçang-larım idege toyın sundari teri terim az O-ğan çeçek terim tolöp nom uğuş-intağı tnl(1)ğ-lar birle isig öz-üm-tin berü umuğ mağ tutup ol kamağ burқан-lar üz-kinte bo ökünürm(e)n bilinürm(e)n açınurm(e)n yağınurm(e)n yaşurmaz m(e)n baturmaz m(e)n örtmez m(e)n kızlemez m(e)n AY III (s.31 137(III.6a).16-138(III.6b.).2), (s.57-59 172.4-173.11)

### **azıy** Kadın adı.

yemä toya tüzün qılnu bilgä qopqa yaraylıy alquqa säbıgıg ayaylıy ädgü atı yadılmış inimiz ıxsaq-qa yāngämiz qutluy silig kälınımız azıy-qa çäçäk-kä nätäg silär ädgü-mü esänmü silär-niñ esänigizläрни eşidip ögırär säşinür biz MO. (s.115-116 21.1-5)

### **azrua**

BT III (s.35 183-185), (s.40 276-291) bk. ezrua, azrua, äzrua

**azrua**

ETŞ (s.90 10.128-135) bk. ezrua, azrua, azrua

**azrua** Brahma Tanrı. Soğd. 'zrw'

[ ulu]g azrua t(ä)ñri ötüğinä [baranas kändä] aršivadan arıg-da [sıgun-lar-nıñ] ärgüsintä üç [tägzinč] iki y(e)grmi bölök d(a)rmaçakir [nomlug tilgäni]g ävirä y(a)rlikap beş [pançaktoyı]n-larig säkiz tümän t(ä)ñri-[lärig burhan kutı]n täğürü y(a)rlikadı ärsär [ ] BT XXVI (s.84 17.145-152), (s.99 35.2-5), (s.103 39a.46-49), (s.105 39a.139-142), (s.106 39a.152-155), (s.116 41.19-21), (s.179 81.51-56), (s.182 82.27-35), (s.195 100.12-15), (s.227 123.4-6), (s.229 124.6-11), (s.256-257 138.1-7) M I (s.21 T.II K.2a 1-5), (s.22 T.II K.2a 1-5), (s.25 T.II D.171 29-34), (s.25 T.II D.171 1-2) M III (s.12 Nr.6 T.II D.173c,1 16-19), (s.30 Nr.12 T.II D.178II 12) AY VI (s.94 393-397), (s.99 470-492), (s.111-112 621-636), (s.118-119 722-728), (s.119 734-739), (s.123 780-787) TKMÖ (s.71 118-123), (s.73 143-146), (s.87-88 174-189), (s.88 190-192) H (s.79-80 16-39), (s.86 211-214), (s.86 215-222), (s.87 244-248) TT IX (s.11 T III D 260,34;259,17 Z.13) TT X (s.16 T I D-3.147-152), (s.18 T I D-2.187-194) BT XVIII (s.76 V145-146), (s.140-142 0395-0409) SYY (s.60-61 Text 20 (2) 14-19) , (s.61 Text 21 8-12), (s.76 Text 43 1-3), (s.155 Text 201 (3) 19-21), (s.158 Text 204 (2) 40-44), (s.173 Text 222 (2) 49-54) UI (s.23), (s.24-25), (s.25) UII (s.75 3.31-33), (s.53 6.3) UIII (s.7 T.III M84-47. 9-11), (s.8 T.III M84-47. 10-11), (s.34 T.II,S.89r 3-5), (s.34 T.II,S.89r 5-7), (s.34 T.II,M.84-5 1-5), (s.44 T.II,S.32a-15 1), (s.61 T.II,S.89,1 5-6), (s.71-72 T.I.D.7 14-16) UIV (s.690 A. 210) BT V (s.31 177-179), (s.31 182), (s.49 437-440) BT XXV (s.302 4221) BT XXIX (s.96 218-219), (s.96 220) EUT(s.164 1032-1039), (s.166 1066-1070), (s.168 1083-1086), (s.168-170 1099-1102) AT. II (s.162 2358-2363) AT. I (s.24 40-43) Das. (s.190 1647-1649) UAT (s.168-170 40-43), (s.268 1418-1420) BT XXI (s.160 1134-1141), (s.163-164 1213-1227) BT XX (s.102 0621-0624), (s.104 0649-0654) Hts.VI (s.89-90 1770-1780) BT XXIII (s.166 H071-076) BT III (s.38-39 248-268), (s.47-48 469-482) MO. (s.38 5.4-9) bk. ezrua, azrua, azrua

**azüksüz yorıQlıy**

azüksüz yorıQlıy atl(i)y t(ä)ngri burxan-qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.39 805-806) (s.18 53-55)

**ayaç**

bu nişan män tnuq ayaç(?)-ning'ol SUK. II (s.20 Sa09.25-27), (s.20 Sa09.21-24)

**b(..)ltur**

barz yil toquzunč ay altı otuz-qa biz otuz-nung b(..)ltur atly tmirči qarabaş toyin-çoy-nung ay siliy(?) atly 'äbči qarabaş bözči bu ikägü bāğār-lār-ingā ayitmatin ar 'äbči bolmiş-lar SUK. II (s.147 Mi02.1-6)

**b(ä)k qatıy alp titimligin-qatıylandači**

b(ä)k qatıy alp titimligin-qatıylandači bodis(a)t(a)v qutınga yūkünürbiz BT II (s.32 522-524)

**b(ä)k qatıy yoriQliy**

b(ä)k qatıy yoriQliy atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.48 1121-1123)

**b(ä)ki qatıy üzä säçilmiş ünmiş**

b(ä)ki qatıy üzä säçilmiş ünmiş atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.51 1213-1215)

**baban čor** Adamın adı.

baban čor elitmiş taβar üçün baban čor xıtay-qa barır ermiş siz MO. (s.126 23.8-9)

**babi**

bu nişan män babi(?)-ning 'ol bu nişan män öz mängü-ning 'ol tanuq qıyur(?) bu nişan mäning 'ol bu nişan män qasım-ning 'ol tanuq sävinč bu nişan mäning 'ol bu nişan män yūsüp-i-ning 'ol tanuq ärägäti(?) bu nişan mäning 'ol bu nişan män yoylım tapmış-ning 'ol bu nişan män oylan mängü(?) -nüng 'ol tanuq šabıy(?) bu nişan mäning 'ol tanuq alı(?) bu nişan mäning 'ol tanuq burangı(?) bu nişan mäning 'ol tanuq kilinmbu bu nişan mäning 'ol ////// bu nişan mäning 'ol SUK. II (s.38 Sa17.6-16)

**bačag hatun** (k.)

o[glum kızı-]ım TYR'[ o[glum Q'N[ -] Q' o[g]l[um] basa-ka oglum Y[ ] k[a]nturmiş šäli-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiş-kä kız[ım] karamuč-ka k[ızı]m eligi-kä kızım sımačuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka o[g]lum bača[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]š (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım bačag (P) hatun-ka bāgim [kut]admiş (P) bört-kä oglum bačag-ka bāgim ödüš-kä kızım iličük-kä kızım k[örk]-ä-kä kızım äsän kunčuy-ka [ ya]gmur-ka inim P////N-kä oglum [ ] 'oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16)

**bačag kurt**

bo buyan [ ] kaitso tutuη bāg-kä el yıgmiş [ ] M-K' bögi šilavanti t(ä)ηrim-kä [ ] tutuη-ka vapšintu tutuη-ka [ täη]rim-kä yarıčuk t(ä)ηrim-kä [ ] M-K' buyan-lig inal-ka el ornatmış [ ] turmiş inal-ka kutačuk t(ä)ηrim-kä [ ] Y turmiş inal-ka ornačuk t(ä)ηrim-kä [ ] WRMTŠ inal-ka el ornatmış t(ä)ηrim-kä [ ] Q inal-ka sävig t(ä)ηrim-kä yarp [ ] iklätmiş tutuη-ka elig t(ä)ηrim[ ] inal-ka bulat buka inal-ka el [ ] L-Q' kız turmiş t(ä)ηrim-kä [ ] togrıl t[u]tuη-ka bačag kurtka [ ] t(ä)ηrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ηrim-kä v(a)žir kız [ ] Q'R inal-ka el tini t(ä)ηrim-kä basana [ ] s i[na]l-ka altmış šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

**bačag QWR[ ] t(ä)ηri** (k.)

[ ] togrıl [ -]Q' yāη[ām] (P) bačag QWR[ ] t(ä)ηrim-kä yāηgām (P) tegin kuruk-[ka] ečim tolun togrıl inal-ka yāηgām kut[ ] t(ä)ηrim-kä siηilim tükäl-ä-kä oglum-m tayşeηdu-ka yāηgām šumak-ka BL[ ] kız-ka ödüš t(ä)ηrim-kä atam bačag-ka anam kūsäyük t(ä)ηrim-kä unitılmış kalmiş ogul-ka kız-ka tapıg-či-[ka] udug-či-ka ärmāz yaramaz oron-lar-[ta tu]gmiş ärsär-lär bo ozup kutr[ulu]p [üs]tün tužit t(ä)ηri yerintä

burh[an]-[lar] uluş-inta [t]ugmak-ları bolzun BT XXVI (s.255 137.17-29)

**baĉag** (e.)

o[glum kızı-]ım TYR'[ o]glum Q'N[ -] Q' o[gl]l[um] basa-ka oglum Y[ ] k[a]nturmiŝ ŝali-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiŝ-kä kızım] karamuč-ka k[ızı]m eligi-kä kızım sımačuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka o[gl]lum baĉa[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]ŝ (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım baĉag (P) hatun-ka bāgim [kut]admıŝ (P) bört-kä oglum baĉag-ka bāgim ödüş-kä kızım iličük-kä kızım k[örk]l-ä-kä kızım äsän kunčuy-ka [ ya]gmur-ka inim P///N-kä oglum [ ]' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16), (s.255 137.17-29) bk. baĉag

**baĉaq toyrił**

tanuq yapıy tanuq baĉaq toy<r>ił tanuq bayačuq tanuq tanuq quduy-či 'äsän qıday SUK. II (s.51 Sa24.11-12)

**baĉaq turmiş**

tanuq karsin tanuq ögrünč buq-a bu niŝan män täŝiq-niŝ ol män baĉaq turmiŝ taŝiq apam-qa ayıdıp bitidim SUK. II (s.164 Mi19.21-23), (s.165 Mi20.17-21), (s.167 Mi21.6-8), (s.176 Mi30.12)

**baĉaq**

bu yir-ning sičisi öngdün yingaq bki baĉaq olar-niŝ ögän küntün yingaq {oq} turmiŝ tutung-nung yir kidin yingaq yol taydin yingaq baki-ning baĉaq-niŝ yir ațırar SUK. II (s.16 Sa07.17-20), (s.61 Sa29.7-9), (s.61 Sa29.9-13), (s.61 Sa29.20-23), (s.16 Sa07.20-22v), (s.101-102 Lo19.5-6), (s.150 Mi04.11-14) bk. baĉag

**baĉara**

tanuq borluqči tanuq baĉara bu tamya män bolmiŝ-niŝ ol män yiyına tutung ayıdıp bitidim SUK. II (s.91 Lo08.5-6)

**baĉau toyrił**

tanuq baĉau toyrił tanuq ilavu bu čuy tamya-a män ađay-niŝ ol män öŝüm bitidim SUK. II (s.155 Mi10.3-4)

**badarı** Toh. padhari < Skr. Badhari

anta ötrü bringiki upasvami bu iki urılar badarı bramaniğ ikidin yolayu tuta ilitdiler Maitr. (s.59 12.32-35), (s.59 12.36-42), (s.60 13.3-7), (s.60 13.21-26), (s.62 14.8-10), (s.62 15.2-3), (s.62 15.4-6), (s.63 16.10-11), (s.67 19.14-20) bk. badari, badrı, badra xatun, batra qatun, batra qız, batiri

**badari** Toh. padhari < Skr. Badhari

anta (te)gip badari bramana ulatı uluğ bilgelerig nom bilge bilig oğ(rın)ta mungadturtı Maitr. (s.53 8.27-30), (s.54 9.1-3), (s.55 9.28-29), (s.55 10.4-6), (s.55 10.8-10), (s.56 10.24-27), (s.57 11.7-9), (s.57 11.21-27), (s.58 12.15-21) bk. badarı, badrı, badra xatun, batra qatun, batra qız, batiri

**badıraşırı** İki Buddha adı. Skr. Bhadraŝrı

ary-a vayruçana eksübi amıda-ayusı ayağuluğ badıraŝırı su-čantrabudı ançulayu oq

sury-a-garby vaşır yalınliĝ alp samantabadıra vaçır-a tuvaça ava-lukiða-işvara nırvana kidu arđın ganda-ħastı başlap bodısatav-liĝ arıĝ tirin kuvraĝ öz-e aĝırladıllur ETŞ (s.76 9.65-72), (s.92 10.144-151)

### **badirik**

amtı biş ay tün (kün) uluĝ ilig ezrua tengr(i) (iligi-)nge barnas kentde er-... arıĝda üç tegzin(ç) (iki) yigirmi bölük nomluĝ t(ilgen) tevirip atnakaudani aşıvaç(it) (badirik) kaşpi maħanmıda ulatı biş pañçaki toyınlaraĝ sekiz tümen tengrilerig kutĝaru yarlıķadı Maitr. (s.50-51 7.23-31)

**badis baxşı** Bir Guru.

badis baxşı tüpüt ... BT VII (s.79 O.5)

### **bädizçi qapootu**

bu äv-ning siçisi qapıy-ı //// uluy qay-da ol öngtün yıngaç sırtıyçı taz(?)-ning ävi ol altın yıngaç bädizçi qapoo-tu //// SUK. II (s.40 Sa18.2-4)

### **bädizçi**

bu qarabaş kim çam qılsar biz silu küdäĝü //// bädizçi sasiçi maşi birlä bilürbiz SUK. II (s.45 Sa21.17-19)

**badra xatun** < Skr. bhadrā

qayu ol badra xatun amranmaq niz[-van]i tiltayınta uluy küçlüĝ bodi[-stvnıng m]ünı täg ämgäk-kä tägü ///' ymä yrliqançuçi [köngül] // Das. (s.48 153-156) bk. batra qatun, batra qız, badrı, badarı, badari, batiri

### **badrı**

Maitr. (s.62 14.3-7) bk. badarı, badari, batra qatun, badra xatun, batra qız, batiri

**badriki** Bir Arhat adı. Skr. Bhadrıka

kim-lär ärki tip tisär [inça qlti] ayay-qa tägimlig [atyantikundini] arxant ayay-qa [tägimlig] aşvaçi arxant ["ayay-qa] tägimlig başbi arx[ant "ayay-qa] tägimlig maxanami [arxant"] ayay-qa tägimlig [badriki arxant] ayay-qa tägimlig maxa[kaşipi arxant"] ayay-qa tägimlig ur[ubılbaķaşapi] arxant ayay-qa t[ägimlig] gayakaşipi arxant " a[yay-qa] tägimlig naşıkaşipi arx[ant"] ayay-qa tägimlig şari[putri] arxant ayay-qa [tägimlig] [mxa motgalyayan]i arxant ["] tk bir yalınguz anant toyın oq arxant qutın bulmaduq boşyutluy qutluy-lar-ning orun-ınta turmiş ärdi BT XVIII (s.124 0039-0057) bk. btriki

### **badrun**

tqıyü yıl tördünç ay toquz oduz-qa manga q////-qa öĝrüz tämi<r>kä {tüş-kä} tariy kärgk bolup badrun-tün iki küri tariy aldım SUK. II (s.105 Lo23.1-5)

### **bädrüz**

bu biğig tuða bädrüz qor-suz bolşun SUK. II (s.61 Sa29.19-20), (s.61 Sa29.1-5), (s.61 Sa29.5-7), (s.61 Sa29.9-13)

### **bäg bars tarqan**

bäg bars tarqan bitigimiz küβin toyun-qa berzün MO. (s.134 25.13-14)

**Bäg Bars**

Bäg Bars tanuq Qutlu///// SUK. I (s.IV[130] TII D 149b.8) SUK. II (s.70 RH01.8) bk. bg bars

**bäg buqa**

tavışyan yıl ikinti ay iki oduz-qa biz bäg buqa-a bay buq-a yürüng qipçaq il buq-a malda qıdan yn-ä yürüng tümän kök tmür 'äsän tmür mänggü tmür turmiş udmış tınmiş qul qy-a uminçi isigi töläk abiş başlap il bodun-qa ol öngdünin-tä yunglaq-liq böz kargäk bolup inäl qoç-tün yuz iki yrım bay-liq böz alıp biz-ni bilä qalan-çi turı-ni borluq-çi birip biz-ning burun birgüçi qr-a toyın atly qalan-çimiz-ni yandurup altimiz SUK. II (s.165 Mi20.1-10), (s.168 Mi22.8-12) bk. bg buqa

**bäg burhan tutuq**

beçin yıl ram ay altı y(e)g(i)rmikä m(ä)n bäg burhan tutuq bitidim BT XXVI (s.53 4c.1-2)

**bäg oyul**

yunt yıl törtünç ay säkiz ygrmikä(?) bizing-gä mausi ädgü bäg oyul-qa biz ikägü-kä yunglaq-liq kümüş krgäk bolup ögüz içintäki açyu öläng-ni toyınçoy-qa toquz stır kümüş-kä sibilqasar üskin-tä toyru tomluğu satdim SUK. II (s.18 sa08.1-6)

**Bäg Är Säñün**

tanuq Bäg Är Säñün tanuq Böñä tanuq Sünüş bu tamya m(ä)n Yig Bürt-nün ol SUK. I (s.II[16] 1.21-22)

**bäg tmir quz**

bu biğig-kä tanuq çoqı tanuq misir qy-a quz tanuq bäg tmir quz <tanuq> yaq silq-a bu nişan tamya-a män baçak-nıng ol män alp baçaq-qa inçgä aydıp biğitim SUK. II (s.61 Sa29.20-23), (s.61 Sa29.24-30v)

**bäg urı**

bäg urıda beş yegirmi torqu alyu qaltı MO. (s.166 34.5), (s.166 34.17-18)

**bäg y(e)gän açarı ayı**

k[añ]lar(ı)m(ı)z m(ä)ñi açarı v(a)rdu açarı bäg y(e)gän açarı ayı tükäl silig ayı on vartr [yegän]n ////////////// BT XXVI (s.158 71a.10-12)

**bäg yegän Adamın adı.**

qañlarımız mäñi açarı ßardu/ßandu açarı bäg yegän açarı ayı tükäl silig ayı on ßartar yegän ..... pişı (bisi?) qatun qul yegän qut yegän patar anant darm ßatz (ßataž?) açarı siñtsi açarı bägsig qulçor qut yegän qutı (qoylı?) yegän qul bars qatun señig ○○ xumar ○○ ○○ qamay qa qadaş in eçi ataylarımız közünür MO. (s.6-7 1.10'-18'), (s.58 7.17-20), (s.125-126 23.1-4)

**bägän totok (e.)**

kazanmış kañım(ı)z zägäk totok igidmiş ögüm(ü)z torku kunçu eçim(i)z bägän totok ulatı kamağka k[a]d[aş]-ka [öñ]ülüg bolzun BT XXVI (s.196 100.40-43)

**bägiçük mal (e.)**

eçim aqsız-ka eçim yam inal-ka yäŋ(g)äm sumak t(ä)ŋrim-kä [ tur]miş buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açarı bæg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yäŋgäm içkälmiş t(ä)ŋrim-kä eçim äsän inal-ka yäŋgäm el [ eçim ]/ inal-ka yäŋgäm basana t(ä)ŋrim-kä eçim bägiçük inal-ka [yäŋgäm -Q’] eçim han kulı-ka yäŋgäm aţay kunçuy-ka iç kädicük-kä [ ] kay-a şäli-kä sumak t(ä)ŋrim-kä kadın atam kädik totok bæg-kä [kadın anam ]-Q’ eçim basana inal-ka inim kăräksiz-kä kälınim tilik sarıg [ ] el almış t(ä)ŋrim-kä adaş-ım bolmış-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K’ kızım aţay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp ’äŋ kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

**bagirati** Eski bir Buda ismi. Skr. bhāgīratha Toh. A bhāgīrathe

.. bagirati aŋgırası ... punyapıratı-ki-ta ulatı // burxan-niŋ ymä küçintä küsünintä magat uluştaqı qadıyu-ları qalısız tariqzun kitzün TT X (s.20 T I D-2.244-248)

### **bägsig kulçor**

pısı hatun kul y(e)gän kut y(e)gän p[ata]r an[an]t(?) d(a)rm v(a)tz açarı si[ŋ]tsi açarı bägsig kulçor kut y(e)gän kutlı y(e)gän kul bars hatun s(ä)vıg humar kamag ka kadaş in(i) eçi ataylarım(ı)z közünür aţunta ıgs(i)z togas(i)z ärmäki bolzunlar BT XXVI (s.158 71a.12-19) bk. bägsig qulçor

### **bägsig qulçor**

qanlarımız mäŋi açarı ßardu/ßandu açarı bæg yegän açarı ayı tükäl silig ayı on ßartar yegän ..... pışı (bisi?) qatun qul yegän qut yegän patar anant darm ßatz (ßataž?) açarı sıŋtsi açarı bägsig qulçor qut yegän qutı (qoylı?) yegän qul bars qatun seßig ○○ xumar ○○ ○○ qamay qa qadaş in eçi ataylarımız közünür MO. (s.6-7 1.10'-18') bk. bägsig kulçor

### **bägsig totoq**

tun oşul baş oşul inanç saŋun çor tiräk täŋrim swyn tünäriğ bägsig totoq täŋrikän MO. (s.57 7.4-6)

### **bai äpä çangşı** çangşı Bir rütbedir (EUTS).

ärtmiş aradıñ azun-qa barmış qonım du vapşı sali bæg qutınga il ongurt qarçuqı-ya xutluy üzük-kä atam bai äpä çangşı-qa anam kösät-kä bu buyan ädgü qılınç küçintä yalnguq azunınta toymaq oşrinta yvlay xılınçlarya yalçitıp yaraysız orun-larta toymış-ları bar ärsär antın .... ozup üstün tngri yirintä burxan-lar uluşınta toymaq-ları bolzun UII (s.81 7.69-72)

### **bai**

ärtmiş aradıñ azun-qa barmış qonım du vapşı sali bæg qutınga il ongurt qarçuqı-ya xutluy üzük-kä atam bai äpä çangşı-qa anam kösät-kä bu buyan ädgü qılınç küçintä yalnguq azunınta toymaq oşrinta yvlay xılınçlarya yalçitıp yaraysız orun-larta toymış-ları bar ärsär antın .... ozup üstün tngri yirintä burxan-lar uluşınta toymaq-ları bolzun UII (s.81 7.69-72)

### **bäki**

bu yir-ning siçisi öngdün yıngaq bki baçaq olar-ning ögän küntün yıngaq {oq}

turmiš tutung-nung yir kidin yingaq yol taydın yingaq bäki-ning baçaq-ning yir ařırar  
SUK. II (s.16 Sa07.17-20), (s.16 Sa07.20-22v) bk. bki

### **bäkin**

turmiš //i-šaikü ögän-tä bäkin (?) bilä ülüš-lüg /// ygrmi (?) SUK. II (s.138  
WP04.4-5), (s.139 WP04.16), (s.139 WP04.23-24)

### **bäkümiš totok**

[ ärt]miš adın ažun-ka sanlıg bolmiš ulug aтам sıkar totok bägkä ulug anam [ ]  
W totok bägkä ečim tudan açari-ka yängäm kutug t(ä)ñrim-kä tugmiš aтам 'K/Z inal-k[a  
tug]miš anam ogul yetmiš t(ä)ñrim-kä ečim tagay inal-ka yängäm sävinč t(ä)ñrim-kä anam  
üstäk t(ä)ñrim-kä anam ana hatun t(ä)ñrim-kä bäkümiš totok-ka atam karamuk inal-ka anam  
arıg kunčuy t(ä)ñrim-kä aтам ödüš inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kä  
anam buyančog t(ä)ñrim-kä äkäm tärim kunčuy t(ä)ñrim-kä yängäm tadarčın t(ä)ñrim-kä  
ečim aşız inal-ka ečim sansız inal-ka ada[š]ım kutlug-ka karna šäli-kä ana haтun t(ä)ñrim-  
kä adašım elig-kä yıgmıš t(ä)ñrim-kä kă/ig t(ä)ñrimkä ölgäšük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin  
yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmiš ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup  
üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluš-ınta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270  
152.17-26)

### **bäkümiš**

yunt yil säkizinč ay altı otuz-qa män kuintu bäkümiš-kä tuvasti küri üzä toquz šiy  
toquz küri arıy silig buyday iki-ki tüš-kä birgü birdim SUK. II (s.99 Lo17.1-4), (s.99  
Lo17.4-5) bk. bärkümiš

### **balačuk**

bo nom ärdinig bititmiš buyan ädgü kılınč küçintä tüš-intä m(ä)n balačuk-nun  
közünürtä kop kamag küsüşüm kanzun büztün BT XXVI (s.219 119.1-3) BT XXIII  
(s.168 H088-092), (s.168 H108-113), (s.170 H122-156), (s.174 H225-227) bk. balaçuk

### **balaçuk**

bu nom erdinig bititmiš buyan edgü kılınç küçinte tüš-inte men balaçuk-nung köz-  
ünür-te qop amağ küsüşüm kanz-un büzt-ün ETS (s.218 1-3) bk. balačuk

### **balak t(ä)ñri**

[ ] inim (P) [ ] [ ] šänggä (P)-kä inim kutlug [ ]Q-Q' kälirim togana-ka  
inim mižır-ka [ini]m ılaçuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[älini]m küsüş-kä siñilim buyana(?)-k[a]  
küdagüm bulat-ka tünjürüm tasyan inal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanši-im toyın kulı inal-ka  
ogul kunčuy t(ä)ñrim-kä aš-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bäg-kä lačın-ka  
sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür ažun-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[ü]g  
küš[üş-läri bütüp kanıp] [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luš-ınt]a t[ug]mak-  
ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

### **balaq**

yılan yil arm ay tört otuz-qa män balaq umar ikägu tašiq baš-ındaqı {ta} yarım  
tärimini yarım torqu-ni turı-tin alıp ög biđig-i yoq bolmiš üçün tuđup turıy yanuđ bitig birtimz



SUK. II (s.162 Mi18.1-4), (s.162 Mi18.5-7)

### **balban**

luu yil čxšapt ay biš yangiqa biz-lär krsin arslan balban bilä bæg tuđa'r altı stır altı bqır kümüş-tä biš stır biš bqır altımz SUK. II (s.158 Mi13.1-3)

**balike** < Skr. Bhallika

tükäl bhilkā tānri tānrisi bürhām ekāgr sūdharḍā ajñāta kauṇḍinye arhant bhāṣim yüz arhantlārig mahāprajāpati gautami arhantāñc bhāṣim beš ygirme arhantāñclārig tṛpuse balike ulätti bir otoz upāselārig nante nandabali bhāṣim alti ygirmē upāsāñclārig bhārcā bho cahśāpatqā yeg ol bho bilgā biligkā yeg ol tep öne öne ögdilār üzä ögā yārlihkādi TT VIII (s.55 H.6-9) bk. baliki

**baliki** Arhant adı. < Skr. Bhallika

alku üdlärdä mängilig igsiz äringlär t(ä)ngri t(ä)ngri burhan birlä tušmak üzä arig silig aš içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatāgi sizlär uzun yašanglar anta ötrü tükäl bilgā biliglig t(ä)ngri t(ä)ngri burhan tärpuši baliki iki satigčılarig okıyu y(a)rılıkap inčä tep y(a)rılıkadı Diš. (s.94 707-715) bk. balike

### **ban čao**

ban čao fapši barip tögü umadi Hts. IX, X (s.268 5-6)

**bangši včirini** 16 tanrı kızının ikincisi. Skr. Vaṃśā vajriṇī Tib. Glin-bu-ma Uyg. Bilir

bangši včirini včir-a pučiti a xung vsir-liy tngri qizi ärür BT VII (s.37 A.142-143), (s.56 A.607-611) bk. bilir

**baradivači** Bir iblisin adı. < Skr. Bharadvāja

inčä k(a)ltı indre some varuni pračapadi baradivači išani čandani anpi mananiki vayračane kamaširišti kinikanta kaṇḍaka paḍar manir maničari paranadı upapančiki satagiri haimavati purnake kaṇḍirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi čanaršabi čitričiri y(ä)mä gant(a)rve đirgašakuti y(ä)mä mantale pañčalaganđi sumani đirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkinčıglar čambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diš. (s.91-92 674-689)

### **barak buka saṅguṇ**

adın ažu-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'aş-ä atam nomči bilgā k[ü]ntük(?) tay-ši açari [ ]NKK' yiragu bæg ögrünč-ä ana tärim artadaz [kirä]šiz tarugači saṅguṇ taṅgusuk vušin ulug [ata]m saṅgir tarugači tiličä vušin lačın inal bay inal arıg kurtga tärim sulagı inal barak buka saṅguṇ [ ]L'N [wu]šin asan kutlug wuši[n] s[ ] sävinč vušin kıpčak suin ši T[ ] vušin tugmış atam tegin buka saṅguṇ külüg tegin vušin kađın-larım sä[vin]č yaṇa wuši ögü vušin tilik togrıl čuñciṇ apag-a-larım enč buk-a tarugači ordo buk-a tarugači buzagu inal '[ ]vu]šin tärim sävinč kutlug tarugači čäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a čin vuu-š-[in ]P sičing [ ] abdala tayking s[an]ggıṇ açi-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]gmiş-larım kaḍaš-larım tagay-larım yegän-lärim šabi-larım terin-lärim kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beš ažu-taki ög kaṇ bolmış tnl(ı)g-lar ärmaz yaramaz oron-lar-

ta tugmiş äsär-lär t(ä)rk tavrak oʻzup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niň adıştit-inta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmış bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41) bk. baraq buqa sanggung

### **baraq buqa sanggung**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın azun-qa sañli[y] [ulu]y 'aş-ä atam nomči bilgä küntük tay-ši açarı ñgkä yırayu bæg ögrünč-ä aña tärım artadaz [kirä]şiz taruyaçı sanggung tangyusuq vuşın uluy [ata]m sungyır taruyaçı tiličä wuşın lačın inäl bay inäl arıy qurtya tärım sulayı inäl baraq buqa sanggung [ ]lan wuşın asan qutluy wuş[in] s[ ] sävinč wuşın qıpçaq suin ši t[ ] wuşın tuymış atam tigin buq-a sanggung külüg tigin wuşın qañın-larım sävinč yanga wuşi ögü wuşın tilik toyril čuñgcing apay-a-larım inč buq-a taruyaçı ordu buq-a taruyaçı buşayu inäl a[ ]vu]şın tärım sävinč qutluy taruyaçı čäpäk tig[in ] tigin yişñäm küräk qay-a čin vuu-ş-[in ]p sičing [ ] abdala tayking sanggung açi-larım utpalaşiri ratñaşiri başlap t[u]miş-larım qataş-larım tayay-larım yigän-larım şabi-larım tirin-larım quvray-larım birlä ulatı tört tuyum biş azuntaqi ög qang bolmiş tinly-lar ärmaz yaramaz orun-larta tuymış ärsär-lär trk tavray aşup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-şti-inta ögüm qañım örü uluy-larım [üz]äliksiz nom boşyurmış baxşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[liy yirtinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inča tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41) bk. barak buka sangun

### **barča toyın**

borluq-qa öşgä kişi kögürmäz-män timiş üçün barča toyın-qa iki tavar qančuq-qa yarım küp bor yumşaq-qa iki şiy ür bir qr-a ton qıday buq-a-qa üç tavar munč-a näzä-lär-ni sän birip bitig-larım alyıl tip qodup bardım SUK. II (s.163 Mi19.9-14)

### **barçaqi**

birginčä bar yoq bolsar-män inim barçaqi äv-täki-lär bilä köni birşün-lär SUK. II (s.103 Lo21.8-10)

### **barčuk yaña tutuq**

m(ä)n barčuk yaña tutuq ] t(ä)ñrim hatun birlä bök[üntä] inar[u] ulat[ti nomlug oronta ol]urgınčakatägi anıñ ikin aras[ınta] kayu oron[ta tugsar]lar elt[ä äd[g]ü ögl[ilär]kä tuşup [ ] BT XXV (s.128 1204-1207), (s.130 1210-1214)

### **bärkümiş**

bu savda tanuq içim är tanuq täsik tanuq vapdu tanuq qutluy bars bu tamya män bärkümiş-ning ol SUK. II (s.100 Lo17.7-9) bk. bäkümüš

### **bars buqa**

bu män bu nişan män tanuq turmiş tämür-ning ol bu nişan män märkid-ning ol bu nişan män äsän buq-a-ning ol bu nişan män bars buq-a-ning ol SUK. II (s.23 Sa10.18-21) bk. barz buq-a

**baru** Bir iblisin adı. < Skr. Bharu

y(ä)mä kaš ulušta gođayu baru y(ä)mä atipur ulušta avant ulušta čatadiri sinhabale g(a)rtrakut ulušta bađre ulušta säkizinč yäk uzun tonlug atl(ı)g čayti ulušta vađi yäk avate yäk kati y(ä)mä upakati atl(ı)g yäklär ančulayu varunavati ulušta ärürlär Diš. (s.90 655-663)

### **barxan**

ötürü vrum xanı küniläp bar-xanqa inčä tip aymış sizing buyruqunguz BT V (s.61 618-620), (s.61 615), (s.60 607-609), (s.61 623), (s.61 634) bk. barxang

### **barxang ?**

ymä ol barxang ini-si bar ärti BT V (s.71 756-757) bk. barxan

### **barz buq-a**

tañuq turmiş tämür tañuq mrkid tañuq 'äsän buq-a tañuq barz buq-a bu nišan män sada-nıng ol bid män sda öşüm bi<ti>dim SUK. II (s.23 Sa10.15-17), (s.23 Sa10.18-21) bk. bars buqa

### **basa kurt**

kop törlüg [y(a)rlıkančuçı] köñül[lüg kü]č[lä]ri üzä ulug bügü [biliglig] [küçläri ü]zä nomča t[ör]öçä alku kamag tınl(ı)[glarıg yavaltur][maklg küç]läri üzä biz basa kurtka YYS/[ bökünki] [künt]ä kšanti kılmuş alku üzlüg [bozlug öçlüg käklig] [köñülümüz]ni ketärü tarkaru öçürü amırtguru y(a)rılık[azunlar] BT XXV (s.158 1641-1646), (s.158 1631-1641), (s.260 3452-3458), (s.264 3551-3553), (s.282 3820-3822)

### **basa tmir**

bičin yıl birygrminč ay on yangıqa biz basa tmir käd tš birlä açıy-qa qud-ar arpa kümüş-intä 'ädgü unın-ta-qı bir šıy iki küri arpa-nıng üç stır altı baqır kümüş altimiz SUK. II (s.158 Mi14.1-6)

### **basa toy<r>il**

bu borluq-nung sičisi öngdün yingaq basa toy<r>-il-nıng borluq adırar SUK. II (s.12 Sa05.7-8), (s.12 Sa05.1-3), (s.12 Sa05.4-6), (s.12 Sa05.11-12), (s.12 Sa05.15-17), (s.14 Sa06.1-4), (s.14 Sa06.6-8), (s.14 Sa06.9-10), (s.14 Sa06.17), (s.150 Mi04.1-6), (s.150 Mi04.6-9), (s.153 Mi07.1-7), (s.153 Mi07.7-11), (s.158 Mi13.3-5)

### **basa yalavač**

tñuq basa yalavač tñuq bg turmiş bu bitig-ni yaqšidu tung bay ynga šila tayl(...)du šila-lar-nıng üksintä qiltimiz SUK. II (s.118 Ad02.15-17)

### **basa (e.)**

o[glum kız-]ım TYR'[ o]glum Q'N[ -] Q' o[g]l[um] basa-ka oglum Y[ ] k[a]nturmiş šäli-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiş-kä kızım] karamuč-ka k[ızı]m eligi-kä kızım sımačuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka o[g]lum bača[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]š (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım bačag (P) hatun-ka bāgim [kut]admıš (P) bört-kä oglum bačag-ka bāgim ödüş-kä kızım iličük-kä kızım k[örk]-ä-kä kızım äsän kunčuy-ka [ ya]gmur-ka inim P////N-kä oglum [ ]' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16)

### basachuq tutung

-ning yaqa-si män //(.)ok(.) kumüş yol-inta basa bitig-siz alti ülüš-tä tägmiş 'är qul küng yol-inta yänä tigin-ning kân-tin yinä qay-a-qa yañtut bolmiş nägü kim yol-inta sävinč buqa muñta yoq ärsär //// biz bilirbiz timiş yol-inta ini-lärim uur qy-a küväz yulay birlä basachuq tutung satmiday açari yavlaq öz açari qan toyin tutung qodaña añant tutung tükäl-ä 'äsän buqa šilastı atly bäg başlap uyyur uruy qadaš ükzintä sözläšip atamiz-ning ülüš bitig-ındäki-ča nägü-sin kim-in tapšura birip muñtin taš yiri-ning suvı-ning yaqa-singa yänä iki bölük bu bitig-täki tvar-qa tutup on tamya büdün kümüş yastuq-i bir yurüng toyin atly açari oylın 'älig(?) -tä birip otuz yaş-tin altın ygrmi yaş-tin üstün orđun är äbci iki qabaš iki at iki ud birlä muñca tvar-ni uur qay-a başlap ini-lärim-kä birip öz köngül-üm bolup yarašip //////(.) ymä vap-ča yangla-ča nägü m-ä čam črim bar ärsär qodup bu bitig-ni birtim SUK. II (s.142-143 WP06.2-23)

### basana [ ]

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bäg-kä el yıgmiş [ ] ]M-K' bögi šilavanti t(ä)ñrim-kä [ ] tutuñ-ka vapšintu tutuñ-ka [ ] täñ]rim-kä yarıčuk t(ä)ñrim-kä [ ] ]M-K' buyan-ılg inal-ka el ornatmış [ ] turmış inal-ka kutačuk t(ä)ñrim-kä [ ] ]Y turmış inal-ka ornačuk t(ä)ñrim-kä [ ] ]WRMTŠ inal-ka el ornatmış t(ä)ñrim-kä [ ] ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä yarp [ ] ]iklätmış tutuñ-ka elig t(ä)ñrim[ ] ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ] ]L-Q' kız turmış t(ä)ñrim-kä [ ] ]togrıl t[u]tuñ-ka bačag kurtka [ ] ]t(ä)ñrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] ]inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)žir kız [ ] ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kä basana [ ] ]s ]na]l-ka altmış šäli-kä [ ] ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

### basana mal (e.)

ečim ašsız-ka ečim yam inal-ka yäñ(g)äm sumak t(ä)ñrim-kä [ ] ]tur]miş buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açari bäg-kä ečim ädgü togrıl [ ] ]yäñgäm içkälmiş t(ä)ñrim-kä ečim äsän inal-ka yäñgäm el [ ] ]ečim [ ] ]/ inal-ka yäñgäm basana t(ä)ñrim-kä ečim bägičük inal-ka [yäñgäm -Q'] ečim han kulı-ka yäñgäm ačay kunčuy-ka iç kädicük-kä [ ] ]kay-a šäli-kä sumak t(ä)ñrim-kä kadın atam kädik totok bäg-kä [kadın anam [ ] ]-Q' ečim basana inal-ka inim kărăksiz-kä kälirim tilik sarıg [ ] ]el almış t(ä)ñrim-kä adaš-ım bolmış-ka ečim sarıg toyın inal-ka [ ] ]-K' kızım ačay kızka kızlarım kičig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ ] ]közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp 'añ kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

### basana t(ä)ñri (k.)

ečim ašsız-ka ečim yam inal-ka yäñ(g)äm sumak t(ä)ñrim-kä [ ] ]tur]miş buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açari bäg-kä ečim ädgü togrıl [ ] ]yäñgäm içkälmiş t(ä)ñrim-kä ečim äsän inal-ka yäñgäm el [ ] ]ečim [ ] ]/ inal-ka yäñgäm basana t(ä)ñrim-kä ečim bägičük inal-ka [yäñgäm -Q'] ečim han kulı-ka yäñgäm ačay kunčuy-ka iç kädicük-kä [ ] ]kay-a šäli-kä sumak t(ä)ñrim-kä kadın atam kädik totok bäg-kä [kadın anam [ ] ]-Q' ečim basana inal-ka inim kărăksiz-kä kälirim tilik sarıg [ ] ]el almış t(ä)ñrim-kä adaš-ım

bolmiş-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K' kızım aṭay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp 'añ kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

### **bašaqa**

basa qoço il bägd-läringä ançaşı-lar-qa šazın ayıuçi-qa šazın uluy-larına il-kä bodun-qa quvray-qa alqu tınly uyuş-ınga aṅta basa baxšim uluy-um käv baxši-qa mäniñ öz bodum-qa kišim-kä oylan-larım-qa basa äsän toyırıl turmiş tutung aḍay tutung ögrünç qız bašaqa-a başlap uruy-qa qadaş-qa buyan-ı tægün tip mäniñ paḍır-ta šükün-tä qaşyanmış nägü kim-ni satıp yulup qoço-taqı aḍay tutung-nung pinḍunğ atly qırq yaş-liy qıḍay oylan-ın nom bitig bilir üçün toquz ystıq čao birip yulup altım SUK. II (s.130 Em01.2-9)

**bašbi** Bir Arhat adı. Skr. Vāśpa

kim-lär ärki tip tisär [inča qlti] ayay-qa tägimlig [atyantikundini] arxant ayay-qa [tägimlig] ašvaçi arxant ["ayay-qa] tägimlig bašbi arx[ant "ayay-qa] tägimlig maxanami [arxant"] ayay-qa tägimlig [badriki arxant] ayay-qa tägimlig maxa[kašipi arxant"] ayay-qa tägimlig ur[ubılbakašapi] arxant ayay-qa t[ägimlig] gayakašipi arxant " a[yay-qa] tägimlig naṭikašipi arx[ant"] ayay-qa tägimlig šari[putri] arxant ayay-qa [tägimlig] [mxa motgalyayan]i arxant ["] tk bir yalınguz anant toyın oq arxant qutın bulmaduq boşyutluy qutluy-lar-ning orun-inta turmiş ärdi BT XVIII (s.124 0039-0057)

### **basiqi**

taqiıyü yıl yitinç ay säkiz ygrmikä män toyınçoy tüšiki basiqi biz üçägü ävdä (...) çoyı bolmiş-qa tuymış-imiz ädgü tonga tard'u öz qana üzkindä tišip bu kün-tä öngdün-ki tüšiki-ning tangut-ta qıḍay-ta nägü ymä birimi bar ärsär toyıçoy basiqi bilmaz män tüšiki bilir-män SUK. II (s.151 Mi05.1-7)

### **basmil**

yir-imin basmil-qa toyuru tomlıḍu satdim SUK. II (s.10 Sa04.3-4), (s.10 Sa04.7-8), (s.10 Sa04.9-12), (s.10 Sa04.12-14), (s.10 Sa04.21-22)

### **baštinqi qutluy buyanliı**

baštinqi qutluy buyanliı atl(i)ıy t(ä)ņri burxan-qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.30 426-428)

### **baštinqi önglög**

baštinqi önglög- atl(i)ıy t(ä)ņri burxan qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.18-19 57-59)

### **batiri** Skr. Bhadrā

ötrü ol batiri kız bayakı muktike upasançka inçe tip tidi Maitr. (s.73 23.32-34) bk. badra xatun, badrı, badarı, badari, batra qatun, batra qız

### **batra qatun**

UII (s.23 4.21-23), (s.24 4.28) UIII (s.54 T.III,M.84 2-3), (s.54 T.III,M.84 8-13), (s.54 T.III,M.84 15-18), (s.54-55 T.III,M.84 5-9) bk. batra qız, badra xatun, badrı,badarı, badari, batiri

**batra qiz** Kraliçe Bhadra'nın adı (EUTS).

bu muntay saqinip anta oq batra-qiz atası bağkâ inča tip ... [ti]di UII (20-21 4.2-3), (s.22 4.1-2), (s.22-23 4.6-10), (s.23 4.17-19) bk. batra qatun, badra xatun, badrı, badarı, badari, batiri

**baxušurudi** Toh. < Skr. Bahuśruta

tözün maytrı-y-a baxšim siz ol tuš-ta endüktä baş daš (?) arayadan oronta baxušurudi bilgä käd toyin biraxsapadı täñri-čä çoylanıyay BT III (s.73 1031-1034)

**bay apa çanşı** (e.)

ärtmiş indin ažu-ka barmış konım du vapşı šali bağ kutıña el oñurt kunčukı-ka kutlug üzük-kä atam bay apa çanşı-ka anam küsät-kä bo buyan ädgü kılınč küçintä y[a]l[anok] ažuınta tugmak ugrınta y(a)vlak kılınčlarka yalçıtıp yaragsız oron-larta tugmış-ları bar ärsär antın ozup üstün t(ä)ñri yerintä [bur]han-la[r] uluşınta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.224 122.11-14)

**bay buqa**

tavışyan yıl ikinti ay iki oduz-qa biz bağ buq-a bay buq-a yurüng qipçaq il buq-a malda qıdan yn-ä yurüng tümän kök tmür 'äsän tmür mänggü tmür turmiş udmış tınmiş qul qy-a umınçı isigi töläk abiš başlap il bodun-qa ol öngdünin-tä yunglaq-liq böz kargäk bolup inäl qoç-tin yuz iki yrım bay-liq böz alıp biz-ni bilä qalan-či turi-ni borluq-či birip biz-ning burun birgüçi qr-a toyin atly qalan-çimiz-ni yandırurup altimiz SUK. II (s.165 Mi20.1-10)

**bay inal**

adın ažu-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'äš-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši açarı [ ]NKK' yiragu bağ ögrünč-ä ana tärim artadaz [kirä]šiz tarugaçı sañguñ tañgusuk vušin ulug [ata]m sañgır tarugaçı tiličä wušin lačin inal bay inal arıg kurtga tärim sulagı inal barak buka sañguñ [ ]L'N [wu]šin asan kutlug wuši[n] s[ ] sävinč vušin kıpçak suin ši T[ ] vušin tugmış atam tegin buka sañguñ külüg tegin vušin kađın-larım sä[vin]č yaña wuši ögü vušin tilik togrıl çuñçin apag-a-larım enč buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzagu inal '[ ]vu]šin tärim sävinč kutlug tarugaçı çäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a čin vuu-š-[in ]P siçing [ ] abdala tayking s[an]ggıñ açı-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]gmış-larım kađaş-larım tagay-larım yegän-lärim šabi-larım terin-lärim kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beš ažu-takı ög kañ bolmış tın(1)g-lar ärmaz yaramaz oron-larta tugmış äsär-lär t(ä)rk tavrak ozup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ adištıt-inta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksez nom boşgurmiş bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilä]miş tap]-lar-ınča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41) bk. bay inal

**bay inal**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın ažu-qa sanlı[y] [ulu]y 'äš-ä atam nomçı bilgä küntük tay-ši açarı ngkä yirayu bağ ögrünč-ä ana tärim artadaz [kirä]šiz tarugaçı sañgıñ tañgusuk vušin uluy [ata]m sañgıñ tarugaçı tiličä wušin lačin inäl bay inal arıy qurtya

tärim sulayı inäl baraq buqa sanggung [ ]lan wušin asan qutluy wuś[in] s[ ] sävinč wušin qipčaq suin ši t[ ] wušin tuymış atam tigin buq-a sanggung külüg tigin wušin qařın-larım sävinč yanga wuši ögü wušin tilik toyřıl čuńgcing apay-a-larım inč buq-a taruyači ordu buq-a taruyači buşayu inäl a[ ] wu]šin tärim sävinč qutluy taruyači čäpäk tig[in ] tigin yişnäm küräk qay-a čin vuu-ş-[in ]p sičing [ ] abdala tayking sanggung açi-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[u]miş-larım qataş-larım tayay-larım yigän-larım şabi-larım tirin-larım quvray-larım birlä ulatı tört tuyum biş azuntaqı ög qang bolmiş tinly-lar ärmaz yaramaz orun-larta tuymış ärsär-lär trk tavray aşup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-şti-inta ögüm qańgım örü uluy-larım [üz]äliksiz nom boşyurmiş baxşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[liy yirtinčü-]tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inča tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41) bk. bay inäl

### **bay qulluqı**

.....altı beş qızıl qars-qa mäńgü toydı - bir qoyn altı tört qızıl - qars-qa bay - qulluqı - bir qoyn altı üç qızıl bir yürü(n)g qars-qa küñsül bir qoyn altı tört qızıl qars-qa - yig torqu-qa - MO. (s.173 36.1-5)

### **bay qutluy**

..... qızıl qars bay - qutluy käreğäk tep elitti MO. (s.174 36.7)

### **bay tmür**

taqıyü yıl ikindi <ay> on yangıq-a manga bay tmür-kä kápaz tariyu yir käreğäk bolup tmiči-ning bu suv-taqı uğuru borluqın on tng kápaz yaq-a-qa tuğtum SUK. II (s.72 RH04.1-5), (s.72 RH04.9-10), (s.80-81 RH12.1-5)

### **bay totoq**

tünürümüz suydu bäg tünür qunčuy äbdäki uluy kičig-kä bäg yegän bay totoq esängü bitigimiz iraqtan isinü amranu esängü-läyü üküş üküş köñül ayıtu ıdur+biz MO. (s.125-126 23.1-4)

### **bay ynga šila**

tnuq basa yalavač tnuq bg turmiş bu bitig-ni yaqşıdu tung bay ynga šila tayl(...)du šila-lar-ning üksintä qiltimiz SUK. II (s.118 Ad02.15-17)

### **bayačuq**

tanuq yapıy tanuq bačağ toy<r>ıl tanuq bayačuq tanuq tanuq quduy-či 'äsän qıday SUK. II (s.51 Sa24.11-12)

### **Bayan**

tanuq Bayan tanuq Qumanu SUK. I (s.II[19] 2.5-6)

### **baydämür**

///// yıl arm ay üç yangıq-a ///// il tmür-kä tvar käreğäk ////////// sänggä baydämür ikäğü-tin bir tavar altım SUK. II (s.99 Lo16.1-4)

### **bayči turmiş**

bu bitig-kä tnuq ödigä tnuq misir qy-a suq tnuq nartun tnuq bayči turmiş SUK. II (s.36 Sa16.17-18), (s.36 Sa16.18-23)

**bex i**

bex i tsī güx tegmä bilgälär atı yadıldı tsao şu użıkta Hts. IX, X (s.62 3-5)

**bg bars**

tanuq tmir tanuq inay qulı tanuq bükän t/// tanuq toyan bu tmya män qutluy tonga-ning ol män bg bars qutluy tonga-qa ayıtıp bitidim SUK. II (s.146 Mi01.21-23) bk.

bäg bars

**bg buqa**

tñuq bg buqa-a tñuq ////// quđluy bæg tñuq ögrünč-ä bu tamy-a män V'PY'X(?)-ning 'ol män ////// älig-im bitidim SUK. II (s.139 WP04.34-36) bk. bæg buqa

**bg tämir**

tanuq bg tämir tanuq misir qay-a bu nişan män ögrüs tämir-ning ol män yogaşiri biğidim SUK. II (s.105 Lo23.10-13) bk. bg tmür

**bg tmür**

män bg tmür //////// bu borluq-ning siči-si öngdün yingaq s//////// adır SUK. II (s.36 Sa16.6-7), (s.36 Sa16.1-5), (s.36 Sa16.12-13), (s.36 Sa16.18-23) bk. bg tämir

**bg toy<r>il**

tanuq yapıy totoq tanuq tolu bg totoq tanuq satyr yimäk tanuq songsuz toyin män bg toy<r>il bitidim SUK. II (s.10 Sa04.22-24)

**bg turmiş**

tñuq basa yalavač tñuq bg turmiş bu bitig-ni yaqşidu tung bay ynga šila tayl(...)du šila-lar-ning üksintä qiltimiz SUK. II (s.118 Ad02.15-17), (s.141 WP05.5-7)

**bg tuymış**

// savda tanuq bögü(?) (.....) //////////////SY (.....)'L(...)///////////(.) yitmiş tonga sangun (.....) ////// tanuq bg tuymış bu äv taplap S(.....)////// tanuq yarlıyçı T/(.)// kirmiş sangun (.....)// tanuq qinyyučı asiy sangun tanuq bitkäči /// SUK. II (s.40 Sa18.18-23v)

**bıraty-a şiri**

alku öd-te söz-ler üçün kentü öz-üm atın-lar-qa kergek bolğay sakınç öz-e ança munça yığıp koşđum bıraty-a şiri asıg bolup tınlıg-lar-qa burқан bolz-un-lar ETŞ (s.152 14B.29-32), (s.160 15.86-89)

**bi[t]i < Skr. Bhijī / Abhijit**

anurat č[ayas]t [mula?] purvaşat ančulayu [y(ä)mä udar]şat bi[t]i şiravan adın y(ä)mä ulug k[ü]člüg w(a)hş[i]klar bolar Diş. (s.69 359-363)

**biba**

biba atly kök önglög ärip biba tutar biba ün-ingä tükäl-lig-ig munı üzä kök qalıy-iy toşyurup tapınurbiz BT VII (s.37 A.139a-b), (s.55-56 A.594-606) bk. bini vçirini

**biigui tutuq**

buyan-ig nomlug dentarım(ı)z [ ]N-Q' suuza ädgü tutuq-ka [ ] biigui tutuq-ka inim buşı kulı-ka küdägüm karşa [ ] MY]Ş-Q' katdım kıtay [tä]ñri[m]-kä katdım



üträtmiş kat-siñilim taytarçın-ka küdä[güm] [dım ] küsämış-kä [kat]dım kakaç inal-ka yängg[äm] BT XXVI (s.258 139.13-16)

**bilgä - bilig - baštinki(!)**

bilgä - bilig - baštinki(!) atl(i)γ bodis(a)t(a)v qutınga yūkünürbiz BT II (s.36 665-666)

**bilgä bilig üzä umuy boldači**

bilgä bilig üzä umuy boldači atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga yūkünürbiz BT II (s.34 575-577)

**bilgä bilig-ayılıq**

bilgä bilig-ayılıq atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.27-28 335-337)

**bilgä biligi tüzkarKülüksüz**

bilgä biligi tüzkarKülüksüz atl(i)γ t(ä)ngri BT II (s.32 508-509)

**bilgä biligig sävdäči**

bilgä biligig-sävdäči atl(i)γ t(ä)ngri| burxan qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.27 323-325)

**bilgä biliglig küçlüg ärdämlig**

bilgä biliglig küçlüg ärdämlig atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.48 1118-1120)

**bilgä biliglig kün t(ä)ngri|lig**

bilgä biliglig-kün t(ä)ngri|lig - atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.30 417-419)

**bilgä biliglig üni üzä adirmış**

bilgä biliglig üni üzä adirmış atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga yūkünürbiz BT II (s.35 642-644)

**bilgä taluy šabi**

tay çin kuu kañ si y(e)g(i)rmi altınç otçuk-takı oot kutlug tavışgan yıl kuu yi hu-a vihar-ka tayak-lıg bilgä taluy šabi ratna v(a)çir-niñ ötüğinä toñ guvan suzak-ınta onunç ay y(e)grmi tört-i kutlug kün üzä bitiyü tolu boltı BT XXVI (s.88 20.1-5) BT XXVI (s.95 30.1-4) bk. bilgä taluy šabi, bilgetaluy šabi bk. bilgätaluy toyn

**bilgä taluy šabi**

BT XVIII (s.118 S811-815) bk. bilgetaluy šabi, bilgä taluy šabi bk. bilgätaluy toyn

**bilgä-biligin-bay**

bilgä-biligin-bay atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.28 348-349)

**bilgä-bilig-kä tägmiş**

bilgä-bilig-kä tägmiş atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.30 422-424)

**bilgä-biliglig-kisari arslan**

bilgä-biliglig-kisari arslan-atl(i)γ t(ä)ngri burxan-qutınga ,, yŭkünürbiz BT II  
(s.46 1048-1049)

### **bilgätalay toyın**

y(e)mä buşı idisi süzäk könjüllüg ratnavaçir ıkıaŭısmān ikägünün kertgünçinä altun önglög y(a)rukluğ nom ärdiig ötünmäk üzä erinç č(a)hšap(a)t maŋgal toyın bešinç ayınñ y(e)g(i)rmi ikisi ki toŋuz či tegmä tutmak kün kamağ pınsun tınl(ı)glar asıgıña yagızka enär kün üzä toŋguvan balıkda ratnav(a)çirniñ evintä biz č(a)hšap(a)t maŋgal ısdavrı toyın suvastı toyın bilgätalay toyın üçägü başlayu bitidük yänä altınç aynıñ altı yaŋısı šim sıçgan y(e)mä ısdavrı toyın bešinç küin nomuğ bitiyü tolu kılıtm BT XXVI (s.94 28.1-11), (s.106 39b.1-4) bk. bilgätalay šabi, bilgä taluy šabi, bilgetaluy šabi

### **bilgetaluy šabi**

biz bilgetaluy šabi ratna v(a)çir šabınñ ötüğine altınç aynıñ y(è)g(i)rmi törti küni bitiyü tolu boltı AY. VII (s.176 930-933) bk. bilgätalay šabi, bilgä taluy šabi bk. bilgätalay toyın

### **bilir**

bilir atly altun önglög ärip bilir tutar bilir ün-ingä tükäl-lig-ig munı üzä kök qalıy-iy toşyurup tapınurbiz BT VII (s.37 A.139-142), (s.56 A.607-611) bk. bangši vçirini

### **bimbasari** Skr. bimbasāra

kişermiş-i kinki ujik-in ƣaltı söz-legüde bimbasari tip munı söz-leyür Üİ (s.44 109a.6-7) Das. (s.128-130 1055-1060) bk. bimbasari, bimbasri

### **bimbasini**

anta ötr..[ü] inisi bimbasini-i tonga vzir-liy lurzi-sin kötürüp tidiy-siz köngül-in kilimbi yäk utru bardı UII (s.26 4.15-17), (s.26-27 4.18-20), (s.27 4.20-22), (s.27 4.22-25), (s.27 4.26-27)

### **bimbasri** Magadha'nın Hint kralı. ~ Bimbasāra

BT XIII (s.64 7.3-7) bk. bimbasari, bimbasari

### **bimbazari** Magadha kralı. < bimbasāra

TT X (s.12 T I D-5.41-45), (s.12 T I D-5.57-61), (s.12 T I D-5.61-62), (s.14 T I D-5.78-84), (s.14-16 T I D-5.111-120), (s.18 T I D-3.167-172), (s.18 T I D-2.187-194) bk. bimbasari, bimbasri

### **bini vçirini** 16 tanrı kızının birincisi. Skr. Vīṇā Tib. Pi-vañ-ma Uyg. Biba

bini vçirini vçir-a puçiti a xung vsir-liy tngri qızı ärür BT VII (s.37 A.139b-139), (s.55-56 A.594-606) bk. biba

### **biregiki** Skr. Vairagika

ant(a) (ötrü) biregikide ulatı ö(ngi) ƣalmış açitide ulatı tört (yigirmi) urılar kırƣ tümen udu kelmi(ş) tınlıƣlar.. alƣu maytrı bodisvtƣa amramaƣın üç inağ tutmaƣ ...-sinoğul kişi ƣodup toyın (dıtar) (boltı)lar Maitr. (s.67 19.7-14)

### **bišamn tngri**

birök bišamn tngri körkin qurtulyu tınlıƣlar ärsär xuanši im pusar ol tınlıƣlar-qa

bišamn tngri körkin körtkürü nomlayur qurtyarur UII (s.18 3.1-3)

**bišangčup ırpal bahşı** Tib. Byañ-čhub dpal (Uyg. çev.)

[ yegi]rminč ay tolun v(i)rhar [ ]W/M'NLYQ özi bečin kün-tä kutlug kočo uluř-lug kanpo bi[šan]gčup ırpal bahşı töp[üt] til[i]ntin türk til-inčä aqțarm[ış] [ ]WQW/ary-a šila v(a)čir(a)pan bölö[kin] m(ä)n šisirap torči bit[iyü] [tägint]im BT XXVI (s.216 116.1-8) bk. bišangčuq ırpal baxşı

**bišangčuq ırpal baxşı** Başlık ve Qočo bařpiskoposunun adı. Tib. mkhan-po Byañ-čhub dpal

..../imin/// ay tolun vırxar .../u /man liy özi bičin kün-tä qutluy qočo uluř-luy kanpo bišangčup ırpal baxşı tüpüt tilintin türk til-inčä aqđarmış .../uyu/ ary-a šila včirapan bölükin mn šisirap torči bitiyü tägintim BT VII (s.76 L.16-22) bk. bišangčup ırpal bahşı

**bki**

bu yir-ning sičisi öngdün yingaq bki bačaq olar-niň ögän küntün yingaq {oq} turmiş tutung-nung yir kidin yingaq yol taydın yingaq baki-ning bačaq-niň yir ațırar SUK. II (s.16 Sa07.17-20) bk. baki

**BL[ ] kız**

[ ] togrıl [ -]Q' yäng[äm] (P) bačag QWR[ ] t(ä)ņrim-kä yängäm (P) tegin kuruk-[ka] ečim tolun togrıl inal-ka yängäm kut[ ] t(ä)ņrim-kä siñilim tükäl-ä-kä oglum-m tayşeñdu-ka yängäm šumak-ka BL[ ] kız-ka ödüř t(ä)ņrim-kä atam bačag-ka anam küsâyük t(ä)ņrim-kä unitılmış kalmış ogul-ka kız-ka tapıg-či-[ka] udug-či-ka ärmäz yaramaz oron-lar-[ta tu]gmış ärsär-lär bo ozup kutr[ulu]p [üs]tün tužit t(ä)ņri yerintä burh[an]-[lar] uluř-inta [t]ugmak-ları bolzun BT XXVI (s.255 137.17-29)

**bodisaşat tegin** "Özü eksiksiz bilgiye dayalı" anlamındaki sanskritçe bodhisattva'nın karşılığı; Buddha düzeyine erişmesine yalnızca bir basamak kalan Buddhacı aziz.

yemä bodisaşat tegin bu uluş bodun ayıy qılınçlıy(=lar?) qılmışın körüp ärtünü buşuş\*luş qadıu-luy bolup ıylayu balıq-qa kirdi Prens KP (s.12 III-IV), (s.19-20 XVIII)

**bodi tuvača šila**

y(e)mä kutlug tiñ šipka-lıg to(n)guz yıl ye[t]inč ay beř y(e)g(i)rmi ağır ulug posad bačag kün üzä kulut bodi t[uvača] šila yokaru ärsär tört törlüg utlı bilgülük ädgü-lär-kä utlı sävinč tägürmiş bolayın BT XXVI (s.240 129.1) BT XIII (s.164 46.1) bk. bodi tuvača

**bodi tuvača** Skr. Bodhidhvaja

anta basa arıg bo buyan ädgü kılınč küčintä tüř-intä yügäri-tä m(ä)n bodi tuvača-nıñ alku-nı biltäči bolguluk nom-lug küsüş-üm kanıp bütüp aź övkä biligsizt[ä ulatı nizv]ani-larım-nı uțup yegädip alku tınl(ı)-lar-ka um[ug] inag bolmak-ım bolzun BT XXVI (s.241 129.31-34) BT XIII (s.167 46.31-34) bk. bodi tuvača šila

**bodid(a)rma**

bo tört m(a)haraač t(ä)ņri-lärkä țorma bergü yaņ-in bodi-d(a)rm-a bahşı yaratmış-ıg m(ä)n tanyasin açarı kumgan tuțuņ-(P)nuñ ötügi üzä taviřgan yıl beřinč ay-ın töpüt til-intin

uygur til-iğä ävirtim BT XXVI (s.87 18.1-7) bk. bodid(r)ma

**bodid(r)ma** Chan Budizmin kurucusunun adı. Skr. Bodhidharma

bo tört mxaraaç tngri-lärkä ðorm-a birgü yang-in bodi-drm-a baxşı yaratmış-iy mn tańyasin açari qumyan tuğung-nung ötügi üzä tavişyan yıl bişinç ay-in töpüt til-intin uyyur til-ingä ävirtim BT XVIII (s.118 S701-702) bk. bodid(a)rma

**bolmiş**

eçim aşız-ka eçim yam inal-ka yäñ(g)äm sumak t(ä)ñrim-kä [ tur]miş buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açari bäg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yäñgäm içkälmiş t(ä)ñrim-kä eçim äsän inal-ka yäñgäm el [ eçim ]/ inal-ka yäñgäm basana t(ä)ñrim-kä eçim bägiçük inal-ka [yäñgäm -Q'] eçim han kulı-ka yäñgäm aţay kunçuy-ka iç kädicük-kä [ ] kay-a şäli-kä sumak t(ä)ñrim-kä kadın atam kädik totok bäg-kä [kadın anam ]-Q' eçim basana inal-ka inim käreksiz-kä kälınim tilik sarıg [ ] el almış t(ä)ñrim-kä adaş-ım bolmiş-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K' kızım aţay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp 'añ kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16) bk. bolmiş

**bolmiş**

tanuq borluqçı tanuq är buqa // tamya män bolmiş-ning ol män yiyına tutung ayıdıp bitidim SUK. II (s.90 Lo07.8-10), (s.34 Sa15.14), (s.90 Lo07.1-4), (s.91 Lo08.1-2), (s.91 Lo08.5-6), (s.92 Lo09.1-3), (s.92 Lo09.6-9), (s.127 P102.1-5), (s.127 P102.5-6), (s.127 P102.6-7), (s.127 P102.10-11) bk. bolmiş

**boqsadu**

ol män boqsadu (...) ////////// SUK. II (s.74 RH06.12)

**boqsang toyın**

tanuq ikiçi tanuq är tonga bu bitig-ni aqası boqsang toyın üskintä qaţın-larım-qa ayıdıp birtim SUK. II (s.136 WP02.18-20)

**borluk çor**

oglum v(a)rdu borluk çor kı-du şäli el etmiş amr(a)k tözünkä tägmäki bolzun BT XXVI (s.259 140.4-5)

**borluq**

yemä el ötükan ....l..... entiri biz ekkün törümiştä qara bulıt örlän-tük-tä qaralay toyan tüpin-tä boz bulıt örläntük-tä bozluy toyan tüpin(tä) ilki ögümüz etmiş yayru qamayun yaratmış täñri taşyaç xan täñri uyyur xan yarlıyına men yaramış inanç totoq başın ulatı m'wk' tiräk uluy sañun manyaq çor yoxnan tegin toydı qapaq apa yegän pwnyxny qapaq ädgü yegän uqmaz çor topulyaq ş'k/sng škry borluq it+yegän yoxnan māxu+çor bu qamay yalaşaçlar bu qutluy şacıu qa kirdimiz MO. (s.84-85 15.1-15)

**borluqçı**

tanuq borluqçı tanuq baçara bu tamya män bolmiş-ning ol män yiyına tutung ayıdıp bitidim SUK. II (s.91 Lo08.5-6), (s.90 Lo07.8-10) bk. borluqçı

**borluçĭ**

tanuq borluçĭ tanuq är buqa // tamyä män bolmiş-niŋg ol män yïyına tutung ayıdıp bitidim SUK. II (s.90 Lo07.8-10) bk. borluçĭ

**boşandaçĭ**

boşandaçĭ atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga , , yŋkünürbiz BT II (s.28 341-342)

**boz bay tıräk** (e.)

[inçip yemä üç är]dinikä kertgünç [köñüllüg yi]dläk 'R"L [ boz] [bay tıräk(?) bi]rlä nomçı bahş[ı]-[lard]a(?) [no]mlug sav [äşidü täg]inip inçä sakınçım boltı BT XXVI (s.181 82.4-8), (s.182 82.45-48), (s.186 84b.3-12) bk. boz bay tırek

**boz bay tırek**

bu mu(n)tağ türlüg saravasti brhasvati ulatı tengridem bilgeler klp ödün söz-lep alqınçsız asağ tusuluğ edgüsin öp saqınıp men kirtü köngüllüg upası boz bay tırek yidleg birle töpümüzni yirke tegürüp qop ajuntakı etüzin ayayu ağırlayu yinçürü yükünü teginür biz Maitr. (s.49 5.53-61), (s.43 2.49-61) bk. boz bay tıräk

**bögi şilavanti t(ä)ngri**

bo buyan [ ] kaitso tutuŋ bäg-kä el yıgmiş [ ]M-K' bögi şilavanti t(ä)ngrim-kä [ ] tutuŋ-ka vapşintu tutuŋ-ka [ täŋ]rim-kä yarıçuk t(ä)ngrim-kä [ ]M-K' buyan-lıg inal-ka el ornatmış [ ] turmiş inal-ka kutaçuk t(ä)ngrim-kä [ ]Y turmiş inal-ka ornaçuk t(ä)ngrim-kä [ ]WRMTŞ inal-ka el ornatmış t(ä)ngrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ngrim-kä yarp [ ] iklätmiş tutuŋ-ka elig t(ä)ngrim[ ]inal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmiş t(ä)ngrim-kä [ ] togrıl t[u]tuŋ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ngrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ngrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ngrim-kä basana [ ]s i[na]l-ka altmış šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

**bögü han**

ol üdün t(ä)ngri elig bögü han k(ä)ntü [dendar]ar äriqli kuvraggaru k(ä)lti H (s.26 33-34), (s.28 52-54), (s.28-29 62-63), (s.30 79-82)

**böngä**

tanuq bäg är sangun tanuq böngä(?) tanuq süngüş bu tamyä män yig bürt-nüŋg 'ol SUK. II (s.6 Sa02.21-22) bk. böŋä

**Böŋä**

tanuq Bäg Är Säŋün tanuq Böŋä tanuq Sünüş bu tamyä m(ä)n Yig Bürt-nüŋ ol SUK. I (s.II[16] 1.21-22) bk. böngä

**böri bars**

böri bars-qa üçün üç torqu ötädim MO. (s.166 34.8-9)

**böri buka** (e.)

y(e)mä kutlug bing şipkan-lıg küskü yıl biry(e)g(i)rminç ay bir yaŋı ağır ulug posat baçag kün üzä m(ä)n üç ärdini-lär-tä bäk katıg süzök kertgünç köñül-lüg upase böri buk-a atı kötrülmiş burhan bahşı üzä nomlatılmış ariş arıg sukançıg körklä nom çäçäki atl(i)g sudur içintäki ary-a avalokita'işvare bodis(a)t(a)v tınl(i)g-lar üçün alku-tın sın[gar ä]tözin

körkiřmäk bölök-intä ülgüsüz sansız yüz miñ tümän tınl(ı)g-lar uguş-ı üküş tälim açığ tark-a ämgäk-ig täginür-tä öñi üdrülür-lär ada-tın tep äşidmiş üçün ugrayu soka tamaga-ka BT XXVI (s.209 111b.1-9) bk. böri buq-a

### **böri buq-a**

BT VII (s.66 B.105-124) bk. böri buka

### **böri sañun**

böri sañun-ta üç torqu alyu bar MO. (s.166 34.10)

### **böriđig vćir**

oom siparş-a vćirini xung a tip yaşıl önglüg ärip ton tuđar böriđig vćir atlay tngri qizın ündürüp siparş-a vćirini vćir-a pućiti a xung tigü ol BT VII (s.57 A.654-658) bk. raža

**br(a)hmadeve** Bir Bodhisattva'nın adı. Skr. Brahmadeva

br(a)hmadeve atlıg [bodisatav] ärkän bir šlok nom üçün [ätin] kırtışın soyturgalı bra[man-larka] buşı berdi BT XXVI (s.84 17.123-126)

**brahmatadı** Kāśi ülkesi ve Benares şehrinin çeşitli krallarının adı. Skr. brahmadatta

aç-tınbelgü-tin adırılmış töz-lüg adruk tangsuk artuk inçe iş-lig anasırav-a şatu tigme aķıg-sız oğuş nomluğ et'üz-lüg alku nom tayaķ-ı ada kang tiğmiş arıg brahmi çın az-rua birmiş adı kötrülmüş brahmatadı atlıg ayağ-ka tegimlig-ke yükünürmen ETŞ (s.90 10.128-135) bk. bramataği, braqmatadı, brxmatadı, brymatadı ilig, brxmatadı ilig

**bramatadı** < Skr. brahma-datta

[an]i körüp bramatadı elig bäg öz köngül[-ingä] inča tep tedi Das. (s.142 1174-1175) bk. brahmatadı, braqmatadı, brxmatadı, brymatadı ilig, brxmatadı ilig

**brhasvati** Skr. Brahasvatī

bu mu(n)tağ türlüg saravasti brhasvati ulatı tengridem bilgeler klp öğün söz-lep alķınçsız asağ tusuluğ edgüsin öp saķınıp men kirtü köngüllüg upası boz bay tirek yidleg birle töpümüzni yirke tegürüp şop ajuntaķı etüzin ayayu ağırlayu yinçürü yükünü teginür biz Maitr. (s.49 5.53-61)

**brhmavati** Maytrı'nın annesi. Skr. Brahnavati

kamağ kitumati kentde erdeçi uluğ kiçiğ (yalang)uqlar inçe uķunglar .. bükün ...-/// brhmavati şatun ... oğur ...-/i ģua çeçek körgeli Maitr. (s.86 35.32-36), (s.43-44 2.61-3.34), (s.85 35.4-16), (s.163-164 90.1-3), (s.164 90.4-11), (s.164 90.20-27)

**brhmayu** Maytrı'nın babası. Skr. Brahmayu

ötrü brhmavati şatun erdn(isi) ordusınta şodı inip açanı at-ların yarat-mış altunluğ şanglıd(a) suryaka(nt) erdnil(ig-)de brhma(y)u bramn birle il /// ... erdnilig köligelik başınta tegzinü sekiz tümen tört ming mingü kölungüke minmiş yinçe kırkınlr birle tegriklep şanki çkrvirt ilig şanta ulatı erüş öküş balıķlığ buduntın ayağ çilteg aşayu Maitr. (s.85 35.4-16), (s.43-44 2.61-3.34), (s.86 35.29-32), (s.89 38.9-11), (s.93 40.10-14), (s.104 50.22-30)

**bringiki** Badhari'nin öğrencisidir. Skr. Bhrngika

anta ötrü bringiki upasvami bu iki urılar badarı bramanıg ikidin yolayu tuta  
ilitdiler Maitr. (s.59 12.32-35)

**brxma /// d//** Eski bir Buda ismi. Skr. brahma / Toh. A brahme /

..tamonuti .. .. suçati kšamaṅkari .. mahintari .. .. sudršaṅi .. drtiraštri .. brxma /// d//  
-ta ulatı burxan ... TT X (s.20 T I D-2.234-237)

**brxmadati ilig** Skr. brahmādāta (EUTS).

qatunum braxmadati ilig-ning .....-i una İraqtan közünü turur UII (s.22 4.5-6), (s.22 4.3-5), (s.22-23 4.6-10), (s.23 4.10-12), (s.23 4.13-17), (s.23 4.17-19), (s.23 4.23-25) bk. braḡmaṭadı, bramatağı, braqmadati, brxmadati, brymatadi ilig

**brxmadati** Hind kralı. ~ Skr. Brahmadata

anıg küsüş-i baydam küç buši-liy brxmadati xan ärmäz mü BT XIII (s.108 15.44-46) UIII (s.49 T.III,M.84-35 24), (s.53 T.III,M84 1-3),(s.53-54 T.III,M.84 3-5), (s.54-55 T.III,M.84 5-9), (s.62-63 T.II,Xöğom M. 1-4), (s.63 T.II, Xöğom M. 7-11), (s.63 T.II, Xöğom M. 12-15), (s.63 T.II, Xöğom M. 15-17), (s.54 T.III,M.84 2-3) bk. braḡmaṭadı, bramatağı, braqmadati, brymatadi ilig, brxmadati ilig

**brxmadivi**

brxmadivi atly[bodistv] ärkän bir šlok nom üçün [ätin] qırtišin soyturyalı bra[man-larqa] buši birdi BT XVIII (s.74 V123)

**brymatadi ilig**

anta [ötr](ü) (atası) brymatadi ilig bu sav [ä](šidip) ämgäkin ögsüz osuylyu [br](aman qa) inčä tip tidi UIII (s.47 T.II,S.89 12-15) bk. braḡmaṭadı, bramatađı, braqmadati, brxmadati, brxmadati ilig

**bt(ri)ki** Skr. Bhadraka

ulatı biş pñçak biş upañçik šariputri motgalyini mḡa--kšp bt(ri)ki anuritide ulatı arḡant-larqa yaqın tegürüp tutdı Maitr. (s.74 24.15-19) bk. badriki

**bučan**

amtı mn ... s///// bučan ... mn kirl/.... boš bolayın kšanti bolzun BT V (s.22 32-34)

**budaqaz**

adak-takı kulut m(ä)n buyan tümän bägi artok äsirgäp[ ] apamu-lug üd-lär-kä t[äg]i [ ] akılturgu ulal[t]urg[u küs]üş-in ag[ın]čsız bäk y(a)rp köñül-in alp kaṭıg munı tağ üd[tä] kolu-ta ağır ulug bo iş-ig arıtı tıdıg-sızın tavrak bütürgü üçün amrak inim tuglug tümür bulat tümür ar-a tümür töz tümür tümän tümür buyan kulı sayın tümür budaqaz tayak tümür oron teğın kız tümür kıcı altun buyan kutlug šakar čanča körklüg ögrünč teğın başlap ak-a i[ni] kız kälın-lär birlä kəñäš-ip anandašii atl(ı)g toyın-ka amtı-kı nom-lar-nıñ tamgasın oyturgalı aña k(ä)rgäk-lig y(i)vik-in anı barča tükäl anutup anıñ tamg-a-sın o[y]turup anta basa ok yüz säkizär kün yaqturup aryasañ bursañ kuvrag-ka ayančañ köñül-in üläyü tağındım BT XXVI (s.236 128.17-39), (s.237 128.76-81) bk. budataz

**budarakışit** Skr. Buddharaksita

budarakışit srvarakişiti ajokrakkişiti olarka yime yinçürü yükünür men Maitr.  
(s.45 3.58-61)

**budaruçi** Bodhiruci, Çin'in Luoyang bölgesinde faaliyet gösteren Kuzey Hindistan'dan bir Budist rahipti. Skr. bodhiruci

budaruçi atlîy açarı nom aqtarmış orun ol Hts. IX, X (s.128 8-10), (s.147 19-21)

### **budasîn**

tanuq şabi buq-a tanuq quğluy dâmür tayaq tanuq budasîn bu nişan tamıy-a män qalimdu-nıng 'ol män özüm bitidim SUK. II (s.53 Sa25.19-22)

### **budaşiri**

bu borluq uçayur turî-nıng üçün amtî bu kün başlap bu turî-ta nâgüm-ä qalan qavud tüdün qpîy qodıy umdu borluq ängiz trîy ür kâpâz qavlalıq ängiz basîy salîy nâgüm-ä qağılmaz-biz salmaz-biz tip bu budaşiri baxşı-qa tapşurup birtimiz SUK. II (s.165 Mi20.10-16), (s.167 Mi21.6-8) BT XXVI (s.148 61c.1-5)

### **budataz** ~ Skr. Buddhadāsa

adaq-taqıqulut mn buyan tümän bägi arduq äsirgäp [ ] abamu-luy öd-lär-kä tägi aqilturu ulal[t]ury[u küs]üş-in ay[in]çsiz bäk yrp köngül-in alp qağıy munî täg öd[tä] qolu-ta ayır uluy bo iş-ig arıdı tidîy-sizîn tavraq bütürgü üçün amraq inim tuyluy tämür bulat tämür ar-a tämür töz tämür tümän tämür buyan qulî sayîn tämür budataz tayaq tämür orun tigin qız tämür qıçı altun buyan qutluy şakar çanča körklüg ögrünç tigin başlap ay-a in[i] qız kâlin-lär birlä kängäşip añaındaşiri atly toyîn-qa amtî-qî nom-lar-nıng tamıy-a-sîn oytur-yalî anga krgäk-lig yvik-in anî barça tükäl anuğup anıng tamıy-a-sîn oyđurup anta basa oq yuz säkizär kün yaqđurup arıyang bursang quvray-qa ayançang köngül-in üläyü tägindim BT XIII (s.174-175 49.17-39), (s.177 49.76-81) bk. budadıaz

### **budruq**

birginčä bar yoq bolsar-män inim budruq 'ävdäkilär birlä bärürmän SUK. II (s.111 Lo29.5-6)

### **buğsin buqa**

bu söz //// buğsin buq-a ////(..) buq-a män arslan ///i-qa üç qađa //// ayıtıp biğigil timiş- SUK. II (s.177 Mi31.15-19) bk. buğsin

### **buğsin**

//// män buğsin //// birür-män SUK. II (s.177 Mi31.2-3), (s.177 Mi31.9-15) bk. buğsin buqa

### **bugra tarkan** (e.)

y(e)mä alkatmış ay-ka küsänçig kün-kä üğrülmiş ädgü üdkä kutlug koluka ikinti bagdaki ki şipkan-lıg oot kutlug ud yıl beşinç ay bir yañıka biz üç (P) ärdini-l[ä]r üzä aginçsiz süzök (P) kertgünç köñül(l)üg upase (P) bugra tarkan upasanç üträt t(ä)ñrim birlä [ü]ç üdki burhan-lar-nıñ ädgü-lärin [öp] sakınıp bo nom ärdini bititmäkdin [tur]mış buyan ädgü kılınç-nıñ yegin [üstünk]isin bilip ukup üç tör[l]üg [buşı-nı]ñ b(ä)ksizin mänjüsüzin



[ukup bo ü]ç törlüg buşı-da kamag [ ]-NYNK BT XXVI (s.81 17.1-15)

**buitso šilavanti** \*Çin. puyicang + Skr. śīlavant

tägrämtä turgurup üskümdä or[natıp]alku ažuñlardakı ätözüm kop sü[zük] köngülüm üzä amtı m(ä)n buitso š[i]la[vanti] beş ažuñlug kadaşlarım birlä yükünü[r]m(ä)n BT XXVIII (s.160 C585-C588), (s.160 C592-C593)

**bulat buka mal**

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bæg-kä el yıgımış [ ]M-K' bögi šilavanti t(ä)ñrim-kä [ ] tutuñ-ka vapşıntu tutuñ-ka [ ]täñrim-kä yarıçuk t(ä)ñrim-kä [ ]M-K' buyan-lıg inal-ka el ornatmış [ ] turmış inal-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]Y turmış inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]WRMTŠ inal-ka el ornatmış t(ä)ñrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä yarp [ ] iklätmiş tutuñ-ka elig t(ä)ñrim[ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmış t(ä)ñrim-kä [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kä basana [ ]s i[na]l-ka altmış šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

**bulat buqa**

tay-tin yingaq bulat buqa-ning ögän adırar SUK. II (s.12 Sa05.9-10)

**bulat tämür**

adak-takı kulut m(ä)n buyan tümän bägi artoç äsirgäp[ ] apamu-lug üd-lär-kä t[äg]i [ ] akılturgu ulal[t]urg[u ] küs]üş-in ag[m]čsız bäk y(a)rp köñül-in alp kaçıg munı tæg üd[tä] kolu-ta ağır ulug bo iş-ig arıñı tıdıg-sızın tavrak bütürgü üçün amrak inim tuglug tämür bulat tämür ar-a tämür töz tämür tümän tämür buyan kulı sayın tämür budadı az tayak tämür oron tegin kız tämür kıcı altun buyan kutlug šakar çanča körklüg ögrünç tegin başlap ak-a i[ni] kız kälın-lär birlä kəñäš-ip anandašii atl(i)g toyın-ka amtı-kı nom-lar-nıñ tamgasın oyturgalı aña k(ä)rgäk-lig y(i)vik-in anı barça tükäl anutup anıñ tamg-a-sın o[y]tutup anta basa ok yüz säkizär kün yaqturup arıyañ bursañ kuvrag-ka ayançañ köñül-in üläyü tægindim BT XXVI (s.236 128.17-39) BT XIII (s.174-175 49.17-39)

**bulat (e.)**

[ ] inim (P) [ ] [ ] šänggä (P)-kä inim kutlug [ ]Q-Q' kälınim togana-ka inim mıñır-ka [ini]m ılaçuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[ä]lini]m küsüş-kä siñilim buyana(?)-k[a] küdägüm bulat-ka tünjürüm tasyan inal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanši-im toyın kulı inal-ka ogul kunçuy t(ä)ñrim-kä aš-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bæg-kä laçın-ka sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür ažuñ-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[üg] küs]üş-läri bütüp kanıp [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luš-ınt]a t[ug]mak-ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16) SUK. II (s.53 Sa25.10-12), (s.53 Sa25.12-14), (s.53 Sa25.18-19), (s.72 RH04.10-13), (s.153 Mi07.7-11)

**bulda açari**

örđgün-tä anuq bolmiş-ta iki şey arpa-ning tüşin tilik toyruñ alir tört küri arpa män tilik toy<r>ul bulda açari<-qa> birip aldi SUK. II (s.77 RH09.5-9), (s.77 RH09.9-10) bk. bulda

**bulda**

bulda bir ülüş bilür-män SUK. II (s.77 RH09.15-16) bk. bulda açarı

**buldan**

tnuq täšäk turmiš tnuq buldan bu nišan män ming tämür-ning 'ol män turmiš ming tämür-kä ayiđip biđitim SUK. II (s.112 Lo30.9-12)

**bulugan hatun** (Moğ. İmparatoriçe)

[ ] bulugan hatun kutlug tay t[ıg atlıg] [yılın]ıñ ikinti yılı vuu šipkan-[lıg] [ıt y]ıl aam ay bir y[an]ı-ka bo si[tatapatri sudurug] tükäl [ ] tümän küün tamgalağı y(a)rılıkadı BT XXVI (s.124 45.1-4), (s.267 150.1-6), (s.273 155.1-5)

**bulyalmaqsız**

bulyalmaqsız atl(i)γ t(ä)ngri burxan-qutınga-yükünürbiz BT II (s.37 719-721)

**bumi** Bir iblisin adı. < Skr. Bhūma

bumi subumi atl(i)glar kađı y(ä)mä upakađı y(ä)mä ançulayu ok ulug çoglug yalınlıg bo yäklär küzädzünlär Diš. (s.83 569-572)

**buqa ada**

biçin yıl tördüñç ay säkiz ygrmi-kä biz üdkä arslan buqa-ada(?) qulun alp ming buqa-aryaširi(?) tmir yn-ä t(.)m(..) misir(?) başlap on-luq-lar-qa triy kargäk bolup qayımdu baxši-tin bir { ..... } { ..... } (.....)LYK aldimiz SUK. II (s.104 Lo22.1-8)

**buqa äsän**

tonguz yıl bišinç ay on altı-qa manga tärbiš-kä yunglaq-lıq çao yastuq kargäk bolup ađam-ning manga ülüš-tä täggän taysang-taqı on altı är kömär borluq-ta manga tägär çirquš-tin alıp öngdün singar-in alıp yarım borluqum-ni udçi buqa-äsän ikägü-tin yuz yastuq çao alıp toyruru tomlıdu satdı SUK. II (s.25 Sa11.1-7), (s.25 Sa11.12-13), (s.25 Sa11.7-9)

**buqa brs**

//////-kä män buđsin ////(a) butsin çiq-a //// ol(?) buqa-brs //// (.)-lar nägü m-ä ////İmiz -yoq- tip män ////(.) nišan çišip //// bitidim SUK. II (s.177 Mi31.9-15)

**buqa sal**

bu yir siç<ı>si öngdün ////////////// buqa sal yir adırar SUK. II (s.34 Sa15.4-5)

**buqa**

bu söz //// buđsin buqa-a ////(..) buqa-a män arslan ///i-qa üç qađa ////////////// ayitip biđigil timiš- SUK. II (s.177 Mi31.15-19), (s.34 Sa15.11-12)

**buqaçı sa(.)**

////////(.) buqaçı sa(.)/(.) tanuq tibaxši qotič //////////////(.) arslan SUK. II (s.86 Lo2.6-7)

**burangi(?)**

bu nišan män babi(?)-ning 'ol bu nišan män öz mängü-ning 'ol tanuq qıyur(?) bu nišan mäning 'ol bu nišan män qasım-ning 'ol tanuq sävinç bu nišan mäning 'ol bu nišan

män yüşüp-i-ning 'ol tanuq äragäti(?) bu nişan mäning'ol bu nişan män yoylim tapmiş-niing 'ol bu nişan män oylan mängü(?) -nüng 'ol tanuq şabiy(?) bu nişan mäning'ol tanuq alı(?) bu nişan mäning'ol tanuq burangı(?) bu nişan mäning'ol tanuq kilinmbu bu nişan mäning'ol // bu nişan mäning'ol SUK. II (s.38 Sa17.6-16)

### **burhan kulı šäli**

m(ä)n burhan kulı šäli boşgut almišta ötiğläyü tägindim BT XXVI (s.272 153.1)

### **burhan kulı tutuq**

[ ina]l-ka [ ] t(ä)ñrim-[kä tä]ñrim-kä ogul [a]şunmiş [tä]ñri]m-kä yaş[ka]n inal-ka kintso bızı-ka [o]gul umdu t(ä)ñrim-kä busard[u] inal-ka [sä]v]är t(ä)ñrim-kä [ü]n tapmiş šäli-kä čäriğ inal-ka küsän P'/// [ina]l-ka artok t(ä)ñrim-kä (P) burhan kulı tutuq-ka (P) kutl[u]ğ inal-ka üst(ä)ñ t(ä)ñrim-(P)kä [tä]ñrim üst(ä)ñ t(ä)ñrim-kä BT XXVI (s.251-252 134.19-28)

### **burxan qulı**

tanuq burxan qulı tnuq yrp toy<r>ıl tanuq vaptso bu tamya män oşmiş-niing ' <o>l män äsän tutung ayıdıp bitidim SUK. II (s.12 Sa05.17-19), (s.14 Sa06.17-20), (s.14 Sa06.21-23), (s.136 WP02.1-7), (s.136 WP02.8-10)

### **busard[u] inal**

[ ina]l-ka [ ] t(ä)ñrim-[kä tä]ñrim-kä ogul [a]şunmiş [tä]ñri]m-kä yaş[ka]n inal-ka kintso bızı-ka [o]gul umdu t(ä)ñrim-kä busard[u] inal-ka [sä]v]är t(ä)ñrim-kä [ü]n tapmiş šäli-kä čäriğ inal-ka küsän P'/// [ina]l-ka artok t(ä)ñrim-kä (P) burhan kulı tutuq-ka (P) kutl[u]ğ inal-ka üst(ä)ñ t(ä)ñrim-(P)kä [tä]ñrim üst(ä)ñ t(ä)ñrim-kä BT XXVI (s.251-252 134.19-28)

### **buşayu inal**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın azun-qa sañli[y] [ulu]y 'aş-ä atam nomči bilgä küntük tay-ši açarı ñgkä yırayu bäg ögrünč-ä aña tärım artadaz [kirä]şiz taruyaçı sanggung tangyusuq vuşin uluy [ata]m sungyır taruyaçı tiličä vuşin lačın inal bay inal arıy qurtya tärım sulayı inal baraq buqa sanggung [ ]lan vuşin asan qutluy wuş[in] s[ ] sävinč vuşin qipčaq suin ši t[ ] vuşin tuymış atam tigin buq-a sanggung külüg tigin vuşin qañin-larım sävinč yanga wuşı ögü vuşin tilik toyıl čuñgcing apay-a-larım inč buq-a taruyaçı ordu buq-a taruyaçı buşayu inal a[ ] vuşin tärım sävinč qutluy taruyaçı čäpäk tig[in ] tigin yişnäm küräk qay-a čin vuu-ş-[in ]p sičing [ ] abdala tayking sanggung açi-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[u]miş-larım qataş-larım tayay-larım yigän-larım şabi-larım tirin-larım quvray-larım birlä ulatı tört tuyum biş azuntaqı ög qang bolmiş tinly-lar ärmaz yaramaz orun-larta tuymış ärsär-lär trk tavray aşup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-şti-inta ögüm qañgım örü uluy-larım [üz]äliksiz nom boşyurmiş baxşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[lıy yirtinčü-]tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inča tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41)

### **buşi kulı (e.)**

buyan-ig nomlug dentarım(i)z [ ]N-Q' suuza ädgü tutuq-ka [ ] biigui tutuq-

ka inim buşi kuli-ka küdägüm karşa [ MY]Ş-Q' katdım kıtay [tä]ñri[m]-kä katdım  
üträtmiş kat-siñilim taytarçın-ka küdä[güm] [dım ] küsämış-kä [kat]dım kakaç inal-ka  
yänğg[äm] BT XXVI (s.258 139.13-16)

**busuşsuz ädräm** Buddha adı.

busuşsuz ädräm[lig atl(ı)g t(ä)ñri buhan kutıñ]a yükünürbiz BT XXV (s.108 867)

**busuştın ärtmiş** Buddha ismi. Skr. Uttırñasoka

busuştın ärtmiş [atl(ı)g] t(ä)ñri burhan kutıña [yükünürbiz] BT XXV (s.272  
3681-3682)

**butsin**

//////-kä män buğsin //////(.a) butsin çıq-a //// ol(?) buq-a brs ////// (.)-lar nägü m-ä  
//////lmiz -yoq- tip män //////(.) nişan çişip //// bitidim SUK. II (s.177 Mi31.9-15)

**buyan ädgü qılınç küçlüg**

buyan ädgü qılınç küçlüg atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga yükünürbiz BT II (s.34  
587-589)

**buyan qay-a qal**

alku ..... arz-ı-lar ilig-i qangımız alp şakımını ..... adı kötrülmiş burqan-ning  
altun ağız-..... aç a adıra nomlamış alku küsüş-ler-ig qanturdaçı amıta-ayusı sudur-uğ adın-  
lar-qa asıg bolz-un tip ayayu oqıp açz-un tip alku küsüş-ler-im qanz-un tip amtı men buyan  
kay-a kal kentü öz-üm adruk kirtgünç turğurup ayayu yüz on küün yaqturup adın-lar-qa  
yumkı ülemiş ağır buyan-lar-ımız küçinte ayaz-qa yağız-qa tayaq-lıg arq-a qamağ kut  
vakşik arıg nom aş-lıg tengri-ler-ning aşılz-un ETS (s.220 22.1-20), (s.222 22.37-44)

**buyan kaya sal**

amtı m(ä)n buyan kay-a sal ayayu bo nomug yakturmuş adrok buyan-ım küçin-tä  
alku küsüş-lär-im top kanıp ämgäk-siz ig-siz enç bolup ädgülüg iş-lär-im t(ä)rk bütüp äñ  
kenintä keç-mätin [ ] burhan kutın bulayın BT XXVI (s.119 42.37-44), (s.119 42.4-  
20) bk. buyan qaya sal

**buyan kuli tutung**

kutlug tavişgan [yıl buyan] kuli tutung [ ] BT XXVIII (s.54  
B008-B009) bk. buyan kuli

**buyan kuli**

adak-takı kulut m(ä)n buyan tümän bägi arçok äsirgäp[ ] apamu-lug üd-lär-kä  
t[äg]i [ ] akılturgu ulal[t]urg[u küs]üş-in ag[in]çsız bäk y(a)rp köñül-in alp kağıg munı tæg  
üd[tä] kolu-ta ağır ulug bo iş-ig arıtı tıdıg-sızın tavrak bütürgü üçün amrak inim tuglug  
tämür bulat tämür ar-a tämür töz tämür tümän tämür buyan kuli sayın tämür budaqaz tayak  
tämür oron tegin kız tämür kıçı altun buyan kutlug şakar çanča körklüg ögrünç tegin başlap  
ak-a i[ni] kız kälın-lär birlä kəñäş-ıp anandaşii atl(ı)g toyın-ka amtı-kı nom-lar-nıñ tamga-  
sın oyturgalı aña k(ä)rgäk-lig y(i)vik-in anı barça tükäl anutup anıñ tamg-a-sın o[y]turup  
anta basa ok yüz säkizär kün yaqturup arısañ bursañ kuvrag-ka ayançañ köñül-in üläyü  
täğindim BT XXVI (s.236 128.17-39) bk. buyan kuli tutung bk. buyan quli

**buyan kutlug**

adək-takı kulut m(ä)n buyan tümän bägi artok äsirgäp[ ] apamu-lug üd-lär-kä t[äg]i [ ] akılturgu ulal[t]urg[u küs]üş-in ag[in]čsüz bäk y(a)rp köñül-in alp kağıg munı tag üd[tä] kolu-ta ağır ulug bo iş-ig arıdı tıdıg-sızın tavrak bütürgü üçün amrak inim tuglug tümür bulat tümür ar-a tümür töz tümür tümän tümür buyan kulı sayın tümür budaqaz tayak tümür oron tegin kız tümür kıcı altun buyan kutlug şakar çanča körklüg ögrünç tegin başlap ak-a i[ni] kız kälın-lär birlä kängäş-ıp anandaşii atl(ı)g toyın-ka amtı-kı nom-lar-nıñ tamgasın oyturgalı aña k(ä)rgäk-lig y(i)vik-in anı barça tükäl anutup anıñ tamg-a-sın o[y]turup anta basa ok yüz säkizär kün yaqturup arısañ bursañ kuvrag-ka ayançañ köñül-in üläyü tagındim BT XXVI (s.236 128.17-39) bk. buyan qutluy

**buyan qaya sal**

amti mn buyan qay-a sal ayayu bo nomuy yaqturmış adruq buyan-ım küçin-tä alqu küsüş-lär-im top qanıp ämgäk-siz ig-siz inç bolup ädgülüg iş-lär-im trk bütüp 'äng kinintä kiç-mätin [ ] bu[rxa]n qutın bulayın BT XIII (s.157 40.37-44), (s.155-156 40.1-20) bk. buyan kaya sal

**buyan qulı**

adaq-taqıqulut mn buyan tümän bägi arduq äsirgäp [ ] abamu-luy öd-lär-kä tağı aqilturu ulal[t]ury[u küs]üş-in ay[in]čsüz bäk yrp köngül-in alp qadıy munı tag öd[tä] qolu-ta ayır uluy bo iş-ig arıdı tıdıy-sızın tavraq bütürgü üçün amraq inim tuyluy tümür bulat tümür ar-a tümür töz tümür tümän tümür buyan qulı sayın tümür budataz tayaq tümür orun tigin qız tümür qıçı altun buyan qutluy şakar çanča körklüg ögrünç tigin başlap ay-a in[i] qız kälın-lär birlä kängäşip añañdaşiri atly toyın-qa amti-qı nom-lar-nıñ tamgasın oytur-yalı anga krgäk-lig yvik-in anı barça tükäl anuğup anıñ tamy-a-sın oyđurup anta basa oq yüz säkizär kün yaqđurup arısañ bursañ quvray-qa ayançañ köngül-in üläyü tagındim BT XIII (s.174-175 49.17-39) bk. buyan kulı

**buyan qutluy**

adaq-taqıqulut mn buyan tümän bägi arduq äsirgäp [ ] abamu-luy öd-lär-kä tağı aqilturu ulal[t]ury[u küs]üş-in ay[in]čsüz bäk yrp köngül-in alp qadıy munı tag öd[tä] qolu-ta ayır uluy bo iş-ig arıdı tıdıy-sızın tavraq bütürgü üçün amraq inim tuyluy tümür bulat tümür ar-a tümür töz tümür tümän tümür buyan qulı sayın tümür budataz tayaq tümür orun tigin qız tümür qıçı altun buyan qutluy şakar çanča körklüg ögrünç tigin başlap ay-a in[i] qız kälın-lär birlä kängäşip añañdaşiri atly toyın-qa amti-qı nom-lar-nıñ tamgasın oytur-yalı anga krgäk-lig yvik-in anı barça tükäl anuğup anıñ tamy-a-sın oyđurup anta basa oq yüz säkizär kün yaqđurup arısañ bursañ quvray-qa ayançañ köngül-in üläyü tagındim BT XIII (s.174-175 49.17-39), (s.160 42.22-25) bk. buyan kutlug

**buyan qya**

bu nişan män tnuq buyan qy-a-nıñ'ol bu nişan män tnuq tolu qy-a-nıñ'ol bu nişan män tnuq ayaç(?) -nıñ'ol SUK. II (s.20 Sa09.25-27), (s.20 Sa09.21-24), (s.111 Lo29.7-10), (s.124 P101.25v-26v), (s.170 Mi24.11-14)

**buyan tāmür**

bu nišan mән tōläk tāmür-ning'ol bu nišan mән buyan tāmür-ning'ol bu nišan mән tanuq kārāy-ning'ol bu nišan mән tanuq tāmür buq-a-ning'ol SUK. II (s.174-175 Mi28.13-16), (s.175 Mi28.17)

**buyan tonga**

tanuq qutrulmiş tanuq buyan tonga tanuq kād burxan mән qyytso tutung oş ilgim bitidim SUK. II (s.116 Ad01.16v-17v)

**buyan tūmān bāgi**

adak-takı kulut m(ä)n buyan tūmān bāgi artoq äsirgäp[ ] apamu-lug üd-lär-kä t[äg]i [ ] akılturgu ulal[t]urg[u küs]üş-in ag[ın]čsız bāk y(a)rp köñül-in alp kaıgı munı tæg üd[tä] kolu-ta ağır ulug bo iş-ig arıtı tıdıg-sızın tavrak bütürgü üçün amrak inim tuglug tāmür bulat tāmür ar-a tāmür töz tāmür tūmān tāmür buyan kulı sayın tāmür budaqaz tayak tāmür oron tegin kız tāmür kıcı altun buyan kutlug şakar çanča körklüg ögrünč tegin başlap ak-a i[ni] kız kälın-lär birlä kəñäş-ıp anandaşii atl(ı)g toyın-ka amtı-kı nom-lar-nıñ tamgasın oyturgalı aña k(ä)rgäk-lig y(i)vik-in anı barča tükäl anutup anıñ tamg-a-sın o[y]turup anta basa ok yüz säkizär kün yaqturup arıyan bursañ kuvrag-ka ayançañ köñül-in üläyü tægindim BT XXVI (s.236 128.17-39), (s.237 128.66-75) BT XIII (s.174-175 49.17-39), (s.176 49.66-75),(s.177 49.76-81)

**buyana(?) (k.)**

[ ] inim (P) [ ] [ ] şānggä (P)-kä inim kutlug [ ]Q-Q' kälınim togana-ka inim mižır-ka [ini]m ılaçuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[ä]lini]m küsüş-kä siñilim buyana(?)-k[al] küdägüm bulat-ka tūñürüm tasyan inal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanşı-im toyın kulı inal-ka ogul kunçuy t(ä)ñrim-kä aş-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bæg-kä laçın-ka sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür ažu-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[üg] küs[üş]-läri bütüp kanıp [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luş-ınt]a t[ug]mak-ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

**buyançog bahşı (e.)**

m(ä)n buyançog bahşı [mäni]ñ [ye]mä közünür-täki ädgü-lüg küsüş-lär-im kanıp kenintä burhn kutın bulayın BT XXVI (s.245 130.13-15)

**buyançog t(ä)ñri (k.)**

[ ] ärt]miş adın ažu-ka sanlıg bolmiş ulug aşam sıñkar totok bægkä ulug anam [ ]W totok bægkä eçim tudan açari-ka yāngām kutug t(ä)ñrim-kä tugmış aşam 'K/Z inal-k[a] tug]miş anam ogul yetmiş t(ä)ñrim-kä eçim tagay inal-ka yāngām sävinč t(ä)ñrim-kä anam üstäk t(ä)ñrim-kä anam ana hatun t(ä)ñrim-kä bākümiş totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ñrim-kä aşam ödüş inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kä anam buyançog t(ä)ñrim-kä äkām tärım kunçuy t(ä)ñrim-kä yāngām tadarçın t(ä)ñrim-kä eçim aşız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[ş]ım kutlug-ka karna şäli-kä ana hañun t(ä)ñrim-kä adaşım elig-kä yıgmiş t(ä)ñrim-kä kə/ig t(ä)ñrimkä ölgäşük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmış ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup

üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluş-inta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

### buyančuq

tanuq yanga ba<r>s tanuq buyančuq bu tamya män qanturmış toy<r>il-niñ 'ol SUK. II (s.152 Mi06.7-8), (s.14 Sa06.17-20)

### buyanlıg inal

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bæg-kä el yıgımış [ ]M-K' bögi şilavanti t(ä)ñrim-kä [ ] tutuñ-ka vapşintu tutuñ-ka [ ]täñrim-kä yarıçuk t(ä)ñrim-kä [ ]M-K' buyan-lıg inal-ka el ornatmış [ ] turmış inal-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]Y turmış inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]WRMTŞ inal-ka el ornatmış t(ä)ñrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä yarp [ ] iklätmiş tutuñ-ka elig t(ä)ñrim[ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmış t(ä)ñrim-kä [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kä basana [ ]s i[na]l-ka altmış šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

### buyanlıy yula

buyanlıy yula atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga ,, ,, yūkünürbiz BT II (s.48 1108-1110)

### buzagu inal

adın ažu-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'aş-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši açari [ ]NKK' yiragu bæg ögrünč-ä ana tärım artadaz [kirä]şiz tarugaçı sañguñ tañgusuk vuşin ulug [ata]m sañgır tarugaçı tiličä vuşin laçın inal bay inal arıg kurtga tärım sulagı inal barak buka sañguñ [ ]L'N [wu]şin asan kutlug wuşi[n] s[ ] sävinč vuşin kıpçak suin ši T[ ] vuşin tugmış atam tegin buka sañguñ külüg tegin vuşin kağın-larım sä[vin]č yaña wuşi ögü vuşin tilik togrıl çuñçıñ apag-a-larım enč buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzagu inal '[ ]vuşin tärım sävinč kutlug tarugaçı çäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a çın vuu-ş-[in ]P siçing [ ] abdala tayking s[an]ggıñ açı-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[u]gmış-larım kağaş-larım tagay-larım yegän-lärım şabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beş ažu-takı ög kañ bolmış tınl(ı)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmış äsar-lär t(ä)rk tavrak ożup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ adiştit-ınta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmış bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-ınča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41)

**buzayu** Erkek adı (ETUS).

... tngirim toymış atam buzayu s / ... TT IX (s.19 T III D 260,29 Z.106)

### buyra tarqan

upasi buyra tarqan upasanč üträt tngirim birlä [üç] ödkı burxan-lar-niñ ädgü-lärin [öp] saqıñıp bo nom ärdini bititmäkdin [tur]miş buyan ädgü qılınč-niñ yigin [üstünk]jisin bilip uqup üç tür[l]üg [buşi-ni]ng bksizin mängüsüzin [uqup bo ü]ç türüg buşi-da qamay [ ] BT XVIII (s.70 V7-15)

**büdigçi**

büdigçi atly markat önglög ärip büdiyü turur büdiyü adaq-ın tägşürü turur-uy munı üzä kök qalıy-iy toşyurup tapınurbiz BT VII (s.38 A.167-170), (s.56 A.631-634) bk. narda vçirini

**büdüs tutung**

ud yil ikinti ay bir yangıqa manga büdüs tutung-qa napçıkda kidiz krgäk bolup arslan singqur oyul-ta bir kidiz altı böz-kä altım SUK. II (s.89 Lo06.1-4), (s.90 Lo006.9-10)

**bügü xan**

... burhan t(ä)ñrikän(i)m(i)z bügü xan (?) [ku]tınja t(ä)ñri možak ..... ulatı k(a)m(a)g eki [ançman (?)] dintarlar t(ä)ñrikän kunçuy [tä]rkän tegitlär elçi bilgälär ..... t(ä)ñrikänim TKMÖ (s.222 465-470) bk. bügü

**bügü**

// savda tanuq bügü(?)(.....) //SY (.....)''L(...)//(. ) yitmiş tonga sangun (.....) // tanuq bg tuymış bu äv taplap S(.....)// tanuq yarlıyçı T/(.)// kirmiş sangun (.....)// tanuq qınyuuçı asıy sangun tanuq bitkäçi // SUK. II (s.40 Sa18.18-23v) bk. bügü xan

**bügülög lenxua bodısaßat**

patar palı bodısaßat .. tüzün qolulayur bodısaßat .. kertgünç biliglig bodısaßat yoq quruy ellig atlıy bodısaßat .. bügülög lenxua bodısaßat .. yaruq çäçäk bodısaßata yegädmış biliglig tuy täñri bodısaßat ürüg amal yiltiz-lig .. küsänçig bilgä bodısaßat yıparlıy yaña .. bodısaßat ärdäni çäçäk bodısaßat .. ortun ornaılyy bodısaßat yorıyın tıda yorıyur bodısaßat .. qurtulmaq tözlög bodısaßat .. bu altı yegirmi bodısaßat-lar alqu tüzü tüzün .. mançuşiri [...] bodısaßat ..... MO. (s.23 2.26-39)

**bükän**

tanuq tmir tanuq inay qulı tanuq bükän t// tanuq toyan bu tmya män qutluy tonga-nıng ol män bg bars qutluy tonga-qa ayıtıp bitidim SUK. II (s.146 Mi01.21-23)

**bürlög qya**

tanuq torçi tanuq bürlög qy-a bu nişan biz balaq umar ikägü-ning ol män qınqudu ikägü<-kä> inçgä ayıdıp bitidim SUK. II (s.162 Mi18.5-7)

**Büsün**

..... üz-ä biz Büsün ..... SUK. I (s.II[21] 1.4), (s.II[21] 1.16)

**bütür**

bu savda tanuq qu////n tnuq tongqaa sngun körüp oluryuçi inim bütür bu tamya män adiy tarxan-nıng oylum qaramuq-nung ol alyuçi-qa birgüçi-kä inçgä ayıtıp män pusartu sıñqay qy-a bitidim SUK. II (s.4 Sa01.15-19) BT XIII (s.79 12.74-79)

**bütürmiş tarkan**

bir y(e)girminç ay beş otuzda bütürmiş tarkan tükä<t>di nigoşaklarınıñ suyn



yazokın öküngü huastuan(i)ft H (s.91 376-378)

### **büzgäk**

tanuq qipčaq tanuq büzgäk bu nišan mning ol män qayşıdu öşüm bitidim SUK. II (s.110 Lo28.8-11)

### **č(a)hšap(a)t mangal toyın**

bo törtünč tägzinč nom ärdinig erinč č(a)hšap(a)t mangal toyın ıkıaŋ ısman ratnav(a)čir ikägününj ötüginä sin takıgu kün tolu boltı BT XXVI (s.93 27b.2-4), (s.94 28.1-11), (s.106 39b.1-4) bk. č(a)hšap(a)t maŋgal ısdavrı toyın, ısdavrı toyın

### **č(a)hšap(a)t maŋgal ısdavrı toyın**

y(e)mä buşı idisi süzäk köŋüllüg ratnavačir ıkıaŋısman ikägününj kertgünčinä altun önglüg y(a)rukluŋ nom ärdiig ötünmäk üzä erinč č(a)hšap(a)t maŋgal toyın bešinč ayınıŋ y(e)g(i)rmi ikisi ki toŋuz či tegmä tutmak kün kamag pınsun tınl(ı)glar asıgıŋa yagızka enär kün üzä toŋguvan balıkda ratnav(a)čirniŋ evintä biz č(a)hšap(a)t maŋgal ısdavrı toyın suvastı toyın bilgätaloy toyın üçägü başlayu bitidük yänä altınč ayınıŋ altı yaŋısı šim sıčgan y(e)mä ısdavrı toyın bešinč küin nomug bitiyü tolu kılıtım BT XXVI (s.94 28.1-11) bk. č(a)hšap(a)t mangal toyın, ısdavrı toyın

### **č(a)xšap(a)t y(a)ruqluy**

č(a)xšap(a)t y(a)ruqluy atl(i)ŋ t(ä)ngri burxan qutınga „yükünürbiz BT II (s.48 1130-1132)

### **čäčäk täŋri** Kadının adı.

yamaran täŋri-m qoçluy täŋri-m sogtı täŋri-m čäčäk täŋri-m yucaŋ täŋri-m esängü yarlıyımız ıraq yerdän yayuq köŋrnrn isinü amranu ıdur biz MO. (s.98 17.10-14) bk. čäčäk

### **čäčäk** Kadının adı.

yemä toya tüzün qılını bilgä qopqa yaraylıy alquqa säbıgıgıg ayaıylıy ädgü atı yadılmıš inimiz ısqıaq-qa yängämiz qutluy silig kälınımız azıy-qa čäčäk-kä nätäg silär ädgü-mü esänmü silär-niŋ esänigizläрни ešidip ögirär säbınür biz MO. (s.115-116 21.1-5) bk. čäčäk täŋri

### **Čayan**

Bars yıl altınč ay iki otuz-qa m(ä)ŋä Yigädmiš-kä tüš-kä oyür k(ä)rgäk bolup Čayan-t(i)n Wabtsu-tu-nuŋ küri-si üz-ä iki sıq oyür altım SUK. I (s.II[18]-II[19] 2.1-3)

### **čaisi waŋ bäg** Tanrı'nın adı (?)

üstün kök-däki altın yagız-takı tiši erkäk nom ašlıg naivazike t(ä)ŋri-lär-[kä] yagukta taihan han kümsä hatun t(ä)ŋrim mišan han čaisi waŋ bäg ulatı t(ä)ŋri-lärkä bo buyan ädgü kılınč küčintä [tän]gridäm küčläri küsün-läri parivar kuvrag-ları asılıp üstälip içtin sıŋar nomug šazınıg taštın sıŋar elig ulušuŋ [küy]ü küzätü tutmak-ları bolzun BT XXVI (s.224 122.6-9) UII (s.80 7.64-67)

### **čaitso tut(u)ŋ**

[ı]dok kaŋım ay punyabali [ yı]lın törtünč ay säkiz [yaŋıka] kulutı čaitso tut(u)ŋ

[okıy]u tągintim BT XXVI (s.167 78a.1-4)

**čakaladibi** Bir iblisin adı. < Skr. ?

siki upasiki y(ä)mä ök šankara čakaladibi ulug čoglug yalınlıg bo yäklär kal[ın sü]ülüg ulug küçlüglär ög kang kakadaš kuvragları birlä bulungdın yingakdın küyü küzädü tutzunlar Diš. (s.73-74 414-419)

**čakırča** (e.)

anta [b]asa m(ä)n buyan tümän bägi-niñ aşam čakırča tümän bägi anam turm[ı]š [teg]in t[äñ]rim birlä apagam ötämiš tümän bägi amrak inim tankı tümür birlä ärtmiš kıyılmış ög kañ ak-a ini kız kälın-lär-imiz ärmäz yaramaz oron-larta tugmiš ärsär ożup kutrulup ab[it]a burhan-niñ uluš-ınta altun-lug lenhu-a-ta tugmakları bolzun BT XXVI (s.237 128.66-75) bk. čaqırča

**čakir-a šanbar-a** Mañdalın ana tanrısı, bir dönüšüm Heruka. Skr. Cakrašamvara, Cakrasamvara Moğ. jagr-a-sambar, jagr-a sambar-a Tib. Bde-mčhog, 'Khor-lo('i) bde-mčhog

quruy-ta öngräki qut qolunmaq-niñ küçindä öz köngül-üg bang usik-tin linxu-a ram usik-tin kün tilgän-i üzä xung usik-tin včir xung usik-lig bolup ol tägš-ilip kántü öz 1 kšan-ta čakir-a šanbar-a boldum saqınyu ol BT VII (s.49 A.394-399), (s.31 A.6), (s.50 A.425-428), (s.51-52 A.457-463), (s.73 J.10-20)

**čakira vartini** 24 Yoginīsten 23.sü. Skr. Cakravartinī Moğ. Cagr-a-wardi Tib. 'Khor-los [=lo'i?] bsgyur-ma

tört uluy ängräk maru atly orun-ta vayročana birlä čakir-a-vartini tiz kuluda atlay orun-ta včir-a-satu-a birlä maxa-viry-a bo upa-šimašan sın supuryan-lar yurüng önglüg ät'öz tilgäni yir aldın-ınta yorıdaçı ärür BT VII (s.34 A.77-82), (s.55 A.571-572)

**čakir-a-vigi** 24 Yoginīsten 7.si. Skr. cakravigā Moğ. Cagr-a-bigi, -begi Tib. 'Khor-l'i šugs-ma

öngdün yol pridapuri atly orun-ta maxa-bala birlä čakir-a-vigi kidin yol kirix-a-atiu-a atlay orun-ta ratna-včir-a birlä kanta-roxi bo milapaka quvrانmaq ärür BT VII (s.34 A.65-68), (s.54 A.563-564)

**čakr-a-varmini** 24 Yoginīsten 20.si. Skr. Cakravarminī Moğ. Cagr-a-varmani Tib. 'Khor-lo'i go-ča-ma

iki udluq so-yu-rašdir-a atly orun-ta xayangiru-a birlä šöndini iki baltir suvarnadivipa atlay orun-ta akašagarbi birlä čakr-a-varmini upa-milapaka yaqın-qı quvrانmaq ärür BT VII (s.34 A.69-73)

**čakravart han** Cakravartin-kral.

ol kunčuy ölgäysüktä tiši ätözin kođup ärkäk ärkligig bulup tapıp turkaru uzađı t(ä)ñrili yalañoklıniñ arasında tugup anda basa säkiz tümän tört miñ kata čakravart han bolup ärdini y(a)rukın yaltırdaçı atl(i)g burhan boldı BT XXI (s.160-161 1152-1159)

**čalandar-a-pa** 24 Gurudan 10.su. Skr. Jālandharapāda

munung ulalu kälmiš baxši-lari ärsär včir-a dari včirapani sarxapa nagarčuni

šavaripa luyupa darikapa včir-a-ganti-pa kurmapada čalandar-a-pa kirašna-čary-a-pa guxapa vičay-a-pada tilopa naropa abakirti vagišvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxši uluy saskau-a baxši irčibsun baxši saskau-a pantit baxši payispa baxši bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

#### **čališ totok bäg** (e.)

takı y(e)mä adın ažun-ka s[an]-lıg bo[lmı]š kađın atam čališ totok bäg-kä kađı[n an]am tipiš t(ä)ņrim-kä ečim ityan inal-ka ečim t[ark]an inal-ka bo bo ıdok-lar rmáz y[ara]m[a]z BT XXVI (s.219-220 119.10-14) BT XXIII (s.174 H234-237)

#### **čanaq**

bars yıl altınč ay iki otuz-qa manga yigädmiš-kä tüš-kä üür krgäk bolup čanaq-ta vaptso tu-nung küri-si üzä iki šiy üür altım SUK. II (s.101 Lo19.1-3)

#### **čanaršabi** Yakşa'nın adı. < Skr. Jinaršabha

inčä k(a)ltı indre some varuni pračapadi baradivači išani čandani anpi mananiki vayračane kamaširišti kinikanta kađaka pađar manir maničari paranađi upapančiki satagiri haimavati purnake kađirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi čanaršabi čitričiri y(ä)mä gant(a)rve đirgašakuti y(ä)mä mantale pañčalaganđi sumani đirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkınçıglar čambudivipta orna(n)mišlar olar sizlärkä umug mag bolzunlar küzädzünlär Diš. (s.91-92 674-689)

#### **čanaširi**

birginč-ä bar yoq bolsr-män inim čanaširi 'äv-tki-lär bilä köni biršün-lär SUK. II (s.100-101 Lo18.11-13)

**čandani** Bir iblisin adı. (İhtiyaç halinde Buda'yı takip edenler tarafından çağrılmak üzere baş yaksa'dan biri olarak geçmektedir.) < Skr. Candana

arıg silig aš içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yašanglar varuni patalıpuřurta sankaş balıkda aparačite lank balıkta čandani yäk đartalome yäk suđrašan balıkda kalmašapadi vanči ulušta subarme ulušta aparačite šilabađre yanpur ulušta uçayan ulušta nađaki parapunđari ulušta punđariki d(a)rmapali gatarkut ulušta pračapap ulušta araši yäk mahagirase kašmir ulušta varti ulušta pañdaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk nađaki ančulayu mařur ulušta čampay ulušta račabadre purnabadre kadan kánt ulušta šurparak ulušta širibađari kamag ulušta nađake inčä k(a)ltı Diš. (s.88-89 632-651), (s.91-92 674-689)

**čandika** 6 Yoginīsten 6.sı. Skr. Caṇḍikā Moğ. Caṇḍaka Tib. Gtum-mo kiñtik-tä oom bang qızıl önglög včir-a-varaxi yuräk-tä xang yong kök önglög ög yamini ayız-ta xiring mong yurüng önglög ög moxini töpü-tä xiring xiring sarıy önglög ög sančalini sač täğšinčük-tä xung xung yašıl önglög ög santarasini qamay yuz-lrtä pt pt tüđün önglög čandika saqınyu ol BT VII (s.35 A.98-105)

#### **čang bay-liy kuü tau** Çin. Zhāng Jūdào

ötrü ol uyrur-ta inčiu atly baliq-ta čang bay-liy kuü tau atly bir bäg baliq bäge ärti

BT XVIII(s.82 S051-054), (s.84 S116-118), (s.96 S286-293), (s.96 S293-298)

**čanta-akša** 24 Yoginīsten 2.si. Skr. Caṇḍākṣā Moḡ. Caṇḍakṣi Tib.Gtum-ming-ma

.....i ārsār tōpū pulliramalaya atly orun-ta kaṇta-kapali birlā piračanti sač tągšincük čalindar-a atly orun-ta maxakangkala birlā čanta-akš-a ong qulyaq ottiyana atly orun-ta kangkla birlā pirabavati āngsä arbuda atlay orun-ta vikatadamštiri birlā max-a-ñasi bo kišidir BT VII (s.33 A.35-41)

**čāntra**

čāntra - atl(i)γ t(ä)ngr-i burxan-qutīnga , , yūkünürbiz BT II (s.28 339-340) bk.

čantri

**čantri**

čantri tigin ////////// UIII (s.7 T.III.M.84-47 27), (s.7 T.III.M.84-47 28), (s.25 T.I,DI 1), (s.27 T.I,DI 5) bk. čāntra

**čäpäk teg[in]**

adın ažu-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'āš-ā atam nomči bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši ačari [ ]NKK' yiragu bāg ögrünč-ā ana tärim artadaz [kirā]šiz tarugači saṅguṅ taṅgusuk vušin ulug [ata]m saṅgir tarugači tiličā wušin lačın inal bay inal arıg kurtga tärim sulagı inal barak buka saṅguṅ [ ]L'N [wu]šin asan kutlug wuši[n] s[ ] sävinč vušin kıpčak suin ši T[ ] vušin tugmiš atam tegin buka saṅguṅ külüg tegin vušin kađın-larım sä[vin]č yaṅa wuši ögü vušin tilik togrıl čuñčiṅ apag-a-larım enč buk-a tarugači ordo buk-a tarugači buzaḡu inal '[ ]vu]šin tärim sävinč kutlug tarugači čäpäk teg[in] ]tegin yiznām küräk kay-a čin vuu-š-[in ]P sičing [ ] abdala tayking s[an]ggıṅ açi-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]gmıš-larım kađaš-larım tagay-larım yegän-lärım šabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlā ulatı tört tugum beš ažu-takı ög kaṅ bolmiš tınl(1)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmiš äsar-lär t(ä)rk tavrak ozip kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niṅ adištıt-ınta ögüm kaṅım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom bošgurmiš bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-[lıg yertincü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-inča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41) bk. čäpäk tig[in]

**čäpäk tig[in]**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın ažu-qa sanlı[γ] [ulu]γ 'āš-ā atam nomči bilgä küntük tay-ši ačari ṅkā yirayı bāg ögrünč-ā aña tärim artadaz [kirā]šiz taruçači sanggung tangyusuq vušin uluy [ata]m sungyir taruçači tiličā wušin lačın inal bay inal arıy qurtya tärim sulayı inal baraq buqa sanggung [ ]lan wušin asan qutluy wuš[in] s[ ] sävinč vušin qıpčaq suin ši t[ ] vušin tuymıš atam tigin buq-a sanggung külüg tigin vušin qaṭın-larım sävinč yanga wuši ögü vušin tilik toyrıl čuñgčing apay-a-larım inč buq-a taruçači ordu buq-a taruçači buşayı inal a[ ]vu]šin tärim sävinč qutluy taruçači čäpäk tig[in] ] tigin yişnām küräk qay-a čin vuu-š-[in ]p sičing [ ] abdala tayking sanggung açi-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]mıš-larım qataš-larım tayay-larım yigän-lärım šabi-larım tirin-lärım quvray-larım birlā ulatı tört tuyum biš ažu-taqı ög qang bolmiš tınlı-lar ärmäz yaramaz orun-larta tuymıš ärsär-lär trk tavrıy aşup qutrulup

ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-šti-inta ögüm qańgım örü uluq-larım [üz]äliksiz nom boşyurmiş baxşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[lİY yirtinčü-]tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inča tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41) bk. čäpäk teg[in]

**čaqırča tümän bäg** Buyan'ın babasının adı.

anta basa mn buyan tümän bägi-ning ađam čaqırča tümän bägi anam turm[i]š [ti]gin t[ng]rim birlä apayam öđämiş tümän bägi amraq inim tanqı tümür birlä ärtmiş qıyılmış ög qang ay-a ini qız kälın-lär-imiz ärmäz yaramaz orun-larta tuymış ärsär oşup qutrulup ab[it]a burxan-ning uluš-inta altun-luy linxu-a-ta tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.176 49.66-75) bk. čakırča

### **čärig mal**

[ ina]l-ka [ ] t(ä)ñrim-[kä tä]ñrim-kä ogul [a]šunmiş [täñri]m-kä yaş[ka]n mal-ka kintso bızı-ka [o]gul umdu t(ä)ñrim-kä busard[u] mal-ka [säv]är t(ä)ñrim-kä [ü]n tapmış šäli-kä čärig mal-ka küsän P'/// [ina]l-ka artok t(ä)ñrim-kä (P) burhan kuli tutuñ-ka (P) kutl[u]g mal-ka üst(ä)ñ t(ä)ñrim-(P)kä [tä]ñrim üst(ä)ñ t(ä)ñrim-kä BT XXVI (s.251-252 134.19-28) bk. čärig

**čärig** (?).

čärig (?) [min]i alku tınl(ı)g-lar birlä mini BT XXIII(s.106 F136-138), (s.110 F193-208) bk. čärig mal

### **častani ilig**

lapqıty častani iligig öngi kitärsär anta adın ....-y yoq kim mäning töpümdäki sačlarıy tutqalı usar bu munča söz-läp anta oq ol rakšaz ywlaq tıng yangquluy..... UIV (s.688 A. 183-185), (s.690 A. 203), (s.690 A. 221), (s.696 A. 309) bk.častani ilig

**čatadiri** Güney Hindistan'da bir kişinin adı. < Skr. Jatādhara

y(ä)mä kaš ulušta gođayu baru y(ä)mä atipur ulušta avant ulušta čatadiri sinhabale g(a)rtrakut ulušta bađre ulušta säkizinč yäk uzun tonlug atl(ı)g čayti ulušta vađi yäk avate yäk kati y(ä)mä upakati atl(ı)g yäklär ančulayu varunavati ulušta ärürlär Diš. (s.90 655-663)

### **čatır**

tnuq buyan qy-a tnuq tolu qy-a tnuq ayač(?) bu nišan tamıy-a biz qul qy-a misir inč qy-a yän-ä misir başlap on-luq-lar-ning ol män čatır(?) bu bitigdäki atly-ča biš {in} kişi-lär-kä üç qađa inčgä ayıđıp bitigil timiš-kä bitidim SUK. II (s.20 Sa09.21-24)

### **čavsu**

tanuq qarıq tanuq čavsu tanuq ötükän tmir bu tmıya biz ikägü-nüing ol män mongol buqa ayıtıp bitidim SUK. II (s.148 Mi02.16v-18v)

**čayanisi** Yayasanena, antroponim (EUTS).

ol oq sravst kändä čoyluq yalın lıy qutluq qıvlıy alqu ädkä tavar qa tükäl lig čayanisi atly bayayut ///ur ärti UIII (s.80 T.II,S.89q 18-21), (s.80 T.II,S.89q 3-4)

**čayanti** Doğu pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Jayantī

[ ] / čayanti viča[-yanti s]ıđart{d}e y(ä)mä [ nan]todire nanđisene [

nanda]varđani bolar Diš. (s.60 203-206)

**čayast** Batı pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Jyeṣṭhā

anurat č[ayas]t [mula?] purvašat ančulayu [y(ä)mä udar]šat bi[t]i širavan adın y(ä)mä ulug k[ü]člüg w(a)hš[i]klar bolar Diš. (s.69 359-363)

**čet** Bir prensin adı. Skr. Jeta

[mäni]ṅ äšidmiš-im [o]l üdün adı kötrülmiš širavast balık-ta čet tegin[-nin]g yemišlikin-tä pindaki BT XXIII (s.98 F005-009)

**čidar sinkay k(ı)y-a**

bitgäči b(ı)layuk-lug čidar sinkay k(ı)y-a upase alp arslan-nıṅ [u]lug küsüšintä bo kamag-[ta] yeg nom eligi atl(ı)g sudurug bitiy [tä]gindim ] BT XXVI (s.97 33b.1-6)

**čın kertü tokırlıg** Buddha adı. Skr. Kalyāṇacūḍa

čın kertü tokırlıg atl(ı)g t(ä)ṅri burhan kutıña yükünürbiz BT XXV (s.220 2689-2690)

**čın tegin kälın t(ä)ṅri**

yänä y(e)mä bo buyan küčintä [ ]P oron lam-a bahşı yāṅgäm kutlug tegin K[ ] [ ] kız t(ä)ṅrim oron tegin t(ä)ṅrim siñil-lär-[im L']R-YM sarıg açarı čın tegin kälın t(ä)ṅrim [ ] kızlar-ım tanyaširi bāg erinčin bāg [ ] bā]g kälınim turmiš tegin başlap yänä y(e)mä [ ]WČY bāg äkäm tilik tegin kız t(ä)ṅrim yegän [ ] nirmala-širi bāg nim-a-širi bāg yegän BT XXVI (s.119-120 42.45-58) bk. čın tigin kälın tngri

**čın vuu-š-[in]**

adın ažu-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'äš-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši açarı [ ]NKK' yıragu bāg ögrünč-ä ana tärım artadaz [kirä]šiz tarugaçı saṅguṅ taṅgusuk vušin ulug [ata]m saṅgır tarugaçı tiličä vušin lačın inal bay inal arıg kurtga tärım sulagı inal barak buka saṅguṅ [ ]L'N [wu]šin asan kutlug wuši[n] s[ ] sävinč vušin kıpčak suin ši T[ ] vušin tugmiš atam tegin buka saṅguṅ külüg tegin vušin kađın-larım sä[vin]č yaṅa wuši ögü vušin tilik togrıl čuñčıñ apag-a-larım enč buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzagu inal '[ ]vu]šin tärım sävinč kutlug tarugaçı čäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a čın vuu-š-[in] ]P sičing [ ] abdala tayking s[an]ggıñ açı-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]gmıš-larım kađaş-larım tagay-larım yegän-lärım šabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beš ažu-takı ög kañ bolmiš tnl(ı)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmiš äsar-lär t(ä)rk tavrak ozip kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ adištıt-ınta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom bošgurmıš bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-ınča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41) bk. čın vuu-š-[in]

**čınar čäčäk kız**

yänä y(e)mä buşı idi-läri ärsär ratna v(a)čır šabi ıkıaṅ ısmān tärım yänä y(e)mä siñil küđägü-lärım kälınän tügüz küđägü künärlı čäčäk kız buşı äđrām küđägü kübikä čäčäk kız inim äđgü taloy šabi čınar čäčäk kız ogul-um šaşıg ogul-ta ulatı-lar-nıṅ yıl ay karşı-ları bogzun amrılzun BT XXVI (s.106 39b.5-12)

**činıg kertüg sävdäçi** Buddha adı. Skr. Satyapriya

činıg kertüg sävdäçi atl(ı)g t(ä)ñri burhan kutıña yükünürbiz BT XXV (s.244 3184-3185)

**çi bayliý teu fung**

yeti yangıqqa ĩduq yarlıý üzä içgärü tapıyçı otaçı co bayliý tik cı çi bayliý teu fung tárkin ämlär yiväklär eltü kältilär Hts. IX, X (s.232-233 11-15)

**cı gem**

cı gem fapşı ešin içyınmıš orun ol Hts. IX, X (s.268 3-5)

**čigil arslan el tırgäk alp borğučan alp tarkan** Unvan.

ymä ädgü üdkä koluka ymä irülüg ädgü künkä ymä alkatmıš ayka ymä yegädmiš kutlug yılka ymä ögütmiš alkatmıš č(ä)r(i)g türk uluš argu t(a)las kögüz içintä ymä yokaru kudi ilgerü kerü atı eštilmiš ymä küsi sorulmıš kutlug uluš y(a)rašlag altun arugu uluš kašu y(ä)gänk(ä)nt ordo k(ä)nt čigi[l kánt] balıg nom kutı t(ä)ñrining ornangusı m(a)rdasp(a)nt t(ä)ñrilärn(i)ñ otaçılıkı arıg y(a)ruk küçlüg freštilärn(i)ñ kongusı arıg turug süzök manistanlar içintä ymä kara bodunı kutlug ötmiš utmiš y[egä]dmiš frešti... ayaglag t[atag]lag atlag t(ä)ñri m(a)r w(a)xm(a)nxvary(a)zd [t]oy(ı)n (okutört ?) toxr[ı]d[ın]kı ulug možak ..... [ugurınta] [ymä a]ltun argu [talas ul]uš kašu xanı ordo čigil k(ä)nt ärkligi ulug türkdün bašdañı čigil arslan el tırgök [alp] borğučan(?) alp [t(a)r]kan bæg el<l>äntük ärksintük u[gurın]ta ymä amtı bolzun TKMÖ (s.89-92 209-237)

**čigil arslan il tırgüg alp burğučan alp t(a)rxan** Unvan.

ymä altun arıyü ..... [ul]uš qašu xanı ordu čigil kánt ärkligi uluy türkdün pašdan(a)ki čigil arslan il tırgüg alp burğučan alp t(a)rxan bæg iläntük ärksintük oyurınta ymä amtı bolzun M I (s.27 T.II D.171 5-11)

**čikong šenši açari** šenši Chan ustası. Çin. chanshi

ötrü ol lovudi han amtı ol kiši kanta ärür tep ayıtdı čikong šenši açari balık satguluk guuho atl(ı)g kayda ärür tep tedi BT XXVIII (s.56 B031-B032), (s.58 B042-B043), (s.58 B044-B045), (s.154 C495-C497) bk. čikoñ

**čikoñ** Bir öğretmenin adı. Çin. Zhigong

ikinti kün tañda arka tavgac elintäki köñül tözin ötgürü bilmiš čikoñ atl(ı)g dyanlabi šinši açari başın tolp taitsoki ulug agılık nomug agızınta tutmıš tæg käd č(a)hšap(a)t dyan bilgä biligtä ulatı adroklarka tükällig el bahšısı kamag toyınlarıg dentarlarıg yıgturup kälürüp idok ordota yakın kigürüp olarka ol yılannıñ nätäg yañlıg közünmišin öz kılıçın söz[i]n [sakin]çm öziñä buyan kılıñ tep [ötünmišin t]üzü tükäti ötkünüp y-a ayagka tægimlig- BT XXV (s.60 99-108) BT XXVIII (s.54 B025) bk. čikong šenši açari

**čikui tutuñ**

[...] / čikui tutuñ el [...] BT XXV (s.308 4307)

**čikuy tung**

tanuq suvan totoq tanuq küç bay-liý tanuq burxan quli tanuq važir tonga bu tamyä biz ošmiš-ning tükäl-ning ikigü-nüng 'ol män čikuy tung ayıdıp bitim[=bitidim]

SUK. II (s.14 Sa06.21-23), (s.16 Sa07.22v-24v)

### čín tigin kálin tngri

yänä ymä buyan kücintä [ ] p orun lam-a baxši yänggäm qutluy tigin qı[ ] [ ] qız tngirim orun tigin tngirim singil-lär-[im] [ ] lar-ım sariy açarı čín tigin kálin tngirim [ ] qızlar-ım tanyaşiri bæg irinčín bæg [ ] bā]g kálinim turmıš tigin başlap yänä ymä [ ] uçı bæg 'ākām tilik tigin qız tngirim yigän [ ] nirmala širi bæg nim-a širi bæg yigän BT XIII (s. 157-158 40.45-58) bk. čín tegin kálin t(ā)ngri

### čín vuu-š-[in]

yänä ymä bo buyan-ıy ävirürbiz adın ažu-n-qa sañlı[y] [ulu]y 'aş-ä atam nomči bilgä küntük tay-ši açarı ñgkä yıraıy bæg ögrünč-ä aña tärım artadaz [kirä]šiz taruıaçı sanggung tangyusuq vušin uluy [ata]m sungyır taruıaçı tiličä wušin lačín inäl bay inäl arıy qurıya tärım sulayı inäl baraq buqa sanggung [ ] lan wušin asan qutluy wuš[in] s[ ] sävinč vušin qıpčaq suın ši t[ ] vušin tuymıš atam tigin buq-a sanggung külüg tigin vušin qařın-larım sävinč yanga wuši ögü vušin tilik toyřıl čuñgčing apay-a-larım inč buq-a taruıaçı ordu buq-a taruıaçı buşayu inäl a[ ] vu]šin tärım sävinč qutluy taruıaçı čäpäk tig[in ] tigin yişñäm küräk qay-a čín vuu-š-[in] [ ] p sičing [ ] abdala tayking sanggung açı-larım utpalaşiri ratñaşiri başlap t[u]mıš-larım qařaş-larım tayay-larım yigän-larım šabi-larım tirin-larım quvray-larım birlä ulatı tört tuıum biš ažuantaqı ög qang bolmıš tınly-lar ärmäz yaramaz orun-larta tuymıš ärsär-lär trk tavray aşıp qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-šti-inta ögüm qañgım örü uluy-larım [üz]äliksiz nom boşyurmiš baxşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[lıy yirtinčü-]tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-inča tuımaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41) bk. čín vuu-š-[in]

### čınamitre

änätkäk el-inčäki upadyaye čınamitre šila intir-a bodi li kälämäči myana-sen toın üzä ävirtilip yañıtıl üzä y(e)mä sapılıp oronka eñtürülmiš ärür BT XXVI (s.207 109.1-4)

### činaşiri

yaguyı barıp ast tag-ta yañıru bařıp bo munta yänä gavyanadivip-ta yarp tugar ärsär ol anta ančulayu ok m(ä)n činaşiri ayayu [kut] kolnu täginip ažu-lar sayu kazganmıš a[ıku buyan-ları] ävirärm(ä)n artokrak mäñilig uluš-ta [abita burhan ü]ksintä BT XXVI (s.66 12.1-10)

### činggiz hagan (Moğ. İmparator)

kim ol aşnu-dinbärüki törümiš elig-lär-tä han-lar-ta ayazlı yagızlı-ča 'ärtmiš aşunmıš artok buyan-lıg alp yüräklüg činggiz hagan-nıñ ayıg-lıg han-lar ulag-ı altınč kızıg-tä činggiz hagan-nıñ čınlayu bilgä ogul ogul-ı čintan-i ađrok säčän hagan-tın törümiš čintamani ärdini täg yeg ađrok činkim tayzi-lıg kañ-ta b(ä)lgürmiš öñräki iltinü kälmiš buyan-ın körsär üküš-kä taplatılmiš maha-sanpade han täg buyan-lıg ög kañ täg bodun-ka umug bolur-ın körsär üzäliksiz burhan täg y(a)rlıkančuči köñül-lüg äsirgänčsiz teřim-lig booš köñül-lüg el-kä asıg-lıg tüz köni törö-lüg el ärdini-si ı-dok uguš-lug tämür hagan ı-dok



sáčän hagan-nıñ oron-ta olurup ikinti [yıl ] BT XXVI (s.263 145.1-17), (s.267 150.7-15)

### **činiy kirtüg sävdäci**

činiy kirtüg sävdäci atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga „, yūkünürbiz BT II (s.51 1223-1224)

### **činkim tayzi** (Moğ. Prens)

kim ol ašnu-dinbärüki törümiš elig-lär-tä han-lar-ta ayazlı yagızlı-ča 'ärtmiš ašunmiš artok buyan-lıg alp yüräklüg činggiz hagan-nıñ ayıg-lıg han-lar ulag-ı altınč kızıg-tä činggiz hagan-nıñ činlayu bilgä ogul ogul-ı čintan-i ađrok säčän hagan-tın törümiš čintamani ärdini täg yeg ađrok činkim tayzi-lıg kañ-ta b(ä)lgürmiš öñräki iltinü kälmiš buyan-ın körsär üküš-kä taplatılmiš maha-sanpade han täg buyan-lıg ög kañ täg bodun-ka umug bolur-ın körsär üzäliksiz burhan täg y(a)rıkancuči köñül-lüg äsirgänčsiz teñim-lig booš köñül-lüg el-kä asıg-lıg tüz köni törö-lüg el ärdini-si ı-dok uguš-lug tāmür hagan ı-dok säčän hagan-nıñ oron-ta olurup ikinti [yıl ] BT XXVI (s.263 145.1-17)

### **čin-kirtü tUQirliy**

čin-kirtü tUQirliy atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga „, yūkünürbiz BT II (s.38 738-739)

### **činsuin**

qulut činsuin bitiyü tägindim BT XXVI (s.238 128.90) bk. činsuin

**činsuin** Kendisine bir qulut "köle" diyen yazarın adı, "ben" ile eş anlamlı olan, okur çinsuin.

qulut činsuin bitiyü tägindim BT XIII (s.177 49.90) bk. činsuin

### **čintanka oğsati ädräm** Buddha adı.

čintanka [oğsati ädrämliq atl](i)g t(ä)ngri burhan kutıña yūkünürbiz BT XXV (s.108 868-869)

### **čintso**

it yıl birygrminč ay altı otuz-qa manga qyytso tutung-qa yunglaq-liq tvar krgäk bolup titso 'atly oylum-ni čintso ayay-qa tägimlig-kä süt sävinči yarım yasduq alıp oylul-luq birtim SUK. II (s.116 Ad01.1-4), (s.116 Ad01.4-6), (s.116 Ad01.6-8), (s.116 Ad01.12v-16v), (s.124 P101.1-4), (s.124 P101.8-9), (s.124 P101.12-15), (s.124 P101.17v-18v), (s.124 P101.27v-30v)

### **činza šila**

ud yıl altunč bir y(a)ñık-a posad bačag kün üzä biz üç ärdinilärtä sü[z]-ök kertgünč köñül-lüg satva va[ñ oz] činza šila kinsidu šila bo si-en čün nom[nı] okıyu tägintim{m}iz BT XXVI (s.150 63c.1-5)

### **čiqoñ šinši** Çin. Zhigong (šinši)

čiqoñ šinši açari balıq satyuluq koşoo atl(i)γ qay-da ärür tip tidi BT I (s.17 A 2), (s.18 A 12-13), (s.18 A 14-15), (s.29 B 226), (s.42 D 254-255)

**čirquš**

tonguz yil bišič ay on altı-qa manga tärbiš-kä yunglaq-lıq čao yastuq kargäk bolup ađam-ning manga ülüš-tä täggän taysang-tađi on altı är kömär borluq-ta manga tägär čirquš-tin alip öngdün singlar-in alip yarım borluqum-ni udči buq-a äsän ikägü-tin yuz yastuq čao alip toyruru tomlıđu satdıım SUK. II (s.25 Sa11.1-7)

**čisim tu**

arıš arıg bo insadi(?) sudur-nı ađak-takı kuluđu m(ä)n čisim-tu ayayu ağırlayu biđiyü ađakınta koš-a tägintim BT XXVI (s.221 121.1-4) bk. čisim

**čisim** Düzenlenen yazının sahibinin adı.

bo čaysi män čisim-ning ol bodisatav insadi ol t[ep bilmiş kargäk] BT III (s.25 1-2), (s.25 15-16), (s.57 758-760) SUK. II (s.75 RH07.8-10) bk. čisim tu

**čisön tutuđ**

üd eniš-intä üzlünčü nom-ta tugmış törümiş ünüş-in bilmädin užikin edärtäči ötmädük bošgut-lug örmädük biliglig üç lükčüň [b]alık-lıg čisön tutuđ tavgač til-intin türk til-inčä ikiläyü ävirmiş ary-a mančuširi bodis(a)t(a)v üzä [nom]-l[atı]lmış açintaya buda višay-a tegmä sakingalı [b]ägüngäli bolguluk-suz burhan-lar-nıň adkangu uguš-ı atlıg sudur nom bitig okıyu tükädi BT XXVI (s.64 11.1-7), (s.233-234 127.1-4) bk. čisön

**čisön**

čisön bitidim BT XXVI (s.221 120.2) bk. čisön tutuđ

**čisun sängä**

birginč-ä bar yoq bolsarbiz inimiz čisun sängä äv-däki-lär birlä köni biršün-lär SUK. II (s.94 Lo12.10-12)

**čitrawiri** Indras'ın ođlu. Skr. Citravīrya

anta oq qormuz-ta tngri-ning čitrawiri atly ođulı tngriđäm tonin bilingä yörgäyü alıp intradanu y-asin ilgintä tutup čstanı ilig-ning tägräsintä káz-ä yori-di UIV (s.692 A.240-245)

**čitričiri** Yakša'nın adı. < Toh.B Citre-... (?) < Skr. Citrasena

inčä k(a)ltı inđre some varuni pračapadi baradivači išani čandani anpi mananiki vayračane kamaširišti kinikanta kađaka pađar manir maničari paranađi upapančiki satagiri haimavati purnake kađirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi čanaršabi čitričiri y(ä)mä gant(a)rve đirgašakuti y(ä)mä mantale pančalaganđi sumani đirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkinčıglar čambudivipta orna(n)mişlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diš. (s.91-92 674-689)

**čitung šäli**

čitung šäli-kä ayıtmışka tag[a]i tođa sađun-ka bo buyan ädgü kılınč küčintä közünür-dä ıgsız bolup kenintä sansar ämgäkkindin ozmakları bolzun BT XXVI (s.224 122.9-10) bk. čitung sali

**čitung sali**

yana bu buyan ädgü qılın-çiy avırar-mn çitung sali-kä ayıtmışqa tayai tonga sangun-qa U II (s.80-81 7.67-68) bk. çitung šali

**çitun samtso** Çin. Zhi tong san zang (Çin. çev.)

(P) y(e)mä kutlug ulug tavg[aç elintä tsun çi si] [at]l(1)g-g (P) saqram-däki üç agılı[k nom ötgürmiş çitun] [sa]mtso atl(1)g (P) açari änätkäk tilintin tav[gaç tilinčä ävirmiş ] BT XXVI (s.126 46.1-3), (s.127 47a.1-5), (s.127 47a.5-8)

**çiu wang**

in ti xannıng aşılyusın qızıl quşyaç yaraşuruş biltüemäk üzä körgitdi çiu wang xannıng .....tep, anın bilmiş ..... Hts. IX, X (s.101 20-24)

**çivaki** Kral Bimbasāra ve Āmrādārikā gayrimeşru oğlu. Skr. jīvaka

ol oq tükäl bilgä tşri burxan adavaki yäkiş utup yigädip yvlaq koñulin yavalturyali uyay ärki tip ötrü bimbazari ilig bäg çivakiy oqıp qayu-din yıñaq ayay-qa tägimlig tükäl bilgä tşri burxan bolur ärdi TT X (s.14 T I D-5.78-84), (s.14-16 T I D-5.111-120)

**çivkuy**

//////////yangıqa manga çivkuy ////////// böz kargäk bolup isigi-tä yüz böz SUK. II (s.93 Lo11.1-2), (s.93 Lo11.5-6)

**çiži hatun** Kaiserin Chizhi < Çin.

y[änä bo] kşanti kılğuluk yañıg ukıtıdacı idok nom ärdinig lovudi atl(1)g t(ä)ñri t(a)vgaç han adın aźunka barmış amrak kunçuy çiži hatunug yavız aźuntın ozgurgu kutgargu üçün tolş tai[tsoki] ulug agılık nomta äv((di))tip yıgturup yaratdurmiş kıl[t]urmiş ärür BT XXV (s.54-56 26-31), (s.56 39-41), (s.56-58 60-63), (s.60 94-99), (s.60 118-119), (s.60 146-152)

**co bayliş tik cı**

yeti yangıqa iduq yarliş üzä içgärü tapıyçı otaçı co bayliş tik cı cı bayliş teu fung tärkin ämlär yiväklär eltü kältilär Hts. IX, X (s.232-233 11-15)

**co xay**

co xay fapşı ötü umadı Hts. IX, X (s.268 6-7)

**čo[ñ] maşi pandit**

mançuşiri üzä eyin tuşulmış [ä]rip beş törlüg vidyastanlarig bilmiş ukmiş čo[ñ] maşi pandit üzä yaratılmış mançuşiri-nıñ sadanası uçukdı BT XXVI (s.212 113.1-8)

**çodake** < Skr. codaka

nä üçün teptesär alqu aqıy-lar anda täng tüz eyin ükliyür üçün tep yör-ä söz-läp çodake söz-lär tük söz-läduktä aqıy-liş aqıy-siz tep bililü tükädür ärti UAT (s.358 2594-2597), (s.362 2657-2661), (s.370 2825-2827), (s.412 3557-3559) bk. çodaki

**çodaqi** < Skr. codaka

///// totoq tnuq çodaqi ////////// tolu tutung arası (?) SUK. II (s.30 Sa13.25-26) AT. I (s.26 76-79), (s.186 2594-2596), (s.190 2657-2659), (s.200 2825-2827), (s.244 3557-3559) bk. çodake

**çoluq**

tanuq čoluq bu nišan män il tmür-ning 'ol SUK. II (s.99 Lo16.10-11)

### **coo qung**

čou coo qung atliq bağlar ögdisi açilti užik tartiyınta Hts. IX, X (s.62 1-3)

### **coo wang**

xan mi coo wang xanlarnıng nom ayamaqın yoqsuz quruq üzä ürtürdi Hts. IX, X (s.19 20-22)

### **čoqı**

bu biđig-kä tanuq čoqı tanuq misir qy-a quz tanuq bağ tmir quz <tanuq> yaq silq-a bu nišan tamy-a män bačak-nıng ol män alp bačaq-qa inčgä aydıp biđitim SUK. II (s.61 Sa29.20-23), (s.61 Sa29.24-30v)

### **čor tiräk**

tun oyl baş oyl inanč sajun čor tiräk täñrim swyn tünäriq bağsig totoq täñrikän MO. (s.57 7.4-6)

**čoski irgämsan** Tib. Čhos-kyi rgyal-mchan (Tib.yzr.)

šaki-lıq toyın ulug bahşı čog ču bag-lıq darma tuači čoski irgämsan nomlug tuug atlıq bahşı üzä yaratmış ärür BT XXVI (s.214 115a.6-9) bk. darma tuači

### **čou**

čou coo qung atliq bağlar ögdisi açilti užik tartiyınta Hts. IX, X (s.62 1-3)

### **čoy yalın ädgü ädrämkä tükällig**

čoy yalın ädgü ädrämkä tükällig atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga „ yūkünürbiz BT II (s.51 1226-1228)

### **čoyluq yalına-lıy(!) ädgülüg-ädrämlig**

čoyluq yalına-lıy(!) ädgülüg-ädrämlig- atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga „ yūkünürbiz BT II (s.46 1038-1040)

### **čoyluq yalın-lıy ädgülüg ädrämlig-küčlüg-küsün-lüg**

čoyluq yalın-lıy ädgülüg ädrämlig-küčlüg-küsün-lüg atl(i)ğ t(ä)ngri burxan-qutınga ,, BT II (s.27 328-330)

### **čšau < Čin. Zhao**

čšau vap[š]ı inča tep yörür BT XXIX (s.136 502), (s.148 568), (s.152 594-595), (s.154 615), (s.160 664-665), (s.166 693)

### **čstani ilig**

anı körüp čstani ilig bağ yüräkin qatrunup tongalar bağitäg kšatrik bağlar mängsiz mängläp qorqınsız avınsız köngülin ol yäklär arasınta ki ...[ri]p bardı UI (s.39-41), (s.41), (s.41), (s.41-43), (s.43) UIV (s.680 A. 14-18), (s.680 A. 18-20), (s.680 A. 20-25), (s.680-682 A. 32-42), (s.682 A. 45-50), (s.682 A. 50-52), (s.682 A. 77-79), (s.684 A. 114-116), (s.686 A. 149), (s.688 A. 161-163), (s.692 A. 230-232), (s.692 A. 233-236), (s.692 A. 249-251), (s.694 A. 287-291), (s.694 A. 291-293), (s.694 A. 293-296), (s.694-696 A.303-305), (s.696 A. 307), (s.696 A. 316-318), (s.686 A.137-143), (s.692 A. 240-045) Das. (s.150 1244) bk. čstani ilig

**ču xayşım** ču= Zhou ve Chu olarak çinli soyadı, xayşım=Çinli kişi adı.

ču xayşı bir tāk yıpar yartaş oylı-ña elitti bir tāk yıpar oşayü oylıga elitti MO. (s.104 18.8-10)

### **cuen hūx**

ädrämlig ulamaqī üzä öngräki hen uen atlıy eltä ärtmiş cuen hūx atlıy xanda yegädmiş yarlıqar Hts. IX, X (s.34 1-4)

### **cung lo** < Zhong

yalnguz cung lo atlıy bāg bu qamay uzanmaqlıyqa anča anča tągip yämä nāng tükädgäli umadı Hts. IX, X (s.62 5-9)

### **cung** < Zhong

anıñ xanin uluy bädük cung ünsüzün ärdükdä suy ti ki-ä ot nāng ündürgäli umaz Hts. IX, X (s.32-33 13-15), (s.61 22-24), (s.88 7-12)

### **čuntı** Skr. Cuñđı

amtı yeti kolti burhan-lar-nıñ ögi bolu [ ] y(a)rlıkamış ayag-ka tągimlig čuntı botisvit-nıñ soo bāzädgü nom-nı ayu berälim BT XXIII (s.72 D071-073), (s.72-73 D076-077), (s.73 D102-103), (s.77 D119-121)

### **čuri**

bičin yıl törtünč ay yiđi yangiq-a manga čuri-kä tüş-kä {.} künčid kərgək bolup qayımtu-tin bir küri künčid aldım SUK. II (s.107 Lo25.1-5), (s.107 Lo25.12-16)

### **čuu taş y(e)gän totok** (e.)

[män] inčip y(e)mä [üč] ärdinikä kertgünč [köñüllü]g upase čuu taş y(e)gän totok nomçı bahşılarda nomlug sav e[ši]dü təginip inča sakınčım boltı BT XXVI (s.194 99.1-4), (s.195 100.1-8), (s.200 102f.1-3), (s.201 103b.1-2)

### **ç(a)ştanı** Bir hükümdar adı. Skr. çaşšana

ötrü ol yekler ç(a)ştanı éligig kö[r]üp siñirgelir osuglug kılınıp tegirmileyü avlap inçe tēp tédiler EUDÇ (s. 37 26-28), (s.35 3), (s.37 22-26), (s.37-38 30-33), (s.38 40-44), (s.39 46-51), (s.39-40 54-59), (s.40 59-61), (s.42 87-89), (s.45 124-125), (s.47 158-162), (s.48-49 174-179), (s.49 186), (s.51 198-204), (s.51 210-211), (s.52 223-225), (s.54 245-247), (s.56 265), (s.57 283), (s.58 292-294), (s.58-59 295-298), (s.59-60 302-310), (s.60 311-313), (s.63 350-354), (s.63-64 354-359), (s.64-65 364-369), (s.65 371), (s.65 376), (s.66 383), (s.66-67 387-392), (s.67 393-394), (s.68 408-416)

### **çadur aşıdı** < Skr. caturāśīti (catvāri aśīti)

çadur aşıdı saranşirike çak ülgü san-ı sekiz tümen tört ming çarıt-lar öz-e basıdılmaq-lıg çalıg sişik-ke çalsıq-mış-lar-qa çamsız ögürgü suvig bürdig-lig çak soq-a nomlug mengi birdeçi çandana şiri çırdan ülüg-lüg çavıkmış küü-lüg-ke yükünürmen ETS (s.92 10.152-159)

### **çahnu** Eski bir hükümdarın adı. Skr. Jahnu

amtı muna ayağka tegimlig maytrı urbilvani balıktaki sinayani braman oğlu bolup sekiz yaşına qaltı çahnu arzi gang ögüz suvin singirürçe alku şastar bilge bilig simridi

boşguntı Maitr. (s.52 8.16-23)

**çakiravart** Dünya hükümdarı. Skr. cakravartin

munça täñlig ök kalp üdlärtä altun tilgänlig çakiravart elig han bolguluk ulug buyan ädgü kılınçig kılmiş kazganmış bolur AY VI (s.90 344-347), (s.94 393-397) bk. çkrvirt, çkrvirt

**çalaprbasi** < Skr. Jalapra - bhasa

anta ötrü çaladr yulta erdeçi çalaprbasi atlıg lular xanı tü--kel bilge maytrı burxan--ning lu or-dusinga yağ-umışın uqup ... (seki)z tümen tört ming ... -ları birle çala(-dr)... türlüg hua (çeçek) ... burkan/ Maitr. (s.109 53.3-11), (s.109 53.12-17), (s.110 54.2-7), (s.111 54.30-31)

**çalır tutuq beg**

taqı yine ... ajun ..... xatın atam çalır tutuq beg-ke xat[ın anam] tibiş tengrim-ke içim itte inal-qa inim t ... inal-qa bu bu iduk-lar ermez ETŞ (s.218 10-13)

**çanarşabe** Vaişravaña hükümdarın oğlu. Skr. janarşabha

ötrü ol üdün ogulum çanarşabe bir yigit körklä urı at'özin b(ä)lgürtüp bo d(a)rni sözlädäçi kişikä kälip ay tözün tınl(ı)g s(ä)n nä üçün kañım vaişravane m(a)haraaçig okıyur ötünür s(ä)n tep ayıtgay, muntag ayıtdukda ol kişi m(ä)n ärsär üç ärdinikä tapinguluk ağır ayag kılguluk äd tavar tiläyür m(ä)n AY VI (s.135-136 932-941), (s.136-137 943-954), (s.137 954-959)

**çäo kiñ**

[hıñ] bio atl(ı)g açarı äsrinü s[av] sözläp çäo kiñ han köñ[ülin] amırtguru umadı Hts.VI (s.48 1267-1270)

**çatravırı** Hormuzta Tanrı'nın oğlunun adı. Skr. citravīrya

anta ok [hor]muzta t(e)ñriniñ çatravırı atl(ı)g ogulı t(e)ñ[ride]m tonın béline yörgeyü alıp intradanu yaşın élginte tutup ç(a)ştanı éliginiñ tegresinte keze yorıdı anta ötrü yértinçü yer suv tepremişin körüp maitri bodistv yaşomaytrı bodistv birle kök kalık yolınça yoriyu keltirer ö[trü] maitri bodistv inçe tép [tédi] EUDÇ (s.59-60 302-310)

**çaturi**

küntin yınak orunta çaturi atl(ı)g yaşın éligi ol AY. VII (s.118 162-164)

**çın tigin kelin tengri**

yana yime buyan küçinte ....p orun lam-a baqşı yenggem kutluğ tigin kı[z tengrim] .... [kı]z tengrim orun tigin tengrim singil-ler-i[m] .....-ım sarıg açarı çın tigin kelin tengrim ..... kız-lar-ım tanyaşiri beg irinçin beg ..... kilinim turmış tigin başlap yana yime ..... uçı beg ekem tilik tigin kız tengrim yigen ..... nırmala şiri beg im-a şiri beg yigen ..... ETŞ (s.222 22.45-59)

**çısuya tutung**

çısuya tutung ETŞ (s.124 12.66)

**çinza şila**

ud yıl altınç bir y(a)ñıka paşad baçağ kün üzä biz üç ertinilärtä süzük kertgünc

könüllüg satva vaṅ az çinza şıla kinsidü şıla bo si-en-çün nom[nı] okıyu tągintim{m}iz  
Hts.VI (s.104 1823-1827)

**çirtarti** < Skr. ?

... (ayağ)ka tegimlik maytrı burқан ... -/ çirtarti bayağut ök ... (silik) saķınçın ... -p  
açiti-ka inçe tip tidi Maitr. (s.166 92.15-19) bk. çitrarti

**çitrarti**

Maitr. (s.167 94.9-10) bk. çirtarti

**çkrvirt**

Maitr. (s.85 35.4-16), (s.86 35.29-32), (s.89-90 38.38-43) bk. çakiravart, çkrvrt

**çkrvrt**

Maitr. (s.43-44 2.61-3.34), (s.53 8.38-43), (s.61 13.44-51), (s.99 45.5-6), (s.105  
51.21-25) bk. çakiravart, çkrvirt

**çudaprabı**

kêdin yıñak orunta çudaprabı atl(ı)g yaşın êligi ol AY. VII (s.118 164-165)

**d(a)ntıpalı** Bir hükümdar adı. Skr. dañḍāpala

anta ö[trü] şastar(a)karıkı bah[şı] inçe té[p tédi inçe] şast[ırta eşidülür yme] öñre  
[ertmiş üdün] bo ok çambud[ivip.. yértinçü yér suv]da d(a)ntıpalı atl(ı)g êlig beg] bar erti  
EUDÇ (s.83-84 589-593), (s.84 598-600), (s.85 604-607), (s.85-86 614-617), (s.89 646-  
648), (s.89 652-654), (s.91-92 674-681), (s.94 703-706), (s.95 718-721), (s.95 722-726)

**d(a)rm v(a)tz açarı**

pısı hatun kul y(e)gän kut y(e)gän p[ata]r an[an]t(?) d(a)rm v(a)tz açarı si[ñ]tsi açarı  
bägsig kulçor kut y(e)gän kutlı y(e)gän kul bars hatun s(ä)vig humar kamag ka kadaş in(i)  
eçi ataylarım(ı)z közünür aźunta ıgs(i)z togas(ı)z ärmäki bolzunlar BT XXVI (s.158  
71a.12-19)

**d(a)rmağivaçi** Skr. Dharmadhvaĵa

taķı y(e)me k(a)ltı neteg amıta-ayusı atl(ı)ğ t(e)ngri burқан viçay-a prabi atl(ı)ğ  
t(e)ngri burқан kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан  
akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан sinħa-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burқан tasa-prasi atl(ı)ğ  
t(e)ngri burқан radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан  
puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан samantaprabı atl(ı)ğ t(e)ngri burқан suvastiki atl(ı)ğ  
t(e)ngri burқан kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burқан alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burқан  
darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан d(a)rmağivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан suprabı atl(ı)ğ  
t(e)ngri burқан raçabraħmi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан udarani-tı atl(ı)ğ t(e)ngri burқан-ta ulatı  
O munı munçulayu öñgre ertmiş ayağ-ka tegimlig büğü biliglig burқан-lar k(a)ltı neteg  
öñgre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginğülük tüş etö'z-li b(e)lgü-  
rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymaķ burқан kutın bulu y(a)rlıkamış-ların  
körkitü y(a)rlıkap nom-luğ tilgen evirip ülgü-süz sansız tnl(ı)ğ-larığ özğuru kut-ğaru  
y(a)rlıkadı O-lar y(a)rlıkayur-lar y(a)rlıkayur-lar y(a)rlıkayur-lar erser ançulayu ok m(e)n y(e)me  
kutrulmaķ küsüş-lüg t(e)ngrim kamağ tnl(ı)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürgülüksüz

üsdünki yig tözgerinçsiz edgü-lerig egsük-süz tükel bütürgeli udaçı bolayın tip munçulayu yangın kılmış buyan edgü kılinç-larin evire kut qolmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-175.3)

**d(a)rmakšimi** Skr. Dharmakṣema (Çin. çev.)

[ye]mä kutlug öndün ulug tavgaç [e]l-intäki tayşeñ sevşeñ alku [šast]ar-lar-ıg kamag nom-larig [ötgür]miş topulmuş bodis(a)t(a)v d(a)rm-a-[k]šimi atl(ı)g açari änätkäk til-intin tavgaç tilinčä yañırtı ävirmiş ärip keni[ntä ] [tavgaç tilintin] yañırtı [türk] til-iñä ävirmiş m(a)ha pari nirvan tegmä ulug tolun amrılmış atl(ı)g sudur-ta ontın sıñartın yığıtmış širavak bodis(a)t(a)v yal(a)ñok t(ä)ñri luu yäk-tä ulatı kırk artok-ı kuvrag öñin öñin yığılıp kälip kamag-ta näñ KWN(?) tapıg udug kılmış-lar-ın 'W ukıtmak atl(ı)g baştınkı bölök baştınkı tägzinč nom bit[ig] tükädi BT XXVI (s.68-69 13.1-20)

**d(a)rmaniçe** Yakşa'nın adı. < Skr. Dharmanada

ara ara tiraventi man(i)badre purnabadre avati vađi susara y(ä)mä supr(a)çari d(a)rmaniçe sunetre bo ulug yäklärning ärtinçü küçlüg küsünlüglärning bolarning aqların tutmış k(ä)rgäk Diş. (s.91 668-673)

**d(a)rmapali** Bir iblisin adı. < Skr. Dharmapāla

arıg silig aš içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni pataliputurta sankaş balıkda aparaçite lank balıkta çandani yäk dartalome yäk suđraşan balıkda kalmaşapadi vançi ulušta subarme ulušta aparaçite šilabadre yanpur ulušta uçayan ulušta nađaki parapundari ulušta pundariki d(a)rmapali gatarkut ulušta praçapap ulušta araşi yäk mahagirase kaşmir ulušta varti ulušta pandaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk nađaki ançulayu mañur ulušta çampay ulušta raçabadre purnabadre kadan kánt ulušta šurparak ulušta širibađari kamag ulušta nañdıke inčä k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651)

**d(a)rmuruč šäli**

d(a)rmuruč šäli upase kulk(ı)y-a küsüşinčä bitidim BT XXVI (s.55 5.1)

**d(a)rmvir**

m(ä)n d(a)rmvir [bitiyü] täğintim BT XXVI (s.186 84b.14-15)

**dakšinaki**

darani samadı nom-lar-ın tolu darm-a piğaka ağılık tutdaçı daşabal on küçlüg tuyunmuş-lar-lıg danı şırışdı bay-lar ornağ-ı darıta-vaçır-a bek katıg vaşır datu oğuş-nung adı mangal-ı danaşiri atlıg ed tavar kutlug dakšinaki dıntar-qa yükünürmen ETŞ (s.96 10.208-215)

**danadati** Bir iblisin adı. < Skr. Dhanadatta

çoglug yalınlig küçlüg danike danadati y(ä)mä miçukamala prstaka ulug çoglug yalınlig bo yäklär [ka]lın süül[ü]g ulug küçlügl[är ög kang ka kadaş] kuvragları birl[ä] bul[u]ngdın yingakdın küzädz[ün]lär Diş. (s.66 317-323)

**danaşiri**

darani samadı nom-lar-ın tolu darm-a piğaka ağılık tutdaçı daşabal on küçlüg



tuyunmiş-lar-lıg danı şırışdı bay-lar ornağ-ı darğa-vaçır-a bek katıg vaşır datu oğuş-nung adı manggal-ı danaşiri atlıg ed tavar kütluğ dakşınaki dıntar-qa yükünürmen ETŞ (s.96 10.208-215)

**danike** Bir iblisin adı. < Skr. Dhaṇika

çoğlug yalınlıg küçlüg danike danadati y(ä)mä miçukamala prstaka ulug çoğlug yalınlıg bo yäklär [ka]lın süül[ü]g ulug küçlügl[är ög kang ka kadaş] kuvragları birl[ä] bul[u]ngdın yıngakdın küzädz[ün]lär Diş. (s.66 317-323)

**darikapa** 24 Gurudan 7.si. Skr. Dārikapā(da) Tib. = Skr. Moğ. Darigaba

munung ulalu kälmiş baxşı-ları ärsär vçir-a dari vçirapani sarxapa nagarçuni şavaripa luyupa darikapa vçir-a-ganti-pa kurmapada çalandar-a-pa kiraşna-çary-a-pa guxapa viçay-a-pada tilopa naropa abakirti vagişvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxşı uluy saskau-a baxşı irçibsun baxşı saskau-a pantit baxşı payıspa baxşı bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

**darm batz (βataž?)** batz = Acarya adı.

qağlarımız mäñi açarı βardu/βandu açarı bäg yegän açarı ayı tükäl silig ayı on βartar yegän ..... pışı (bisi?) qatun qul yegän qut yegän patar anant darm batz (βataž?) açarı sıñtsi açarı bägsig qulçor qut yegän qutı (qoylı?) yegän qul bars qatun sefiğ ○○ xumar ○○ ○○ qamay qa qadaş in eçi ataylarımız közünür MO. (s.6-7 1.10'-18')

**darma tuaçi** Skr. Dharmadhvaḥja

şaki-lıg toyın ulug bahşı çoğ çu bag-lıg darma tuaçi çoski irgämsan nomlug tuug atlıg bahşı üzä yaratmış ärür BT XXVI (s.214 115a.6-9) bk. çoski irgämsan

**darmadine** < Skr. dharmadinnā

darmadine şmnanç-qa inçä tep öçmäk oxşadı-lıy mu oxşadı-siz mu ol tep darmatine şmnanç söz-lädi UAT (s.406-407 3467-3469) bk. darmatine, darmadini

**darmadini** Skr. Dharmadinnā

darmadini şmnanç-qa inçe tip öçmek oqşaşı-lıg mu oqşaşı-sız mu ol tip darmadini şmnanç söz-ledi Üİ (s.49 113a.9-11), (s.50 114a-114b.14-1) bk. darmatine, darmatine

**darmadıradi** Skr. dharmatrāta

amdı söz-lägüçi ayay-qa tägimlig darm-a-diradi baxşı-nıng munday osuy-luy abipirayı yol-in ödrü sävgülük ärmaz AT. II (s.130 1840-1842) bk. darmadırati

**darmaruçi** Nāga kralı. Toh. < Skr. Dharmaruci

burxan bolyalı darmaruçi atly elig xan ardükünüz üzä tanantınjiz BT III (s.63-64 882-884)

**darmaşiri** ~ Skr. Dharmasīri

darmaşiri taypodu iki qulut-lar ilä tägindimiz BT XIII (s.190 59.9-10)

**darm-a-tatu vçirini** 16. tanrı kızının on altıncısı. Skr. Dharmadhātu vajriṇī Tib. Čhos-kyi dbiñs-kyi rdo-rje-ma, Čhos-dbyiñs rdo-rje-ma ~ Skr. Dharmavajrī Moğ. nom-un ayar Uyg. Nom uyuş-i

darm-a tatu vçirini vçir-a puçiti a xung tigü ol bolar ärür-lär BT VII (s.40)

A.211-212), (s.57 A.658-665) bk. nom uyuşı

### **darmatine**

darmatine şmnanç-qa inçä tep öcmäk oxşadi-liy mu oxşadi-siz mu ol tep darmatine şmnanç söz-lädi UAT (s.406-407 3467-3469), (s.408 3502-3503) bk. darmadine, darmadini

### **darmatirate**

pirakaranasikandak-ta ulatı-larıy inçä qaltı ayay-qa tägimlig darmatirate baxşı nä ymä yiymiş täg anıdy-a-tavarg-ta ulatı-larıy udan şlok üz-ä tep vaybaşike-liy baxşı-lar ter-lär UAT (s.326-328 2138-2141), (s.328 2141-2144), (s.370 2831-2832) bk. tarmadirate

### **darmatiratı** Skr. dharma-trāta

aqıy-liy tip qaltı darmatiratı baxşı-ning yarat-mış abıdarm-a-xarday atly şastır-ında yör-ä anı sözlämiş ol AT. I (s.200 2831-2832), (s.158 2138-2141), (s.158 2141-2144)

### **darmaudkadi** Bodhisattva adı. Skr. Dharmodgata

yana yme tözün-ler oğlı y-a ol balıq-ta BİR idiz körkle adruk orun-ta YARLIKANÇUÇI KÖNGÜL-lüg darmaudkadi BODİSATAV-ning ORDU-(s)ı karşı-sı ol SDB. (s.87 109), (s.87 111-113), (s.90 134), (s.91 138-141), (s.93-94 158-160), (s.94 164), (s.95 174-175), (s.95-96 176-178), (s.96 180-181), (s.98 201), (s.102 231), (s.102-103 234-237), (s.103 238-239), (s.104-105 253-256), (s.109-110 299-304), (s.111 312-314), (s.114-115 339-348), (s.117 361-362), (s.119 383-388), (s.120 391-394), (s.121-122 402-412), (s.126 440-442), (s.129 463-464), (s.131 482), (s.132-133 492-498), (s.133502-505), (s.134 511-514), (s.134-135 515-516), (s.136-137 533-536), (s.137 537), (s.137 538-542), (s.137-138 543-546), (s.138-139 548-554), (s.139-140 556-561), (s.140 561-565), (s.140 566-570), (s.143 596-597), (s.143-144 598-601), (s.144 602-603) bk. tarm-a-udkadi

### **darm-a-utari** Skr. Dharmottara

tağı y(e)me k(a)ltı neteg amıta-ayusı atl(ı)ğ t(e)ngri burқан viçay-a prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан sinha-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burқан tasa-prasi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан samantaprabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан suvastiki atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burқан alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burқан darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан d(a)rmadivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан supravi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан raçabrahmi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан udarani-tı atl(ı)ğ t(e)ngri burқан-ta ulatı O munı munçulayu öngre ertmiş ayağ-ka tegimlig bügü biliglig burқан-lar k(a)ltı neteg öngre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginçülük tüş etö'z-li b(e)lgü-rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymak burқан kutın bulu y(a)rılıkemiş-ların körkitü y(a)rılıkap nom-luğ tilgen evirip ülgü-süz sansız tnl(ı)ğ-larığ ozğuru kut-ğaru y(a)rılıkadı O-lar y(a)rılıkayur-lar y(a)rılıkağay-lar erser ançulayu ok m(e)n y(e)me kutrulmak küsüş-lüg t(e)ngri qamağ tnl(ı)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürgülüksüz

üsdünki yig tözgerinçsiz edgü-lerig egşük-süz tükel bütürgeli udaçı bolayın tip munçulayu yangın kılmış buyan edgü kılınç-ların evire küt k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-175.3)

**đartalome** Bir iblisin adı. < Skr. \*Dhrtaloma (?)

arıg silig aš içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalipuřurta sankaş balıkda aparaçite lank balıkta çandani yäk đartalome yäk suđrašan balıkda kalmaşapadi vançi ulušta subarme ulušta aparaçite šilabađre yanpur ulušta uçayan ulušta nađaki parapundari ulušta punđariki d(a)rmapali gatarkut ulušta praçapap ulušta araši yäk mahagirase kašmir ulušta varti ulušta panđaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk nađaki ançulayu mařur ulušta çampay ulušta raçabadre purnabadre kadan kânt ulušta řurparak ulušta řiribađari kamađ ulušta nađake inča k(a)ltı Diš. (s.88-89 632-651)

**đartirařtiri** Doğunun koruyucusu ve gandharvaların efendisi.

öl üçün vayşiravani m(a)haraaç đartirařtiri m(a)haraaç virudaki m(a)haraaç virupakşi m(a)haraaç bolar yme yumđı olurmiş orunlarıntın örü turup ayasın kavşurup ağır ayamakın t(e)ņri t(e)ņrısı burkanka inçe tęp öşünti AY. VII (s.125 269-275)

**devaşarme** < Skr. devaşarman

vidyanakayapt şasdr-iş devaşarme arxant yaradmiş ärür UAT (s.324 2109-2110)

**đi äkili**

đi äkili atl(i)ř t(ä)ngri burxan - qutınga yükünürbiz BT II (s.32 512-514)

**đipankari** Buddha'nın adı (EUTS).

đipankari atly burxan qutınga yükünürmn UI (s.32)

**đirgařakuti** Bir iblisin adı. < Skr. Dırghaşakti

inča k(a)ltı inđre some varuni praçapadi baradivaçi išani çandani anpi mananiki vayraçane kamařirišti kinikanta kađaka pađar manir maniçari paranađi upapançiki satagiri haimavati purnake kađirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi çanarřabi çitriçiri y(ä)mä gant(a)rve đirgařakuti y(ä)mä mantale pançalaganđi sumani đirđi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(i)g yäk bo yäklär ulug korkınçıglar çambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diš. (s.91-92 674-689)

**đirđi** < Skr. Dırgha

inča k(a)ltı inđre some varuni praçapadi baradivaçi išani çandani anpi mananiki vayraçane kamařirišti kinikanta kađaka pađar manir maniçari paranađi upapançiki satagiri haimavati purnake kađirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi çanarřabi çitriçiri y(ä)mä gant(a)rve đirgařakuti y(ä)mä mantale pançalaganđi sumani đirđi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(i)g yäk bo yäklär ulug korkınçıglar çambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diš. (s.91-92 674-689)

**dišadeve** Kuzey pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. \*Dišādeva (?)

saradevi niladeve p(a)rđumi pađumavaṭi bāgning tapıgçıları ikigü sarata kiri širi ančulayu ok y(ä)mä dišadeve birlä säkizinč bo säkiz t(ä)ngri kızları säkiz törlüg asıglarıg berzün Diš. (s.78 498-504)

**divadat** Ānanda'nın kardeşi ve Dronodāna-rāja'nın oğlu olan Devadatta, Śākyamuni Buddha'nın amcasının oğludur. Śākyamuni aydınlandıktan sonra ilk takipçilerinden biri olan Devadatta, daha sonra Śākyamuni'nin düşmanları arasında sayılır. Devadatta, dünyevi hayatı terk ettikten sonra Śākyamuni'nin müridi olmuş, daha sonra kibiri yüzünden Śākyamuni'ye düşmanlık beslemiştir. Kendisi, Budist yazmalarda Śākyamuni'yi öldürme teşebbüsünde bulunan en büyük düşman olarak tanımlanır. Śākyamuni'nin bindiği beyaz bir filin vuruşu sonucunda ölür (Gakkai 2002, devadatta mad.). Aynı zamanda 天授 “tiānshòu” “cenneti bağışlayan” anlamında olan Devadatta, gelecekte Devarāja-tathāgata adında bir Buddha olarak Devasopāna diye adlandırılan bir yerde tekrar doğacaktır (SH 145b, 146a). ETü. divadat “Devadatta” = Skr. devadatta = Çin. 五法人 “wǔ fǎrén” (SH 121b), 天王如來 “tiānwáng rúlái” (SH 146a) = Sgd. δyβδtt (Laut 1986, 107) = Toh. A/B devadatte (Laut 1986, 107) (EUTBMT)

[ ] divadat t[ ] BT XIII (s.44 2.123) bk. divadaṭi, divdat

**divadaṭi** Skr. Devadatta

bo yanggarıg kaltı söz-legüde divadaṭi tip bar anṭağ orun-ta yindem söz-lemiş-i ḍaṭi tip inçip bililür divadati ertüki tip ulatı Üİ (s.49-50 113b.9-11) bk. divadat, divdat

**divdat** Burhan'a karşı gelen kimse. Skr. Devadatta

ol tiltağın aviş tamu otı taşğar-a önüp divdat toyınağ tirigde yörgep tartıp aviç tamuğa kigürdi Maitr. (s.114 57.29-31) bk. divadat, divadaṭi

**dntipali** Skr. Dantipāla

öngrä ärtmiş ödün bu oq čmbudiwip ..... uluş-da dntipali atly ... ilig bāg bar ärdi UIV (s.706 C. 39-42), (s.706 C. 53-56), (s.706 C. 45-49), (s.706 C. 63-66), (s.708 C. 97-99), (s.708 C. 102-104), (s.710 C.125-131), (s.712 C. 168-171), (s.712 C. 172-174), (s.710-712 C. 154-157), (s. 712 C. 172-174)

**drma-utari** Bodisatvalardan birinin adıdır (EUTS).

drma-utari atly bodistv qutīnga yükünürmn UI (s.33)

**drtırāstre** Dört Cennetsel Kraldan bir tanesidir ve Budizm'de büyük bir tanrıdır. Doğu yönünün koruyucusudur. Sumeru'nun doğu tarafında yaşar. < Skr. Dhṛtarāṣṭra

[ drtırāstre m(a)harač alku[-gun küzä]dzünlär Diš. (s.58 174-175), (s.85-86 593-607) bk. drtırāstri

**drtırāstri** Eski bir Buda ismi. Skr. dhṛtarāṣṭra Toh. A dhṛdhirāstre

..tamonuti .. .. sučati kšamaṅkari .. mahintari .. .. sudršaṇi .. drtırāstri .. brxma /// d// -ta ulatı burxan ... TT X (s.20 T I D-2.234-237) bk. drtırāstre

**dsin ti**

öngrä tao an tayši sözlämişi bar “tsin wang atlıy xan üzä ayalıp kötrülüp näng kraža üzäki ayayqa çiltägkä tägmädim” tep yana dsin ti xan ödintäkilär yämä bu ayayqa çiltägkä tägmişläri äşidilmäz Hts. IX, X (s.98 4-11)

**du[ş]ta** Bir şeytan adı. Skr. duṣṭā

ol yme du[ş]ta atl(ı)g rakşas élig begig irakdın kör[ü]p ök öz körkin tegşürüp ç(a)ştanı éligniñ yég üstünki amrak katunınıñ körkin b(e)lgürtüp élig beg basasinta yoriyu oglagu ünin ünteyü élig begke inçe tép tédi EUDÇ (s.51 198-204), (s.52 213-216) bk. dušta

**duntubis**

duntubis .....i atly...[burxan] qutinga yükünürmn UI (s.33)

**duntubisvari** 天鼓 “tiān gǔ” “ilahî davul”, 善法 “shàn fǎ” “trayas-trimśah cennetinin iyi kanunu, büyük kanun davulu” olarak tanımlanan terim, Buddha’nın ünvanıdır. Böylece ilâhi davul anlamındaki Buddha, canlıları uyarır, onlara öğüt verir, onları iyiliğe karşı cesaretlendirir ve kötülöklere ve şeytanlara karşı korkutur. Terim, Dundubhişvara-rāja ilahî davulun sesi, hükümdarı, gökgürültüsü olarak tanımlanmakla birlikte Buddha olmus 2000 kotı’deki diğər Buddhalar’ın her birinin ismi (SH 148a) olarak da ifade edilir. Kuzey yönünün Buddhası’dır (Edg. 266a) ETü. duntubisvari atlıg burkan (ST) “dundubhişvara adlı Buddha”, dundubaşuvari atlıg teñri teñrиси burkan (ST) “dundubhişvara adlı tanrılar tanrısı Buddha” = Skr. dundubhişvara = Çin. 天鼓 “tiān gǔ”, 天鼓昔 “tiān gǔ xī”, 雲自在燈王 “yún zìzài dēng wáng” (SH 148a) (EUTBMT)

[öngdün yingaq] akşobi atly burxan [küntin yingaq] ratnadivaçi atly burx[an] [kidin] yingaq abita at[ly burxan] [taytün] yingaq duntub[isvari] atly burxan] [king yiti]z nomlayın BT XVIII (s.138 0333-0337)

**durmiki** Bir yaksa ait isim. Skr. durmukha(?)

adumi madumi sumudi durmiki [...] BT XXIII (s.43 A081)

**dušta** Bir rākşasī ismi. Skr. Duṣṭā

ol ymä dušta atly rakşas ilig bägig İraqtın körüp ök öz körkin tägşürüp çştani ilig-ning yig üstünki amraq qatunı-ning körkin blgürtüp ilig bäg basasinta yoriyu oylayu ünin üntäyü ilig bäg-kä inçä tip tidi UIV (s.686 A. 137-143), (s.686-688 A. 151-154) bk. du[ş]ta

**ekarakşa** Güney yönünde 8 tanrı kızından birinin ismi. < Skr. Ekarakṣā

animişa muktakeşi punđarika tilotame ekarakşa nantika sita karşna y(ä)mä säkizinç bo säkiz t(ä)ngri kızları [sä]kiz törlüg asıglarıg berzün Diş. (s.65 300-304)

el [ ]

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bäg-kä el yıgmiş [ ]M-K’ bögi şilavanti t(ä)ñrim-kä [ ] tutuñ-ka vapşintu tutuñ-ka [ ]täñrim-kä yarıçuk t(ä)ñrim-kä [ ]M-K’ buyan-

lig inal-ka el ornatmış [ ] turmiş inal-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]Y turmiş inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]WRMTŞ inal-ka el ornatmış t(ä)ñrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä yarp [ ] iklätmiş tutuñ-ka elig t(ä)ñrim[ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmiş t(ä)ñrim-kä [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kä basana [ ]s ı[na]l-ka altmış šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

**el [ ] (k.)**

eçim aşız-ka eçim yam inal-ka yäñ(g)äm sumak t(ä)ñrim-kä [ ] tur]miş buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açarı bæg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yäñgäm içkälmiş t(ä)ñrim-kä eçim äsän inal-ka yäñgäm el [ ] eçim [ ] / inal-ka yäñgäm basana t(ä)ñrim-kä eçim bägiçük inal-ka [yäñgäm -Q'] eçim han kulı-ka yäñgäm ațay kunçuy-ka iç kädicük-kä [ ] kay-a šäli-kä sumak t(ä)ñrim-kä kadın atam kädik totok bæg-kä [kadın anam -Q'] eçim basana inal-ka inim kăräksiz-kä kälınim tilik sarıg [ ] el almiş t(ä)ñrim-kä adaş-ım bolmış-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K' kızım ațay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp 'äñ kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

#### **el almiş tarqan**

lawxan çigši bitigimiz el almiş tarqan-qa üküš köñül ayıtu ıdur men MO. (s.129 24.1-2), (s.130 24.12-13)

#### **el almiş t(ä)ñri**

eçim aşız-ka eçim yam inal-ka yäñ(g)äm sumak t(ä)ñrim-kä [ ] tur]miş buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açarı bæg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yäñgäm içkälmiş t(ä)ñrim-kä eçim äsän inal-ka yäñgäm el [ ] eçim [ ] / inal-ka yäñgäm basana t(ä)ñrim-kä eçim bägiçük inal-ka [yäñgäm -Q'] eçim han kulı-ka yäñgäm ațay kunçuy-ka iç kädicük-kä [ ] kay-a šäli-kä sumak t(ä)ñrim-kä kadın atam kädik totok bæg-kä [kadın anam -Q'] eçim basana inal-ka inim kăräksiz-kä kälınim tilik sarıg [ ] el almiş t(ä)ñrim-kä adaş-ım bolmış-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K' kızım ațay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp 'äñ kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

#### **el ävirmiş alp kutlug arslan ata ügä bæg kadır baş**

[yänä] el ävirmiş alp kutlug arslan ata ügä bæg k[adır baş]nıñ üklit t(ä)ñrimniñ üçünç oğlu ogu[l küdäğü] kut[admiş] baş öz inanç totok bægniñ ögi k[anı bo] iki kutlugl[a]r üçün ävirtgäli ötünmiş ötüginä [bo beš] çöpik kalyük b[u]lganyuk y(a)vlak üdtä koluda [kenki bošgutlug] beš balıklıg küntün šäli tutuñ [tav]g[a]č ti[lintin türk tilin]čä yañırtı [ä]virmiş BT XXV (s.152 1518-1524), (s.188 2037-2055) BT XXVI (s.142 55.8-15)

#### **el etmiş**

oglum v(a)rdu borluk çor kı-du šäli el etmiş amr(a)k tözünkä tägmäki bolzun BT XXVI (s.259 140.4-5)

**el kälmiš kumari**

[biz] kalımdu totok el kälmiš kumari birlä ädgü ögli y(a)rlıkančuçı köñül üzä tolpu alku yertinčünün ulug ädgü ögli y(a)rlıkančuçı köñüllüg kañlarıña umunup inanıp yükünürbiz BT XXV (s.238 3060-3065)

**el kälmiš t(ä)ñri**

[el kälmiš t(ä)ñri]m birlä biz[i]ñ ymä bo muntag tınl(i)g asıgın kılğuluk küsüşümüz kanzun BT XXV (s.198 2232-2234), (s.202-204 2333-2348), (s.208 2421-2429), (s.214 2569-2579), (s.222 2727-2739), (s.228 2857-2869), (s.234 2974-2983), (s.4139-4144)

**el oñurt kunčukı**

ärtmiš indın ažuñ-ka barmış konım du vapşı šäli bäg kutıña el oñurt kunčukı-ka kutlug üzük-kä atam bay apa čañşı-ka anam küsät-kä bo buyan ädgü kılınč küçintä y[a][a]ok] ažuñta tugmak ugrıñta y(a)vlak kılınčlarka yalçıtıp yaragsız oron-larta tugmiš-ları bar ärsär antın ozup üstün t(ä)ñri yerintä [bur]han-la[r] uluşıñta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.224 122.11-14)

**el ornatmış [ ]**

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bäg-kä el yıgmiš [ ]M-K' bögi šilavanti t(ä)ñrim-kä [ ] tutuñ-ka vapşıñtu tutuñ-ka [ ]täñ]rim-kä yarıçuk t(ä)ñrim-kä [ ]M-K' buyan-lıg inal-ka el ornatmış [ ] turmiš inal-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]Y turmiš inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]WRMTŠ inal-ka el ornatmış t(ä)ñrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä yarp [ ] iklätmiš tutuñ-ka elig t(ä)ñrim[ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmiš t(ä)ñrim-kä [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tını t(ä)ñrim-kä basana [ ]s i[na]l-ka altmış šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

**el ornatmış t(ä)ñri**

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bäg-kä el yıgmiš [ ]M-K' bögi šilavanti t(ä)ñrim-kä [ ] tutuñ-ka vapşıñtu tutuñ-ka [ ]täñ]rim-kä yarıçuk t(ä)ñrim-kä [ ]M-K' buyan-lıg inal-ka el ornatmış [ ] turmiš inal-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]Y turmiš inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]WRMTŠ inal-ka el ornatmış t(ä)ñrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä yarp [ ] iklätmiš tutuñ-ka elig t(ä)ñrim[ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmiš t(ä)ñrim-kä [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tını t(ä)ñrim-kä basana [ ]s i[na]l-ka altmış šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

**el suñkut tarkan (e.)**

ögümüz kišilig kunçuka inim(i)z el suñkut tarkan-ka el tugmiš-ka bo buyan küçintä (P) [i]gs(i)z adas(i)z ärzünlär BT XXVI (s.196 100.35-39)

**el tını t(ä)ñri**

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bäg-kä el yıgmiš [ ]M-K' bögi šilavanti t(ä)ñrim-kä [ ] tutuñ-ka vapşıñtu tutuñ-ka [ ]täñ]rim-kä yarıçuk t(ä)ñrim-kä [ ]M-K' buyan-

lig inal-ka el ornatmış [ ] turmış inal-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]Y turmış inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]WRMTŞ inal-ka el ornatmış t(ä)ñrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä yarp [ ] iklätmiş tutuñ-ka elig t(ä)ñrim[ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmış t(ä)ñrim-kä [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kä basana [ ]s ı[na]l-ka altmış šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

### el toña tegin

yemä üzäki tört yaruq ellig .. täñri-lärdä tükäl qutbılmış burxanlarda a ülüg bulmış nomqu nom qutu täñridä bilgä bilig bulmış kün .. täñritäg körtlä ay täñritäg yaruq yakoß frišti tag alp ärdämlig ekki külüg çoyluq tört sıñar küsi atı yadılmış ekki törlüğe tükällig ekki didımqa tägimlig yersuβdağı täñrikän el toña tegin täñrim qutu-ña kiçig yaβız qulı . xšnaki alp kara yinçkä .. ötügümüz yaş turqaru ädgü . ögli ädgü saqınaylı ädgüsin küsagli bir kün içintä miñ .. tümän qata körgäli artuq küsüslüg qulı alp qara .. iraqın üküš üküš köñül ayıtu ı-dur biz MO. (s.40 5.48-66)

### el tugmış

ögümüz kişilig kunçuka inim(i)z el suñkut tarkan-ka el tugmış-ka bo buyan küçintä (P) [i]gs(i)z adas(i)z ärzünlär BT XXVI (s.196 100.35-39)

### el üklitmiş (k.)

[b]o ıdok tsi in çüen [atlıg] nom ärdinig bititmiş buy[an] ädgü kılınç küçintä [küç ogul-][nu]ñ el üklitmiş-nin [kutadmış-(?)]nuñ yegäçük-nin [utmış-nin(?) közünür-däki kop törlü[g tınlıg-(?)]lar küsüš-läri bütüp[kanp] kenintä burhan kutın bu[lzun-]lar BT XXVI (s.148 61b.1-9), (s.149-150 62b.1-7), (s.151 66b.1-8) Hts. IX, X (s.159 15-22)

### el yaruq

yıparay el yaruquy açınañ MO. (s.110 20.17)

### el yıgmış [ ]

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bæg-kä el yıgmış [ ]M-K' bögi šilavanti t(ä)ñrim-kä [ ] tutuñ-ka vapšintu tutuñ-ka [ ] täñrim-kä yarıçuk t(ä)ñrim-kä [ ]M-K' buyan- lig inal-ka el ornatmış [ ] turmış inal-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]Y turmış inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]WRMTŞ inal-ka el ornatmış t(ä)ñrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä yarp [ ] iklätmiş tutuñ-ka elig t(ä)ñrim[ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmış t(ä)ñrim-kä [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kä basana [ ]s ı[na]l-ka altmış šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

### el+tiräk

qu+tiräk açarı el+tiräk birlä inçä tedi-lär MO. (s.104 18.7-8)

### elıngan t(ä)ñri

[ ... ] elıngan t(ä)ñrim ... ] BT XXV (s.306 4257)

### elig t(ä)ñrim [ ]

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bæg-kä el yıgmış [ ]M-K' bögi šilavanti t(ä)ñrim-kä



[ ] tutuŋ-ka vapšintu tutuŋ-ka [ tã]rim-kä yarıçuk t(ä)ŋrim-kä [ ]M-K' buyan-  
 lıg inal-ka el ornatmış [ ] turmış inal-ka kutaçuk t(ä)ŋrim-kä [ ]Y turmış inal-ka  
 ornaçuk t(ä)ŋrim-kä [ ]WRMTŠ inal-ka el ornatmış t(ä)ŋrim-kä [ ]Q inal-ka sävig  
 t(ä)ŋrim-kä yarp [ ] iklätmiş tutuŋ-ka elig t(ä)ŋrim[ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]  
 ]L-Q' kız turmış t(ä)ŋrim-kä [ ] togrıl t[u]tuŋ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ŋrim-kä kıtay  
 bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ŋrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ŋrim-  
 kä basana [ ]s ı[na]l-ka altmış šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

### **elig**

[ ärt]miş adın ažuŋ-ka sanlıg bolmış ulug ațam sıŋkar totok bægkä ulug anam [ ]  
 ]W totok bægkä eçim tudan açari-ka yãŋgãm kutug t(ä)ŋrim-kä tugmış ațam 'K/Z inal-k[a  
 tug]mış anam ogul yetmiş t(ä)ŋrim-kä eçim tagay inal-ka yãŋgãm sävinç t(ä)ŋrim-kä anam  
 üštäk t(ä)ŋrim-kä anam ana hatun t(ä)ŋrim-kä bäkümiş totok-ka atam karamuk inal-ka anam  
 arıg kunçuy t(ä)ŋrim-kä ațam ödüš inal-ka adak totok inal-ka anam taz küŋ t(ä)ŋrim-kä  
 anam buyançog t(ä)ŋrim-kä äkãm tärım kunçuy t(ä)ŋrim-kä yãŋgãm tadarçın t(ä)ŋrim-kä  
 eçim ațsız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[š]ım kutlug-ka karna šäli-kä ana hațun t(ä)ŋrim-  
 kä adašım elig-kä yıgılmış t(ä)ŋrim-kä kã/ig t(ä)ŋrimkã ölgäšük üdlärintä ög-lärin köŋül-lärin  
 yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmış ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup  
 üstün tužit t(ä)ŋri yerintä burhan-lar uluš-ınta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270  
 152.17-26) ETŠ (s.218 4-9)

### **eligi (k.)**

o[glum kız-]ım TYR'[ o]glum Q'N[ -] Q' o[g]l[um] basa-ka oglum Y[ ]  
 ]k[a]nturmuş šäli-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] öțükän-kä kızım ogul yetmiş-kä kız[ım]  
 karamuč-ka k[ız]ım eligi-kä kızım sımaçuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]ım lala hatun-ka  
 o[g]lum baça[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]š (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka  
 kızım baçag (P) hatun-ka bægim [kut]admış (P) bört-kä oglum baçag-ka bægim ödüš-kä  
 kızım iliçük-kä kızım k[örk]l-ä-kä kızım äsän kunçuy-ka [ ya]gmur-ka inim P///N-kä  
 oglum [ ]' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16)

### **enç buk-a tarugaçi (e.)**

adın ažuŋ-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'äš-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši açari [ ]  
 ]NKK' yıragu bæg ögrünç-ä ana tärım artadaz [kirä]šiz tarugaçi saŋguŋ taŋgusuk vušin ulug  
 [ata]m saŋgır tarugaçi tiliçä wušin laçın inal bay inal arıg kurtga tärım sulagı inal barak  
 buka saŋguŋ [ ]L'N [wu]šin asan kutlug wuši[n] s[ ] sävinç vušin kıpçak suin ši T[ ]  
 ] vušin tugmış atam tegin buka saŋguŋ külüg tegin vušin kađın-larım sä[vin]ç yaŋa wuši  
 ögü vušin tilik togrıl çuŋçin apag-a-larım enç buk-a tarugaçi ordo buk-a tarugaçi buzaĝu  
 inal '[ ]vu]šin tärım sävinç kutlug tarugaçi çäpäk teg[in ]tegin yiznãm küräk kay-a  
 çın vuu-š-[in ]P siçing [ ] abdala tayking s[an]gguŋ açi-larım utpalaširi ratnaširi  
 başlap t[u]gmış-larım kađaš-larım tagay-larım yegän-lärim šabi-larım terin-lärim kuvrag-  
 larım birlä ulatı tört tugum beš ažuŋ-takı ög kaŋ bolmış tın(1)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-  
 ta tugmış äsär-lär t(ä)rk tavrak ozup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niŋ adištıt-ınta

ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmış bahşı-larım ülgülänçsiz özlüg yaş-[lıg yertinçü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inça tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41)

### **enç kaya (e.)**

kutlug tegin-kä eçim kara inal-ka yänä[m ] töläk t(ä)ñrim-kä baltızım särmiş t(ä)ñrim-[kä ] baltızım tirmiş-kä inim T[ ] [ ]D[ ]/// [ ] [ inim] it kay-a inal-ka inim anuy kay-a-ka [ inim] enç kay-a-ka yiznäm ara kay-a inal [ ] ç t(ä)ñrim-kä tuşmış kälınim [ ]P äyiş (?) [ ] BT XXVI (s.254 136.1-8)

### **erinçin bæg (k.)**

yänä y(e)mä bo buyan küçintä [ ]P oron lam-a bahşı yängäm kutlug tegin K[ ] [ ] kız t(ä)ñrim oron tegin t(ä)ñrim siñil-lär-[im L']R-YM sarıg açarı çin tegin kälın t(ä)ñrim [ ] kızlar-ım tanyaşiri bæg erinçin bæg [ ] bæg kälınim turmış tegin başlap yänä y(e)mä [ ]WČY bæg äkäm tilik tegin kız t(ä)ñrim yegän [ ] nirmala-şiri bæg nim-a-şiri bæg yegän BT XXVI (s.119-120 42.45-58)

### **erklig kan (Yama'nın uyurca karşılığı)**

erklig kannıñ ekesi ürüg uzatı keçer siz kök öñlüg bindatu ton AY. VII (s.160 736-737)

### **esen**

bu buyan edgü kılnıç küçinte burқан қутın bulup biz esen sılgı tigin birle kininte but kötürmeçe tınlıg oğlanınga bulturayın nırvanıg ang tüpinde ETS (s.238 26.24-27)

### **eşi**

ödig bitig . bir yıpçaq atlıy oyl beş tonluy qars-qa yürün üç tonluy qars-qa .. yaruq-qa beş tonluy qars-qa .. eşi tört tonluy qars-qa .. köl qunçuy altı tonluy qars-qa yutay altı tonluy qars-qa .. yegän apa üç tonluy qars-qa köl apa tört tonluy qars-qa xwaçan tört tonluy qars-qa toñuz bir tonluy qars-qa quba bir tonluy qars-qa bir täßä toquz tonluy ..... käräkü-kä bir tonluy ..... MO. (s.167 34.19-28)

### **ezrua** Bir ilah adı. (Tanrı Zervan. AY III)

ezrua t(e)ñ[r]i inçe tédi EUDÇ (s.56 272) Maitr. (s.40-41 1.48-56), (s.50 7.23-31), (s.56 10.27-36), (s.58 11.37), (s.58 12.12-14), (s.63 16.23-26), (s.64 17.5-6), (s.66 18.51-54), (s.76 26.28), (s.88 37.10), (s.89 38.33-38), (s.111 55.9-14), (s.114-115 57.34-38), (s.149 81.2-7) SDB. (s.117 363-364), (s.134 507-508) AY. VII (s.123 233-238), (s.150 605-609), (s.124 247-249), (s.164 777-781) AY III (s.73 192.6-12), (s.74 192.22-193.5), (s.77 197.5-10) bk. azrua, äzrua, azrua

### **fa hen**

.... fap hen fapşı adaşın yitürmiş yer ol Hts. IX, X (s.268 2-3)

### **fri-roşan täñri**

aşnuqı uluy ellig täñri xanı äzrua täñri ekkinti bilgä ög täñri üçünç ärdämlig xormuzta täñri törtünç säbinmäk beş täñri .. beşinç taßranmaq fri-roşan täñri altınç kertü ßam täñri kim künkä yañı täñri-lik yaratır MO. (s.38 5.4-9), (s.39-40 5.27-46), (s.55-56

6.1-15)

**fukēn**

öñrä taoan taiši atl(i)g a[çari] fukēn atl(i)g hanıg ütläp [sü-]kä barmakın tıda umadı Hts.VI (s.48 1265-1267)

**fuu tayši** fuuChan ustası Fu Xi'nin soyadı. Çin. Fu tayši Usta, hoca. Çin. dashi

amtı munta lovudi atl(i)g t[(a)vgaç hanka] fuu tayši atl(i)g b(ä)lgürtmä ätözlüg kişi körklüg maytre bodis(a)t(a)vning y[a]ngırtı takşurmuş [nomlayu y(a)rılıkamış] kimkoke nomnung başlagın ayu [berälim ] BT XXVIII (s.54 B011-B015), (s.54 B016-B017), (s.56 B027-B028), (s.56 B032-B034), (s.56-58 B037-B039), (s.58 B039), (s.62 B095-B099), (s.207 D218-D221)

**fux hi ?**

fux hi atlıy xan ädgüsi taqı közünür kökülür Hts. IX, X (s.8 10-11)

**g(o)palı** Bir şeytan adı. Skr. gopāla

manıb(a)drı p[urna]b[adr]ı g(o)palı satagırı [h]aymavati.. pañçıkita ulatı yekler uruñutları e[r]d[ini]lig yarıkların kedip busuşlug sakınçl(i)g köñülin kök kalıkta ı[naru ber]jü yor[id]ılar EUDÇ (s.67 397-402)

**ganda-ħastı** Bir bodhisattva adı. Skr. gandhahastı

ary-a vayruçana eksübi amıda-ayusı ayağuluğ badıraşırı su-çantrabudı ançulayu oğ sury-a-garbi vaşır yalınlıg alp samantabadıra vaçır-a tuvaça ava-lukiða-işvara nırvana kidu ardın ganda-ħastı başlap bodısatav-lıg arıg tirin kuvrağ öz-e ağırladıur ETS (s.76 9.65-72)

**gantam vçirini** 16 tanrı kızının on ikincisi. Skr. Gandhā Moğ. Gandi, Ünür-ün, Ünürçi Tib. Dri-çhab-ma, Byug-pa-ma Uyg. Ädgü yit-liy suv

gantam vçirini vçir-a puçiti a xung vsir-liy tngri qızı ärür BT VII (s.39-40 A.191-192), (s.57 A.644-647) bk.ädgü yitliy suv

**gantırve** Skr. Gandharva

suprayi gantırve-lar ärdinıg boşgungalı tutğalı-ı okıgalı okıtğakı bititğäli-i bititğäli ögrätig kılmiş k(ä)rgäk BT XXVI (s.84 17.152-155)

**gañ [ügüz ha]tunı** Gangambika olarak da bilinen Gangadevi, bugün Hindistan'ın Vijayanagara İmparatorluğu'nun 14. yüzyıldan kalma bir prenses ve Sanskritçe şairiydi. Vijayanagara kralı Bukka Rayal'in oğlu Kumara Kampana'nın karısıydı. Skr. Gaṅgādevī

t(ä)ñrilär [ärkli]giya ol üddä {bir} gañ [ügüz ha]tunı atl(i)g bir kunçuy [ol] yıgılmış [kuvrag arasınta] [ärt]i BT XXI (s.160 1141-1145)

**gaudami qatun** Skr. gautamī

qaltı gaudami qatun ägirmiş altun kraža tep öñgräki tüzünlär sözläyür azu yämä satıysız ton tep nomta äşidilür Hts. IX, X (s.96 8-12) bk. gautami, gaudami

**gaudami**

gaudami atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga ,, ,, yükünürbiz BT II (s.48 1112-1114) bk. gautami, gaudami qatun

**gautam** Toh. A < Skr. gautama

polar gautamniñ tethselarri TT VIII (s.41 E.35), (s.42 E.39) bk. gavdam, gavşam

**gautami** Skr. Gautamī

... - ayağka tegimlig anant (gauta)mi qatun oğrınta iki ilgin qavışurup tengri tengrisi burqan(ka) (i)nçe tip ötünti Maitr. (s.71 21.18-21), (s.71 21.21-23), (s.71 22.11-12), (s.72 23.8-11), (s.74 25.1-4) bk. gaudami, gaudami qatun

**gavanpati** Gavampati, Arhant'ın durumunu bilen ve ilk atan on kişiden biri olan Buda'nın bir öğrencisidir. Skr. Gavampati

anta-da basa barnaslıg bay bedük kişiler oğlanı yaşı purnı vimali gavanpati subahuda ulatı biş inallar arhant qutın bultı-lar Maitr. (s.51 7.32-37)

**gavdam** Toh. A Gautam < Skr. Gautama

qaçandınbärü gavdam toyin-qa yala qodyu uçluy başlıy sav tapmaz ärdimiz BT III (s.35 181-182) bk. gavşam, gautam

**gavşam** Skr. Gautama

yana qaltı braman ayıtduqta atı kötrülmiş-ke inçe tip gavtam-a yir qayu-qa tayaklıg-in inçip turur tip atı kötrülmiş kiginç birü söz-lemiş ol Üİ (s.37 103b.13-15) bk. gavdam, gautam

**gayakaşipi** Bir Arhat adı. Skr. Gayā-Kāśyapa

kim-lär ärki tip tisär [inča qlti] ayay-qa tägimlig [atyantikundini] arxant ayay-qa [tägimlig] ašvaçi arxant ["ayay-qa] tägimlig başbi arx[ant "ayay-qa] tägimlig maxanami [arxant"] ayay-qa tägimlig [badriki arxant] ayay-qa tägimlig maxa[kaşipi arxant"] ayay-qa tägimlig ur[ubilbakaşapi] arxant ayay-qa t[ägimlig] gayakaşipi arxant " a[yay-qa] tägimlig nařikaşipi arx[ant"] ayay-qa tägimlig šari[putri] arxant ayay-qa [tägimlig] [mxa motgalyayan]i arxant ["] tk bir yalinguz anant toyin oq arxant qutin bulmaduq boşyutluy qutluy-lar-ning orun-inta turmiş ärdi BT XVIII (s.124 0039-0057)

**ge šo**

ol ödün ol güx xua si sānğrämdäki vırxar başçi huy tik açarı nom aqtardaçi ge šo açarı ol tünlä ikigü barça bir täg tül kördilär Hts. IX, X (s.182 5-10), (s.204 3-7)

**gentsuñ fabşı** Çin. Yan cong fa shi (Çin. çev.)

[yemä kutlug ulug tavgac elintä üç agılık nom ötgürmiş küilib tayši ödig alıp] [tavgac] tilin[çä yaratmış] [gentsuñ] fabşı [atlıg nomçi] açarı keñürtmiş t[avgac] tilintin yänä be[š balık-lıg] šinško šali tutuñ [yanırtı] türk tilinçä ävir[miş bodisatav] taito samtso açarı-[niñ] yorıkın ukıtmak at[lıg tsi-]ın çüen tegmä kavi [nom] bitig üçünç ülüş bö[lök] tükädi BT XXVI (s.147 60.1-12) Hts. IX, X (s.158 1-7) bk. gentsuñ fabşı

**gentsuñ fabşı**

amti bo nomug keñürtdäçi gentsuñ fabşı i[nçä] tep tedı Hts.VI (s.48 1259-1261) bk. gentsuñ fabşı

**gi xiu**

söki öngräki savlarda gi xiu atlıy tängrim ädrämi yeli yalnguz kötrülmiş ol kenki ödlärdä Hts. IX, X (s.8-9 12-15)

**gin tsoy gün**

tängri bolu yarlıqamışda ken si mi si sängrämdäki şö tsua tao suen lür ši atlıy açarıqa väjširavanı maxaracnıng beşinç oyli gin tsoy gün kälip öz ..... inča tep tedi Hts. IX, X (s.226 6-12), (s.228 8-9), (s.230-231 10-13)

**giti včirini** 16 tanrı kızının yedincisi. Skr. Gītā Moğ. Dayuči Tib. Glu-ma Uyg. İrayu

giti včirini včir-a pučiti a xung vsir-lıy tngri qızı ärür BT VII (s.38 A.166-167), (s.56 A.627-631) bk. irayu

**godayu** Bir iblisin adı. < Skr. Godhāya (?)

y(ä)mä kaş ulušta godayu baru y(ä)mä atipur ulušta avant ulušta çatadiri sinhabale g(a)rtrakut ulušta badre ulušta säkizinç yäk uzun tonlug atl(ı)g çayti ulušta vađi yäk avate yäk kati y(ä)mä upakati atl(ı)g yäklär ançulayu varunavati ulušta ärürlär Diş. (s.90 655-663)

**gopale** Bir iblisin adı. < Skr. Gopāla

inča k(a)ltı indre some varuni praçapadi baradivaçi işani çanđani anpi mananiki vayraçane kamaşirişti kinikanta kanđaka pağar manir maniçari paranaği upapançiki satagiri haimavati purnake kanđirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarınğ eligi çanarşabi çitriçiri y(ä)mä gant(a)rve đirgaşakuti y(ä)mä mantale pançalaganđi sumani đirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkınçıglar çambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diş. (s.91-92 674-689)

**gotiki** Nirvāna'ya ulaşmak için bıçağı ile boğazını kesen veli (arhant). Skr. Godhika

kaltı gotiki atlığ arhant toyın kentü yülügüsi öze boğzın bıçıp nırvanğa bardı Maitr. (s.41 2.6-9), (s.44-45 3.49-55)

**grdabhi**

sävgülük amranyuluq täg körtlä körkin yrliqançuçi köñül-lüg yavlaq atavaki ayu ... qodıyay ärki .. atavaki yäk-niñ ... inisi grdabhi yäk artuqraq ögrünçülüg sävinçlig ... ät'öz-in ayasın qavşurup ... inča tip ötünti TT X (s.22 T III 84-39.256-263)

**gunamati**

bursang quvray<-liy> alqu tüz-ün-lär iduq-lar quvray-inga şasdırakarı vasubantu baxşı-qa ulatı mn-ing öz baxşim guna-mati baxşı-qa ymä mn uyradım AT. I (s.22 11-13) bk. gunamati, gunaprabi

**gunamati** Skr. Guṇamati

antaş oğ tip ayağ-qa tegimlig gunamati bahşı munı söz-l(e)r Üİ (s.45 110a.14-15) UAT (s.166 11-13), (s.402 3374-3379) bk. gunamati, gunaprabi

**gunaprabi** Parvatalı bir burkancı idi. Valabhi'de yaşadı. Birçok eseri vardır. Bir başka adı da Gunamati'dir. Skr. Gunaprabhā

enetkek ilteki vaybaş şastar yaratdaçı karungrivi sangabtri gunaprabhi manoratide ulatı baqşılar qutinga yükünür men Maitr. (s.44 3.46-49,- SH. 466a; HH164b'den) bk. gunamati, gunamati

**guxapa** 24 Gurudan 12.si. Skr. Guhyapāda Tib. Guhya-pa

munung ulalu kälmiş baxşı-ları ärsär vçir-a dari vçirapani sarxapa nagarçuni şavaripa luyupa darikapa vçir-a-ganti-pa kurmapada çalandar-a-pa kiraşna-çary-a-pa guxapa viçay-a-pada tilopa naropa abakirti vagişvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxşı uluy saskau-a baxşı irçibsun baxşı saskau-a pantit baxşı payıspa baxşı bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

**guy bux**

godı qiltı guy bux atlıy eligig nom sävmäkig quruy üzä üntürdi Hts. IX, X (s.19 15-17)

**guy di**

näng inçip yalnguz użik üzä körkläntürmiş ärmäz guy di xanıy birlä yänä bütürü bitimiş ol xan mi xan savın Hts. IX, X (s.16 6-10), (s.126-127 10-14), (s.147 19-21), (s.166-167 11-18)

**guy lim**

inča körü tinglasar guy lim huy uen atlıy şen ši açarilar yang qotdilar Hts. IX, X (s.153 15-17)

**guy vu**

guy vu atlıy bäg tsao şu bitigüçilär ..... ärti Hts. IX, X (s.61 22-24)

**guy xiu**

guy xiu atlıy tängirim bi taş yaratdurmaq üzä angayu biltürdi ädrämin tay pu atlıy baliqta Hts. IX, X (s.50-51 11-14)

**haimavati** Bir iblisin adı. < Toh. A Haimavati < Skr. Haimavata

inča k(a)ltı indre some varuni praçapadi baradivaçi işani çançani anpi mananiki vayraçane kamaşirişti kinikanta kañdaka pağar manir maniçari paranaği upapançiki satagiri haimavati purnake kañdirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi çanarşabi çitriçiri y(ä)mä gant(a)rve ñirgaşakuti y(ä)mä mantale pañçalaganđi sumani ñirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkınçıglar çambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug ınag bolzunlar küzädzünlär Diş. (s.91-92 674-689) bk. himavati, haymavati, hymavati, hymava-, xaymavati

**han kulı** (e.)

eçim aşız-ka eçim yam inal-ka yäñ(g)äm sumak t(ä)ñrim-kä [ tur]miş buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açarı bäg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yäñgäm içkälmiş t(ä)ñrim-kä eçim äsän inal-ka yäñgäm el [ eçim ]/ inal-ka yäñgäm basana t(ä)ñrim-kä eçim bägiçük inal-ka [yäñgäm -Q'] eçim han kulı-ka yäñgäm atay kunçuy-ka iç kadiçük-kä [ ] kay-a şäli-kä sumak t(ä)ñrim-kä kadın atam kädik totok bäg-kä [kadın anam ]-Q' eçim basana inal-ka inim käräksiz-kä kälirim tilik sarıg [ ] el almiş t(ä)ñrim-kä adaş-ım

bolmiş-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K' kızım aţay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülig küsüş-läri kanıp 'añ kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

### **hanme**

tägdı hanme atl(ı)g han ugrınta t(a)vgaç uluşka, inçip tülintä közünmäki üzä y(a)rutdı öñdüñki uluşlarig ädgü ögli köñülnüñ agırı üzä Hts.VI (s.78 1554-1558)

**haymavati** Bir şeytan adı. Skr. haimavatá

satagırı haymavati pañçıkıt[a] ulatı yekler uruñut[lar]ı [erdi]nilig ya[rıkla]rın ked[i]p busuşlug sak[inçlıg köñülin] ke[lip...] lyğ t' inaru berü yorıdılar ötrü ç[aş]tan[ı] [élig] beg ko[r]kınçsız köñülin rakş(a)s[ka] [yakın kelip er]ti EUDÇ (s.64-65 364-369), (s.67 397-402) bk. himavati, haimavati, hymavati, hymava-, xaymavati

**hen uen** Xuan Yuan.

ädrämlig ulamaqı üzä öñgräki hen uen atlıy eltä ärtmiş cuen hux atlıy xanda yegädmiş yarlıqar Hts. IX, X (s.34 1-4)

### **huñ bio**

[huñ] bio atl(ı)g açarı äsrinü s[av] sözläp çäo kiñ han köñ[ülin] amırtguru umadı Hts.VI (s.48 1267-1270)

**himavati** Bir iblisin adı. < Skr. Haimavata

şaravadi himavati pañçali pañçalakuri y(ä)mä ulug çog yalınlig bo yäklär küzädzünlär Diş. (s.84 584-586) bk. haymavati, hymavati, haimavati, hymava-, xaymavati

### **hin xua**

qaltı yox ki atlıy xan hin xua atlıy bilgä qamay ädgülärig yomtaru tutmiş täg näçükün uyay ärdi Hts. IX, X (s.22 6-10)

**hitayşi** Eski bir Buda ismi. Skr. hitaişin Toh. A hitaişi

purñi atly tñri burxan-niñ .. ançulayu ymä kauñdiñi apraçiti .. hitayşi .. ratnaşiki.. .. prañati .. artadrşi .. yaşotari .. añuruti .. suñitri-ta ulatı burxan-lar-niñ qutınta buyanınta bo-o magat uluşdaqı adası tudası kitzün tariqzun TT X (s.20 T I D-2.227-234)

### **hiu baylıy huen bi**

sam tso açarı ..... nom ävirdäçi yumuşçılarıy başlataçı hiu baylıy huen bi atlıy bäg ol oq yilin ikinti ay üç yangıqa içgäru xanqa ötünti Hts. IX, X (s.232 1-7)

### **hiu gen**

anı üçün wi wang hiu gen tegmä iki xanlar bitigindä sözläyür Hts. IX, X (s.62 9-11)

**hormuzta** Budizm'de Indra olarak bilinen Tanrı'ya verilen isim. (Manihaizmde ilk insan, Hüzmüz. H) Soğd. xwrmzt

ötrü hormuzta t(e)ñri y[aşomayatrı bodis(a)t(a)vka] inçe tıp tedi EUDÇ (s.57 279-280), (s.59-60 302-310), (s.79 543-546), (s.107 842-847), (s.110-111 884-887) BT XXI (s.158-159 1095-1100), (s.163-164 1213-1227) Diş. (s.55 139-140), (s.95-96 729-

742), (s.96-97 742-745), (s.100 784-793), (s.101 802-806), (s.101-102 806-809), (s.102 815-816) BT XX (s.102 0621-0624), (s.104 0649-0654) Maitr. (s.40-41 1.48-56), (s.43 2.49-61), (s.66 18.51-54), (s.67 19.1), (s.88 37.5-8), (s.88 37.12-13), (s.99 45.8-10) BT XXVI (s.99 35.2-5), (s.106 39a.152-155), (s.179 81.51-56), (s.182 82.27-35), (s.195 100.12-15), (s.227 123.4-6), (s.229 124.6-11), (s.235-236 128.8-16), (s.256-257 138.1-7), (s.102-103 39a.34-37), (s.105 39a.139-142), (s.116 41.19-21) SDB. (s.98 197-198), (s.104-105 253-256), (s.106 268), (s.106-107 273-274), (s.107 278-279), (s.108 284-288), (s.117 363-364), (s.117 365-366), (s.117 367-368), (s.118-119 379), (s.134 507-508), (s.136-137 533-536), (s.143 589-590), (s.143 593-595) BT XXIII (s.166 H071-076) AY. VII (s.124 252-256), (s.150 605-609), (s.166 805-808), (s.174 898-900) H (s.78 1-5), (s.78-79 7-10), (s.79-80 16-39), (s.81 70-80) AY VI (s.94 393-397), (s.99 470-492), (s.111-112 621-636), (s.119 728-733), (s.119 734-739), (s.123-125 787-805) TKMÖ (s.29 10-13), (s.29 14-19), (s.29 19-21), (s.30 23-26), (s.45 50-52), (s.46 57-60), (s.46 63-65), (s.47 70-72), (s.87-88 174-189) bk. qormuz-ta, hurmuzda, qormuzta, xormuzda, xormuzta, xormuzta, xurm(u)zta, xurmuzta

#### **huen tso** Xuan Zang

toyin huen tso qung lu si sängrämtä tängri xanimiz yarliyinga tägip bulu tägindimiz Hts. IX, X (s.6 3-6), (s.7 24-25), (s.14 8-9), (s.17 19-21), (s.23 14-17), (s.24-25 13-17), (s.29 17-25), (s.32 9-10), (s.39 14-17), (s.47 17-22), (s.56 9-12), (s.68 2-8), (s.70 5-11), (s.71 22-26), (s.76-77 13-14), (s.84 6-9), (s.86 3-10), (s.98-99 12-16), (s.100-101 13-18), (s.102 1-4), (s.102 17-18), (s.104 1-3), (s.104 8-11), (s.106 5-6), (s.107 1-10), (s.112 1-7), (s.120 2-8), (s.121 20-22), (s.123 19-22), (s.123 22-24), (s.130 3-9), (s.137 14-16), (s.138 9-11), (s.143 16-19), (s.144-145 9-14), (s.148 5-9), (s.187 21-22), (s.202 3-4), (s.203 21-23), (s.204-205 12-16), (s.208 9-11) bk. huintso

#### **huin pi** Çin.

.../ nom ävirdäçi yumuşçı-larıy başlataçı hiu baylıy huin pi atl(i)y açarı ol oq yıltä ikinti ay üç yangı -qa içkärü xan-qa ötünti Hts.X (s.45 976-981)

**huintso** Hsüan Tsang (rahiplik adı, kendi kendisinden söz ederken kullandığı ad). Çin. Yien dzang

m(ä)n huintso üç yetmiş yaşa-tım Hts.X (s.25 347-348), (s.33 544-548), (s.33 563-565), (s.34 581-585), (s.36 632-634) bk. huen tso

#### **huitih** Yu Hua manastırı başrahibi Çin. Hui-teh

bo tıltayın k(ä)ntü-nüng tıtsı-sı ol v(i)rxar-daçı sıçu huitih açarıy kältürtüp “ tülün-täki bo sav-larıy bir qoţmadın tükäl sözlädi Hts.X (s.33 557-561), (s.38 697-700)

#### **humar**

pısı hatun kul y(e)gän kut y(e)gän p[ata]r an[an]t(?) d(a)rm v(a)tz açarı si[ñ]tsi açarı bägsig kulçor kut y(e)gän kutlı y(e)gän kul bars hatun s(ä)vig humar kamag ka kadaş in(i) eçi ataylarım(ı)z közünür aţunta igs(i)z togas(ı)z ärmäki bolzunlar BT XXVI (s.158 71a.12-19)



**hurmuзда**

āylār otoz üt tört peş birār tāş taşig bir alte üt boloṛ tārri ortosindā 91 sayu hurmuзда rocqā tāgi ymä paşlāp sām tart ol ygermi ol pölük ur taqi 2 tāş sāni taş qālir beş bir āy źul 4 küm muntāqi sāñdā birār tartmiş üt poloṛ 20 ol 72 tāş bir taş birtim TT VIII (s.65 L.37-42), (s.65 L.48) bk. ḳormuz-ta, hormuzta, qormuzta, xormuzda, xormuzta, xormuzta, xurm(u)zta, xurmuзда

**huy lip**

huy lip tayši ödig alip tavyač tilinčā yaratmiş gen tsung fapši atliṽ nomčī ačarı kengürtmiş tavyač tilintin yana beş baliqlıṽ şing qo ša li tu tung yangirti türk tilinčā ävirmiş Hts. IX, X (s.158 1-7), (s.246 2-3)

**huy tik**

ol ödün ol güx xua si sāngrāmdāki vırxar başči huy tik ačarı nom aqtardači ge šo ačarı ol tūnlā ikigü barča bir tāg tül kördilār Hts. IX, X (s.182 5-10)

**huy uen**

ötrü lu šan atliṽ taydaqı huy uen fapši atliṽ ačarı uz tutmiş ädgü köngül yoriqi umuy šim .... atliṽ taydaqı tao lim Hts. IX, X (s.151 20-24), (s.153 15-17)

**hü bayliṽ gin tsüng**

hen ki atliṽ yilning başlayuqi yilinta yaz üçünč ay guy tonguz künkā xan yaratmiş uluy tsi in si sāngrāmdāki bi taş bitigin törü bölükintāki bitkäčilār ulatı hü bayliṽ gin tsüng atliṽ bäg elgintā tsi in si sāngrāmtā sam tso ačarı Hts. IX, X (s.5 17-25)

**hvz-a Hβz'**

ymä nom qutı tngri-nng amraq oṽul-ı hvz-a wruṽ-an il-ig šad bal-ıqda ärti BT V (s.50-51 448-450)

**hwa čäčäk ädrām** Buddha adı.

hw[a] čäč[äk ädrāmilig atl(ı)g t(ä)ṽri b]urh[an ku]tıṽa yükünürbiz BT XXV (s.108 871-872)

**ḥymava-**

ötrü ḥymava- Maitr. (s.52 7.62) bk. himavati, haimavati, haymavati, ḥymavati, xaymavati

**ḥymavati**

anta ötrü ḥymavati inče tip tidi Maitr. (s.50 7.15-16), (s.50 7.4-8), (s.51 7.39-40) bk. himavati, haimavati, haymavati, ḥymava-, xaymavati

**ıķıaṽ isman** Tib.Rkyañ-sman

bo törtünč tāgzinč nom ärdinig erinč č(a)hšap(a)t mangal toyın ıķıaṽ isman raṽna-v(a)čir ikägünüṽ ötügiṽa sin takıgu kün tolu boltı BT XXVI (s.93 27b.2-4), (s.94 28.1-11), (s.105 39a.124-126), (s.106 39a.166-168), (s.106 39b.5-8)

**ılačuk** (e.)

[ ] inim (P) [ ] [ ] šānggä (P)-kā inim kutlug [ ] Q-Q' kälirim togana-ka inim miṽır-ka [ini]m ılačuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[älini]m küsüş-kä siṽilim buyana(?)-k[a]

küdägüm bulat-ka tünürüm tasyan inal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanši-im toyın kulı inal-ka ogul kunçuy t(ä)ñrim-kä aš-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bäg-kä laçın-ka sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür ažu-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[üg] küs[üş-läri] bütüp kanıp [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luš-ınt]a t[ug]mak-ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

**ım-a şiri beg** Bir kızın adı. Skr. ?

yana yime buyan küçinte ....p orun lam-a baqşı yengem kutluğ tigin kı[z tengrim] .... [kı]z tengrim orun tigin tengrim singil-ler-i[m] .....-ım sarıg açarı çın tigin kelin tengrim ..... kız-lar-ım tanyaşiri beg irinçin beg ..... kilinim turmış tigin başlap yana yime ..... uçı beg ekem tilik tigin kız tengrim yigen ..... nırmala şiri beg ım-a şiri beg yigen ..... ETŞ (s.222 22.45-59) bk. tanyaşiri beg

**mal**

eçim aşız-ka eçim yam inal-ka yäñ(g)äm sumak t(ä)ñrim-kä [ tur]mış buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açarı bäg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yäñgäm içkälmiş t(ä)ñrim-kä eçim äsän inal-ka yäñgäm el [ eçim \_\_\_/ inal-ka yäñgäm basana t(ä)ñrim-kä eçim bāgiçük inal-ka [yäñgäm -Q’] eçim han kulı-ka yäñgäm aţay kunçuy-ka iç kadiçük-kä [ ] kay-a šäli-kä sumak t(ä)ñrim-kä kadın atam kädik totok bäg-kä [kadın anam \_\_\_]-Q’ eçim basana inal-ka inim kāraksız-kä kälınim tilik sarıg [ ] el almış t(ä)ñrim-kä adaş-ım bolmış-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ \_\_\_]-K’ kızım aţay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp ’äñ kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

**mal T’[ ] (e.)**

ü[ç] ärdini-kä akınçs[ız \_\_\_] köñüllüg upase mal T’[ ] upasanç(?) [ ] t(ä)ñrim birlä ätöz (P) [ärtimligin äd tavar] män(ü)süzün çingar(P) [ bo nom] bitig bititü (P) [täğintim \_\_\_] BT XXVI (s.164 72.1-5)

**manč sajun**

tun oşul baş oşul manč sajun çor tiräk tññrim swyn tünärig bāgsig totoq täñrikän MO. (s.57 7.4-6)

**myana-sen toyın**

änätäk el-intäki upadyaye çinamitre šila intir-a bodi li kälämäçi myana-sen toyın üzä ävirtilip yañtil üzä y(e)mä sapılıp oronka entürülmiş ärür BT XXVI (s.207 109.1-4)

**ısdavrı toyın**

y(e)mä buşı idisi süzäk köñüllüg ratnavaçir ıkıaşıman ikägünün kertgünçinä altun önglüg y(a)ruklug nom ärdiig ötünmāk üzä erinç ç(a)hşap(a)t mañgal toyın beşinç ayınıñ y(e)g(i)rmi ikisi ki toñuz çı tegmä tutmak kün kamag pınsun tınl(ı)glar asıgıña yagızka enär kün üzä toñguvan balıkda ratnav(a)çirniñ evintä biz ç(a)hşap(a)t mañgal ısdavrı toyın suvasti toyın bilgätaloy toyın üçägü başlayu bitidük yänä altınç ayınıñ altı yañısı şim siçgan y(e)mä ısdavrı toyın beşinç küin nomug bitiyü tolu kılım BT XXVI (s.94 28.1-11) bk.

č(a)hšap(a)t maŋgal ısdavrı toyın, č(a)hšap(a)t maŋgal toyın

**ısuyma** Aydınlatıcı.

nunč ädgü qılınçlıy yaruq ay täŋri biryegirminč tüz köŋüllüg yaşın täŋri kâni-roşan täŋri ekki yegirminč yaruq ısuyma burxan-lar tükämiş boltı MO. (s.38 5.12-16)

**ısxraq** Isaac adının süryanice şekli.

yemä toya tüzün qılını bilgä qopqa yaraylıy alquqa säβiglig ayaylıy ädgü atı yadılmış inimiz ısxraq-qa yäŋgämiz qutluq silig kâlinimiz azıy-qa čäčäk-kä nätäg silär ädgü-mü esänmü silär-niŋ esänigizläri ešidip ögirär säβinür biz MO. (s.115-116 21.1-5), (s.116 21.14-16)

**ıt kaya mal** (e.)

kutlug tegin-kä eçim kara inal-ka yänä[m ] töläk t(ä)ŋrim-kä baltızım sârmiš t(ä)ŋrim-[kä ] baltızım tirmiš-kä inim T[ ] [ ]D[ ]/[ ] [ ] inim] ıt kay-a inal-ka inim anuy kay-a-ka [ ] inim] enč kay-a-ka yiznäm ara kay-a inal [ ] č t(ä)ŋrim-kä tušmıš kâlinim [ ]P äyiš (?) [ ] BT XXVI (s.254 136.1-8)

**iç kâdiçük**

eçim aışız-ka eçim yam inal-ka yän(g)äm sumak t(ä)ŋrim-kä [ ] tur]miš buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açari bæg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yän(g)äm içkälmiš t(ä)ŋrim-kä eçim äsän inal-ka yän(g)äm el [ ] eçim ]/ inal-ka yän(g)äm basana t(ä)ŋrim-kä eçim bägiçük inal-ka [yän(g)äm -Q'] eçim han kulı-ka yän(g)äm ațay kunçuy-ka iç kâdiçük-kä [ ] kay-a šâli-kä sumak t(ä)ŋrim-kä kadın atam kâdik totok bæg-kä [kadın anam ]-Q' eçim basana inal-ka inim kârâksiz-kä kâlinim tilik sarıg [ ] el almıš t(ä)ŋrim-kä adaš-ım bolmiš-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K' kızım ațay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp 'aŋ kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

**içi**

yenä içi bir yig torqu kälürdi MO. (s.171 35.5)

**içkälmiš t(ä)ŋri** (k.)

eçim aışız-ka eçim yam inal-ka yän(g)äm sumak t(ä)ŋrim-kä [ ] tur]miš buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açari bæg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yän(g)äm içkälmiš t(ä)ŋrim-kä eçim äsän inal-ka yän(g)äm el [ ] eçim ]/ inal-ka yän(g)äm basana t(ä)ŋrim-kä eçim bägiçük inal-ka [yän(g)äm -Q'] eçim han kulı-ka yän(g)äm ațay kunçuy-ka iç kâdiçük-kä [ ] kay-a šâli-kä sumak t(ä)ŋrim-kä kadın atam kâdik totok bæg-kä [kadın anam ]-Q' eçim basana inal-ka inim kârâksiz-kä kâlinim tilik sarıg [ ] el almıš t(ä)ŋrim-kä adaš-ım bolmiš-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K' kızım ațay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp 'aŋ kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

**ıdaba**

bi<r>ginčä bar yoq bolza-män inim ıdaba äv-täki-lär bilä köni biršün-lär SUK. II (s.106 Lo24.6-8), (s.106 Lo24.8-11)

**idege**

amti m(e)n kirtgünç kongül-lüg ertmiş ög ƙang-larım idege toyın sundari teri terim az O-ğan çeçek terim tolp nom uğuş-ıntaƙı tnl(ı)ğ-lar birle isig öz-üm-tin berü umuğ inağ tutup ol kamağ burƙan-lar üz-kinte bo ökünürm(e)n bilinürm(e)n açınurm(e)n yağınurm(e)n yaşurmaz m(e)n baturmaz m(e)n örtmez m(e)n ƙızlemez m(e)n AY III (s.31 137(III.6a).16-138(III.6b.).2), (s.57-59 172.4-173.11)

**idiz ädrämi üzä-säçilmišš**

idiz ädrämi üzä-säçilmišš atl(i)ğ t(ä)ngri burxan-qutınga ,, yuƙünürbiz BT II (s.39 793-795)

**ïduqlarñing iligi**

ïduqlarñing iligi atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yuƙünürbiz BT II (s.35 646-648)

**ikiçi**

bu bitig-ñi šutza ƙäd qy-a tutung tükäl-ä kimtso başlap quvray tavyaç ynga ikiçi başlap bodun qataš-larımız `äsän-ä olar üskintä birtim SUK. II (s.134 WP01.17-21), (s.136 WP02.18-20)

**iklätmış tutuğ**

bo buyan [ ] ƙaitso tutuğ bāg-kä el yıgmiš [ ]M-K' bögi šilavanti t(ä)ñrim-kä [ ] tutuğ-ka vapšintu tutuğ-ka [ tāj]rim-kä yarıçuk t(ä)ñrim-kä [ ]M-K' buyan-lıg inal-ka el ornatmış [ ] turmiş inal-ka ƙutaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]Y turmiş inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]WRMTŠ inal-ka el ornatmış t(ä)ñrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä yarp [ ] iklätmış tutuğ-ka elig t(ä)ñrim[ ]inal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' ƙız turmiş t(ä)ñrim-kä [ ] togrıl t[u]tuğ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kä ƙıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)žir ƙız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kä basana [ ]s i[na]l-ka altmış šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

**il ävirmış alp qutluğ arslan ata ügä bāg qadİR baş**

..... yänä-il ävirmış alp qutluğ arslan-ata-ügä-bāg-qadİR başñing- üklit-t(ä)ngriñing üçünç-oyulı oyul ƙüdägü|ü qutadmış baş öz inanç-totuğ bāg-ning-bo iki ögi qangİ qutluğ|lar üçün-ävirtgäli|i ötünmiş ötügingä , , bo biš çöpik-ƙälyük-bulyanyuq y(a)vlaq Üdtä-qUlu|ta-kinki boşyutluğ biš balıq|lıy ƙÜñtsün yuƙünmāk-bölük-din - ulatı altı otuzunç-ärtmiş Üdki toyin-lar šamnanç-lar üçün burxan-lar|qa-yuƙünmāk bölük-ƙätägi|i on-bölük nom|lar|ning-tözlär|in uqıtdaçi säkizinc-ülüş nom bitiyü tükädi ,, BT II (s.19-21 86-126)

**il bars**

ƙäk sini inal qutınga qoštir qulutı il bars suz çin ... BT V (s.67 715-717)

**il buqa**

tanuğ il buqa-a tnuğ isigi män qarım sranguç-qa üç qađa ayığıp biğidim SUK. II (s.82 RH13.17-20), (s.165 Mi20.1-10)

**il čaqır šal**

mn il čaqır šal yuk[ünür-mn] BT XIII (s.120 19.135-136)

**il kälmiš qumari**

..... qalimdu totoq il kälmiš qumari birlä ,, ädgü ögli y(a)rliqančuči köngül üzä tolq alqu yirtinčününg uluy ädgü ögli y(a)rliqančuči köngüllüg qanglarınga umunup inanıp ,, yukünürbiz BT II (s.48 1101-1106)

**il kälmiš t(ä)ngri**

..... tamu ta , , tuč-tirgük-lüg-tamu|da tuč-ornuQ-luy tamu-da - tämir|r yañtır|liy tamu|da ,, tämir toorluy tamu|da , , tämir yumyaq|liy tamuta , , süvri taş|liy tamu|da munčulayu ontun-singarqı tolq kök-qalıq uyuş|intaqı alq-u tamu|lar|daqı bökünki küntä ämgäk-täğintäči , , alqu qamay tinl(i)ylar üçün , , m(ä)n-il kälmiš t(ä)ngrim , , tuyunmaq-köngül üzä yirtinčü|nüng uluy ädgü ögli y(a)rliqančuči köngüllüg-qang-lar|ınga - tÜzükä umunup inanıp , , yukünürbiz BT II (s.29-30 397-412), (s.31 478-485), (s.35 622-632), (s.39 775-786), (s.45 1016-1025)

**il ongurt qarčuqı**

ärtmiš aradın azun-qa barmış qonım du vapşı sali bäg qutınga il ongurt qarčuqı-ya xutluy üzük-kä atam bai äpä čangşı-qa anam kösät-kä bu buyan ädgü qilinč kücintä yalnguq azunıta toymaq oyrinta yvlay xilinčlaryä yalçitıp yaraysız orun-larta toymış-ları bar ärsär antün .... ozup üstün tngri yirintä burxan-lar uluşınta toymaq-ları bolzun UII (s.81 7.69-72)

**il tmir**

küskü yil altınč ay on yngiq-a manga qayşıdu-qa tüş-kä künçid kargäk bolup il tmir-tin bir küri künçid altım SUK. II (s.110 Lo28.1-4) bk. il tmür

**il tmür**

//////// yil arm ay üç yangiq-a ////////// il tmür-kä tvar kargäk ////////// sänggä baydamür ikägü-tin bir tavar altım SUK. II (s.99 Lo16.1-4), (s.99 Lo16.10-11) bk. il tmir

**il üşünmiš**

taqıyu yil ikinti ay y(.....)//// (...)-ning qalmış ta'var ötügi iki inçgä ton iki yiplig(?) çuy bir qra çuy iki (...) qvyaq bir yiplig(?) işgirti iki k(..) {bir} ala torqu bir T'KW(..) aq bir ülätü iniş(?) bir sin(?) (...) bir laty iki ülätü alquyun tört sifir biş ba'qır sökti(?) altun iki sifir itig altun tört ming quanpu biş qoyın munča tavar-ni män il üşünmiš oylnim yrp turmiş-qa bg turmiş-qa äniçük-kä birürmän SUK. II (s.141 WP05.1-7)

**ilabu**

tanuq qoşdır tanuq ilabu tanuq quduyçi 'äsän tanuq tärinçi boqşingdu bu tamya män şivsay tayşı-niing ol män töläk şivsay tayşı-qa ayitıp bitidim SUK. II (s.130 Em01.17-19) bk. ilavu

**ilavu**

anuç baçau toyriş tanuq ilavu bu çuy tamya-a män aday-niing ol män öşüm bitidim SUK. II (s.155 Mi10.3-4) bk. ilabu

**ilçi buqa**

bu nişan mən tərbiş-ning'ol bu nişan mən tanuq ilçi buq-a-ning ol bu nişan mən tanuq ur qay-a-ning ol bu nişan mən tanuq uğçı-ning ol bu nişan mən tanuq uğmiş-ning ol SUK. II (s.25 Sa11.22-27), (s.57 Sa27.25-33)

**ilçi**

bu yir-tä biz torçi yolçi ilçi üç aq-a ini-lär-ning song bayañ uruy tarıy ünüp kim kim m-ä bolup çam çarım qılmaşun-lar SUK. II (s.66 Ex02 9-12), (s.73 RH05.1-9), (s.75 RH07.1-4), (s.75 RH07.8-10), (s.78 RH10.5), (s.79-80 RH11.1-8), (s.94 Lo12.13-16), (s.168 Mi22.8-12)

**iliçük (k.)**

o[glum kız-]ım TYR'[ o]glum Q'N[ -] Q' o[g]l[um] basa-ka oglum Y[ ] k[a]nturmiş şäli-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiş-kä kız[ım] karamuç-ka k[ızı]m eligi-kä kızım sımaçuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka o[g]lum baça[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]ş (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım baçag (P) hatun-ka bəgim [kut]admış (P) bört-kä oglum baçag-ka bəgim ödüş-kä kızım iliçük-kä kızım k[örk]-ä-kä kızım äsän kunçuy-ka [ ya]gmur-ka inim P///N-kä oglum [ ]' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16) SUK. II (s.159 Mi15.1-3)

**iltä**

/// yil törtünç ay toquz yärgmi-kä manga iltä /// ///p artmış-ta altmış üç quanpu<-qa> altım SUK. II (s.87 Lo03.1-2)

**in ti**

in ti xannıng aşılyusın qızıl quşyaç yaraşuruy biltürmək üzä körgitdi cıu wang xannıng ..... tep, anın bilmiş ..... Hts. IX, X (s.101 20-24)

**inäçi**

tonguz yil altınç ay yiti yangıqa manga yrp toyrıl-qa ////////////// kümüş krgäk bolup kimzun atly äbçi qarabaşım-ni älig stür yarmaq kümüş-kä inäçi-kä toyru tomlıdu satdım SUK. II (s.47 Sa22.1-4), (s.47 Sa22.4-5), (s.47 Sa22.6-7), (s.47 Sa22.12-13), (s.47 Sa22.15-17), (s.146 Mi01.9-12), (s.146 Mi01.12-15), (s.149 Mi03.4-7), (s.149 Mi03.9-11), (s.149 Mi03.11-14), (s.154 Mi08.1-3), (s.154 Mi08.3-4), (s.159 Mi15.1-3)

**inäçük**

tanuq qıtay bürt tanuq ozmiş tanuq ögrünç qay-a tanuq qotana bu tmya biz qarşa açari-ning viry-a açari-ning ol mən inäçük ayitip bitidim SUK. II (s.64 Ex01.25-28)

**inal bars**

taqıyü yil altınç ay bir yangıqa mən inal bars-qa yuz qanpu krgäk boltı SUK. II (s.86 Lo01.1-2)

**inal qoç**

tavışyan yil ikinti ay iki oğuz-qa biz bəg buq-a bay buq-a yurüng qıpçaq il buq-a malda qıdan yn-ä yurüng tümän kök tmür 'äsän tmür mänggü tmür turmiş uğmiş tinmiş qul qy-a üminçi isigi töläk abiş başlap il bodun-qa ol öngdünin-tä yunglaq-liq böz kərgäk bolup

inal qoç-tin yuz iki yrım bay-liq böz alıp biz-ni bilä qalan-çi turı-nı borluq-çi birip biz-ning burun birgüci qr-a toyın atly qalan-çimız-nı yandurup altımız SUK. II (s.165 Mi20.1-10)

### **inalčuq**

tnuq inal-čuq tnuq oyl tonga tnuq küdän tnuq taş qan bu tmya män älik qy-a açi-ning ol män toyın qulı tutung bular ikägü-kä ayıtıp biğitim SUK. II (s.49 Sa23.17-19)

### **inay qulı**

tanuq tmir tanuq inay qulı tanuq bukän t/// tanuq toyan bu tmya män qutluy tonga-ning ol män bg bars qutluy tonga-qa ayıtıp bitidim SUK. II (s.146 Mi01.21-23)

### **inç buq-a taruyaçı**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın azun-qa sañli[y] [ulu]y 'aş-ä atam nomçi bilgä küntük tay-ši açarı ñgkä yırayu bæg ögrünç-ä aña tärım artadaz [kirä]şiz taruyaçı sanggung tangyusuq vuşın uluy [ata]m sungyır taruyaçı tiliçä wuşın laçın inäl bay inäl arıy qurtya tärım sulayı inäl baraq buqa sanggung [ ]lan wuşın asan qutluy wuş[in] s[ ] sävinç vuşın qipçaq suin ši t[ ] vuşın tuymış atam tigin buq-a sanggung külüg tigin vuşın qañın-larım sävinç yanga wuşı ögü vuşın tilik toyıl çuñgcing apay-a-larım inç buq-a taruyaçı ordu buq-a taruyaçı buşayu inäl a[ ]vuşın tärım sävinç qutluy taruyaçı çäpäk tig[in ] tigin yişñäm küräk qay-a çin vuu-ş-[in ]p siçing [ ] abdala tayking sanggung açi-larım utpalaşiri ratñaşiri başlap t[u]miş-larım qataş-larım tayay-larım yigän-larım şabi-larım tirin-larım quvray-larım birlä ulatı tört tuyum biş azuntaqı ög qang bolmiş tinly-lar ärmaz yaramaz orun-larta tuymış ärsär-lär trk tavray aşup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-şti-inta ögüm qañgım örü uluy-larım [üz]äliksiz nom boşyurmiş baxşı-larım ülgülänçsiz özlüg yaş-[liy yirtinçü-]tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inça tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41)

### **inç buqa**

qoyın yıl aram ay on säkiz-kä biz inç buqa aruy ikägü tärbiş apam {...} (?) ymä(?) ärgän-tä bitig birtimiz ärdi SUK. II (s.160 Mi17.1-3), (s.161 Mi17.10-16), (s.161 Mi17.17-25)

### **inç qya**

män inç qy-a tumiči tükäl snap aldımız SUK. II (s.32 Sa14.7-8), (s.20 Sa09.1-4), (s.20 Sa09.11-12), (s.20 Sa09.21-24), (s.32 Sa14.15-16), (s.143 WP06.23-32)

### **inçKülüg mängilig**

inçKülüg mängilig atl(i)y t(ä)ngri burxan qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.48 1124-1126)

### **indir-a-kidu-tuvaça raça** Buddha adı. Skr. Indraketu-dhvajarāja

ilki töz-i arıg bilge biliglig idiz uçruğ-luğ tuğ örü tikip igid sañınç-lıg yad yağı-larıg iraq teşgürü kaçurmak öz-e içtin sıngarkı köni yorıg-lıg il-in uluş-in uz küşetdeçi indir-a-kidu-tuvaça raça ıduq ilig-ke yūkünürmen ETŞ (s.96-98 10.232-239)

### **indiri** Skr. indra

tokuz on bir y(ä)mä <indiri> atl(i)g ulug küçlüg küşün-lüg-lär olar BT XXIII

(s.36 A013-015) bk. intri, indre

**indre** < Toh. Indre < Skr. Indra

inča k(a)lti indre some varuni pračapadi baradivači išani čaṇḍani anpi mananiki vayračane kamaširišti kinikanta kaṇḍaka paḍar manir maničari paranaḍi upapančiki satagiri haimavati purnake kaṇḍirakovinḍi gopale yāk atavake yaṅguklarning eligi čanaršabi čitričiri y(ä)mä gant(a)rve ḍirgašakuti y(ä)mä mantale paṇčalaganḍi sumani ḍirgi yāk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(1)g yāk bo yäklär ulug korkinčiglar čambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diš. (s.91-92 674-689) bk. intri, indiri

**ingä**

tnuq ingä tnuq qan toyin bu tmya mning ol män qaysin ayitip bitidim SUK. II (s.134 WP01.21-23)

**intri** Skr. indra

[ to]kuz on bir intri [ ] BT XXIII (s.38 A045), (s.42 A072-075)

bk. indiri, indre

**intu**

/////miš intu bairimän SUK. II (s.87 Lo03.8v)

**irayu**

irayu atly kün tuyar-ıntaqı täg önglög erip ... ir-niing čingirčaq-niing ün-ingä tükäl-ligig munı üzä kök qalıy-iy toşyurup tapınurbiz BT VII (s.38 A.162-166), (s.56 A.627-631) bk. giti včirini

**irčibsun baxši** 24 Gurudan 22.si. Tib. Rje-bcun

munung ulalu kälmiš baxši-ları ärsär včir-a dari včirapani sarxapa nagarčuni šavaripa luyupa darikapa včir-a-ganti-pa kurmapada čalandar-a-pa kirašna-čary-a-pa guxapa vičay-a-pada tilopa naropa abakirti vagišvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxši uluy saskau-a baxši irčibsun baxši saskau-a pantit baxši payıspa baxši bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

**irinčin bäg** Bir kızın adı.~Tib. Rin-chen

yänä ymä buyan küçintä [ ]p orun lam-a baxši yänggäm qutluy tigin qı[ ] [ ] qız tngrim orun tigin tngrim singil-lär-[im] [ ]lar-ım sarıy açari čin tigin kälın tngrim [ ] qızlar-ım tanyaširi bäg irinčin bäg [ ] bäg kälınim turmiš tigin başlap yänä ymä [ ]juči bäg 'äkäm tilik tigin qız tngrim yigän [ ] nirmala širi bäg nim-a širi bäg yigän BT XIII (s. 157-158 40.45-58) bk. irinčin beg

**irinčipl(?)**

it yıl aldınč ay yiđi yngiq-a manga qlimdu-qa buyday kargäk bolup irinčipl(?)-tin iki yrim tayar buyday aldım SUK. II (s.100 Lo18.1-4)

**irinčin beg** Bir kızın adı.

yana yime buyan küçinte ...p orun lam-a baqşı yenggem qutluğ tigin kı[z tengrim]



.... [kɪ]z tengrim orun tigin tengrim singil-ler-i[m] .....-im sarıg açarı çın tigin kelin tengrim ..... kız-lar-ım tanyasıri beg irinçin beg ..... kilinim turmuş tigin başlap yana yime ..... uçı beg ekem tilik tigin kız tengrim yigen ..... nırmala şiri beg im-a şiri beg yigen ..... ETŞ (s.222 22.45-59) bk. irinçin bæg

**irinpoçi baxşı** 24 gurudan 21.si. Tib. Rin-po-çhe

ulalu kälmiş baxşı-lar-nıng at-lrı ärsär vçir-a-dari vçirapani sarxapa nagarçuni şavaripa luyupa darikapa vçir-a-ganti-pa kurmapada çlantar-a-pa kirişna çary-a-pa guxapa viçay-a pada tilopa naropa abakirdi vagişvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau baxşı uluy saskau-a baxşı irinpoçi baxşı irçibsun baxşı saskau-a pantit baxşı payıspa baxşı bolar ärür-lär BT VII (s.62 A.757-765)

**iry-a**

tüz m[ ] tip biz şapındu iry-a iki şabi-qy-a-lar bir padak ildim BT XIII (s.192 60.18-19)

**iş buqa**

bu iş-kä tanuq iş buq-a tanuq ar-a buq-a tnuq mısır tnuq kärsin bu nişan biz bitig-täki-çä atly il bodun-nıng ol män baçaq turmiş bitkäçi il-kä bodun-qa üç qaða inçgä ayıdıp bitidim SUK. II (s.165 Mi20.17-21), (s.165 Mi20.22-28)

**iş qara**

tanuq si(...) tämür tanuq aruy bu nişan tamya män torçı-nıng 'ol män iş qar-a torçi baxşı-qa inçgä ayıdıp bitidim SUK. II (s.120 Ad03.30-34)

**işani** Bir iblisin adı. < Skr. Īśāṇa

inçä k(a)ltı indre some varuni praçapadi baradivaçi işani çandani anpi mananiki vayraçane kamaşirişti kinikanta kañdaka paðar manir maniçari paranadı upapançiki satagiri haimavati purnake kañdirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi çanarşabi çitriçiri y(ä)mä gant(a)rve ðirgaşakuti y(ä)mä mantale pançalaganđi sumani ðirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkınçıglar çambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diş. (s.91-92 674-689)

**iş'ayyuçi**

bu kün-tä mınça män älik iş'ayyuçi mınta tuymış sarman töläk başlap oyan-larım birlä atamız-nıng bular-qa ülüş qılıp qodmiş yir-ingä suv-ınga bay-ınga bor-luq-ınga nägü-singä kim-ingä basa inç qy-a-ni oylum //////////////(.)P anıng ädingä tvar-ınga nä-singä kim-ingä bu bitig-täki birmiş yastuq qul küng ud // yol-ınta çam çarım ////////////// SUK. II (s.143 WP06.23-32)

**isdiramati**

UAT (s.368 2789-2791), (s.370 2818-2820), (s.372 2833-2834), (s.374 2873-2876), (s.376 2911-2915) bk. äsdiramati

**isdiramati**

AT. II (s.70 835-836), (s.80 1015-1017), (s.84 1062-1065), (s.120 1652-1654)

**isigi**

tanuq il buq-a tnuq isigi män qarım sranguç-qa üç qaða ayıdıp bıdım SUK. II (s.82 RH13.17-20), (s.93 Lo11.1-2), (s.165 Mi20.1-10)

**işirä**

küskü yıl toquzunç ay iki ygrmikä manga bolmiş-qa asiy-qa kümüş kargäk bolup işirä-tä üç stır kümuş altım SUK. II (s.91 Lo08.1-2)

**işoy(a)zd** Hazreti İsa (EUTS).

manga ayduq xarı bitgäçi-i m(a)r işoy(a)zd maxistak üzä kim ymä uluy amranmaqi-n ayır kösüşün bitidim MI (s.28 T.II D.171 19-22)

**iştonpa**

tüpsüz t(ä)riñ bo tantir-a-nıñ töpüt-çä-sin körüp tömkä biligsiz tümäninç kulut kamıl-lıg ary-a açarı tükälig bilgä istonpa bahşı-nıñ boşug y(a)rl(ı)g-ı üzä ävirü aqtaru tägintim BT XXVI (s.214 115a.9-14)

**işvagoşa**

..... işvagoşa bäg nagarcuni bäg asangi bäg vasubantu bäg atlıy alqu bəglär yörüg bitig-läriğ yämä tayda arıyda ..... säkiz yägirme nikay ..... öngisin beş bölük adırt yol üzä ... tözin barçanı ..... Hts. IX, X (s.263 13-22)

**işvare tngri**

ol lokakoş-uy bu üç uyuş-lar beş aź-un-lar iki türlüğ yerdinçü-lär qayu tılday-ın inçip bolur tep körüp adırtlap anıñ tılday-ı äz-rua tngri işvare tngri-tä ulatı-lar uşur-ında turmiş-ın. anın lokakoş-ta ken söz-lämiş ol UAT (s.168-170 40-43), (s.448 4274-4277), (s.448 4277-4278) bk. işvarı tngri

**işvarı tngri**

ol lokakoş-uy bu üç uyuş-lar biş aź-un-lar iki türlüğ yirdinçü-lär qayu tılday-ın inçip bolur tip körüp adırtlap anıñ tılday-ı äz-rua tngri işvarı tngri-tä ulatı-lar uşur-ında ärmäz-ın bilmiş üçün qılınç uşur-ında turmiş-ın anın lokakoş-takin söz-lämiş ol AT. I (s.24 40-43) bk. işvare tngri

**it+bars**

qulutı it+bars yemä köñül ayıtu täginür men MO. (s.148 29.9-10)

**it+yegän**

yemä el ötükan ...l..... entiri biz ekkün törümiştä qara bulit örlän-tük-tä qaralay toyan tüpin-tä boz bulit örläntük-tä bozluy toyan tüpin(tä) ilki ögümüz etmiş yayru qamayun yaratmış täñri taβyaç xan täñri uşur xan yarlıyınğa men yaramış inanç totoq başın ulatı m'wk' tiräk uluy sañun manyaq çor yoxnan tegin toydı qapaq apa yegän pwnyxny qapaq ädgü yegän uqmaz çor topulyaq ş'k/sng škry borluq it+yegän yoxnan māxu+çor bu qamay yalaβaçlar bu qutluy şacıu qa kirdimiz MO. (s.84-85 15.1-15)

**itämäk**

itämäk atl(i)ğ t(ä)tngri burxan-qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.39 793-795)

**itdäçi vam tngri**

itdäçi vam tngri bo alqatmış kiçig baçay küntä yazuqumın boşuyu biring BT V  
(s.24 53-54)

### **itqy-a tngri**

itqy-a tngrim ... BT V (s.56 541)

### **itte mal**

tağı yine ... ajun ..... kañın atam çalır tutuğ beg-ke kañ[ın anam] tibiş tengrim-ke içim itte inal-ka inim t ... inal-ka bu bu ıduk-lar ermez ETS (s.218 10-13)

### **ityan inal (e.)**

tağı y(e)mä adın azun-ka s[an]-lıg bo[ım]ış kañın atam çalış totok bæg-kä kañı[n an]am tipiş t(ä)ñrim-kä eçim ityan inal-ka eçim t[ark]an inal-ka bo bo ıdok-lar rmaz y[ara]m[a]z BT XXVI (s.219-220 119.10-14) BT XXIII (s.174 H234-237)

### **iyin bolmadaçi**

iyin bolmadaçi atl(i)ğ t(ä)ngri burxan-qutınga ,, yuğunürbiz BT II (s.46 1029-1031)

### **iyin-yaraşı kün-t(ä)ngri**

iyin-yaraşı kün-t(ä)ngri atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga ,, BT II (s.39790-791)

**k(ä)nig roş(a)n t(ä)ngri** Işık bakiresi (Maniheizmde bir tanrıça) < Pa. qnygrwšn [kanğ-rošn]

ymä inçä biliñlär ol y(a)ruk kızı öğütmiş öğ arıg yel kañ(ı)m(ı)z ulug elig t(ä)ngri xanı z(ä)rua t(ä)ngri äkinti yulgak özi kim k(ä)ntü ol k(ä)nig roş(a)n t(ä)ngri, ymä äkinti ölügüg tirgüglü ay t(ä)ngri, üçünç [arı]g nom kutı kim k(ä)tü ol k(a)mag nom eligi ymä sizlärkä ayu bertim TKMÖ (s.56-57 88-99), (s.58-59 113-117)

### **k(a)ra än (k.)**

o[glum kız-]ım TYR'[ o[glum Q'N[ -] Q' o[gl]l[um] basa-ka oglum Y[ ] k[a]nturmuş şäli-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiş-kä kızım] karamuç-ka k[ızı]m eligi-kä kızım sımaçuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka o[gl]lum baça[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]ş (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım baçag (P) hatun-ka bəgim [kut]admış (P) bört-kä oglum baçag-ka bəgim ödüş-kä kızım iliçük-kä kızım k[örk]l-ä-kä kızım äsän kunçuy-ka [ ya]gmur-ka inim P////N-kä oglum [ ]' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16)

### **k(a)rkaşuntı**

k(a)rkaşuntı atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yuğunürbiz BT II (s.21 134-135)

### **'K/Z inal (e.)**

[ ärt]miş adın azun-ka sanlıg bolmış ulug aşam sıñkar totok bəgkə ulug anam [ ]W totok bəgkə eçim tudan açari-ka yəngäm kutug t(ä)ñrim-kä tugmış aşam 'K/Z inal-k[a tug]mış anam ogul yetmiş t(ä)ñrim-kä eçim tagay inal-ka yəngäm sävinç t(ä)ñrim-kä anam üstäk t(ä)ñrim-kä anam ana hatun t(ä)ñrim-kä bəkümiş totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ñrim-kä aşam ödüş inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kä anam buyançog t(ä)ñrim-kä äkäm tärim kunçuy t(ä)ñrim-kä yəngäm tadarçın t(ä)ñrim-kä

ečim ašsız inal-ka ečim sansız inal-ka ada[š]ım kutlug-ka karna šali-kä ana hatun t(ä)ñrim-kä adašım elig-kä yıgımış t(ä)ñrim-kä kä/ig t(ä)ñrimkä ölgäšük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmıš ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluš-inta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

### **k[a]nturmiš šali**

[ o[glum kızı-]ım TYR'[ o[glum Q'N[ -] Q' o[g]l[um] basa-ka oglum Y[ ] k[a]nturmiš šali-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiš-kä kız[ım] karamuč-ka k[ızı]m eligi-kä kızım sımačuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka o[g]lum bača[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]š (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım bačag (P) hatun-ka bəgim [kut]admiš (P) bört-kä oglum bačag-ka bəgim ödüš-kä kızım iličük-kä kızım k[örk]l-ä-kä kızım äsän kunčuy-ka [ ya]gmur-ka inim P///N-kä oglum [ ]' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16)

### **k[ü]ntük(?) (e.)**

adın ažu-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'äš-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši açari [ ]NKK' yıragu bəg ögrünč-ä ana tärım artadaz [kirä]šiz tarugaçı sañguñ tañgusuk vušin ulug [ata]m sañgır tarugaçı tiličä vušin lačın inal bay inal arıg kurtga tärım sulagı inal barak buka sañguñ [ ]L'N [wu]šin asan kutlug wuši[n] s[ ] sävinč vušin kıpčak suin ši T[ ] vušin tugmıš atam tegin buka sañguñ külüg tegin vušin kađın-larım sä[vin]č yaña wuši ögü vušin tilik togrıl čuñčiñ apag-a-larım enč buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzagu inal '[ ]vu]šin tärım sävinč kutlug tarugaçı čäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a čın vuu-š-[in ]P sičing [ ] abdala tayking s[an]ggıñ açı-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]gmiš-larım kađaş-larım tagay-larım yegän-lärım šabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beš ažu-takı ög kañ bolmiš tın(1)g-lar ärmäz yaramaz oron-larta tugmıš äsär-lär t(ä)rk tavrak ozup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ adištıt-inta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom bošgurmıš bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-ınča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41)

### **kä/ig t(ä)ñri**

[ ]ärt]miš adın ažu-ka sanlıg bolmiš ulug aтам sıñkar totok bəgkä ulug anam [ ]W totok bəgkä ečim tudan açari-ka yəñgäm kutug t(ä)ñrim-kä tugmıš aтам 'K/Z inal-k[a tug]mıš anam ogul yetmiš t(ä)ñrim-kä ečim tagay inal-ka yəñgäm sävinč t(ä)ñrim-kä anam üštäk t(ä)ñrim-kä anam ana hatun t(ä)ñrim-kä bəkümiš totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunčuy t(ä)ñrim-kä aтам ödüš inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kä anam buyančog t(ä)ñrim-kä äkäm tärım kunčuy t(ä)ñrim-kä\_yəñgäm tadarčın t(ä)ñrim-kä ečim ašsız inal-ka ečim sansız inal-ka ada[š]ım kutlug-ka karna šali-kä ana hatun t(ä)ñrim-kä adašım elig-kä yıgımış t(ä)ñrim-kä kä/ig t(ä)ñrimkä ölgäšük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmıš ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluš-inta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270

152.17-26)

### **kād burxan**

tanuq qutrulmiş tanuq buyan tonga tanuq kād burxan män qyytso tutung oş ilgim bitidim SUK. II (s.116 Ad01.16v-17v)

### **kād qya tutung**

bu bitig-ni şutza kād qy-a tutung tükäl-ä kimtso başlap quvray tavyaç ynga ikiçi başlap bodun qataş-larımız 'äsän-ä olar üskintä birtim SUK. II (s.134 WP01.17-21)

### **kād tş**

biçin yıl birygrminç ay on yangıqa biz basa tmir kād tş birlä açıy-qa qud-ar arpa kümüş-intä 'ädgü ünin-ta-qı bir şıy iki küri arpa-nıng üç stır altı baqır kümüş altımız SUK. II (s.158 Mi14.1-6)

### **kād y(e)gän [ ] tagay (e.)**

takı y(e)mä bo nom bititmişä eyin ögirdäçi kızım känd tözün ulug oglum kād y(e)gän [ ] tagay y(e)gän käl(i)nim(i)z tükäl tözün kızım(ı)z körklä tözün bo buyan ädgü kılınç küçintä igiz adasız kop ädgüdä icrä kamag ayıgda taşra ärzün-lär BT XXVI (s.196 100.28-34)

### **kädik totok bäg (e.)**

eçim aşız-ka eçim yam inal-ka yän(g)äm sumak t(ä)ñrim-kä [ ] tur]miş buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açarı bäg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yängäm içkälmiş t(ä)ñrim-kä eçim äsän inal-ka yängäm el [ ] eçim [ ] / inal-ka yängäm basana t(ä)ñrim-kä eçim bəgiçük inal-ka [yängäm -Q'] eçim han kulı-ka yängäm atay kunçuy-ka iç kadiçük-kä [ ] kay-a şäli-kä sumak t(ä)ñrim-kä kadın atam kädik totok bäg-kä [kadın anam [ ] -Q' eçim basana inal-ka inim kərəksiz-kä kälınim tilik sarıg [ ] el almış t(ä)ñrim-kä adaş-ım bolmış-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ] -K' kızım atay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ ] közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-ləri kanıp 'añ kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

### **kädir[ä ma]l (e.)**

takı y(e)mä bo buyan küçintä anam sävinçük t(ä)ñrim-niñ atam kädir[ä ma]l-nıñ tatar t(ä)ñrim-niñ küdägüm altmış tutuñ-nuñ inim älik-niñ kälınim şimana-niñ oglum kizonuñ kızım kütbäçük-nüñ bo-lar y(e)mä kü[sü]ş-ləri kanıp bütüp burhan bolzun-lar BT XXVI (s.219 119.4-9) BT XXIII (s.174 H228-233)

### **kädirä**

////////// säkiz otuz-qa manga kädirä-kä yunglaq-laq ////////// özüm-tä tuymış bolmış 'atlay toyın oyulum-ni yägän qay-a //////////(.)WS-YNK' samboqdu tutung-qa yarım yastuq kümüş-kä tutuy ////////// bu tutuy kümüş-üg tutuy birmiş kün üzä män kädirä biş ////////// stır yarmaq kümüş sanap altım SUK. II (s.127 P102.1-5), (s.127 P102.9), (s.127 P102.10-11), (s.127 P102.12), (s.152 Mi06.1-3)

**kadyanapudre** < Skr. kätıyāyanī-putra

kadyanapudre arxant yaradmiš tep amti tögimlig ol isdägäli tilägäli azu činkertü mübu kadyanapudre arxant yaradmiš ol UAT (s.316 2016-2018), (s.316 2020-2021), (s.324 2106-2108), (s.326 2126-2128), (s.328 2144-2146), (s.330 2184-2186), (s.332 2214-2215), (s.340 2327-2330), (s.352 2528-2529)

**kadyayane** < Skr. kät̄yāyana

šaripudre ärür tep/temiš pradniyapdipat šasdr-iy ayay-qa tögimlig kadyayane arxant ärür UAT (s.326 2112-2113)

**kaganani** 24 Yoginīsten 16.sı. Skr. Khagānanā Moğ. Kha-qa-la, Kha-qa-na Tib. Kā-ka-nā-nī, Kha-gā-na-ne

yuräk kanči atlay orun-ta maxa-bairava birlä xaya-karni kizläk orun ximalaya atly orun-ta viru-pakši birlä kaganani bo upa-čanto bo orun qışıl önglüg til tilgäni ärür BT VII (s.33-34 A.60-65), (s.54 A.562)

**kaitso tutuñ bäg**

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bäg-kä el yıgmiš [ ]M-K' bögi šilavanti t(ä)ñrim-kä [ ] tutuñ-ka vapšintu tutuñ-ka [ ]täñrim-kä yarıçuk t(ä)ñrim-kä [ ]M-K' buyan-lıg inal-ka el ornatmiš [ ] turmiš inal-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]Y turmiš inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]WRMTŠ inal-ka el ornatmiš t(ä)ñrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä yarp [ ] iklätmiš tutuñ-ka elig t(ä)ñrim [ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmiš t(ä)ñrim-kä [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kä basana [ ]s ı[na]l-ka altmiš šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

**käk sini inal**

käk sini inal qutınga qoštir qulutı il bars suz čin ... BT V (s.67 715-717)

**kakač mal** (k.)

buyan-ıg nomlug dentarım(ı)z [ ]N-Q' suuza ädgü tutuñ-ka [ ] biigui tutuñ-ka inim buşı kulı-ka küdägüm karša [ ]MY]Š-Q' katdım kıtay [tä]ñri[m]-kä katdım üträtmiš kat-siñilim taytarçın-ka küdä[güm] [dım ] küsämiš-kä [kat]dım kakač inal-ka yängg[äm] BT XXVI (s.258 139.13-16)

**kalašotari** Bir şeytanın adıdır. Skr. qalasadora

ang uluyı kalašotari atly yäk-ning töbüsintäki saçın tutup qiliçin biçyalı sançyalı qilin/.. ..... UIV (s.684 A. 88-90)

**kalımdu totok**

isig yeellig tamuda ot kusdaçı tamuda muntada ulatı ülgüsüz sansız ucsuz kızıgsız terin kuvragta ulatı tamular bökün yügärü ämgäk tögindäçi tnl(ı)glar üçün biz kalımdu totok el kälmiš t(ä)ñrim birlä bökünki küntä tuyunmak köñülnüñ küci üzä tolپ yertinçünüñ ädgü ögli y(a)rlıkançuçı köñüllüg kañlarıña umunup inanıp yükünürbiz BT XXV (s.214 2569-2579), (s.222 2727-2739), (s.228 2857-2869), (s.234 2974-2983), (s.238 3060-3065), (s.298 4139-4144)

**kali** Skr. kali(ñgarāja)

amti tolun bütmiş kirtü töz tip titgölüki ärinü qadır qatqı y(a)vlaq yintäm törüsüz üçün anın anı kalı bæg tip atadı-lar BT I (s.32 D 46-49)

**kalmaşapadi** Bir iblisin adı. < Skr. Kalmāşapāda

arıg silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkätägi sizlär uzun yaşanglar varuni pataliputurta sankaş balıkda aparaçite lank balıkta çandani yäk çartalome yäk suđraşan balıkda kalmaşapadi vançi ulušta subarme ulušta aparaçite şilabadre yanpur ulušta uçayan ulušta nađaki parapundari ulušta punđariki d(a)rmapali gatarkut ulušta praçapap ulušta araşi yäk mahagirase kaşmir ulušta varti ulušta panđaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk nađaki ançulayu mađur ulušta çampay ulušta raçabadre purnabadre kadan kánt ulušta şurparak ulušta şiribađari kamağ ulušta nandake inča k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651) UIII (s.67 T.III,TV.86 3-4), (s.68 T.I,D.8. 27-30), (s.69 T.I,D.8 8-12),(s.69 T.I,D.8 14-16), (s.69 T.I,D.8 23-25), (s.70 T.I,D.7 1-2), (s.70 T.I,D.7 2-5), (s.70-71 T.I,D.7 20-24), (s.72 T.I,D.6 6-8), (s.73 T.I,D.6 29-30), (s.74 T.I,D.6 25-26) bk. klmaşapati, kalmaşapati

**kalmaşapati** < Skr. kalmāşa-pāda

k{a}lmaşapati elig birlä bu [yerdä] turyalı umayay-biz Das. (s.50 179-180), (s.50 187-189), (s.52 218-219), (s.54 229-230) bk. kalmaşapadi

**kalyana-prabi** Skr. Kalyāṇaprbha

takı y(e)me k(a)ltı neteg amita-ayusı atl(ı)ğ t(e)ngri burқан viçay-a prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан sinğa-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burқан tasa-prasi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан samantaprabı atl(ı)ğ t(e)ngri burқан suvastiki atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burқан alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burқан darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан d(a)rmağivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан supravi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан raçabrahmı atl(ı)ğ t(e)ngri burқан udarani-tı atl(ı)ğ t(e)ngri burқан-ta ulatı O munı munçulayu öngre ertmiş ayağ-ka tegimlig büğü biliglig burқан-lar k(a)ltı neteg öngre ertmiş kin kelteçi amti közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginğülük tüş etö'z-li b(e)lgü-rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymağ burқан kutın bulu y(a)rılıkemiş-ların körkitü y(a)rılıkap nom-luğ tilgen evirip ülgü-süz sansız tnl(ı)ğ-larığ ozğuru kut-ğaru y(a)rılıkadı O-lar y(a)rılıkayur-lar y(a)rılıkağay-lar erser ançulayu ok m(e)n y(e)me kutrulmağ küsüş-lüg t(e)ngrim kamağ tnl(ı)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürgülüksüz üsdünki yig tözgerinçsiz edğü-lerig egsük-süz tükel bütürgeli udaçı bolayın tip munçulayu yangın kılmış buyan edğü kılınç-ların evire kut qolmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-175.3)

**kalyana-şiri** Skr. Kalyāṇaşiri

takı y(e)me k(a)ltı neteg amita-ayusı atl(ı)ğ t(e)ngri burқан viçay-a prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан sinğa-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burқан tasa-prasi atl(ı)ğ

t(e)ngri burқан radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан samantaprabı atl(ı)ğ t(e)ngri burқан suvastiki atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burқан alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burқан darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан d(a)rmadivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан supravi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан raçabrahmi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан udarani-ți atl(ı)ğ t(e)ngri burқан-ta ulatı O munı munçulayu öngre ertmiş ayağ-ka tegimlig bügü biliglig burқан-lar k(a)ltı neteg öngre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginğülük tüş etö'z-li b(e)lgü-rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymağ burқан kutın bulu y(a)rılıkemiş-ların körkitü y(a)rılıkap nom-luğ tilgen evirip ülgü-süz sansız tınl(ı)ğ-larig özğuru kut-ğaru y(a)rılıkadı O-lar y(a)rılıkayur-lar y(a)rılıkağay-lar erser ançulayu ok m(e)n y(e)me kutrulmağ küsüş-lüg t(e)ngrim kamağ tınl(ı)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürgülüksüz üsdünki yig tözgerinçsiz edgü-lerig egsük-süz tükel bütürgeli udaçi bolayın tip munçulayu yangın kılmış buyan edgü kılınç-ların evire kut kalmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-175.3)

#### **kamala açari**

alku ada-lar-ta umug boltaçi arviş-lar eligi sitaşap(a)tri sudur-ug ayançañ ketgünç köñül-in m(ä)n kamala açari ayayu yüz säkiz küün yakturup ülänü tägindüm BT XXVI (s.122 44.6-9) BT XIII (s.171 47.2-10) bk. kamala anantaşiri, kamala anantaşiri

#### **kamala anantaşiri**

bo buyan ädgü kılınç-nıñ tüş-intä burhan kutın bulup m(ä)n kamala anantaşiri kenintä bod kötürmäçä tınl(ı)g-lar oğlan-lar-ıña bulturayın BT XXVI (s.123 44.22-24), BT XIII (s.171 47.23-26) bk. kamala açari, kamala anantaşiri

#### **kamala anantaşiri**

bu buyan edgü kılınç-nıñ tüş-inte burқан kutın bulup men kamala anantaşiri kininte buç ködürmeçe tınlıg-lar oğlan-lar-ınga bulturayın nırvan-ıg ang üşlünçü-sinte ETŞ (s.234 25.11-14) bk. kamala anantaşiri, kamala açari

#### **kamapiryi** < Skr. kāma-priya

ötrü /// xari toyın ananrş ayıy q[ilınç]-liy kamapiryi urı-nıng [ä]vdin öngü[kä] tidiy savların çiny[aru] saqınip ayıtmadın kamavaž-iki [toy]-in beş toyın-lar birlä ävdin barqtın öntürüp toyın qıl[ip ir][-ya]pat (?) qilti Das. (s.192 1670-1677)

#### **kamaşirišti** Bir iblisin adı. < Skr.Kāmaśreṣṭha

inçä k(a)ltı indre some varuni praçapadi baradivaçi işani çandani anpi mananiki vayraçane kamaşirišti kinikanta kañdaka pağar manir maniçari paranaği upapançiki satagiri haimavati purnake kañdirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi çanarşabi çitriçiri y(ä)mä gant(a)rve ñirgaşakuti y(ä)mä mantale pançalaganđi sumani ñirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkınçıglar çambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diş. (s.91-92 674-689)

#### **kamavažiki** < Skr. kāma-vaśyaka



ötrü /// xari toyin anantrš ayiy q[ilinc]-liy kamapiryi urı-nıng [ä]vdin öngü[kä] tidiy savlarin činy[aru] saqinip ayitmadin kamavaž-iki [toy]-in beš toyin-lar birlä ävdin barqtin öntürüp toyin qil[ip ir][-ya]pat (?) qilti Das. (s.192 1670-1677)

**kamešvari** < Skr. kamešvara(=kubera)

/// kamešvari tngri täg körklä /// ärti Das. (s.170 1457-1458)

**kamini**

tüzünlärim br...[xma]dati ilig ning krünclügi qayu ärki kamini atly ärinč tapiyči-si inča tip tidi UII (s.22 4.3-5)

**kamišvari tngri**

kamišvari tngri tg oylanıy ot'η//////// UIII (s.23 T.II,S.2,Nr.3 5)

**kamtsuin šila**

taqıyü yil törtünč ay säkiz ygrmikä-kä murut vrxar-qa qošmiš ayay-qa tägimlig qodmiš töšäk-tä orun-ta kingdsuin šila bir äsiki töšäk bir äski taman čimdan-ni biz toyin qulı šila kamtsuin šila-lar aldımz SUK. II (s.157 Mi12.1-6)

**kanakamuni** Kanakamuni, 金寂 “jīn jì” “altın münzevi” ya da 金仙 “jīn xiān” “altın rşi” Šobhanavatı'nın yerlisi, Kāśyapa'nın bir Brahması, şimdiki Bhadra-kalpa'nın beş Buddha'sından ikincisi, eski yedi Buddha'nın beşincisidir. Ayrıca Hindistan'da Śākyamuni döneminde bir bilge kişi (SH 261b) olarak da ifade edilir. ETü. kanakamuni atlıg teñri burkan (ST) “Kanakamuni adlı tanrı Buddha”, kanakamuni burkan “Kanakamuni Buddha” = Skr. kanakamuni = Çin. 俱那含牟尼 “jù nà hán móu ní” ya da 拘那含 “jū nà hán” (SH 10b), 拘那(含)牟尼 “jū nà (hán) móu ní” (SH 261b) (EUTBMT)

[kanakamuni] atl(i)g t(ä)ngri burhan [kutı]ğa yükünürm(ä)n BT XXV (s.54 3-4), (s.96 706), (s.190 2070-2072), (s.308 4311) BT XIII (s.76 12.27-29) BT XXVI (s.102 39a.18-21) Maitr. (s.103 49.16) bk. kañakumuñi

**kañakumuñi**

kañakumuñi-i atl(i)y t(ä)ngri burxan qutınga yükünürbiz BT II (s.21 135-137) bk. kanakamuni

**känč bars**

-ci totoq tanuq känč bars ////////// SUK. II (s.86 Lo01.5)

**känč tözün** (k.)

takı y(e)mä bo nom bititmištä eyin ögirdäci kızım känč tözün ulug oglum käd y(e)gän [ ] tagay y(e)gän käl(i)nim(i)z tükäl tözün kızım(i)z körklä tözün bo buyan ädgü kılınč küçintä igiz adasız kop ädgüdä icrä kamag ayıgda tašra ärzün-lär BT XXVI (s.196 100.28-34)

**kančanakoši** Bodisatvalardan birinin adıdır (EUTS).

kančanakoši atly bodistv qutınga yükünürmn UI (s.33)

**kančanaprbi** Bodisatvalardan birinin adıdır (EUTS).

kančanarbi atly bodistv qutınga yükünürmn UI (s.33)

**kančanasare** Bir Bodhisattva'nın adı. Skr.Kāñcanasāra

kančanasare atl(1)g bodis(a)t(a)v ārkān ti[lin] ā[ö]özin yula özāni tāg ta[nču] tanču bičturup miñ yula tamt[urgalı] braman-larka buşı berdi BT XXVI (s.83-84 17.110-113)

**kančanasari** Bir kral adı (EUTS).

kančanasari atly bodistv ārkān ti[lin] ā[t']özin yula özāni tāg ta[nču] tanču bičturup ming yula tamt[urylı] braman-larqa buşı bird[i ] BT XVIII (s.74 V110-113) bk. kančansari, kančasari

**kančansari**

anta ötrü kančansari ilig bāg tanču tanču āti salinip tolp āt'özintin qanı aqa küčsüz āt'özin bram//[an]qa titrü körüp uluq aqırr ayaqın nom tınglaqalı anuq boltı UIII (s.33 T.II,S.2 3-8) bk. kančasari, kančanasari

**kančasari** Bir kral adıdır (EUTS).

anta /// [ötrü] tirmiş bāglār buiruoq lar iki tizin čoküdü oluruq ayaların qavşuruq kančasari ilig bāg kā inčā tip ötünti lār UIII (s.28 TI,DI 11-14) bk. kančansari, kančanasari

**kañdaka** Bir iblisin adı. < Skr.Kañdhaka

inčā k(a)ltı indre some varuni pračapadi baradivači išani čañdani anpi mananiki vayraçane kamaşirišti kinikanta kañdaka pađar manir maničari paranađi upapančiki satagiri haimavati purnake kañdirakovinđi gopale yāk atavake yalnguklarning eligi čanarşabi čitričiri y(ä)mā gant(a)rve đirgaşakuti y(ä)mā mantale pañčalaganđi sumani đirgi yāk kuvragı birlā tupali tarkanatake atl(1)g yāk bo yāklār ulug korkınçıglar čambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diş. (s.91-92 674-689)

**kañdirakovinđi** Bir iblisin adı. < Skr. Khadirakovida

inčā k(a)ltı indre some varuni pračapadi baradivači išani čañdani anpi mananiki vayraçane kamaşirišti kinikanta kañdaka pađar manir maničari paranađi upapančiki satagiri haimavati purnake kañdirakovinđi gopale yāk atavake yalnguklarning eligi čanarşabi čitričiri y(ä)mā gant(a)rve đirgaşakuti y(ä)mā mantale pañčalaganđi sumani đirgi yāk kuvragı birlā tupali tarkanatake atl(1)g yāk bo yāklār ulug korkınçıglar čambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diş. (s.91-92 674-689)

**kändü buqa**

kün-diñy sarıy lam-a-niñg kändü buqa borluq // (.) iş q-a(?) /// (.)r-a bay adırr SUK. II (s.36 Sa16.7-8)

**kängräk**

(sası) kängräk atly ärdini önglög ärip sası kängräk tutar sası (kängräk ün-ingä tükäl-lig-ig) munı üzä kök qalıy-iy toşyurup tapınurbiz BT VII (s.37-38 A.148-150), (s.56 A.615-618) bk. murči včirini

**käni-rošan täñri** Farsça knyğ rwšn anlamına tekabül eden şekil. Işığın bakiresi.

onunč ädgü qılınçlıy yaruq ay täñri biryegirminč tüz köñüllüg yaşın täñri käni-rošan täñri ekki yegirminč yaruq işuyıma burxan-lar tükämiş boltı MO. (s.38 5.12-16), (s.39-40 5.27-46), (s.55-56 6.1-15)

**känt qaya**

tanuq arpayur (?) inäl tnuq sarıy toyın tanuq öküz toyırıl tanuq känt qay-a tnuq artı inäl bu tam-ya biş-ning ikägününg ol män {.} şivsadu tutung ayıdım bitidim SUK. II (s.93 Lo10.8-13)

**kanta-roxi** 24 Yeginīsten 18.si. Skr. Khaṇḍarohā Moğ. Khaṇḍarōhi Tib. Dum-skyes-ma

öngdün yol pridapuri atly orun-ta maxa-bala birlä čakir-a-vigi kidin yol kirix-a-atıu-a atlay orun-ta ratna-vçir-a birlä kanta-roxi bo milapaka quvranmaq ärür BT VII (s.34 A.65-68), (s.54 A.534-538)

**kañ si** Qing döneminde bir imparatorun adı ve para birimi. Çin.Kang xi

tay çin kuu kañ si y(e)g(i)rmi altınč otçuk-takı oot kutlug tavışgan yıl kuu yi hu-a vihar-ka tayak-lıg bilgä taloy şabi ratna v(a)çir-niñ ötüğiñä toñ guvan suzak-ınta onunč ay y(e)grmi tört-i kutlug kün üzä bitiyü tolu boltı BT XXVI (s.88 20.1-5), (s.92 24.1-6), (s.106 39a.157-158), (s.106-107 39b.13-18) BT XVIII (s.118 S811-815)

**kapile** Bir tanrı adı. Skr. Kapila

bo [no]mtın turmiş buyan ädgü kılınč äzrua hormuzta v(i)şnu maheşavare sak[andak]umare kapile manibağire mişan sar[ ](?) ulatı yer balık küzätçi n[aiiv]azik[e]ta ulatı kut w[ahšek] t(ä)ñri-lär-kä bo buyan ädgü kılı<n>č kü<çi>ntä täñridäm küçl(ä)ri kūsünläri asılıp üstälip içtin sı(n)gar iğsiz kegänsiz taştın sıñar yağısız böri-siz ađas(ı)z tuğasız küyü küzätü tutmak-ları bolzun ävirär-biz BT XXVI (s.229 124.6-11), (s.256-257 138.1-7) bk. kapili

**kapili** Bir iblisin adı. < Skr. Kapila

arıg silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalipuřurta sankaş balıkda aparaçite lank balıkta çandani yäk çartalome yäk suđraşan balıkda kalmaşapadi vançi ulušta subarme ulušta aparaçite şilabađre yanpur ulušta uçayan ulušta nađaki parapundari ulušta punđariki d(a)rmapali gatarkut ulušta praçapap ulušta araşi yäk mahagirase kaşmir ulušta varti ulušta panđaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk nađaki ançulayu mařur ulušta çampay ulušta raçabadre purnabadre kadan kánt ulušta şurparak ulušta şiribađari kamag ulušta nandake inčä k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651) bk. kapile

**kara mal** (e.)

kutlug tegin-kä eçim kara inal-ka yänä[m ] töläk t(ä)ñrim-kä baltızım särmiş t(ä)ñrim-[kä ] baltızım tirmiş-kä inim T[ ] [ ]D[ ]//// [ ] [ inim] it kay-a inal-ka inim anuy kay-a-ka [ inim] enč kay-a-ka yižnäm ara kay-a inal [ ]č t(ä)ñrim-kä tuşmiş kälınim [ ]P äyiş (?) [ ] BT XXVI (s.254 136.1-8)

**käräksiz** (e.)

ečim ašsız-ka ečim yam inal-ka yäŋ(g)äm sumak t(ä)ŋrim-kä [ tur]miş buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açarı bäg-kä ečim ädgü togrıl [ ] yäŋgäm içkälmiş t(ä)ŋrim-kä ečim äsän inal-ka yäŋgäm el [ ečim ]/ inal-ka yäŋgäm basana t(ä)ŋrim-kä ečim bägičük inal-ka [yäŋgäm -Q'] ečim han kulı-ka yäŋgäm aŋay kunčuy-ka iç kädicük-kä [ ] kay-a šäli-kä sumak t(ä)ŋrim-kä kadın atam kädik totok bäg-kä [kadın anam -Q'] ečim basana inal-ka inim käräksiz-kä kälınim tilik sarıg [ ] el almış t(ä)ŋrim-kä adaş-ım bolmış-ka ečim sarıg toyın inal-ka [ ]-K' kızım aŋay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp 'äŋ kenintä burhan kutun bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

### **karamuč** (k.)

o[glum kız-]ım TYR'[ o]glum Q'N[ -] Q' o[g]l[um] basa-ka oglum Y[ ] k[a]nturmiş šäli-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiş-kä kız[ım] karamuč-ka k[ızı]m eligi-kä kızım sımačuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka o[g]lum bača[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]š (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım bačag (P) hatun-ka bəgim [kut]admış (P) bört-kä oglum bačag-ka bəgim ödüš-kä kızım iličük-kä kızım k[örk]l-ä-kä kızım äsän kunčuy-ka [ ya]gmur-ka inim P///N-kä oglum [ ]' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16)

### **karamuk inal** (e.)

[ ärt]miş adın azun-ka sanlıg bolmış ulug aŋam sıŋkar totok bəgkə ulug anam [ ]W totok bəgkə ečim tudan açarı-ka yäŋgäm kutug t(ä)ŋrim-kä tugmış aŋam 'K/Z inal-k[a] tug]miş anam ogul yetmiş t(ä)ŋrim-kä ečim tagay inal-ka yäŋgäm sävinč t(ä)ŋrim-kä anam üštək t(ä)ŋrim-kä anam ana hatun t(ä)ŋrim-kä bəkümiş totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunčuy t(ä)ŋrim-kä aŋam ödüš inal-ka adak totok inal-ka anam taz küŋ t(ä)ŋrim-kä anam buyančog t(ä)ŋrim-kä äkäm tärim kunčuy t(ä)ŋrim-kä yäŋgäm tadarčın t(ä)ŋrim-kä ečim ašsız inal-ka ečim sansız inal-ka ada[š]ım kutlug-ka karna šäli-kä ana haŋun t(ä)ŋrim-kä adašım elig-kä yıgmiş t(ä)ŋrim-kä kə/ig t(ä)ŋrimkə ölgäšük üdlärintä ög-lärin köŋül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmış ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ŋri yerintä burhan-lar uluš-ınta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

### **käräy**

tañuq käräy tañuq tämür buq-a antaqı aqam inim tuymış-ım qataş-ım kim kim m-ä bolup talaşmaşun-lar SUK. II (s.174 Mi28.11-12), (s.174-175 Mi28.13-16)

### **karik** < Skr. kārīkā

olar-niŋg ärklig-lär-ingä qačıy-lar-inga yaraşı šastr-ta basa karik-ta söz-lämiş ol UAT (s.252 1220-1221), (s.322-324 2085-2088), (s.324 2089-2091)

### **karkasundi** Bir Buda adı. Skr. Krakucchanda

vipaši šiki višbabu karkasundi y(e)mä yänä kanakamuni kašip šakimuni yeti ančulayu kälmiş-lärkä ata kaŋ-larka yeg üstünki kertgünč üzä yükünürm(ä)n BT XXVI (s.102 39a.18-21)

**karmau-a baxši** Guru. Skr. Karmapa, Karmapāda > Tib. (Tib. Karuma-pa) > Uyg.

kinki karmau-a baxši-niŋ yaratmış bo sadana-ni sapdati açari qatın qatın yalvaru ötünmiş-kä mn puny-a širi ävirü tägintim BT VII (s.66 B.99-103) BT XXVI (s.209 111a.1-5)

**karna šäli**

[ ärt]miş adın aŋun-ka sanlıg bolmış ulug aŋam sıŋkar totok bägkä ulug anam [ ]W totok bägkä eçim tudan açari-ka yäŋgäm kutug t(ä)ŋrim-kä tugmış aŋam 'K/Z inal-k[a tug]miş anam ogul yetmiş t(ä)ŋrim-kä eçim tagay inal-ka yäŋgäm sävinç t(ä)ŋrim-kä anam üštäk t(ä)ŋrim-kä anam ana hatun t(ä)ŋrim-kä bäkümiş totok-ka aŋam karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ŋrim-kä aŋam ödüš inal-ka adak totok inal-ka anam taz küŋ t(ä)ŋrim-kä anam buyançog t(ä)ŋrim-kä äkäm tärim kunçuy t(ä)ŋrim-kä yäŋgäm tadarçın t(ä)ŋrim-kä eçim aŋsız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[š]ım kutlug-ka karna šäli-kä ana haŋun t(ä)ŋrim-kä adašım elig-kä yıgmiş t(ä)ŋrim-kä kä/ig t(ä)ŋrimkä ölgäšük üdlärintä ög-lärin köŋül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmış ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ŋri yerintä burhan-lar uluš-inta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

**karša** [ MY]Š (e.)

buyan-ıg nomlug dentarım(i)z [ ]N-Q' suuza ädgü tutuŋ-ka [ ] biigui tutuŋ-ka inim bušı kulı-ka küdägüm karša [ MY]Š-Q' katdım kıtay [tä]ŋri[m]-kä katdım üträtmiş kat-siŋilim taytarçın-ka küdä[güm] [dım ] küsämış-kä [kat]dım kakaç inal-ka yäŋgg[äm] BT XXVI (s.258 139.13-16)

**karšan** Māra'nın 3 kızından biri. ~ Skr. Kṛṣṇā ( für Trṣṇā?)

karšan rađa ärdi atly qız[lar ] [kä ] siz[ ] BT XIII (s.53 5.1-2), (s.54 5.23-26)

**kärsin**

tnuq kärsin tnuq ögrünç buq-a bu nišan män täšiq-niŋ ol män baçaq turmiş tašiq apam-qa ayıdıp bitidim SUK. II (s.164 Mi19.21-23), (s.165 Mi20.17-21), (s.165 Mi20.22-28)

**karšna** Güney yönünde 8 tanrı kızından birinin ismi. < Skr. Kṛṣṇā

animiša muktakeši punđarika tilotame ekarakša nantika sita karšna y(ä)mä säkiziniç bo säkiz t(ä)ŋri kızları [sä]kiz törlüg asıglarıg berzün Diš. (s.65 300-304)

**karunadaz sidu** Skr. Karuṇadāsa + Çin. si tu (Uyg. çev.)

arıš arıg bo nama sangit nom ärdini açari k(ä)ši karunadaz sidu üzä aŋtarılmış-ı adınçıg muŋadınçıg taydu-takı ak stup-lug ulug v(i)har-ta adrok šim šipkan-lıg bars yıl yetiniç ay-ta alku-sı barça ala-sızın tüzü yapa adak-ıŋa tägi uz yarašı ädgüti bütürüldi BT XXVI (s.130 48.14-20) BT XIII (s.178-179 50.12-20)

**karungrivi** Hīnayāna mezhebine mensup din üstadı. Skr. Karuna-griva

enetkek ilteki vaybaş şastar yaratdaçı karungrivi sangabtri gunaprabhi manoratide ulatı baqşılar qutinga yükünür men Maitr. (s.44 3.46-49)

**karvari** 24 Yoginīsten 6.sı. Skr. Kharvari Moğ. Kharbari Tib.=Skr.

sol qulyaq gödvari atly orun-ta sura-vairi birlä vira-mati qaş qavişiy-inta ram-a-ışvari atly orun-ta abida birlä karvari iki köz tivi-kota atly orun-ta vçir-a-piraba birlä langka işvari iki ängin malavar atly orun-ta vçir-a-dix-a birlä turum-a-çay-a upa-kişidir-a ärür BT VII (s.33 A.42-48), (s.54 A.546)

**kaş kaya tarhan** [ ] (e.)

[ ] eç[im] kaş kay-a tarhan [ ] BT XXVI (s.99 35.8)

**käsär**

munçulayu ötünüp säkiz ulug v(a)çrapanlarig tört ulug bodis(a)t(a)vlarig tängrämdä turgurup üskümdä ornatıp alku aźunlardaki ätözüm kop süzük köngülüm üzä amtı m(ä)n arslan kaya käsär birlä yükünürm(ä)n BT XXVIII (s.66 B145-B149)

**käsi bäddi tngri**

oyul käsi bäddi tngri //////////////// küsän//// TT IX (s.15 T III D 260,19;260,30 Z.44-45)

**kaşip** Kāśyapa, Prajāpati'ye denk ya da ilahî varlıklara benzer bir sınıf, tanrıların, şeytanların, insanların, balıkların, sürüngenlerin ve bütün hayvanların babası ve bir takımyıldızı olarak tanımlanır. Ayrıca on ya da yedi eski Hint bilgesinden biridir. Kāśyapa Buddha, şimdiki kalpadaki beş Buddha'nın üçüncüsü, yedi eski Buddha'nın da altıncısı olarak gösterilir. Mahākāśyapa, Magadha'da bir brahman, Śākyamuni'nin ilk müritlerinden biri ve Śākyamuni öldükten sonra onun müritlerinin lideri olarak da belirtilir (SH 316b). ETü. kaşip atlıg burkan (ST) “Kāśyapa adlı Buddha”, kaşip atlıg teñri burkan (ST) “Kāśyapa adlı tanrı Buddha”, kaşip burkan “Kāśyapa Buddha”= Skr. kāśyapa = Çin. 拋葉(波) “pāo yè (bō)” (SH 316b) (EUTBMT)

[kaşip atl(i)g t(ä)ñr]i burhan kutıña yükünürm(ä)n BT XXV (s.54 4-5), (s.96 706-707), (s.190 2072-2073), (s.254 3335-3336), (s.308 4312) BT XXVI (s.102 39a.18-21) BT II (s.21 137-138) BT XXIX (s.112 317-318) BT XIII (s.76 12.33-38) bk. kaşip bk. kaşpi

**kaşmirliy**

kaşmir-l<iy>(?) biğidim SUK. II (s.77 RH09.19-20)

**kaşip** Skr. Kaśyapa

kaş(i)p bu (rқан) (kün) batsıqtın başlanıp nırvan(-қа) (bar)ı yarlıqadı Maitr. (s.49 6.2-4), (s.62 15.10-13), (s.103 49.18), (s.113 56.4-6) bk. kaşip bk. kaşpi

**kaşpi** Skr. Kaśyapa

amtı biş ay tün (kün) uluğ ilig ezrua tengr(i) (iligi-)nge barnas kentde er... arıgda üç tegzin(ç) (iki) yigirmi bölük nomluğ t(ılgen) tevirip atnakaudani aşıvaç(it) (badirik) kaşpi maħanmıda ulatı biş pañçaki toyınlarag sekiz tümen tengrilerig kutgaru yarlıqadı Maitr. (s.50-51 7.23-31) bk. kaşip, kaşip

**katale** Bir iblisin adı. < Skr. Kaṭāla

dingi yäk surasadiri y(ä)mä purnake katale y(ä)mä ançulayu ok ulug çoglug yalınlig bo yäklär kalın süülüg ulug küçlüglär ög kang kakadaş kuvragları birlä bulungdın yingakdın küzädzün Diş. (s.79 517-522)

**kati** Bir iblisin adı. < Skr. Kāla

arıg silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalipuṭurta sankaş balıkda aparaçite lank balıkta çandani yäk çartalome yäk suḍraşan balıkda kalmaşapadi vançi ulušta subarme ulušta aparaçite şilabaḍre yanpur ulušta uçayan ulušta naḍaki parapundari ulušta punḍariki d(a)rmapali gatarkut ulušta praçapap ulušta araşi yäk mahagirase kaşmir ulušta varti ulušta paḍaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk naḍaki ançulayu maṭur ulušta çampay ulušta raçabadre purnabadre kadan kânt ulušta şurparak ulušta şiribaḍari kamag ulušta naḍake inçä k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651), (s.90 655-663), (s.83 569-572)

**kaujiki** < Toh. ? < Skr. Kauşika

körüng siz kauj--iki ançama körkle kraza ton birle yaraşmış erür Maitr. (s.66 18.54-56)

**kauñdiñi** Eski bir Buda ismi. Skr. kauñḍiṇya Toh. A kauñḍiṇye

purñi atly tñri burxan-niñ .. ançulayu ymä kauñdiñi apraçiti .. hitayşi .. ratnaşiki.. .. prañati .. artadrşi .. yaşotari .. añurutı .. suñitri-ta ulatı burxan-lar-niñ qutınta buyanınta bo-o magat uluşdağı adası tudası kitzün tariqzun TT X (s.20 T I D-2.227-234)

**kauşika**

takı y(ä)mä kauşika ya t(ä)ngri t(ä)ngrişi burhan bo nom ärdinig y(ä)mä munçulayu ök ömiş sakınmış k(ä)rgäk Diş. (s.101 799-802)

**kausiki**

tngirilär iligi kausiki y-a ärtिंगü uluy türlüg iş işläp mini burxan qutinga yaxıu qiltıng UIII (s.27 T.I,DI 6-10)

**käv baxşı**

basa qoço il bägd-läringä ançaşı-lar-qa şazın ayyuçi-qa şazın uluy-larına il-kä bodun-qa quvray-qa alqu tınlı uyuş-ınga aña basa baxşım uluy-um käv baxşı-qa mäniñ öz bodum-qa kişim-kä oylan-larım-qa basa äsän toyrı turmış tutung aḍay tutung ögrünç qız başaq-a başlap uruy-qa qadaş-qa buyan-ı tągün tip mäniñ paḍır-ta şükün-tä qaşyanmış nägü kim-ni satıp yulup qoço-taqı aḍay tutung-nung piñduñg atly qırq yaş-liy qıḍay oylan-ın nom bitig bilir üçün toquz ystıq çao birip yulup altım SUK. II (s.130 Em01.2-9)

**kavand(a)rmi** Skr. Bhagavaddharma (Çin. çev.)

ol anı üçün m(ä)n şıñko şäli tutuñ y(e)mä baştın-(P)kı ülüştä kavand(a)rmi atl(ı)g än(ä)tkäk açarı at[ın] urup ikinti üçünçü iki ülüşindä tavgaç çituñ smtso [atlıg açarı(?)-]niñ atın urtum BT XXVI (s.127 47a.5-8), (s.127 47a.1-5)

**kavi-drri** < Skr. kāvya-dhara

vaybaž-ik[i] şas[tantri kavi-drri] [san]gadz ugu [küsän tilintin toxri] [ti]linçä ävirimi[ş] // Das. (s.178 1531-1533)

**kävši**

taqıyü yıl üçünč ay iki yangıqa män köni quz ayır igkä tägip ölüp idip baryay-män tip šinkuy tutung bäg-kä küdagüm likä-kä kingäšip aydıšip kävši-tä tuymış burxan quli atly oyuł-an-qa ögkä qangqa buyan-ı tägzün tip boş bitig birtim SUK. II (s.136 WP02.1-7)

**kavšike** Indra. Skr. Kauśika

y(e)mä kim inčip ol altun öñlüg sudur nom-nuñ üçünč küün-intä ayıg kılınč-ıg öčürmäk-lig bešinč bölök-tä ayayu ağır-layu kavšike ötündük-intä atı kötrülmiş nomlayu y(a)rılıkamış bo [nom] içintä BT XXVI (s.113 40.1-5), (s.235 128.7-8)

**kavšiki** Indra'nın aile adı.

[ka]všiki-y-a bo adam-ta tip yalvardi BT XIII (s.174 49.7-8), (s.179-180 51.1-17) bk. kavşıkı, kavşiki, kawşiki

**kavşiki** Sakyamuni'nin havarilerinden Kasphila'nın adı. Skr. kauśika

kavşikiya EUDÇ (s.56 273) bk. kavşiki, kavşiki, kawşiki

**kavşiki** Indra'nın soy adı. Skr. Kauśika

amtı kavşiki y-a siz başın t(e)ngri-ler kuvrağ-ı // ne üçün ayayu tapınur sizler ol kırıkar-qa tip hõrmuz<-ta t(e)ngri> // sözledi SDB. (s.117 367-368), (s.108 284-288) bk. kavşiki, kavşıkı, kawşiki

**kawşiki** Indras'ın sıfatı.

kawşiki-y-a qutluy tınly ang yig üstünki tngri-lärkä ymä qorqinč öritgüci alp qilyuluy iş ..... UIV (s.690 A. 211-213) bk. kavşiki, kavşıkı, kavşiki

**käyä kăšip** Gayā için sanskritçe adı. Kāśyapa için sanskritçe adı.

bu erür aň'ilki uluyı ätnyatkäntin ulatı beš toyunlar ulbırba kăšip käyä kăšip .. maxakăšip šarı-.... putar maxamotgalayan ulatı qarı qalın ärüş ärürü yarlıyqamış erti MO. (s.22 2.14-19)

**kay-a**

bo vibaaki nom ärdini-ni män muşsuz kuluıtı kay-a okıyu tägintim BT XXVI (s.72 15.1-2)

**kay-a šäli**

eçim aţsız-ka eçim yam inal-ka yäñ(g)äm sumak t(ä)ñrim-kä [ tur]miş buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açarı bäg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yäñgäm içkälmiş t(ä)ñrim-kä eçim äsän inal-ka yäñgäm el [ eçim ]/ inal-ka yäñgäm basana t(ä)ñrim-kä eçim bägiçük inal-ka [yäñgäm -Q'] eçim han kulı-ka yäñgäm aţay kunçuy-ka iç kădiçük-kä [ ] kay-a šäli-kä sumak t(ä)ñrim-kä kadın atam kădik totok bäg-kä [kadın anam -Q'] eçim basana inal-ka inim kăräksiz-kä kălinim tilik sarıg [ ] el almış t(ä)ñrim-kä adaş-ım bolmış-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K' kızım aţay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp 'aň kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

**käzigčä tizigčä yoridaçı**

käzigčä tizigčä yoridaçı t(ä)ngri burxan qutınga ,, yükünürbiz BT II (s.48 1106-



1108)

**kedim mal**

taķı yime bu buyan küçinte anam seviçük tengrim-ning atam kedim mal-ning tatar tengrim-ning küdegüm altmış tutung-nung inim elig-ning kelinim timing-ning oğum küz-ü-nüng kız-ım kütbeçük-nüng bular yime küsüş-leri ƙanıp bütüp burƙan bolz-un-lar ETŞ (s.218 4-9)

**ken wen tuu vaņ**

ken wen tuu vaņ atl(ı)g hanlar kâzip talulap kamagun barça mantılar Hts.VI (s.94 1725-1727)

**kertgünç biliglig bodısaƙat**

patar palı bodısaƙat .. tüzün qolulayur bodısaƙat .. kertgünç biliglig bodısaƙat yoq quruy ellig atlıy bodısaƙat .. bögülüg lenxua bodısaƙat .. yaruq čäčäk bodısaƙata yegädmiş biliglig tuy tãñri bodısaƙat ürüg amal yiltiz-lig .. küsänçig bilgä bodısaƙat yıparlıy yaņa .. bodısaƙat ärdäni čäčäk bodısaƙat .. ortun ornaylıy bodısaƙat yoriyin tıda yoriyur bodısaƙat .. qurtulmaq tözlüg bodısaƙat .. bu altı yegirmi bodısaƙat-lar alqu tüzü tüzün .. mançuşiri [...] bodısaƙat ..... MO. (s.23 2.26-39)

**kıçı altun**

adak-taķı kulut m(ä)n buyan tümän bägi artoķ äsirgäp[ ] apamu-lug üd-lär-kä t[äg]i [ ] akılturgu ulal[t]urg[u küs]üş-in ag[m]čsız bäk y(a)rp köñül-in alp kaƙıg munı täg üd[tä] kolu-ta ağır ulug bo iş-ig arıƙı tıdıg-sızın tavrak bütürgü üçün amrak inim tuglug tãmür bulat tãmür ar-a tãmür töz tãmür tümän tãmür buyan kulı sayın tãmür budadıaz tayak tãmür oron tegin kız tãmür kıçı altun buyan kutlug şakar čanča körklüg ögrünç tegin başlap ak-a i[ni] kız kälın-lär birlä kãñäş-ip anandaşii atl(ı)g toyın-ka amtı-kı nom-lar-nıñ tamgasın oyturgalı aņa k(ä)rgäk-lig y(i)vik-in anı barça tükäl anutup anıñ tamg-a-sın o[y]tutup anta basa ok yüz säkizär kün yaƙtutup aryasañ bursañ kuvrag-ka ayançañ köñül-in üläyü tãgindim BT XXVI (s.236 128.17-39)

**kı-du şäli**

oglum v(a)rdu borluk čor kı-du şäli el etmiş amr(a)k tözünkä tãgmäki bolzun BT XXVI (s.259 140.4-5)

**kım(a)rakkt(ı)** Bir büyücü adı. Skr. kãmarakta

arvışƙılar begi tözün kım(a)rakkt(ı)ya amtı ç(a)ştanı élig beg közünmez bolup bardı.. EUDÇ (s.58 292-294)

**kıpçak suin ši**

adın aźun-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'äş-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-şi açari [ ]NKK' yiragu bæg ögrünç-ä ana tãrim artadaz [kirä]şiz tarugaçı saņguñ taņgusuk vuşin ulug [ata]m saņgır tarugaçı tiličä vuşin laçın inal bay inal arıg kurtga tãrim sulagı inal barak buka saņguñ [ ]L'N [wu]şin asan kutlug wuşi[n] s[ ] sävinç vuşin kıpçak suin ši T[ ] vuşin tugmış atam tegin buka saņguñ külüg tegin vuşin kağın-larım sä[vin]ç yaņa wuşi ögü vuşin tilik togrıl čuñçıñ apag-a-larım enç buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzaĝu

mal '[vu]šin tärim sävinč kutlug tarugači čäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a  
 čin vuu-š-[in ]P sičing [ ] abdala tayking s[an]gguŋ açi-larım utpalaširi ratnaširi  
 başlap t[u]gmiš-larım kađaš-larım tagay-larım yegän-lärım šabi-larım terin-lärım kuvrag-  
 larım birlä ulatı tört tugum beš ažu-takı ög kaŋ bolmiš tnl(ı)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-  
 ta tugmiš äsär-lär t(ä)rk tavrak ožup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niŋ adištıt-ınta  
 ögüm kaŋım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom bošgurmıš bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-  
 [lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-inča tugmak-ları bolzun BT XXVI  
 (s.241-242 129.35-41)

**kırakžin** Bir Bodhisattva'nın adı.

bo kırakžin bodis(a)t(a)v-nıŋ vu ol ät'öz kü[z]ädgü ol BT XXIII (s.182 TT VII  
 27/8)

### **kırgız t(ä)ŋri**

[lar är]tmiš isig özlüglär üçün [u]latı olarnıŋ öz öz terin[läri] [kuvra]gları üçün anın  
 biz kırgız t(ä)ŋrim kumarı birlä bökün[ki k]üntä ädgü ögli y(a)rl[ı]kančuči köñül üzä  
 burhan[lar] b[i]rlä tä<n>k köñülin b[u]rhanlar<birlä> tüz küsüşin [yer]tinčünün ulug ädgü  
 ögli y(a)rlikančuči köñüllüg kaŋlar[ıŋ]a tüzükä umunup inanıp yükünürbiz BT XXV  
 (s.182 1967-1972)

### **kıtan [ ]**

bo buyan küçintä ((kıtan)) S'Q[ ] kuli-nıŋ bütürmiš[ ] kuli-nıŋ közün[ür  
 ] ädgülüg küsüş-läri [ ] bütüp kanıp äŋ [ ] ozup kutrulup [ ] tuš tulum [ ]  
 ] BT XXVI (s.193 98b.1-7)

### **kıtay [tä]ŋri (k.)**

buyan-ıg nomlug dentarım(ı)z [ ]N-Q' suuza ädgü tutuŋ-ka [ ] biigui tutuŋ-  
 ka inim buşı kuli-ka küdägüm karša [ ]MY]Š-Q' katdım kıtay [tä]ŋri[m]-kä katdım  
 üträtmiš kat-siŋilim taytarčın-ka küdä[güm] [dım ] küsämış-kä [kat]dım kakač inal-ka  
 yäŋgg[äm] BT XXVI (s.258 139.13-16)

### **kıtay bört mal**

bo buyan [ ] kaitso tutuŋ bäg-kä el yıgmış [ ]M-K' bögi šilavanti t(ä)ŋrim-kä  
 [ ] tutuŋ-ka vapšintu tutuŋ-ka [ ]täŋ]rim-kä yarıčuk t(ä)ŋrim-kä [ ]M-K' buyan-  
 lıg inal-ka el ornatmış [ ] turmiş inal-ka kutačuk t(ä)ŋrim-kä [ ]Y turmiş inal-ka  
 ornačuk t(ä)ŋrim-kä [ ]WRMTŠ inal-ka el ornatmış t(ä)ŋrim-kä [ ]Q inal-ka sävig  
 t(ä)ŋrim-kä yarp [ ] iklätmiş tutuŋ-ka elig t(ä)ŋrim[ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]  
 ]L-Q' kız turmiş t(ä)ŋrim-kä [ ] togrıl t[u]tuŋ-ka bačag kurtka [ ] t(ä)ŋrim-kä kıtay  
bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ŋrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ŋrim-  
 kä basana [ ]s ı[na]l-ka altmış šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

### **kız tämür**

adak-takı kulut m(ä)n buyan tümän bägi artoč äsirgäp[ ] apamu-lug üd-lär-kä  
 t[äg]i [ ] akılturgu ulal[t]urg[u ] küs]üş-in ag[ın]čsız bäk y(a)rp köñül-in alp kaŋıg munı tağ  
 üd[tä] kolu-ta ağır ulug bo iş-ig arıtı tıdığ-sızın tavrak bütürgü üçün amrak inim tuglug

tämür bulat tämür ar-a tämür töz tämür tümän tämür buyan kulı sayın tämür budağaz tayak tämür oron tegin kız tämür kiçi altun buyan kutlug şakar çanča körklüg ögrünç tegin başlap ak-a i[ni] kız kälın-lär birlä kəñäş-ip anandaşii atl(i)g toyın-ka amtı-kı nom-lar-nıñ tamgasın oyturgalı aña k(ä)rgäk-lig y(i)vik-in anı barça tükäl anutup anıñ tamg-a-sın o[y]tutup anta basa ok yüz säkizär kün yakturup arıyan bursañ kuvrag-ka ayançañ köñül-in üläyü tögindim BT XXVI (s.236 128.17-39)

### **kız turmış t(ä)ñri**

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bəg-kä el yıgıñış [ ]M-K' bögi şilavanti t(ä)ñrim-kä [ ] tutuñ-ka vapşintu tutuñ-ka [ ] tən]rim-kä yarıçuk t(ä)ñrim-kä [ ]M-K' buyanlıg inal-ka el ornatmış [ ] turmış inal-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]Y turmış inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]WRMTŞ inal-ka el ornatmış t(ä)ñrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä yarp [ ] iklätmiş tutuñ-ka elig t(ä)ñrim [ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmış t(ä)ñrim-kä [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)zır kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kä basana [ ]s i[na]l-ka altmış şäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

### **kızak t(ä)ñri**

[ ] [t(ä)ñri]m kızak t(ä)ñrim [ ] [t(ä)ñri]m tañut-ka [ ] [ ] ükitmiş toña [ ]k[ ] BT XXIII (s.113 F282-288)

### **kiçig k(i)y-ä (k.)**

eçim aşız-ka eçim yam inal-ka yəñ(g)äm sumak t(ä)ñrim-kä [ ] tur]mış buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açarı bəg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yəñgäm içkälmiş t(ä)ñrim-kä eçim äsän inal-ka yəñgäm el [ ] eçim [ ]/ inal-ka yəñgäm basana t(ä)ñrim-kä eçim bəgiçük inal-ka [yəñgäm -Q'] eçim han kulı-ka yəñgäm aţay kunçuy-ka iç kädicük-kä [ ] kay-a şäli-kä sumak t(ä)ñrim-kä kadın atam kädik totok bəg-kä [kadın anam -Q'] eçim basana inal-ka inim kərəksiz-kä kälınim tilik sarıg [ ] el almış t(ä)ñrim-kä adaş-ım bolmış-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K' kızım aţay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ ] közünür-däki [ ]ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp 'əñ kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

### **kiçig toyunçın**

çumullar kiçig toyunçın yegän silig qamıy yemä iraq yerdän isinü amranu esəngüläyü üküş üküş köñül ayıtu ıdur biz MO. (s.121-122 22.4-6) bk. toyunçın

### **kiçigä**

[ ] inim (P) [ ] [ ] şənggä (P)-kä inim kutlug [ ]Q-Q' kälınim togana-ka inim mızır-ka [ini]m ılaçuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[ä]lini]m küsüş-kä şıjilim buyana(?)-k[a] küdägüm bulat-ka tünürüm tasyan inal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanşi-im toyın kulı inal-ka ogul kunçuy t(ä)ñrim-kä aş-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä\_ay bəg-kä laçın-ka sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür aţun-dakı k[op] [tör][ü]g ädgü-l[ü]g küs[üş]-läri bütüp kanıp [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luş-ınt]a t[ug]mak-ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

**kičkä tigin tngr[im]**

särimlig küdümlüg čī[ ] [sä ] biliglig törülüg särlimädin buyanliy iş-lär-tä [sä ] upasi kántü özi öz tuşmiş-i kičkä tigin tngr[im] [öz]-läri-ning inđki-sin idğäli öngi öngi buyan-l[ar ] [ö ] munta tip sözläşü tägin-miş-lär BT XIII (s.152 38.21-28)

**kilbär** Muhtemelen sanskritçe Kubera'yı temsil eden ad.

bursıñ ärdäni-kä qamaq qoßraqtan üztünki tüzüni bilg(ä)si čindämüni ärdäni täg kilbär yäksü uluqnıtäg ärdini-lıy qıdıy täg yükünür men MO. (s.28 3.3-6), (s.28-29 3.19-23)

**kilimbi** Şeytan adı (EUTS).

.....u kilimbi yäk-ning qızı ol UII (s.24 4.7-8), (s.24-25 4.12-14), (s.25 4.14-18), (s.25 4.18-20), (s.25 4.24-25), (s.25-26 4.25-4), (s.26 4.4-6), (s.26 4.6-8), (s.26 4.11-12), (s.26 4.15-17), (s.26-27 4.18-20), (s.27 4.22-25), (s.27 4.26-27)

**kilinmbu**

bu nişan män babi(?)-ning 'ol bu nişan män öz mängü-ning 'ol tanuq qıyur(?) bu nişan mäning 'ol bu nişan män qasım-ning 'ol tanuq sävinč bu nişan mäning 'ol bu nişan män yüsüp-i-ning 'ol tanuq äragäti(?)bu nişan mäning'ol bu nişan män yoylim tapmış-ning 'ol bu nişan män oylan mängü(?)-nüng 'ol tanuq şabıy(?) bu nişan mäning'ol tanuq alı(?) bu nişan mäning'ol tanuq burangı(?) bu nişan mäning'ol tanuq kilinmbu bu nişan mäning'ol ///// bu nişan mäning'ol SUK. II (s.38 Sa17.6-16)

**kimbini** Bir iblisin adı. < Skr. Kumbhira

kimbini yäk račag(a)rhta vipul ulušta yakşi atl(1)g yäk ornanmış ol beş ming yäklär angar tapınurlar Diş. (s.90 663-666)

**kimtso**

bu bitig-ni şutza käd qy-a tutung tükäl-ä kimtso başlap quvray tavyaç ynga ikiçi başlap bodun qataş-larimiz 'äsän-ä olar üskintä birtim SUK. II (s.134 WP01.17-21)

**kimzin**

[ ] inim (P) [ ] [ ] şänggä (P)-kä inim kutlug [ ]Q-Q' kalinim togana-ka inim mižır-ka [ini]m ılačuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[älini]m küsüş-kä siñilim buyana(?)-k[a] küdägüm bulat-ka tünjürüm tasyan inal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanşi-im toyın kulı inal-ka ogul kunčuy t(ä)ñrim-kä aş-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bäg-kä lačın-ka sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür ažu-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[üg] küs[üş]-läri bütüp kanıp [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luş-ınt]a t[ug]mak-ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

**kimzun**

tonguz yil altınč ay yiti yangıqa manga yrp toyıl-qa ///// kümüş krgäk bolup kimzun atly äbci qarabaşim-ni älig stır yarmaq kümüş-kä inäci-kä toyru tomlıdu satdım SUK. II (s.47 Sa22.1-4), (s.45 Sa22.15-17)

**kingdsuin šila**

taqıyü yıl törtünč ay säkiz ygrmikä kingdsuin šila-taqi yitmiş iki kičig-ni män titso šila {...} altım SUK. II (s.156 Mi11.1-7), (s.157 Mi12.1-6)

### **kingsun**

taqıyü yıl törtünč ay säkiz yangıqa manga liv taypu-nung oylı kovčü-kä yunglaq-liq kümüş krgäk bolup pukiñg atly är qara-bašimın kingsun ayay-qa tägimligkä yiti älig stır yarmaq kümüş-kä toyruru tomlıdu satdım SUK. II (s.45 Sa21.1-5), (s.45 Sa21.5-8), (s.45 Sa21.8-10)

**kinikanta** Bir iblisin adı. < Skr.Kunikañtha

inčä k(a)ltı indre some varuni pračapadi baradivači išani čañdani anpi mananiki vayračane kamaširišti kinikanta kañdaka pađar manir maničari paranadı upapančiki satagiri haimavati purnake kañdirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi čanaršabi čitričiri y(ä)mä gant(a)rve đirgašakuti y(ä)mä mantale pañčalaganđi sumani đirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkınçıglar čambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diš. (s.91-92 674-689)

### **kinsidu šila**

ud yıl altunč bir y(a)ñık-a posad bačag kün üzä biz üç ärđinilärtä sü[z]-ök kertgünč köñül-lüg satva va[ñ oz] činza šila kinsidu šila bo si-en čün nom[nı] okıyu tägintim{m}iz BT XXVI (s.150 63c.1-5) bk. kinsidü šila

### **kinsidü šila**

ud yıl altınç bir y(a)ñıka pašad bačag kün üzä biz üç ertinilärtä süzük kertgünč köñüllüg satva vañ az činza šila kinsidü šila bo si-en-čün nom[nı] okıyu tägintim{m}iz Hts.VI (s.104 1823-1827) bk. kinsidu šila

### **kintso bži**

[ ina]l-ka [ ] t(ä)ñrim-[kä tä]ñrim-kä ogul [a]šunmış [tä]ñri]m-kä yaş[ka]n mal-ka kintso bži-ka [o]gul umdu t(ä)ñrim-kä busard[u] mal-ka [sä]v]är t(ä)ñrim-kä [ü]n tapmış šäli-kä čäriğ mal-ka kūsän P'/// [ina]l-ka artok t(ä)ñrim-kä (P) burhan kulı tutuñ-ka (P) kutl[ug] mal-ka üst(ä)ñ t(ä)ñrim-(P)kä [tä]ñrim üst(ä)ñ t(ä)ñrim-kä BT XXVI (s.251-252 134.19-28)

### **kiñtu ačai**

[är]tmiş kiñtu ačari üzüti üçün bo nom bititmiş buyan ädgü kılınč öñ ülüg bolzun BT XXVI (s.259 140.2-3)

**kira-šiz(?)** Tib. Bkra-shis (Uyg. çev.)

k[ä]ñäši iki ol toñuz yıl üçünč ay beš y(e)g(i)rmi-kä tüpsüz t[üz] b[il]gä lambiraz tegmä yanñirını töpüt tilinčin türk [tilinčä] kir-a [šiz(?)] rinčen[ ] edärü ağtaru(?) ävirü t(ä)gintim(i)z ärsär(?) t[ü]trüm täriñ lambiraz-nıñ tüz yañın tılañurmak ädräm-kä tükäl-lig bilgä-l(ä)r tnl(ı)g asıg-ın sakınu tıdıgsız-ın [ ]NC Y[ ] [ ]LYP bergil BT XXVI (s.217 117.1-10)

**kiräšiz** ~ Tib. bkra-šis BT XIII)

arşlan bil[gā tāñri elig atam kirāşiz ıdok kut] anam tuglug kutl[ug aga birlä ]  
BT XXVI (s.114 40.34-35), (s.261-262 144.8-15), (s.266 149.14-21) BT XIII (s.158-159  
41.8-15), (s.160 42.14-21)

**kiraşna-čary-a-pa** 24 Gurudan 11.si. Skr. Kṛṣṇācāryapāda Moğ. yeke bayşı Kṛiṣṇapa Tib.  
Nag-po-pa, Nag-po spyod-pa (žabs), Kṛṣṇapāda

munung ulalu kälmiş baxşı-larī ārsār včir-a dari včirapani sarxapa nagarčuni  
şavaripa luyupa darikapa včir-a-ganti-pa kurmapada čalandar-a-pa kiraşna-čary-a-pa  
guxapa vičay-a-pada tilopa naropa abakirti vagişvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxşı  
uluy saskau-a baxşı irčibsun baxşı saskau-a pantit baxşı payıspa baxşı bolar ārūr-lār  
BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

### **kireşiz ıduķ kut**

arşlan bilge tengri ilig atam kireşiz ıduķ kut anam toķlug kutlug aģa birle ançulayu  
ķurçıģan aģa yime abita burķan uluş-ınta antırnı-sız toģup belgürüp artuķraq terk ödün  
adırtlıģ burķan ķutın bulz-un-lar ETS (s.226 23.7-14)

**kiri** Kuzey pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Hirī/Hrī

saradevi niladeve p(a)rđumi pađumavaṭi bāgning tapıģcıları ikigü sarata kiri şiri  
ançulayu ok y(ä)mä dişadeve birlä säkizinč bo säkiz t(ä)ngri kızları säkiz törlüg asıģlarıģ  
berzün Diş. (s.78 498-504)

### **kirig-tapčay öčürmiş**

kirig - tapčay öčürmiş atl(i)y t(ä)ngri burxan-qutınga ,, yuķünürbiz BT II (s.37  
715-717)

### **kirmiş sangun**

// savda tanuq bögü(?) (.....) //SY (.....)''L(...)// (.) yitmiş tonga  
sangun (.....) // tanuq bg tuymiş bu äv taplap S(.....) // tanuq yarlıyçı T/(.) // kirmiş  
sangun (.....) // tanuq qınyuuçı asiy sangun tanuq bitkäci // SUK. II (s.40  
Sa18.18-23v)

### **kirsiz arıy|y**

kirsiz arıy|y ..... BT II (s.49 1134-1135)

**kirtKünč** İnançlı, imanlı (EUTS).

yuķünürbiz kirtKünč BT II (s.38 739)

**kiruka** Mañdala Ana Tanrıça. Skr. Heruka Moğ. Kiruga, Hiruga, Hêruga, čisun uuyuyçı  
Tib. Khrag-'thuñ Uyg. Şiri Kiruka

< xung bang xoo tip kântü öz-üg ...> alqu ançulayu kälmiş-lār manga abişik birü  
yrliqaşun-lar tip yalbarmaq üzä oom sarva tatgda abişikda samay-a şiri xung tiyü abişik  
birmäk üzä bilgä bilig-lig suv üzä büdün ät'öz toşup alqu qilinč arıp suv qalinču-si töpü-tä  
toşup täģ-mäk üzä kiruka öģ qang ikigü-nüng ät'öz-lrin-tä včir-a satu-(a) tört ornaγ-taqı  
divata-lar-niņģ töpü-lrin-tä ratna-sańbavi köngül tilgän-täki divata-lar-niņģ töpü-lrin-tä  
akşobi til tilgän-täki divata-lar-niņģ töpü-läriñ-tä varyočana tanyariy tilgän-däki divata-lar-  
niņģ töpü-lrintä amogasiti burxan bolmiş-lrin saqınyu ol bo ārsār kântü özüg törüdü

saqınmaq artır BT VII (s.36-37 A.121a-137), (s.72 I.2-18), (s.41 A.227-230), (s.40-41 A.215-223), (s.41 A.223-227), (s.41 A.231-235), (s.43 A.280), (s.43 A.281-282), (s.46 A.336-343)

### **kiş köz bilgä bæg**

’WD// uguşnuŋ ud[u]mbar len[hua]sı bokug töznüŋ pundarik čäčäki t(ä)ŋrikän takın kız t(ä)ŋrim kıvır elögäsi alp kutlug ogul küdägü sävig to[to]k [ars]lan ögä bæg kiş köz bilgä bæg kutlarınınŋ ötügi[ŋä] nomlug dentarı tükällig bilgä ş[ilaz]en k(ä)şi açari yaŋırtı türk [tilinčä ävirmiş] BT XXVI (s.204 107.14-20)

### **kişäčük**

tanuq PW(.)L(.)R bo<r>luqçı tanuq kişäčük bu tamya män bolmiş-ning ol män yam-čur tu ayıdıp biđitim SUK. II (s.92 Lo09.6-9)

### **kisari arslan aziy|liy**

kisari arslan aziy|liy atl(i)ŋ t(ä)ŋri burxan qutınga-yükünürbiz BT II (s.18 36-38)

### **kisari arslan törü|lüg**

kisari arslan-törü|lüg atl(i)ŋ t(ä)ŋri burxan qutınga-yükünürbiz BT II (s.18 40-42)

### **kisari arslan-küč-lüg**

kisari arslan - küč-lüg - atl(i)-ŋ t(ä)ŋri burxan qutınga yükünürbiz BT II (s.37 706-707)

### **kişilig kunču (k.)**

ögümüz kişilig kunčuka inim(i)z el suŋkut tarkan-ka el tugmiş-ka bo buyan küčintä (P) [i]gs(i)z adas(i)z ärzünlär BT XXVI (s.196 100.35-39)

### **kişitigarbe** Bir Bodhisattva’nın adı. Skr. Kşitigarbha

maitri-ka konşi im-ka mančuşiri-ka m(a)ha-bal-a ulug küçlüg v(a)čirapani-ka maŋgal-lanmış samantabad(i)re-ka kişiti-garbe-ka marımım-tın čin köŋül-üm üzä yükünürm(ä)n BT XXVI (s.102 39a.30-33)

### **kişo** Çin. Chia-şang

... turyalı anın manga bo b(ä)lgü-lär köz-ünür b(ä)lgü-rär tep munča sözlöp kişo vapşı atl(i)ŋ tıtsı-singa inčä tep y(a)rılıqadı Hts.X (s.34 572-576)

### **Kitin Qirata**

qoyn yil är(a)m ay bir yaŋıqa m(ä)n Qara Yan Yig Bürt[-kä] yuŋl(a)q-liy tawar k(ä)rgäk bolup atın b..üm yoq üçün Kitin Qirata Qız-i Kit(ä)rig-tä içim Qončuy birlä tüz ülüş-lüg iç siq yirim Atı Qutluŋ Taş-qa toŋuru tomlidu sadım SUK. I (s.II[15] 1.1-5)

### **kitsi samtso** Çin. Yi jing san zang (Çin. çev.)

y(e)mä kutlug öŋdün [u]lug t(a)vgač elintäki tayşeŋ sevşeŋ alku şast(a)r-(P)larıg kamag nomlarıg (P) kalısız ötgürü (P) bilmiş boşgunmış bodis(a)t(a)v kitsi sam[tso] atl(i)g açari änätkäk tilint[in] [tavg]aç tilinčä agtarmış t[avg]aç t[i]lintin yänä bo beş čöpik yavl[ak] üdtäki kenki [boşgutlug] beş-balık-lıg şinko [şäli tutuŋ] türk tilinčä a[gtarmış]

altun önlüg [yaruk yaltrıklıg] kopda kötrülmiş n[om eligi atlıg] nom bitigdä burhan[larnıñ] üç ätöz tüzin [adırtlamak] altun küvrüg-din [yañkulug] tıgısintin kšanti kıl[mak burhan-]lar ädgüsin ögmäk k[ut kolunmak] yañıg körkitmäk atl(ı)g [ikinti] ülüš nom tükädi BT XXVI (s.89-90 22a.1-21) UI (s.13-14) bk. kitso samtso

#### **kitso samtso** Çin.

qayu ötün tükäl bilgä [tngri] tngri-si burxan bo yırtınçü yir suv-ta tuy-a blgür-ä yrliqap biš älig yıl tön-i tınly-larqa asiş tusu qılıp biš asanki nayut sanınça tınly-lar oylan-ın oşyurup qutyarıp nirvan-qa kirü yrliqamış-qa kin nom-luy yrliş-i öngdün tavyaç il-intä kingürü yañıldıqda tngri tavyaç xan öñintä kitso samtso atly bodistv açari küntin yingaq suv yol-ınta kitip änatkäk yir-ingä barıp BT XVIII (s.80 S027-039) bk. kitsi samtso

#### **kitsu samatsu**

qayu ödün tükel bilge (t(e)ngri) t(e)ngri burhan bu yırtınçü yir suvta toğa b(e)lgüre y(a)rılıqap biş ilig yıl tüzin tınl(ı)glarqa asiş tusu kılıp biş asanki nayut sanırça tınl(ı)glar oğlanın özğurıp qutkarıp nirvanqa kirü y(a)rılıqamışta kin nomluğ y(a)rılıgı öngdün tavgaç il-inte kingürü yañıldıqta t(e)ngri tavgaç han öñinte Kitsu Samatsu atl(ı)ğ bodis(a)t(a)v açari küntin yingaq suv yol-ınta kitip enetkek yiringe barıp, tükel bilge t(e)ngri t(e)ngri burhan-ning ıduq kutluğ sekiz çaytı kılmiş yir orunların tükel körüp otuz artuq uluğ il uluşlarıg kezip, y(i)g(i)rmi yılı tünı yorıp, bu nom erdini başlap elig tümen şlok-lüg kamağ kamağ sanı dört yüz (... ene)ttek-çe nom bitiglerig (qalısız ötkür)üp tavgaç tilinçe (evirtip yme) bu nom erdinig tavgaç (tilinçe) tüketip, taqı eğgüti (kingürü) yañılmaz-kan, ötrü ol oğurta inçiv atl(ı)ğ balıqta çang bağılg küü tav atl(ı)ğ bir beg balıq begi erti AYİP (s.26-28 3.4-4.8)

#### **kitsuin** Çin.

ç(a)xşap(a)t ay yeti yangı-qa sav ötkür-däçi ordu-daçı kişi yung baylıy kitsuin atl(ı)ğ bağ ayızında “ samtso açarı öz-i ök toplasar biz y(e)mä adın-çıy ögürü sävinü taplayur-biz (eksiktir) Hts.X (s..28 425-432)

#### **kiwin** Keşiş adı, mutemelen Çinli.

amtı kiwin toyın-ta ekki torqu altım MO. (s.130 24.6), (s.130 24.7), (s.130 24.9-10), (s.130 24.11)

#### **kizigin**

bu böz iki bay-liq böz ol tanuq tapmış tanuq kizigin(?) bu nišan män ögrünç qy-a<-ning> ol män adan-a(?) bitidim SUK. II (s.169 Mi23.5-7)

#### **kizo** (e.)

taqı y(e)mä bo buyan küçintä anam sävinçük t(ä)ğrim-niñ atam kädır[ä ina]-niñ tatar t(ä)ğrim-niñ küdägüm altmış tutuñ-nuñ inim älik-niñ kälınim şimana-niñ oglum kizo-nuñ kızım kütbäçük-nüñ bo-lar y(e)mä kü[sü]ş-läri kanıp bütüp burhan bolzun-lar BT XXVI (s.219 119.4-9) BT XXIII (s.174 H228-233)

#### **kki kki šootza**

kki kki šootza kántü özüm keñ yörüg-inä suklanıp kertgünç-lüg sävinä vuuşin birlä



ken-ki-lärkä ulalzun BT XXVI (s.264 146.1-4)

### **kki kki sutza**

kki kki sutza kântü özüm king yürüg-ingä suqlanip kirtgünç-lüg sävinä vuušin birlä kin-ki-lärkä ulalzun BT XIII (s.182 53.1-4)

**kki kki** Mahāyāna kanun kitabından seçilmiş parçaları türkçe olarak nazma çevirmiş bir türk şâirinin ismi. Kişinin unvan ya da lakabı olabilir.

tay pay lin şı tip atlıg tayşing nom-nung içinte talulap yığıp men kki kki taqşut-ka intürü tegindim ETŞ (s.186 19B.11-14)

### **klirt**

bu tmya tnuq klirt tanuq mayaq bu tmya biz-ning 'ol män tägirçi bitidim SUK. II (s.158 Mi13.5-7)

**klmaşapati** Kral adı (EUTS).

klmaşapati ilig ning toymış oyrin daqı sudasumi ilig tıltayıntaqı çadikiy [!] nomlayu biräyin UIII (s.62 T.II, Xōgom M. 4-7), (s.65 T.II,S.32a Nr.35 4-6), (s.66 T.II,S.32a,Nr.35 5) bk. kalmaşapadi, kalmaşapati

**klyanzene** Skr. Kalyānasena (Toh. çev.)

kamag şast(a)r[la]r(ı)g ötgürmiş alku [no]m-lar(ı)g keñür[ü] [a]ça yada ukıtd[açı] s(a)rvarakş(i)te atl(ı)g ulug açari kontur[mış 'Y]DYWT nm (einige zeilen frei) (P) bitig-niñ ögmäkin kūsän [t]ilintin barçuk tilingä ävirdäç[i] v(a)ybaşıke klyanzene açari 'YDYWT [kör]ünçtäki alku tınl(ı)g-larag kutgar[u] [körki]tmäk atl(ı)g nom bitig iki k[ırk] [bölö]k bitiyü tükädi BT XXVI (s.205 108.1-10)

### **kny rwšn tngri**

kirtü aşnuqı kny rwšn tngri BT V (s.33 207-208)

**kokaliya** Burkan'ın kardeşi ve Devadatta'nın bir öğrencisi olup Şariputra ve Maudgalyayana adlı iki velîye iftirâ attığı için cehenneme düşmüştür. < Skr. Kokaliya

yine ök tükel bilge şakimun burqanıning kokaliya atlıg inisi toym erdi Maitr. (s.114 57.32-34)

**kondini** Bir Bodhisattva'nın adı. Skr. Kauṇḍinya

kondini-ka liçavi-(P)ka somaketu-ka kükülmiş akaş-a-garbe-ka hormuzta t(ä)ṅri-kä külätılmış ratna-prabase ratna-prabe-ka kūsüşkolu kertgünç üzä yükünürm(ä)n BT XXVI (s.102-103 39a.34-37) AY. VII (s.145-146 533-539), (s.158 709-712), (s.170-171 858-862), (s.175 913-915) BT XVIII (s.162 1146-1152)

### **konım du vapşı šäli bäg**

ärtmiş indın ażun-ka barmış konım du vapşı šäli bäg kutıña el oñurt kunçukı-ka kutlug üzük-kä atam bay apa çañşı-ka anam kūsät-kä bo buyan ädgü kılınç küçintä y[a][a]ṅok] ażunıta tugmak ugrıta y(a)vlak kılınçlarka yalçıtıp yaragsız oron-larta tugmış-ları bar ärsär antın ozup üstün t(ä)ṅri yerintä [bur]han-la[r] uluşınta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.224 122.11-14)

**konımdu**

konımdu bit(i)yü tågındım BT XXIII (s.183 TT VII 27/Anm.27 Nr.26)

**konşi im** Skr. Avalokiteśvara, Çin. Guan shi yin

maitri-ka konşi im-ka mançuşiri-ka m(a)ha-bal-a ulug küçlüg v(a)çirapani-ka maŋgal-lanmış samantabad(i)re-ka kişiti-garbe-ka marımım-tın çin köñül-üm üzä yükünürm(ä)n BT XXVI (s.102 39a.30-33), (s.56 6.2-9), (s.57 6.12-17), (s.57 6.26-29)

**koñur hatun**

är bört [koñur hatun] bi[rlä] [çivala çivala yalınamakın ya]lınadaçı kamag-t[a yeg] [ötmiş topluılmış bilgä bilig atlıg burhan] kutıña yü[künürbiz ] BT XXIII (s.85 E22-24), (s.85 E24-27), (s.85 E29-31)

**qormuz-ta** İndra, Śakra. Soğd. xwrnzδ/hormuzd

anta ötrü t(e)ngri t(e)ngri-si burkan t(e)ngri qan-ı qormuz-ta t(e)ngri O-ke inçe tip y(a)rılıqadı AY III (s.24 132.16-19), (s.23 131.4-12), (s.24 131.18-132.4), (s.41 149.18-21), (s.47 157.14-19), (s.47 158.12-14), (s.54 167.16-18), (s.54-55 168.7-9), (s.62 177.2-4), (s.66 182.3-14), (s.67 183.23-184.1), (s.70-71 188.18-20), (s.73 192.6-12), (s.74 192.22-193.5), (s.77 197.5-10) bk. hormuzta, hurmuzda, qormuzta, xormuzda, xormuzta, xormuzta, xurm(u)zta, xurmuzta

**kovçü**

män kovçü ymä tükäl sanap altım SUK. II (s.45 Sa21.8), (s.45 Sa21.1-5), (s.45 Sa21.15-17), (s.45 Sa21.20-22), (s.45 Sa21.22-23)

**kök t(e)ŋ[ri]** Gök Tanrı.

[o]l avişdın ünmiş esriñü öñlüg yavlak ört yalın élig begig [yörge]mişde örü kök t(e)ŋ[rike] tayayu turtı EUDÇ (s.94 706-710) bk. kök täñri

**kök buqa**

kök buqa qorsuz bolzun SUK. II (s.34 Sa15.11)

**kök kalıq tåg ilinçsiz**

kök qalıq tåg ilinçsiz atl(i)y t(ä)ngri burxan qutınga yuñkürbiz BT II (s.35 638-640)

**kök täñri** Cennetin imparator tanrısı, muhtemelen Chavannes ve Pelliot tarafından incelenen Çin'deki Manichean tezi'nde cennetleri koruyan ve "On Cennetin Büyük Kralı" olarak adlandırılan bir işlevi olan, Spiritus Vivens'in ikinci oğlu olan Rex Honoris'i temsil eder.

ün aşnuqı ög täñri saß aşnuqı-ı xormuzta täñri ögrüncü eştürügli-i aşnuqı wişparkar täñri yörüg aşnuqı-ı kün täñri bilgä bilig aşnuqı ay täñri kertü aşnuqı kani roşan täñri amranmaq aşnuqı tın tura täñri kertgünmāk aşnuqı yel täñri tükällig aşnuqı yaruq täñri tataylıy aşnuqı suß täñri sārınmāk aşnuqı ot täñri amıl yaßaş aşnuqı fri-roşan täñri tüz köñüllüg aşnuqı βam täñri suysuz yazuqsuzda aşnuqı-ı 'xşyşpt täñri tükäl urunçaqlıy-aşnuqı kök täñri xanı ögdir aşnuqı wşyñy täñri bulunç aşnuqı täglätgüci täñri alqış aşnuqı

yer tənri xanı ögmäk ašnuı xrwštg tənri üdrülmiš bulunč ašnuqı pdw'xtg tənri yaruqtan ašnuqı küçlüg tənri yaruq ašnuqı uluy nomqutu qamayan tükälliglar ol MO. (s.39-40 5.27-46), (s.55-56 6.1-15) bk. kök t(e)ŋ[ri]

### **kök tmür**

tavišyan yıl ikinti ay iki oduz-qa biz bæg buq-a bay buq-a yürüng qipçaq il buq-a malda qıdan yn-ä yürüng tümän kök tmür 'äsän tmür mänggü tmür turmiš uđmiš tınmiš qul qy-a uminči isigi töläk abiš başlap il bodun-qa ol öngdünin-tä yunglaq-liq böz kargäk bolup inäl qoç-tün yuz iki yrım bay-liq böz alıp biz-ni bilä qalan-či turı-ni borluq-či birip biz-ning burun birgüci qr-a toyın atly qalan-çimiz-ni yandırurup altimiz SUK. II (s.165 Mi20.1-10)

### **kök tonluy**

[tutmiš törtünç-i] bir kök ton[-luy] ad-liy bæg bar ärmiš BT XVIII (s.84 S094-095), (s.84 S095-099)

### **kökäč (k.)**

y(e)mä üç ärdini-kä süzülmiš kert[günç] köñül-lüg kutrul[m]a[k] tö[züg] čintamani ärdini-niñ kögüzlüg kovukı [iç]intä kizläyü tutdaçı upase alp bars upasanč kökäč birlä ätöz ärtimligin äd tavar artaguluk[ın bilip] ukup ärtimlig ätöz üzä artamagul[u]k buyan ädgü kılınč yıg[alın] tep ädgü köñül äritip bo bir kü[n] aryav(a)lok(i)tešv(a)r bodis(a)v(a)t-nıñ st[a]v ögdisin bititü tæg{di}indim(i)z <ävirär-biz> BT XXVI (s.229 (124.1-6))

### **kökrägä bulit ünlüg**

kökrägä bulit ünlüg atl(i)ŷ t(ä)ngri burxan qutınga yūkünürbiz BT II (s.35 632-634)

### **köküs qaya**

tanuq nom qulı tanuq köküs qay-a bu bu nišan mäning ol män töläk tämür öšüm bitidim SUK. II (s.83 RH14.16-19)

### **köl apa**

ödig bitig . bir yıpçaq atly oğul beš tonluy qars-qa yürün üç tonluy qars-qa .. yaruq-qa beš tonluy qars-qa .. eši tört tonluy qars-qa .. köl qunçuy altı tonluy qars-qa yutay altı tonluy qars-qa .. yegän apa üç tonluy qars-qa köl apa tört tonluy qars-qa xwačan tört tonluy qars-qa toğuz bir tonluy qars-qa quba bir tonluy qars-qa bir täßä toquz tonluy ..... käräkü-kä bir tonluy ..... MO. (s.167 34.19-28)

### **köl qunçuy**

ödig bitig . bir yıpçaq atly oğul beš tonluy qars-qa yürün üç tonluy qars-qa .. yaruq-qa beš tonluy qars-qa .. eši tört tonluy qars-qa .. köl qunçuy altı tonluy qars-qa yutay altı tonluy qars-qa .. yegän apa üç tonluy qars-qa köl apa tört tonluy qars-qa xwačan tört tonluy qars-qa toğuz bir tonluy qars-qa quba bir tonluy qars-qa bir täßä toquz tonluy ..... käräkü-kä bir tonluy ..... MO. (s.167 34.19-28)

### **köl tarqan bæg**

yegän köl tarqan bæg bitigimiz kübin açarı-qa sen şaçuda turmišiy men eşidtim MO. (s.133 25.1-2)

**könçing** Çin. xiàn chéng

yana anta kin ol oq inçiu baliq-ta an xu atly qiy-taqi könçing atly bag-ning kişi-si bir yıl tön-i uşun igläp aş-[tin] kitip sav söz qotdı BT XVIII (s.100-102 S360-364), (s.102 S390-393)

**könçök** ~ Tib. dkon-mčhog BT XIII)

aginçsiz ävrilinçsiz b(ä)k katıg arıg ker[t]günç-lüg artamak-sız y(i)tiçitan süzök köñül-lüg arslan bilgä t(ä)ngri elig a[m]tı m(ä)n kö[n]çök ] BT XXVI (s.113 40.14-17), (s.119 42.29-36), (s.266 149.22-25), (s.262 144.16-21) BT XIII (s.156-157 40.29-36), (s.159 41.16-21), (s.160 42.22-25)

**köngülKärdäcii**

köngülKärdäcii atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga yūkünürbiz BT II (s.35 648-650)

**köni quz**

taqıyu yıl üçünç ay iki yangıqa män köni quz ayır igkä tägip ölüp idip barıyay-män tip şinkuy tutung bağ-kä küdägüm likä-kä kingäşip aydışip kävşi-tä tuymış burxan qulı atly oyul-an-qa ögkä qangqa buyan-ı tägzün tip boş bitig birtim SUK. II (s.136 WP02.1-7)

**körklä tözün** (k.)

takı y(e)mä bo nom bititmiştä eyin ögirdäci kızım känç tözün ulug oglum käd y(e)gän [ ] tagay y(e)gän käl(i)nim(i)z tükäl tözün kızım(i)z körklä tözün bo buyan ädgü kılınç küçintä igiz adasız kop ägdüä icrä kamağ ayıgda taşra ärzün-lär BT XXVI (s.196 100.28-34) bk. körklä

**körklä** (k.)

ot kutlug beçin yıl biry(e)g(i)rminç ay beş otuz-ka biz üç ärdinikä akıg-sız b(ä)k katıg süzök kertgünç köñül üzä ärk bulmış vişaki-ka ogşatı upase altmışak upasanç körklä kızım adut oglum kutlug a[rs]lan birlä yatu turu inçä sakınç sakınt(i)m(i)z BT XXVI (s.227 123.1-2), (s.251 134.1-16) bk. körklä tözün

**körksüz** (k.)

/// üç äridini-kä kertgünç köñül(l)üg upasanç körksüz bo bir kün kşanti nom bititü tägint(i)m BT XXVI (s.259 140.1-2)

**körü**

on iki böz ol biçin yıl tördünc ay biş yangı-qa biz sisi körü-kä ikägü-kä böz kargäk bolup oquy-tin üçär böz aldım-miz SUK. II (s.94 Lo12.1-6), (s.94 Lo12.13-16)

**kösät**

ärtmiş aradın azun-qa barmış qonım du vapşi sali bağ qutınga il ongurt qarçuqi-ya xutluγ üzük-kä atam bai äpä çangşi-qa anam kösät-kä bu buyan ädgü qilinç küçintä yalnguq azunınta toymaq oyrınta yvlay xilinçlarya yalçitip yaraysız orun-larta toymış-ları bar ärsär antın .... ozup üstün tngri yirintä burxan-lar uluşınta toymaq-ları bolzun UII (s.81 7.69-72)

**kösünçi**

taqıyu yıl bişinç ay säkiz yangıqa manga bolmış-qa kümüş kargäk bolup kösün-çi-

tä tört satır kümüş altım SUK. II (s.92 Lo09.1-3)

### kötüt

šäkänmiš yay ///m yimäk yayaq kötüt änüg / TT IX (s.19 T III D 260,29 Z.113)

### közüngü

[közüngü atly] toqilıy körklä ät'öz-lüg küzki ay täg önglüg ärip köšüngü tuđar säviglig ät'özkä idig tümäg-kä tükäl-ligig munı üzä kök qalıy-iy toşyurup tapınurbiz BT VII (s.40 A.192-195), (s.57 A.647-651) bk. adrša urupa včirini

**kr(a)kašunde** Krakucchanda için 拘留秦佛 “jülüü tòi fú”, 拘樓秦 “jü lóu qín”, 俱留孫 “jülüü sūn”, 鳩樓孫 “jiū lóu sūn”, 迦羅鳩餐陀 ( ya da 迦羅鳩村馱) “jiáluó jiū cān tuó” (ya da “jiáluó jiū cūn tuó”), 羯洛迦孫馱 “jié luò jiā sūn tuó”, 羯羅迦寸地 “jié luó jiā cùn de”, 羯句忖那 “jié jù cùn nà” ifadeleri de kullanılır.Şimdiki Bhadra-kalpanın ilk Buddha'sıdır. Eski yedi Buddha'nın da dördüncüsüdür (SH 261b, 321b). ETü. karkaşunti atlıg teñri burkan (ST) “Krakucchanda adlı tanrı Buddha”, karkaşunti burkan “Krakucchanda Buddha” = Skr. krakucchanda = Çin. 拘樓孫 “jü lóu sūn” (SH10b), 拘留孫佛 “jülüü sūn fú” (SH 261b), 迦羅鳩馱 “jáluó jiū tuó” (SH 316b), 俱留孫 “jülüü sūn” (SH 321b) (EUTBMT)

kr(a)k[a]-[šunde] atl(i)g t(ä)nr[i] burhan [kutı]ña yükünürm(ä)n BT XXV (s.54 2-3), (s.96 705), (s.190 2069-2070), (s.308 4310) bk. krakasundi, krkasunti

**krakasundi** Yedi burkandan dördüncüsü.< Skr. Krakucchanda

krakasundi bodisvt burқан (қутın) bulu yarlıқadı Maitr. (s.92 39.36-37), (s.103 49.14) bk. kr(a)kašunde, krkasunti

**krkasunti** Geçmişteki 7 Buda'dan birinin adı. ~Skr. ~Toh.A Krakasundi ~Skr. Krakucchanda

krkasunti burxan qutınga kăzdä ärtzün qılınçım kăngränmäyin BT XIII (s.75-76 12.23-25) bk. krakasundi, kr(a)kašunde

### krsin

luu yil čxšapt ay biš yangıqa biz-lär krsin arslan balban bilä bäg tuđa'r altı stır altı bqır kümüş-tä biš stır biš bqır altımz SUK. II (s.158 Mi13.1-3)

**kšamañkari** Eski bir Buda ismi. Skr. kšemañkara Toh. A kšemañkare

..tamonuti .. .. sučati kšamañkari .. mahintari .. .. sudršañi .. drtiraštri .. brxma /// d// -ta ulatı burxan ... TT X (s.20 T I D-2.234-237)

### ku[tadmı]š togrıl (e.)

o[glum kız-]ım TYR'[ o]glum Q'N[ -] Q' o[g]l[um] basa-ka oglum Y[ ] k[a]nturmiš šäli-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiş-kä kız[ım] karamuč-ka k[ız]ım eligi-kä kızım sımaçuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka

o[g]lum bača[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]š (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım baçag (P) hatun-ka bəgim [kut]admiš (P) bört-kä oglum baçag-ka bəgim ödüš-kä kızım iliçük-kä kızım k[örk]l-ä-kä kızım äsän kunçuy-ka [ ] ya]gmur-ka inim P///N-kä oglum [ ]' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16)

### **kuanši im bodis(a)t(a)v**

körgäli ärklig quanši im bodis(a)t(a)v-qutınga , , qut-qolunu tögünürbiz BT II (s.19 66-68), (s.49 1135-1137) BT XXIII (s.181 107-10)

### **kuanši-im toyın kulı mal**

[ ] inim (P) [ ] [ ] šänggä (P)-kä inim kutlug [ ]Q-Q' kälirim togana-ka inim mızır-ka [ini]m ılaçuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[älini]m küsüş-kä siñilim buyana(?) -k[a] küdägüm bulat-ka tünürüm tasyan mal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanši-im toyın kulı mal-ka ogul kunçuy t(ä)ñrim-kä aš-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bəg-kä laçın-ka sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür azun-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[ü]g küs[üş]-läri bütüp kanıp [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luš]-ınt]a t[ug]mak-ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

### **kubere** Tanrı'nın adı. < Skr. Kubera

arıg silig aš içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar kubere t(ä)ngrining uluğı oğlu sançayı atl(ı)g yalnguklarıg küyü küzäd(tä)çi matur atl(ı)g ulušta ärür Diš. (s.87 618-624)

### **kudaš eš[ ]**

[amıtı munta bo ädgü ög]li y(a)rlıkançuçı köñü[l]l[ü]g nom][lug oronta k]šanti kılğuluk nom bitigig keñürü [aça yada o]kıtgu üçün bir uçlug süz[ök kö]ñülin kamag üç üdki burha[n][larka u]munup [ı]nanıp biz kudaš eš [ ] / [ ] /// [ ] D // yü[ünürbiz] BT XXV (s.190 2058-2063)

### **kuihi** Çin. Kuei-chi

amıtı nom ävirmäk-lig işim(i)z bütüp şuk tursar bolmayay tep “ bir y(e)g(i)rminç ay iki otuzqa kuihi atl(ı)ğ tıtsı-sı tsi in tayşing ... nom aqtaru tükädi tep iştin-kä ıdıp “ yänä qara nom baş-ınta uryu şuı yaratyu uyrın-ta ötüg ıtdı Hts.X (s.28 417-425)

### **kuimsa** (<Çin)

// kuimsa xatun .... TT IX (s.18 T III D 260,29 Z.101)

### **kuintu**

yunt yil säkizinç ay altı otuz-qa män kuintu bäkümiš-kä tuvasti küri üzä toquz šiğ toquz küri arığ silig buyday iki-ki tüš-kä birgü birdim SUK. II (s.99 Lo17.1-4), (s.99 Lo17.4-5), (s.99-100 Lo17.5-7)

### **kul bars hatun**

pısı hatun kul y(e)gän kut y(e)gän p[ata]r an[an]t(?) d(a)rm v(a)tz açari si[ñ]tsi açari bəgsig kulçor kut y(e)gän kutlı y(e)gän kul bars hatun s(ä)vig humar kamag ka kadaš in(i) eçi ataylarım(ı)z közünür azunıta ıg(s)i)z togas(ı)z ärmäki bolzunlar BT XXVI (s.158 71a.12-19)

**kul y(e)gän**

pısı hatun kul y(e)gän kut y(e)gän p[ata]r an[an]t(?) d(a)rm v(a)tz açarı si[ŋ]tsi açarı bäsigsig kulčor kut y(e)gän kutlı y(e)gän kul bars hatun s(ä)vig humar kamag ka kadaš in(i) eči ataylarım(ı)z közünür azunta igs(i)z togas(ı)z ärmäki bolzunlar BT XXVI (s.158 71a.12-19)

**kulı**

č[ı]n kertü bo mariči atl(ı)g t(ä)ŋrig otgurak čın [ ]ken kulı küyü küzätü BT XXIII (s.112 F222-224)

**kulk(ı)y-a**

d(a)rmuruč šäli upase kulk(ı)y-a küsüşinä bitidim BT XXVI (s.55 5.1)

**kumar arslan (e.)**

ınđın ažunka b[ar]mıš atam topık çañşı anam Q[ ]MYŠ[ ]äkä[m ] [ ]äkäm askar ogulum kumar arslan äkäm v(a)čirsaru-ka bo buyan ädgü kılınč tüšintä kayu kayu täginčs(i)z oron-larda tug[mıš]ları bar ärsär ol oron-larda oz[up] kutlurup üst[ün] tužit yerintä tugmak-ları bolz[un] BT XXVI (s.227-228 123.7-9)

**kumaracivi**

öŋrä saqinčiy dyanta amirtıyruyuqa tayanıy ol tep qolulayu saqinsar vu tu čing kumaracivi atlıy baxšilar bilig körgitdilär Hts. IX, X (s.153 18-22), (s.174 3-9), (s.276 8-9)

**kumaraçivi** Çin'de mahayana Buddhizmini yayan ünlü rahip ve bilgin. Skr.kumārajiva

kumaraçivi açarı nom ävirtükdä yarpraq savın ketärip qatın savın tarqarip ävirdi ärsär “amtı m(ä)n y(e)mä antay qılayın tep munı-layu saqıntı Hts.X (s.19 167-172)

**kumarı**

m(ä)n kumarı [ ] birlä takı ymä ämgäkkä sıkıgka täkip beš tilgänim(i)zni yerkä tägürüp äñitü yükünü erinčkätü tsuyurkatu ökünü bilinü täginürbiz BT XXV (s.122 1082-1085), (s.178 1901-1906), (s.182 1967-1972)

**kumgan tuıuı**

bo tört m(a)haraaç t(ä)ŋri-lärkä ıorma bergü yaŋ-ın bodi-d(a)rm-a bahşı yaratmıš-ıg m(ä)n tanyasin açarı kumgan tuıuı-(P)nuı ötügi üzä tavišgan yıl bešinč ay-ın töpüt til-intin uygur til-iŋä äviritim BT XXVI (s.87 18.1-7)

**kunaprabi** Skr. Guṇaprabhā

takı y(e)me k(a)ltı neteg amita-ayusı atl(ı)ğ t(e)ngri burқан viçay-a prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан sinha-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burқан tasa-prasi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан samantaprabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан suvastiki atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burқан alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burқан darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан d(a)rmadivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан supravi atl(ı)ğ

t(e)ngri burқан raçabraһmi atl(1)ğ t(e)ngri burқан udarani-ti atl(1)ğ t(e)ngri burқан-ta ulatı O munı munçulayu öngre ertmiş ayağ-қа tegimlig бүgü biliglig burқан-lar қ(a)ltı neteg öngre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginçülük түş etö'z-li b(e)lgü-rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni түz tuymaq burқан қutın bulu y(a)rлықамış-ların көрkitü y(a)rлықap nom-luğ tilgen evirip үлгү-сүз sansız tınl(1)ğ-larıғ ozğuru қut-ғару y(a)rлықadı O-lar y(a)rлықayur-lar y(a)rлықағay-lar erser ançulayu oқ m(e)n y(e)me қutrulmaq күсүш-lүг t(e)ngrim қамағ tınl(1)ğ oғlan-ları birle ol antağ yölestürgülüksüz üsdünki yig tözgerinçsiz edgü-lerig egsük-süz түkel бүtүrgeli udaçı bolayın tip munçulayu yangın қılmış buyan edgü қılınç-ların evire қut қолmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-175.3)

### **kunçigan aga**

arслан bilgä t(ä)ngri elig atam kiräşiz ı-dok kut anam tuglug kutlug aga birlä ançulayu kunçigan aga y(e)mä abita burhan uluş-ınta antıray-sız tugup b(ä)lgürüp atokrak t(ä)rk üdün adırtlıg burhan қutın bulzun-lar BT XXVI (s.261-262 144.8-15), (s.266 149.14-21)

**қung қiu** İmparatoriçe. < Çin. huang-hou

..... қаған қан-ımız-ning artuқ сүз-үк kirtgünç-lүг қung tay қiu қutı-ning ançulayu oқ қung қiu-nung tigit-ler-ning yime alқu öd-lerte қut-ları buyan-ları aşılp üşdelip adasız-ın uşun yaşamaқ-ta ulatı alқu түrlүг күсүш-leri қanıp бүтүp alқu-nı bilteçi burқан қutın bulmaq-ları bolz-un ETŞ (s.230 24.1-7)

**қung tay қiu** Dul imparatoriçe. < Çin. huang- -t'ai-hou

adıncıg ıduқ қаған қан suu-sın ançulayu oқ қung tay қiu қatın қutın raça bağır-a tayz-ı-ları (yim-e) adasız tudasız түmen yıl av-a қavsayu күşedz-ün ETŞ (s.226 23.1-4), (s.230 24.1-7)

### **қung tayz-ı**

ançulayu oқ қаған қан қatun қung tayz-ı altun uruğ-ları adasız tuda-sız-ın түmen түmen yaşaz-un ETŞ (s.234 25.1-2)

### **kuñwen kuan**

han buyan üzä sävinç kılğ[uluk] yaylıkta y(a)rлықadukta kam[ag] bäglär tapıgçı күзätçilär [birlä] samtso açarig olurgalı ö[tün]üp kuñwen kuan atl(1)g uj[ik] keñürtdäçi bägig hanka bi[...] tutmış yañ üzä utru tu[t]up yaratmış süüg kamag bägl[är] üskintä samtso açarig yörä... okıtdurdaçı Hts.VI (s.71-72 1483-1493)

### **қurçıgan aға**

arслан bilge tengri ilig atam kireşiz ıduқ қut anam toқluğ қutluğ aға birle ançulayu қurçıgan aға yime abita burқан uluş-ınta antırını-sız toғup belgürüp artuқraq terk ödüm adırtlıg burқан қutın bulz-un-lar ETŞ (s.226 23.7-14)

**kurmapada** 24 Guruların 9.su.. Skr. Kūrmapāda Tib. Rus-sbal-žabs

munung ulalu kälmiş baxşı-ları ärsär vçir-a dari vçirapani sarxapa nagarçuni šavaripa luyupa darikapa vçir-a-ganti-pa kurmapada čalandar-a-pa kirašna-čary-a-pa guxapa vičay-a-pada tilopa naropa abakirti vagišvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxši



uluy saskau-a baxşı irčibsun baxşı saskau-a pantit baxşı payıspa baxşı bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

**kuşala** Skr. Kuśala (Moğ. Prens)

buyan küçintä adınçig ı-dok hagan han süü-si ağır buyan-lig huñ tayhiu kutı ançulayu ok huñ hiu kut kuşal-a sitibal-a başlap altun urug-ları birlä alku üdtäbuyan-ları asılıp üstälip adasız uzun yaşamak-ta ulatı alku törlüg küsüş-läri kanıp bütüp alku-nı biltäci burhan kutın bulmak-ları [bolz]un BT XXVI (s.133 50.5-13) BT XIII (s.161 43.1-13) BT XXIII (s.148 G337-349) bk. kuşala

**kusum-a şiri** Kralın adı, eski Şākyamuni enkarnasyonu. Skr. kusumaśri la

körü ғанınçsız lakşan ayrıқ-lıg köşünü turur et'üz idigi köz қаçıғ-larıғ қутадur-daçı köngül erklig-ig ögirtdür-deçi küsençig lınhu-a қутлуғ үлүglүг күsemiş küsüş-üg top қандуртаçı көp-ke asıғ-lıg kusum-a şiri atlıg көni tuyunmış-қа yükünürmen ETŞ (s.94 10.192-199)

**kuşala** İyi, erdemli. < Skr. kuśala = Türk. edgü

yime kuy şıpқанlıg ud yıl altınç ay bir yangı ağır uluğ busat baçağ kün öz-e men üç erdinilerke pek қатıғ süzük kirtgünç köngüllүг upasanç sılıg tigin alqu түrlүг adalarta umuğ boltaçı arış arıғ bu yitiken sudur edinig aғzanıp ming küün tükel yaқturup adınlarқа ülemiş buyan küçinte adınçig ıduқ қаған қан suu-sı ağır buyanlıg қung tay қiu қutı ançulayu oқ қung қiu қutı kuşala sit ibala başlap altun uruғları birle alqu ödte buyanları aşılıp üstelip adasız uzun yaşamakta ulatı alqu түrlүг küsüşleri қанıp bütüp alқunı bilteçi burқан қutın bulmaқları bolzun ETŞ (s.238 26.1-17) bk. kuşala

**kut y(e)gän**

pısı hatun kul y(e)gän kut y(e)gän p[ata]r an[an]t(?) d(a)rm v(a)tz açari si[η]tsi açari bägsig kulçor kut y(e)gän kutlı y(e)gän kul bars hatun s(ä)vig humar kamag ka kadaş in(i) eçi ataylarım(ı)z közünür aзunta ıgs(i)z togas(ı)z ärmäki bolzunlar BT XXVI (s.158 71a.12-19)

**kut[ ] t(ä)ηri** (k.)

[ ] togrıl [ ] -]Q' yäng[äm] (P) baçag QWR[ ] t(ä)ηrim-kä yängäm (P) tegin kuruk-[ka] eçim tolun togrıl inal-ka yängäm kut[ ] t(ä)ηrim-kä siñilim tükäl-ä-kä oglum-m tayşeñdu-ka yängäm şumak-ka BL[ ] kız-ka ödüş t(ä)ηrim-kä atam baçag-ka anam küsäyүk t(ä)ηrim-kä unitılmış kalmiş ogul-ka kız-ka tapıғ-çı-[ka] udug-çı-ka ärmäz yaramaz oron-lar-[ta tu]gmış ärsär-lär bo ozup kutr[ulu]p [üs]tün tužit t(ä)ηri yerintä burh[an]-[lar] uluş-ınta [t]uğmak-ları bolzun BT XXVI (s.255 137.17-29)

**kutaçuk t(ä)ηri**

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bağ-kä el yıgmış [ ] ]M-K' bögi şilavanti t(ä)ηrim-kä [ ] tutuñ-ka vapşintu tutuñ-ka [ ] täñ]rim-kä yarıçuk t(ä)ηrim-kä [ ] ]M-K' buyan-lıg inal-ka el ornatmış [ ] turmış inal-ka kutaçuk t(ä)ηrim-kä [ ] ]Y turmış inal-ka ornaçuk t(ä)ηrim-kä [ ] ]WRMTŞ inal-ka el ornatmış t(ä)ηrim-kä [ ] ]Q inal-ka sävig t(ä)ηrim-kä yarp [ ] ]iklätmış tutuñ-ka elig t(ä)ηrim[ ] ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]

[L-Q' kız turmiş t(ä)ñrim-kä [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)žir kız [ ] Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kä basana [ ] s i[na]l-ka altmış šali-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

#### **kutad (k.)**

üč ärdini-kä bäk katağ kertgünçlüg čintamani ärdini yüräkindä tutmış süzök köñül-lüg upasanč kutlug kızım kutad oglum turmiş inčä sakınč sakındım BT XXVI (s.247 132.1-3)

#### **kutadmiš ogul (e.)**

bo idok nom ärdini bititdäči upase küč ogul-nuñ upasanč el üklitmiş-niñ oglum [kutadmiš ogul-[nuñ yegädmış] [ogu]l-nuñ utmiş ogul-nuñ közün[ü]r-däki küsüş-läri kanıp kenintä burhan bolzun-lar BT XXVI (s.149-150 62b.1-7), (s.151 66b.1-8) bk. qutadmiš oğul

#### **kutadmiš (?)**

[b]o idok tsi in čüen [atlıg] nom ärdiniğ bititmiş buy[an] ädgü kılınč küčintä [küč ogul-][nu]ñ el üklitmiş-niñ [kutadmiš-(?)nuñ yegäčük-niñ [utmiş-nuñ(?)] közünür-däki kop törlü[g tınlıg-(?)]lar küsüş-läri bütüp[kanıp] kenintä burhan kutın bu[lzun-]lar BT XXVI (s.148 61b.1-9) bk. qutadmiš oğul

#### **kutbulmiş ogul in[an]č (e.)**

tağı y(e)mä b[o] buyan ädgü kılınč közünür üdtä amr[a]k ečim(i)z kutbulmiş ogul in[an]č T//// t(ä)ñri bermış ogul inanč ///KWN äkäm(i)z y(i)par kamagu-ka öñ ülüg bolmakı bolzun BT XXVI (s.179 81.61-66) bk. kutbulmiş oğul inanç

#### **kutbulmiş oğul inanç**

tağı yime b(u) buyan edgü kılınç közünür öd(te) amrağ içimiz kutbulmiş oğul inanç (silik) tengribirmış oğul inaç (silik) ekemiz yıpar қамағуқа öng ülüg bolmakı bolzun Maitr. (s.41 1.61-66) bk. kutbulmiş oğul in[an]č

#### **kutl[ug] mal**

[ ] ina]l-ka [ ] t(ä)ñrim-[kä tä]ñrim-kä ogul [a]šunmiş [täñri]m-kä yaš[ka]n inal-ka kintso bızı-ka [o]gul umdu t(ä)ñrim-kä busard[u] inal-ka [säv]är t(ä)ñrim-kä [ü]n tapmış šali-kä čariğ inal-ka küsän P'/// [ina]l-ka artok t(ä)ñrim-kä (P) burhan kuli tutuñ-ka (P) kutl[ug] inal-ka üst(ä)ñ t(ä)ñrim-(P)kä [tä]ñrim üst(ä)ñ t(ä)ñrim-kä BT XXVI (s.251-252 134.19-28)

#### **kutlı y(e)gän**

pısı hatun kul y(e)gän kut y(e)gän p[ata]r an[an]t(?) d(a)rm v(a)tz açari si[ñ]tsi açari bägsig kulčor kut y(e)gän kutlı y(e)gän kul bars hatun s(ä)vig humar kamag ka kadaš in(i) eči ataylarım(i)z közünür ažunta igs(i)z togas(i)z ärmäki bolzunlar BT XXVI (s.158 71a.12-19)

#### **kutlug [ ]Q (e.)**

[ ] inim (P) [ ] [ ] šänggä (P)-kä inim kutlug [ ]Q-Q' kälirim togana-ka inim mižir-ka [ini]m ılaçuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[ä]lini]m küsüş-kä siñilim buyana(?)-k[a]

küdägüm bulat-ka tünjürüm tasyan ınal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanşı-im toyın kulı ınal-ka ogul kunčuy t(ä)ñrim-kä aš-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bæg-kä lačın-ka sävi[n]di-kä kičigä-k[ä] b[u] buyan küčintä köziünür ažu-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[üg] küs[üş-läri bütüp kanıp] [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luš-ınt]a t[ug]mak-ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

### **kutlug a[rs]lan (e.)**

ot kutlug bečın yıl biry(e)g(i)rminč ay beš otuz-ka biz üç ärdinikä akıg-sız b(ä)k katıg süzök kertgünč köñül üzä ärk bulmış višaki-ka ogšatı upase altmışak upasanč körklä kızım adut oglum kutlug a[rs]lan birlä yatu turu inčä sakınč sakınt(ı)m(i)z BT XXVI (s.227 123.1-2)

### **kutlug bars**

H (s.79-80 16-39)

### **kutlug tegin K[ ] (k.)**

yänä y(e)mä bo buyan küčintä [ ]P oron lam-a baħşı yäñgäm kutlug tegin K[ ] [ ] kız t(ä)ñrim oron tegin t(ä)ñrim siñil-lär-[im] L' ]R-YM sarıg açarı çın tegin kälın t(ä)ñrim [ ] kızlar-ım tanyaşiri bæg erinčın bæg [ ] bæg kälınım turmış tegin başlap yänä y(e)mä [ ]WČY bæg äkäm tilik tegin kız t(ä)ñrim yegän [ ] nirmala-şiri bæg nim-a-şiri bæg yegän BT XXVI (s.119-120 42.45-58) bk. qutluğ tigin qı[ ]

### **kutlug tegin**

kutlug tegin-kä ečim kara ınal-ka yäñä[m ] töläk t(ä)ñrim-kä baltızım särmiş t(ä)ñrim-[kä ] baltızım tirmiş-kä inim T[ ] [ ]D[ ] [ ] [ ] inim] it kay-a ınal-ka inim anuy kay-a-ka [ ] inim] enč kay-a-ka yiznäm ara kay-a ınal [ ] č t(ä)ñrim-kä tušmış kälınım [ ]P äyiš (?) [ ] BT XXVI (s.254 136.1-8)

### **qutluğ tigin kızı tengri**

yana yime buyan küçinte ....p orun lam-a baħşı yenggem qutluğ tigin kızı tengrim .... [kızı] tengrim orun tigin tengrim singil-ler-i[m] .....-ım sarıg açarı çın tigin kelin tengrim ..... kız-lar-ım tanyaşiri beg irinčın beg ..... kilinim turmış tigin başlap yana yime ..... uçı beg ekem tilik tigin kız tengrim yigen ..... nirmala şiri beg im-a şiri beg yigen ..... ETŞ (s.222 22.45-59)

### **kutlug üzük t(ä)ñri (k.)**

bešinč ordo-lug ortun başlag suv kutlug žim it yıl üçünč ay beš y(e)girmi-kä kap suv kutlug bečın kün-kä brh(a)sivați gr(a)h-kä anurađ yultuzka m(ä)n üç ärdinikä b(ä)k katıg s[üz]ök kertgünč köñül-lüg upase alp ulug tarhan yaña upasanč kutlug üzük t(ä)ñrim oglum adıg birlä yänä y(e)mä nomčı bilgä-lärdä inčä äši-dt(i)m(i)z BT XXVI (s.77 16.2-7)

### **kutlug (k.)**

üç ärdini-kä bäk katag kertgünčlüg čintamani ärdini yüräkindä tutmış süzök köñül-lüg upasanč kutlug kızım kutad oglum turmış inčä sakınč sakındım BT XXVI (s.247 132.1-3), (s.270 152.17-26)

**kutug t(ä)ñri (k.)**

[ ärt]miş adın aʒun-ka sanlıg bolmiş ulug aʒam sıñkar totok bāgkā ulug anam [ ]W totok bāgkā eçim tudan açari-ka yāngām kutug t(ä)ñrim-kā tugmiş aʒam 'K/Z inal-k[a tug]miş anam ogul yetmiş t(ä)ñrim-kā eçim tagay inal-ka yāngām sävinč t(ä)ñrim-kā anam üstāk t(ä)ñrim-kā anam ana hatun t(ä)ñrim-kā bākümiş totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunčuy t(ä)ñrim-kā aʒam ödüş inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kā anam buyançog t(ä)ñrim-kā äkām tärım kunčuy t(ä)ñrim-kā yāngām tadarçın t(ä)ñrim-kā eçim aʒsız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[š]ım kutlug-ka karna šäli-kā ana haʒun t(ä)ñrim-kā adašım elig-kā yıgmış t(ä)ñrim-kā kā/ig t(ä)ñrimkā ölgäšük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmiş ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluš-ınta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

**kuü tau**

anıñ [ara ol mini iltäçi] yäklär ärlig [xan-qa kuü tau atly ärig] kälürtümüz tip öt[ündi-lär] BT XVIII (s.94 S252-254), (s.82 S080-081), (s.98 S307), (s.100 S353-359), (s.110 S501-503) bkz. çang bay-liy kuü tau

**kübikā čäčäk kız**

yänä y(e)mä buşı idi-läri ärsär ratna v(a)çir šabi ıkıağ isman tärım yänä y(e)mä sıñıl küdägü-lärim kälınän tügüz küdägü künärlı čäčäk kız buşı ädräm küdägü kübikā čäčäk kız inım ädgü taloy šabi çınar čäčäk kız ogul-um šaşığ ogul-ta ulatı-lar-nıñ yıl ay karşı-ları bogzun amrılzun BT XXVI (s.106 39b.5-12)

**kübrüg**

kübrüg atly banduka xu-a önglüg ärip kübrüg tuğar kübrüg ün-ingä tükäl-lig-ig munı üzä kök qalıy-iy toşyurup tapınurbiz BT VII (s.37 A.144-146), (s.56 A.611-615) bk. mirdangga vçirini

**küč bayliy**

tanuq suvan totoq tanuq küč bay-liy tanuq burxan qulı tanuq važir tonga bu tamya biz oşmiş-nıñ tükäl-ning ikigü-nüñ 'ol män çikuy tung ayıdıp bitim[=bitidim] SUK. II (s.14 Sa06.21-23)

**küč ogul (e.)**

[b]o idok tsi in çüen [atlıg] nom ärdinig bititmiş buy[an] ädgü kılınč küçintä [küč ogul-][nu]ñ el üklitmiş-nıñ [kutadmiş-(?)]nuñ yegäçük-nıñ [utmiş-nıñ(?)] közünür-däki kop törlü[g tınlıg-(?)]lar küsüş-läri bütüp[kanıp] kenintä burhan kutın bu[lzun-]llar BT XXVI (s.148 61b.1-9), (s.149-150 62b.1-7), (s.151 66b.1-8) bk. küč oyul

**küč oyul inal**

it yıl üçünč ay altı ygrmi-kā manga küč oyul inal-qa yunglaq<-liq> tavar krgäk boldı SUK. II (s.176 Mi29.1-2), (s.176 Mi29.4v)

**küč oyul**

bu iduq nom ärdini bititdäçi upasi küč oyulnung, upasanč el üklitmişning, oyulum

qutadmiš oyulnung, yegädmış oyulnung, utmiš oyulnung bu buyan tüşintä, közünürdäki küsüşläri qanıp, közünmäztä-ki ..... sam tso açarı Hts. IX, X (s.159 15-22) bk. küç ogul

### **küç tüzün**

mäñi silig küç tüzün qutluq tüzün esängü bitigimiz tüz yegän sañun-qa sanmış tüzünkä iraq yerdin yayuq köñülin isinü amranu esängüläyü üküš üküš köñül ayıtu ıdur biz MO. (s.147 29.1-3), (s.148 29.6-9), (s.148 29.10-11)

### **küçä mal**

anı üçün men küçä mal yükünür men MO. (s.33 4.3-4)

### **küçdämür**

bu söz-kä qora qıday tanuq küçdämür açbuq-a tükäl qy-a buyan qy-a tanuq bu nišan män mungsuz qy-a-nıñ öl[=ol] män toyda mungsuz qay-a-qa aydtp biđidim SUK. II (s.170 Mi24.11-14)

### **küçlüg küsünlüg ädgülüg ädrämlig yugmäk**

küçlüg - küsünlüg - ädgülüg - ädrä-mlig - yugmäk - atl(ı)ğ t(ä)ngriji burxan-qutınga yükünürbiz BT II (s.32 495-497)

**küçlüg täñri** Güçlü tanrı, Türkçede Srōš-Ahrāy <sadece Srōš(Srōš le Juste)> ile aynı ilah anlamında, Orta İnan'da ise <Zafer sütunu(Colonne de Gloire)> ile tanmlanır.

yettinç kertgünmäk wişparkar säkizinc särinmäk yaruq kün täñri toqzunç köni küçlüg täñri kántünüñ küçin yenik täñrig kötürü tiräyü tutar MO. (s.38 5.9-12), (s.39-40 5.27-46), (s.71 11.2-3)

### **Küdägüm Tapmiš**

Küdägüm Tapmiš-qa ülüš-tä tägmış ..... SUK. I (s.III[46] 3)

### **küdän**

tnuq inal-çuq tnuq oyl tonga tnuq küdän tnuq taš qan bu tmya män älik qy-a açi-nıñ ol män toyin qulı tutung bular ikägü-kä ayıtıp biđitim SUK. II (s.49 Sa23.17-19)

**küdi** Bir Çin imparatorunun adı, belki Kung Ti.

///i söki lovudı atl(ı)ğ elig ///gtay-şı atl(ı)ğ v(i)rxar etdi ärsär “ küdi atl(ı)ğ xan yın/atl(ı)ğ sängräm etdi ärsär-lär y(e)mä “ ol ellig-lär xan-lar-nıñ etmiş etig-läri yaratıy-ları “ näng ıdı bo sängräm etig-ingä yaratıynga yetmädi Hts.X (s.15 66-73)

### **küentso**

... m(ä)n toyin küentso sıg yuka biligim, yoday yavız ätözüm üzä näçünkin olarnı birlä sapılğalı tägimlig bolu tägingäy m(ä)n Hts.VI (s.45 1229-1232), (s.81 1591-1592), (s.93 1712-1716), (s.96 1743-1746), (s.98 1761-1763)

**küilib tayši** Çin. hui li da shi (Çin. yzr.)

[yemä kutlug ulug tavgaç elintä üç agılık nom ötgürmiş küilib tayši ödig alıp] [tavgaç] tilin[çä yaratmış] [gentsun] fabši [atlıg nomçi] açarı keñürtmiş t[avgaç] tilintin yänä be[š balık-lıg] šiñko šäli tutuñ [yañırtı] türk tilinçä ävir[miş bodisatav] taito samtso açarı-[nıñ] yorıkin ukıtmak at[lıg tsi-]ın çüen tegmä kavi [nom] bitig üçünç ülüš bö[lök]

tükädi BT XXVI (s.147 60.1-12) bk. küilib

### **küilib**

ymä kutlug ulug t(a)vgaç elintä üç agılık nom ötgürmiş küilib taişi ödig alıp t(a)vgaç t[ilinčä] yaratmış, gentsuñ fabşi atl(ı)g nomçı açarı keñürtmiş, t(a)vg[aç] tilintin yänä beş balıklı[g] şınko şäli tutuñ yañırtı türk tilinčä ävirmiş, bodis(a)[t(a)v] taito samtso açarınıñ yor[ık]ın ukıtmak atl(ı)g tsi-in-çüen tegmä kavi nom bitig altınç ülüş tükädi Hts.VI (s.102-103 1807-1818) bk. küilib tayşi

### **külčirgä**

külčirgä atly kingšu xu-a önglög ärip külčirä turur külčir-ä turur ün-kä tükäl-ligig munı üzä kök qalıy-iy toşyurup tapınurbiz BT VII (s.38 A.152-155), (s.56 A.618-623) bk. xasya včirini

### **külüg tegin vuşin**

adın ažu-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'äş-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-şi açarı [ ]NKK' yragu bäg ögrünč-ä ana tärım artadaz [kirä]şiz tarugaçı sañguñ tañgusuk vuşin ulug [ata]m sañgır tarugaçı tiličä vuşin laçın inal bay inal arıg kurtga tärım sulagı inal barak buka sañguñ [ ]L'N [wu]şin asan kutlug wuşi[n] s[ ] sävinč vuşin kıpçak suin ši T[ ] vuşin tugmış atam tegin buka sañguñ külüg tegin vuşin kağın-larım sä[vin]č yaña wuşi ögü vuşin tilik togrıl çuñçıñ apag-a-larım enč buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzagu inal '[ ]vu]şin tärım sävinč kutlug tarugaçı çäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a çin vuu-ş-[in ]P siçing [ ] abdala tayking s[an]ggıñ açı-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[u]gmış-larım kağaş-larım tagay-larım yegän-lärım şabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beş ažu-takı ög kañ bolmış tın(ı)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmış äsar-lär t(ä)rk tavrak ożup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ adiştit-inta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmış bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-ınča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41) BT XIII (s.167-169 46.35-41)

### **külüg tıntanč**

kin arqun män külüg tıntanč-niñ qam qadaşım oylum qızım bu qrabaş-iy ayıtsar istäsär savları yorımazun an tiräk savı yorızun SUK. II (s.42 Sa19.10-12)

### **külüg tonga**

tngri avtadan uluy qutınga qulutı külüg tonga tigin ötügümüz BT V (s.68 726-728)

### **külüg**

män şaçu sangun külüg-kä tükäl birdim SUK. II (s.40 Sa18.1), (s.40 Sa18.10-11), (s.40 Sa18.11-12), (s.40 Sa18.13-14), (s.40 Sa18.16)

### **kümsä hatun t(ä)ñri?** Bir tanıça adı (?)

üstün kök-däki altın yagız-takı tişi erkäk nom aşlıg naivazike t(ä)ñri-lär-[kä] yagukta taihan han kümsä hatun t(ä)ñrim mişan han çaisi wañ bäg ulatı t(ä)ñri-lärkä bo buyan ädgu kılınč kücintä [tän]gridäm kücläri küsün-läri parivar kuvrag-ları asılıp üstälip

içtin sınar nomug şazinıg taştın sınar elig uluşug [küy]ü küzätü tutmak-ları bolzun BT XXVI (s.224 122.6-9) UII (s.80 7.64-67)

### **kün arslan**

//// oylum tr-du kün arslan ikägü köni birzün SUK. II (s.89 Lo05.5b)

### **kün silig kunčuy**

(P) kut t(ä)ņrisi täg ögümüz (P) kün silig kunčuy yüz (P) yılkatägi uzun äzin (P) kalın kutın iğsiz togasız adas(ı)z tudas(ı)z ögrünčü mäjın yertinčü mäjısın ürkä ögrünčülüg ärmäki bolzun BT XXVI (s.179 81.40-46), (s.182-183 82.48-51), (s.191 95.19-21) Maitr. (s.40 1.38-46)

### **kün t(ä)ngri**

kün ay t(ä)ngrilärning tünägülük orını t(ä)ngri[däm] äd t(a)varıg körkitdäci ol yer orun küyü küzädü tutzun Diş. (s.71 383-386), (s.82 554-558) BT II (s.27 322-323) Hts.X (s. 51 1167-1173) BT XXVIII (s.60-62 B079-B081), (s.66 B201-B202), (s.120 C006-C009), (s.128 C111-C113), (s.147-148 C387-C399), (s.158 C550), (s.186 D018), (s.200 D146-D147) Hts. IX, X (s.22 12-13), (s.33 15-20), (s.109 4-11), (s.125 16-21), (s.138-139 12-20) AT. II (s.72-74 888-893), (s.74 893-898), (s.102 1370-1372), (s.102 1373-1374) bk. kün t(ä)ngri, kün t(e)ngri, kün taņrı, kün tngri

### **kün t(ä)ngrii yüzlög**

kün t(ä)ngrii yüzlög atl(ı)ğ t(ä)ngri burxan qutınga „yükünürbiz BT II (s.48 1126-1128)

**kün t(ä)ngri** Terim, “kıymetli ışık tanrısı, sūrya-deva, güneş prensi, Kuan-yin’in ortaya çıkış şekillerinden biri” olarak tanımlanmaktadır (SH 476a-b, Edg. 605a). Hint mitolojisinde tanrılaştırılan güneş, Budizmde koruyucu tanrı olarak kabul edilir. “Güneş” anlamındaki Sūrya aydınlatıcı özelliği ve zulmeti yok etmesi yönüyle değerlendirilir. Budist metinlerde genellikle güneş ile ay birlikte verilir ve sūrya-deva olarak ifade edilir. Sekiz Vasu (element) tanrılarında biridir. ETü. kün teñri (İT) “güneş tanrısı” = Skr. sūrya-deva = Çin. 寶光天子 “bǎo guāng tiānzǐ” (SH 476a) (EUTBMT)

inčä k(a)ltı kün tǎñ[ri ažuča] ymä ay t(ä)[ņri ] BT XXV (s.64 197-199), (s.136 1330-1331), (s.168 1762-1764), (s.256 3385-3388) BT I (s.19 A 27-29), (s.36 D 149-151), (s.44 D 308) AY VI (s.116 692-693), (s.151 1133-1136), (s.153 1158-1161) AB (s.89 283-285), (s.91 319-322), (s.95 375) TKMÖ (s.250 529-533), (s.72 130-133), (s.87-88 174-189) H (s.80 39-46), (s.80-81 50-69), (s.83-84 133-162), (s.86 211-214), (s.86 215-222), (s.87 244-248) BT III (s.26 26-35), (s.34-35 152-166), (s.47 456-459), (s.59-60 789-795), (s.76 1114-1120) MO. (s.39-40 5.27-46), (s.40 5.48-66), (s.42-43 5.2'-11') BT XXVI (s.50 3.8-13), (s.77-78 16.24-38), (s.102 39a.2-13), (s.104 39a.82-83), (s.247 132.3-6), (s.249-250 133.22-40) bk. kün t(ä)ngri, kün t(e)ngri, kün taņrı, kün tngri

### **kün t(e)ngri**

SDB. (s.82 79-82) AYİP (s.90 617.5-7), (s.92. 618.16-18), (s.98 621.4-13) Maitr.

(s.45 4.1-2), (s.59 12.30-31) ETŞ (s.8 1.7-8), (s.12 2.2), (s.16 3.9-12), (s.42 7.109-112), (s.52 7.344), (s.158 15.38-41) bk. kün t(ä)ngri, kün t(ä)ngri, kün tañrı, kün tngri

### **kün tañrı**

BT XXIII (s.36 A015-016), (s.170 H122-156) bk. kün t(ä)ngri, kün t(ä)ngri, kün t(e)ngri, kün tngri

### **kün tngri**

yay-liy köngül-lüg ming yruq psak tägrälig yruq-suz irük-süz k[ir]-siz arıy raçadrmilıy tolun-in tolunatm[iş] tngrikänimiz[-nin]g kün tngri tilgäni ayuvipak Das. (s.32 3-7), (s.66 356-357) UAT (s.166 13-18), (s.254 1237-1240), (s.254 1240-1243), (s.368 2781-2786) TT IX (s.10 T III D 259,13 Z.10) TT X (s.22 T III 84-39.288), (s.24 T III 56-6a.301-308) UI (s.37), (s.146 8.77-79) UIII (s.17 T.III, M.84-67 6), (s.26 T.I,DI 15-18), (s.71 T.I,D.7 10-14) UIV (s.694 A. 279-283) SYY (s.49 Text 3 22-23), BT V (s.21 23), (s.33 205-206), (s.34 211-217), (s.40 274-275), (s.49 432), (s.49 434-435) M I (s.21 T.II K.2a 4-7), (s.24-25 T.II D.171 23-28) M II (s.8 T.M.419 13-14), (s.8 T.M.419 14-15), (s.9 T.II D.169 5-6), (s.10 T.II D.169 3-4) M III (s.6 Nr.1 T.M.140u147 2-5), (s.7 Nr.2 T.M.291 9-11), (s.17 Nr.8 T.II D.119 18-19), (s.18 Nr.8 T.M.423c 5-7), (s.23 Nr.8 T.M.423d 1-2), (s.23 Nr.8 T.M.423d 2-4), (s.33 Nr.15 T.M.417 1-2), (s.35 Nr.15 T.M.47 M.919 9-12), (s.35 Nr.15 T.M.47 M.919 12-15), (s.37 Nr.19 T.M.173 1-3), (s.37 Nr.19 T.M.173 8), (s.16 Nr.39 T.II D.260 Blatt 6. 4-5), (s.23 Nr.8 T.M.423d 8-9) bk. kün t(ä)ngri, kün t(ä)ngri, kün t(e)ngri, kün tañrı

### **künärli čäčäk kız**

yänä y(e)mä buşı idi-läri ärsär ratna v(a)čir šabi ıkıaŋ ısmän tärim yänä y(e)mä siñil küdägü-lärim kälınän tügüz küdägü künärli čäčäk kız buşı ädräm küdägü kübikä čäčäk kız inim ädgü taloy šabi čınar čäčäk kız ogul-um šaşıg ogul-ta ulatı-lar-nıñ yıl ay karşı-ları bogzun amrılzun BT XXVI (s.106 39b.5-12)

### **künçing**

yana anta kin ol oq İnciv balıqta anku atl(ı)ğ kıytağı Künçing atl(ı)ğ begning kişi-si bir yıl tüni uzun iglep aş(tın) kitip sav söz qoğtı. AYİP (s.54 17.17-20), (s.58 19.1-4), (s.58 19.4-6)

### **künçük ıduq kut**

amtı men künçük ıduq kut ayayu bu nom-uğ yaqđurup adruk buyanım küçinte alku küsüş-lerim top qanıp emgeksiz ıgsız inç bolup edgülig iş-lerim terk [bütüp] ETŞ (s.226 23.15-20)

### **kün-t(ä)ngri ayılıq ayayqa-tägimlig**

kün-t(ä)ngri ayılıq ayayqa-tägimlig—atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yükünürbiz BT II (s.37-38 731-733)

### **kün-t(ä)ngri y(a)ruq-luy**

kün-t(ä)ngri y(a)ruq-luy atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yükünürbiz BT II (s.30 437-439)



**küntsün šäli tutuŋ**

[yänä] el ävirmiş alp kutlug arslan ata ügä bäg k[adır baş]nıñ üklit t(ä)ŋrimniñ üçünç oğlu ogu[l küdägu] kut[admiš] baş öz inanç totok bägniñ ögi k[anı bo] iki kutlugl[a]r üçün ävirgäli ötünmiş ötügiñä [bo beš] çöpik kälyük b[u]lganyuk y(a)vlak üdtä koluda [kenki boşgutlug] beš balıklıg küntsün šäli tutuŋ [tav]g[a]č ti[lintin türk tilin]čä yaŋırtı [ä]virmiş BT XXV (s.152 1518-1524), (s.188 2037-2055)

**küntsün** Çin. Xuan quan (Uyg. çev.)

ötügiñä bo beš çöpik kälyük bulganyuk y(a)vlak üdtä kolu-ta kenki boşgutlug beš balık-lıg küntsün yükünm[äk] bölök-din ulatı altı otuzunç ärtmiş üdki toyın-lar šamnanç-lar üçün burhan-lar-ka yükünmäk bölök-kätägi on bölök nom-lar-nıñ tözlär-in ukıtdaçı säkizinc ülüš nom bitiyü tükädi BT XXVI (s.142 55.15-26) BT II (s.19-21 86-126)

**küntük**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın azun-qa sanlı[y] [ulu]y 'äš-ä atam nomçı bilgä küntük tay-ši açarı ŋgä yırayu bäg ögrünç-ä ana tärım artadaz [kirä]šiz taruyaçı sanggung tangyusuq vušin uluy [ata]m sungyır taruyaçı tiličä wušin lačın inäl bay inäl arıy qurtya tärım sulayı inäl baraŋ buqa sanggung [ ]lan wušin asan qutluy wuš[in] s[ ] sävinč wušin qıpçaq suin ši t[ ] wušin tuymış atam tigin buq-a sanggung külüg tigin wušin qaŋın-larım sävinč yanga wuši ögü wušin tilik toyril čuŋgcing apay-a-larım inč buq-a taruyaçı ordu buq-a taruyaçı buşayu inäl a[ ] wušin tärım sävinč qutluy taruyaçı čäpäk tig[in ] tigin yišnäm küräk qay-a čin wuu-š-[in ] p sičing [ ] abdala tayking sanggung açi-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]miş-larım qataš-larım tayay-larım yigän-larım šabi-larım tirin-larım quvray-larım birlä ulatı tört tuyum biš azuntaqi ög qang bolmiş tinly-lar ärmaz yaramaz orun-larta tuymış ärsär-lär trk tavray ašup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-šti-inta ögüm qaŋgım örü uluy-larım [üz]äliksiz nom boşyurmiş baxši-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-[liy yirtinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inča tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41)

**küŋsül**

.....altı beš qızıl qars-qa mäŋgü toydı - bir qoyn altı tört qızıl - qars-qa bay - qulluqı - bir qoyn altı üç qızıl bir yürü(n)g qars-qa küŋsül bir qoyn altı tört qızıl qars-qa - yig torqu-qa - MO. (s.173 36.1-5)

**kür kül bay kül kül tngri**

tngri sön tünäriŋ tamudaqi tngri sön tünäriŋ tngri saki amraq tngri tngri yruq- qy-a kür kül bay kül kül tngri tngri mnywmydrwšn ywk prwyr'tmnty frnxwnty BT V (s.68 732-738)

**küräk kay-a**

adın azun-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'äš-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši açarı [ ]NKK' yiragu bäg ögrünç-ä ana tärım artadaz [kirä]šiz tarugaçı saŋguŋ taŋgusuk wušin ulug [ata]m saŋgır tarugaçı tiličä wušin lačın inäl bay inäl arıg kurtga tärım sulagı inäl barak buka saŋguŋ [ ]L'N [wu]šin asan kutlug wuši[n] s[ ] sävinč wušin kıpçak suin ši T[

] vušin tugmıš atam tegin buka saŋuŋ külüg tegin vušin kađın-larım sä[vin]č yaŋa wuši ögü vušin tilik togrıl čuŋčiŋ apag-a-larım enč buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzaŋu inal '[ vu]šin tärım sävinč kutlug tarugaçı čäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk qay-a čın vuu-š-[in ]P sičing [ ] abdala tayking s[an]gguŋ açi-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]gmıš-larım kađaš-larım tagay-larım yegän-lärim šabi-larım terin-lärim kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beš ažuŋ-takı ög kaŋ bolmıš tınl(ı)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmıš äsär-lär t(ä)rk tavrak ozuŋ kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niŋ adištıt-ınta ögüm kaŋım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom bošgurmıš bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-inča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41) bk. küräk qay-a

### **küräk qay-a**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın ažuŋ-qa sañlı[y] [ulu]y 'äš-ä atam nomči bilgä küntük tay-ši açarı ŋgä yırayu bäg ögrünč-ä aña tärım artadaz [kirä]šiz taruyaçı sanggung tangyusuq vušin uluy [ata]m sungyır taruyaçı tiličä wušin lačın ĩnal bay ĩnal arıy qurtya tärım sulayı ĩnal baraq buqa sanggung [ ]lan wušin asan qutluy wuš[in] s[ ] sävinč vušin qıpčaŋ suin ši t[ ] vušin tuymıš atam tigin buq-a sanggung külüg tigin vušin qaŋın-larım sävinč yanga wuši ögü vušin tilik toyrıl čuŋčiŋ apay-a-larım inč buq-a taruyaçı ordu buq-a taruyaçı buşayu ĩnal a[ ] vu]šin tärım sävinč qutluy taruyaçı čäpäk tig[in ] tigin yişnäm küräk qay-a čın vuu-š-[in ]p sičing [ ] abdala tayking sanggung açi-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]mıš-larım qataš-larım tayay-larım yigän-lärim šabi-larım tirin-lärim quvray-larım birlä ulatı tört tuyum biš ažuŋtaŋı ög qang bolmıš tınlı-lar ärmäz yaramaz orun-larta tuymıš ärsär-lär trk tavrak aşıp qutrulup ayayuluq ıduq üç ärdini-lär-ning adi-šti-ınta ögüm qaŋım örü uluy-larım [üz]äliksiz nom boşgurmıš baxşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-[lıy yirtinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-inča tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41) bk. küräk qay-a

### **küräk**

tanuq küräk tanuq tađar tanuq ničän (?) bu tamya biz ikägü-ning ol män taşıq tung inčgä ayıdıŋ bitidim SUK. II (s.18 Sa08.21-24)

### **küsän P'/// [ına]l**

[ ına]l-ka [ ] t(ä)ŋrim-[kä ]tä]ŋrim-kä ogul [a]šunmıš [tä]ŋri]m-kä yaš[ka]n inal-ka kintso bızı-ka [o]gul umdu t(ä)ŋrim-kä busard[u] inal-ka [säv]är t(ä)ŋrim-kä [ü]n tapmıš šäli-kä čäriŋ inal-ka küsän P'/// [ına]l-ka artok t(ä)ŋrim-kä (P) burhan kulı tutuŋ-ka (P) kutl[ug] inal-ka üst(ä)ŋ t(ä)ŋrim-(P)kä [tä]ŋrim üst(ä)ŋ t(ä)ŋrim-kä BT XXVI (s.251-252 134.19-28)

### **küsänčig bilgä bodısaŋat**

patar palı bodısaŋat .. tüzün qolulayur bodısaŋat .. kertgünč biliglig bodısaŋat yoq quruŋ ellig atlıy bodısaŋat .. bügülig lenxua bodısaŋat .. yaruŋ čäčäk bodısaŋata yegädmiš biliglig tuy täŋri bodısaŋat ürüg amal yiltiz-lig .. küsänčig bilgä bodısaŋat yıparlıy yaŋa .. bodısaŋat ärdäni čäčäk bodısaŋat .. ortun ornaŋlıy bodısaŋat yoriŋın tıda yoriyur bodısaŋat

.. qurtulmaq tözlüg bodisaßat .. bu altı yegirmi bodisaßat-lar alqu tüzü tüzün .. mançuşiri  
[...] bodisaßat ..... MO. (s.23 2.26-39)

**küsämiş** (k.)

buyan-ıg nomlug dentarım(ı)z [ ]N-Q' suuza ädgü tutuñ-ka [ ] biigui tutuñ-ka  
inim buşı kulı-ka küdägüm karşa [ ]MYŞ-Q' katdım kıtay [tä]ñri[m]-kä katdım  
üträtmiş kat-siñilim taytarçın-ka küdä[güm] [dım ] küsämiş-kä [kat]dım kakaç ınal-ka  
yängg[äm] BT XXVI (s.258 139.13-16)

**küsät** (k.)

ärtmiş ındın ażun-ka barmış konım du vapşı şäli bäg kutıña el oñurt kunçukı-ka  
kutlug üzük-kä atam bay apa çañşı-ka anam küsät-kä bo buyan ädgü kılınç küçintä  
y[a]l[añok] ażunıta tugmak ugrıta y(a)vlak kılınçlarka yalçıtıp yaragsız oron-larta  
tugmış-ları bar ärsär antın ozup üstün t(ä)ñri yerintä [bur]han-la[r] uluşıta tugmak-ları  
bolzun BT XXVI (s.224 122.11-14)

**küsäyük t(ä)ñri** (k.)

[ ] togrıl [ ]-Q' yäng[äm] (P) baçag QWR[ ] t(ä)ñrim-kä yängäm (P) tegin  
kuruk-[ka] eçim tolun togrıl ınal-ka yängäm kut[ ] t(ä)ñrim-kä siñilim tükäl-ä-kä oglum-  
m tayşeñdu-ka yängäm şumak-ka BL[ ] kız-ka ödüş t(ä)ñrim-kä atam baçag-ka anam  
küsäyük t(ä)ñrim-kä unıtılmış kalmış ogul-ka kız-ka tapıg-çı-[ka] udug-çı-ka ärmüz  
yaramaz oron-lar-[ta tu]gmış ärsär-lär bo ozup kutr[ulu]p [üs]tün tužit t(ä)ñri yerintä  
burh[an]-[lar] uluş-ınta [t]ugmak-ları bolzun BT XXVI (s.255 137.17-29)

**küsüş** (k.)

[ ] inim (P) [ ] [ ] şänggä (P)-kä inim kutlug [ ]Q-Q' kälirim togana-ka  
inim miżır-ka [ini]m ılaçuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[älini]m küsüş-kä siñilim buyana(?)-k[a]  
küdagüm bulat-ka tünjürüm tasyan ınal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanşı-im toyın kulı ınal-ka  
ogul kunçuy t(ä)ñrim-kä aş-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bäg-kä laçın-ka  
sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür ażun-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[üg]  
küş[üş]-läri bütüp kanıp [an]ta sansar ämgäk-ıntın oz[up] [burhan-lar] u[luş-ınt]a t[ug]mak-  
ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

**kütbäçük** (k.)

taķı y(e)mä bo buyan küçintä anam sävinçük t(ä)ñrim-niñ atam kädır[ä ına]-niñ  
tatar t(ä)ñrim-niñ küdagüm altmış tutuñ-nuñ inim älik-niñ kälirim şimana-niñ oglum kizo-  
nuñ kızım kütbäçük-nüñ bo-lar y(e)mä kü[sü]ş-läri kanıp bütüp burhan bolzun-lar BT  
XXVI (s.219 119.4-9) BT XXIII (s.174 H228-233) bk. kütbeçük

**kütbeçük**

taķı yime bu buyan küçinte anam seviçük tengrim-ning atam kedin ınal-ning tatar  
tengrim-ning küdegüm altmış tutung-nung inim elig-ning kelinim timing-ning oğum küz-ü-  
nüng kız-ım kütbeçük-nüñ bular yime küsüş-leri kanıp bütüp burķan bolz-un-lar  
ETŞ (s.218 4-9) bk. kütbäçük

**küü tav**

qayu ödün tükel bilge t(e)ngri t(e)ngri burhan bu yirtinçü yir suvta toğa b(e)lgüre y(a)rılıkap biş ilig yıl tüzi tnl(ı)ğlarğa asıg tusu kılıp biş asanki nayut sanırça tnl(ı)ğlar oğlanın ozğurıp qutqarıp nirvanğa kirü y(a)rılıqamışta kin nomluğ y(a)rılığ öngdün tavğaç il-inte kingürü yađiltuқта t(e)ngri tavğaç han ödinte Kitsu Samatsu atl(ı)ğ bodis(a)t(a)v açarı küntin yingaq suv yol-ınta kitip enetkek yiringe barıp, tükel bilge t(e)ngri t(e)ngri burhan-ning ıduq kutluğ sekiz çaytı kılmış yir orunların tükel körüp otuz artuq uluğ il uluqlarığ kezip, y(i)g(i)rmi yılı tüni yorıp, bu nom erdini başlap elig tümen şlok-lüg kamağ kamağ sanı dört yüz (... ene)ttek-çe nom bitiglerig (qalısız ötkür)üp tavğaç tilinçe (evirtip yme) bu nom erdinig tavğaç (tilinçe) tüketip, taqı eğgüti (kingürü) yağılmaz-ğan, ötrü ol oğurta inçiv atl(ı)ğ balıqta çang bağılıq küü tav atl(ı)ğ bir beg balıq begi erti AYİP (s.26-28 3.4-4.8), (s.30 5.11-13), (s.32-34 6.21-7.3), (s.46 13.1-3), (s.48 14.12-19), (s.48 14.19-15.1), (s.50 15.10), (s.54 17.10-16), (s.56 18.7-9), (s.58 19.1-4), (s.66 23.18-22)

**küvānç-yUQay köngülüg-titmiş idalamış**

küvānç-yUQay köngülüg-titmiş idalamış atl(i)ğ t(ā)ngri burxan qutınga , , yuqünürbiz BT II (s.27 333-335)

**küvāz yulay**

-ning yaqa-si män //(.)ok(..) kümüş yol-ınta basa bitig-siz alti ülüş-tä tägmış 'är qul küng yol-ınta yänä tigin-ning kän-tin yinä qay-a-qa yaıtut bolmiş nägü kim yol-ınta sävinç buqa muñta yoq ärsär //// biz bilirbiz timiş yol-ınta ini-lärim uur qy-a küvāz yulay birlä basaçuq tutung satmiday açarı yavlaq öz açarı qan toyin tutung qodaña anant tutung tükäl-ä 'äsän buqa şilastı atly bāg başlap uyyur uruy qadaş ükzintä sözläşip atamiz-ning ülüş bitig-ındäki-çä nägü-sin kim-in tapşura birip muñtin taş yiri-ning suvı-ning yaqa-siñga yänä iki bölük bu bitig-täki tvar-qa tutup on tamya büdün kümüş yastuq-i bir yurung toyin atly açarı oylı 'älig(?) -tä birip otuz yaş-tin altin ygrmi yaş-tin üstün orđun är äbci iki qrabaş iki at iki ud birlä muñça tvar-ni uur qay-a başlap ini-lärim-kä birip öz köngül-üm bolup yaraşip // //(.) ymä vap-ça yangla-ça nägü m-ä çam çrim bar ärsär qodup bu bitig-ni birtim SUK. II (s.142-143 WP06.2-23)

**küvāz**

küvāz atly kök önglög ärip küvāzlänü turur küvāzlänü turur ät'özlög ir ün-ingä tükäl-ligig munı üzä kök qalıy-iy toşyurup tapınurbiz BT VII (s.38 A.157-161), (s.56 A.623-627) bk. lazya vçirini

**küz-ü**

taqı yime bu buyan küçinte anam seviçük tengrim-ning atam kedin inal-ning tatar tengrim-ning küdegüm altmış tutung-nung inim elig-ning kelinim timing-ning oğum küz-ü-nüng kıız-ım kütbeçük-nüng bular yime küsüş-leri qanıp bütüp burқан bolz-un-lar ETŞ (s.218 4-9)

**küβin** Keşiş adı, mutemelen Çinli.

yegän köl tarqan bāg bitigimiz küβin açarı-qa sen şaçuda turmışıy men eşidtim

MO. (s.133 25.1-2), (s.134 25.13-14)

### **l(a)kšan-liy ayraQ|liy**

l(a)kšan-liy ayraQ|liy atl(i)γ t(ä)ngri burxan BT II (s.39 808-809)

**la totoq** la=Kişi adı, belki Çinli Lo soyadı.

tsuintaqı la totoq oyılı arslan sañun bu qutluy βarxar-qa kirü tæg-intim MO.  
(s.75 13.1-2), (s.148 29.12)

### **lačın mal**

adın ažun-ka sanlı[g] [ulu]g(?)’aş-ä atam nomči bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši açari [ ]NKK’ yiragu bæg ögrünč-ä ana tärım artadaz [kirä]šiz tarugači sañuñ tañgusuk vušin ulug [ata]m sañgır tarugači tiličä wušin lačın mal bay inal arıg kurtga tärım sulagı inal barak buka sañuñ [ ]L’N [wu]šin asan kutlug wuši[n] s[ ] sävinč vušin kıpçak suin ši T[ ] vušin tugmış atam tegin buka sañuñ külüg tegin vušin kađın-larım sä[vin]č yaña wuši ögü vušin tilik togrıl çuñçiñ apag-a-larım enč buk-a tarugači ordo buk-a tarugači buzagu inal ’[ ]vu]šin tärım sävinč kutlug tarugači çäpäk teg[in ]tegin yižnäm küräk kay-a čın vuu-š-[in ]P sičing [ ] abdala tayking s[an]ggıñ açi-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]gmiš-larım kađaş-larım tagay-larım yegän-lärım šabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beš ažun-takı ög kañ bolmış tınl(1)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmış äsär-lär t(ä)rk tavrak ožup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ adištıt-inta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom bošgurmış bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-ınča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41) bk. lačın inäl

### **lačın**

[ ] inim (P) [ ] [ ] šänggä (P)-kä inim kutlug [ ]Q-Q’ kälınim togana-ka inim mižır-ka [ini]m ılaçuk-ka inim ’äsän-ä-kä k[älini]m küsüş-kä siñilim buyana(?)-k[a] küdägüm bulat-ka tünjürüm tasyan inal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanši-im toyın kulı inal-ka ogul kunčuy t(ä)ñrim-kä aş-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä\_ay bæg-kä lačın-ka sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür ažun-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[ü]g küs[üş-läri bütüp kanıp] [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luš-int]a t[ug]mak-ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

### **lačın inäl**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın ažun-qa sañlı[γ] [ulu]γ ’aş-ä atam nomči bilgä küntük tay-ši açari ñgkä yıraγu bæg ögrünč-ä aña tärım artadaz [kirä]šiz taruγači sanggung tangyusuq vušin uluy [ata]m sungyır taruγači tiličä wušin lačın inäl bay inal arıy qurtya tärım sulayı inäl baraq buqa sanggung [ ]lan wušin asan qutluy wuš[in] s[ ] sävinč vušin qıpçaq suin ši t[ ] vušin tuymış atam tigin buq-a sanggung külüg tigin vušin qañın-larım sävinč yanga wuši ögü vušin tilik toyıl çuñgçiñ apay-a-larım inč buq-a taruγači ordu buq-a taruγači buşayu inäl a[ ]vu]šin tärım sävinč qutluy taruγači çäpäk tig[in ] tigin yižnäm küräk qay-a čın vuu-š-[in ]p sičing [ ] abdala tayking sanggung açi-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]miš-larım qataş-larım tayay-larım

yigān-lārim šabi-larim tirin-lārim quvray-larim birlā ulatī tōrt tuyum biš ažuntaqī ög qang bolmiş tīnly-lar ārmāz yaramaz orun-larta tuymış ārsār-lār trk tavray ašup qutrulup ayayuluq iduq üç ārdini-lār-ning adi-šti-inta ögüm qaŋgım örü uluy-larim [üz]äliksiz nom bošyurmiş baxši-larim ülgülāncısiz özlüg yaš-[liy yirtinčü-]tä üstün tužit-ta öz öz t[ilāmiş tap]-lar-İNča tuymaq-larī bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41) bk. laçın ınal

**lakišmandi** Batı pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Lakšmīmatī

lakišmandi širimandi y(ä)mä yašovati yašovari sukhiseni pramotadi some somavyadi atl(ı)g bo sākiz t(ä)ngri kızları sākiz törlü[g a]sıglarıg berzün Diš. (s.72 396-401)

**lakšan ädrām** Buddha adı.

[lakšan ädrāmlig atl(ı)g t(ä)ŋ[ri] burhan kutıŋa yükünürbizz BT XXV (s.108 872-873)

**lakšanapur**

lakšanapur atl(ı)ğ t(ä)ngri burxan qutıŋa , , yükünürbiz BT II (s.28 345-346)

**lala hatun** (k.)

o[glum kız-]ım TYR'[ o[glum Q'N[ -] Q' o[g]l[um] basa-ka oglum Y[ ] k[a]nturmiş šali-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiş-kä kız[ım] karamuč-ka k[ızı]m eligi-kä kızım sımaçuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka o[g]lum baça[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]š (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım baçag (P) hatun-ka bāgim [kut]admiş (P) bört-kä oglum baçag-ka bāgim ödüş-kä kızım iliçük-kä kızım k[örk]l-ä-kä kızım āsān kunçuy-ka [ ya]gmur-ka inim P////N-kä oglum [ ]' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16)

**lambodara** Şeytan adı.

[...] yavlak lamboda[ra...] EUDÇ (s.74 478)

**langka işvari** 24 Yöginİsten 7.si. Skr. Lankešvari Moğ.Langga-şuvari Tib. Lañ-ka'i dbañ-phyug-ma

sol qulyaq gödvari atly orun-ta sura-vairi birlā vira-mati qaš qavışiy-İnta ram-a-İşvari atly orun-ta abida birlā karvari iki köz tivi-kota atly orun-ta vçir-a-piraba birlā langka işvari iki āngin malavar atly orun-ta vçir-a-dix-a birlā turum-a-çay-a upa-kişidir-a ārür BT VII (s.33 A.42-48), (s.54 A.548)

**lawxan çigši** Adamın adı, muhtemelen çinli.

lawxan çigši bitigimiz el almış tarqan-qa üküš köñül ayıtu ıdur men MO. (s.129 24.1-2), (s.130 24.12-13)

**lazya vçirini** 16 tanrı kızının altıncısı. Skr. Lāsya Moğ. Üjügürkegçi Tib. Sgeg-ma Uyg. Kuvāz

laz-y-a vçirini vçir-a puçiti a xung vsir-liy tngri qizi ārür BT VII (s.38 A.161-162), (s.56 A.623-627) bk. kuvāz

**li bayliy gün sin**

yarliy bitig eltdäçi li bayliy gün sin atliy bāg birlā tavraq kälti Hts. IX, X (s.157

17-19)

**likä**

taqıyü yıl üçünč ay iki yangıqa män köni quz ayır igkä tægip ölüp idip baryay-män tip šinkuy tutung bæg-kä küdägüm likä-kä kingäšip aydišip kävši-tä tuymış burxan qulı atly oyuł-an-qa ögkä qangqa buyan-ı tægün tip boş bitig birtim SUK. II (s.136 WP02.1-7), (s.136 WP02.20-21)

**linxu|a-čäčäk**

linxu|a-čäčäk-atl(i)-y t(ä)ngri burxan-qutınga-yükünürbiz BT II (s.39 799-800)

**lisuin**

yeg üstünki lisuin bahšım-nıñ kuñın-ta buyanın-ta bo sıñ ir hamnı m(ä)n tolu tutuñ k(i)y-a okıyü tægındim BT XXVI (s.53 4a.1-3)

**liv taypu**

taqıyü yıl törtünč ay säkiz yangıqa manga liv taypu-nung oylı kovčü-kä yunglaq-liq kümüş krgäk bolup pukiñg atly är qara-bašımın kingsun ayay-qa tægimligkä yiti älig stır yarmaq kümüş-kä toyruru tomlıdu satdım SUK. II (s.45 Sa21.1-5)

**lovudı** Çin imparatoru, 517 yılında Budizmi kabul etmiştir. Çin. “Liang wu-di”

////i söki lovudı atl(i)y elig //gtay-şı atl(i)y v(i)rxar etdi ärsär “küdi atl(i)y xan yım/atl(i)y sängräm etdi ärsär-lär y(e)mä “ ol ellig-lär xan-lar-ning etmiş etig-läri yaratıy-ları “näñ ıdı bo sängräm etig-ingä yaratıynga yetmädi Hts.X (s.15 66-73) bk. lovudi, luvodi

**lovudı**

y[änä bo] kšanti kılğuluk yañıg ukıtıdaçı idok nom ärdinig lovudı atl(i)g t(ä)ngri t(a)vgač han adın aźunka barmış amrak kunčuy čiži hatunug yavız aźuntın ozgurgu kutgargu üçün tolp tai[tsoki] ulug agılık nomta äv((di))tip yıgturup yaratdurmış kıl[t]urmiş ärür BT XXV (s.54-56 26-31), (s.56 31-39), (s.60 94-99), (s.60 111-118), (s.60 146-152), (s.60 153-157), (s.60 157-163), (s.64 170-172), (s.188 2032-2036), (s.252 3330-3334), (s.314 4429), (s.314 4433-4437) BT I (s.17 A 1), (s.17 A 2-4), (s.18 A 9-11), (s.20 A 43-47) BT XXVIII (s.54 B011-B015), (s.54 B016-B017), (s.56 B031-B032), (s.56 B032-B034), (s.58 B039-B041), (s.58 B050-B051), (s.62 B095-B099) Hts. IX, X (s.166-167 11-18) bk. lovudı, luvodi

**loxitaketu** < Skr. lohita-ketu (Bir kralın adıdır. EUTS)

ötrü loxita[-ket]u elig bæg sansiz üküš altun yükmäk-lär // Das. (s.94 662-664), (s.94 671-672), (s.96 698-701), (s.96 705-709), (s.100 746-749), (s.102 786-787), (s.104 795) bk. lukitakitu

**lukitakitu** Bir kralın adıdır (EUTS).

anı kör-üp lukitakitu ilig ning buiruqları bir ünin sıqtaštı lar UIII (s.23 T.II,S.2,Nr.3. 4-6), (s.23 T.II,S.2,Nr.3. 1) bk. loxitaketu

**lusay**

qodı yingaq ögän lusay yirin-gä baryü ögän aşır SUK. II (s.6 Sa02.10-11)

**luvodi** Çinli bir imparatorun adı. Çin. Liang Wu di

[y(e)mā kutlug öndün ulug tavgaç elintā tayşeŋ] [sevşeŋ šastar]-larıg k[amag no]m-l[ar]ıg ötgürmiş kamag bodis(a)t(a)v uguş-lug bilgā bahşı-lar luvodi atl(i)g tavgaç han-nıŋ ötügiñä tolپ taytsoki ulug agılık nomlarda ävdip alıp bütürmiş BT XXVI (s.141-142 55.1-7) BT II (s.19-21 86-126), (s.55 1364-1368) bk. lovudi, lovudi

**luyupa** 24 gurudan 6.sı. Skr. Luipā (mahāsiddha) Moğ. Luyiba, Lu-yê-pa Tib. Lū'i-pā, Lū-yi-pa, Lūyipāda, Lu-hi-pa, Lohipa

munung ulalu kälmiş baxşı-larī ärsär vçir-a dari vçirapani sarxapa nagarçuni šavaripa luyupa darikapa vçir-a-ganti-pa kurmapada çalandar-a-pa kiraşna-çary-a-pa guxapa viçay-a-pada tilopa naropa abakirti vagişvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxşı uluy saskau-a baxşı irçibsun baxşı saskau-a pantit baxşı payıspa baxşı bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

**m(a)ha-bal-a-dew-a-indir-a-prabe** Bir kralın adı. Skr. Mahābāladevendraprabha

m(a)ha-brahme ulug äzrua-ka suçati han-ka m(a)ha-bal-a-dew-a-indir-a-prabe elig-kā maŋgal-lıg udakatadi amanç-ka udakanişante-ka maŋdal-lıg ratna-şiki burha-ka on miŋ balık-larıg oızgurdaçı-ka yükünürm(ä)n BT XXVI (s.103 39a.46-49)

**m(a)habale** Bir prensin adı. Skr. Mahābala

üküş äşidmiş anant-ka toyın m(a)harate han-ka ülgüsüz buyan-lıg m(a)habale m(a)hadeve mahasatve-ka ögdi sözlädäçibodis(a)t(a)v-larka šravak-larka ögä küläyü yinçürü töpün yükünürm(ä)n BT XXVI (s.103 39a.50-53) AB (s.74 75-76), (s.77 118-120) bk. m(a)habalı

**m(a)habalı**

ne anı uluğı m(a)habalı tigin körüp, inçe tip tidi AYİP (s.74-76 609.22-610.2), (s.114 629.21-22) bk. m(a)habale

**m(a)hadeve** Bir prensin adı. Skr. Mahādeva

üküş äşidmiş anant-ka toyın m(a)harate han-ka ülgüsüz buyan-lıg m(a)habale m(a)hadeve mahasatve-ka ögdi sözlädäçibodis(a)t(a)v-larka šravak-larka ögä küläyü yinçürü töpün yükünürm(ä)n BT XXVI (s.103 39a.50-53) AB (s.74 76-77), (s.78-79 137-139) bk. m(a)hadivi

**m(a)hadivi**

ikintisi ortun oğlıning atı m(a)hadivi erti AYİP (s.72 608.3-4), (s.76 610.19-21), (s.114 629.21-22) bk. m(a)hadeve

**m(a)hamaya** Sanskritçe terim mahā “büyük” ve māya “temiz kadın” kelimelerinden oluşmaktadır. Terim 1. Buddhanın annesi, mahāmāyā, Māyā ya da Mātrkā; 2. Buddha'nın üvey annesi olan teyzesi; 3. Buddha'nın oluşturduğu Dharmā'ya da kanun; 4. Bütün Buddhalar'ın annesi ya da babası, prajñā-pāramita; 5. Buddha'nın annesi gibi anlamları ifade etmektedir (SH 228a). Mahāmāyā Śākyamuni'yi doğuran kadındır. Kapilavastu'nun yakınlarındaki Devadaha'da yaşayan Śākya kabilesinin en zengin adamı olan Suprabuddha'nın kızıdır. Suprabuddha Devadaha'nın hükümdarıdır. Māyā Śākyamuni yedi günlükken ölür ve onun yerine kızkardeşi Mahāprajapati geçer. Yani Śākyamuni'nin annesi



hem de Śuddhodāna'nın eşi olur. Mahāprajapati Nanda adında bir oğul doğurur. Mahāprajapati eşi öldükten sonra güvenli hayatı bırakarak Budist topluluğa katılmak ister, fakat buna Śākyamuni Buddha karşı çıkar. Bütün itirazlara rağmen bu kadın Budist topluluğa nihayet kabul edilir ve ilk rahibe ünvanını alır (Gakkai 2002, maya mad.). ETü. mahamay “mahāmāyā”, mahamaya “mahāmaya”, ulug mahamaya katun (Hend., ST) “büyük mahāmaya kadın” = Skr. mahāmāyā = Çin. 佛母 “fú mǔ” (SH 228a) = Sgd. mx''m'yh (Laut 1986, 109) (EUTBMT)

aþın yol-ın aþap arıtı alkınçsız tükätinçsiz aþ-lıg mañgal-lıg çambunağ altun-k(ı)y-a yaltrık-lıg adınçıg ıdok mañgal-lıg ulug m(a)ha-may-a hatun-nuñ ayaguluk markat-rakta-lıg tegli ärdini-si bolu y(a)rlıkamış BT XXVI (s.103 39a.66-69) AYİP (s.134 642.20-21) bk. maḥamay

**m(a)hanami** Bir kralın adı. Skr. Mahānāma

y(e)mä tört küs[ä]n uluř [ -]MYŠ alku řast(a)r-larıg kamağ nom-larıg [öt-]gürü toplulu bilmiş boşgunmiş ayagka tägimlig bodis(a)t(a)v açari yañırtı küsän tilinçä yaratmış küsän tilintin yänä ken bo beř çöpdik kälyük yavız üdtä koluta t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan başın üç ärdinilärtä täriñdä täriñ yıldızt salmış süzök kertgünç köñül-lüg t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan tiřtanți tir[i]g äsän y(a)rlikar orontakı vişaki maliki-ta ulatı upaa[nč] hatun-lar-nıñ m(a)hanami [i]di(?) -ta ulatı řaki-lıg bäğniñ kur-ınta käzigintä turgal[ı] tägimlig bolmış BT XXVI (s.204 107.1-14) bk. maḥanmı

**m(a)ḥaradi**

Ananta! öngre ertmiş ödte bu çambudivip uluşta m(a)ḥaradi atl(ı)ğ ilig ḥan bar erti AYİP (s.70 607.7-10), (s.70 607.10-19), (s.72 608.2-3), (s.114 629.16), (s.132-134 642.18-20)

**m(a)ḥarate** Bir kralın adı. Skr. Mahāratha

üküş äřidmiş anant-ka toyın m(a)ḥarate han-ka ülgüsüz buyan-lıg m(a)ḥabale m(a)ḥadeve mahasatve-ka ögdı sözlädäçibodis(a)t(a)v-larka şravak-larka ögä küläyü yinçürü töpün yükünürm(ä)n BT XXVI (s.103 39a.50-53) AB (s.73 59-60), (s.73-74 61-70)

**m(a)ḥas(a)v(a)tv** Bir prensin adı. < Skr. Mahāsattva

m(a)ḥas(a)v(a)tv atl(ı)g ((tegin)) bars-ka bütün [ätözin berdi ? ] BT XXIX (s.94 202-203) bk. mahasatav, mahasatve, m(a)ḥasatvi

**m(a)ḥasatvi**

üçünçi ang kiçiği oğlaning atı M(a)ḥasatvi erti AYİP (s.72 608. 4-6), (s.74 609.2-6), (s.76 610.9-12), (s.78 611.10-11), (s.80 612.13-18), (s.80 612.18-19), (s.84-86 614.13-615.14), (s.86 615.14-20), (s.92-94 618.24-619.1), (s.94 619.10-16), (s.96. 620.12-15), (s.100 622.8-11), (s.102 623.5-8), (s.104 624.5-8), (s.114 629.15-20), (s.126 638.15-17), (s.126 638.20-639.1), (s.132 642.14-17) bk. mahasatav, mahasatve, m(a)ḥas(a)v(a)tv

**m(ä)ñi açari (e.)**

k[añ]lar(1)m(1)z m(ä)ñi açari v(a)rdu açari bāg y(e)gān açari ayı tükāl silig ayı on vartr [yegä]n ////////// BT XXVI (s.158 71a.10-12)

**maçuširi**

[mxa šakimu]ni uluy irži burxan baxši-miz [maya]-čala đantir-a-ni[n]g soq-a idizi [mančuši]ri bodistv-iy oqıyu yrliqap [mx]a-nay-a-pari-var-a atly sudur nomuy [yr]liqančuči köngül-lüg ata qangimiz [ya]pa qamiy ünly-lar-niň bir ynliý BT XIII (s.149 36.2-7)

**mädiz**

yılan yıl ikinci ay üç yangiq-a män tämür ombu bu siqıdu-qa qoço-taqi yir-tä suv-ta mädiz bilä täng yişün tip biğig birdim SUK. II (s.171 Mi25.1-4), (s.171 Mi25.21-24)

**madumi** Bir yaksa ait isim. Skr. ?

adumi madumi sumudi durmiki [...] BT XXIII (s.43 A081)

**magaradı**

magaradı ilig han örü turtı AYİP (s.122 635.19-1'in üstü-)

**magat** < Skr. magadha

muna amtı mn magat uluş-qa barip //////////k küçin küsüni[n] Das. (s.130 1064-1065), (s.130 1075-1078)

**mahabali** < Skr. Mahābala

t(ä)ñri [šakimuni burhan ]/ maitri burhanta kırk k(a)lp /// [ ]/ [mahaballi]  
(?) teğin ärti BT XXIX (s.94 200-202)

**mahabratçabadi**

(.....ini)si erür mançuširi ..... tişi bars mahabratçabadi AYİP (s.134 642.22-23)

**mahagirase** Bir iblisin adı. < Skr. Mahāgrāsa

arıg silig aŝ içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalipuṭurta sankaŝ balıkda aparaçite lank balıkta çandıni yäk đartalome yäk suđraŝan balıkda kalmaŝapadi vançi uluŝta subarme uluŝta aparaçite ŝilabadre yanpur uluŝta uçayan uluŝta nağaki parapundari uluŝta punđariki d(a)rmapali gatarkut uluŝta praçapap uluŝta araŝi yäk mahagirase kaŝmir uluŝta varti uluŝta panđaraki yäk kati yäk magat uluŝta uçayan uluŝta kapili yäk nağaki ançulayu maṭur uluŝta çampay uluŝta raçabadre purnabadre kadan kânt uluŝta ŝurparak uluŝta ŝiribađari kamag uluŝta nañake inča k(a)ltı Diŝ. (s.88-89 632-651)

**mahakaşip** < Skr. Mahākāṣyapa

mahak[äŝip]? ] [ yar]lıkančuči biligi antag ärmüz BT XXIX (s.112 311-312), (s.112 312-314), (s.112 317-318), (s.114 321-324), (s.114 324-325), (s.116 350-352), (s.116 353) BT XX (s.92 0488-0489) bk. maḥakaŝip, maxakaŝipi, maxakäŝip, mḥakŝp, mxakaŝipe

**maḥakaŝip** < Skr. Mahakaŝyapa

ne yime kaşip oğuş-tın tözdin belgü(rmi)ş üçün mahakaşip tip atayurlar erdi Maitr. (s.113 56.4-6) bk. mahakaşip, maxakaşipi, maxakāşip, mħakşp, mxakaşipe  
**maḥamat pıgambar** maḥamat < Skr. mahāmati, pıgambar < Soğd. patgambar (ptg'mbr) "peygamber"

maḥamat pıgambar ar-a kirmiş manı-sız oğrı yan-ta manu levkün-ni mantılmış tiler manıdan-ta mu ol naman qanda ETŞ (s.114 11.155-158) bk. maxamat  
**maḥamay** < Skr. Mahāmāyā

ol ilig begning maḥamay atlıg işi tengridin lumbani atlıg arıgda aşok atlıg adınçig sögüt altınında ikinti ay sekiz yangıka puş yultuzka viçay atlıg muḥurtka iki kırk kut buvanlıg irü belgüke tükel-lig sekiz on türlüg nayrağın yaratağlıg körtle körkle qoluça yaruqın yaltrayu qaltı bulıtdın Maitr. (s.61 13.51-60) bk. m(a)hamaya

**maḥanmı** Skr. Mahanama

amtı biş ay tün (kün) uluğ ilig ezrua tengr(i) (iligi-)nge barnas kentde er... arıgda üç tegzin(ç) (iki) yigirmi bölük nomluğ t(ılgen) tevirip atnakaudani aşivaç(it) (badirik) kaşpi maḥanmıda ulatı biş pañçaki toyınlarağ sekiz tümen tengrilerig qutgaru yarlıqadı Maitr. (s.50-51 7.23-31) bk. m(a)hanami

**mahāprajāpati gautami** Skr.

tükāl bhilkā tānri tānrisi bürhām ekāgr sūdharḍā ājñāta kauḍinye arhant bhāşim yüz arhantlārig mahāprajāpati gautami arhantāñc bhāşim beş ygirme arhantāñclārig trpuse balike ulātti bir ozo upāselārig nante nandabali bhāşim alti ygirmē upāsāñclārig bhārcā bho caḥāpatqā yeg ol bho bilgā biligkā yeg ol tep öne öne ögdilār üzā ögā yārlıhkādi TT VIII (s.55 H.6-9)

**mahasāpade** Bir kralın adı. Skr. Mahāsaṃmata

kim ol aşnu-dinbārūki törümiş elig-lār-tā han-lar-ta ayazlı yagızlı-ça 'ärtmiş aşunmiş artok buyan-lıg alp yüräklüg çingiz hagan-nıñ ayıg-lıg han-lar ulag-ı altınç kızıg-tā çingiz hagan-nıñ çınlayu bilgā ogul ogul-ı çintan-i ağrok säçän hagan-tın törümiş çintamani ärdini tæg yeg ağrok çinkim tayzi-lıg kañ-ta b(ä)lgürmiş öñräki iltinü kälmiş buyan-ın körsär üküş-kā taplatılmış maha-sanpade han tæg buyan-lıg ög kañ tæg bodun-ka umug bolur-ın körsär üzäliksiz burhan tæg y(a)rlıkançuçı köñül-lüg äsirgänçsiz teñim-lig booş köñül-lüg el-kä asıg-lıg tüz köni törö-lüg el ärdini-si ı-dok uguş-lug tāmür hagan ı-dok säçän hagan-nıñ oron-ta oluruq ikinti [yıl ] BT XXVI (s.263 145.1-17)

**mahasatav** < Skr. Mahāsattva

BT XXIX (s.106 277-279) bk. mahasatve, m(a)has(a)v(a)tv, m(a)ḥasatvi

**mahasatve** Bir prensin adı. Skr. Mahāsattva

üküş äşidmiş anant-ka toyın m(a)harate han-ka ülgüsüz buyan-lıg m(a)habale m(a)hadeve mahasatve-ka ögdi sözlädaçibodis(a)t(a)v-larka şravak-larka ögä küläyü yinçürü töpün yükünürm(ä)n BT XXVI (s.103 39a.50-53) AB (s.74-75 77-79), (s.76 98-102), (s.78 127-129), (s.79 151-152), (s.81 177-180), (s.82 182-184), (s.84-86 223-247), (s.86 247-253), (s.91-92 323-327), (s.92 333-339), (s.94 358-361), (s.96-97 400-403), (s.98

420-423), (s.99-100 441-445) bk. m(a)has(a)v(a)tv, mahasatav, m(a)hasatvi

**mahešvare** Bir Tanrı adı. Skr. Maheśvara

bo nom ärdinig bititmiş [buyanıg ävirär män äzrua hormuzta višnu] m[a]hešvare tört m(a)haraç-lar k[ut] w(a)hšeki-ta [ulatı täñri-lär-kä bo buyan ädgü kılınç küçintä] kut w(a)hšeki naivazike (P) t(ä)ñ[ridäm küçläri küsünläri çogları yalınları asılıp üs-][t]älip içtin sınjar (P) [ taštın sınjar ] BT XXVI (s.99 35.2-5), (s.179 81.51-56), (s.182 82.27-35), (s.229 124.6-11), (s.256-257 138.1-7) bk. mahešvare, maxešvare, mahišvar, mahišvari, mahišvri, makišvari, mhešvri

**mahešvare** Bir ilah adı. Skr. maheśvara

’äñ mintin äzrua t(ä)ñri orđosiña tägi kayu ärklig küçlüg baş başdıñ t(ä)ñrilärniñ luularniñ tiši erkäk kut vahşiklarniñ orđu karşıları ärsär inçä k(a)ltı äzrua t(ä)ñri-niñ hormuzta t(ä)ñriniñ sarasvate t(ä)ñri kızınıñ şirikene kut t(ä)ñri t(ä)ñrisiniñ vasundare yer hatunınıñ sançanaçaye uruñutnuñ kamag säkiz otuz bag t(ä)ñrilärniñ mahešvare t(ä)ñriniñ v(a)çirapani toña manibadare uruñutnuñ karininiñ beş yüz kuvraglarniñ ymä anavaçapte luu hanınıñ, ulug taloy ügüz ärkliginiñ, bolarniñ näçä oronları orđoları ärsär, ol tütsüg barçaka tägip biziñçiläyü ök tütsüglüg kuşatrelar b(ä)lgürüp ol kuşatrelarıg körüp tütsüg yıdın tuyduklarında, ötrü ol kuşatrelartın altun öñlüg y(a)ruklar ünmişin körgäylär AY VI (s.99 470-492), (s.111-112 621-636) bk. mahešvare, maxešvare, mahišvar, mahišvari, mahišvri, makišvari, mhešvri

**mahintari** Eski bir Buda ismi. Skr. mahendra Toh. A mahendre

..tamonuti .. .. suçati kšamañkari .. mahintari .. .. sudršañi .. drtiraštri .. brxma /// d// -ta ulatı burxan ... TT X (s.20 T I D-2.234-237)

**mahišvar** Indra. Toh. A Mahišvar < Skr. Maheśvara

yapa-niñ umuyı arşı-lar eligi üzä yala qodyalı taplıyın çedavan säñräm-niñ qapıyınça tägdi-lär ärsär añ-läri (?) yar-ları qurıyu añmiş täg qalıy-larıy qılınu ot çümğän-läriğ açä oy yer-läriğ qaza mandal-lärin bayu mahišvariy oqıyu azrua täñrig ymä öđünü qaşyuq üzä yerig sança qapıyıy-ı üzä yerig yirtüzqayu qayo-tin sınjar qadaş-ı sundari-ni kömmiş yeri ärsär andın sınjar yaqın barıp keçmännin çodın qaşıp sundari-ning ölügin tarđıp üñdürüp soq-ta yađyurup äñil-lärin-tä köđürü yoridi-lar BT III (s.40 276-291) bk. maxešvare, mahešvare, mahešvare, mahišvari, mahišvri, makišvari, mhešvri

**mahišvari** Bir tanrı koruma adı. Belli ki Buddhahood Bodhisattva’yı selamlamak ve geleceğini tahmin etmek için geldiği śuddhāvāsakāyika tanrılarının bir lideridir. Toh. Mahišvare < Skr. Maheśvara

ötrü tükäl bilgä biligliig t(ä)ngri t(ä)ngrişi burhan bo nom-lug y(a)rılıgı y(a)rılıkatukda t(ä)ngri-lär eligi hormuzta t(ä)ngri vayşı-ravane m(a)haraç ganterve oğlu pança-şike mahišvari t(ä)ngri kuvragı birlä takı y(ä)mä ontun sığarkı lokağatılardın kälmiş t(ä)ngrilär luu-lar yäklär talım k(a)ra kuşlar gant(a)rve-lar yäklär rakşaslar vaymanuke t(ä)ngrilär ulug küçlüg küsünlüg kayu yäklär t(ä)ngrilär ärsär kamagun artokrak ögrü(n)çülüğ sävinçlig yetil-miş köngüllüg boltılar Diş. (s.95-96 729-742) bk.

mahešvare, maheşvare, mahişvar, mahişvri, maxeşvare, makişvari, mheşvri

**mahişvri** Skr. Maheşvara

neng mahişvride bolmaz neng pardantın bolmaz Maitr. (s.93 41.12-13) bk. makişvari, maheşvare, maheşvare, mahişvar, maxeşvare, mahişvari, mheşvri

**maitr(i)ya**

aya[gka] tegimlig tözüñ maitr(i)ya amt[ı] biz yme ol edgülüg ç(a)ştanı élig k[e]rü yakın barıp ol kutlug tnl(ı)gıg körme[kin] közüñüñi kutlug kıvılg kılalım EUDÇ (s.63 350-354) bk. maitri, may[ıt]ri, mitri, mayadarı, mayadrı, maydarı, maydri, maytre, maytrı, maytri, maytrı

**maitri** Maitreya kelimesi “dostça, hayırsever, merhametli, müsfık” anlamındadır. Budist Mesih ya da gelecek Buddha, şimdi Tuşita cennetinde yaşamaktadır. Śākyamuni Buddha’nın Nirvaṇa’ya girmesinden ya da ölmesinden 5000 yıl sonra ya da insan yılıyla 5.670.000.000 yıl olarak hesaplanan 4000 tanrısal yılı bu Tuşita cennetinde yaşayacaktır. Daha sonra Śākyamuni’nin yerine bütün insanları kurtarmak için bir Buddha olarak doğacaktır. Bu yüzden Maitreya Buddha ismini de almıştır. Geleneğe göre, Maitreya güney Hindistan’da bir Brahman ailesinde doğmuştur. Maitreya’nın 慈氏 “císhì” “hayır sever” ve Ajita 阿逸多 “ā yì duō” “yenilmez” olmak üzere iki lakabı vardır. O manastırı ve manastır mensuplarını koruyacak ve Budizmin mükemmel zaferini ortaya koyacaktır (SH 456b). Maitreya, Śākyamuni’nin geleceğin Buddhası olacağı konusunda kehanette bulunduğu bir Bodhisattva’dır. Çin’de Maitreya “saygıya değer, merhametli ve müsfık” anlamında da kullanılır. Maitreya inancı Hindistan’da 1. yüz yılın başlarında yaygın bir düşünce olarak görülür, daha sonra ise Çin ve Japonya’ya da yayılır (Gakkai 2002, maitreya mad.). Buddha Skr. maitreya = Çin. 彌勒 “mílè”, 弥勒菩 “mílè pú” (SH 456b) = Tib. byams-pa (J. Hopkins) = Soğd. m’ytr’k (SD 209b) (EUTBMT)

ken [käligmä] üdki m[aitri] atl(ı)g t(ä)ñri burhan kutıña] yükünürm(ä)n BT XXV (s.54 6-7), (s.64 178-180), (s.70 295-297), (s.108 877), (s.116 988-989), (s.132 1258), (s.132 1266), (s.136 1325-1329), (s.154 1544-1545), (s.158 1623), (s.170 1790-1791), (s.172 1811), (s.180 1933-1934), (s.184 1995), (s.190 2076-2080), (s.200 2286-2287), (s.210 2466-2467), (s.216 2611-2612), (s.224 2765-2767), (s.254 3338-3339), (s.264 3542-3543), (s.268 3615-3616), (s.276 37343735), (s.280 3805-3806), (s.286 3901-3902), (s.290 3984-3985), (s.300 4192-4198) EUDÇ (s.59-60 302-310), (s.60 310-311), (s.66-67 387-392) BT XXVI (s.184-185 83a.1-10), (s.196 100.45-46), (s.196-197 100.47-50), (s.197 100.50-53) Hts.VI (s.54 1322-1325) UII (s.79 7.47-52) UIV (s.692 A. 248-249), (s.692 A.245-248), (s.694 A. 287-291), (s.684 A. 291-293) Hts. IX, X (s.209 19-23), (s.212 5-8), (s.213 12-14), (s.218 1-7), (s.230 2-6), (s.257 19-20) BT XXIX (s.94 200-202) BT XXI (s.113-114 0126-0139) BT XXVI (s.102 39a.30-33), (s.249-250 133.22-40), (s.182 82.23-27), (s.183 82.57-62), (s.195 100.1-8), (s.229 124.13-15), (s.229 124.16-19), (s.259 140.8-

9) BT XXIII (s.170 H122-156) BT XVIII (s.112 S523-526) AYİP (s.68 24.18-21) AYİP (s.68 24.18-21) BT XX (s.134 1095-1096), (s.134 1113-1114), (s.134 1124-1125), (s.136 1140-1146), (s.138 1174-1182), (s.138 1184-1185) bk. maitr(i)ya, may[ıt]ri, mitri, mayadari, mayadri, maydari, maydri, maytre, maytri, maytri, maytri  
**makintrasini** Bir kralın adı (EUTS).

bar ärdi ///////////larin öngrä ////////// ödün bu oq /// [çam]budvip yirtinçü yir s[uv]//da matyadiş änätkäk ulušta çoyluş yalınliş makintrasini atlıy ilig bæg UIII (s.39-40 T.III, M.84-53 20-24), (s.40 T.III,M.84-53 27-31), (s.40 T.II,S.32a-10 2), (s.41 T.I,D.S.9 5-9), (s.42 T.I,D.S.9 21-27), (s.42 T.I,D.S.9 27-30) bk. mkintrasini

**makişvari** Erkek tanrı Cakraşamvara'ya maruz kalmıştır. Skr. Maheşvara Moğ. Makişuvari, Makişvari Tib. Dbañ-phyug çhen-po, Soğd. my'yşbr

sol adaın yiyip qara önglög makişvari-ni täpä turur BT VII (s.49 A.402-403), (s.69 E.6-7) BT XIII (s.191 60.4-8) bk. mahişvri, maheşvare, maheşvare, mahişvari, mahişvar, maxeşvare, mheşvri

**mal losau-a baxşı** 24 gurudan 19.su. Tib. Mal lo-cā-ba

munung ulalu kälmiş baxşı-ları ärsär vçir-a dari vçirapani sarxapa nagarçuni şavariya luyupa darikapa vçir-a-ganti-pa kurmapada çalandar-a-pa kiraşna-çary-a-pa guşapa viçay-a-pada tilopa naropa abakirti vagişvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxşı uluy saskau-a baxşı irçibsun baxşı saskau-a pantit baxşı payişpa baxşı bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

**malda**

tavişyan yıl ikinti ay iki oduş-qa biz bæg buq-a bay buq-a yurüng qipçaq il buq-a malda qıdan yn-ä yurüng tümän kök tmür 'äsän tmür mänggü tmür turmiş udmış tınmiş qul qy-a uminçi isigi töläk abiş başlap il bodun-qa ol öngdünin-tä yunglaq-liq böz kargäk bolup inäl qoç-tin yuz iki yrım bay-liq böz alıp biz-ni bilä qalan-çi turi-ni borluq-çi birip biz-ning burun birgüçi qr-a toyın atly qalan-çimüz-ni yandurup altımız SUK. II (s.165 Mi20.1-10)

**maliki hatun** Kraliçe Mälikā.

inçä [k(a)ltı] maliki hatun tæg alku yorıklarka küşüslärkä [birtämli]k tükällig bolup kertüdin kälmişlär birlä täñ [tüz yu]mkı köni tüz tuyunmakka tägmäkim(i)z bolzun BT XXV(s.138 1337-1340) bk. maliki

**maliki** Kral Prasenajit'in eşi. Toh. A Mälikā < Skr. Mälika (Mallikā)

bo şaki-liş toyın-lar-niñ körk-süz yaviz iş-lärin küç-lärin yarlıqançu-çi köñül-kä sapsi-siy bolar-niñ ävdin barq-tin ünümäk-läri ärip yaviz yaman qılmış iş-läri-niñ tıltay-inta yänä bo munı tæg yaşoq-suz-in kişi-läriş ölürür-lär idturur-lar alqar-lar yoqaturur-lar tep bo munı tæg ol turdı-lar-niñ ayız-intin ündürgäli teğingülüksüz ayıy yaviz çulvu sözlämiş äşidip antapındaki angiraçudişki-tä ulağı bayayut-lar vişka maliki-tä ulağı upasanç-lar äv-läri-niñ qapıy-in bäk bäläđip arıdı taşqaru ünümädi-lär BT III (s.41-42 305-321) BT XXVI (s.204 107.1-14) Das. (s.48-50 168-173), (s.50 187-189) bk. maliki hatun

**mamat mongyolčîn**

////// kiđmān on ayaq bir kümüş quping añ-a tgir-i mamat mongyol-čîn //// öđäkči bilä ortuq alti šiŷ yir bilä munč-a tgir-ni SUK. II (s.139 WP04.26-27)

**mamika** < Skr. māmikā

//////// amraq köngülin mamika qız tap[a] [činy]aru körüp yalvanu turur Das. (s.160 1343-1344), (s.160 1346-1351), (s.160 1351-1353), (s.162 1356-1359), (s.162 1361-1366), (s.162 1366-1368) bk. mamika

**mamika** Skr. māmakī

subigi atly yat yatlanyučī braman mamika atly qızı kişilig bolm/ ..... TT X (s.28 T III 84-G.387-389), (s.28 T III 84-G.412-414), (s.30 T III TV 86-25.434), (s.32 T III 84-58.456-459), (s.32 T III 84-58.463-464), (s.32 T III 84-58.471), (s.34 T III 84-58.489-493), (s.36 T III 84-72.522-524), (s.36 T III 84-72.533-536), (s.36 T III 84-72.536-538), (s.36 T III 84-72.538-539), (s.36 T III 84-72.544-545), (s.38 T II S2-11.559-565) bk. mamika

**man(i)bağre** Bir iblisin adı. (Yakşa bir prensin adı.) < Toh. A Manibhadre < Skr. Māñibhadra

ara ara tiraventi man(i)bađre purnabađre avati vađi susara y(ä)mā supr(a)čari d(a)rmaniđe sunetre bo ulug yäklärning ärtingü küčlüg kūsünlüglärning bolarning ađların tutmuş k(ä)rgäk Diş. (s.91 668-673)

**mananiki** Bir iblisin adı. < Skr. Māñāñka (?)

inčä k(a)lti inđre some varuni pračapadi baradivači išani čandani anpi mananiki vayračane kamaşirişti kinikanta kañdaka pađar manir maničari paranađi upapančiki satagiri haimavati purnake kañdirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi čanarşabi čitričiri y(ä)mā gant(a)rve đirgaşakuti y(ä)mā mantale pañčalaganđi sumani đirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(i)g yäk bo yäklär ulug korkinçıglar čambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diş. (s.91-92 674-689)

**manasi anavatapti** Bir ejderha hanı.

ol üçün manasi anavatapti başlap kamağ luu kanları yme olurmuş orunlarıntın örü turup ayaların kavşurup ağır ayamakın t(e)ñri t(e)ñrisi burkanka inçe tęp ötündiler AY. VII (s.126-127 290-294)

**mančuşiri** Bir Bodhisattva'nın adı. Skr. mañjuşī

üd eniş-intä üzlüncü nom-ta tugmış törümiş ünüş-in bilmädin užikin edärtäči ötmädük boşgut-lug örmädük biliglig üç lükčüñ [b]alıklıg čisän tutuñ tavgač til-intin türk til-inčä ikiläyü ävirmiş ary-a mančuşiri bodis(a)t(a)v üzä [nom]-l[atı]lmış ačintaya buda vişay-a tegmä sakingalı [b]ägüngäli bolguluk-suz burhan-lar-nıñ adkangu uguş-ı atlıg sudur nom bitig okıyu tükädi BT XXVI (s.64 11.1-7), (s.102 39a.30-33), (s.106-107 39b.13-18), (212 113.1-8), (s.212 113.13-14) MO. (s.23 2.26-39) BT XXIII (s.84 00-E05), (s.138 G146-148), (s.138 G148-149) BT XXIX (s.146 560-561) BT XX (s.96 0524-0527)

bk. mançusiri, mançuşiri

### **mançusiri**

(.....ini)si erür mançusiri ..... tişi bars mahabratçabadi AYİP (s.134 642.22-23) bk. mançuşiri, mançuşiri

### **mançuşiri**

ol samantabadırı-ning yorımış yig yoriğ utğurağı mançuşiri öridmiş küt küsüş oz-a-kı bu toköz türlüg iş-lerig işleyü onunç buyan evirmekig evirü birelim ETŞ (s.136 13A.41-44), (s.166 16.33-36), (s.166 16.41-44) bk. mançuşiri, mançusiri

**mañdari** Visvantara'nın karısı. ~Toh.B Māndri ~Skr. Māndrī

bo sav-iy äşidip mañda[r]i bodistv tigin-kä sözläti BT XIII (s.41 2.37-38), (s.46-47 3.50-56), (s.47 3.73-76)

### **mānggü tmür**

tavışyan yıl ikinti ay iki oğuz-qa biz bāg buq-a bay buq-a yurüng qipçaq il buq-a malda qıdan yn-ä yurüng tümän kök tmür 'āsän tmür mānggü tmür turmiş uğmiş tınmiş qul qy-a uminçi isigi töläk abiş başlap il bodun-qa ol öngdünin-tä yunglaq-liq böz kargäk bolup iñal qoç-tin yuz iki yrım bay-liq böz alıp biz-ni bilä qalan-çi turi-ni borluq-çi birip biz-ning burun birgüçi qr-a toyin atly qalan-çimiz-ni yandurup altimiz SUK. II (s.165 Mi20.1-10)

### **mānggü**

//////(.) bu nişan män mānggü-ning'ol ///(..) s//(...) män art(?) alıp bi(..) ///(.....)q yänä(?) män mānggü bilür-män SUK. II (s.178 Mi32.13-15)

**manıb(a)drı** Bir şeytan adı. Skr. māñibhadra

manıb(a)drı p[urna]b[adr]ı g(o)palı satagırı [h]aymavati.. pañçıkita ulatı yekler uruñutları e[r]d[ini]lig yarıkların kedip busuşlug sakınçl(ı)g köñülin kök kalıkta ı[naru ber]ü yor[ıd]ılar EUDÇ (s.67 397-402)

**mani** Mani, Maniheizm'in kurucusu.

yaruq täñri mani burxan yemä alqatmış bolzunlar MO. (s.38 5.1-2), (s.38-39 5.16-20) TKMÖ (s.56 81-83), (s.85 150-151), (s.86 170-173), (s.205-206 457-464) TT IX (s.11 T III D 260,34;259,17 Z.14), (s.12 T III D 260,14;260,10 Z.21) BT V (s.55 528), (s.50 444) M I (s.12 T.II D.173a 13-20), (s.23 T.II D.1711-2), (s.24 T.II D.171 5-6) M III (s.15 Nr.7 T.II D.176 6-8)

**manibadare** Sekiz komutandan biri, şeytanların hükümdarı. Skr. mañibhadra

'āñ mintin äzrua t(ä)ñri orđosıña tägi kayu ärklig küçlüg baş başdın t(ä)ñrilärniñ luularniñ tişi erkäk kut vahşıklarniñ orđu karşıları ärsär inçä k(a)ltı äzrua t(ä)ñri-niñ hormuzta t(ä)ñriniñ sarasvate t(ä)ñri kızınıñ şirikene kut t(ä)ñri t(ä)ñrisiniñ vasundare yer hatunınıñ sançanaçaye uruñutnuñ kamag säkiz otuz bag t(ä)ñrilärniñ maheşvare t(ä)ñriniñ v(a)çirapani toña manibadare uruñutnuñ kariniñ beş yüz kuvraglarınıñ ymä anavaçapte luu hanınıñ, ulug taloy ügüz ärkliginiñ, bolarnıñ näçä oronları orđoları ärsär, ol tütsüg barçaka tägip biziñçiläyü ök tütsüglüg kuşatrelar b(ä)lgürüp ol kuşatrelarıg körüp tütsüg



yıdın tuyduklarında, ötrü ol kuşatrelartın altun önlüg y(a)ruklar ünmişin körgäylär AY VI (s.99 470-492), (s.111-112 621-636) bk. manibağire, manibadri

**manibağire** Bir tanrı adı. Skr. Mañibhadra

bo [no]mtın turmiş buyan ädgü kılınč äzrua hormuzta v(i)şnu maheşvare sak[andak]umare kapile manibağire mişan sar[ ](?) ulatı yer balık küzätçi n[aiiv]azık[e]ta ulatı kut w[ahšek] t(ä)ñri-lär-kä bo buyan ädgü kılı<n>č kü<çi>ntä täñridäm kücl(ä)ri küsünläri asılıp üstälip içtin sı(n)gar iğsiz kegänsiz taştın sıñar yağısız böri-siz ađas(ı)z tuğasız küyü küzätü tutmak-ları bolzun ävirär-biz BT XXVI (s.229 124.6-11) bk. manibadare, manibadri

**manibadri** Skr. Mañibhadra

[takı] y(ä)mä g[aru]ti kölüklüg vişnu toña [bars baş]-lıg [maniba]dri t(ä)ñri anta ulatı sä[kiz bölük] toña-larıg säkiz otuz bäg-läri [ıdıñ ...] y(ä)mä k(ä)ntü k(ä)ntü kur kızıglärintä [turup kamagu bizni] b[arç]a küyü küzädü turmak-ları b[olzun] BT XXIII (s.42-43 A075-080), (s.43 A085-089) bk. manibağire, manibadare

**manibtri** < Skr. Mañibhadra

(köng)üllüg savın manibtri (pu)rnabtriķa inçe tip t(i)di Maitr. (s.57 11.20-21), (s.57 11.31)

**maničari** Bir iblisin adı. < Skr.Māñicara

inčä k(a)ltı indre some varuni pračapadi baradivači işani čañdani anpi mananiki vayraçane kamaşirišti kinikanta kañdaka pađar manir maničari paranađi upapančiki satagiri haimavati purnake kañdirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi čanarşabi čitričiri y(ä)mä gant(a)rve đirgaşakuti y(ä)mä mantale pančalaganđi sumani đirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkınçıglar čambudivipta orna(n)mişlar olar sizlärkä umug mag bolzunlar küzädzünlär Diş. (s.91-92 674-689)

**manir** Bir iblisin adı. < Skr.Mañi

inčä k(a)ltı indre some varuni pračapadi baradivači işani čañdani anpi mananiki vayraçane kamaşirišti kinikanta kañdaka pađar manir maničari paranađi upapančiki satagiri haimavati purnake kañdirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi čanarşabi čitričiri y(ä)mä gant(a)rve đirgaşakuti y(ä)mä mantale pančalaganđi sumani đirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkınçıglar čambudivipta orna(n)mişlar olar sizlärkä umug mag bolzunlar küzädzünlär Diş. (s.91-92 674-689)

**manorati** Bir hint kralının oğlu olup Vasubandhu'nun (iki Vasubandhu'dan hangisi ile ilgili olduğu belli değildir) talebesi ve halefi idi. 22. (21.) ruhânî başkan ayılıyordu. Vibhaşa-şastra'nın yazarıdır. Skr. Manoratha

enetkek ilteki vaybaş şastar yaratdaçı karungrivi sangabtri gunaprabı manoratide ulatı baķşılar ķutinga yükünür men Maitr. (s.44 3.46-49,-HH.365b; SH. 192a, 435b'den)

**mantale** Bir iblisin adı. < Skr. Mātali

inča k(a)lti indre some varuni pračapadi baradivači išani čanđani anpi mananiki vayračane kamaširišti kinikanta kanđaka pađar manir maničari paranadı upapančiki satagiri haimavati purnake kanđirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi čanaršabi čitričiri y(ä)mä gant(a)rve đirgašakuti y(ä)mä mantale pančalaganđi sumani đirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkınçıglar čambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diš. (s.91-92 674-689)

**manyaq čor** Muhtemelen kişi adı, Maniakh.

yemä el ötükan ...l..... entiri biz ekkün törümištä qara bulit örlän-tük-tä qaralay toyan tüpin-tä boz bulit örläntük-tä bozluy toyan tüpin(tä) ilki ögümüz etmiş yayru qamayun yaratmış täñri taβyač xan täñri uyyur xan yarlıyıña men yaramış inanč totoq başın ulatı m'wk' tiräk uluy sañun manyaq čor yoxnan tegin toydı qapaq apa yegän pwnyxny qapaq ädgü yegän uqmaz čor topulyaq š'k/sng škry borluq it+yegän yoxnan māxu+čor bu qamay yalaβačlar bu qutluy šačıu qa kirdimiz MO. (s.84-85 15.1-15), (s.86 15.1'-3')

**mañčor** (e.)

[ s]am(a)ntapušp [sañram(?) ] [ ]"SY šitavan sın arıg-lar arakı [ta]všañ(?) aryadanta t(ä)ñri KL"P'TRY k(ä)ši a[ča]ri başlap kırk šäli-lär b(a)kčanka y(a)rl<ı>kamiš-ta m(ä)n vatsın sinkay k(ı)y-a [upa]se mañčor upasanč tugmış ötüg[iñä] bo nom bitiyü tägint(i)m(i)z BT XXVI (s.192 97.3-9)

**mängü toydı**

.....altı beš qızıl qars-qa mängü toydı - bir qoyn altı tört qızıl - qars-qa bay - qulluqı - bir qoyn altı üç qızıl bir yürü(n)g qars-qa küñsül bir qoyn altı tört qızıl qars-qa - yig torqu-qa - MO. (s.173 36.1-5)

**mängü**

küç tüzün sañunqa beläkimiz bir qap quruq üzüm sanmış tüzünkä beläkimiz bir ärük qutluy yegän bars-qa qutluy bars-qa ..... mängükä üküš ayıtu ıdur biz MO. (s.148 29.6-9), (s.171 35.1-3)

**mäñi silig** Adamın adı.

mäñi silig küç tüzün qutluy tüzün esängü bitigimiz tüz yegän sañun-qa sanmış tüzünkä iraq yerdin yayuq köñülin isinü amranu esängüläyü üküš üküš köñül ayıtu ıdur biz MO. (s.147 29.1-3)

**mäñi** Adamın adı.

qañlarımız mäñi açarı βardu/βandu açarı bæg yegän açarı ayı tükäl silig ayı on βartar yegän ..... piši (bisi?) qatun qul yegän qut yegän patar anant darm βatz (βataž?) açarı sıñtsi açarı bəgsig qulčor qut yegän qutı (qoylı?) yegän qul bars qatun seβig ○○ xumar ⊙⊙ ⊙⊙ qamay qa qadaš in eči ataylarımız közünür MO. (s.6-7 1.10'-18')

**mar işuyazd mahistak**

mar işuyazd mahistak üzä kim ymä ulug amranmakın ağır küsüşün bitidim

TKMÖ (s.93 246-248)

**mar new mani mahistaka**

ymä täñri mani burhan täñri yerinjärü bardukınta ken beş yüz artokı äki otuzunç lagzın yılka ötükäntäki nom uluğı tükäl ärdämliğ yarlagkančuçı bilgä bäğ täñri mar new mani mahistaka ayagın bo äki TKMÖ (s.205-206 457-464)

**mar waxmanxvaryazd toyın**

ayaglag tataglag atlag täñri mar waxmanxvaryazd toyın (okıtört?) toxrıdınkı ulug možak TKMÖ (s.91 227-230)

**mariči** Skr. Mārīcī

ög [mar]iči yol-ta [u]m[u]g bolzun BT XXIII (s.102 F087-089), (s.98 F024-029), (s.100 F041-046), (s.100-102 F058-062), (s.106 F150-156), (s.108 F189-191), (s.110 F193-208), (s.110 F208-217), (s.112 F218-221), (s.112 F222-224), (s.113 F275-282) UAT (s.230 922)

**marlan**

taqıyü yıl üçünç ay biş yägärmi-kä manga marla-n-qa asıy-qa böz kargäk bolup qayımtu-tin üç yrim PW tas böz aldım SUK. II (s.95 Lo13.1-5), (s.96 Lo13.12-15)

**marpa** ~ Tib. Mar-pa

bo nom ulalmıši uluy vaçir tuđtaçı-tin tilopa naropa marpa-tin šangpa baxši tançigpa baxši-qađägi ulalmıš ärür EUT(s.76 230-232)

**maryam** Meryem. Sy. mrym, mryam

mar mišaxa mada maryam maxamat yalavaç tanışban mañanu (?) yer-lärin tar bulup mayadırim siziñä ök inañyay BT III (s.71 1019-1022)

**maši**

tanuq qotan toyıl tanuq qız turmiš tanuq maš-i // tmya män kovçu-nüng'ol män yuz bägi äsänä aytip bitidim SUK. II (s.45 Sa21.15-17)

**matraçiti** Meşhur Aşvaghosa'nın muasırı olup Burkan için bestelediği medhiyeleri ile sonradan Burkancılığın her iki mezhebi (Hīnayāna ve Mahāyāna) mensupları arasında sevilmiş ve sayılmıştır. Skr. Matrceta

tağı yime antada basa öküš türlüğ nom biti-(ig) biñtidiler .. yaratdılar .. sakntili ..// şuri gotiki matraçiti aşvago(-şata) ulatı bodisvt baqşılar(kut)ınga ayayu ağırlayu yinçürü yükünür men Maitr. (s.44-45 3.49-55, Beiheft 21'den)

**mausi ädgü**

yunt yıl törtünç ay säkiz ygrmikä(?) bizing-gä mausi ädgü bäğ oyuq-qa biz ikäğü-kä yunglaq-liq kümüş krgäk bolup ögüz içintäki açyu öläng-ni toyınçoy-qa toquz stır kümüş-kä sibilqasar üskın-tä toyru tomluğu satdım SUK. II (s.18 sa08.1-6)

**maxa bayiravi** 24 Yoginīsten 10.su.

oom maxa bayiravi xung xung pt BT VII (s.54 A.552) bk. maxabairava

**maxa viri** Skr. Mahāvīra Moğ. Maha-bīr-a Tib. Dpa'-bo čhen-po

kintik tiriš-a-kuñi atly orun-ta maxa viri birlä vayu-vigi burun uçı koşala atly orunta

vçir-a xung kar-a birlä surabakši bo upa-kişidir yaqın-qı tariylı ayız kalingga atlay orun-ta su-badir-a birlä şyama-divi tıyaq lambaka atlay orun-ta vçir-a-pirala birlä su-badiri bo çanto ärür BT VII (s.33 A.54-60), (s.55 A.574)

**maxa** Adamın adı, sanskritçe mahā tekabül eden şekil.

bu bitig säkizinç ay biz bir ekki yañıqa bitimiş bitig ol qawdı elgintä yüz yetti yegirmi salqım yençü körü al bir bitig maxa sü başı elgintä bir bitig yaqşıçıı ortuq elgintä sen qayuqa barsa bir bitig qamılta qod bir bitig mengärü id yutı-qa üküş köñül ayıtu idur+biz MO. (s.138 26.5-11)

**maxabairava** Skr. Mahābhairava Moğ. Mahā-biirau-a Tib. ʾjigs-byed çen-po

iki qolduq kamarupa atly orun-ta angkuri birlä ayravati iki kögüz otivişa atly orun-ta vçir-a çatili birlä maxabairava bo kişidir-a tariylay ärür BT VII (s.33 A.50-53), (s.33-34 A.60-65) bk. maxa bayiravi

**maxa-bala** Skr. Mahābala Moğ. Mā-ha[!]-ba-la, Maqabali Tib. Stobs-po çen

öngdün yol pridapuri atly orun-ta maxa-bala birlä çakir-a-vigi kidin yol kirix-a-atıu-a atlay orun-ta ratna-vçir-a birlä kanta-roxi bo milapaka quvrnmaq ärür BT VII (s.34 A.65-68)

**maxa-bali** 24 Yoginīsten 21.si. Skr. Mahābali Moğ. Mahā-bala eke Tib. Stobs-çen-ma

altı ygrmi ängräk nagara atly orun-ta şiri kiruka birlä suviri topıq sintu atlay orun-ta padmanarta işvari birlä maxa-bali bo şimaşan ärür BT VII (s.34 A.73-77), (s.55 A.570)

**maxakangkala** Skr. Mahākāṅkāla Moğ. Mahā-kaṅ-ka-la

.....i ärsär töpü pulliramalaya atly orun-ta kaṅta-kapali birlä piraçanti saç täğşinçük çalındar-a atly orun-ta maxakangkala birlä çañta-akş-a ong qulıyaq ottiyana atly orun-ta kangkla birlä pirabavati ängsä arbuda atlay orun-ta vikataadamştiri birlä max-a-ñasi bo kişidir BT VII (s.33 A.35-41)

**maxakāship** Mahā Kāśyapa için sanskritçe adı.

bu erür aṅʾilki uluyı ätnyätkäntin ulatı beş toyunlar ulbırıfa kāship kāyā kāship .. maxakāship şarı-.... putar maxamotgalayan ulatı qarı qalın ärüş ärürü yarlıyqamış erti MO. (s.22 2.14-19) bk. maxakaşipi, mahakaşip, maḥakaşip, mḥakşp, mxakaşıpe

**maxakaşipi** Buda'nın önde gelen öğrencilerinden biri. Skr. Mahākāśyapa

kim-lär ärki tip tisär [inça qlti] ayay-qa tägimlig [atyantikundini] arxant ayay-qa [tägimlig] aşvaçi arxant ["ayay-qa] tägimlig başbi arx[ant "ayay-qa] tägimlig maxanami [arxant"] ayay-qa tägimlig [badriki arxant] ayay-qa tägimlig maxa[kaşipi arxant] ayay-qa tägimlig ur[ubilbakaşapi] arxant ayay-qa t[ägimlig] gayakaşipi arxant " a[yay-qa] tägimlig naṭikaşipi arx[ant"] ayay-qa tägimlig şari[putri] arxant ayay-qa [tägimlig] [mxa motgalyayan]i arxant ["] tk bir yalınguz anant toyın oq arxant qutın bulmaduq boşyutluy qutluy-lar-nıng orun-ınta turmiş ärdi BT XVIII (s.124 0039-0057) bk. maxakāship, mahakaşip, maḥakaşip, mḥakşp, mxakaşıpe

**maxakoşdile** < Skr. mahākauṣṭhila

użikindä maxa-koşdile arxant yaradmiş ärür UAT (s.326 2118-2119)

**maxamat** Muhammed, İslam peygamberi. Ar. Moḥammad

mar mişaxa mada maryam maxamat yalavaç tanışban mañanu (?) yer-lärin tar bulup mayadırim siziña ök inañyay BT III (s.71 1019-1022) bk. maḥamat

**maxamodgalayane**

užik-indä maxa-modgalayane arxant yaradmiş ärür UAT (s.326 2113-2114), (s.324 2110-2111) bk. maxamotgalayan, mḥamotgalyin, mxa motgalyayani

**maxamotgalayan**

bu erür añ'ilki uluyı ätnyätkäntin ulatı beş toyunlar ulbırβa kăşip kăyâ kăşip .. maxakăşip šari-.... putar maxamotgalayan ulatı qarı qalın ärüş ärürü yarlıyqamış erti MO. (s.22 2.14-19) bk. maxamodgalayane, mḥamotgalyin, mxa motgalyayani

**maxanami** Bir Arhat adı. Skr. Mahānāman

kim-lär ärki tip tisär [inča qlti] ayay-qa tägimlig [atyantikundini] arxant ayay-qa [tägimlig] ašvaçi arxant ["ayay-qa] tägimlig bašbi arx[ant "ayay-qa] tägimlig maxanami [arxant"] ayay-qa tägimlig [badriki arxant] ayay-qa tägimlig maxa[kašipi arxant"] ayay-qa tägimlig ur[ubilbakašapi] arxant ayay-qa t[ägimlig] gayakašipi arxant " a[yay-qa] tägimlig naṭikašipi arx[ant"] ayay-qa tägimlig šari[putri] arxant ayay-qa [tägimlig] [mxa motgalyayan]i arxant ["] tk bir yalınguz anant toyin oq arxant qutın bulmaduq boşyutluy qutluy-lar-ning orun-inta turmiş ärdi BT XVIII (s.124 0039-0057)

**max-a-ñasi** 24 Yoginīsten 4.sü. Skr. Mahānāsā Moğ. Mahā-ñasi Tib. Sna-çhen-mo

.....i ärsär töpü pulliramalaya atly orun-ta kañta-kapali birlä piraçanti saç täğşinçük çalındar-a atly orun-ta maxakangkala birlä çañta-akš-a ong qulyaq ottiyana atly orun-ta kangkla birlä pirabavati ängsä arbuda atlay orun-ta vikatadamštiri birlä max-a-ñasi bo kişidir BT VII (s.33 A.35-41), (s.54 A.543)

**maxarıt** Benares kralının adı.

ol ödün maxarıt elläg\* ädgü ögli teginig buşuş-luy körüp inçä tep yarlıy-qadı Prens KP (s.12 IV)

**maxa-viryā** 24 Yoginīsten 24.sü. Skr. Mahāvīryā Moğ. Mahā-biry-a Tib. Bron-'grus çhen-mo

tört uluy ängräk maru atly orun-ta vayroçana birlä çakir-a-vartini tiz kuluda atlay orun-ta vçir-a-satu-a birlä maxa-viry-a bo upa-şimaşan sîn supuryan-lar yurüing önglüg ät'öz tilgäni yir aldın-inta yorıdaçi ärür BT VII (s.34 A.77-82)

**maxentraseni** < Skr. mahendrasena

ötrü maxentraseni [elig bæg qan]glisüntin qudi enip iglig //// barip bilöz-ük-in qarıltaaraq[-in] /// etiglig yaratıylıy açılmış [lenxu-a] t[äg] yumşaq äligin baş-lärin töpü[-lärin yrli]qançuçi köngülin sürdi sıqadı Das. (s.138 1136-1141), (s.138 1147-1150)

**maxeşvare** < Skr. maheşvara

qaltı uluy äz-rua tngri-ning maxeşvare tngri-tä ulatı-lar-ning qud küsüş bermäki ärür UAT (s.268 1418-1420) bk. maheşvare, maheşvare, mahişvar, mahişvari, mahişvri, makişvari, mḥeşvri

**maxmura**

srquy-taqi maxmur-a birlä ıılış-lüg yirimni iki tüzin tarip yişün bu 'aşäk barir-ta kälir-tä taş tğil bolsar biş yaşar yarağu 'aşäkig birür-män SUK. II (s.81 RH13.9-13)

**māxu+çor** m'xw Soğdça <ay> temsil etmelidir.

yemä el ötükän ...l.... entiri biz ekkün törümiştä qara bulit örlän-tük-tä qaralay toyan tüpin-tä boz bulit örläntük-tä bozluy toyan tüpin(tä) ilki ögümüz etmiş yayru qamayun yaratmış täñri taβyaç xan täñri uyyur xan yarlıyıña men yaramış inanç totoq başın ulatı m'wk' tiräk uluy sañun manyaq çor yoxnan tegin toydı qapaq apa yegän pwnyxny qapaq ädgü yegän uqmaz çor topulyaq š'k/sng škry borluq it+yegän yoxnan māxu+çor bu qamay yalaβaçlar bu qutluy šacıu qa kirdimiz MO. (s.84-85 15.1-15), (s.85 15.27-28)

**may[it]ri**

may[it]ri bodis(a)t(a)v inçe kılalım tēp sözleyü [ikisi barça] ç(a)ştanı élig tegre[s]inte koltı sanınça yekler katıg ünin [k]ıgrıştılar alakırıştılar.. ah(i)zla[r]ıntın közlerintın burunlarıntın barça kork[g]u teg ört EUDÇ (s.63-64 354-359) bk. maitri, maitr(i)ya, mitri, mayadarı, mayadrı, maydarı, mayđri, maytre, maytrı, maytri, maytrı

**mayadarı** Skr. Maitreya < Moğ. Mayidari

BT III (s.71-72 1023-1026) bk. maitr(i)ya, maitri, may[it]ri, mitri, mayadrı, maydarı, mayđri, maytre, maytrı, maytri, maytrı

**mayadrı** Skr. Maitreya

BT III (s.63 875-881), (s.65-66 922-928), (s.66 941-947), (s.71 1019-1022) bk. mayadarı, maydarı, maytrı, maitr(i)ya, maitri, may[it]ri, mitri, mayđri, maytre, maytrı, maytri

**mayaq**

bu tmıya tnuq klirt tanuq mayaq bu tmıya biz-ning 'ol män tägirçi bitidim SUK. II (s.158 Mi13.5-7)

**maydarı** Skr. Maitreya

BT III (s.66 941-947), (s.71 1010-1013) bk. mayadrı, mayadarı, maytrı, maitr(i)ya, maitri, may[it]ri, mitri, mayđri, maytre, maytrı, maytri

**mayđri**

BT XIII (s.86 12.214-218) bk. maitr(i)ya, maitri, may[it]ri, mitii, mayadarı, mayadrı, maydarı, maytre, maytrı, maytri, maytrı

**maytre**

BT XXVIII (s.54 B011-B015), (s.58 B045-B046), (s.62 B095-B099), (s.207 D218-D221) Das. (s.146 1222-1224), (s.198 1725), (s.198 1727), (s.220 1965-1968) bk. maitr(i)ya, maitri, may[it]ri, mitri, mayadarı, mayadrı, maydarı, mayđri, maytrı, maytri, maytrı

**maytri** Gelecekte yeryüzüne inmesi beklenen Buddha. Skr. Maitreya

buyan ädgü qılınç küçintä biz barça tužit t(ä)ngri yerintä maytri bodis(a)t(a)v üskintä ol orun-dağı terin quvray arasına tuyalım Hts.X (s.36 642-646), (s.38 683-686), (s.38 690-692), (s.41 761-766) Maitr. (s.44 3.37-42), (s.49 6.6-9), (s.49 6.9-11), (s.52 8.1-

5), (s.52 8.5-11), (s.52 8.16-23), (s.53 8.43-47), (s.53 8.49-52), (s.53 8.52-55), (s.53-54 8.55-59), (s.55 10.1-2), (s.56 10.27-36), (s.57 11.28-30), (s.57 11.31-33), (s.59 12.51-55), (s.62-63 15.14-16), (s.64 17.1-5), (s.65 18.10-14), (s.65 18.21-24), (s.65-66 18.28-34), (s.66 18.51-54), (s.67 19.2-7), (s.67 19.7-14), (s.67 19.20-25), (s.68 19.46-55), (s.73 24.1-7), (s.76 26.9), (s.76 27.1-5), (s.76-77 27.6-11), (s.77 27.11-17), (s.83 33.16-28), (s.83-84 33.32-43), (s.84-85 34.7-13), (s.85 34.14-21), (s.87 36.31), (s.89 38.20-24), (s.89-90 38.38-43), (s.101 48.4-7), (s.104 50.22-30), (s.104 50.31-32), (s.105 51.13-18), (s.105 51.21-25), (s.106 51.34-36), (s.108 52.27-28), (s.109 53.3-11), (s.110 54.8-14), (s.111 55.9-14), (s.121-122 63.7-11), (s.122 63.11-13), (s.122 63.18-19), (s.122 63.20-21), (s.123 64.4-7), (s.124 64.22-27), (s.124 64.27-28), (s.124 65.1-4), (s.124-125 65.14-16), (s.125 65.24-26), (s.125 65.27-29), (s.125 65.32-33), (s.126 67.1-5), (s.130 69.27-29), (s.130 69.34-37), (s.131 70.14-20), (s.131 70.20-21), (s.131-132 70.32-39), (s.132 70.40-45), (s.132 70.45-48), (s.132 70.52-56), (s.133 71.7-10), (s.133 71.18-20), (s.133 71.31-32), (s.133-134 71.35-37), (s.134 71.47-49), (s.134 71.52-53), (s.135 72.24-25), (s.139 74.13-14), (s.139 74.21-28), (s.139 74.28-29), (s.139 74.29-32), (s.140 74.41-43), (s.140 74.47-48), (s.143 76.8-10), (s.143 76.14-21), (s.146 79.2-3), (s.147 79.30-31), (s.147 79.38), (s.148 80.11-14), (s.149 81.2-7), (s.149 81.14-17), (s.158 85.51-53), (s.160 87.5-7), (s.160 87.10-12), (s.162 89.27-29), (s.162-163 89.30-33), (s.163 89.48-52), (s.163-164 90.1-3), (s.164 90.4-11), (s.164 90.20-27), (s.165 91.3-9), (s.166 92.15-19), (s.169 97.6), (s.169 97.22-23), (s.171 100.15-17), (s.172 101.15-21), (s.173 103.2-7), (s.173 103.13-17), (s.174 103.38-41), (s.174-175 104.5-10), (s.175 104.19-25), (s.176 105.21-22), (s.179 109.34-38), (s.181 111.35-36), (s.183.113.2-8) ETŞ (s.98 10.240-247), (s.174 17.1-4), (s.174 17.5-8), (s.174 17.9-12), (s.174 17.13-16) bk. maitr(i)ya, maitri, may[it]ri, mitri, mayadarī, mayadrī, maydarī, maydri, maytre, maytri, maytrī

**maytri** Sanskritçe Maitreya karşılık gelen şekil.

tüzü tüzün bodisaḥat .. tüzün [??] qutluḥ bodisaḥat .. maytri bodisaḥat ..-ta ulatı bu kâlp bu yer suḥda burxan bolıuçı-lar taqı yemā bar erti-lär MO. (s.22 2.21-24), (s.28 3.7-11), (s.28 3.23-26) BT II (s.19 63-64), (s.21 141-145), (s.28 351-352), (s.32 521-522), (s.36 663-664), (s.40 811-813) TT X (s.18 T I D-3.156-158), (s.18 T I D-3.184-186) BT XIII (s.38 1.129-131), (s.77-78 12.55-56) BT I (s.18 A 15-16), (s.20 A 43-47) bk. maitr(i)ya, maitri, may[it]ri, mitri, mayadarī, mayadrī, maydarī, maydri, maytre, maytri, maytrī

**maytrī** Skr. Maitreya < Toh.A Metrak

BT III (s.26-27 44-47), (s.58 761-764), (s.58 765-771), (s.58 771-778), (s.58-59 778-783), (s.60 798-800), (s.61 805), (s.62 844-847), (s.63 861-864), (s.62 854-855), (s.62-63 858-861), (s.63 866-875), (s.63 875-881), (s.64 884-895), (s.64 895-899), (s.64-65 904-908), (s.65 913-919), (s.65 919-922), (s.66 932-937), (s.67 951-955), (s.67 958-963), (s.68 966-972), (s.69 975-980), (s.69 983-988), (s.70 991-994), (s.70 994-998), (s.70 999-1001), (s.70 1001-1006), (s.70-71 1007-1009), (s.71 1014-1018), (s.73 1031-1034), (s.73 1038-1042), (s.73 1046-1047), (s.75 1098-1102) bk. maitr(i)ya, maitri, may[it]ri, mitri,

mayadarī, mayadrī, maydarī, maydri, maytre, maytri, maytri

### **mayī (?) qya**

kidin y mayī(?) qy-a-ning yir adirar SUK. II (s.32 Sa14.11)

**mešiha burhan** Hazreti İsa. Soğd. mšyx', mš'y'y'

ymä mešiha burhan kertgünyük buši berigli özütün tilägli kişilärig kântünün ädgü öglisñä ädgü ögli tep atadı TKMÖ (s.189 384-388)

### **mħakšp**

ulatı biş pñçak biş upançik şariputri motgalyini mħa--kšp bt(ri)ki anuritide ulatı arħant-larğa yaqın tegürüp tutdı Maitr. (s.74 24.15-19) bk. mahakašip, maħakašip, maxakäšip, maxakašipi, mxakašipe

**mħamotgalyin** Burkan'ın en çok sevdiği iki müridinden biri (Mudgalaputra, Mudgaliputra da denir). Ötekinin adı Şariputra'dır. Asıl ilk adı Kolita idi. En mühim kabiliyeti samadhi 'temaşa, istiğrak'dadır. Skr. Mhamaudgalyayana

kaltı bir ödün mħamotgalyin arħant anasın kütğargalı sansız tümen sumır tağ-lar töpüsi öze irkleyü motgalayin arħantning kü kelig erdemi öze meriçi kañanapati uluşka barı yarlıkap motgalyin arħant anasın kütğaru yarlıkap ikile evriltükte tengri burķanning manoçap altıg kü kelig erdemi küç-inte erngek suķıgınça öde .../takuti atlıg kentü pryantina belgü(-lüg) bolu yarlıkadı Maitr. (s.46 4.39-51, SH. 199a; FE 441a; HH. 366a vd.'den) bk. maxamotgalayan, maxamodgalayane, mxa motgalyayani

**mħaprcapati** Burkanın teyzesi ve üvey anası. Skr. Mahāprajāpatī

anta öt(rü) mħaprcapati gautami Katun başlap sekiz t(ümen) şakılar işileri tükel bilge (teng)ri tengrisi burķan(ka) bardılar Maitr. (s.72 23.8-11)

**mħeşvri** Üç büyük tanrıdan üçüncüsü Şiva'nın lakabıdır. Dünyayı yok edebildiği gibi yeniden de yaratabilir. Bu vasıfından dolayı işvara 'efendi, rap' adını almıştır. Skr. maheşvara

angilki tengri burķanning isig özin satağ yuluğ birip satağın almıs nomluğ erdnig küzetdeçi ezrua ħormuzta vişnu mħeşvri dört mħaraçlarda ulatı kamağ şazın küzetdeçi kutlar vaşşikler nivaziki tengrilerke kamağka tüzü öng ülüg bolzun Maitr. (s.40-41 1.48-56)

### **mışan xan**

üstün kök-däki altın yayız-tayī tişi irkāk nom ašliy naivaziki tngri-lär-kä yayuyta taixan xan kümsä xatun tngirim mışan xan çaisi wang bāg ulatı tngri-lär-kä bu buyan ädgü qilinč küçintä tngri-däm küçläri küsün-läri parivar quvray-ları ašilip üstälip içtin sīngar nomuysaziniy taštīn sīngar ilig ulusuy küyü közädü tutmak-ları bolzun UII (s.80 7.64-67)

### **mısır şabi k(ı)y-a**

bo çoagam-nıñ mısır şabi k(ı)y-a okıdım BT XXVI (s.47 1.1-2)

### **mızır (k.)**

[ ] inim (P) [ ] [ ] şānggä (P)-kä inim kutlug [ ] Q-Q' kälirim togana-ka



inim mižır-ka [ini]m ılaçuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[älini]m kūsüş-kä siñilim buyana(?)-k[a] küdägüm bulat-ka tünjürüm tasyan inal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanši-im toyın kulı inal-ka ogul kunçuy t(ä)ñrim-kä aš-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bäg-kä laçın-ka sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür ažun-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[üg] kūs[üş-läri bütüp kanıp] [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luš-ınt]a t[ug]mak-ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

### **mi baylıy šik co**

bu tört törlüg yang üzä užik bitimäkig mi baylıy šik co atlıy bilgä säkiz bölük üzä körgitdi Hts. IX, X (s.60-61 11-15)

### **mi tso šen ši**

basa yämä ikinti ay tört yangı-qa tün yarımında iglig tapıyçı toyın mi tso šen ši atlıy açarı tay to sam tso açarı üskitä olurur ärkän onar çix turqınça idiz bodlıy iki bädük kişilär eliglärintä kiçigräk qanglı tilgän-İNÇÄ birär singar çix turqı idiz üçär qat yapıryaqları yaltrıyu yaşuyu turur Hts. IX, X (s.214-215 3-14)

**miçukamala** Bir iblisin adı. < Skr.?

çoglug yalınlig küçlüg danike danadati y(ä)mä miçukamala prstaka ulug çoglug yalınlig bo yäklär [ka]lın süül[ü]g ulug küçlügl[är ög kang ka kadaš] kuvragları birl[ä] bul[u]ngdın yingakdın küzädz[ün]lär Diš. (s.66 317-323)

### **miha šäli tutuñ**

miha šäli tutuñ töläk t(ä)ñrim birlä ugrayu kūsäyü täginürbiz BT XXV (s.162 1670-1671)

### **ming buqa**

biçin yıl tördünç ay säkiz ygrmi-kä biz üdkä arslan buq-a ada(?) qulun alp ming buq-a aryaširi(?) tmir yn-ä t(.)m(..) misir(?) başlap on-luq-lar-qa triy kargäk bolup qayımdu baxši-tün bir { ..... } { ..... } (.....)LYK aldimiz SUK. II (s.104 Lo22.1-8)

### **ming tämür**

tnuq täšäk turmiš tnuq buldan bu nišaň män ming tämür-ning 'ol män turmiš ming tämür-kä ayıdıp biđitim SUK. II (s.112 Lo30.9-12) bk. ming tmür

### **ming tmür**

qoyın yıl üçünç ay iki ođuz-qa manga ming tmür-kä tüš-kä bor kargäk bolup turı baxši-tün yarım qap bor altım SUK. II (s.112 Lo30.1-4) bk. ming tämür

**mintso sinsı** Hsüan-Tsang'ın hastalığı sırasında ona bakan bir rahip. Çin. Ming-tsang

basa y(e)mä ikinti ay tört yangı-qa tün yarımında iglig tapıy -çı toyın mintso sinsı atl(ı)ğ açarı “ tayto samtso açarı üskintä olurur ärkän onar çiy turqınça ediz bodluğ iki bädük kişi-lär ilig-lärintä kiçig-räk qanglı tilgä-ninçä birär singar çiy turqı /// ediz üçär qat yapıryaq-ları yaltrıyu yaşuyu turur /... yürüng linxu-a çäçäk kötürü kirip kim aning ädgü yıdı yıpar-ı üzä ol pryän için bütün toşyurup “ samtso açarı üskin-tä çökidiü olurup ol linxu-a çäçäk-lärin utru tutup inçä tep tedilär Hts.X (s.39 707-725)

### **mir yegän**

mir yegän-tä tört patrı yıpar qaltı MO. (s.166 34.4)

**mirdangga včirini** 16 tanrı kızının üçüncüsü. Skr. Mrđaṅgā vajriṇī Moğ. mirdanggi Tib. Rña-zlum-ma, Rña-riñs-ma Uyg. Kübrüg

mirdangga včirini včir-a pučiti a xung vsir-liy tngri qızı ärür BT VII (s.37 A.147-148), (s.56 A.611-615) bk. kübrüg

**mišan?** Tanrı'nın adı (?)

üstün kök-däki altın yagız-takı tiši erkäk nom ašlıg naivazike t(ä)ṅri-lär-[kä] yagukta taihan han kümsä hatun t(ä)ṅrim mišan han čaisi waṅ bāg ulatı t(ä)ṅri-lärkä bo buyan ädgü kılınč küčintä [tän]gridäm küčläri küsün-läri parivar kuvrag-ları asılıp üstälip içtin sıñar nomug šazınıg taštın sıñar elig ulušuḡ [küy]ü küzätü tutmak-ları bolzun BT XXVI (s.224 122.6-9), (s.229 124.6-11)

**mišaxa** Mesih. Sy. mšyha

mar mišaxa mada maryam maxamat yalavač tanışban maṅanu (?) yer-lärin tar bulup mayadırim siziṅä ök iñañyay BT III (s.71 1019-1022)

**mišir qaya**

tanuq bg tämir tanuq mišir qay-a bu nišan män ögrüs tämir-ning ol män yogaširi biđidim SUK. II (s.105 Lo23.10-13) bk. mišir qya

**mišir qy-a quz**

bu biđig-kä tanuq čoqi tanuq mišir qy-a quz tanuq bāg tmir quz <tanuq> yaq silq-a bu nišan tamı-a män bačak-ning ol män alp bačaq-qa inčgä ayđip biđitim SUK. II (s.61 Sa29.20-23), (s.61 Sa29.24-30v)

**mišir qya suq**

bu bitig-kä tnuq ödigä tnuq mišir qy-a suq tnuq nartun tnuq bayči turmiş SUK. II (s.36 Sa16.17-18), (s.36 Sa16.18-23)

**mišir qya**

tanuq bāg buq-a tanuq ilči bu nišan män mišir qy-a<-ning> ol män qyimdu mišir-qa ayđip bitidim SUK. II (s.168 Mi22.8-12) bk. mišir qaya

**mišir šila**

bu söz-kä tanuq qay-a baxši tanuq čisim bu nišan män ilči-ning 'ol män mišir šila ayđip bitidim SUK. II (s.75 RH07.8-10), (s.103 Lo21.10-14), (s.107 Lo25.12-16)

**mišir**

biz tolu qy-a mišir uluy inč qy-a mišir başlap on-luq-lar ymä bir qodmatin tükäl sanap altimiz SUK. II (s.20 Sa09.11-12), (s.32 Sa14.6-7), (s.20 Sa09.1-4), (s.20 Sa09.21-24), (s.32 Sa14.2-6), (s.32 Sa14.11-13), (s.73 RH05.10-14), (s.76 RH08.1-7), (s.79-80 RH11.1-8), (s.98 Lo15.12-15), (s.102 Lo20.1-5), (s.102-103 Lo20.11-14), (s.165 Mi20.17-21), (s.165 Mi20.22-28), (s.168 Mi22.1-5), (s.168 Mi22.5-8), (s.168 Mi22.8-12), (s.104 Lo22.1-8), (s.171 Mi25.24-25)

**mitrakanyaki** Avadana aynı adı taşıyan kahraman. ~ Maitrakanyaka

mxa-puru[š ] maytri at[ ] mitrakanyaki [ ] BT XIII (s.38)

1.129-131)

**mitri** Maitri (EUTS). Skr. maitreya

tngri tilinča kirtü mitri burxanay ögäy alqayay BT V (s.40 293-295), (s.40 295-298) M II (s.5 T.M.180 3), (s.5 T.M.180 12-14), (s.5 T.M.180 5-7), (s.5-6 T.M.180 8-10), (s.6 T.M.180 13-14) bk. maitr(i)ya, maitri, may[it]ri, mitri, mayadarī, mayadrī, maydarī, maydri, maytre, maytri, maytri, maytri

**mitso dutagun**

//// NYNK arayandan sañ[ara]m[in]ta olurdaçı mitso dutagun kertgünçlüg üträt mama küsüşinğa bitiyü tägindim BT XXVI (s.98 34b.4-7)

**mitsu**

..... qoço qisil-liy .....-miş älp qutluy ..... ügä bilgä bæg.....-ning aravadan sanga..[ra]m ...[in]ta olurdaçı mitsu dutagun kirtgünçlüg üträt mama kösüşinğa bitiyü tägindim UI (s.14-15)

**mkintrasini** Bir kralın adı (EUTS).

bu savıy äşidip mkintrasini .. [il]ig artuqraq ...[ög]rünçülüg inča tipditi UII (s.21 4.9-10), (s.21 4.16-20) UIII (s.40 T.III,M.84-53 31-32), (s.41 T.II,S.32a-18 4-6), (s.44 T.II,S.32a-14 2), (s.45 T.II,S.32-4 2-4), (s.45 T.II,S.32-4 11-16), (s.46 T.II,S.32-4 6-11) bk. makintrasini

**modgalayane** < Skr. maudgalyāyana

ayay-qa tägimlig modgalayne arxant körüp ol ölmüş anası-ning bilmädin tuymış orun-in barıp ayit-ti adı ködrülmiş-kä UAT (s.230 919-921) bk. motgalayani, motgalayin, motgalyan, motgalyin, motgalyini

**mogarçi** Gazal hükümdarı. < Skr. Māgharāja veya mrgarāja

ötrü mogarçi urı inçe tip tidi Maitr. (s.54 9.22-23)

**mongol buqa**

tanuq qarıq tanuq çavsu tanuq ötükän tmir bu tmıya biz ikägü-nüng ol män mongol buqa ayitip bitidim SUK. II (s.148 Mi02.16v-18v)

**motgalayani** Buda'nın ana öğrencilerinden biri. Skr. maudgalyāyana, Toh. A maudgalyāyam

motgalayani arxantay oqıyu yrli-qadı TT X (s.30 T III TV 86-25.422-423), (s.30 T III TV 86-25.423-424), (s.30 T III TV 86-25.429-431) bk. modgalayane, motgalayin, motgalyan, motgalyin, motgalyini

**motgalayin**

ķaltı bir ödün mhamotgalyin arħant anasın ķutğargalı sansız tümen sumır tağ-lar töpüsi öze irkleyü motgalayin arħantning kü kelig erdemi öze meriçi kančanapati uluşķa barı yarlıķap motgalyin arħant anasın ķutğaru yarlıķap ikile evriltükte tengri burķanning manoçap altıg kü kelig erdemi küç-inte erngek suķıgınça ögte .../takuti atlıg kentü pryanınta belgü(-lüg) bolu yarlıķadı Maitr. (s.46 4.39-51) bk. motgalayani, modgalayane, motgalyan, motgalyin, motgalyini

**motgalyan** < Skr. Maudgalyayana

... motgalyan at-(-lîg) ... başağut tıtsı Maitr. (s.103 49.21-22), (s.114-115 57.34-38) bk. motgalayani, motgalayin, modgalayane, motgalyin, motgalyini

**motgalyin**

qaltı bir ödün mhamotgalyin arhant anasın qutğargalı sansız tümen sumır tağ-lar töpüsi öze irkleyü motgalayin arhantnıng kü kelig erdemi öze meriçi kançanapati uluşqa barı yarlıqap motgalyin arhant anasın qutğaru yarlıqap ikile evriltükte tengri burqanınng manoçap altıg kü kelig erdemi küç-into erngek suqıgınça ögte .../takuti atlıg kentü pryanınta belgü(-lüg) bolu yarlıqadı Maitr. (s.46 4.39-51) bk. motgalayani, motgalayin, motgalyan, modgalayane, motgalyini

**motgalyini**

ulatu biş pñçak biş upançik şariputri motgalyini mha--kşp bt(ri)ki anuritide ulatu arhant-larqa yaqın tegürüp tutdı Maitr. (s.74 24.15-19) bk. motgalayani, motgalayin, motgalyan, motgalyin, modgalayane

**moxini** 6 Yoginisten 3.sü. Skr. Mohinī Moğ. Mungqarayuluyçi eke Tib. Rmoñs-byed-ma

kiñtik-tä oom bang qızıl önglög vçir-a-varaxi yuräk-tä xang yong kök önglög ög yamini ayız-ta xiring mong yurüng önglög ög moxini töpü-tä xiring xiring sarıy önglög ög sançalını saç tağşinçük-tä xung xung yaşıl önglög ög santarasini qamay yuz-lrtä pt pt tüdün önglög çandika saqınyu ol BT VII (s.35 A.98-105)

**mrkid (märkid)**

tañuq turmiş tāmür tañuq mrkid tañuq 'āsān buq-a tañuq barz buq-a bu nişan mān sada-nıng ol bid mān sda öşüm bi<ti>dim SUK. II (s.23 Sa10.15-17), (s.23 Sa10.18-23)

**mşixa** İsa (EUTS).

ymä mşixa burhan kirtkünyük buşi birigli üzütin til-ägli kişi lārig kntününg ädgü öglisingä ädgü ögli tip atadı M III (s.11 Nr.6 T.II D.173b,2 2-6) UI (s.6 TII B29 13-14), (s.6 TII B29 19-20), (s.7 TII B29 26-30)

**mubäräk qoç**

//////// yil üçünç ay tört yangi-qa //// qutluy tāmür ār tuymış toqdamış olar-qa yunglaq-liq yarmaq kümüş kargäk bolup sāngäkdāz aq-a-tin altmış altun alip mubäräk qoç adliy oylum-ni mān aqası qutluy tāmür aq-a-si ār tuymış aq-a-si toqdamış üçägu birlä bolup toyuru tomlıdu saqtım SUK. II (s.55 Sa26.1-8)

**muktakeşi** Güney yönünde 8 tanrı kızından birinin ismi. < Skr. Muktakeśī

animiśa muktakeşi pundarika tilotame ekarakša nantika sita karśna y(ä)mā säkizinc bo säkiz t(ä)ngri kızları [sā]kiz törlüg asıglarıg berzün Diş. (s.65 300-304)

**mukti** (İnci.) (Puşya'nın kızı.) Skr. Mukta

ötrü ol batiri kız bayakı muktike upasançqa inçe tip tidi Maitr. (s.73 23.32-34)

**mungsuz qaya**

bu söz-kä qora qıday tañuq küçdāmür açbuq-a tükäl qy-a buyan qy-a tañuq bu nişan

män mungsuz qy-a-nıng öl[=ol] män toyda mungsuz qay-a-qa aydtp biğidim SUK. II (s.170 Mi24.11-14) bk. mungsuz qya, mungsuz, muşuz

### **mungsuz qya**

it yıl säk<i>şī<n>č ay yägrmi alđi-qa män mungsuz qy-a turmiş tämür-kä biđig birür-män SUK. II (s.169 Mi24.1-2), (s.170 Mi24.11-14) bk. mungsuz qaya, mungsuz, muşuz

### **mungsuz**

bu nişan män tanuq mungsuz-nıng ol SUK. II (s.59 Sa28.29-33v) bk. mungsuz qaya, mungsuz qya, muşuz

### **muşuz**

bo vibaaki nom ärdini-ni män muşuz kuluıı kay-a okıyu tägintim BT XXVI (s.72 15.1-2) bk. mungsuz qaya, mungsuz qya, mungsuz

### **mUra**

mUra atl(ı)ı t(ä)ngri burxan-qutınga , , yuıkünürbiz BT II (s.30 424-426)

**murči včirini** 16 tanrı kızının dördüncüsü. Skr. Murajā vajriṇī Tib. Rja-rna-ma Uyg. Kängräk

murči včirini včir-a pučiti a xung vsir-liıy tngri qızı ärür BT VII (s.38 A.151-152), (s.56 A.615-618) bk. kängräk

### **muru[t]lug (e.)**

o[glum kız-]ım TYR'[ o[glum Q'N[ -] Q' o[g]l[um] basa-ka oglum Y[ ] k[a]nturmiş šäli-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiş-kä kız[ım] karamuč-ka k[ız]ım eligi-kä kızım sımaçuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka o[g]lum baça[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]ş (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım baçag (P) hatun-ka bāgim [kut]admiş (P) bört-kä oglum baçag-ka bāgim ödüş-kä kızım iliçük-kä kızım k[örk]l-ä-kä kızım äsän kunçuy-ka [ ya]gmur-ka inim P///N-kä oglum [ ]' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16)

### **mutkelin-tiri**

birisi enük ämti erür m(a)ha-mutkelin-tiri etüzi AYİP (s.134 643.2-3)

### **münsüz qadaysız**

münsüz qadaysız atl(ı)ı t(ä)ngri burxan - qutınga yuıkünürbiz BT II (s.32 516-517)

**m'wk' tiräk** Belki Çinli. m'wk'=Türk sesine sahip olmayan, şüphesiz başka şeylerin yanı sıra, bir Çin kişisel adını temsil edebilir.

yemä el ötükan ....l..... entiri biz ekkün törümüştä qara bulıt örlän-tük-tä qaralay toyan tüpin-tä boz bulıt örläntük-tä bozluıy toyan tüpin(tä) ilki ögümüz etmiş yayru qamayun yaratmış täñri taııyaç xan täñri uıyur xan yarlııııa men yaramış inanç totoq baıın ulatı m'wk' tiräk uluıy saıun manyaq çor yoxnan tegin toydı qapaq apa yegän pwnyxny qapaq ädgü yegän uqmaz çor topulıyaq š'k/sng škry borluıy it+yegän yoxnan mäxu+çor bu qamay yalaıaıaılar bu qutluıy šacıu qa kirdimiz MO. (s.84-85 15.1-15)

**mxā motgalyayani** Buda'nın öğrencilerinden biri. Skr. Mahā-Maudgalyāyana

kim-lār ārki tip tisār [inča qlti] ayay-qa tægimlig [atyantikundini] arxant ayay-qa [tægimlig] ašvači arxant ["ayay-qa] tægimlig bašbi arx[ant "ayay-qa] tægimlig maxanami [arxant"] ayay-qa tægimlig [badriki arxant] ayay-qa tægimlig maxa[kašipi arxant"] ayay-qa tægimlig ur[ubilbakašapi] arxant ayay-qa t[ægimlig] gayakašipi arxant " a[yay-qa] tægimlig națikašipi arx[ant"] ayay-qa tægimlig šari[putri] arxant ayay-qa [tægimlig] [mxā motgalyayanli] arxant ["] tk bir yalंगuz anant toyin oq arxant qutın bulmaduq bošyutluy qutluy-lar-niň orun-inta turmiš ardi BT XVIII (s.124 0039-0057) bk. mhamotgalyin, maxamotgalayan, maxamodgalayane

**mxadivači**

mxadivači atly burxan qutinga yükünürmn UI (s.32)

**mxakala** Erkek tanrısı. Skr. Mahākāla Moğ. Maqagala, Mahagala, Yeke qara Tib. Mgon-po Soğd. my'k'r Uyg. Maxakadi

divata-lar-inga burxan-lar-qa bodistv-lrqa barča-qa öz öz drni-lrın söz-läyü adaq-inta oom a xung tiyü öđünüp kántü öz-nüňg til üzä tatip üç orun-lrqa tægürüp öz at'öz-däki divata-lrqa ymä tapinip mxakala-qa sin supuryan-ta ärtäci-lrkä tört otuz orun-lar-taqi alp-lar-qa yogini-lrqa alqu yirtinču-lüg quvray-lrqa ymä birip ögirmiš-in saqınyu ol BT VII (s.62 A.768-776) BT XIII (s.136 25.15-18)

**mxakašipe** < Skr. mahā-kāšyapa

qaltı mxakašipe arxant söz-lämmiš ol UAT (s.346 2450), (s.348 2461-2463)

bk. mahakašip, maħakašip, maxakāšip, maxakašipi, mħakšp

**nağaki** Bir iblisin adı. < Skr. Nağaka (?)

arıg silig aš içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yašanglar varuni pataliputurta sankāš balıkda aparačite lank balıkta čandani yäk đartalome yäk suđrašan balıkda kalmašapadi vanči ulušta subarme ulušta aparačite šilabadre yanpur ulušta uçayan ulušta nađaki parapundari ulušta punđariki d(a)rmapali gatarkut ulušta pračapap ulušta araši yäk mahagirase kašmir ulušta varti ulušta panđaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk nađaki ančulayu mațur ulušta čampay ulušta račabadre purnabadre kadan kánt ulušta šurparak ulušta širibađari kamag ulušta nađake inča k(a)ltı Diš. (s.88-89 632-651)

**naga-arčuñi** Skr. Nāgārjuna

kițermiš-i bašdağı ujik-in qaltı söz-legüde naga-arčuñi tip muni söz-leyür Üİ (s.44 109a.2-4) bk. nagarčune, nagarcuni, nagarčuñi, nagarčune,nagarčuñi

**nagap(a)ti** Bir kralın adı. Skr. Nāgapati

sinha-nimita-prabangkare-ka kančan nagap(a)ti han-ka sıdı-lıg aloka-čintamani-ka tört m(a)harač-larka sımtag-sız äd tavar berdači vayširavane-ka sirinpat-lıg šariputiri-ka birgärü yükünürm(ä)n BT XXVI (s.103 39a.38-41)

**nagarčune** Skr. Nāgārjuna (ind. yzr.)

tözün ulug bahši nagarčune üzä yaratılmış säkiz ulug oronlartakı čayti-larnıň ögdi-

sin m(ä)n amogaširi açari änätkäk tilintin türk uygur tilinčä t(ä)ñri burhan tugmiš ud yıl törtünč ay tört y(e)g(i)rmikä ağtarıp öz (P) eligin kaçuru tągındım BT XXVI (s.88 19.1-8), (s.232 126a.1-4) bk. naga-arçuñi, nagarcuni, nagarçuni, nagarçune,nagarçunu

### **nagarcuni**

..... išvagoša bąg nagarcuni bąg asangi bąg vasubantu bąg atliŷ alqu bəglär yörüg bitig-läriŷ yämä tayda arıyda ..... säkiz yägirme nikay ..... öngisin beš bölük adirt yol üzä ... tözin barčanı ..... Hts. IX, X (s.263 13-22) bk. naga-arçuñi, nagarçune, nagarçuni, nagarçune,nagarçunu

**nagarçuni** Guru, Mahāsiddha. Skr. Nāgārjuna Moğ. Nagarjuna, Naganjuna, Luus bütüŷsen qutuŷtu Tib. Klu-sqrub

munung ulalu kälmiš baxši-lari ärsär vçir-a dari vçirapani sarxapa nagarçuni šavaripa luyupa darikapa vçir-a-ganti-pa kurmapada čalandar-a-pa kirašna-čary-a-pa guxapa vičay-a-pada tilopa naropa abakirti vagišvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxši uluy saskau-a baxši irčibsun baxši saskau-a pantit baxši payiŷpa baxši bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765) bk. naga-arçuñi, nagarcuni, nagarçune, nagarçune,nagarçunu

### **nagarçune**

küents[o]nuŷ biligim yersik nagarçune b[ahşı]ta artuk uyatur m(ä)n Hts.VI (s.98 1761-1763) bk. naga-arçuñi, nagarcuni, nagarçuni, nagarçune,nagarçunu

**nagarçunu** Bir öğretmenin adı. < Nāgārjuna

arduŷ tering bilge bilig paramıt-ka ayağu-luğ nagarçunu baŷşı öz-e ary-a-bas-ça yarağılmış nırvikalpa atliğ ögdiŷ bıraty-a širi taŷşut koşdum ETŞ (s.160 15.86-89) bk. naga-arçuñi, nagarcuni, nagarçuni, nagarçune,nagarçune

**nandabali** Skr. nandabalā

tükāl bhilkā tāñri tāñrisi bürhām ekāgr sūdharđā āññāta kauñđinye arhant bhāšim yüz arhantlärig mahāprajāpati gautami arhantāñc bhāšim beš ygirme arhantāñclärig trpuse balike ulätti bir otoy upāselärig nante nandabali bhāšim alti ygirmē upāsāñclärig bhārcā bho cahšāpatqā yeg ol bho bilgā biligkā yeg ol tep öne öne ögdilär üzä ögā yārlihkādi TT VIII (s.55 H.6-9)

**nandake** Bir iblisin adı. < Toh. B Nandhake(?) < Skr. Nandaka

arıŷ silig aš içgüngüzlär asılıp yüz küüzkätägi sizlär uzun yašanglar varuni patalipuŷurta sankaš balıkda aparaçite lank balıkta čandani yäk đartalome yäk suđrašan balıkda kalmašapadi vanči ulušta subarme ulušta aparaçite šilabađre yanpur ulušta uçayan ulušta nađaki parapundari ulušta punđariki d(a)rmapali gatarkut ulušta pračapap ulušta araši yäk mahagirase kašmir ulušta varti ulušta panđaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk nađaki ančulayu maŷur ulušta čampay ulušta račabadre purnabadre kadan kánt ulušta šurparak ulušta širibađari kamag ulušta nandake inčä k(a)ltı Diš. (s.88-89 632-651)

**nandisene** Doğu pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Nandisenā

[ ] / çayanti viča[-yanti s]iḍart{d}e y(ä)mä [ nan]todire nandisene [ nanda]varḍani bolar Diş. (s.60 203-206)

**nante** Bir rahibe adı. Skr. nandā

tükāl bhilkā tānri tānrisi būrham ekāgr sūdarhā ājñāta kauḍinye arhant bhāsim yüz arhantlārig mahāprajāpati gautami arhantāñc bhāsim beş ygirme arhantāñclārig trpuse balike ulātti bir ozo upāselārig nante nandabali bhāsim alti ygirmē upāsāñclārig bhārcā bho cahśāpatqā yeg ol bho bilgā biligkā yeg ol tep öne öne ögdilār üzā ögā yārlihkādi TT VIII (s.55 H.6-9) bk. nanti

**nanti** Skr. Nanda

yılayu b(e)lgürdüp nanti atl(1)g udaçı kızı körki üze t(e)ḡri birle sünüşüp ürtüg uzatı utar siz AY. VII (s.163-164 772-775) Maitr. (s.114 57.10-11) bk. nante

**narata** Ejderhalar Hanı'nın adı. Skr. Nārada (?)

yettinç .. kün lölār qanı narata atlıy lö qanı qulqaqıntaqı çintāmāni ārdini alıp söküp teginkā berdi Prens KP (s.35-36 L-LI)

**narayan** Tanrı kızı.

narayan t(e)ḡri kızıña yertinçü yer suv içinte ulug erksinmekke tegmişke amtı m(e)n öge küleyü teginür m(e)n AY. VII (s.159 720-724)

**narayana şiri** İnsan yaşamının yaatıcısı (Soothill-Hodous,248a) Nara'nın oğlu ya da kendisi, Purushahymn'in yazarı (Edgerton 293). < Skr. nārāyanaśrī

nandimukdı öngi öngi taplağ-lıg namurup aç öng-te tuğulmuş-lar-ning nayut asanki koldı san-inça naraka sevigsiz emgek-lerin-te nata umuğ mağ bolğalı udaçı nara sınıh-a iduğ yalnguğ arslan-ı narayana şiri küçlüg küsün-lüg nayaka yırçı-ke yükünürmen ETŞ (s.94 10.184-191)

**narda vçirini** 16 tanrı kızının sekizincisi. Skr. Nṛtyā, Nṛtā Moğ. Būjigçi Tib. Gar-ma Uyg. Būdigçi

narda vçirini vçir-a puçiti a xung vsir-liy tngri qizi ärür BT VII (s.38 A.170-172), (s.56 A.631-634) bk. būdigçi

**naropa** 24 Gurudan 15.si. Skr. Nārōpa, Nārōpāda Mğ. Naroba Tib. = Skr.

munung ulalu kälmiş baxşı-larī ārsār vçir-a dari vçirapani sarxapa nagarçuni şavaripa luyupa darikapa vçir-a-ganti-pa kurmapada çalandar-a-pa kiraşna-çary-a-pa guxapa viçay-a-pada tilopa naropa abakirti vagişvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxşı uluy saskau-a baxşı irçibsun baxşı saskau-a pantit baxşı payispa baxşı bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765) EUT (s.76 230-232), (s.78 245-252), (s.110 435-436), (s.160 993-998), (s.170 1117-1118), (s.126 601-604), (s.128 620-623) bk. naropa

**naropa** Skr. Nārōpa (ind.yzr.)

tört törlüg kızıg-lārig yol-ça uduzmak-lıg tāriḡ nomlug tamḡak-ıg çoğ-lug yalın-lıg ulug bahşı naropa-nıḡ kántü ağız-ındın nomlayu yarlıkamış kulgak-tın kulgak-ka ağız-tın ağız-ka ulag sapıg bolmış şantir-a ärür BT XXVI (s.214 115a.1-6) bk. naropa



**nartun**

bu bitig-kä tnuq ödigä tnuq misir qy-a suq tnuq nartun tnuq bayçi turmiş SUK. II (s.36 Sa16.17-18), (s.36 Sa16.18-23)

**naṭikaṣipi** Buda'nın öğrencilerinden biri. Skr. Nadī- Kāśyapa

kim-lär ärki tip tisär [inča qlti] ayay-qa tægimlig [atyantikundini] arxant ayay-qa [tægimlig] ašvaçi arxant ["ayay-qa] tægimlig bašbi arx[ant "ayay-qa] tægimlig maxanami [arxant"] ayay-qa tægimlig [badriki arxant] ayay-qa tægimlig maxa[kašipi arxant"] ayay-qa tægimlig ur[ubilbakašapi] arxant ayay-qa t[ægimlig] gayakašipi arxant " a[yay-qa] tægimlig naṭikašipi arx[ant"] ayay-qa tægimlig šari[putri] arxant ayay-qa [tægimlig] [mxa motgalyayan]i arxant ["] tk bir yalinguz anant toyin oq arxant qutin bulmaduq boşyutluy qutluy-lar-ning orun-inta turmiş ärdi BT XVIII (s.124 0039-0057)

**naxıd saḡun** Soğdça nāxīd 'a karşılık gelen kişinin adı, Venüs gezegeninin adı.

naxıd saḡun ..D(..)či βwkw-qa särik torqu saβın sözlädügüz türük tili amdı qutluy siligkä taqı bir saβım biz yemä bu bitig bitiginčä barča ädgü esän biz meni üçün qırıqa arqış barsa bir bitig ıd tuḡyaq bärü ıd körklä yaβız boltı MO. (s.116 21.8-12)

**nırmala širi beg** Bir kızın adı.

yana yime buyan küçinte ....p orun lam-a baqşı yenggem kutluğ tigin kı[z tengrim] .... [kı]z tengrim orun tigin tengrim singil-ler-i[m] .....-ım sarıg açarı çın tigin kelin tengrim ..... kız-lar-ım tanyaşiri beg irinçin beg ..... kilinim turmiş tigin başlap yana yime ..... uçı beg ekem tilik tigin kız tengrim yiğen ..... nırmala širi beg im-a širi beg yiğen ..... ETŞ (s.222 22.45-59) bk. nırmala-širi bæg

**nırvana kidu** Eski bir (2. gelecek) Buddha. nırvana Skr. nirvāna < Toh. nervām

ary-a vayruçana eksübi amıda-ayusı ayağuluğ badıraşırı su-çantrabudı ançulayu ok sury-a-garbi vaşır yalınlıg alp samantabadıra vaçır-a tuvaça ava-lukiða-işvara nırvana kidu ardin ganda-ḡastı başlap bodısataw-lıg arıg tirin quvrağ öz-e ağırladılar ETŞ (s.76 9.65-72)

**ničän**

tanuq küräk tanuq tađar tanuq ničän (?) bu tamya biz ikägü-ning ol män tašiq tung inçgä ayıđıp bitidim SUK. II (s.18 Sa08.21-24)

**niladeve** Kuzey pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. İlādevī

saradevi niladeve p(a)rđumi pađumavaṭi bægning tapıgçıları ikigü sarata kiri širi ançulayu ok y(ä)mä dišadeve birlä säkizinç bo säkiz t(ä)ngri kızları säkiz törlüg asıglarıg berzün Diş. (s.78 498-504)

**nila-tańda** Bir Krodha tanrısı. ~ Skr. Nīladańda

iki qool-luy bir y[üüz]lüg [ärip ] ilig-intä lurzi ta[ya]q tutdaçi iligi xan-ı bolmiş vçirapan-lar-ning iduq nila-tańda-qa yuğunürbiz BT XIII (s.135 25.11-14)

**nim-a-širi bæg**

yänä y(e)mä bo buyan küçintä [ ]P oron lam-a bahşı yängäm kutlug tegin K[ ] [ ] kız t(ä)ḡrim oron tegin t(ä)ḡrim siñil-lär-[im L']R-YM sarıg açarı çin tegin kalin

t(ä)ñrim [ ] kızlar-ım tanyaşiri bæg erinçin bæg [ bæg] kälirim turmiş tegin başlap  
yänä y(e)mä [ ]WČY bæg äkäm tilik tegin kız t(ä)ñrim yegän [ ] nirmala-şiri bæg  
nim-a-şiri bæg yegän BT XXVI (s.119-120 42.45-58) BT XIII (s. 157-158 40.45-58)

**nirdani** Skr. Nirdhana

tözün maytrı körünü etüzümin ilgür///-eyin ol oğurda t//r nirdani ... irinç çığay ...  
... /kem// ... Maitr. (s.59 12.51-55) bk. nirdani

**niridani** Skr. Nirdhana

bu savıg işidip niridani bramn yağış-lıg yirdin önüp bardı Maitr. (s.55 10.6-  
8), (s.57 11.14-15) bk. nirdani

**nirmala-şiri bæg**

yänä y(e)mä bo buyan küçintä [ ]P oron lam-a bahşı yängäm kutlug tegin K[ ] [ ]  
] kız t(ä)ñrim oron tegin t(ä)ñrim siñil-lär-[im L']R-YM sarıg açari çm tegin kälir  
t(ä)ñrim [ ] kızlar-ım tanyaşiri bæg erinçin bæg [ bæg] kälirim turmiş tegin başlap  
yänä y(e)mä [ ]WČY bæg äkäm tilik tegin kız t(ä)ñrim yegän [ ] nirmala-şiri bæg  
nim-a-şiri bæg yegän BT XXVI (s.119-120 42.45-58) BT XIII (s. 157-158 40.45-58)  
bk. nirmala şiri beg

**nirvanlıy orun iäsi**

nirvanlıy orun iäsi atr(i)ğ (!) t(ä)ngri burxan quťinga ,, ,, BT II (s.51 1234-  
1236)

**nirvnu**

nirvnu atly bodistv quťinga yükünürmn UI (s.33)

**nizvani|lıy yayıy sıdaçı bozdaçı**

nizvani|lıy yayıy sıdaçı bozdaçı atl(i)ğ t(ä)ngri burxan-quťinga ,, yükünürbiz  
BT II (s.46 1040-1042)

**nom küçlüg**

nom küçlüg-atl(i)ğ t(ä)ngri burxan-quťinga ,, , yükünürbiz/z BT II (s.18 42-43),  
(s.37 723-725)

**nom qulı**

tanuq nom qulı tanuq bulat bu nişan män tmiçi-ning ol män tmiçi ök bitidim  
SUK. II (s.72 RH04.10-13), (s.83 RH14.16-19), (s.112 Lo30.1-4)

**nom uyuşı**

nom uyuşı-ı atly kuñt xu-a önglüg ärip darma uday tuğar iligig ärip aqıysız mängi-kä  
tükäl-ligig munı üzä kök qalıy-ıy toşyurup tapınurbiz BT VII (s.40 A.207-210), (s.57  
A.658-665) bk. darma tatu vçirini

**nomkuli şabi k(ı)y-a**

luu yıl biry(e)g(i)rminç ay beş y(e)g(i)rmi posat baçag kün üzä bo idok koşavarti  
şastir-nıñ patart-ında on küün-in m(ä)n nomkuli şabi k(ı)y-a közkişü tğindim BT  
XXVI (s.136 51b.2-4)

**nomlayali säviglig**

nomlayali säviglig atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga yϭkünürbiz BT II (s.33 561-563)

**nomluy mängilig**

nomluy mängilig - atl(i)γ t(ä)ngri burxan- qutınga BT II (s.30 428-429)

**nomuy turyurdači**

nomuy turyurdači atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga „ yϭkünürbiz BT II (s.39 807-808)

**odači tayši**

tavišyan yıl čxšapuđ ay alti ygrmikä män odači ta<y>ši kümüş-ni šiusay ta<y>ši-tin alip šiusay ta<y>ši qayda barsar b///// birürmän SUK. II (s.179 Mi33.1-4)

**odači**

tanuq sängim(?) bu nišan mäning ////////// qoštär odači-qa ayıtıp ////////// SUK. II (s.179 Mi33.7-8)

**ogduy**

m(ä)n sarıg ogduy ’[ ] m(ä)n ogduy tägindim BT XXVI (s.61 8b.4-5) bk. sarıg ogduy, sarıg, sarıy

**ogul [a]šunmiš [täñri]**

[ inal]-ka [ ] t(ä)ñrim-[kä tä]ñrim-kä ogul [a]šunmiš [täñri]m-kä yaš[ka]n inal-ka kintso bıži-ka [o]gul umdu t(ä)ñrim-kä busard[u] inal-ka [säv]är t(ä)ñrim-kä [ü]n tapmiš šäli-kä čäriğ inal-ka küsän P’/// [inal]-ka artok t(ä)ñrim-kä (P) burhan kulı tutuñ-ka (P) kutl[ug] inal-ka üst(ä)ñ t(ä)ñrim-(P)kä [tä]ñrim üst(ä)ñ t(ä)ñrim-kä BT XXVI (s.251-252 134.19-28)

**ogul kunčuy t(ä)ñri**

[ ] inim (P) [ ] [ ] šänggä (P)-kä inim kutlug [ ]Q-Q’ kälirim togana-ka inim mıžır-ka [ini]m ılačuk-ka inim ’äsän-ä-kä k[ä]linim küsüş-kä siñilim buyana(?)-k[a] küdägüm bulat-ka tüñürüm tasyan inal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanši-im toyın kulı inal-ka ogul kunčuy t(ä)ñrim-kä aš-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bäg-kä lačın-ka sävi[n]di-kä kičigä-k[ä] b[u] buyan küčintä köziünür ažun-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[üg] küs[üş-läri] bütüp kanıp [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luš-int]a t[ug]mak-ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

**ogul küdägü kutadmiš baš öz inanč totok bäg (e.)**

yänä el ävirmiš alp kutlug arslan ata ügä bäg kadir bašmıñ üklit t(ä)ñrim-niñ üçünč ogul-ı ogul küdägü kutadmiš baš öz inanč totok bäg-niñ bo iki ögi kañı kutlug-lar üçün ävirtgäli ötünmiš BT XXVI (s.142 55.8-15) BT XXV (s.152 1518-1524), (s.188 2037-2055)

**ogul yetmiš t(ä)ñri (k.)**

[ ärt]miš adın ažun-ka sanlıg bolmiš ulug ašam sıñkar totok bägkä ulug anam [ ]W totok bägkä eçim tudan açari-ka yänğäm kutug t(ä)ñrim-kä tugmiš ašam ’K/Z inal-k[a

tug]miš anam ogul yetmiš t(ä)ñrim-kä eçim tagay inal-ka yängäm sävinç t(ä)ñrim-kä anam üstäk t(ä)ñrim-kä anam ana hatun t(ä)ñrim-kä bäkümüš totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ñrim-kä açam ödüš inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kä anam buyançog t(ä)ñrim-kä äkäm tärim kunçuy t(ä)ñrim-kä yängäm tadarçin t(ä)ñrim-kä eçim aşız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[š]ım kutlug-ka karna šäli-kä ana hatun t(ä)ñrim-kä adašım elig-kä yıgmıš t(ä)ñrim-kä kä/ig t(ä)ñrimkä ölgäšük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmiš ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluš-inta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

### ogul yetmiš (k.)

o[glum kız-]ım TYR'[ o]glum Q'N[ -]Q' o[g]l[um] basa-ka oglum Y[ ] k[a]nturmiš šäli-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiš-kä kız[ım] karamuč-ka k[ızı]m eligi-kä kızım sımaçuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka o[g]lum baça[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]š (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım baçag (P) hatun-ka bəgim [kut]admiš (P) bört-kä oglum baçag-ka bəgim ödüš-kä kızım iliçük-kä kızım k[ök]l-ä-kä kızım äsän kunçuy-ka [ ya]gmur-ka inim P///N-kä oglum [ ]' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16) BT XXVI (s.253 135.14-18) bk. ogul yitmiš

### ogul yıgmıš

töpön yükünü[p ] ogul yıgmıš P[ ] / [ ] / M'K kut kolumakl[ıg ] BT XXV (s.132 1271-1273)

### ogul yitmiš (k.)

bo buyan küçintä atam nomçı bilgä toyınçog tu[t]uñ bəg anam ogul yitmiš birlä ädgü ädgü oron-larta tugup [tölä]ç burhan kutın bulzun-lar BT XXVI (s.245 130.11-13) bk. ogul yetmiš

### on vartr

k[añ]lar(ı)m(ı)z m(ä)ñi açari v(a)rdu açari bəg y(e)gän açari ayı tükäl silig ayı on vartr [yegä]n // // // // // BT XXVI (s.158 71a.10-12)

**oot t(ä)ngri** Terim, ateş elementini ifade eder. Ateş, tanrı Zurvan'ın oğludur ve Öhrmazd ve Ahriman'dan önce yaratılmıştır. Bir tanrı olduğu düşünülür. Su tanrısının erkek kardeşi ve eşidir. Bütün maddî varlıkların babası olarak kabul edilir (Zaehner 1972, 67, 73). ETü. ot teñri "ateş tanrısı" (EUTBMT)

ol ödün xurmuza t(ä)ngri oot t(ä)ngrig balto-ça qılıp šmnu başın biçti M I (s.20 T.Ia 12-14), (s.20 T.Ia 14-17), (s.21 T.II K.2a 1-5) M III (s.16 Nr.8 T.II D.119 11-15), (s.16 Nr.8 T.II D.119 1-3) TKMÖ (s.47 70-72), (s.47 72-75), (s.71 118-123) Diš. (s.82 554-558) Das. (s.66 355-356) MO. (s.39-40 5.27-46), (s.55-56 6.1-15) H (s.81 70-80)

### oquy

on iki böz ol biçin yıl tördünc ay biš yangi-qa biz sisi körü-kä ikägü-kä böz kərgək bolup oquy-tin üçär böz aldım-miz SUK. II (s.94 Lo12.1-6)

### ordo buk-a tarugači

adin ažuŋ-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'aš-ä atam nomči bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši açarı [ ]NKK' yıragu bäg ögrünč-ä ana tärım artadaz [kirä]šiz tarugači saŋguŋ taŋgusuk vušin ulug [ata]m saŋgır tarugači tiličä wušin lačın inal bay inal arıg kurtga tärım sulagı inal barak buka saŋguŋ [ ]L'N [wu]šin asan kutlug wuši[n] s[ ] sävinč vušin kıpčak suin ši T[ ] vušin tugmıš atam tegin buka saŋguŋ külüg tegin vušin kađın-larım sä[vin]č yaŋa wuši ögü vušin tilik togrıl čuŋčiŋ apag-a-larım enč buk-a tarugači ordo buk-a tarugači buzagu inal '[ ]vu]šin tärım sävinč kutlug tarugači čäpäk teg[in ]tegin yižnäm küräk kay-a čın vuu-š-[in ]P sičing [ ] abdala tayking s[an]gguŋ açi-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]gmiš-larım kađaš-larım tagay-larım yegän-lärım šabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beš ažuŋ-takı ög kaŋ bolmıš tnl(1)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmıš äsär-lär t(ä)rk tavrak ožup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niŋ adištıt-ınta ögüm kaŋım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom bošgurmıš bahši-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-inča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41) bk. ordu buq-a taruğači

### ordu buq-a taruğači

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın ažuŋ-qa saŋlı[y] [ulu]y 'aš-ä atam nomči bilgä küntük tay-ši açarı ŋgkä yıraju bäg ögrünč-ä aña tärım artadaz [kirä]šiz taruğači sanggung tangyusuq vušin uluy [ata]m sungyır taruğači tiličä wušin lačın inal bay inal arıy qurtıya tärım sulayı inal baraq buqa sanggung [ ]lan wušin asan qutluy wuš[in] s[ ] sävinč vušin qıpčaq suin ši t[ ] vušin tuymıš atam tigin buq-a sanggung külüg tigin vušin qařın-larım sävinč yaŋa wuši ögü vušin tilik toyrıl čuŋčing apay-a-larım inč buq-a taruğači ordu buq-a taruğači buşayu inal a[ ]vu]šin tärım sävinč qutluy taruğači čäpäk tig[in ] tigin yižnäm küräk qay-a čın vuu-š-[in ]p sičing [ ] abdala tayking sanggung açi-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]miš-larım qařaš-larım tayay-larım yigän-lärım šabi-larım tirin-lärım quvray-larım birlä ulatı tört tuyum biš ažuŋtaqı ög qang bolmıš tınlı-lar ärmäz yaramaz orun-larta tuymıš ärsär-lär trk tavray ašup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-šti-ınta ögüm qaŋım örü uluy-larım [üz]äliksiz nom boşyurmıš baxši-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-[lıy yirtinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-inča tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41) bk. ordo buk-a tarugači

### ornačuk t(ä)ŋri

bo buyan [ ] kaitso tutuŋ bäg-kä el yıgmıš [ ]M-K' bögi šilavanti t(ä)ŋrim-kä [ ] tutuŋ-ka vapšintu tutuŋ-ka [ ]täŋ]rim-kä yarıčuk t(ä)ŋrim-kä [ ]M-K' buyan-lig inal-ka el ornatmıš [ ] turmıš inal-ka kutačuk t(ä)ŋrim-kä [ ]Y turmıš inal-ka ornačuk t(ä)ŋrim-kä [ ]WRMTŠ inal-ka el ornatmıš t(ä)ŋrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ŋrim-kä yarp [ ] iklätmiš tutuŋ-ka elig t(ä)ŋrim[ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmıš t(ä)ŋrim-kä [ ] togrıl t[u]tuŋ-ka bačag kurtka [ ] t(ä)ŋrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ŋrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tını t(ä)ŋrim-

kä basana [ ] s 1[na]-ka altmış šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

### **oron lama bahşı**

yänä y(e)mä bo buyan küçintä [ ] P oron lam-a bahşı yängäm kutlug tegin K[ ] [ ] kız t(ä)ñrim oron tegin t(ä)ñrim siñil-lär-[im L']R-YM sarıg açarı çin tegin kälın t(ä)ñrim [ ] kızlar-ım tanyaşiri bæg erinçin bæg [ ] bæg kälınim turmış tegin başlap yänä y(e)mä [ ] WČY bæg äkäm tilik tegin kız t(ä)ñrim yegän [ ] nirmala-şiri bæg nim-a-şiri bæg yegän BT XXVI (s.119-120 42.45-58) BT XIII (s.157-158 40.45-58)

### **oron tegin t(ä)ñri**

yänä y(e)mä bo buyan küçintä [ ] P oron lam-a bahşı yängäm kutlug tegin K[ ] [ ] kız t(ä)ñrim oron tegin t(ä)ñrim siñil-lär-[im L']R-YM sarıg açarı çin tegin kälın t(ä)ñrim [ ] kızlar-ım tanyaşiri bæg erinçin bæg [ ] bæg kälınim turmış tegin başlap yänä y(e)mä [ ] WČY bæg äkäm tilik tegin kız t(ä)ñrim yegän [ ] nirmala-şiri bæg nim-a-şiri bæg yegän BT XXVI (s.119-120 42.45-58) bk. orun tigin tengri

### **oron tegin**

adak-takı kulut m(ä)n buyan tümän bäge artoğ äsirgäp[ ] apamu-lug üd-lär-kä t[äg]i [ ] akılturgu ulal[t]urg[u küs]üş-in ag[in]çsız bäk y(a)rp köñül-in alp kağıg munı tæg üd[tä] kolu-ta ağır ulug bo iş-ig arıtı tıdıg-sızın tavrak bütürgü üçün amrak inim tuglug tümür bulat tümür ar-a tümür töz tümür tümän tümür buyan kulı sayın tümür budadaz tayak tümür oron tegin kız tümür kıcı altun buyan kutlug şakar çanča körklüg ögrünç tegin başlap ak-a i[ni] kız kälın-lär birlä kəñäş-ip anandaşii atl(ı)g toyın-ka amtı-kı nom-lar-nıñ tamga-sın oyturgalı aña k(ä)rgäk-lig y(i)vik-in anı barça tükäl anutup anıñ tamg-a-sın o[y]turup anta basa ok yüz säkizär kün yakturup arısañ bursañ kuvrag-ka ayançañ köñül-in üläyü tægindim BT XXVI (s.236 128.17-39) bk. orun tigin

### **ortun ornaılıy bodısaşat**

patar palı bodısaşat .. tüzün qolulayur bodısaşat .. kertgünç biliglig bodısaşat yoq quruy ellig atlıy bodısaşat .. bögülüg lenxua bodısaşat .. yaruq çäçäk bodısaşata yegädmiş biliglig tuy tənri bodısaşat ürüg amal yiltiz-lig .. küsänçig bilgä bodısaşat yıparlıy yaña .. bodısaşat ärdäni çäçäk bodısaşat .. ortun ornaılıy bodısaşat yorıyın tıda yorıyur bodısaşat .. qurtulmaq tözlug bodısaşat .. bu altı yegirmi bodısaşat-lar alqu tüzü tüzün .. mançuşiri [...] bodısaşat ..... MO. (s.23 2.26-39)

**ortuq** Kişi adı veya ortak ad <ortak>.

bu bitig säkizinç ay biz bir ekki yañıqa bitimiş bitig ol qawdı elgintä yüz yetti yegirmi salqım yençü körü al bir bitig maxa sü başı elgintä bir bitig yaqşıçı ortuq elgintä sen qayuqa barsa bir bitig qamılta qod bir bitig mengärü ıd yutı-qa üküş köñül ayıtu ıdur+biz MO. (s.138 26.5-11)

### **orun tigin tengri**

yana yime buyan küçinte ....p orun lam-a bahşı yenggem kutlug tigin kızı [z tengrim] .... [kızı] tengrim orun tigin tengrim singil-ler-i[m] .....-ım sarıg açarı çin tigin kelin tengrim ..... kız-lar-ım tanyaşiri beg irinçin beg ..... kilinim turmış tigin başlap

yana yime ..... uçı beg ekem tilik tigin kız tengrim yigen ..... nırmala şiri beg im-a şiri beg yigen ..... ETŞ (s.222 22.45-59) bk. oron tegin t(ä)ñri

### **oron tigin**

adaq-taqıqulut mn buyan tümän bägi arduq äsirgäp [ ] abamu-luy öd-lär-kä tägi aqilturu ulal[t]ury[u küs]üş-in ay[ın]čsüz bäk yrp köngül-in alp qağıy munı tag öd[tä] qolu-ta ayır uluy bo iş-ig arıdı tıdıy-sızın tavraq bütürgü üçün amraq inim tuyluy tümür bulat tümür ar-a tümür töz tümür tümän tümür buyan qulı sayın tümür budataz tayaq tümür oron tigin qız tümür qıçı altun buyan qutluy şakar çanča körklüg ögrünč tigin başlap ay-a in[i] qız kälın-lär birlä kangäşip añañdaşiri atly toyın-qa amtı-qı nom-lar-nıng tamya-sın oytur-yalı anga krgäk-lig yvik-in anı barča tükäl anuğup anıng tamya-a-sın oyđurup anta basa oq yuz säkizär kün yaqđurup aryang bursang quvray-qa ayančang köngül-in üläyü tagındım BT XIII (s.174-175 49.17-39), (s.157-158 40.45-58) bk. oron tegin

### **oşmiş toy<r>ıl**

män oşmiş toy<r>ıl ymä tükäl tarđıp altım SUK. II (s.12 Sa05.6-7), (s.12 Sa05.1-3), (s.12 Sa05.14-15), (s.16 Sa07.1-3) bk. ozmiş toyıl

### **oşmiş**

tanuq burxan qulı tnuq yrp toy<r>ıl tanuq vaptso bu tamya män oşmiş-nıng 'o>l män äsän tutung ayığıp bitidim SUK. II (s.12 Sa05.17-19), (s.14 Sa06.1-4), (s.14 Sa06.21-23), (s.16 Sa07.7-8), (s.16 Sa07.22v-24v) bk. ozmiş

### **otuz**

barz yıl toquzunč ay altı otuz-qa biz otuz-nung b(..)ltur atly tmirči qarabaş toyın-čoy-nung ay siliy(?) atly 'abči qarabaş bözči bu ikägü bägär-lär-ingä ayıtmatın är 'abči bolmiş-lar SUK. II (s.147 Mi02.1-6), (s.147 Mi02.6-9), (s.147-148 Mi02.10-11), (s.148 Mi02.11-14), (s.148 Mi02.14-16v)

### **ozmaq qutrulmağıy sävdäçi**

ozmaq qutrulmağıy sävdäçi atl(i)y t(ä)ngri burxan qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.48 1128-1130)

### **ozmiş toyıl**

birginčä yoq bar bolsar-män inim ozmiş toyıl köni {...} {b.....} birşün SUK. II (s.93 Lo10.6-8), (s.150 Mi04.1-6), (s.150 Mi04.6-9), (s.150 Mi04.11-13), (s.150 Mi04.14) bk. oşmiş toy<r>ıl

### **ozmiş**

tanuq qıtay bürt tanuq ozmiş tanuq ögrünč qay-a tanuq qotana bu tmya biz qarşa açari-nıng viry-a açari-nıng ol män inäčük ayıtıp bitidim SUK. II (s.64 Ex01.25-28) bk. oşmiş

### **oylan mängü**

bu nişan män babı(?)-nıng 'ol bu nişan män öz mängü-nıng 'ol tanuq qıyur(?) bu nişan mäning 'ol bu nişan män qasım-nıng 'ol tanuq sävinč bu nişan mäning 'ol bu nişan män yuşüp-i-nıng 'ol tanuq ärägäti(?)bu nişan mäning 'ol bu nişan män yoylim tapmiş-nıng

'ol bu nišan män oylan mängü(?) -nüng 'ol tanuq šabiy(?) bu nišan mäning 'ol tanuq alı(?) bu nišan mäning 'ol tañuq burangı(?) bu nišan mäning 'ol tanuq kilinmbu bu nišan mäning 'ol ////// bu nišan mäning 'ol SUK. II (s.38 Sa17.6-16)

### **oyşayu+çor**

inim qaşaj apaya inim oyşayu+çor alp+yegän munçaqa+tägi esän tükälin erür biz MO. (s.85-86 15.29-1') bk. oyşayu

### **oyul sajun**

yemä bu sajrım-ta tüştimiz başlayu yaramış totoq an tiräk oyul sajun yoxnan manyaq çor qutluy bolti MO. (s.86 15.1'-3')

### **oyul tigin**

bu çao-ni oyul tigin yänggämiz-kä yaz küz kim kälsär tögürüp birürbiz SUK. II (s.161 Mi17.6-8)

### **oyul tonga**

tnuq inal-çuq tnuq oyul tonga tnuq küdän tnuq taş qan bu tmya män älik qy-a açi-ning ol män toyin quli tutung bular ikägü-kä ayitip biğitim SUK. II (s.49 Sa23.17-19)

### **öçmäk amrılmaqqa tägmiş**

öçmäk amrılmaqqa tägmiş atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yükünürbiz BT II (s.51 1228-1230)

### **öçmiş övkälig**

öçmiş övkä-lig-atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yükünürbiz BT II (s.18 55-57)

### **ödäkçi**

////// kiđmän on ayaq bir kümüş quping añ-a tgir-i mamat mongyol-çin //// ödäkçi bilä ortuq altı şiy yir bilä munç-a tgir-ni SUK. II (s.139 WP04.26-27)

### **ödämiş tümän bäg**

anta basa mn buyan tümän bägi-ning adam çaqırça tümän bägi anam turm[i]ş [ti]gin t[ng]rim birlä apayam ödämiş tümän bägi amraq inim tanqı tämür birlä ärtmiş qiyılmış ög qang ay-a ini qız kälın-lär-imiz ärmäz yaramaz orun-larta tuymış ärsär oşup qutrulup ab[it]a burxan-ning uluş-ınta altun-luy linxu-a-ta tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.176 49.66-75)

### **ödgä**

bu nišan män bg tmür-ning'ol bu nišan män tnuq ödgä-ning'ol bu nišan mäntnuq misir qy-a suq-ning'ol bu nišan män tnuq nartun-ning'ol bu nišan män tnuq bayçi turmiş-ning'ol män mänggü bg tmür-kä üç qađa ayıdıp bitidim SUK. II (s.36 Sa16.18-23) bk. ödigä

### **ödgäk /ođgäk**

bu nišan tamγ-a män quqdmunı-ning 'ol tnuq ödgäk tnuq ilçi buq-a tnuq tüşdmür bu nišan män tnuq ödgäk-ning 'ol bu nišan män ilçi buq-a-ning 'ol bu nišan män tnuq tüşdmür-ning 'ol bu nišan män toyan tuydqañ(?) -ning 'ol män šila quqdmunı-qa inçgä aydıp biđitim SUK. II (s.57 Sa27.25-33)



**ödigä**

bu bitig-kä tnuq ödigä tnuq misir qy-a suq tnuq nartun tnuq bayçi turmiş SUK. II (s.36 Sa16.17-18) bk. ödgä

**ödüş mal (e.)**

[ ärt]miş adın azun-ka sanlıg bolmiş ulug aтам sınkar totok bägkä ulug anam [ ]W totok bägkä eçim tudan açari-ka yängäm kutug t(ä)ñrim-kä tugmiş aтам 'K/Z inal-k[a tug]miş anam ogul yetmiş t(ä)ñrim-kä eçim tagay inal-ka yängäm sävinç t(ä)ñrim-kä anam üstäk t(ä)ñrim-kä anam ana hatun t(ä)ñrim-kä bäkümiş totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ñrim-kä aтам ödüş inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kä anam buyançog t(ä)ñrim-kä äkäm tärim kunçuy t(ä)ñrim-kä yängäm tadarçın t(ä)ñrim-kä eçim aatsız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[ş]ım kutlug-ka karna šäli-kä ana hatun t(ä)ñrim-kä adaşım elig-kä yıgmiş t(ä)ñrim-kä kä/ig t(ä)ñrimkä ölgäşük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmiş ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluş-ınta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

**ödüş t(ä)ñri**

[ ] togrıl [ -]Q' yäng[äm] (P) baçag QWR[ ] t(ä)ñrim-kä yängäm (P) teğin kuruk-[ka] eçim tolun togrıl inal-ka yängäm kut[ ] t(ä)ñrim-kä siñilim tükäl-ä-kä oglum-m tayşeñdu-ka yängäm şumak-ka BL[ ] kız-ka ödüş t(ä)ñrim-kä atam baçag-ka anam küsäyük t(ä)ñrim-kä unitılmış kalmış ogul-ka kız-ka tapıg-çı-[ka] udug-çı-ka ärmäz yaramaz oron-lar-[ta tu]gmiş ärsär-lär bo ozup kutr[ulu]p [üs]tün tužit t(ä)ñri yerintä burh[an]-[lar] uluş-ınta [t]ugmak-ları bolzun BT XXVI (s.255 137.17-29)

**ödüş**

o[glum kız-]ım TYR'[ o]glum Q'N[ -] Q' o[gl]l[um] basa-ka oglum Y[ ] k[a]nturmiş šäli-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiş-kä kız[ım] karamuč-ka k[ızı]m elig-kä kızım sımaçuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka o[gl]lum baça[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]ş (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım baçag (P) hatun-ka bəgim [kut]admış (P) bört-kä oglum baçag-ka bəgim ödüş-kä kızım iliçük-kä kızım k[örk]l-ä-kä kızım äsän kunçuy-ka [ ya]gmur-ka inim P////N-kä oglum [ ]' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16) SUK. II (s.149 Mi03.18-20)

**ög t(ä)ñri Anne Tanrı(?)**

ymä xroštağ p(a)dwaxtag t(ä)ñri horm(u)zta t(ä)ñridän t(a)mudan yokaru agdukta ol üdün wadziwantag t(ä)ñri ög t(ä)ñri t(ä)rkäyü k(ä)ltilär TKMÖ (s.29 14-19), (s.30 23-26) MO. (s.38 5.4-9), (s.39-40 5.27-46), (s.41 5.66-69), (s.55-56 6.1-15)

**ögdi kä-täpränčsiz**

ögdi kä-täpränčsiz atl(ı)ğ t(ä)ñri burxan qutınga, , yuğunürbiz BT II (s.1845-47)

**ögödäy**

H ögödäy süü-singä iki yurüng ađan ötünüp ambi baliq taruya-laringa ädärkä

yarašu at birip čintso ayay-qa tägimlig-kä bir-kä iki birip ayır qın-qa tägir-biz SUK. II (s.116 Ad01.12v-16v)

### **ögrünč buqa**

bu nišan män tanuq tilik(?) qy-a-niňg 'ol bu nišan män tanuq tämir buq-a-niňg 'ol bu nišan män tanuq taysang-niňg 'ol bu nišan män tanuq yolaš-niňg 'ol bu nišan män tanuq ögrünč buq-a-niňg 'ol män turbut turmiš tigin äkäm-kä inčgä ayıdıp bitidim SUK. II (s.27 Sa12.22-27), (s.164 Mi19.21-23)

### **ögrünč qay-a**

tanuq qıtay bürt tanuq ozmiš tanuq ögrünč qay-a tanuq qotana bu tmya biz qarša açari-niňg viry-a açari-niňg ol män inäčük ayıtıp bitidim SUK. II (s.64 Ex01.25-28) bk. ögrünč qya

### **ögrünč qız**

basa qočo il bägd-läringä ančaši-lar-qa šazın ayıučı-qa šazın uluy-larına il-kä bodun-qa quvray-qa alqu tinly uyuš-ınga ańta basa baxšim uluy-um käv baxši-qa mäniňg öz bodum-qa kišim-kä oylan-larım-qa basa äsän toyırıl turmiš tutung ađay tutung ögrünč qız bašaqa-a bašlap uruy-qa qadaš-qa buyan-ı tägzün tip mäniňg pađır-ta šükün-tä qašyanmiš nägü kim-ni satıp yulup qočo-taqı ađay tutung-nung pińduňg atly qırq yaš-liy qıđay oylan-ın nom bitig bilir üçün toquz ystuuq čao birip yulup altım SUK. II (s.130 Em01.2-9)

### **ögrünč qya**

////(.)ir turmiš tnuq (...) qarqu bu nišan biz šälilär//////// ögrünč qy-a šäli-lär-kä ayıdıp bitidim SUK. II (s.67 Ex03.9-10), (s.169 Mi23.1-2), (s.169 Mi23.5-7) bk. ögrünč qya-a

### **ögrünč t(ä)ğri (k.)**

kutlug koyn y[ı]l törtü[nč] ay beš y(e)g(i)rmi ağır ulug pošad bačag kün üzä biz üç ärdini-lärdä süzök kertgünč köñül-lüg upase tärbi inal upasanč ögrünč t(ä)ğrim birlä bo yetikän sudur nom ärd[i]niğ bititü tägintim(i)z BT XXVI (s.132 49.4-10) BT XXIII (s.148 G324-330)

### **ögrünč tegin t(ä)ğri (k.)**

[ ] t(ä)ğrim-niň ančulayu ok tušmiš yolukmiš kälirim ögrünč tegin t(ä)ğrim-niň anta basa amrak oylan-larım-niň y(e)mä antrabav üzüt ätözläri ožup kutrulup atmiš ook täg tärk tavrak abita burhan-niň uluš-ınta altun önlüň lenhu-a č[äčä]k içintä adırtılg ođgurak barıp tugzun-lar tep küsüš-in adınčıg kutlug bo sudur nom ärdini-niň agızta tutup nomlagu-sı kočo-ta [ -ZW]N BT XXVI (s.51 3.24-33) bk. ögrünč tigin tğri

### **ögrünč tegin**

adak-takı kulut m(ä)n buyan tümän bägi arčok äsirgäp[ ] apamu-lug üd-lär-kä t[äg]i [ ] akılturgu ulal[t]urg[u küs]üš-in ag[in]čsız bäk y(a)rp köñül-in alp kağıg munı täg üd[tä] kolu-ta ağır ulug bo iş-ig arıtı tıdıg-sızın tavrak bütürgü üçün amrak inim tuglug

tämür bulat tämür ar-a tämür töz tämür tümän tämür buyan kulı sayın tämür budađaz tayak tämür oron tegin kız tämür kıcı altun buyan kutlug šakar čanča körklüg ögrünč tegin başlap ak-a i[ni] kız kälın-lär birlä kängäš-ip anandaširi atl(ı)g toyın-ka amtı-kı nom-lar-nıñ tamgasın oyturgalı aña k(ä)rgäk-lig y(i)vik-in anı barča tükäl anutup anıñ tamg-a-sın o[y]turup anta basa ok yüz säkizär kün yakturup arısan bursan kuvrag-ka ayančan köñül-in üläyü tögindim BT XXVI (s.236 128.17-39) bk. ögrünč tegin

### **ögrünč tigin tngri**

[ ] tngri-ning ançulayu oq tušmıš yoluqmıš kälınim ögrünč tigin tngri-ning anta basa amraq oylan-larım-nıñ ymä anrabav üzüt ät'özläri oşup qutrulup admiš oq tög trk tavraç abita burxan-nıñ uluš-inta altun önglüg linxu-a č[äčä]k içintä adirtliç otyuraç barıp tuyzun-lar tip küsüş-in adinçiy qutluç bo sudur nom ärdini-ning ayızta tutup nomlayu-si qoço-ta [ ] zu]n BT XIII (s.188 58.24-33) bk. ögrünč tegin t(ä)ngri

### **ögrünč tigin**

adaç-taqıqulut mn buyan tümän bägi arduç äsirgäp [ ] abamu-luy öd-lär-kä tägi aqilturu ulal[t]ury[u küs]üş-in ay[in]čsiz bäk yrp köngül-in alp qađiy munı tög öd[tä] qolu-ta ayır uluy bo iş-ig arıdı tidiy-sizın tavraç bütürgü üçün amraq inim tuyluy tämür bulat tämür ar-a tämür töz tämür tümän tämür buyan quli sayın tämür budataz tayaç tämür orun tegin qız tämür qiči altun buyan qutluç šakar čanča körklüg ögrünč tigin başlap ay-a in[i] qız kälın-lär birlä kängäšip añaandaširi atly toyın-qa amtı-qı nom-lar-nıñ tamgasın oytur-çalı anga krgäk-lig yvik-in anı barča tükäl anuđup anıñ tamg-a-sın oydurop anta basa oq yüz säkizär kün yaqdurop arısan bursan quvray-qa ayančan köngül-in üläyü tögindim BT XIII (s.174-175 49.17-39) bk. ögrünč tegin

### **ögrünč-ä ana tärim**

adın ažu-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'äš-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši açarı [ ]NKK' yragu bög ögrünč-ä ana tärim artadaz [kirä]šiz tarugaçı sañuñ tañgusuk vušin ulug [ata]m sañgır tarugaçı tiličä vušin laçın inal bay inal arıç kurtga tärim sulagı inal barak buka sañuñ [ ]L'N [wu]šin asan kutlug wuši[n] s[ ] sävinč vušin kıpçak suin ši T[ ] vušin tugmıš atam tegin buka sañuñ külüg tegin vušin kađın-larım sä[vin]č yaña wuši ögü vušin tilik togrıl çuñçiy apag-a-larım enč buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzagu inal '[ ]vu]šin tärim sävinč kutlug tarugaçı čäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a çin vuu-š-[in ]P siçing [ ] abdala tayking s[an]ggıñ açı-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]gmıš-larım kađaş-larım tagay-larım yegän-lärim šabi-larım terin-lärim kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beš ažu-takı ög kañ bolmıš tınl(ı)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmıš äsar-lär t(ä)rk tavrak oşup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ aditit-inta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmıš bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[lıg yertinçü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-inča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41) bk. ögrünčä aña tärim

### **ögrünčä aña tärim**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın ažu-qa sanlı[y] [ulu]y 'äš-ä atam nomçı bilgä

küntük tay-ši açarı ńgkã yırayu bæg ögrünč-ä ana tärım artadaz [kirã]şiz taruyaçı sanggung tangyusuq vuşın uluy [ata]m sungyır taruyaçı tiličã wuşın lačın ınal bay ınal arıy qurtya tärım sulayı ınal baraq buqa sanggung [ ]lan wuşın asan qutluy wuş[in] s[ ] sävinč vuşın qıpçaq suın ši t[ ] vuşın tuymış atam tigin buq-a sanggung külüg tigin vuşın qařın-larım sävinč yanga wuşı ögü vuşın tilik toyřıl čuńgcing apay-a-larım inč buq-a taruyaçı ordu buq-a taruyaçı buşayu ınal a[ ]vuşın tärım sävinč qutluy taruyaçı čäpäk tig[in ] tigin yişnãm küräk qay-a čın vuu-ş-[in ]p sičing [ ] abdala tayking sanggung açı-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[u]miş-larım qataş-larım tayay-larım yigãn-larım şabi-larım tirin-larım quvray-larım birlã ulatı tört tuyum biş ažuntaqı ög qang bolmiş tinly-lar ärmãz yaramaz orun-larta tuymış ärsär-lär trk tavray aşup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-şti-inta ögüm qańgım örü uluy-larım [üz]äliksiz nom boşyurmiş baxşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[lïy yirtinčü-]tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-ınča tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41) bk. ögrünč-ä ana tärım

### **ögrünčä**

tınuq bg buq-a tınuq ///// quđluy bæg tınuq ögrünč-ä bu tamı-a män V'PY'X(?)-ning 'ol män ///// älig-im bitidim SUK. II (s.139 WP04.34-36)

### **ögründürtäči**

ögründürtäči atl(i)γ t(ä)ņri burxanqutınga , , yukünürbiz BT II (s.18 52-53)

### **ögrüs tämır**

tanuq bg tämır tanuq mısır qay-a bu nişan män ögrüs tämır-ning ol män yogaşiri biğidim SUK. II (s.105 Lo23.10-13) bk. ögrüz tämır

### **ögrüz tämır**

tqıyu yıl tördünč ay toquz ođuz-qa manga q////-qa ögrüz tämi<r>kä {tüş-kä} tariy kargk bolup badrun-tin iki küri tariy aldım SUK. II (s.105 Lo23.1-5) bk. ögrüs tämır

### **ögü vuşın tilik togrıl čuńçın**

adın ažun-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'aş-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši açarı [ ]NKK' yiragu bæg ögrünč-ä ana tärım artadaz [kirã]şiz tarugaçı sańguń tańgusuk vuşın ulug [ata]m sańgır tarugaçı tiličã wuşın lačın ınal bay ınal arıg kurtga tärım sulagı ınal barak buka sańguń [ ]L'N [wu]şın asan kutlug wuşı[n] s[ ] sävinč vuşın kıpčak suın ši T[ ] vuşın tugmış atam tegin buka sańguń külüg tegin vuşın kađın-larım sä[vin]č yaņa wuşı ögü vuşın tilik togrıl čuńçın apag-a-larım enč buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzagu ınal '[ ]vuşın tärım sävinč kutlug tarugaçı čäpäk teg[in ]tegin yižnãm küräk kay-a čın vuu-ş-[in ]P sičing [ ] abdala tayking s[an]ggıy açı-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[u]gmış-larım kađaş-larım tagay-larım yegãn-larım şabi-larım terin-larım kuvrag-larım birlã ulatı dört tugum beş ažun-takı ög kań bolmiş tin(ı)g-lar ärmãz yaramaz oron-lar-ta tugmış äsär-lär t(ä)rk tavrak ožup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niń adiştir-inta ögüm kańım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmiş bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[lıg yertinčü-]tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-ınča tugmak-ları bolzun BT XXVI

(s.241-242 129.35-41) bk. ögü vušin tilik toyřil čuńgčing

### **ögü vušin tilik toyřil čuńgčing**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın azun-qa sańli[y] [ulu]y 'aş-ä atam nomči bilgä küntük tay-ši açarı ńgkä yırayu bąg ögrünc-ä ańa tärım artadaz [kirä]şiz taruıacı sanggung tangyusuq vušin uluy [ata]m sungyır taruıacı tiličä wušin lačın ınal bay ınal arıy qurıya tärım sulayı ınal baraq buqa sanggung [ ]lan wušin asan qutluy wuş[in] s[ ] sävinč vušin qıpčaq suın ši t[ ] vušin tuymış atam tigin buq-a sanggung külüg tigin vušin qařın-larım sävinč yanga wuşı ögü vušin tilik toyřil čuńgčing apay-a-larım inč buq-a taruıacı ordu buq-a taruıacı buşayu ınal a[ ]vu]şin tärım sävinč qutluy taruıacı čäpäk tig[in ] tigin yişńäm küräk qay-a čin vuu-ş-[in ]p sičing [ ] abdala tayking sanggung açi-larım utpalaşiri ratńaşiri başlap t[u]miş-larım qataş-larım tayay-larım yigäń-lärım şabi-larım tirin-lärım quvray-larım birlä ulatı tört tuyum biş azuntaqı ög qang bolmış tınly-lar ärmäz yaramaz orun-larta tuymış ärsär-lär trk tavray aşup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-şti-ınta ögüm qańgım örü uluy-larım [üz]äliksiz nom boşyurmiş baxşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[lıy yirtinčü-]tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inča tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41) bk. ögü vušin tilik togrıl čuńčing

### **ögütmiş ög** Övülmüş anne.

ymä inča bilinlär ol y(a)ruk kızı ögütmiş ög arıg yel kań(ı)m(ı)z ulug elig t(ä)ńri xanı z(ä)rua t(ä)ńri äkinti yulgak özi kim k(ä)ntü ol k(ä)nig roş(a)n t(ä)ńri, ymä äkinti ölügüg tirgülgü ay t(ä)ńri, üçünč [arı]g nom kutı kim k(ä)tü ol k(a)mag nom eligi ymä sizlärkä ayu bertim TKMÖ (s.56-57 88-99)

### **öküş qay-a açarı**

bu tört sičiliy yir üzä öküş qay-a açarı yitmiş qay-a açarı ärlig bolzun SUK. II (s.64 Ex01.12-14), (s.64 Ex01.18-20), (s.64 Ex01.21-22)

### **öküz toyşil**

tanuq arpayur (?) ınal tnuq sarıy toyın tanuq öküz toyşil tanuq kánt qay-a tnuq artı ınal bu tam-ya biş-ning ikägününg ol män {.} şivsadu tutung ayıdım bitidim SUK. II (s.93 Lo10.8-13)

### **öng včir**

oom adarş-a urupa včirini xung a tip yürüng önglüg ärip köşüngü tuđar öng včir atlay tngri qızın ündürüp adarş-a urupa včirini včir-a pučiti a xung tigü ol BT VII (s.57 A.647-651) bk. adrş-a urupa včirini

### **örmiş**

///// örmiş(?) apam SUK. II (s.177 Mi31.6)

### **ötämiş (e.)**

anta [b]asa m(ä)n buyan tümän bägi-niń aтам čakırča tümän bägi anam turm[ı]ş [teg]in t[äń]rim birlä apagam ötämiş tümän bägi amrak inim tankı tümür birlä ärtmiş kiyilmiş ög kań ak-a ini kız kälın-lär-imiz ärmäz yaramaz oron-larta tugmış ärsär ozip

kutrulup ab[it]a burhan-nıñ uluş-ınta altun-lug lenhu-a-ta tugmakları bolzun BT  
XXVI (s.237 128.66-75)

### **ötükän tmir**

tanuq qarıq tanuq çavsu tanuq ötükän tmir bu tnyä biz ikägü-nüñg ol män mongol  
buqa ayıtıp bitidim SUK. II (s.148 Mi02.16v-18v)

### **ötükän (e.)**

o[glum kızı-]ım TYR'[ o]glum Q'N[ -] Q' o[gl]l[um] basa-ka oglum Y[  
] k[a]nturmiş ŝäli-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükän-kä kızım ogul yetmiş-kä kız[ım]  
karamuč-ka k[ız]ım eligi-kä kızım sımaçuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka  
o[gl]lum baça[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]ŝ (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka  
kızım baçag (P) hatun-ka bəgim [kut]admış (P) bört-kä oglum baçag-ka bəgim ödüş-kä  
kızım iliçük-kä kızım k[örk]l-ä-kä kızım äsän kunçuy-ka [ ya]gmur-ka inim P///N-kä  
oglum [ ]' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16)

### **öz b(ä)g (e.)**

o[glum kızı-]ım TYR'[ o]glum Q'N[ -] Q' o[gl]l[um] basa-ka oglum Y[  
] k[a]nturmiş ŝäli-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükän-kä kızım ogul yetmiş-kä kız[ım]  
karamuč-ka k[ız]ım eligi-kä kızım sımaçuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka  
o[gl]lum baça[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]ŝ (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka  
kızım baçag (P) hatun-ka bəgim [kut]admış (P) bört-kä oglum baçag-ka bəgim ödüş-kä  
kızım iliçük-kä kızım k[örk]l-ä-kä kızım äsän kunçuy-ka [ ya]gmur-ka inim P///N-kä  
oglum [ ]' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16)

### **öz mäñgü**

bu nişan män babi(?)-nıñ 'ol bu nişan män öz mäñgü-nıñg 'ol tanuq qıyur(?) bu  
nişan mäning 'ol bu nişan män qasım-nıñg 'ol tanuq sävinç bu nişan mäning 'ol bu nişan  
män yüşüp-i-ning 'ol tanuq äragäti(?)bu nişan mäning'ol bu nişan män yoylim tapmiş-nıñg  
'ol bu nişan män oylan mäñgü(?)-nüñg 'ol tanuq şabıy(?) bu nişan mäning'ol tanuq alı(?)  
bu nişan mäning'ol tanuq burangı(?) bu nişan mäning'ol tanuq kilinmbu bu nişan  
mäning'ol ////// bu nişan mäning'ol SUK. II (s.38 Sa17.6-16)

### **öz qana tu**

tanuq yapıçı tan<u>q abiri bu tamya tüşiki-ning ol män öz qana tu ayıdıp bitidim  
SUK. II (s.151 Mi05.9-10) bk. öz qana

### **öz qana**

taqıyü yil yitinç ay säkiz ygrmikä män toyinçoy tüşiki basıqı biz üçägü ävdä (...)  
çoyi bolmiş-qa tuymış-imiz ädgü tonga tard'u öz qana üzkinä tişip bu kün-tä öngdün-ki  
tüşiki-ning tangut-ta qıday-ta nägü ymä birimi bar ärsär toyiçoy basıqı bilmäz män tüşiki  
bilir-män SUK. II (s.151 Mi05.1-7) bk. öz qana tu

### **öz toyrıl**

bir inçgä böz birirbiz amrmasr abita tngri bu<r>xan uluşin-ta tuymalıñ män öz  
toyrıl üçgü-kä ayıtıp bititim SUK. II (s.154 Mi09.3-6)

**p(a)dwaxt(a)g t(ä)ŋri** Cevaplanmış, Manihaizmde Cevap tanrısı. Pa. pdw'xtag patwāxtag Soğd. pōw'xtq [patwāxtak]

ymä beş t(ä)ŋri y(a)rukın kuvrat(ı)glı friştilär xroşt(a)g p(a)dwaxt(a)g t(ä)ŋri, t(ä)ŋrigärü bardaçı boşuntaçı beş t(ä)ŋri y(a)rukın biz(i)ŋärü k(ä)lürdi ärsär, biz adrok adrok etip y(a)ratıp nomka kigürsüg törö bar ärti H (s.87 261-268) M I (s.13 T.II D.173b 13-18) TKMÖ (s.29 14-19)

**p(a)ntixsv(a)ri**

p(a)ntixsv(a)ri atl(ı)ğ t(ä)ŋri burxan qutınga yükünürbiz BT II (s.34 586-587)

**p(a)rđumi** < Skr. Pr̥thivī

saradevi niladeve p(a)rđumi pađumavaṭi bāgning tapıgçıları ikigü sarata kiri širi ançulayu ok y(ä)mä dişadeve birlä säkizinç bo säkiz t(ä)ŋri kızları säkiz törlüg asıglarıg berzün Diş. (s.78 498-504)

**p(a)rtnuki** Şeytanların efendisinin adı.

[ ] kişi y(ä)mä p(a)rtnuki Diş. (s.61 221)

**p(i)ratya širi** Skr. Prajñāśrī (Uyg. çev.)

y(a)rılığ üzä änatkāk til-intin uygur til-iñä p(i)ratya-a širi BT XXVI (s.63 10.1-2), (s.232 125.3-4), (s.232 126a.1-4)

**p[urna]b[adr]ı** Bir şeytan adı. Skr. pūrṇabhadra

manıb(a)drı p[urna]b[adr]ı g(o)palı satagırı [h]aymavaṭi.. pañçıkita ulatı yekler uruñutları e[r]d[ini]lig yarıkların kedip busuşlug sakınç(ı)g köñülin kök kalıkta ı[naru ber]ü yor[ıd]ılar EUDÇ (s.67 397-402)

**pağar** Yakşa'nın adı. < Skr. Bhadra

inçä k(a)ltı indre some varuni praçapadi baradivaçi išani çanđani anpi mananiki vayraçane kamaširišti kinikanta kañdaka pađar manir maniçari paranađi upapançiki satagiri haimavaṭi purnake kañdirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarınğ eligi çanaršabi çitriçiri y(ä)mä gant(a)rve ñirgaşakuti y(ä)mä mantale pañçalaganđi sumani ñirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkınçıglar çambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diş. (s.91-92 674-689)

**padm-a sanbau-a baxši** 8. yüzyılda Tibet'e gelen Hint gurusu. Skr. Padmasambhava Moğ. Badmasambau-a Tib. Pad-ma 'byuñ-gnas, guru rin-po-çhe

töpü-tä padm-a sanbau-a baxši-ni qara önglüg ärip çoy-luy yalınliy ärür BT VII (s.63 B.7-9), (s.63-64 B.16-24)

**padmavaṭi** Bir kız adı. Skr. padmāvaṭī

[takı yme padmavaṭi] kız artokrak bilge [...] tözün yavaş [...] köñülüg [...]y [...]

**pađumavaṭi** < Skr. Padumāvaṭī

saradevi niladeve p(a)rđumi pađumavaṭi bāgning tapıgçıları ikigü sarata kiri širi

ančulayu ok y(ä)mä đišadeve birlä säkizinč bo säkiz t(ä)ngri kızları säkiz törlüg asıglarıg berzün Diš. (s.78 498-504)

**pagispa** Tib. 'Phags-pa (Tib.yzr.)

pagispa bahşı-nıñ yañ-ta körüp m(ä)n puny-a-širi ävirtm BT XXVI (s.213 114.1-2)

**pañčalaganđi** Yakşa'nın adı. < Skr. Pañčālaganđā

inčä k(a)ltı inđre some varuni pračapadi baradivači išani čanđani anpi mananiki vayračane kamaširišti kinikanta kanđaka pađar manir maničari paranađi upapančiki satagiri haimavati purnake kanđirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi čanaršabi čitričiri y(ä)mä gant(a)rve đirgašakuti y(ä)mä mantale pañčalaganđi sumani đirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkinčıglar čambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diš. (s.91-92 674-689)

**pañčalakuri** Bir şeytanın adı. < Skr. \*Pañčālakurī

šaravadi himavati pañčali pañčalakuri y(ä)mä ulug čog yalınlig bo yäklär küzädzünlär Diš. (s.84 584-586)

**pañčali** Bir şeytanın adı. < Skr. Pāñčāla

šaravadi himavati pañčali pañčalakuri y(ä)mä ulug čog yalınlig bo yäklär küzädzünlär Diš. (s.84 584-586)

**pañčašike** Bir Gandharva adı. < Toh. A Pañčaśikhe < Skr. Pañčaśikha

ötrü tükäl bilgä biliglig t(ä)ngri t(ä)ngrišisi burhan bo nomlug y(a)rılıgıg y(a)rılıkatukda t(ä)ngrilär eligi hormuzta t(ä)ngri vayširavane m(a)harač gantarve ogli pañčašike mahišvari t(ä)ngri kuvragı birlä takı y(ä)mä ontun sıngarkı lokađatıulardın kälmiş t(ä)ngrilär luular yäklär talım k(a)ra kušlar gant(a)rvelar yäklär rakšaslar vaymanuke t(ä)ngrilär ulug küčlüg küsünlüg kayu yäklär t(ä)ngrilär ärsär kamagun artokrak ögrü(n)čülüg sävinčlig yetilmiş köngüllüg boltılar Diš. (s.95-96 729-742)

**pañčiki** Bir şeytanın adı. Skr. pañciķa (EUTS).

satagiri xaimawađi pañčiki-ta ulatı yäklär urugut-ları ärdini-lig yarıy-ların kädip bosušluy saqınčlıy köngül-in kälip //lıy-ta inaru bärü yoridı-lar UIV (s.694 A. 300-303)

**pañčiki** Sekiz büyük şeytanın üçüncüsü. Skr. paramānu

satagırı haymavati pañčikit[a] ulatı yekler uruñut[lar]ı [erdi]nilig ya[rıkla]rın ked[i]p busušlug sak[inçlıg köñülin] ke[lip...] lyğ t' inaru berü yoridılar ötrü ç[aş]tan[ı] [élig] beg ko[r]kinçsız köñülin rakš(a)s[ka] [yakın kelip er]ti EUDÇ (s.64-65 364-369), (s.67 397-402)

**pañđaraki** Ejder kralının adı. < Skr. Pāñđaraka

arıg silig aš içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yašanglar varuni patalıpuťurta sankaš balıkda aparačite lank balıkta čanđani yäk đartalome yäk suđrašan balıkda kalmašapadi vanči ulušta subarme ulušta aparačite šilabađre yanpur ulušta uçayan ulušta nađaki parapundarı ulušta pañđariki d(a)rmapali gatarkut ulušta pračapap ulušta araši



yäk mahagirase kašmir ulušta varti ulušta pandaraki yäk kati yäk magat ulušta učayan ulušta kapili yäk nađaki ančulayu mačur ulušta čampay ulušta račabadre purnabadre kadan kánt ulušta šurparak ulušta širibađari kamag ulušta nandake inča k(a)lti Diš. (s.88-89 632-651)

### **pańta–alankir**

pańta–alankir atl(i)γ t(ä)ngri burxan-qutınga ,, yčkünürbiz BT II (s.39 803-804)

### **paranađi** Yakša'nın adı. < Skr. Prañāda

inča k(a)lti indre some varuni pračapadi baradivači išani čandani anpi mananiki vayračane kamaširišti kinikanta kanđaka pađar manir maničari paranadi upapančiki satagiri haimavati purnake kanđirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi čanaršabi čitričiri y(ä)mä gant(a)ve đirgašakuti y(ä)mä mantale pańčalaganđi sumani đirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(i)g yäk bo yäklär ulug korkinčiglar čambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diš. (s.91-92 674-689)

### **patar anant** Sanskritçe Bhadra tekabül eden şekil.

qağlarımız mäni açarı βardu/βandu açarı bäg yegän açarı ayı tükäl silig ayı on βartar yegän ..... pışı (bisi?) qatun qul yegän qut yegän patar anant darm βatz (βataž?) açarı sıntsi açarı bəgsig qulčor qut yegän qutı (qoylı?) yegän qul bars qatun seβig ○○ xumar ○○ ○○ qamay qa qadaš in eči ataylarımız közünür MO. (s.6-7 1.10'-18') BT XXVI (s.158 71a.12-19)

### **patar palı bodisaβat** Skr. Bhadrāpāla

patar palı bodisaβat .. tüzün qolulayur bodisaβat .. kertgünč biliglig bodisaβat yoq quruγ ellig atlıγ bodisaβat .. bögülüg lenxua bodisaβat .. yaruq čäčäk bodisaβata yegädmiš biliglig tuy täñri bodisaβat ürüg amal yiltiz-lig .. küsänčig bilgä bodisaβat yıparlıγ yaña .. bodisaβat ärdäni čäčäk bodisaβat .. ortun ornaylıγ bodisaβat yoriγın tıda yoriγur bodisaβat .. qurtulmaq tözlüg bodisaβat .. bu altı yegirmi bodisaβat-lar alqu tüzü tüzün .. mančuširi [...] bodisaβat ..... MO. (s.23 2.26-39)

### **patmawati** Kız adı (EUTS).

ymä ärtmiš ödün šakimuni burxan bodistw yolınta yoriγur ärkän patmawati atly qız ärdi UIV (s.702 B. 45-47), (s.702 B.56-57)

### **payñi**

bi<r>ginča bar yoq bolza-män mäning samdukü-täki pay-ñi bilä tngi[=täng] ulüş-lüg yarım ängiz yir-tä mnga tägär bolük ulüş-lüg yirim biršün SUK. II (s.98 Lo15.7-11)

### **payışpa baxši** 24 Gurudan 24.sü. Tib. 'Gro-mgon 'Phags-pa Blo-gros rgyal-mchan

munung ulalu kälmiš baxši-ları ärsär včir-a dari včirapani sarxapa nagarčuni šavaripa luyupa darikapa včir-a-ganti-pa kurmapada čalandar-a-pa kirašna-čary-a-pa guxapa vičay-a-pada tilopa naropa abakirti vagišvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxši uluy saskau-a baxši irčibsun baxši saskau-a pantit baxši payışpa baxši bolar ärtür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.46 A.355-356), (s.62 A.757-765)

**pdw'xtg täñri**

ün ašnuqı ög täñri saß ašnuqı-ı xormuzta täñri ögrüncü eštürügli-i ašnuqı wišparkar täñri yörüg ašnuqı-ı kün täñri bilgä bilig ašnuqı ay täñri kertü ašnuqı kani rošan täñri amranmaq ašnuqı tın tura täñri kertgünmāk ašnuqı yel täñri tükällig ašnuqı yaruq täñri tataylıy ašnuqı suß täñri särinmāk ašnuqı ot täñri amıl yaßaß ašnuqı fri-rošan täñri tüz köñüllüg ašnuqı ßam täñri suysuz yazuqsuzda ašnuqı-ı 'xşyşpt täñri tükäl urunçaqlıy-ašnuqı kök täñri xanı ögdiir ašnuqı wşyny täñri bulunč ašnuqı täglätgüci täñri alqıß ašnuqı yer täñri xanı ögmāk ašnuı xrwštg täñri üdrülmiß bulunč ašnuqı pdw'xtg täñri yaruqtan ašnuqı küçlüg täñri yaruq ašnuqı uluy nomqutı qamayān tükälliglār ol MO. (s.39-40 5.27-46)

**pıßı (bisi?) qatun**

qañlarımız mäñi açarı ßardu/ßandu açarı bāg yegān açarı ayı tükäl silig ayı on ßartar yegān ..... pıßı (bisi?) qatun qul yegān qut yegān patar anant darm ßatz (ßataž?) açarı sıñtsi açarı bāgsig qulčor qut yegān qutı (qoylı?) yegān qul bars qatun seßig ○○ xumar ○○ ○○ qamay qa qadaß in eçi ataylarımız közünür MO. (s.6-7 1.10'-18')

**pıßı hatun**

pıßı hatun kul y(e)gān kut y(e)gān p[ata]r an[an]t(?) d(a)rm v(a)tz açarı si[ñ]tsi açarı bāgsig kulčor kut y(e)gān kutlı y(e)gān kul bars hatun s(ā)vig humar kamag ka kadaß in(i) eçi ataylarım(ı)z közünür azunta igs(i)z togas(ı)z ärmäki bolzunlar BT XXVI (s.158 71a.12-19)

**piğiri Skr. ?**

nätägin birgärü tözün maytrı bodisatav täñrim tözün maytrı-y-a ilki-tä qılmiß buyan-larñiz-qa edi piğiri (?) täñri qut qolsar indirānil ärdini eğiglig iđoq bo tuşığ eğilti BT III (s.65 913-919)

**pinbat aß**

pinbat aß atly çapak xu-a önglüg ärip pinbat aß tuğar noß rasiyañ-liy yaymur-uy yayığu turur-uy munı üzä kök qalıy-iy toşyurup tapınurbiz BT VII (s.40 A.197-200) bk. raça vçirini, tatıy vçir

**piñduñg**

basa qoço il bāgd-läringä añçaşı-lar-qa şazın ayyuçi-qa şazın uluy-larına il-kä bodun-qa quvray-qa alqu tınlı uyuş-inga aınta basa baxşim uluy-um kāv baxşi-qa mäñiñ öz bodum-qa kişim-kä oylan-larım-qa basa äsän toyriñ turmiß tutung aday tutung ögrünč qiz başaq-a başlap uruy-qa qadaß-qa buyan-i tägzün tip mäñiñ pağir-ta şükün-tä qaşyañmiß nägü kim-ni satıp yulup qoço-taqi aday tutung-nung piñduñg atly qırq yaß-liy qığay oylan-ın nom bitig bilir üçün toquz ystuy çao birip yulup altım SUK. II (s.130 Em01.2-9), (s.130 E01.12-14), (s.155 Mi10.1-3) bk. piñtung

**piñtung**

luu /// säkizinč ay altı otuz-qa män aday tutung-qa yunglaq-liq çao krgäk bolup piñtung atly qığay är qraşaş-ım-ni şivsıy tayşi-qa (.....) (...) toquz çao yastuy-qa toyuru

satdīm SUK. II (s.51 Sa24.1-3) bk. piṇḍuṅg

**pipalayani** Skr. Pippalayana

anı üçün ol oğ(ul)uğ pipalayani tip tiyürler erdi Maitr. (s.113 56.3-4)

**pirabavati** 24 Yoginīsten 3.sü. Skr. Prabhāvātī Moğ. Pr-a-bha-vā-dī

.....i ärsär töpü pulliramalaya atly orun-ta kaṅta-kapali birlä piračanti sač tägšincük čalındar-a atly orun-ta maxakangkala birlä čaṅta-akš-a ong qulyaq ottiyana atly orun-ta kangkla birlä pirabavati ängsä arbuda atlay orun-ta vikatadamštiri birlä max-a-ñasi bo kišidir BT VII (s.33 A.35-41), (s.54 A.542)

**piračanti** 24 Yoginīsten 1.si. Skr. Pracandā Moğ. Pr-a-čaṅḍi Tib.Rab-gtum-mo

.....i ärsär töpü pulliramalaya atly orun-ta kaṅta-kapali birlä piračanti sač tägšincük čalındar-a atly orun-ta maxakangkala birlä čaṅta-akš-a ong qulyaq ottiyana atly orun-ta kangkla birlä pirabavati ängsä arbuda atlay orun-ta vikatadamštiri birlä max-a-ñasi bo kišidir BT VII (s.33 A.35-41), (s.54 A.539)

**pirağakabut** Pratyeka-Buddha. ~ Skr. pratyekabuddha

piradakabut dintar-qa tušmaqi üzä bašđinqi boldi BT XIII (s.108 15.47-48) bk. pratikabud, pr(a)tikabut, pradikabud, prtikabut

**pirsanči** Kośala kralı. Toh. A Prasenaji < Skr. Prasenajit

anda munda tiläp tapmamiš-siy bolup boduñ bägi pirsanči elig-kä tidiy-siz-in tilägükä öđüngäli bardı-lar BT III (s.38 234-237), (s.38 238-240), (s.44 365-366)

**pirty-a-kuda** 24 Gurudan 18.si. Skr. Prajñākūṭa

munung ulalu kälmiš baxši-ları ärsär včir-a dari včirapani sarxapa nagarčuni šavaripa luyupa darikapa včir-a-ganti-pa kurmapada čalandar-a-pa kirašna-čary-a-pa guxapa vičay-a-pada tilopa naropa abakirti vagišvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxši uluy saskau-a baxši irčibsun baxši saskau-a pantit baxši payıspa baxši bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

**piryangkare** Bir Bodhisattva'nın adı. Skr. Priyaṅkara

inča kaltı piryangkare atl(i)g bodis(a)t(a)v ärkän bir šlok nm üçün iki yası ban ıgač [i]kin ara ätözin (P) bāk kavlayu sika tutup (P) altırar y(e)g(i)rmi tsun (P) uzun beš yüz tämir talgok-larıg ätözintä boduyu tokıgalı braman-larka buši berdi BT XXVI (s.83 17.102-109) bk. piryangkari, priangkari

**piryangkari** Bir prensin adı (EUTS).

inča qlti piryangkari atly bodistv ärkän bir šlok nom üçün iki yası ban iyač [i]kin ara ät'özin bk qavlayu sıqa tutup altı-rar ygrmi tsun uzun biš yüz tämir talyuq-larıy ät'özintä boduyu toqıyalı braman-larqa buši birdi BT XVIII (s.74 V102-109) UIII (s.49 T.III,M.84-35 5) bk. priangkari, piryangkare

**pr(a)tikabut** < Skr. pratyekabuddha

[ (P) bodisatav čašaputı] ulatı arhant pr(a)tikabut č(a)hšaputı BT XXIX (s.88 155), (s.106 277-279), (s.110 298-299), (s.122 384), (s.122 385), (s.172 751) bk. pratikabud, pirađakabut, pradikabud, prtikabut

**pr(a)tinakšit k(a)rmavazike** Skr. Prajñārakṣita (Uyg. çev.) Karmavaśika

kop kamag šast(a)r-larag koduru uka y(a)rlık[a]-daçı vaybaš šastarlar(a)g arsayan içmiş aryaç(a)ntre bodis(a)v(a)t k(ä)ši açari änätkäk tilintin tohri tilinčä yaratmış pr(a)tinakšit k(a)rmavazike tohri tilin[tin tü]rk tilinčä ävirmiş maitri[samit] nom b[iti]gdä maitri bodis(a)v(a)t-[niŋ] toyin [b]olmak atl(ı)g ikinti i [ülüş] tükädi BT XXVI (s.184-185 83a.1-10)

**prabangkari** Toh. A/B (?) Skr. Prabhaṅkara

taķı y(e)me k(a)ltı neteg amita-ayusı atl(ı)ğ t(e)ngri burķan viçay-a prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan sinħa-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burķan tasa-prasi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan samantaprabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan suvastiki atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burķan alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burķan darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan d(a)rmadivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan supravi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan raçabraħmi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan udarani-ti atl(ı)ğ t(e)ngri burķan-ta ulatı O muni munçulayu öngre ertmiş ayağ-ka tegimlig büğü biliglig burķan-lar k(a)ltı neteg öngre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginçülük tüş etö'z-li b(e)lgü-rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymak burķan ķutın bulu y(a)rlıkamış-ların körkütü y(a)rlıkap nom-lug tilgen evirip ülgü-süz sansız tınl(ı)ğ-larığ özçuru ķut-ğaru y(a)rlıkadı O-lar y(a)rlıkayur-lar y(a)rlıkayur-lar erser ançulayu oķ m(e)n y(e)me ķutrulmak küsüş-lüg t(e)ngrim kamağ tınl(ı)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürgülüksüz üsdünki yig tözgerinçsiz edgü-lerig egsük-süz tükel bütürgeli udaçı bolayın tip munçulayu yangın kılmış buyan edgü kılmış-ların evire ķut ķolmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-175.3)

**prabangkoşi**

prabangkoşi atly burxan qutınga yükünürmn UI (s.32)

**praçapadi** Yakşa'nın adı. < Skr. Prajāpati

inčä k(a)ltı inçre some varuni praçapadi baradivaçi işani çandani anpi mananiki vayraçane kamaşirişti kinikanta kañdaka pağar manir maniçari paranaği upapançiki satagiri haimavati purnake kañdirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi çanarşabi çitriçiri y(ä)mä gant(a)rve đirgaşakuti y(ä)mä mantale pañçalaganđi sumani đirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkinçıglar çambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diş. (s.91-92 674-689)

**pradikabud** < Skr. pratyeka-buddha

inçip pradikabud-lar ärtür UAT (s.202 539) bk. pratikabud, pirağakabut, pr(a)tikabut, prtikabut

**pramotadi** Batı pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. ?

lakişmandi şirimandi y(ä)mä yaşovați yaşodari sukhiseni pramotadi some

somavyadi atl(1)g bo säkiz t(ä)ngri kızları säkiz törlü[g a]sıglarıg berzün Diş.  
(s.72 396-401)

**prañati** Eski bir Buda ismi. Skr. prañāda Toh. A prañate

purñi atly tñri burxan-niñ .. ançulayu ymä kauñdiñi apraçiti .. hitayşi .. ratnaşiki.. ..  
prañati .. artadrşi .. yaşotari .. añuruti .. suñitri-ta ulatı burxan-lar-niñ qutınta buyanınta bo-o  
magat uluşdağı adası tudası kitzün tariqzun TT X (s.20 T I D-2.227-234)

**prasenaji** Kişi adı. Skr. prasenajit

burhāndā yeg uhkitmāhḡ nomtā yeg uhkitmāhḡ bhursūnlārđā yeg uhkitmāhḡ  
prasenaji elig yānlog yeg ėrmāz TT VIII (s.54 H.2)

**pratikabud** Pratyeka-Buddha. ~ Skr. pratyekabuddha

ol köni yoriytaqı-ča burxan [pratikabud] arxant üç qutuı bultaçı bo [[ ]tra  
ädgölük]-lär-kä tıdıy qıltaçı burçin-đ[urup köñ]gül-lär-in bulıanturdaçı boltum BT  
XIII (s.97 13.85-89) bk. pıradakabut, pr(a)tikabut, prtikabut, pradikabud

**Pratyapati** Bir Buddha adı.

çın kertü savlıg siz pratyapati t(e)ñri teg AY. VII (s.168 828-829)

**pratyarakşit** Uygurca eserin çeviricisinin adı. Skr. Prajnaraksita

içtin singar burқан nomın taştın singar sekiz vit- -yasatan şastarlarag adırtlayu uq- -  
taçı agnidiş uluşta toğmış aryaçntr bodisvt kşi açarı entkek tilint(in) tohrı tilinçe yaratmış il  
balıqda toğmış pratyarakşit kşi açarı tohrı tilintin türk tilinçe evirmiş maytrı(si)m(i)t nom  
bitigde maytrı) (burқан) ... biş (otuz)unç (bölük) Maitr. (s.160 87.13-22) bk.  
prtyarakşiti, prtyarakşit, prtirakşit, prtnayarakşit

**prçapati xatun**

ötrü arası prçapati xatun oy(u)lınñin adırılmaqlı ämgäkin UIII (s.47 T.II,S.89 27-  
28)

**priangkari** Bir prensin adı (EUTS).

(uluı ilig /// man)ga äd tvar krgäki (yoı birök) oy(u)li priangkari tigin (mäning  
savı)mça qılsar timin ok (burxan)lar niñ ayır satıylıy nomın nomlayur mn UIII (s.47  
T.II,S.89 23-27) bk. pıryangkari, pıryangkare

**prstaka** Bir iblisin adı. < Skr.?

çoglug yalınlıg küçlüg danike danadati y(ä)mä miçukamala prstaka ulug çoglug  
yalınlıg bo yäklär [ka]lın süül[ü]g ulug küçlügl[är ög kang ka kadaş] kuvragları birl[ä]  
bul[u]ngdın yingakdın küzädz[ün]lär Diş. (s.66 317-323)

**prtikabut** < Skr. pratyekabuddha

nä[ñ] adın arhant-lar prtik[abut]-lar nomın äşidmāz yıdlamaz BT XX (s.102  
0620-0621) bk. pratikabud, pıradakabut, pr(a)tikabut, pradikabud

**prtirakşit krmavaziki** Uygurca eserin çeviricisinin adıPrajnarakşita Karmavaşika. Bu  
herhalde kendisinin rahip olduktan sonraki aldığı bir ad olsa gerek. Skr. Prajnaraksita

vaybaş şastarlarag arsayın içmiş aryaçntri bodisvt kşi açarı entkek tilintin tohrı  
tilinçe yara--tmış prtirakşit krmavaziki tohrı tilin(-tin) (tü)rk tilinçe evirmiş maytrı(-simit)

nom bitigde maytrı bodisvt(-ning) toyın bolmaq atlıg ikinti (ülüş) tükedi Maitr. (s.68 19.48-55) bk. prtyarakşit, prtyarakşiti, prtyarakşit,prtnayarakşt

**prtnayarakşt** Uygurca eserin çeviricisinin adı. Skr.Prajnaraksita

Maitr. (s.85 34.14-21) bk. prtyarakşiti, prtyarakşit, prtyarakşit, prtirakşit

**prtyarakşit** Uygurca eserin çeviricisinin adı. Skr. Prajnaraksita

(alk)u şastrlar boşgunmiş vayba(-j)iki aryaçantri bodisvt kşi (aça)rı enetkek tilintin toh(rı) (tilin)çe yaratmış prtyarakş(it) (açarı) tohrı tilintin türk (tilinçe) evirmiş maytrisimit (nom) (bi)tigde igil kerti kişiler ... kiçig tamuluğ etüzleri(n) ... /// atlıg yigirmiş (ülüş) (tükedi) ... Maitr. (s.123 63.40-49) bk. prtyarakşit, prtyarakşiti, prtirakşit,

prtnayarakşt

**prtyarakşiti** Uygurca eserin çeviricisinin adı. Skr. Prajnaraksita

Maitr. (s.90 38.50-57) bk. prtyarakşit, prtyarakşit, prtirakşit, prtnayarakşt

**pṭmavati** < Skr. padmāvati (Kız adı. EUTS)

bu muntay ol pṭmavati qız rati tngri xatun-ınga oxşatı artuqraq oylayu qop ädgü-kä tükäl-lig ärip üz-üksüz öd-lär ///qa ariti qanmaz ärt[i] Das. (s.154 1291-1295), (s.156 1304), (s.158 1322-1324)

**pukiñg**

taqıyu yıl törtünç ay säkiz yangıqa manga liv taypu-nung oylı kovçü-kä yunglaq-liq kümüş krgäk bolup pukiñg atly är qara-başımin kingsun ayay-qa tägimligkä yiti älig stır yarmaq kümüş-kä toyruru tomlıdu satdim SUK. II (s.45 Sa21.1-5), (s.45 Sa21.8-10), (s.45 Sa21.20-22), (s.45 Sa21.24v)

**pundarika** Güney yönünde 8 tanrı kızından birinin ismi. < Skr. Puṇḍarīkā

animişa muktakeşi pundarika tilotame ekarakşa nantika sita karşna y(ä)mä säkizinç bo säkiz t(ä)ngri kızları [sä]kiz törlüg asıglarıg berzün Diş. (s.65 300-304), (s.88-89 632-651)

**punya širi** Skr. Puṇyaśīr (Uyg. çev.)

kenki karmau-a bahşı-nıñ yaratmış bo sadana-nı sapdati açarı katın yalvaru ötünmiş-kä m(ä)n punya-a širi ävirü tägintim BT XXVI (s.209 111a.1-5), (s.213 114.1-2) BT VII (s.46 A.355-356), (s.66 B.99-103)

**punyapratiki** Eski bir Buda ismi. Skr. puṇya/ ?

.. bagirati anğirasi ... punyapрати-ki-ta ulatı // burxan-nıñ ymä küçintä küsünintä magat uluştaqi qadıy-ları qalisiz tariqzun kitzün TT X (s.20 T I D-2.244-248)

**punyavatr** [ ]

[män agduk umaz] (P) bitgäçi k[oç](?) [ ] (P) bahşım punyavatr (P) [ ] Y(P) bağ-niñ b[uya]n [ ] k]örüp s[ıng]ay alp arslan küsüş-lär[in]gä bitiyü täginmiş BT XXVI (s.154 67b.1-5)

**puranı** Skr. Purana

puranı ulatı azag nomluğlar sözleyürler Maitr. (s.93 41.13-14), (s.103 49.24), (s.104 50.14-21) bk. purani

**purāṇi** Bir bilge adamın adı. Toh. < Skr. pūrāṇi

purāṇi tirdi başlap başlap braman-lar ir[i]g(?) pun baqir-ča ymä idi kargäk-i bilmädin burxan baxšimiz-niñ tıtsi-liy quvray-i[-niñ] bulıd-tin ünmiş ay täñri täg çoy-luy yalin-liy ayır bulmiş-lariña küniläp kök qalıy-larin-tin küni-lig boz buryır-a bulıd-lari örläyü adı ködrülmiş-lig kün täñrig anitiyağ-liy araxu-qa sinjirgölük al altay-larin saqınu ayıy saqınç-liy šmnu täñri-tä taqı artoqraq eyin idäri alqo üd-lär-tä oq yiq körü yoriyur-lar ärti BT III (s.34-35 152-166) bk. purani

**puranpurabi** Skr. Puranprabha

tağı y(e)me k(a)ltı neteg amita-ayusı atl(ı)ğ t(e)ngri burқан viçay-a prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан sinğa-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burқан tasa-prasi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан samantaprabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан suvastiki atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burқан alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burқан darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан d(a)rmadivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан supravi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан raçabrahmi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан udarani-ti atl(ı)ğ t(e)ngri burқан-ta ulatı O munı munçulayu öngre ertmiş ayağ-ka tegimlig bügü biliglig burқан-lar k(a)ltı neteg öngre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginçülük tüş etö'z-li b(e)lgü-rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymaq burқан kutın bulu y(a)rılıqamış-ların körkitü y(a)rılıqap nom-luğ tilgen evirip ülgü-süz sansız tınl(ı)ğ-larig özguru kut-ğaru y(a)rılıqadı O-lar y(a)rılıqayur-lar y(a)rılıqayur-lar erser ançulayu oq m(e)n y(e)me kutrulmaq küsüş-lüg t(e)ngrim kamağ tınl(ı)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürgülüksüz üsdünki yig tözgerinçsiz edgü-lerig egsük-süz tükel bütürgeli udaçı bolayın tip munçulayu yangın kılmış buyan edgü kılınç-ların evire kut kalmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-175.3)

**purnabadre** Bir iblisin adı. < Toh. B Purnabhadre < Skr. Purnabhadra

arıg silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkätägi sizlär uzun yaşanglar varuni pataliputurta sankaş balıkda aparaçite lank balıkta çandani yäk çartalome yäk suğraşan balıkda kalmaşapadi vançi uluşta subarme uluşta aparaçite şilabadre yanpur uluşta uçayan uluşta nağaki parapundari uluşta pundariki d(a)rmapali gatarkut uluşta praçapap uluşta araşı yäk mahagirase kaşmir uluşta varti uluşta pandaraki yäk kati yäk magat uluşta uçayan uluşta kapili yäk nağaki ançulayu maşur uluşta çampay uluşta raçabadre purnabadre kadan kánt uluşta şurparak uluşta şiribağari kamağ uluşta nandake inča k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651), (s.91 668-673)

**purnabtri** Sekiz Yakşa kumandanlarından biri. Skr. Purnabhadra

(eksik kısım) (köng)üllüg savın manibtri (pu)rnabtrika inçe tip t(i)di Maitr. (s.57 11.20-21), (s.57 11.27-28), (s.57 11.33-34), (s.60 13.10-13), (s.61 13.35-36)

**purnake** Yakşa'nın adı. < Toh. B Purnakke (?) < Skr. Purnaka

inča k(a)ltı indre some varuni praçapadi baradivaçi işani çandani anpi mananiki

vayraçane kamaširišti kinikanta kaṇḍaka paḍar manir maniçari paranaḍi upapançiki satagiri haimavati purṇake kaṇḍirakovinḍi gopale yāḱ atavake yalnguklarning eligi çanaršabi çitriçiri y(ä)mä gant(a)rve ðirgašakuti y(ä)mä mantale pañçalaganḍi sumani ðirgi yāḱ kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yāḱ bo yāḱlär ulug korkinçıglar çambudivipta orna(n)mıšlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diš. (s.91-92 674-689), (s.79 517-522)

**purṇaki** Skr. Purnaki

anta ötrü vayşarvan maḥaraçning üç uluğ küçlüg inañç buyruğ-ları erti .. sadagari hymavati purṇaki bular Maitr. (s.50 7.4-8), (s.50 7.8-11), (s.52 8.1-5), (s.53 8.47-49)

**purṇe** < Skr. pūrṇa

užik-indä <purṇe>arxant yaradmıš ymä tep/temiš (çince yazı) sangida-piryayipat šasdr-iy ayay-qa tägimlig šaripudre arxant yaradmıš ärür UAT (s.326 2115-2118) BT XXV (s.100 762-764) bk. purnı, purni, purunı

**purnı** Skr. Purna

dya(n)... baş ağrağ iginte oz(ğurup)... purnı atlıg tirtiler // -... yarlıkap vaysuçik atl(iğ ig)-te ozğuru yarlıqadı Maitr. (s.48 5.41-45), (s.51 7.32-37), (s.149 81.2-7), (s.149 81.8-10) bk. purunı, purni, purṇe

**purni** Eski bir Buda ismi. Skr. pūrṇa

purṇi atly tñri burxan-niñ .. ançulayu ymä kauṇḍiṇi apraçiti .. hitayši .. ratnaški.. .. praṇati .. artadrši .. yašotari .. aṇuruti .. suṇitri-ta ulatı burxan-lar-niñ qutınta buyanınta bo-o magat uluşdağı adası tudası kitzün tariqzun TT X (s.20 T I D-2.227-234) bk. purṇe, purnı, purunı

**purunı** Skr. Purna

ötrü purunı arḥant ayasın qavş-urup tükel bilge maytrı burqan-ning çkr lakşanın itilmiş adaqınta yinçürü yükünüp inçe tip ötünür Maitr. (s.149 81.14-17), (s.149 81.20-22), (s.152-153 82.59-62) bk. purnı, purṇe, purni

**purvaşat** < Skr. Pūrvāśadhā

anurat ç[ayas]t [mula?] purvaşat ançulayu [y(ä)mä udar]şat bi[t]i şiravan adın y(ä)mä ulug k[ü]çlüg w(a)hş[i]klar bolar Diš. (s.69 359-363)

**pusartu sinqay qy-a**

bu savda tanuq qu/////n tnuq tongqaa sngun körüp oluruçi inim bütür bu tamya män adiy tarxan-niñ oylum qaramuq-ning ol alyuçi-qa birgüçi-kä inçgä ayitip män pusartu sinqay qy-a bitidim SUK. II (s.4 Sa01.15-19)

**puşpam vçirini** 16 tanrı kızının dokuzuncusu. Skr. Puşpā Moğ. Busbi, çeçeg Tib. Me-tog-ma Uyg. Xu-a çäçäk

puşpam vçirini vçir-a puçiti a xung vsir-liy tngri qizi ärür BT VII (s.39 A.176-177), (s.56 A.634-637) bk. xua çäçäk



**pušya**

pušya-atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yükünürbiz BT II (s.30 414-415)

**PW(.)L(.)R bo<r>luqči**

tanuq PW(.)L(.)R bo<r>luqči tanuq kišäčük bu tamya män bolmiş-ning ol män yam-čur tu ayıdıp bıdıtım SUK. II (s.92 Lo09.6-9)

**pwnyxny qapaq** <Tam güç> anlamı dahilinde Soğd kökenli kişi adı.

yemä el ötükän ....l..... entiri biz ekkün törümištä qara bulıt örlän-tük-tä qaralay toyan tüpin-tä boz bulıt örläntük-tä bozluy toyan tüpin(tä) ilki ögümüz etmiş yayru qamayun yaratmış täñri taβyač xan täñri uyyur xan yarlıyına men yaramış inanč totoq bašin ulatı m'wk' tiräk uluy sañun manyaq čor yoxnan tegin toydı qapaq apa yegän pwnyxny qapaq ädgü yegän uqmaz čor topulyaq š'k/sng škry borluq it+yegän yoxnan māxu+čor bu qamay yalaβačlar bu qutluy šaču qa kirdimiz MO. (s.84-85 15.1-15)

**qalimdu inal**

anin amtı öngin öngin bir uç-luy köngülün bir tæg bir ämgäk-lig siqiQ|liγ|lar birlä biš tilgänim(i)zni yirkä tägürüp ,, biz qalimdu inal il kälmiş t(ä)ngirim birlä ,, bökünki kün üzä yirtinčü|nüng uluy ädgü ögli y(a)rliqančuči|i köngül|lüg qang-lar|inga umunup inanip yükünürbiz BT II (s.45 1016-1025)

**qalimdu totuq**

da ,, isig yiilig tamuda ot qusdači tamuda ,, muntada ulatı ülgüsüz sansız uçsuz qädiysiz tirin kuvrayta ulatı tamular bökün yUKärü ämgäk tägindäči tınl(i)γlar üçün biz qalimdu totuq il kälmiş t(ä)ngirim birlä ,, bökünki küntä tuyunmaq kongülning küči üzä tolپ yirtinčününg ädgü ögli y(a)rliqančuči kongüllüg qanglarınga umunup inanip ,, yükünürbiz BT II (s.35 622-632), (s.39 775-786), (s.48 1101-1106)

**qalimdu**

küskü yıl //// ay //-----qa manga //----- böz krgäk bolup bulat-in yuz böz alip män qalimdu-ning kiši-tin ulam sağyın almış tulat adliγ küngüm-ni toyuru tomlıdu sağtım SUK. II (s.53 Sa25.1-7), (s.53.Sa25.7-10), (s.53 Sa25.16-18), (s.53 Sa25.19-22) bk. qlimdu

**qan toyin tutung**

-ning yaqa-si män //(.)ok(.) kumüş yol-ınta basa bitig-siz altı ülüš-tä tägmış 'är qul küng yol-ınta yänä tigin-ning kän-tin yinä qay-a-qa yañtut bolmiş nägü kim yol-ınta sävinč buqa munta yoq ärsär //// biz bilirbiz timiş yol-ınta ini-lärim uur qy-a küvaz yulay birlä basačuq tutung satmiday açari yavlaq öz açari qan toyin tutung qodaña anant tutung tükäl-ä 'äsän buqa šilastı atly bæg başlap uyyur uruy qadaš ükzintä sözläšip atamız-ning ülüš bitig-ındäki-čä nägü-sin kim-in tapšura birip munün taš yiri-ning suvi-ning yaqa-siŋga yänä iki bölük bu bitig-täki tvar-qa tutup on tamya büdün kümüş yastuq-i bir yurüng toyin atly açari oylñ 'älig(?) -tä birip otuz yaš-tin altın ygrmi yaš-tin üstün orđun är äbci iki qabaš iki at iki ud birlä munča tvar-ni uur qay-a başlap ini-lärim-kä birip öz köngül-üm bolup yarašip // //(.) ymä vap-ča yangla-ča nägü m-ä čam črim bar ärsär qodup bu bitig-ni birtim SUK. II (s.142-143 WP06.2-23)

**qan toyin**

tnuq ingä tnuq qan toyin bu tmya mning ol män qaysin ayitip bitidim SUK. II (s.134 WP01.21-23)

**qančuq**

qoyn yil aram ay bir yangıqa män qara-nıng yig bürt yunglıq-liq tvar krgäk bolup aŋın birgüm yoq üçün kiŋin qırata qazı kitrin(?) -tä içim qančuq bilä tüz ülüş-lüg iç[=üç] šiŋ yirim atı qutluŋ taş-qa toŋuru tomlıdu sađım SUK. II (s.6 Sa02.1-5), (s.160 Mi16.5-6), (s.163 Mi19.9-14) bk. Qančuŋ

**Qančuŋ**

içim Qančuŋ bilä tüz ülüşlüg ..... SUK. I (s.III[46] III 4) bk. qančuq

**qantur sangun**

/////// -qa manga qantur sangun ////////// krgäk boltı SUK. II (s.44 Sa20.1-2), (s.44 Sa20.7-8)

**qanturmiş toyril**

it yil ikinti ay toquz yangıqa män qanturmiş toyril kadirä-kä birmiş asiy-liŋ biş stir kümüş-üg tükäl altım SUK. II (s.152 Mi06.1-3), (s.152 Mi06.7-8)

**qanturmiş**

bu oq yir-ning tipmsay (?) tay-pukü ögän qitiy-in-ta yazı kiçig-tä bir uluŋ atiz bir qansan (?) birlä tanuq qulunçung tutung [=totoq (?)] tanuq taz tanuq qanturmiş tanuq abiçuq SUK. II (s.8 Sa03.19-22)

**qar ärdäm mal** Adamın adı.

yemä biziŋä ayayuluq ayırlayuluq täg miŋ ögmäkkä tümän alqamaqqa tägimlig ayaylay tüzün ädgü atı qar ärdäm mal qutiŋa taŋquş ärdäm ögä esängümüz yıraq yerdän üküş köñül ayıtı ıdur biz MO. (s.143-144 28.1-6)

**qar çor** Adamın adı.

silig qar çor yazır-dın iraq yerdän yayuq köñlin isinü amranu esängü-läyü üküş köñül ayıtı ıdur biz MO. (s.109-110 20.3-5), (s.110 20.15-17)

**qar** Adamın adı.

qarda bir bergim qodtim erdi MO. (s.144 28.11), (s.145 28.24-25)

**qara baxši**

tanuq tapmiş tanuq qar-a baxši tnuq ///m-a qy-a tnuq tämür qy-a bu nişan biz üçägü-ning ol män torçi aq-a ini-lär-kä ayıdip bitidim SUK. II (s.66 Ex02.12-15), (s.97 Lo14.11-14)

**qara buqa**

biçin yil çaxşapuğ ay iki yangı-qa manga tädmilig qar-a buqa ikägü-kä qarçliq kăräk bolup quđluŋ adliŋ qağun kişi-ni sağip quđluŋ tämür-tin yuz älig qalın böz aldımiz SUK. II (s.59 Sa28.1-6), (s.59 Sa28.6-9), (s.59 Sa28.15-18), (s.59 Sa28.24-28)

**qara quş**

birginçä bar yoq bols-a män oylum qar-a quş äv-täki-lär birlä köni birşün-lär

SUK. II (s.107 Lo25.9-12)

### **qara tämir**

bu borluq-ning siçi-si öngdüny qara tämir-ning borluq adirar SUK. II (s.23 Sa10.6-7)

### **qara tuyma**

bu bitig-däki čao-ni birginča biz inč buq-a aruy iştin taştin bar yoq bolsar-biz birlä alyučı tungsu taypaoşın män inč buq-a-ning inim äsän män aruy-ning oylum qar-a tuym-a ikägü bu bitig-täki čao-ni bitig yosunča nägü-kä m-ä tildamayın čam-siz köni birür-biz SUK. II (s.161 Mi17.10-16), (s.161 Mi17.17-25)

### **Qara Yan Yig Bürt**

qoyn yil är(a)m ay bir yañıqa m(ä)n Qara Yan Yig Bürt[-kä] yuñl(a)q-liy tawar k(ä)rgäk bolup atın b..üm yoq üçün Kitin Qırata Qız-ı Kit(ä)rig-tä içim Qonçuy birlä tüz ülüş-lüg iç siq yirim Atı Qutluq Taş-qa toyuru tomlidu sadım SUK. I (s.II[15] 1.1-5)

### **qaraçuq**

tonguz yil törtünč ay män qaraçuq ayır iglämiş-tä oylum-qa qalmış tavar-iy ötiqlap qoçdum SUK. II (s.137 WP03.1-2)

### **qaramuq**

bu savda tanuq qu/////n tnuq tongqaa sngun körüp oluryučı inim bütür bu tamya män adiy tarxan-ning oylum qaramuq-nung ol alyučı-qa birgüči-kä inčgä ayitip män pusartu sinqay qy-a bitidim SUK. II (s.4 Sa01.15-19)

### **qarayunaz**

tanuq som-a tanuq qarayunaz tanuq qipčaq bu nişan biz-ning ol män asiş bolmiş olar-qa inčgä ayitip bitidim SUK. II (s.55 Sa26.18-21), (s.55 Sa26.24-26)

### **qarim**

tanuq il buq-a tnuq isigi män qarim sranguč-qa üç qađa ayidip biqidim SUK. II (s.82 RH13.17-20)

### **qarimdu tutung**

//////// män qarimdu tutung kädıra-kä ayitip bitidim SUK. II (s.127 P102.12)

### **qariq**

tanuq qariq tanuq čavsu tanuq ötükän tmir bu tmya biz ikägü-ning ol män mongol buqa ayitip bitidim SUK. II (s.148 Mi02.16v-18v)

### **qarqu**

////(.).ir turmiş tnuq (...) qarqu bu nişan biz šälilär//////// ögrünč qy-a šäli-lär-kä ayidip bitidim SUK. II (s.67 Ex03.9-10)

### **qarša açari**

tanuq qıtay bürt tanuq ozmiş tanuq ögrünč qay-a tanuq qotana bu tmya biz qarša açari-ning viry-a açari-ning ol män inäčük ayitip bitidim SUK. II (s.64 Ex01.25-28), (s.64 Ex01.16-18), (s.64 Ex01.22-24)

**qarša**

(...i) . viry-a açari qarša // // // // SUK. II (s.64 Ex01.2)

**qaşaŋ apa**

inim qaşaŋ apaya inim ojšayu+çor alp+yegän munçaqa+tägi esän tükälin erür biz MO. (s.85-86 15.29-1')

**qaši qadir** Bir şeytan adı. Skr. Bhṛkuṭin (?)

ymä [ ] [ a]m[b]a atly yäk ambadari atly [yäk] [ atly yäk atly yäk] qaši qadir atly yäk uluy qorq[ınçıy körkitmāk atly] yäk yir täp[rāmāki atly yäk] büdün qu[... atly yäk-tä ulatı] muntay osuyluy [baş ba]ştıng [yäk]lär kirtüdin [kälmiş-ning] şazininta sävig taplay bolmiş ärdi BT XVIII (s.134-136 0270-0279)

**qasim**

bu nişan män babı(?) -ning 'ol bu nişan män öz mängü-ning 'ol tanuq qıyur(?) bu nişan mäning 'ol bu nişan män qasim-ning 'ol tanuq sävinç bu nişan mäning 'ol bu nişan män yüşüp-i-ning 'ol tanuq äragäti(?) bu nişan mäning 'ol bu nişan män yoylim tapmiş-ning 'ol bu nişan män oylan mängü(?) -nüng 'ol tanuq şabiı(?) bu nişan mäning 'ol tanuq alı(?) bu nişan mäning 'ol tanuq burangı(?) bu nişan mäning 'ol tanuq kilinmbu bu nişan mäning 'ol // // // // bu nişan mäning 'ol SUK. II (s.38 Sa17.6-16)

**qaşuq**

birginčä bar yoq bolsar-män inim qaşuq äv-tki-lär bilä köni birşün-lär SUK. II (s.110 Lo28.6-8)

**qataqi**

tanuq aqbıra tanuq qataqi bu tamya män kädıra-ning 'ol SUK. II (s.127 P102.9)

**qawdı**

bu bitig säkizinç ay biz bir ekki yaŋıqa bitimiş bitig ol qawdı elgintä yüz yetti yegirmi salqım yençü körü al bir bitig maxa sü başı elgintä bir bitig yaqşıcu ortuq elgintä sen qayuqa barsa bir bitig qamılta qod bir bitig mengärü id yutı-qa üküş köŋül ayıtu idur+biz MO. (s.138 26.5-11)

**Qawsuŋ**

birkinčä yoqbar bolsar m(ä)n oylum Qawsuŋ köni birz-ün SUK. I (s.II[19] 2.4-5)

**qaya baxši**

bu söz-kä tanuq qay-a baxši tanuq çisim bu nişan män ilçi-ning 'ol män misir šila ayıdıp bitidim SUK. II (s.75 RH07.8-10)

**qayımdu**

taqiıyü yıl ikindi ay säkiz ygrmikä manga ilçi-kä tariıy tariıyü yir kargäk bolup qayımdu-ning yol toyan-taqı yarım ängiz yir-in anuq-qa tuğtum SUK. II (s.75 RH07.1-4), (s.104 Lo22.1-8) bk. qayımtu, qyımtu, qyımdu, qayyımtu

**qayımtu**

taqiıyü yıl ikindi ay-ning yağı yangıda manga suriyaşiri-qa künçit kargäk bolup

qayımtu baxşı-tin bir küri künçit aldım SUK. II (s.108.Lo26.1-8), (s.66 Ex02.1-5), (s.73 RH05.1-9), (s.73 RH05.10-14), (s.75 RH07.1-4), (s.76 RH08.1-7), (s.76 RH08.9-10), (s.79-80 RH11.1-8), (s.80 RH11.11-14), (s.95 Lo13.1-5), (s.102 Lo20.1-5), (s.102-103 Lo20.11-14), (s.106 Lo24.8-11), (s.107 Lo25.1-5), (s.109 Lo27.1-6) bk. qyımtu, qayımdu, qyımtu, qayımtu

### **Qaymiş Sañun**

Qaymiş Sañun-qa yaqaqa ////////// SUK. I (s.IV[129] TII D 149b.2) SUK. II (s.70 RH01.2-3)

### **qayşidu**

küskü yil altınc ay on yngiq-a manga qayşidu-qa tüş-kä künçid kärgäk bolup il tmirtin bir küri künçid altım SUK. II (s.110 Lo28.1-4), (s.110 Lo28.8-11)

### **qaysin tu**

bu tmıya män likä-ning ol män qaysin tu ayıdıp bitidim SUK. II (s.136 WP02.20-21)

### **qaysin**

tnuq ingä tnuq qan toyın bu tmıya mning ol män qaysin ayıtıp bitidim SUK. II (s.134 WP01.21-23)

### **qaysung**

birginčä yoqbar bolsar-män oylum qaysung köni birzün SUK. II (s.101 Lo19.4-5)

### **qaytso tu**

bu on satır kümüş-ni bitig qılmış kün üzä män qaytso tu tükäl tartıp altım SUK. II (s.124 P101.6-8), (s.124 P101.15-16v), (s.124 P101.18v-19v), (s.124 P101.21v-22v)

### **qayyımtu**

bu yir-kä ming kün tümän kün-kä tägi qayyımtu ärklig bolşun SUK. II (s.66 Ex02.5-6) bk. qyımtu, qayımdu, qyımtu, qayımtu

### **qayytso tu**

tanuq qutdmış qay-a tanuq sāngičün bu tmıya män qayy'tso tu-nung 'ol buyan qy-a bitidim SUK. II (s.124 P101.25v-26v)

### **qibrıdu**

yund yil altınc ay on yngi-qa mnga sranguç-qa uşun-qa baryu 'aşäk ulay kärgäk bolup qibrıdu-nung 'aşäkin on<a>r-qa {...} toquz oduz-luq büzgäk(?) tärkä altım SUK. II (s.81 RH13.1-5)

### **qiči altun**

adaq-taqıqulut mn buyan tümän bägi arduq äsirgäp [ ] abamu-luy öd-lär-kä tägi aqılturu ulal[t]ury[u küs]üş-in ay[in]čsüz bäk yrp köngül-in alp qağiy munı tag öd[tä] qolu-ta ayır uluy bo iş-ig arıdı tıdıy-sızın tavraq bütürgü üçün amraq inim tuyluy tāmür bulat tāmür ar-a tāmür töz tāmür tümän tāmür buyan quli sayın tāmür budataz tayaq tāmür orun tigin qız tāmür qiči altun buyan qutluy şakar çanča körklüg ögrünç tigin başlap

ay-a in[i] qız kälın-lär birlä kängäšip añañdaširi atly toyın-qa amti-qı nom-lar-nıng tamya-sın oytur-yalı anga krgäk-lig yvik-in anı barça tükäl anuđup anıng tamya-a-sın oyđurup anta basa oq yuz säkizär kün yaqđurup aryasang bursang quvray-qa ayančang köngül-in üläyü tägindim BT XIII (s.174-175 49.17-39)

### **qıdan**

tavišyan yıl ikinti ay iki ođuz-qa biz bäg buq-a bay buq-a yurüng qıpčaq il buq-a malda qıdan yn-ä yurüng tümän kök tmür 'äsän tmür mänggü tmür turmiš uđmiš tinmiš qul qy-a umınçı isigi töläk abiš başlap il bodun-qa ol öngdünin-tä yunglaq-liq böz kargäk bolup inäl qoç-tin yuz iki yrım bay-liq böz alıp biz-ni bilä qalan-çı turı-ni borluq-çı birip biz-ning burun birgüci qr-a toyın atly qalan-čimız-ni yandurup altimiz SUK. II (s.165 Mi20.1-10)

### **qıday buqa**

borluq-qa öšgä kiši kögürmäz-män timiš üçün barça toyın-qa iki tavar qančuq-qa yarım küp bor yumšaq-qa iki ši yür bir qr-a ton qıday buq-a-qa üç tavar munč-a näzä-lär-ni sän birip bitig-lärim alyıl tip qodup bardım SUK. II (s.163 Mi19.9-14)

### **qimır**

bičin yıl törtünč ay on yangıq-a manga qimır-qa tüš-kä künčid kargäk bolup qyımtu-tin tört šing künčid aldım SUK. II (s.106 Lo24.1-4)

### **qına**

tanuq sısıdu tanuq toyın bu tamya bišing ol män qına özüm bitidim SUK. II (s.71 RH03.5-6)

### **qinısun**

tavišyan yıl aram ay bir yangıqa män aram qy-a qinısun birlä yunglaq(?) -liq čo krgäk bolup töküz-täki tarıy tarımaq-qa yir-ni almiš-aq-qa apam-qa on iki sıtır čo yaq-a-sın ilig-tä alıp birürmän SUK. II (s.71 RH03.1-5)

### **qinqudu**

tanuq torçı tanuq bürlüg qy-a bu nišan biz balaq umar ikägü-ning ol män qinqudu ikägü<-kä> inčgä ayıđıp bitidim SUK. II (s.162 Mi18.5)

### **qinyuuči asiy sangun**

// savda tanuq bügü(?) (.....) //SY (.....)'L(...)// (.) yitmiš tonga sangun (.....) // tanuq bg tuymiš bu äv taplap S(.....)// tanuq yarlıyçı T/(.)// kirmiš sangun (.....)// tanuq qinyuuči asiy sangun tanuq bitkäči // SUK. II (s.40 Sa18.18-23v)

### **qıpčaq suin ši**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın azun-qa sañli[y] [ulu]y 'äš-ä atam nomçı bilgä küntük tay-ši açarı ıngkä yırayu bäg ögrünč-ä aña tärım artadaz [kirä]šiz taruyaçı sanggung tangyusuq vušin uluy [ata]m sungyır taruyaçı tiličä wušin lačın inäl bay inäl arıy qurtya tärım sulayı inäl baraq buqa sanggung [ ]lan wušin asan qutluy wuš[in] s[ ] sävinč wušin qıpčaq suin ši t[ ] wušin tuymiš atam tigin buq-a sanggung külüg tigin wušin qañın-larım sävinč yanga wuši ögü wušin tilik toyrıl čuñgcing apay-a-larım inč buq-a

taruçaçi ordu buq-a taruçaçi buşayu inal a[                    ]vu]şin tärim sävinç qutluy taruçaçi çäpäk tig[in                    ] tigin yişhäm küräk qay-a çin vuu-ş-[in                    ]p siçing [                    ] abdala tayking sanggung açi-larim utpalaşiri ratnaşiri başlap t[u]miş-larim qataş-larim tayay-larim yigän-lärim şabi-larim tirin-lärim quvray-larim birlä ulatı tört tuyum biş aźuntaqi ög qang bolmiş tınly-lar ärmaz yaramaz orun-larta tuymış ärsär-lär trk tavray aşup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-şti-inta ögüm qanğım örü uluy-larim [üz]äliksiz nom boşyurmiş baxşı-larim ülgülänçsiz özlüg yaş-[lïy yirtinçü-]tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inça tuymaq-ları bolzun                    BT XIII (s.167-169 46.35-41)

### **qipçaq**

tanuq som-a tanuq qarayunaz tanuq qipçaq bu nişan biz-ning ol män asiş bolmiş olar-qa inçgä ayitip bitidim                    SUK. II (s.55 Sa26.18-21), (s.55 Sa26.24-26), (s.165 Mi20.1-10), (s.110 Lo28.8-11)

### **qiryauz**

////////(.m qiryauz köni birşün                    SUK. II (s.87 Lo03.6v), (s.98 Lo15.1-4), (s.98 Lo15.12-15)

### **qisQinçtin öngi Üdrürmiş**

qisQinçtin öngi Üdrürmiş(!) atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga yüküntürbiz                    BT II (s.33 567-569)

### **qitay bürt**

tanuq qitay bürt tanuq ozmiş tanuq ögrünç qay-a tanuq qotana bu tıya biz qarşa açari-ning viry-a açari-ning ol män inäçük ayitip bitidim                    SUK. II (s.64 Ex01.25-28)

### **qitay yalavaç**

tonguz yıl onunç ay altı ygrmi-kä män ozmiş toyril inim basa toyril biläki aliş biriş tıltay-inta qitay yalavaç alp turmiş olar üzkindä tişip alim birim üzüşdümüz                    SUK. II (s.150 Mi04.1-6)

### **qity qaya**

küs'kü yıl aram ay iki yägrmikä män qity qay-a-ning sung(...) atly qity oylan-ım yaşıp qaç kün-tä tiläp tapışmtın turur                    SUK. II (s.149 Mi03.1-4) bk. qity qya

### **qity qya**

tnuq qulun qy-a tnuq älik tnuq tqičuq ädgü toy<r>il bu tamya män qity qy-a-ning 'ol män ödüş ikigükä ayitip bitidim                    SUK. II (s.149 Mi03.18-20), (s.149 Mi03.7-8), (s.149 Mi03.11-14) bk. qity qaya

### **qiyasudin**

bu borluq ////////// qiyasudin tükäl snp birdim                    SUK. II (s.36 Sa16.5-6)(s.36 Sa16.1-5), (s.36 Sa16.9-10), (s.36 Sa16.16)

### **qiz tämür**

adaq-taqıqulut mn buyan tümän bägi arduq äsirgäp [                    ] abamu-luy öd-lär-kä tägi                    aqilturu ulal[t]ury[u küs]üş-in ay[in]çsiz bäk yrp köngül-in alp qadıy munı täg

öd[tä] qolu-ta ayır uluy bo iş-ig arıdı tıdıy-sızın tavraq bütürgü üçün amraq inim tuyluy tāmür bulat tāmür ar-a tāmür töz tāmür tümän tāmür buyan qulı sayın tāmür budataz tayaq tāmür orun tigin qız tāmür qıçı altun buyan qutluy şakar çanča körklüg ögrünç tigin başlap ay-a in[i] qız kälın-lär birlä kangäşip añañdaşiri atly toyın-qa amti-qı nom-lar-nıng tamya-sın oytur-yalı anga krgäk-lig yvik-in anı barça tükäl anuğup anıng tamy-a-sın oydurop anta basa oq yuz säkizär kün yaqdurop aryasang bursang quvray-qa ayançang köngül-in üläyü tägindim BT XIII (s.174-175 49.17-39)

### **qız tngri**

yänä ymä buyan küçintä [ ]p orun lam-a baxşı yānggām qutluy tigin qı[ ] [ ] qız tngrim orun tigin tngrim singil-lär-[im] [ ]lar-ım sarıy açari çın tigin kälın tngrim [ ] qızlar-ım tanyaşiri bāg irinçin bāg [ ] bāg kälınım turmıš tigin başlap yänä ymä [ ]juçı bāg ’ākām tilik tigin qız tngrim yigän [ ] nirmala şiri bāg nim-a şiri bāg yigän BT XIII (s.157-158 40.45-58) bk. [kı]z tengri

### **qız turmıš**

tanuq qotan toyrıl tanuq qız turmıš tanuq maş-ı // tmya män kovçü-nüng’ol män yuz bägi äsanä aytip bitidim SUK. II (s.45 Sa21.15-17), (s.45 Sa21.22-23)

### **Qız-ı Kit(ä)rig**

qoyın yıl är(a)m ay bir yañıqa m(ä)n Qara Yan Yig Bürt[-kä] yuñl(a)q-liy tawar k(ä)rgäk bolup atın b..üm yoq üçün Kitin Qırata Qız-ı Kit(ä)rig-tä içim Qonçuy birlä tüz ülüş-lüg iç sıq yırım Atı Qutluy Taş-qa toyruru tomlıdu sadım SUK. I (s.II[15] 1.1-5)

### **qıyur**

bu nişan män babı(?) -nıng ’ol bu nişan män öz māngü-ning ’ol tanuq qıyur(?) bu nişan mäning ’ol bu nişan män qasım-nıng ’ol tanuq sävinç bu nişan mäning ’ol bu nişan män yuşüp-i-ning ’ol tanuq ärägäti(?) bu nişan mäning ’ol bu nişan män yoylim tapmıš-nıng ’ol bu nişan män oylan māngü(?) -nüng ’ol tanuq şabıy(?) bu nişan mäning’ol tanuq alı(?) bu nişan mäning’ol tanuq burangı(?) bu nişan mäning’ol tanuq kilinmbu bu nişan mäning’ol // bu nişan mäning’ol SUK. II (s.38 Sa17.6-16)

### **qlimdu**

it yıl aldınç ay yiđi yngıq-a manga qlimdu-qa buyday kargäk bolup irinçipl(?) -tin iki yrim tayar buyday aldım SUK. II (s.100 Lo18.1-4), (s.101 Lo18.13-17) bk. qalimdu

### **Q’N[ ] -] (e.)**

o[glum kız-]ım TYR’[ ] o[glum Q’N[ ] -] Q’ o[g]l[um] basa-ka oglum Y[ ] k[a]nturmıš şäli-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiş-kä kız[ım] karamuç-ka k[ız]ım eligi-kä kızım sımaçuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka o[g]lum baça[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]š (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım baçag (P) hatun-ka bāgim [kut]admıš (P) bört-kä oglum baçag-ka bāgim ödüş-kä kızım iličük-kä kızım k[örk]-l-ä-kä kızım äsan kunçuy-ka [ ] ya]gmur-ka inim P///N-kä oglum [ ] ’oglum’[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16)



**qoçing apam**

/////////(...)//-kã maŋga turmiş tigin-kã taydu-ta yunglaq-liq çao yastuq kãrgãk bolup qoço-taqi qoçing apam birlãki küdãgüm tapmiş-qa ülüş-tã tãgmiř qir-a suvdun yirlãr-im-ni (.....) SUK. II (s.27 Sa12.1-4)

**qoçluy tãñri** Kadının adı.

yamaran tãñri-m qoçluy tãñri-m sogti tãñri-m çãçãk tãñri-m yuçaŋ tãñri-m esãngü yarlıyımız ıraq yerdãn yayuq köñrnrm isinü amranu ıdur biz MO. (s.98 117.10-14)

**qoçoluy şulaydu**

mn qoço-luy şulaydu s[ ] BT XIII (s.67 10.13)

**qodaña añant tutung**

-ning yaqa-si män //(.)ok(..) kumüş yol-ınta basa bitig-siz alti ülüş-tã tãgmiř 'ãr qul küng yol-ınta yãnä tigin-ning kãn-tin yinä qay-a-qa yañtut bolmiş nãgü kim yol-ınta sävinç buqa muñta yoq ärsär //// biz bilirbiz timiş yol-ınta ini-lãrim uur qy-a küvãz yulay birlã basaçuq tutung satmiday açari yavlaq öz açari qan toyin tutung qodaña añant tutung tükãl-ã 'ãsãn buqa şilastı atly bãg başlap uyyur uruy qadaş ukziñtä sözlãřip atamiz-ning ülüş bitig-ındãki-çã nãgü-sin kim-in tapşura birip muñtin taş yiri-ning suvi-ning yaqa-siŋga yãnä iki bölük bu bitig-tãki tvar-qa tutup on tamya büdün kumüş yastuq-i bir yurung toyin atly açari oylñ 'ãlig(?) -tä birip otuz yaş-tin altin ygrmi yaş-tin üstün orđun ãr äbci iki qrabaş iki at iki ud birlã muñça tvar-ni uur qay-a başlap ini-lãrim-kã birip öz köngül-üm bolup yaraşip ///(.) ymä vap-ça yangla-ça nãgü m-ã çam çrim bar ärsär qodup bu bitig-ni birtim SUK. II (s.142-143 WP06.2-23)

**Qonçuy**

qoyn yil ãr(a)m ay bir yañıqa m(ã)n Qara Yan Yig Bürt[-kã] yuñl(a)q-liy tawar k(ã)rgãk bolup atin b..üm yoq üçün Kitin Qirata Qiz-i kit(ã)rig-tã içim Qonçuy birlã tüz ülüş-lüg iç siq yirim Ati Qutluy Taş-qa toyruru tomlidu sadim SUK. I (s.II[15] 1.1-5)

**qonim du vapşi sali bãg**

ãrtmiř aradin azun-qa barmiş qonim du vapşi sali bãg qutınga il ongurt qarçuqi-ya xutluy üzük-kã atam bai äpä çangşi-qa anam kösãt-kã bu buyan ädgü qilinç kücintã yalnguq azunınta toymaq oyrınta yvlay xilinçlarya yalçitip yaraysiz orun-larta toymiş-lari bar ärsär antin .... ozup üstün tngri yirintã burxan-lar uluşinta toymaq-lari bolzun UII (s.81 7.69-72)

**qonşim bodistv** Çin. Guan-shi-yin > Uyg. Quanşi im (pusar) > Moğ. Qonşim, Qong-şim, Qonşim(bodistv)

oom suvasti sidam üç inay tãginip bodi köngül öridip öz-nüŋg yurãk içintã linxu-a-liy ay tilgãni üzã qonşim bodistv boldi BT VII (s.67 C.1-6)

**qora qıday**

bu söz-kã qora qıday tanuq küçdãmür açbuq-a tükãl qy-a buyan qy-a tanuq bu nişan män mungsuz qy-a-niŋ öl[=ol] män toyda mungsuz qay-a-qa aydtp biğidim SUK. II (s.170 Mi24.11-14)

**qormuzta**

ötrü qormuz-ta tngri yašomaitri bodistwqa .nča tip tidi UIV (s.690 A. 217-218), (s.692 A. 240-245), (s.702 B. 47-56), (s.720 D. 93-95), (s.720 D. 134-136) UIII (s.10 T.III M.84-7. 20) bk. hormuzta, qormuz-ta, hurmuzda, xormuzda, xormuzta, xormuzta, xurm(u)zta, xurmuzta

**qošang**

oylum qošang 'āsān qay-a olar ögāy aṅamiz biz-kā tgir alir-biz tip almazun qatilmazun-lar SUK. II (s.134 WP01.7-10)

**qošdir**

tanuq qošdir tanuq ilabu tanuq quduyči 'āsān tanuq tārinči boqšingdu bu tmya mān šivsay tayši-ning ol mān tölāk šivsay tayši-qa ayitip bitidim SUK. II (s.130 Em01.17-19)

**qošmish**

taqıyū yil törtünč ay sākiz ygrmikā-kā murut vrxar-qa qošmish ayay-qa tāgimlig qodmish tōšāk-tā orun-ta kingdsuin šila bir āsiki tōšāk bir āski taman čimdan-ni biz toyin quli šila kamsuin šila-lar aldımz SUK. II (s.157 Mi12.1-6)

**qoštār**

tanuq sāngim(?) bu nišan māning ////////// qoštār ođaçi-qa ayitip ////////// SUK. II (s.179 Mi33.7-8)

**qotan toyril**

tanuq qotan toyril tanuq qiz turmish tanuq maš-i ////////// tmya mān kovčü-nüng ..... āsānā ..... SUK. II (s.45 Sa21.15-17), (s.45 Sa21.22-23)

**qotana**

tanuq qıtay bürt tanuq ozmish tanuq ögrünč qay-a tanuq qotana bu tmya biz qarša açari-ning viry-a açari-ning ol mān inäčük ayitip bitidim SUK. II (s.64 Ex01.25-28)

**qoyn**

tnuq tükäl ynga tnuq qoyn (.)//////// bu nišan mān tmiči-ning ol mān öšüm bitidim SUK. II (s.81 RH12.5-9)

**qra oyul**

küskü yil törtünč ay bir yangıqa manga bolmish-qa asiy-qa kümüş kargäk bolup qra oyul-ta alti stir kümüş altim SUK. II (s.90 Lo07.1-4)

**qra toyin**

tavışyan yil ikinti ay iki ođuz-qa biz bāg buq-a bay buq-a yürüng qipčaq il buq-a malda qıdan yn-ā yürüng tümān kök tmür 'āsān tmür mānggü tmür turmish uđmish tınmish qul qy-a uminči isigi tölāk abiš bašlap il bodun-qa ol öngdünin-tā yunglaq-liq böz kargäk bolup inäl qoč-tin yuz iki yrım bay-liq böz alıp biz-ni bilä qalan-či turı-ni borluq-či birip biz-ning burun birgüči qr-a toyin atly qalan-čimiz-ni yandurup altimız SUK. II (s.165 Mi20.1-10), (s.165 Mi20.22-28)

**qri čantri**

UIII (s.6-7 T.III.M.84-47. 1-5) bk. yri čantri, yari čantri, yričantri

**qu+tiräk**

qu+tiräk açarı el+tiräk birlä inčä tedi-lär MO. (s.104 18.7-8)

**quanši im**

körgäli ärklig quanši im bodis(a)t(a)v–qutınga , , qut–qolunu täginürbiz BT II  
(s.40 817-819)

**quay uen lür ši**

..... sam tso açarı ädgü ..... vu tu cıng atlıy açarınıng quay uen lür ši atlıy açarınıng ävirmiş nomlar-..... ayduqın ..... taşıy-..... işi küdüki ..... Hts. IX, X (s.276 1-7)

**quba**

ödig bitig . bir yıpçaq atlıy oğul beş tonluy qars-qa yürüñ üç tonluy qars-qa .. yaruq-qa beş tonluy qars-qa .. eşi tört tonluy qars-qa .. köl qunçuy altı tonluy qars-qa yutay altı tonluy qars-qa .. yegän apa üç tonluy qars-qa köl apa tört tonluy qars-qa xwačan tört tonluy qars-qa toñuz bir tonluy qars-qa quba bir tonluy qars-qa bir täßä toquz tonluy ..... kăräkü-kä bir tonluy ..... MO. (s.167 34.19-28)

**qudat**

.....tluy qızım qudat birlä ..... UII (s.84 8.6)

**quđluy bąg**

tınuq bg buq-a tınuq ///// quđluy bąg tınuq ögrünč-ä bu tamı-a män V'PY'X(?)-nıng ʾol män ///// älig-im bitidim SUK. II (s.139 WP04.34-36)

**quğluy buqa**

///////// (..)ip quğluy buq-a-qa bir (..) SUK. II (s.138 WP04.1)

**quğluy dämür tayaq**

tanuq šabi buq-a tanuq quđluy dämür tayaq tanuq budasın bu nišan tamı-a män qalimdu-nıng ʾol män özüm bitidim SUK. II (s.53 Sa25.19-22)

**quğluy tämür**

bičin yil čaxšapud ay iki yangı-qa manga tädmilig qar-a buq-a ikägü-kä qarçlıq kăräk bolup quđluy adlıy qadun kişi-ni sađip quđluy tämür-tin yuz älig qalın böz aldımız SUK. II (s.59 Sa28.1-6), (s.59 Sa28.9-10), (s.59 Sa28.10-13), (s.59 Sa28.23-24)

**quđluy taš**

taqı bir ok [=birök] ärklig bąg işi küčin tuđup qam küç qılıp yulyli alyli saqınsar-lar bu oq ögän-tä oq yir tänginčä yir quđluy taš-qa yarađu birip alzun-lar SUK. II (s.6 Sa02.16-19) bk. qutluy taš

**quğluy**

bičin yil čaxšapud ay iki yangı-qa manga tädmilig qar-a buq-a ikägü-kä qarçlıq kăräk bolup quđluy adlıy qadun kişi-ni sađip quđluy tämür-tin yuz älig qalın böz aldımız

SUK. II (s.59 Sa28.1-6), (s.59 Sa28.10-13), (s.59 Sa28.18-22), (s.59 Sa28.29-33v), (s.74 RH06.10)

### **quduy-či 'äsän qıday**

tanuq yapıy tanuq baçaq toy<r>il tanuq bayaçuq tanuq tanuq quduy-či 'äsän qıday  
SUK. II (s.51 Sa24.11-12)

### **quduyči äsän**

tanuq qoşdır tanuq ilabu tanuq quduyči 'äsän tanuq tärinči boqşıngdu bu tamyä män şivsay tayşı-nıng ol män töläk şivsay tayşı-qa ayıtıp bitidim SUK. II (s.130 Em01.17-19)

### **qul bars qatun**

qañlarımız mänji açarı ßardu/ßandu açarı bäg yegän açarı ayı tükäl silig ayı on ßartar yegän ..... pışı (bisi?) qatun qul yegän qut yegän patar anant darm ßatz (ßataž?) açarı sıñtsi açarı bägsig qulçor qut yegän qutı (qoylı?) yegän qul bars qatun seßig ○○ xumar ○○ ○○ qamay qa qadaş in eçi ataylarımız közünür MO. (s.6-7 1.10'-18')

### **qul çor**

kiwin toyın-ta ekki torqu almiş-ta tanuq qul çor MO. (s.130 24.11), (s.166 34.17-18)

### **qul qya qopuz**

bu yir-ning sıçı-si öngdün y qul qy-a qopuz-nıng yir künd<i>n y uluy ögän kidin y quus baxşı-nıng oq yir taydın y m-a ögän adırar SUK. II (s.20 Sa09.12-14)

### **qul qya**

tnuq buyan qy-a tnuq tolu qy-a tnuq ayaç(?) bu nişan tamy-a biz qul qy-a misir inç qy-a yän-ä misir başlap on-luq-lar-nıng ol män çatır(?) bu bitigdäki atly-ça biş {in} kişi-lär-kä üç qađa inçgä ayıdıp bitigil timiş-kä bitidim SUK. II (s.20 Sa09.21-24), (s.165 Mi20.1-10)

### **qul yegän**

qañlarımız mänji açarı ßardu/ßandu açarı bäg yegän açarı ayı tükäl silig ayı on ßartar yegän ..... pışı (bisi?) qatun qul yegän qut yegän patar anant darm ßatz (ßataž?) açarı sıñtsi açarı bägsig qulçor qut yegän qutı (qoylı?) yegän qul bars qatun seßig ○○ xumar ○○ ○○ qamay qa qadaş in eçi ataylarımız közünür MO. (s.6-7 1.10'-18')

### **qulduqaya Ki**

tanuq qulduqay-a tnuq 'äşgäkçi bu nişan män suriyaşiri-nıng ol SUK. II (s.108 Lo26.14-17)

### **qulum çor**

pökpü balıqda tört/ekki qars yegän sıñqur qulum çor ekkin ara qoyqa sattım MO. (s.78 14.15-16)

### **qulun qya**

tnuq qulun qy-a tnuq älik tnuq tqıçuq ädgü toy<r>il bu tamyä män qıty qy-a-nıng 'ol män ödüş ikigükä ayıtıp bitidim SUK. II (s.149 Mi03.18-20)

**qulun**

biçin yil tördünç ay säkiz ygrmi-kä biz üdkä arslan buq-a ada(?) qulun alp ming buq-a aryaşiri(?) tmir yn-ä t(.)m(..) misir(?) başlap on-luq-lar-qa triy kargäk bolup qayimdu baxşı-tin bir { ..... } { ..... } (.....)LYK aldimiz SUK. II (s.104 Lo22.1-8)

**qulunçung tutung**

bu oq yir-ning tipmsay (?) tay-pukü ögän qitiy-in-ta yazı kiçig-tä bir uluy atiz bir qansan (?) birlä tanuq qulunçung tutung [=totoq (?)] tanuq taz tanuq qanturmiş tanuq abiçuq SUK. II (s.8 Sa03.19-22)

**Qumanu**

tanuq Bayan tanuq Qumanu SUK. I (s.II[19] 2.5-6)

**qumar sangun**

qotı yingaq qumar(?) sangun-nung yiri atırar SUK. II (s.4 Sa01.9)

**qumaru**

tanuq baçaq tanuq qumaru bu tamya biz ikägü-nüng ol män vapdso tu bitidim SUK. II (s.101-102 Lo19.5-6)

**qumyan tuğung**

bo tört mxaraaç tngri-lärkä dorm-a birgü yang-in bodi-drm-a baxşı yaratmiş-iy mn tañyasin açari qumyan tudung-nung ötügi üzä tavişyan yil bişinç ay-in töpüt til-intin uyyur til-ingä ävirtim BT XVIII (s.118 S701-707)

**qunçıyan aya**

arslan bilgä tngri ilig atam kiräşiz iduq qut anam tuyluy qutluy aya birlä ançulayu qunçıyan aya ymä abita burxan uluş-ınta antiray-siz tuyup blgürüp artuqraq trk ödün adırtlıy burxan qutin bulzun-lar BT XIII (s.158-159 41.8-15), (s.160 42.14-21)

**quqdmunı tmunı**

to<n>guz yil ikinti ay üç yngi-qa manga quqdmunı tmunı-qa yu<n>glaq-liq böz kargäk bolup alpiş-tin älig tas böz ilig-tä alıp öşüm-ning yungçi atly on üç yaşar 'är olan[oylan]-ni alpiş-qa toyru tomlıdu sağtım SUK. II (s.57 Sa27.1-7)

**quqdmunı**

män quqdmunı ymä tükäl snap aldım SUK. II (s.57 Sa27.10-11), (s.57 Sa27.16-20), (s.57 Sa27.25-33)

**qurtulmaq tözlüg bodısaßat**

patar palı bodısaßat .. tüzün qolulayur bodısaßat .. kertgünç biliglig bodısaßat yoq quruy ellig atlıy bodısaßat .. bügülüg lenxua bodısaßat .. yaruq çäçäk bodısaßata yegädmiş biliglig tuy tñri bodısaßat ürüg amal yiltiz-lig .. kūsänçig bilgä bodısaßat yıparlıy yaña .. bodısaßat ärdäni çäçäk bodısaßat .. ortun ornaylıy bodısaßat yoriyin tıda yoriyur bodısaßat .. qurtulmaq tözlüg bodısaßat .. bu altı yegirmi bodısaßat-lar alqu tüzü tüzün .. mançuşiri [...] bodısaßat ..... MO. (s.23 26-39)

**quşı**

bi<r>ginç<ä> bar yoq bolsar-män inim quşı äv-täki-lär birlä köni birşün-lär

SUK. II (s.105 Lo23.7-10)

### qut arslan sangun

////// tmya män qut arslan sangun-nung oylum trdu SUK. II (s.89 Lo05.7b)

### Qut Ärslan Säün

t(a)mya m(ä)n Qut Ärslan Säün-nün oylum Trdu SUK. I (s.II[22] 2.4)

### qut saun

qut saun-ta bir qarabaş alyu qaltı MO. (s.166 34.6-7)

**qut tngri** Mutluluk tanrısı. Skr. Kubera ya da Vaiśravaṇa

alqu ilig-lär bæg-lär-niñ qut tñrisi-y-a TT X (s.12 T I D-5.46-47)

### qut yegän

qanlarımız mäñi açarı ßardu/ßandu açarı bæg yegän açarı ayı tükäl silig ayı on ßartar yegän ..... pışı (bisi?) qatun qul yegän qut yegän patar anant darm ßatz (ßataž?) açarı sıñtsi açarı bägsig qulçor qut yegän qutı (qoylı?) yegän qul bars qatun seßig ○○ xumar ○○ ○○ qamay qa qadaş in eçi ataylarımız közünür MO. (s.6-7 1.10'-18')

### qutad

üç ärdini-kä päk qatay kirtgünçlüg çintamani ärdäni yüräkindä tutmiş süzük köngül-lüg upasanç qutluy qizim qutad oylum turmiş inçä sayıñç sayındim UII (s.88 8.75-77)

### qutadmiş bars

... (SCHNÜRLOCH=gözleri) är toymış är börii oylum qutadmiş bars TT IX (s.19 T III D 260,29 Z.114)

### qutadmiş yegän

qutluy tüzün saun-qa taqı bir saßım qutadmiş yegän elgintä yemä bitig ıdmiş siz MO. (s.148 29.14-15)

### qutadmiş baş öz inanç-totuq bæg

..... yänä-il ävirmiş alp qutlu-y arslan-ata-ügä-bæg-qadір baş|ñing- üklit-t(ä)ngri|ning üçünç-oğul|ı oğul küdägü|ü qutadmiş baş öz inanç-totuq bæg-ning-bo iki ögi qangı qutluy|lar üçün-ävirgäli| ötünmiş ötügingä , , bo biş çöpik-kälyük-bulıanyuq y(a)vlaq Üdtä-qUlu|ta-kinki boşyutluy biş balıq|lıy kÜñtsün yuıkünmäk-bölük-din - ulatı altı otuzünç-ärtmiş Üdki toyin-lar şamnanç-lar üçün burxan-lar|qa-yuıkünmäk bölük-kätägi| on-bölük nom|lar|ñing-tözlär|in uqıtdaçi säkizinç-ülüş nom bitiyü tükädi ,, BT II (s.19-21 86-126)

### qutadmiş oğul

bu İduq nom ärdini bititdäçi upasi küç oğulnung, upasanç el üklitmişning, oylum qutadmiş oğulnung, yegädmiş oğulnung, utmiş oğulnung bu buyan tüşintä, közünürdäki küsüsläri qanıp,közünmäztä-ki ..... sam tso açarı Hts. IX, X (s.159 15-22) bk. kutadmiş oğul

### qutadmiş

bu qunpu-ni män qutadmiş bitig qılmiş kün üzä tükäl birtim SUK. II (s.8

Sa03.7-8), (s.8 Sa03.1-4), (s.8 Sa03.9-10) bk. kutadmiš

### **qutaruq**

kidin yingaq qutaruq-nung vrxr-liq borluq adirar SUK. II (s.12 Sa05.10-11)

### **qutdmiš qaya**

tanuq qutdmiš qay-a tanuq sāngičün bu tm̄ya m̄n qayy'tso tu-nung 'ol buyan qy-a bitidim SUK. II (s.124 P101.25v-26v)

### **qutı (qoylı?) yegän**

qaqlarımız m̄ñi açarı βardu/βandu açarı b̄g yegän açarı ayı tükäl silig ayı on βartar yegän ..... pıšı (bisi?) qatun qul yegän qut yegän patar anant darm βatz (βataž?) açarı sıñtsi açarı b̄g sig qulçor qut yegän qutı (qoylı?) yegän qul bars qatun seβig ○○ xumar ○○ ○○ qamay qa qadaš in eçi ataylarımız közünür MO. (s.6-7 1.10'-18')

### **Qutlu//**

B̄g Bars tanuq Qutlu///// SUK. I (s.IV[130] TII D 149b.8)

### **qutluy arslan el+tiräk**

yegirmi zatır yıpar qutluy arslan el+tiräk altı bir bıšıy torqu tayagu-kä ärtüt kötürdi MO. (s.104 18.10-12)

### **qutluy bars**

küç tüzün sanunqa beläkimiz bir qap quruq üzüm sanmış tüzünkä beläkimiz bir ärük qutluy yegän bars-qa qutluy bars-qa ..... m̄ngükä üküš ayıtu ıdur biz MO. (s.148 29.6-9) SUK. II (s.100 Lo17.7-9) BT V (s.65 698-701)

### **qutluy bürt**

it yil çaxšpat ay biš otuz-qa inäçi-ning sang-qa qutyan üç(?) küri ü'r-ni m̄n iliçük qutluy bürt biz ikigü altım SUK. II (s.159 Mi15.1-3)

### **qutluy oyl**

... xatun k// dd / a//g yoqurii qutluy oyl TT IX (s.19 T III D 260,29 Z.115)

### **qutluy qary tngri**

qoštiranç qutınga qutluy qary tngrim äsängüläyü üküš kongül ayıtu idurbiz BT V (s.69 739-741)

### **qutluy silig**

yemä toya tüzün qılnu bilgä qopqa yaraylıy alquqa säβiglig ayaylıy ädgü atı yadılmış inimiz ıxsaq-qa yāngämiz qutluy silig kälınımız azıy-qa çäçäk-kä nätäg silär ädgü-mü esänmü silär-niñ esänigizläрни ešidip ögirär säβinür biz MO. (s.115-116 21.1-5), (s.116 21.8-12)

### **qutluy tāmür**

//////// yil üçünç ay tört yangı-qa //// qutluy tāmür är tuymış toqdamış olar-qa yunglaq-liq yarmaq kümüş kargäk bolup sāngäkdäz aq-a-tin altmış altun alıp muβaräk qoç adlıy oylum-ni m̄n ağası qutluy tāmür aq-a-si är tuymış aq-a-si toqdamış üçäğü birlä bolup toyuru tomlıqu sağtım SUK. II (s.55 Sa26.1-8)

### **qutluy taš**

qoyn yil aram ay bir yangiqa män qara-niing yig bürt yunglq-liq tvar krgäk bolup aŋin birgüm yoq üçün kiŋin qirata qazi kitrin(?)-tä içim qančuq bilä tüz ülüš-lüg iç[=üç] šiŋ yirim ati qutluy taš-qa toŋuru tomlıdu sađim SUK. II (s.6 Sa02.1-5), (s.6 Sa02.6-8), (s.6 Sa2.9-13), (s.6 Sa02.19-20) bk. quđluy taš

### **qutluy tigin qil**

yänä ymä buyan küçintä [ ]p orun lam-a baxši yanggäm qutluy tigin qil [ ] [ ] qiz tngirim orun tigin tngirim singil-lär-[im] [ ]lar-im sarıy açari çin tigin kalin tngirim [ ] qizlar-im tanyaširi bäg irinçin bäg [ ]bä]g kalinim turmiš tigin bašlap yänä ymä [ ]juçi bäg 'akäm tilik tigin qiz tngirim yigän [ ] nirmala šiiri bäg nim-a šiiri bäg yigän BT XIII (s.157-158 40.45-58) bk.kutlug tegin K[ ]

### **qutluy tonga**

////////-kä yanduru birip ađay qiz /// bar-ça orpaq-i tälük-i birlä män qutluy tonga ađay qiz-ni igäläp alıp kiğtim SUK. II (s.146 Mi01.6-8), (s.146 Mi01.12-15), (s.146 Mi01.21-23)

### **qutluy tüzün**

mäni silig küç tüzün qutluy tüzün esängü bitigimiz tüz yegän saŋun-qa sanmiš tüzünkä iraq yerdin yaŋuq köñülin isinü amranu esängüläyü üküš üküš köñül ayıtu ıdur biz MO. (s.147 29.1-3), (s.148 29.5-6), (s.148 29.14-15)

### **qutluy yegän bars**

küç tüzün saŋunqa beläkimiz bir qap quruy üzüm sanmiš tüzünkä beläkimiz bir ärük qutluy yegän bars-qa qutluy bars-qa ..... mäñgükä üküš ayıtu ıdur biz MO. (s.148 29.6-9)

### **qutluy**

yirn[=yilan] yil altinç ay säkiz yangi-qa män qutluy ygän tonga-tan yuz qanpu alıyü ärti SUK. II (s.88 Lo04.1-2), (s.70 RH01.8), (s.88 Lo04.6-7) UII (s.88 8.75-77), (s.85 8.19-29), (s.86-87 8.38-58)

### **qutrulmiš**

tanuq qutrulmiš tanuq buyan tonga tanuq käd burxan män qyytso tutung oš ilgim bitidim SUK. II (s.116 Ad01.16v-17v)

### **qutsı Muhtemelen Çinli.**

qutsı-da tört torqu alıyü bar MO. (s.166 34.9-10), (s.166 34.10-11), (s.166 34.11-12), (s.166 34.13), (s.166 34.15-16)

### **quturulmiš**

qoyn yil çxšput ay ygrmi-kä män yuqa basa toy<r>il-niing sävig bürt bilä-ki çam-liy ädgü quturul-miš olar bilä biđig qilip birmiš asiŋ-liy kümüş-tin basa toy<r>il-niing basiŋ-qa täg-miš säkiz sötir kümüş-üg män yuqa H altim SUK. II (s.153 Mi07.1-7)



**quus tmür**

bu bitig tuđa quus tmür baxši qorsuz bolzun SUK. II (s.20 Sa09.20-21), (s.20 Sa09.7-9), (s.20 Sa09.9-11), (s.20 Sa09.14-16)

**quus**

bu yir-ning siči-si öngdün y qul qy-a qopuz-ning yir künd<i>n y uluy ögän kidin y quus baxši-ning oq yir taydın y m-a ögän adırar SUK. II (s.20 Sa09.12-14)

**quvray|qa säviglig**

quvray|qa säviglig–atl(i)ğ t(ä)ngri burxan-qutınga ,, BT II (s.46 1031-1032)

**quypın Muhtemelen Çinli.**

quypın-ta tört yegirmi yig torqu alqu qaltı MO. (s.166 34.5-6)

**qya**

kin öngtün yoq tanuq qančuq /// (..) iş qy-a bit(....) m/////n SUK. II (s.160 Mi16.5-6), (s.66 Ex02.12-15)

**qyımdu**

SUK. II (s.168 Mi22.5-8), (s.168 Mi22.8-12) bk. qayımdu, qayımtu, qyımtu, qayyımtu

**qyımtu**

SUK. II (s.73RH05.1-9), (s.78 RH10.4), (s.97 Lo14.1-4), (s.103 Lo21.1-4), (s.106 Lo24.1-4), (s.168 Mi22.1-5) bk. qayımdu, qayımtu, qyımdu, qayyımtu

**qyytso tutung**

it yıl birygrminç ay altı otuz-qa manga qyytso tutung-qa yunglaq-liq tvar krgäk bolup titso 'atly oylum-ni čintso ayay-qa tägimlig-kä süt sävinči yarım yasduq alıp oğul-luq birtim SUK. II (s.116 Ad01.1-4), (s.116 Ad01.10-12v), (s.116 Ad01.16v-17v), (s.124 P101.27v-30v) SUK. II (s.124 P101.1-4)

**račabadre** Bir iblisin adı. < Toh. B Rājabhadre < Skr. Rājabhadra

arıg silig aš içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalipuřurta sankaš balıkda aparačite lank balıkta čandani yäk čartalome yäk suđrašan balıkda kalmašapadi vanči ulušta subarme ulušta aparačite šilabadre yanpur ulušta učayan ulušta nađaki parapundari ulušta punđariki d(a)rmapali gatarkut ulušta pračapap ulušta araši yäk mahagirase kašmir ulušta varti ulušta panđaraki yäk kati yäk magat ulušta učayan ulušta kapili yäk nađaki ančulayu mařur ulušta čampay ulušta račabadre purnabadre kadan kánt ulušta šurparak ulušta širibađari kamag ulušta nandake inča k(a)ltı Diš. (s.88-89 632-651)

**račabrahmi** Skr. Rāja brahmā (?)

taķı y(e)me k(a)ltı neteg amita-ayusı atl(i)ğ t(e)ngri burķan vičay-a prabi atl(i)ğ t(e)ngri burķan kalyana-prabi atl(i)ğ t(e)ngri burķan kuna-prabi atl(i)ğ t(e)ngri burķan akšobi atl(i)ğ t(e)ngri burķan sinħa-prabasi atl(i)ğ t(e)ngri O burķan tasa-prasi atl(i)ğ t(e)ngri burķan radnaakkari atl(i)ğ t(e)ngri burķan prabangkari atl(i)ğ t(e)ngri burķan puranpurabi atl(i)ğ t(e)ngri burķan samantaprabı atl(i)ğ t(e)ngri burķan suvastiki atl(i)ğ

t(e)ngri burqan kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burqan alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burqan darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burqan d(a)rmağivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burqan supravi atl(ı)ğ t(e)ngri burqan raçabrahmi atl(ı)ğ t(e)ngri burqan udarani-ti atl(ı)ğ t(e)ngri burqan-ta ulatı O muni munçulayu öngre ertmiş ayağ-ka tegimlig büğü biliglig burqan-lar k(a)ltı neteg öngre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginçülük tüş etö'z-li b(e)lgü-rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymağ burqan qutın bulu y(a)rılıqamış-ların körkitü y(a)rılıqap nom-luğ tilgen evirip ülgü-süz sansız tnl(ı)ğ-lariğ özğuru qut-ğaru y(a)rılıqadı O-lar y(a)rılıqayur-lar y(a)rılıqayur-lar erser ançulayu oğ m(e)n y(e)me qutrulmağ küsüş-lüg t(e)ngrim qamağ tnl(ı)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürçülüksüz üsdünki yig tözgerinçsiz edğü-lerig egsük-süz tükel bütürgeli udaçi bolayın tip munçulayu yangın kılmış buyan edğü kılmış-ların evire qut qolmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-175.3)

**raçaradnaprabasi** Skr. Râjaratnaprabhâsa

öngre ertmiş ür iraq ülgü-süz sansız yüz ming asankı kalp üd-lerte aşnu bo yirtinçü yir suv-ta raça-radna-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri burqan ong b(e)lgür-e y(a)rılıqamış erti AY III (s.68 185.8-13), (s.69 186.12-21), (s.71 189.8-16), (s.72 190.8-18)

**raça** Mâra'nın 3 kızından biri. ~ Skr. Rati

karşan raça ärđi atly qız[lar ] [kä ] siz[ ] BT XIII (s.53 5.1-2), (s.545.23-26)

**radnaakkari** Skr. Ratnâkara

tağı y(e)me k(a)ltı neteg amita-ayusı atl(ı)ğ t(e)ngri burqan viçay-a prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burqan kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burqan kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burqan akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burqan sinha-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burqan tasa-prasi atl(ı)ğ t(e)ngri burqan radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burqan prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burqan puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burqan samantaprabi atl(ı)ğ t(e)ngri burqan suvastiki atl(ı)ğ t(e)ngri burqan kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burqan alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burqan darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burqan d(a)rmağivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burqan supravi atl(ı)ğ t(e)ngri burqan raçabrahmi atl(ı)ğ t(e)ngri burqan udarani-ti atl(ı)ğ t(e)ngri burqan-ta ulatı O muni munçulayu öngre ertmiş ayağ-ka tegimlig büğü biliglig burqan-lar k(a)ltı neteg öngre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginçülük tüş etö'z-li b(e)lgü-rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymağ burqan qutın bulu y(a)rılıqamış-ların körkitü y(a)rılıqap nom-luğ tilgen evirip ülgü-süz sansız tnl(ı)ğ-lariğ özğuru qut-ğaru y(a)rılıqadı O-lar y(a)rılıqayur-lar y(a)rılıqayur-lar erser ançulayu oğ m(e)n y(e)me qutrulmağ küsüş-lüg t(e)ngrim qamağ tnl(ı)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürçülüksüz üsdünki yig tözgerinçsiz edğü-lerig egsük-süz tükel bütürgeli udaçi bolayın tip munçulayu yangın kılmış buyan edğü kılmış-ların evire qut qolmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-175.3)

**radnaprabi** Skr. Ratnprabhâ

t(e)ngri-ler iligi-y-e inçip m(e)n ol üdte ol uğur-ta radnaprabi atl(ı)ğ kız ertim AY

III (s.69 186.10-12), (s.69-70 187.1-12)

**radnasanbau-a** Skr. Ratnasambhava Moğ. Radn-a-sambau-a

ymä kindik-tä aňg usik radnasanbau-a burxan aldun önglüg ong iligindä ärdini sol iligindä ärdini sapliý çang tuđar körgäli bolýuluq-suz uşnir lakşan-liý mxarag ärdini-kä oqşadı qışıl tıngaraq-liý säkiz n nayray-lar-qa BT VII (s.70 F.1-9) bk. ratna-sañbavi, ratna sanbaua

**rakakavini** Kadın adı (EUTS).

ok yänggäsi rakakavini ////////////// UIII (s.87 T.II,S.89q 9)

**rakakayini** Kadın adı (EUTS).

ol ymä sini är[ning rakakayini atly kişisi türk yigit ärdi UIII (s.81 T.II,S.89-I 2-3), (s.83 T.II,S.89-I 11-12), (s.84-85 T.II,S.89-I 9-14)

**rakşas** Şeytan adı (EUTS). < Skr. rākṣasa

anta yavlaq saqıncly rakşas bolur UI (s.45) UIV (s.682 A. 66), (s.686 A. 126-127), (s.686 A. 129-130), (s.686 A.130-133), (s.686 A.136-137), (s.688 A. 157-158), (s.688 A. 172-174), (s.688 A. 168-172), (s.686-688 A. 151-154) Das. (s.72-74 422-426) bk. rakşaz **rakşaz**

... ol rakşaz anča tirilip ...-ig inçä tip tidi UIV (s.688 A. 182-183), (s.688 A. 185-188), (s.273 A. 191) bk. rakşas

**rasayan tözlüg bilgä bilig-lig**

rasayan - tözlüg - bilgä bilig-lig - atl(i)ý t(ä)ngri burxan qutınga yúkünürbiz BT II (s.31 490-492)

**raştramuki** < Skr. rāṣṭra-mukhya

anta ötrü raştramuki atly käyik-çi ol arıy-ta barıp toor tuz-aq yaratdı Das. (s.62 308-310), (s.64 331-332), (s.66 360-361)

**raşmı** < Skr. raśmi“ışık, nûr”

raga az başlap ayıg nomlar-lıg rakşaz oğuş-luğ ada kıldaçı raħu öz-e abıdılmağ-sız raça ilig kan erkinge tegmiş rasayan tatıg-lıg nomluğ suv akıdıp ram-a ögrünçüg öklitdeçi ratna-çantıra erdini ay tengri raşmı yaruğ-luğ-ka yükünürman ETŞ (s.88 10.88-95)

**rati** < Skr. rati ~ rata

bu muntay ol pıtmavati qız rati tngri xatun-ınga oxşatı artuqraq oylayu qop ädgü-kä tükäl-lig ärip üz-üksüz öd-lär ///qa ariti qanmaz ärt[i] Das. (s.154 1291-1295)

**ratikri**

ötrü mamika qız külçirä yüzün ////// açataştru ilig tapa körüp ////////////// ylturuqın itiglig iligi birlä amartapatr sögüt-niñ xu-asın yanturup ratikri atly bramanqa inçä tip tidi TT X (s.34 T III 84-58.489-493) bk. rtikri

**ratna sanbaua** Terim “değerli, kıymetli, cevher, mücevher” anlamındaki ratna ile “Mahābhijñānābhībhū Buddha’nın dünyası” olarak tanımlanan sambhavā kelimelerinden oluşur (SH 91a, Edg. 580a). Güney yönünün Buddhasıdır. ETü. ratnasanbau-a burkan

“ratnasambhava Buddha”= Skr. ratnasambhavā = Çin. ? = Tib. rin-chen ‘byung-gnas (Beer 2003, 235b) (EUTBMT)

yaraşsar adı kötrülmiş ratna sanbau-a burxan-niň az tänginčä bilgä biligi ärür EUT(s.130 655-656), (s.176 1214-1218) bk. radnasanbau-a, ratna-sañbavi

**ratna v(a)çir toyın** Skr. Ratnavajra

ädgün barmış üzä nom-laıtlımiş bo nom eligin ädgüti bögünüp köñül-üm-tä ratna v(a)çir toyın etigsiz bo nom töziňä süzülüp ıkañ ısan tärım BT XXVI (s.105 39a.124-126) bk. ratna v(a)çir, raınav(a)çir şabi

**ratna v(a)çir** Terım, “cevher, değerli taş” anlamındaki ratna ve “elmastan yapılmış sopa şeklindeki Indra’nın yıldırım, güneşin sembolü, elmas” anlamında kullanılan vajra (SH 280b) kelimelerinden oluşur. Ratnavajrı terimi, bir tanrının ismi olarak ifade edilmistir (Edg. 452a). ETü. ratnavaçır “ratnavajra” = Skr. ratnavajra = Çin. 寶號“bǎo hào” (SH 478a) + 金剛 “jīngāng” (SH 280b) (EUTBMT)

tay çin kuu kañ si y(e)g(i)rmi altınç otçuk-takı oot kutlug tavişgan yıl kuu yi hu-a vihar-ka tayaq-lıg bilgä taloy şabi ratna v(a)çir-nin ötügiňä toñ guvan suzak-ınta onunç ay y(e)grmi tört-i kutlug kün üzä bitiyü tolu boltı BT XXVI (s.88 20.1-5), (s.93 27b.2-4), (s.94 28.1-11), (s.106 39a.166-168) AY. VII (s.176 930-933) BT XVIII (s.118 S811-815) bk. raınav(a)çir şabi, ratna v(a)çir toyın

**ratnaçad..[r]i**

ratnaçad..[r]i atly burxan qutınga yükünürmn UI (s.32)

**ratnadivaçi**(Skr. Ratnaketu) Skr. \*Ratnadhvaja

[öngdün yıngaq] akşobi atly burxan [küntin yıngaq] ratnadivaçi atly burx[an] [kidin] yıngaq abita at[ly burxan] [taytın] yıngaq duntub[isvari atly burxan] [king yiti]z nomlayın BT XVIII (s.138 0333-0337), (s.150 0518-0523)

**ratnadivi**

ratnadivi atly burxan qutınga yükünürmn UI (s.32)

**ratnak(a)r** < Skr. Ratnākara

takı ymā ratnak(a)r amaç-a köni köñül burhan-lar uluşı tetir BT XX (s.74 0122-0124), (s.72 0084), (s.76 0169), (s.80 0258-0265)

**ratnamidi**

ratnamidi atly burxan qutınga yükünürmn UI (s.32)

**ratna-prabase** Tanrı’nın ya da Bodhisattva’nın adı. Skr. Ratnaprabhāsa?

kondini-ka liçavi-(P)ka somaketu-ka kükülmiş akaş-a-garbe-ka hormuzta t(ä)ñri-kä külätilmiş ratna-prabase ratna-prabe-ka küsüşkolı kertgünç üzä yükünürm(ä)n BT XXVI (s.102-103 39a.34-37)

**ratna-prabe** Tanrı’nın ya da Bodhisattva’nın adı. Skr.Ratnaprabha?

kondini-ka liçavi-(P)ka somaketu-ka kükülmiş akaş-a-garbe-ka hormuzta t(ä)ñri-kä külätilmiş ratna-prabase ratna-prabe-ka küsüşkolı kertgünç üzä yükünürm(ä)n BT

XXVI (s.102-103 39a.34-37)

**ratnapuṣpi** Tanrı adı (EUTS).

anta baša ol kiši suvqa kirip ät'özin ariy yunup yangi ariy ton kädip ät'özingä ädgü yid yipar-lar t.. [ür]d..[ü]p ol äv icintä kirip mini üçün köntämäk (könitmäk ?) üçär qata üç ödtä ratnapuṣpi atly tngri tngri burxan atin bu nom ärdini ning atı birlä atayu inçä tip tizün UI (s.29-30), (s.30)

**ratna-saṅbavi** Vajrayana veya Tantrik Budizm'in beş Dhyani Buda'sından biridir. Skr. Ratnasambhava Moğ. Radn-a-sambau-a Tib. Rin-chen byuñ-gnas

< xung bang xoo tip kântü öz-üg ...> alqu ançulayu kälmiş-lär manga abişik birü yrliqaşun-lar tip yalbarmaq üzä oom sarva tatgda abişikda samay-a širi xung tiyü abişik birmäk üzä bilgä bilig-lig suv üzä büdün ät'öz toşup alqu qilinç arıp suv qalınçu-si töpü-tä toşup täg-mäk üzä kiruka ög qang ikigü-nüng ät'öz-lrin-tä vçir-a satu-(a) tört ornay-taqı divata-lar-niñ töpü-lrin-tä ratna-saṅbavi köngül tilgän-täki divata-lar-niñ töpü-lrin-tä akşobi til tilgän-täki divata-lar-niñ töpü-lärin-tä varyočana tanyarıy tilgän-däki divata-lar-niñ töpü-lrintä amogasiti burxan bolmiş-lrin saqınyu ol bo ärsär kântü özüg törüdü saqınmaq ärir BT VII (s.36-37 A.121a-137) bk. radnasambau-a, ratna sanbau

**ratnasiki**

ratnasiki atly burxan [qu]-tinga yükünür-mn UI (s.32) bk. artanşiki, ratnaşiki, ratnaşiki, rtaşiki

**ratnaşiki** Ratna kelimesi “değerli cevher, cevher” gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Śikhin ise “ateş, alev” gibi ifadelerle açıklanır (SH 101b). Terim, Abhidharmā'da da yer alır (SH 101b). Ratnaşikhin, önceki kalpadaki 999. Buddha, Sapta Buddha'nın da ikincisi olarak gösterilir (SH 297b, Edg. 452a). ETü. ratnaşiki atlıg teñri teñrиси burkan (ST) “ratnaşikhin adlı tanrılar tanrısı Buddha” = Skr. ratnaşikhin = Çin. 剌那尸棄 “là nà shī qì” (SH 101b, 297b) (EUTBMT) Toh. A ratnaśīkhi

purñi atly tñri burxan-niñ .. ançulayu ymä kauñdiñi apraçiti .. hitayşi .. ratnaşiki.. .. prañati .. artadrşi .. yaşotari .. añuruti .. suñitri-ta ulatı burxan-lar-niñ qutınta buyanınta bo-o magat uluşdaqı adası tudası kitzün tariqzun TT X (s.20 T I D-2.227-234) BT XXVI (s.103 39a.46-49) bk. ratnaşiki, rtaşiki, ratnasiki, artanşiki

**ratnaşiri** Skr. Ratnaśrī

adin ažu-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'aş-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-şi açarı [ ]NKK' yiragu bæg ögrünç-ä ana tärim artadaz [kirä]şiz tarugaçı sañguñ tañgusuk vuşin ulug [ata]m sañgır tarugaçı tiliçä vuşin laçın inal bay inal arıg kurtga tärim sulagı inal barak buka sañguñ [ ]L'N [wu]şin asan kutlug wuşi[n] s[ ] sävinç vuşin kıpçak suin ši T[ ] vuşin tugmış atam tegin buka sañguñ külüg tegin vuşin kağın-larım sä[vin]ç yaña wuşi ögü vuşin tilik togrıl çuñçin apag-a-larım enç buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzagu inal '[ ]vu]şin tärim sävinç kutlug tarugaçı çäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a çin vuu-ş-[in ]P siçing [ ] abdala tayking s[an]ggıñ açı-larım utpalaşiri ratnaşiri

başlap t[u]gmiş-larım kaşaş-larım tagay-larım yegän-lärim şabi-larım terin-lärim kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beş ažu-takı ög kaş bolmış tnl(1)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmış äsar-lär t(ä)rk tavrak ożup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ adiştit-inta ögüm kaşım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmış bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41) BT XIII (s.167-169 46.35-41)

**ratnaşiki** Eski bir Buddha'nın adı. < Skr. ratnaśikhin

ratnaşiki burқан-tın alkış alıp algay men sansar-tın sini ETŞ (s.112 11.117-118; Edgerton, 452'den) bk. ratnaşiki, rtnaşiki, artanşiki, ratnasiki

**ratnav(a)čir šabi**

tay-čıñ kaş-sı altı otuz yıl üzä erinč ratnav(a)čir šabi ärtmiş ög kaş-larım ożgu kutrulgu üçün bo üçünč ay-nıñ y(e)g(i)rmi säkiz-i açılmak kutlug kün üzä bitiyü tägintim BT XXVI (s.92 24.1-6), (s.95 30.1-4), (s.106 39b.5-8) bk. ratna v(a)čir, ratna v(a)čir toyın

**ratna-včira**

öngdün yol pridapuri atly orun-ta maxa-bala birlä čakir-a-vigi kidin yol kirix-a-atıu-a atlay orun-ta ratna-včir-a birlä kanta-roxi bo milapaka quvranmaq ärür BT VII (s.34 A.65-68)

**raxu** ~ Skr. Rāhu

kinčik altın-ın-taqi kök qaliy yiil-i bāk yarp ornay-liy bolmaq üzä taş-đinči bälgu-tä qar-a tägirmi körmäk raxu-nung ät'öz-i tæg qar-a körmäk içtin singar yogačari-niñ köngül-tä uluy mängi ögrünč tuymaq aqiy-liy mängi-ning uuč-i baş-i ärür EUT(s.134-136 707-713) BT II (s.31488-490)

**raza včirini** 16. tanrı kızının on dördüncüsü. Skr. Rasā vajriṇī Tib. Ro-ma Uyg. Pinbat aş

raza včirini včir-a pučiti a xung vsir-liy tngri qizi ärür BT VII (s.40 A.201-202), (s.57 A.651-654) bk. pinbat aş, tatiy včir

**rinčen(?)** Tib. Rin-chen (Uyg. çev.)

k[ä]ñäşi iki ol toñuz yıl üçünč ay beş y(e)g(i)rmi-kä tüpsüz t[üz] b[il]gä lambiraz tegmä yanşırını töpüt tilinčin türk [tilinčä] kir-a [şiz(?)] rinčen[ ] edäri ağıtaru(?) ävirü t(ä)gintim(i)z ärsär(?) t[ü]trüm täriñ lambiraz-nıñ tüz yañın tılañurmak ädräm-kä tükäl-lig bilgä-l(ä)r tnl(1)g asıg-ın sakınu tıdıgsız-ın [ ]NC Y[ ] [ ]LYP bergil BT XXVI (s.217 117.1-10)

**rtikri** Skr. ratikara

bramanlar-niñ adruqi rtikri-a mäniñ ök // // // // // // bilmäz sn TT X (s.32 T III 84-58.460-461), (s.32 T III 84-58.467-469), (s.34 T III 84-58.493-498) bk. ratikri

**rtnaşiki** Eski burkanlardan birinin adı. Skr. Ratnaśikhi

ötrü ayagka tegimlig maytrı bodisvt ol oq orunta olu(rup) ilkide ertmiş rtnaşiki artadrş--da ulatı bügü biliglig burқан-larınıg al- -kemiş alkış-ların öp şakınıp yar(lı- )kançuçı bilig-lig üç /-... süngün yülegün san(çı-)tmış osuğluğ bolup .. kop kamağ tirig tınlıg öduş özlüg tınlıg-lar öze yarlıkançuçı bilig tur-ğurup inçe şakınç şakınur Maitr.

(s.83-84 33.32-43) bk. ratnašiki, ratnašiki, artanšiki, ratnasiki

### **s(a)rvarakš(i)te**

kamag šast(a)r[la]r(1)g ötgürmiş alku [no]m-lar(1)g keñür[ü] [a]ča yada ukıtd[açı] s(a)rvarakš(i)te atl(1)g ulug açari kontur[miş 'Y]DYWT nm (einige zeilen frei) (P) bitig-niñ ögmäkin kūsän [t]ilintin barčuk tilinčä ävirdäč[i] v(a)ybašike klyanzene açari 'YDYWT [kör]ünčtäki alku tnl(1)g-larag kutgar[u] [körki]tmäk atl(1)g nom bitig iki k[ırk] [bölö]k bitiyü tükädi BT XXVI (s.205 108.1-10)

### **s(ä)vig**

pısı hatun kul y(e)gän kut y(e)gän p[ata]r an[an]t(?) d(a)rm v(a)tz açari si[ñ]tsi açari bägsig kulčor kut y(e)gän kutlı y(e)gän kul bars hatun s(ä)vig humar kamag ka kadaš in(i) eči ataylarım(1)z közünür azunta igs(i)z togas(1)z ärmäki bolzunlar BT XXVI (s.158 71a.12-19)

### **s[ ] sävinč vušin**

adın azun-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'äš-ä atam nomči bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši açari [ ]NKK' yiragu bäg ögrünč-ä ana tärim artadaz [kirä]šiz tarugaçı sañguñ tañgusuk vušin ulug [ata]m sañgır tarugaçı tiličä vušin lačın inal bay inal arıg kurtga tärim sulagı inal barak buka sañguñ [ ]L'N [wu]šin asan kutlug wuši[n] s[ ] sävinč vušin kıpčak suin ši T[ ] vušin tugmış atam tegin buka sañguñ külüg tegin vušin kađın-larım sä[vin]č yaña wuši ögü vušin tilik togrıl çuñçin apag-a-larım enč buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzagu inal '[ ]vušin tärim sävinč kutlug tarugaçı čäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a čin vuu-š-[in ]P sičing [ ] abdala tayking s[an]ggıñ açı-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]gmiş-larım kađaš-larım tagay-larım yegän-lärim šabi-larım terin-lärim kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beš azun-takı ög kañ bolmış tnl(1)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmış äsär-lär t(ä)rk tavrak ozip kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ adištıt-ınta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom bošgurmış bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilä]miş tap-lar-inča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41) BT XIII (s.167-169 46.35-41)

### **s[ing]ay alp arslan**

[män agduk umaz] (P) bitgäči k[oč](?) [ ] (P) bahšım punyavatr (P) [ ]Y(P) bäg-niñ b[uya]n [ ]körüp s[ing]ay alp arslan küsüş-lär[in]gä bitiyü täginmiş BT XXVI (s.154 67b.1-5)

### **š[ilaz]en Skr. Šilasena**

'WD// ugušnuñ ud[u]mbar len[hua]sı bokug töznüñ pundarik čäčäki t(ä)ñrikän takın kız t(ä)ñrim kıvır elögäsi alp kutlug ogul küdägu sävig to[to]k [ars]lan ögä bäg kiš köz bilgä bäg kutlarınıñ ötügi[ñä] nomlug dentarı tükällig bilgä š[ilaz]en k(ä)ši açari yañırtı türk [tilinčä ävirmiş] BT XXVI (s.204 107.14-20)

### **sä[vin]č yaña wuši**

adın azun-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'äš-ä atam nomči bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši açari [ ]NKK' yiragu bäg ögrünč-ä ana tärim artadaz [kirä]šiz tarugaçı sañguñ tañgusuk vušin ulug

[ata]m suŋır tarugaçı tiličä wušin lačın inal bay inal arıg kurtga tärım sulagı inal barak buka saŋıuŋ [ ]L'N [wu]šin asan kutlug wuši[n] s[ ] sävinč wušin kıpčak suin ši T[ ] wušin tugmıš atam tegin buka saŋıuŋ külüg tegin wušin kađın-larım sä[vin]č yaŋa wuši ögü wušin tilik togrıl čuŋčiŋ apag-a-larım enč buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzagu inal '[ ] wu]šin tärım sävinč kutlug tarugaçı čäpäk teg[in ]tegin yıznam küräk kay-a čın wuu-š-[in ]P sičing [ ] abdala tayking s[an]ggıuŋ açı-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]gmiš-larım kađaš-larım tagay-larım yegän-lärım šabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beš ažuŋ-takı ög kaŋ bolmıš tın(1)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmıš äsar-lär t(ä)rk tavrak ozuŋ kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niŋ adištıt-ınta ögüm kaŋım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom bošgurmıš bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-ınča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41)

### **šabi ata tutuŋ**

[yän]ä biz šabi ata tutuŋ boltı t(ä)ŋrim birlä bökünki kün üzä kamag burhanlarını bodis(a)t(a)vlarnıŋ ädgü ögli y(a)rlıkančuçı köŋülläri küčintä yaŋırtı tuyunup bilinip artokrak uvut ıyat köŋülüg tuguru täginürbiz BT XXV (s.74 340-343), (s.74 348-353), (s.74 365-369), (s.84 487-490), (s.106 829-834), (s.108 855-862), (s.108-110 886-889), (s.124 1122-1128)

### **šabi buqa**

tanuq šabi buq-a tanuq quđluŋ dämür tayaq tanuq budasın bu nišan tamı-a män qalimdu-niŋ 'ol män özüm bitidim SUK. II (s.53 Sa25.19-22)

### **šabi**

män šabi ymä bir ägsük-süz tükäl sanap altım SUK. II (s.10 Sa04.8-9)(s.10 Sa04.1-3), (s.10 Sa04.15-17), (s.10 Sa04.24-25v)

### **šabiy**

bu nišan män babi(?)-niŋ 'ol bu nišan män öz mäŋü-niŋ 'ol tanuq qıyur(?) bu nišan mäning 'ol bu nišan män qasım-niŋ 'ol tanuq sävinč bu nišan mäning 'ol bu nišan män yüşüp-i-niŋ 'ol tanuq äragäti(?)bu nišan mäning'ol bu nišan män yoylim tapmiš-niŋ 'ol bu nišan män oylan mäŋü(?)-nüŋ 'ol tanuq šabiy(?) bu nišan mäning'ol tanuq alı(?) bu nišan mäning'ol tanuq burangı(?) bu nišan mäning'ol tanuq kilinmbu bu nišan mäning'ol // bu nišan mäning'ol SUK. II (s.38 Sa17.6-16)

### **säčän hagan** (Moğ. İmparator = Qubilai Hagan)

kim ol ašnu-dinbärüki törümiš elig-lär-tä han-lar-ta ayazlı yağızlı-ča 'ärtmiš ašunmiš artok buyan-lıg alp yüräklüg čingiz hagan-nıŋ ayıg-lıg han-lar ulag-ı altınč kızıg-tä čingiz hagan-nıŋ čınlayu bilgä ogul ogul-ı čintan-i ađrok säčän hagan-tın törümiš čintamani ärdini täg yeg ađrok činkim tayzi-lıg kaŋ-ta b(ä)lgürmiš öŋräki iltinü kälmiš buyan-ın körsär üküš-kä taplatılmiš maha-sanpade han täg buyan-lıg ög kaŋ täg bodun-ka umug bolur-ın körsär üzäliksiz burhan täg y(a)rlıkančuçı köŋül-lüg äsirgänčsiz teyim-lig booš köŋül-lüg el-kä asıg-lıg tüz köni törö-lüg el ärdini-si ı-dok uguš-lug tämür hagan ı-dok



šačän hagan-niñ oron-ta oluruq ikinti [yıl ] BT XXVI (s.263 145.1-17)

**šači** Indras'ın eşi. Toh. A Śaci < Skr. Śaci

xormuzta täñri başly-liy qop qamay uluy küclüg täñri[-lär]-niñ šači nanli(?) -ta ulati täñridäm ariy apsarı xadun-lari-niñg köñül-lüg kök qaliy[-lari]-niñ yüüzintä busuş-luy bulit-lari ürdüldi BT III (s.42 328-334)

**šaču sangun**

män šaču sangun külüg-kä tükäl birdim SUK. II (s.40 Sa18.1), (s.40 Sa18.8), (s.40 Sa18.10-11), (s.40 Sa18.13-14)

**šaču yol tu**

bo bo üçünč küin-ni m(ä)n šaču yol tu okıdım BT XXVI (s.53 4d.1)

**sada**

tañuq turmiş tämür tañuq mrkid tañuq 'äsän buq-a tañuq barz buq-a bu nişan män sada-niñg ol bid män sda öşüm bi<ti>dim SUK. II (s.23 Sa10.15-17), (s.23 Sa10.1-5), (s.23 Sa10.5-6), (s.23 Sa10.11-13)

**sadagari** Skr. Sadagiri

anta ötrü vayşarvan maħaraçning üç uluğ küclüg inañ buyruq-ları erti .. sadagari hymavati purnaki bular Maitr. (s.50 7.4-8), (s.51 7.32), (s.51 7.43-45)

**sadapira urudita** Bodhisattva adı. Skr. Sadāprarudita

kim qayu BODĪSATAV-lar alp // bulguluq BURƘAN qutı üçün BİLGE BİLİĞ p(a)ramit-ta YORİĞALI küseser-ler aşnu ÜD-ki sada // -pir-a urudita BODĪSATAV teg ayañçang KÖNGÜL-in yanmaqsızın ƘATİĞLANMIŞ kergek tip anta ötrü subuți arħant orun-ındın turup karaja-sın uzq(ı)y-a itinip ay-a-sın qavşurup BURƘAN-qa YÜKÜNÜ inçe tip ÖTÜNTİ SDB. (s.73-74 6-10), (s.74 11-13), (s.74 13), (s.75 16), (s.79 48), (s.79-80 55-63), (s.90-91 134-137), (s.91 138-141), (s.91 141-144), (s.93-94 158-160), (s.95-96 176-178), (s.96-97 184-188), (s.108-109 292-294), (s.109-110 299-304), (s.111 312-314), (s.112 320-328), (s.114-115 339-348), (s.119 383-388), (s.121 395-396), (s.123 413-414), (s.128-129 460), (s.131 478-480), (s.134 509-510), (s.134 511-514), (s.135 524-526), (s.136 530-533), (s.137 538-542), (s.137-138 543-546), (s.138-139 548-554), (s.139 554), (s.139-140 556-561), (s.141 571-572), (s.141 573-574), (s.143 593-595), (s.143-144 598-601), (s.144 602-603), (s.145 612-614), (s.146 619-621)

**sadarmavabaza** Bir Buda adı. ~ Skr. \*Saddharmāvabhāsa

sansar-ta t[ ]slär-ig sayu körmädin çin ymä sanpad-lar-qa tükäl-lig sadarmavabaza atly burxan boldunguz BT XIII (s.127 21.3-6)

**sadi**

it yıl onunç ay säkiz yangıqa män sadi-niñg orduqluy adaq toğoq-taqı üç baqır lal-ni män sadi öng-tün kidin sağiy-qa yoriş yuz yasduq-qa käsişdimiz SUK. II (s.172 Mi26.1-6), (s.172 Mi26.6-9), (s.173 Mi26.12-14)

**sagari** Ejder kralının adı. ~ Skr. Sāgara

atası sagar-i lu xanı a[ ] amraq oyli sagar-i [ ] BT XIII

(s.145 31.7-9)

**sakandakumare** Bir Tanrı adı. Skr. Skandhakumāra

ol ugurka eçim(i)z sintar šali-kā bitigāli aydım(ı)z başlap beriñ tep bo buyan ädgü kılınč küçintä üstünki äzrua hormuzta tört m(a)haraç t(ä)ñri-lär višnu mahašv(a)re sakandakumare kutlug koço uluś kutı [wahš]iki asilome širilome-da [ ] kut [ ] BT XXVI (s.182 82.27-35), (s.229 124.6-11), (s.256-257 138.1-7)

**šakar čanča körklüg**

adak-takı kulut m(ä)n buyan tümän bägi artoç äsirgäp[ ] apamu-lug üd-lär-kä t[äg]i [ ] akılturgu ulal[t]urg[u küs]üş-in ag[in]čsız bāk y(a)rp köñül-in alp kaçıg munı tag üd[tä] kolu-ta ağır ulug bo iş-ig arıñı tıdıg-sızın tavrak bütürgü üçün amrak inim tuglug tämür bulat tämür ar-a tämür töz tämür tümän tämür buyan kulı sayın tämür budadı az tayak tämür oron tegin kız tämür kıcı altun buyan kutlug šakar čanča körklüg ögrünč tegin başlap ak-a i[ni] kız kälın-lär birlä kəñäš-ıp anandašii atl(ı)g toyın-ka amtı-kı nom-lar-nıñ tamga-sın oyturgalı aña k(ä)rgäk-lig y(i)vik-in anı barča tükäl anutup anıñ tamg-a-sın o[y]turup anta basa ok yüz säkizär kün yaqturup arısañ bursañ kuvrag-ka ayançañ köñül-in üläyü tagındım BT XXVI (s.236 128.17-39) BT XIII (s.174-175 49.17-39)

**šakari** Indra. Toh. < Skr. śakra

amti burxan-liy šakar-i luu xani-niñ ayız-liy matkiri yool-ıntın ünmiš til-lig sarasvađi täñrisintın bälgülüg bolmiš yüz bir karim-larta öñdün oštaçı-si tetmiš ülgülänčsiz täñlänčsiz uluy uluy iş-läriğ işlädäçi čintamañi artini-kä oqšađi alqo küsüş-üg qañturtaçı buday-a xarty-a atly mantır-a arviš-iy qop köñül-in aşıđisär-läri (!) tñlamış-läri kərgäk BT III (s.55-56 721-732)

**šakimun** Buda'nın adı, Shakyamuni Soğd. š'kymwn [šaky(a)mun] Skr. Śakyamuñi

šakim(u)n bolarım (oku bolalım) TKMÖ (s.204 444-445)

**sakimuni**

UII (s.56 6.1-2)

**šakimuni** Śakyamuni “Śākya kabilesinin bilgisi” anlamındadır. Muni “aziz, kutsal kişi, bilge” olarak tanımlanır. Terim, 仁 “rén” “hayırsever, şefkatli, iyi kalpli”, 寂跃 “jì yuè” “inzivaya çekilmiş bir köşeye oturmuş” gibi anlamları da ifade etmektedir. Önceki beş yüz ya da beş yüz elli yeniden doğumdan sonra Śākya muni, sonunda Tuşita cennetinde bir Bodhisattva olarak doğar ve beyaz bir fil ile aşağıya iner ve temiz kadın olarak tanımlanan Māyā'nın sağ tarafından rahmine girer. Māyā'nın hamileliği, dördüncü ayın sekizinci günü ile gelecek senenin ikinci ayının sekizine kadar devam eder ve Māyā bu çocuğu Lumbinî koruluğunda bir ağacın altında acısız bir şekilde doğurur. Bunun üzerine bazı mucizevî olaylar görülür. Bu mucizevî olaylar 神通遊戲經 “shéntōng yóuxì jīng” alitavistara ya da 釋迦如來成道記 “shìjiā rúlái chéngdào jì” olarak belirtilir. Śakyamuni, apilavastu'nun hükümdarı ve kşatriya sınıfına bağlı olan Śuddhodāna'nın oğludur. Śuddhodāna'nın eşi ise

Māyā olup Śākyamuni'yi doğurduktan yedi gün sonra ölür. Māyā'nın kız kardeşi Prajāpatī tarafından Śākyamuni'nin bakımı üstlenilir. Daha sonra Śākyamuni on altı yaşına geldiği zaman Yaśodharā ile evlenir ve Rāhula isminde bir oğlu olur. Bir gün krallığı içinde bir gezi esnasında önce bir hasta, sonra da bir ölü görür ve hayatın gerçek ıstırabını anlar. Daha sonra ise bir münzevî ile karşılaşır ve asıl mutluluğun bunda olduğunu düşünür. Böylece Śākyamuni artık güvenli hayattan vaz geçerek evinden ayrılır ve ormana münzevî bir hayat sürmek üzere çekilir. Burada beş arkadaşı ile birlikte altı yıl boyunca münzevî hayatını sürdürür, fakat istediği aydınlığa ulaşamaz. Hatta hemen hemen hiçbir şey yememesinden dolayı açlıktan ölecek duruma gelir. Köylü bir kızın getirdiği yemeği yiyerek ölmekten kurtulur, fakat bu defa arkadaşları onu terk eder. Böylece, Śākyamuni asırlığı redderek orta yolu bulur. Evinden ayrılmasının altıncı yılında Śākyamuni otuz beş yaşındayken bodhi ya da bo ağacının altında aydınlanır. Böylece doğum ölüm zincirinden kurtulma yolunu bulur. Münzevî hayatı bırakmamakla birlikte temiz ahlâkı öğütler. Daha sonra dört gerçeği ve sekiz asil yolu belirten ilk vaazını verir. Yoksulluk, erdem ve kavrama ya da yoğunlaşmayı temel alan Budizmi kurar. Kendisi de bir Buddha yani aydınlanmış olarak isimlendirilir. Kesin olmamakla birlikte MÖ. 487 yılında ölür (SH 482b). Yedi eski Buddha'nın da yedincisidir. Buddha ET. alp şakımunılığ (ST) “kahraman Śākyamuni”, ata kañ (Hend.) “ata, cet”, bahşımız kañımız teñri teñrisi şakımuni burkan (Hend., ST) “öğretmenimiz, babamız, tanrılar tanrısı Śākyamuni Buddha”, şakımuni “Śākyamuni”, şakımuni atlıg teñri burkan (ST) “Śākyamuni adlı tanrı Buddha”, tüz bahşımız şakımuni atlıg teñri burkan (ST) “gerçek öğretmenimiz Śākyamuni adlı tanrı Buddha” = Skr. śākyamuni = Çin. 釋迦牟尼 “shìjiā móu ní”, 釋迦文 (尼) “shìjiā wén (ní)” (SH 482b) = Tib. shakya'i thub-pa (J. Hopkins) = Soğd. š'kymwu (SD 369b) = Toh. A/B śākyamuni (Laut 1986, 110) (EUTBMT)

töz bahşım(ı)[z] [şakımuni atlıg t(ā)ñ]ri burhan kutıña yükünürm(ā)n BT XXV (s.54 5-6), (s.76 391-406), (s.78 409-418), (s.96 707-708), (s.108 876-877), (s.116 987-988), (s.132 1257-1258), (s.132 1265), (s.154 1543-1544), (s.158 1622-1623), (s.170 1790), (s.172 1810), (s.180 1933), (s.184 1994-1995), (s.190 2074-2076), (s.200 2284-2286), (s.210 2464-2466), (s.216 2610-2611), (s.224 2764-2765), (s.264 3540-3541), (s.268 3613-3614), (s.276 3733-3734), (s.280 3804-3805), (s.286 3899-3900), (s.290 3983-3984) BT XXIX (s.60 V029), (s.80 109), (s.92 190), (s.92 192-193), (s.92 197-198), (s.92 199-200), (s.94 200-202), (s.106 282-283), (s.120 379-380), (s.162 673), (s.168 703-704) BT XXVIII (s.136 C214) Das. (s.210 1864-1865) BT XIII (s.65 8.18-22), (s.73 12.025-027), (s.76-77 12.39-42), (s.149 36.2-7), (s.155-156 40.1-20), (s.178-179 50.12-20) BT XXIII (s.166 H071-076), (s.110 F193-208) BT II (s.19 61-62), (s.21 139-141), (s.28 349-351), (s.32 519-521), (s.36 662-663), (s.40 810-811) BT XXI (s.113-114 0126-0139) UIV (s.702 B. 45-47) Hts. IX, X (s.33 15-20) BT XXVI (s.102 39a.18-21), (s.104 39a.94-101), (s.105 39a.135-138), (s.118 42.2-3), (s.130 48.12-13), (s.191 95.6-9) BT XVIII (s.112

S583-590), (s.112 S591-601), (s.112 S604), (s.146 0482), (s.154 0741), (s.154 0748-0752), (s.164 1214-1222)

**sakntili** Vibhasa-prakaranapada-şastra adlı eserin yazarıdır. Sanghabhadra'nın üstadı, Vasubandhu'nun çağdaşı idi. Skr. Skandhila

tağı yime antada basa öküş türlüg nom biti-(ig) biñtdiler .. yaratdılar .. sakntili ..// şuri gotiki matraçiti aşvago-(-şata) ulatı bodisvt bakşılar(ķut)ınga ayayu ağırlayu yinçürü yükünür men Maitr. (s.44-45 3.49-55)

### **salasapati**

//////////um salasapat[i] //////////// UIII (s.18 T.III,73 3), (s.21 T.III,73. 5-10)

**salçı totoq** Aşçı ya da sal sürücüsünün anlamı dahilinde kişi adı. Kāşyārī, salçı kelimesini <aşçı> olarak tanımlar, ki bu daha sonra sal, <ocak, ocak> türevi olur. Salçı, sal 'dan türetilen <raft sürücüsü> anlamında da türemiştir.

amtu tağı nā uyurluy saß ersār kántü salçı totoq öz ayzın tññrim qutıña nā uyurluy ötüg ersār öz ayzın sözlägäy tññrim arqış yügürü tğinür MO. (s.42 5.74-80)

**sam tso** Erkek adı (EUTS). Çin.san-tsang

bodistv tay to sam tso açarınñg yorıñın uqıtmaq atl(ı)ytısi in cuen tegmä kavy nom bitig toquzunç tğzinç Hts. IX, X (s.2 2-5), (s.2-3 12-16), (s.3 17-20), (s.5 17-25), (s.16 2-6), (s.27 14-17), (s.31 20-25), (s.43 17-24), (s.45 19-21), (s.47 17-22), (s.64-65 8-17), (s.66-67 12-16), (s.67 19-21), (s.68 2-8), (s.71 19-20), (s.71 22-26), (s.76 2-3), (s.78 1-2), (s.79 23-25), (s.85 25), (s.94 2-4), (s.94 9-12), (s.95 16-17), (s.95 18-19), (s.100-101 13-18), (s.107 1-10), (s.112 1-7), (s.113 21-23), (s.115 15), (s.116 7-8), (s.116-117 11-17), (s.117 17-21), (s.117 22-24), (s.118-119 10-14), (s.119 21-23), (s.121 20-22), (s.122-123 12-14), (s.123 14-16), (s.123 19-22), (s.126 1), (s.128 10-11), (s.130 2), (s.152-153 12-15), (s.154 1-9), (s.154 9-11), (s.157 13-16), (s.158-159 7-13), (s.159 15-22), (s.162 2-5), (s.162 6-11), (s.163 19-20), (s.163 20-23), (s.163 23-25), (s.164 2-4), (s.164 4-5), (s.168 1-3), (s.169 17-19), (s.172 8-11), (s.174 1-3), (s.174 9-10), (s.175 16-18), (s.176 4-7), (s.178 7-10), (s.184 8-12), (s.185 15-17), (s.185 17-18), (s.187 15-20), (s.191 21-23), (s.193 18-23), (s.196 5-8), (s.197 12-13), (s.198 4-6), (s.198 6-7), (s.198-199 10-15), (s.200 2-11), (s.203 13-14), (s.206 10-12), (s.214-215 3-14), (s.215 15-21), (s.216 4-12), (s.217 18-20), (s.217 21-23), (s.219 16-18), (s.220 10-15), (s.222 7-13), (s.224 5-8), (s.228 3-8), (s.229 13-16), (s.230-231 10-13), (s.231 15-20), (s.232 1-7), (s.232 8-11), (s.233 15-17), (s.234 8-11), (s.235 20-22), (s.236 4-10), (s.237 12-16), (s.237 16-20), (s.238 1-8), (s.240 3-5), (s.240-241 11-13), (s.241 13-16), (s.242 2-3), (s.243 12-15), (s.243 15-18), (s.244-245 12-20), (s.245 20-22), (s.250 2-6), (s.253 19-21), (s.254-255 12-21), (s.260 6-9), (s.260 10-12), (s.261 21-22), (s.264-265 11-16), (s.267 21-22), (s.268 7-9), (s.269 18-19), (s.272 5-7), (s.272 7-10), (s.274 4-6), (s.276 1-8), (s.278 1-6), (s.278 7-8)

**samantab(a)dre puiken** Samantabhadra.

inçä k(a)ltı samantab(a)dre puik[en bodis(a)t(a)v tğ] [n]om üçün ätözlärin köyürdäçi bolzunlar BT XXV (s.136 1317-1318), (s.246 3199-3201)

**samantabadıra** Muhteşem bir Bodhisattva... ve doğuda bir yerde ikamet ediyor. O Tantra okulunun 4 büyük Bodhisattvalarından biridir (Edgerton, 563).< Skr. Samantabhadra

ary-a vayruçana eksübi amıda-ayusı ayağuluğ badıraşırı su-çantrabudı ançulayu ok sury-a-garbi vaşır yalınliğ alp samantabadıra vaçır-a tuvaça ava-lukiða-işvara nırvana kidu ardın ganda-ğastı başlap bodisatav-lıg arıg tirin kuvrağ öz-e ağırladıılır ETŞ (s.76 9.65-72) bk. samantabadırı, samantabadire, samantabadiri, samantabadri

#### **samantabadırı**

ETŞ (s.136 13A.41-44), (s.170 16.109-112) bk. samantabadıra, samantabadire, samantabadiri, samantabadri

**samantabadire** Bir Bodhisattva'nın adı. Skr. samantabhadra

[a ] d(a)rmik nomlug törö-[lüg] [adınçig ıdak] hagan han yarlıg-ı üzä alku [ançulayu] kälmiş-lär-niñ än ulug oğlı tetmiş ary-[a] samantabadire bodis[a]t[a]v-niñ yorig kut kol[u]nm[a]k-ın arka kamag tınl(ı)g-larka asıg tusu bolzun tep sakınç-ın arık-latıp tamga-ka entürüp yakturup ülätmiç buyan küçinte a[ğır...] talay-niñ ärklig-i hagan han-ım(ı)zıñ artak süzäk kertgünç-lüg huñ tay hiu kutı-nıñançulayu ok hun hiu-niñ tegit-lär-niñ y(e)mä alku üd-lärtä kut-ları buyan-ları asılıp üstälip adasızın uzun yaşamak-ta ulatı alku törlüg küsüş-läri kanıp bütüp alku-nı biltäçi burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.60 8a.1-13), (s.102 39a.30-33), (s.62 9.1-4),(s.212 113.20-21) bk. samantabadıra, samantabadırı, samantabadiri, samantabadri

#### **samantabadiri**

yükünürmn adı kötrülmiş ançolayu kälmiş ayay-qa tükimlig köni tözüni tuimis samantabadiri burxan qutınga UII (s.57 6.3-5) bk. samantabadıra, samantabadırı, samantabadri, samantabadire

#### **samantabadri puokin**

samantabadri puokin-bodis(a)t(a)v-qutınga ,, yükünürbiz BT II (s.51 1237-1239)

**samantabadri** < Skr. Samantabhadra [yükünürbiz kaka kaka mançu]-şiri

bodis(a)t(a)v başın bir tümän bodis(a)t(a)v-lar kutıña kaki kaki tolpi tözün samantabadri (puokin) bodis(a)t(a)v başın säkiz miñ bodis(a)t(a)v-lar kutıña hun hun bogzun amrılzun BT XXIII (s.84 00-E05) bk. samantabadiri, samantabadıra, samantabadırı, samantabadire

**samantaprabhi** Skr. Samantaprabha

tağı y(e)me k(a)ltı neteg amita-ayusı atl(ı)ğ t(e)ngri burқан viçay-a prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан sinğa-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burқан tasa-prasi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан samantaprabhi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан suvastiki atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burқан alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burқан darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан d(a)rmadivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан supravi atl(ı)ğ

t(e)ngri burqan raçabraḥmi atl(1)ğ t(e)ngri burqan udarani-ti atl(1)ğ t(e)ngri burqan-ta ulatı O muni munçulayu öngre ertmiş ayağ-ka tegimlig büğü biliglig burqan-lar k(a)ltı neteg öngre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginçülük tüş etö'z-li b(e)lgü-rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymaq burqan kutın bulu y(a)rılıkemiş-larin körkitü y(a)rılıkap nom-lug tilgen evirip ülgü-süz sansız tınl(1)ğ-larig özguru kut-ğaru y(a)rılıkadı O-lar y(a)rılıkayur-lar y(a)rılıkağay-lar erser ançulayu oq m(e)n y(e)me kutrulmaq küsüş-lüg t(e)ngrim kamağ tınl(1)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürgülüksüz üsdünki yig tözgerinçsiz edgü-lerig egsük-süz tükel bütürgeli udaçı bolayın tip munçulayu yangın kılmış buyan edgü kılınç-larin evire kut qolmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-175.3)

### **sambodu**

män toynaq şilavanti ymä oyu-lum sambodu bilä tüz ülüş-lüg qilip oyu-lanu altim SUK. II (s.118 Ad02.5-7) bk. smbodu

### **samboqdu tutung**

////////// säkiz otuz-qa manga kädıra-kä yunglaq-laq ////////// özüm-tä tuymış bolmiş 'atlay toyin oyulum-ni yägän qay-a //////////(.)WS-YNK' samboqdu tutung-qa yarim yastuq kümüş-kä tutuy ////////// bu tutuy kümüş-üg tutuy birmiş kün üzä män kädıra biş ////////// stir yarmaq kümüş sanap altim SUK. II (s.127 P102.1-5), (s.127 P102.5), (s.127 P102.5-6), (s.127 P102.6-7), (s.127 P102.10-11)

### **sañjayi Skr.**

sañjayi ätlig parivrājaka ... TT VIII (s.46 F.11)

### **samsıba**

mäning ymä küdägüm samsıba inim sis-i //(.) inim sis-i Uu(?) taqi kim qayu çam çarim qilmazun-lar SUK. II (s.45 Sa21.11-13)

### **sañçalini** 6 Yoginīsten 4.sü. Skr. Sañçalini Tib. Bskyed-byed-ma

kiñtik-tä oom bang qizil önglög vçir-a-varaxi yuräk-tä xang yong kök önglög ög yamini ayız-ta xiring mong yurüng önglög ög moxini töpü-tä xiring xiring sarıy önglög ög sañçalini saç täğşinçük-tä xung xung yaşıl önglög ög santarasini qamay yuz-lrtä pt pt tüdün önglög çandika saqınyu ol BT VII (s.35 A.98-105)

### **sañçanaçivi** Yaksas komutanının adı. Skr. Sañjñāna

t(ä)ñri kızı sarasvati-ka şirigini-ka t(ä)ñridäm çog-lug v(a)çirapani-ka vasundarı-ka täñlänçsiz biliglig sañçanaçivi-ka anapadapı-ka tälim üküş tılañurmak-lıg t(ä)ñri-lärkä yükünürm(ä)n BT XXVI (s.103 39a.42-45)

### **sañçayi** İblis prensinin adı. < Skr. Sañjaya

arıg silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar kubere t(ä)ngriñing ulugı oğlu sañçayi atl(1)g yalnguklarig küyü küzäd(tä)çi matur atl(1)g uluşta ärür Diş. (s.87 618-624)

**sañçanaçaye** General (28 Yakşa topluluğunun ilahı, büyük generali). Skr. sañ-jneya zheng le zhi

'āṅ mintin āzrua t(ā)ṅri orđosıña tāgi kayu ārklig küçlüg baş başdıñ t(ā)ṅrilärniñ luularniñ tişi erkäk kut vahşıklarniñ orđu karşıları ārsār inçä k(a)ltı āzrua t(ā)ṅri-niñ hormuzta t(ā)ṅriniñ sarasvate t(ā)ṅri kızınıñ şirikene kut t(ā)ṅri t(ā)ṅrisiniñ vasundare yer hatunınıñ sançanaçaye uruñutnuñ kamag säkiz otuz bag t(ā)ṅrilärniñ maheşvare t(ā)ṅriniñ v(a)çirapani toña manibadare uruñutnuñ karininiñ beş yüz kuvraglariniñ ymä anavaṭapte luu hanınıñ, ulug taloy ügüz ārkliginiñ, bolarnıñ nāçä oronları orđoları ārsār, ol tütsüg barçaka tāgip biziñçiläyü ök tütsüglüg kuşatrelar b(ā)lgürüp ol kuşatrelarıg körüp tütsüg yıdın tuyduklarında, ötrü ol kuşatrelartın altun öñlüg y(a)ruklar ünmişin körgäylär AY VI (s.99 470-492), (s.111-112 621-636)

### **sāṅgä**

SUK. II (s.102-103 Lo20.11-14) bk. sāṅgä, sngä

### **sāṅgä**

tnuq misir tanuq sāṅgä bu nişan män tumür buq-a-niñ ol män qayımtu tumür buq-a-qa ayıdıp bitidim SUK. II (s.73 RH05.10-14), (s.76 RH08.9-10), (s.79 RH10.14-15), (s.96 Lo13.12-15), (s.103 Lo21.10-14), (s.106 Lo24.8-11), (s.107 Lo25.12-16) bk. sāṅgä, sngä

**sangabtri** Kişmirli bir rāhip olup Sarvastivada tarikatine mensup idi. Vasubandhi'nun çağdaşı olup 488'den sonra faaliyet göstermiştir. Birçok felsefi eser telif etmiştir. Skr. Sanghabhadra

enetkek ilteki vaybaş şastar yaratdaçı karungrivi sangabtri gunaprabhi manoratide ulatı baqşılar kutinga yükünür men Maitr. (s.44 3.46-49)

### **şsangadāṣe** Skr. Saṅghadāsa

[vaybaş]jike şastar tantri k[a]vi [drri] [sanga]dase ugu kūsān tilintin [to]hri tilinçä ävirmiş t[o]hri [ti]l[in]tin şilaşen pr[aşnik]i yañırtı türkçä ä[virmiş] bo d(a)şak(a)rmap(a)ta[avadanamal] ulug kavi nom bitigdä [on] k(a)rmap(a)t-larıg ä[rtmäk-niñ münin] [ka]dagın küzä[tmäkniñ asıg][ın] tusu-sın körk[itmäkdä] [ayıg] sarsıg sav sözlä[mäkig] [yermäk atlıg altın]ç [tükädi] BT XXVI (s.165 73.1-12)

### **sangadaz** < Skr. saṅghadāsa

vaybaş-ik[i] şas[tantri kavi-drri] [san]gadaz ugu [kūsān tilintin toxri] [ti]linçä ävirmi[ş] // Das. (s.178 1531-1533)

### **sāṅgäkdāz**

//////// yil üçünç ay tört yangi-qa //// qutluy tāmür är tuymiş toqdamış olar-qa yunglaq-liq yarmaq kümüş kargäk bolup sāṅgäkdāz aq-a-tin altmış altun alip mübāräk qoç adliy oylum-ni män adası qutluy tāmür aq-a-si är tuymiş aq-a-si toqdamış üçägü birlä bolup toyuru tomlıdu sağtım SUK. II (s.55 Sa26.1-8), (s.55 Sa26.8-10)

### **sāṅgä**

///// yil arm ay üç yangi-q-a // il tmür-kä tvar kargäk ////////// sāṅgä baydämür ikägü-tin bir tavar altım SUK. II (s.99 Lo16.1-4)

### **şāṅgä**

[ ] inim (P) [ ] [ ] šānggā (P)-kā inim kutlug [ ] Q-Q' kälirim togana-ka inim mižır-ka [ini]m ılaçuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[ä]lini]m küsüş-kä siñilim buyana(?)-k[a] küdägüm bulat-ka tünürüm tasyan mal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanši-im toyın kulı mal-ka ogul kunçuy t(ä)ñrim-kä aš-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bāg-kä laçın-ka sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür ažun-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[üg] küs[üş]-läri bütüp kanıp] [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luš]-ınt]a t[ug]mak-ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

### **sanggabadiri**

ayağ-qa tägimlig-ning abipiraayın birök iki parmanu-lar-ning ikin ar-a-sin-ta bolsar kök qalıq bu kök qalıq-ta bolmayu tükädmäk üz-ä öng ök kirdük-tä adin kim ol tid -taçi aning yorimaq-in bolmayu tükädmäk üz-ä titdaçi adı bolmaz tidiy-liy tip (çince yazı) ayağ-qa tägimlig sanggabadiri baxši söz-lär AT. II (s.130 1835-1840), (s.22 36-37), (s.32 207-209), (s.60 662-665), (s.64 725-727), (s.70 832-833), (s.80 999-1004), (s.82 1042-1045), (s.86 1106-1108), (s.88-90 1150-1153), (s.90 1155-1156), (s.90 1161-1162) bk. sanggabadre, sañgabadri

### **sanggabadre**

UAT (s.298 1804-1805), (s.312 1986-1988), (s.314 1993-1996), (s.316 2023), (s.330 2199-2201), (s.330 2221-2224), (s.336 2268-2270), (s.336 2275-2276), (s.338 2287-2288), (s.338 2303-2304), (s.340 2319-2320), (s.340 2341-2342), (s.340 2351), (s.342 2373-2374), (s.342 2380-2382), (s.344 2387-2389), (s.344 2408-2410), (s.346 2424-2426), (s.346 2435-2436), (s.346 2442-2444), (s.346 2446-2448), (s.366 2737-2741), (s.366 2743 2747), (s.366 2750-2751), (s.368 2767-2769), (s.390 3177-3180), (s.390 3182-3184), (s.392 3185-3191), (s.418 3664-3667), (s.418 3680-3684), (s.436 4046-4048), (s.438 4074-4078), (s.458 4447-4449), (s.460 4480-4481) bk. sanggabadiri, sañgabadri

**sañgabadri** Hintli bir usta. Ortodoks Kashmiri Vaibhashika okulu ve Vasubandhu'nun öğretmenidir. Skr. Sanghabhadra

ayağ-qa tegimlig sañgabadri baħşı söz-l(e)r Üİ (s.38 104a.14), (s.38 104a-b.17-2), (s.38 104b.6-8), (s.56 119b.2-4), (s.57 120a.4-7) bk. sanggabadiri, sanggabadre

**sanggadiz** Bir şahıs adı olup, Vasubandhu'nun bir tilmizinin ismidir. < Skr. samghadāsa

sanggadiz baħşını-ning sav-ınga öçeşmek sanga tengşü ilek sarvadyan bilig-ni tapmış erser sav-ında idzun-(l)ar ETŞ (s.110 11.93-96)

**sanggaşiri** Skr. Sañghaśrī (Uyg. çev.)

bodis(a)t(a)v uguşlug hagan han y(a)rılıg-ı üzä kuluşı sangga-şiri töpüt til-intin yañırtı uygur til-iñä BT XXVI (s.207 109.5-7), (s.212 113.9-12)

### **sanggi çakravart**

sanggi çakravart kan-qa şarır-ıg ayayu şakımunı-qa yükünü şaşımsız sapılgu ol ETŞ (s.114 11.144-146)

### **sāngičün**

tanuq qutdmış qay-a tanuq sāngičün bu tmıya män qayy'tso tu-nung 'ol buyan qy-a



bitidim SUK. II (s.124 P101.25v-26v)

### **sāngim**

tanuq sāngim(?) bu nišan māning ///////// qoštār ođaçi-qa ayitip //////// SUK. II (s.179 Mi33.7-8)

**šangki** Ketumati'de Cakravartin'in adı. ~ Skr. Śaṅkha

tükāsār tužitdaqi ödüngüz tört [ ] [tözün] šangki ilig-n[ing] törü-lüg toqu-luy il-intā bay[ ] braman-liy otru[ ] BT XIII (s.118 19.71-75)

### **šangpa**

bo nom ulalmiši uluy vaçir tuđtaçi-tin tilopa naropa marpa-tin šangpa baxši tançigpa baxši-qađagi ulalmiš ärür EUT(s.76 230-232)

### **Sangun İtaçuk**

Bars yıl, ekinti ay, bir yigirmike Tay-gün-tan manıstantaki kiçig di[n]tar burua guru eşid[ip] içimiz isig Sangun İtaçuk üçün bitidim İrqB (s.26 67)

### **sangun ögä**

kiçin yingaq sangun ögä-ning yirmi adırar SUK. II (s.4 Sa01.8)

**šankara** Bir iblisin adı. < Skr. Śaṅkhila

siki upasiki y(ä)mä ök šankara çakaladibi ulug çoglug yalınlig bo yäklär kal[ın sülüg ulug küçlüglär ög kang kakadaş kuvragları birlä bulungdin yingakdin küyü küzädü tutzunlar Diş. (s.73-74 414-419)

**šankki** Bir kralın adı. Skr. Śaṅkhā

yänä kaçan kayu üdün älig yeti koltı altı [yüz tımän yıllarıñ ärtmäkiñä] ketumaçi kánt-lig uday tag-nıñ töpösintä [brahmayu braman bolup akaş kök kalık-nıñ] yüüzintä brahmā vati hatun paryiş tilgän iç[intā maitri burhan-lıg] miñ yarıuk-lug kün t(ä)ñri tilgän-i bo yertinç[ü yer suvda tuga yarıkassar ol] ugur-ta y(e)mä šankki ç(a)kravart han-lıg tözün [ugušta tugup bälğürüp] pra va ra-lıg ulug yañı kün kılıp bursaq [ ] bra ma sa nğhā lam bañ buyan-ları-nıñ äsirinü tüş-[lärin äşidip asıgılg maitri burhan-tın] alp bulgu-luk burhan kutıña täggülük vyakri[t alkıš alıp ol alkıštaliça katıg-]lanu tavrana asanke p(a)ramit-ları içintä pu nya [buyan-lı bilgä] bilig-li iki törlüg yevik tizig-lärig [tolgurup toşgurup bir badrakalp içintä eyin kızıgçä burhan-lıg ç(a)kravart han-lar y[ertinçü-tä tugup bälğürüp özkä özkä] tägimlig beşar y(e)g(i)rmi asanke nayut sanınça tı[nılg-larıg nomlug aşın bilgä bilig-]lig suvsuš-ın todgurup kanturup tugmak-t[ı ulatı ] säkiz törlüg açıg tarka ämgäk-lärtin ozgur[up kutgarıp ol anı tæg ozmiş kut-]rulmiş vaynike-lig kuçu-ları üzä kavzadılı [turmiş üç üdki burhan-lar üzä ögütilmiş] alkatılmış üç törlüg yogaçari-lar üzä sä[vitilmiş taplatılmış üç törlüg] [tamga-lar ü]zä tamgalalmış taymak-sız tugmak-s[ız adınçıg adrok ay-sız kün-süz adınçıg] adrok ürlüg enç üdrülmiş ädgü apamu-l[ug arıg katmak-sız oron tegmä nirvan-lıg] kánt uluş-ta tingu-luk ugrayu [so]ka av[ant tılg-lar bolmakları bolzun] BT XXVI (s.249-250 133.22-40)

### **sanmış tüzün**

mäñi silig küç tüzün qutluy tüzün esängü bitigimiz tüz yegän sañun-qa sanmış

tüzünkä iraq yerdin yayuq köñülün isinü amranu esängüläyü üküš üküš köñül ayıtu ıdur biz MO. (s.147 29.1-3), (s.148 29.6-9)

**sansar|liy čañtiQ titiK-din - ünmiš**

sansar|liy čañtiQ titiK-din - ünmiš atl(i)γ t(ä)ngri burxan-qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.30 419-422)

**sansız inal (e.)**

[ ärt]miš adın azun-ka sanlıg bolmiš ulug aтам sıkar totok bägkä ulug anam [ ]W totok bägkä eçim tudan açari-ka yängäm kutug t(ä)ñrim-kä tugmiš aтам 'K/Z inal-k[a tug]miš anam ogul yetmiš t(ä)ñrim-kä eçim tagay inal-ka yängäm sävinč t(ä)ñrim-kä anam üstäk t(ä)ñrim-kä anam ana hatun t(ä)ñrim-kä bäkümiš totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ñrim-kä aтам ödüš inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kä anam buyançog t(ä)ñrim-kä äkäm tärim kunçuy t(ä)ñrim-kä yängäm tadarçın t(ä)ñrim-kä eçim aşız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[š]ım kutlug-ka karna šäli-kä ana hatun t(ä)ñrim-kä adašım elig-kä yıgmiš t(ä)ñrim-kä kä/ig t(ä)ñrimkä ölgäšük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmiš ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluš-ınta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

**santarasini** 6 Yoginīsten 5.si. Skr. Santrāsini Tib. Go-ča'i Skrag-byed-ma

kintik-tä oom bang qizil önglög vçir-a-varaxi yuräk-tä xang yong kök önglög ög yamini ayız-ta xiring mong yurüng önglög ög moxini töpü-tä xiring xiring sarıy önglög ög sančalini sač täğsinçük-tä xung xung yašıl önglög ög santarasini qamay yuz-lrtä pt pt tüdün önglög čandika saqınyu ol BT VII (s.35 A.98-105)

**santusi**

äzrua tngri çormuzta tngri santusi di tngridä ulatı uluy küçlüg tngri lär yiyilip klti lär UIII (s.34 T.II,S.89r 3-5)

**santušiti** Tušita tanrılarının en büyüğü. Skr. samtusita

ötrü santušiti tengri inçe tip tiyür Maitr. (s.173 103.12-13), (s.174 103.36-38) bk. sntvšiti

**säntür** Sanskritçe veya Kuccean Sunetra bir Buda adına karşılık gelen şekil.

bu säntür ellig ašnuqı ažunta ärnim atlıy uluy ellig qan erti MO. (s.2 1.3-4)

**sanxa** Aslan. ? Skr. siṃha

sanx-a širabapaši atly burxan-qa tuš bolup saxasırasmi miñ közüg bulduñuz BT III (s.76 1118-1120)

**sañyiti** ~Skr. \*Samrddhi(?)

[s]ab yirtinçü-nüng manggalı sarvadyni iduq umuy-um [] sansız üküš öd klp-ta [] sañyiti atly urı ärkän kimavant tay-ning üngür-intä kirip dyan-qa olurmış kirtü-tin kälmiş tiši burxan-ta kirtgünč [kön]gül öritzün BT XIII (s.34 1.21-28)

**sañun** Çinli tsiang-chun ödünç başlık<general>.

küç tüzün sañunqa beläkimiz bir qap quruγ üzüm sanmış tüzünkä beläkimiz bir ärük

qutluy yegän bars-qa qutluy bars-qa ..... mäñgükä üküš ayıtu ıdur biz MO. (s.148 29.6-9), (s.148 29.14-15), (s.149 29.21-22) BT XXIII (s.85 E27-29)

### **sağun arıg**

sağun arı[g bir]lä [tišta tišta säkiz tümän tört] m[iñ] v(a)žir alkinčsız ağıl[ı]k [atlıg bodis(a)t(a)v-lar kutıña yükünürbiz ] BT XXIII (s.85 E27-29)

### **sapdatı**

kenki karmau-a bahşı-nıñ yaratmış bo sadana-nı sapdatı açarı katın yalvaru ötünmiş-kä m(ä)n puny-a širi ävirü tägintim bb BT XXVI (s.209 111a.1-5)

### **šapıdu**

tüz m[ ] tip biz šapıdu iry-a iki šabi-qy-a-lar bir padak ildim BT XIII (s.192 60.18-19)

### **Saqa Apa Tutuñ**

..... Saqa Apa Tutuñ-qa ..... SUK. I (s.II[21] 1.1)

### **Saqa Apa**

Saqa Apa ..... SUK. I (s.II[21] 1.21), (s.II[21] 1.22)

**saradevi** Kuzey pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Surādevī

saradevi niladeve p(a)rđumi pađumavaŋi bägning tapıgčıları ikigü sarata kiri širi ančulayu ok y(ä)mä dišadeve birlä säkizinč bo säkiz t(ä)ngri kızları säkiz törlüg asıglarıg berzün Diš. (s.78 498-504)

### **šaraki**

ymä qutluy king šipqan-lıy yunt yil säkizinč ay bir yangi ayır uluy posat bač[a]y kün üzä mn üç ärdini-lärtä bk qatıy süzük kirtgünč köngül-lüg [upasan]č šaraki [atı kötrül]miş burxan baxši üzä nomlatılmiş [arıš arıy so]yančıy körklä nom čäčäki sudur içindäki [ary-]a avalokiđa'išvari bodistv tinly-lar üçün [alqu]-tın singar at'öz körkin körkitmäk bölük-intä [ül]güsiz sansız yuz ming tümän tinly-lar uyuš-i üküš tälim açıy tarqa ämgäk-ig täginür-tä öyü saqınu qonši im bodistv-ıy birök ađasar öngi ödrülür-lär ada-tin tip äšidmiş üçün uyrayu soq-a öz bägim yol tämür yiučing uluy iş-kä qaračang singar yumšatdı ärti BT XIII (s.124 20.46-60) BT XXVI (s.56 6.1)

**sarañširike** Kral Udayana'nın oğlu olduğunu söylüyor. < Skr. śārana(śri)

çağur aşıdı sarañširike çaķ ülgü san-ı sekiz tümen tört ming çarıt-lar öz-e basıdılmaq-lıg çalıg sişik-ke çalsıq-mıš-lar-qa çamsız ögürgü suvig bürdig-lig çaķ soq-a nomluğ mengi birdeçi çandana širi çırdan ülüg-lüg çavıkmış küü-lüg-ke yükünürmen ETŞ (s.92 10.152-159, Soothill-Hodous, 242 b'den)

**sarasvaği** Brahma eşi, konuşmanın tanrıçası. Toh. < Skr. Sarasvatī

amtı burxan-lıy šakar-i luu xanı-nıñ ayız-lıy matkiri yool-ıntın ünmiş til-lig sarasvađi täñrisintin bälgülüg bolmış yüz bir karım-larta öñdün oštači-si tetmiş ülgülänčsiz täñlänčsiz uluy uluy iş-lärig işlädäči čıntamañi artini-kä oqšađi alqo küsüş-üg qañturtači buday-a xarty-a atly mantır-a arviš-ıy qop köñül-in aşıđisär-läri (!) tıñlamış-ları kargäk BT III (s.55-56 721-732) bk. sarasvaŋe, sarasvati, sarasvatı

**sarasvaṭe** Konuşma ve öğrenme Tanrıçası. Skr. sarasvatī

’āṅ mintin āzrua t(ā)ṅri ordoşına t̄āgi kayu ārklig küçlüg baş başdın t(ā)ṅrilärniñ luularniñ tişi erkäk kut vahşıklarniñ ordu karşıları ārsār inçä k(a)ltı āzrua t(ā)ṅri-niñ hormuzta t(ā)ṅriniñ sarasvate t(ā)ṅri kızınıñ şirikene kut t(ā)ṅri t(ā)ṅrisiniñ vasundare yer hatunınıñ sançanaçaye uruñutnuñ kamag säkiz otuz bag t(ā)ṅrilärniñ maheşvare t(ā)ṅriniñ v(a)çirapani toña manibadare uruñutnuñ karininiñ beş yüz kuvraglarınıñ ymä anavaṭapte luu hanınıñ, ulug taloy ügüz ārkliginiñ, bolarnıñ nāçä oronları orđoları ārsār, ol tütsüg barçaka t̄āgip biziñçiläyü ök tütsüglüg kuşatrelar b(ā)lgürüp ol kuşatrelarıg körüp tütsüg yıdın tuyduklarında, ötrü ol kuşatrelartın altun öñlüg y(a)ruklar ünmişin körgäylär AY VI (s.99 470-492), (s.111-112 621-636) bk. sarasvaḍi, sarasvati, sarasvatī

**sarasvati** (Güzel söz ustalığıyla öne çıkan Tanrıça. AY. VII)

bu mu(n)tağ türlüg saravastī br̄hasvati ulatı tengridem bilgeler klp ödün söz-lep alqınçsız asağ tusuluğ edgüsin öp saķınıp men kirtü köngüllüg upası boz bay tirek yidleg birle töpümüzni yirke tegürüp qop ajuntaķı etüzin ayayu ağırlayu yinçürü yükünü teginür biz Maitr. (s.49 5.53-57) BT XXVI (s.103 39a.42-45) AY. VII (s.130 338-342), (s.145 529-533), (s.149 587-589), (s.153-154 650-654) bk. sarasvaṭe, sarasvaḍi, sarasvatī

**sarasvatī** Güzel söz ustalığıyla öne çıkan Tanrıça.

ol üdün sarasvati atl(i)g t(e)ṅri kızı ol kuvrag arasında erür erti AY. VII (s.130 343-344), (s.142 486-488), (s.144 509-512), (s.145-146 533-539), (s.146 539-542), (s.147 558-560), (s.156 686-689), (s.158 713-719), (s.170-171 858-862), (s.174-175 907-911), (s.176 923-929) bk. sarasvaṭe, sarasvaḍi, sarasvati

**sarata** < Skr. Śraddhā

saradevi niladeve p(a)rđumi paḍumavaṭi bāgning tapıgçıları ikigü sarata kiri şiri ançulayu ok y(ā)mā ḍişadeve birlä säkizinç bo säkiz t(ā)ṅri kızları säkiz törlüg asıglarıg berzün Diş. (s.78 498-504)

**şaravadi** Bir iblisin adı. < Skr. Śarāvati (?)

şaravadi himavati pañçali pañçalakuri y(ā)mā ulug çog yalınlig bo yäklär küzädzünlär Diş. (s.84 584-586)

**şarı-.... putar** Śāri-putra sanskritçe tekabül eden şekil.

bu erür aṅ’ilki uluyı ātnyātkāntin ulatı beş toyunlar ulbırḑa kāşip kāyā kāşip .. maxakāşip şarı-.... putar maxamotgalayan ulatı qarı qalın ärüş ärürü yarlıyqamış erti MO. (s.22 2.14-19)

**sarıg açari**

yänä y(e)mā bo buyan küçintä [ ]P oron lam-a bahşı yāṅgām kutlug tegin K[ ] [ ] kız t(ā)ṅrim oron tegin t(ā)ṅrim siñil-lär-[im L’]R-YM sarıg açari çin tegin kalin t(ā)ṅrim [ ] kızlar-ım tanyaşiri bāg erinçin bāg [ ] bā]g kalinim turmış tegin başlap yänä y(e)mā [ ]WČY bāg ākām tilik tegin kız t(ā)ṅrim yegän [ ] nirmala-şiri bāg nim-a-şiri bāg yegän BT XXVI (s.119-120 42.45-58) bk. sarıg açarı

**sarığ açarı**

yana yime buyan küçinte ....p orun lam-a baqşı yenggem kutluğ tigin kı[z tengrim]  
 .... [kı]z tengrim orun tigin tengrim singil-ler-i[m] .....-ım sarığ açarı çın tigin kelin  
 tengrim ..... kız-lar-ım tanyaşiri beg irinçin beg ..... kilinim turmuş tigin başlap  
 yana yime ..... uçı beg ekem tilik tigin kız tengrim yigen ..... nırmala şiri beg ım-a şiri  
 beg yigen ..... ETŞ (s.222 22.45-59) bk. sarıg açarı

**sarıg ogduy**

m(ä)n sarıg ogduy ”[ ] m(ä)n ogduy tägindim BT XXVI (s.61 8b.4-5) bk.ogduy,  
 sarıg, sarıy

**sarıg toyın inal (e.)**

eçim aşız-ka eçim yam inal-ka yän(g)äm sumak t(ä)ñrim-kä [ ] tur]miş buyanıg  
 nomlug dentarım(ı)z äsän açarı bæg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yängäm içkälmiş t(ä)ñrim-  
 kä eçim äsän inal-ka yängäm el [ eçim ]/ inal-ka yängäm basana t(ä)ñrim-kä eçim  
 bägiçük inal-ka [yängäm -Q’] eçim han kulı-ka yängäm aţay kunçuy-ka iç kädicük-kä [ ]  
 kay-a şäli-kä sumak t(ä)ñrim-kä kadın atam kädik totok bæg-kä [kadın anam ]-Q’ eçim  
 basana inal-ka inim käreksiz-kä kälınim tilik sarıg [ ] el almış t(ä)ñrim-kä adaş-ım  
 bolmış-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K’ kızım aţay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä  
 takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp ’äñ kenintä burhan kutın  
 bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

**sarıg tutuğ**

çi çin onunç-ı bars yıl altınç ay tört yañı-ka üç lükçüñ balık-lıg kulut m(ä)n yañı  
 boşgutçı sarıg tutuğ asuday ogul-nıñ liñçi-si üzä bitidim BT XXVI (s.215 115b.1-4)

**sarıg**

takıgu yıl üçünç ay bir otuzka m(ä)n sarıg bo nom-nı beş kata okıdım BT  
 XXVI (s.61 8b.1-2) bk.ogduy, sarıg ogduy, sarıy

**sarıy**

sarıy-da bir yig torqu alıy bar MO. (s.166 34.17) bk. sarıg, ogduy, sarıg ogduy

**saribudiri**

birisining ämti erür saribudiri arħant etüzi AYİP (s.134 643.4)

**şaripudre** < Skr. śāri-putra

tnгри burxan ayitduq-ta şaripudre-y-a sän bilir-mü sän UAT (s.228 895), (s.228  
 904-905), (s.228-230 905-909), (s.316 2005-2007), (s.322 2072-2075), (s.326 2112-2113),  
 (s.326 2115-2118), (s.332 2215-2219), (s.334 2237-2240), (s.336 2256-2258) bk. şripudre,  
 şariputiri, şariputre, şariputri, sariputri, şariputiri, şariputri, şariputri

**şariputiri** Buda öğrencisi. Skr. Śāriputra

sinha-nimita-prabangkare-ka kançan nagap(a)ti han-ka sıdı-lıg aloka-çintamani-ka  
 tört m(a)haraç-larka sımtag-sız äd tavar berdäçi vayşiravane-ka sirinpat-lıg şariputiri-ka  
 birgärü yükünürm(ä)n BT XXVI (s.103 39a.38-41) bk. şaripudre, şripudre, şariputre,  
 şariputri, sariputri, şariputiri, şariputri, şariputri

**šariputre** Buda'nın bir müridinin adı. Skr. śāriputra

šariputreya bo ärür buyan ävirmäklig ügmäk buyanlıg ügmäki ašnukı buyanta uçar yegädür BT XXI (s.156 1016-1018), (s.156 1020-1023), (s.156 1025-1033), (s.157 1051-1055), (s.158 1069-1085) BT XXVIII (s.226 F14-F15), (s.226 F16-F17), (s.226 F22-F26) bk. šaripudre, šripudre, šariputiri, šariputri, sariputri, šariputiri, šariputri, šariputri

**šariputri** Buda'nın öğrencilerinden biri. Skr. Śāriputra

kim-lär ärki tip tisär [inča qlti] ayay-qa tägimlig [atyantikundini] arxant ayay-qa [tägimlig] ašvači arxant ["ayay-qa] tägimlig bašbi arx[ant "ayay-qa] tägimlig maxanami [arxant"] ayay-qa tägimlig [badriki arxant] ayay-qa tägimlig maxa[kašipi arxant"] ayay-qa tägimlig ur[ubilbakašapi] arxant ayay-qa t[ägimlig] gayakašipi arxant " a[yay-qa] tägimlig naṭikašipi arx[ant"] ayay-qa tägimlig šari[putri] arxant ayay-qa [tägimlig] [mxa motgalyayan]i arxant ["] tk bir yalینگuz anant toyin oq arxant qutin bulmaduq boşyutluy qutluy-lar-niing orun-inta turmiş ärdi BT XVIII (s.124 0039-0057), (s.72 V73) BT XX (s.78 0214-0219), (s.78 0220), (s.78 0221-0224), (s.0233-0236), (s.78 0247-0256), (s.88 0405-0409), (s.88 0410), (s.88 0410-0412), (s.88 0412), (s.88 0413), (s.100 0563-0566), (s.100 0568-0572), (s.102 0614-0616), (s.102 0621-0624), (s.102 0629-0630), (s.102-104 0636-0639), (s.112 0727-0728), (s.112 0728-0731), (s.112 0731-0733), (s.112 0733-0738), (s.120 0855-0856), (s.120 0856-0859), (s.120 0859-0860), (s.120 0863-0864), (s.120 0865), (s.120 0875-0876), (s.120 0879-0884), (s.130 1055) BT XXIX (s.152 589), (s.152 589-590), (s.152 595-596), (s.152 599-600), (s.152 600-601) Das. (s.206 1808-1809), (s.206 1809-1811), (s.208 1825-1826), (s.208 1850-1852) TT VIII (s.13 A.25) bk. šaripudre, šripudre, šariputiri, šariputre, sariputri, šariputiri, šariputri, šariputri

**sariputri**

ol ödün ayayqa tägimlig sariputri aryant ol oy arayadana orun ta bakčan bolur ärdi UIII (s.88 T.III,M.84-5 15-17), (s.89 T.III,M.84-5 1-4), (s.89 T.III,M.84-5 8-10), (s.89 T.III,M.84-5 10-16), (s.90 T.III,M.84-5 20-22) UI (s.11 uigurisch 1), (s.12) bk. šaripudre, šripudre, šariputiri, šariputre, šariputri, šariputiri, šariputri, šariputri

**sariti** Eski burkanlardan birinin adı. Skr. Sarathi

... sariti bodisvt ...-/glisin tonın itigin ...-in .. qar // ...-rki қатун ...-kc brhmayu brm(an) šanki ...-/ ilig қанқа ... Maitr. (s.93 40.10-14)

**sariy açari**

yänä ymä buyan küçintä [ ]p orun lam-a baxši yänggäm qutluy tigin qi[ ] [ ] qiz tngirim orun tigin tngirim singil-lär-[im] [ ]lar-ım sariy açari çin tigin kalin tngirim [ ] qizlar-ım tanyaširi bäg irinçin bäg [ ] bā]g kalinim turmiş tigin başlap yänä ymä [ ] juçi bäg 'äkäm tilik tigin qiz tngirim yigän [ ] nirmala širi bäg nim-a širi bäg yigän BT XIII (s. 157-158 40.45-58)

**sariy lama**

kün-diñy sariy lam-a-niing kändü buq-a borluq // (.) iš q-a(?) /// (.)r-a bay adirr

SUK. II (s.36 Sa16.7-8)

### **sariy toyin**

tanuq arpayur (?) inal tnuq sariy toyin tanuq öküz toyri tanuq kânt qay-a tnuq arti inal bu tam-ya biş-ning ikägününg ol män {.} şivsadu tutung ayıdım bitidim SUK. II (s.93 Lo10.8-13)

### **sariy tutung**

çi čing onunč-ı bars yil altınč ay tört yangi-qa üç lükčüng baliq-liy qulut mn yangi boşyutči sariy tutung asuday oğul-niing lingči-si üzä bitidim EUT(s.162 1007-1010)

### **sarman töläk**

bu kün-tä miñča män älik iş'ayyuči mînta tuymış sarman töläk başlap oyan-larım birlä atamiz-niing bular-qa ülüş qilip qodmiş yir-ingä suv-inga bay-inga bor-luq-inga nägü-singä kim-ingä basa inč qy-a-ni oylum //////////////(.)P aning ädingä tvar-inga nä-singä kim-ingä bu bitig-täki birmiş yastuq qul küng ud // yol-ınta čam čarım ////////////// SUK. II (s.143 WP06.23-32)

### **särmış t(ä)ñri (k.)**

kutlug tegin-kä eçim kara inal-ka yänä[m ] töläk t(ä)ñrim-kä baltızım särmış t(ä)ñrim-[kä ] baltızım tirmış-kä inim T[ ] [ ]D[ ]//// [ ] [ ]inim] it kay-a inal-ka inim anuy kay-a-ka [ ]inim] enč kay-a-ka yiznäm ara kay-a inal [ ]č t(ä)ñrim-kä tuşmış kälınim [ ]P äyiş (?) [ ] BT XXVI (s.254 136.1-8)

**sartap(a)w** Bir Bodhisattva adıdır. Māra'nın oğlu. < Skr. sārthavāha

sart{a}p(a)w bodis(a)v(a)t (P) özin buşı berdi BT XXIX (s.62 V034)

### **sarvaartasıdı tigin**

sarvaartasıdı tigin ad öngdün-lüg ETS (s.72 9.25-26)

**sarxapa** 24 Gurudan 3.. Skr. Mahāsiddha Sarahapāda Tib. grub-čhen Saraha(pa)

munung ulalu kälmiş baxşı-lari ärsär vçir-a dari vçirapani sarxapa nagarčuni şavaripa luyupa darikapa vçir-a-ganti-pa kurmapada čalandar-a-pa kiraşna-čary-a-pa guxapa viçay-a-pada tilopa naropa abakirti vagişvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxşı uluy saskau-a baxşı irčibsun baxşı saskau-a pantit baxşı payıspa baxşı bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

**şasdirakare** < Skr. śātra-kāra

bursang quvray<-liy> alqu tüz-ün-lär iduq-lar quvray-inga şasdirakare vasubantu baxşı-qa ulatı mn-ing öz baxşim guna-mati baxşı-qa ymä mn uyradım UAT (s.166 11-13), (s.180 185-189), (s.196 452-454) bk. şasdrakare, şasdirakarı, şastantri, şastirakarı, şastrakarı

### **şasdirakarı**

bursang quvray<-liy> alqu tüz-ün-lär iduq-lar quvray-inga şasdirakarı vasubantu baxşı-qa ulatı mn-ing öz baxşim guna-mati baxşı-qa ymä mn uyradım AT. I (s.22 11-13) (s.26 79-80), (s.26 85-86), (s.32 185-189) bk. şasdrakare, şasdirakare, şastantri, şastirakarı, şastrakai

**šasdrakare**

UAT (s.310 1961-1967), (s.318 2033-2036) bk. šasdirakare, šasdirakarī, šastantri, šastīrakari, šastrakari

**šasdraside** < Skr. śāstra-siddha

birök anday ärsär nä üçün šasdr-a-side vasubandu baxši söz-lädi UAT (s.236 979-980)

**šašig ogul** (e.)

yänä y(e)mä buši idi-läri ärsär ratna v(a)čir šabi ıkaıı ısmān tärīm yänä y(e)mä sıııl küdägü-lärīm kälınän tügüz küdägü künärli čäčäk kız buši ädräm küdägü kübikä čäčäk kız inim ädgü taloy šabi čınar čäčäk kız ogul-um šašig ogul-ta ulatı-lar-nıı yıl ay karşı-ları bogzun amrılzun BT XXVI (s.106 39b.5-12)

**sasī quğluy qya**

bu nišan män tanuq buyan qy-a tanuq sasī quđluy qy-a bu nišan män ısin-ä-ning 'ol män toyluq tonga ayıđıp b<i>tidim SUK. II (s.111 Lo29.7-10)

**šaši** Skr. Śaśī

y(ä)mä üç äıim sansar-nıı umug-ı mag-ı ulug y(a)rlikančuči köıül-lüg vainiki-lig oılan-ları üçün nomlug indravaš yagmur yagıtıp ämgäklig oot-ın öcürdäči yertinču yer suv-nuı atı maııgal-ı imärigmä kamag iki but-lug yalaııuk-lar-nıı kutı kıvı ädgülüg sumer tag bilgä biliglig taloy ögüz šaki-lıg-lar-nıı kesari arslan-ı ikšvaku uguš-lug-lar-nıı irži-sı tükäl bilgä biliglig t(ä)ıri t(ä)ırisi burhan-nıı kögüzlügköl-intin šišmiš agızlıg yuul-ıntın akmiš içlig uzun-tonlug-lar-nıı közlärin açdači kögüzlärin soııtıdäči ämgäklig karaııgug tarkardači enčgülüg y(a)ruk yula tamturdači čintamani ärdini täg kop küsüş-üg kanturdači suvastik agat ot täg alku adag tudag amırtgurdači ap y(ä)mä bo aızunta ap y(ä)mä ol aızunta ulug asıg tusu kıltači šaši uru-vaši tilotami-ta ulatı t(ä)ıri hatun-ları ürüg uzatı agızlar-ınta sözlädäči ilki ärtmiš kum sanınča burhan-lar ögmiš alkamış üç äıim sansar-ta akaš maııgal bolmiš [k]utlug-ta kutlug bo garbaparimančani atl(ı)g sudur ärdini-nıı d(a)rni-sı ärür BT XXIII (s.164 H005-027)

**sasīči maši**

bu qarabaš kim čam qılsar biz silu küdägü //// bädizči sasīči maši birlä bilürbiz SUK. II (s.45 Sa21.17-19)

**saskaua p(a)ntit** Tib. Sa-skyā Paṇḍita (Tib. yzr.)

bo bahši yaratııın alku bahši-lar-nıı kul-ı bolmiš m(ä)n saskau-a p(a)ntit yaratdım BT XXVI (s.211 112a.1-3)

**saskau-a pantit baxši** 24 Gurudan 23.sü, Tib. Sa-skyā<-pa> paṇḍita, Sa-skyā paṇ-čhen Kun-dga' rgyal-mchan Moğ. Sasga/Sasgy-a bandida

munung ulalu kälmiš baxši-ları ärsär včir-a dari včirapani sarxapa nagarčuni šavaripa luyupa darikapa včir-a-ganti-pa kurmapada čalandar-a-pa kirašna-čary-a-pa guxapa vičay-a-pada tilopa naropa abakirti vagišvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxši uluy saskau-a baxši irčibsun baxši saskau-a pantit baxši payıspa baxši bolar ärür-lär



BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

**šastantri** < Skr. śāstra-kāra

vaybaž-ik[i] šas[tantri kavi-drri] [san]gadz ugu [küsän tilintin toxri] [ti]linčä ävirmi[š] // // // // // Das. (s.178 1531-1533) bk. šasdirakare, šasdirakari, šasdrakare, šastirakari, šastrakari

**šastarkariki** Erkek adı (EUTS)

anta ötrü šastarkariki baxši inčä tip tidi UIV (s.706 C. 37-38)

**šastirakari**

..... uluy šastirakari baxši-lar söz-lär ol AT. II (s.62 692-693) bk. šasdirakare, šasdirakari, šasdrakare, šastantri, šastrakari

**šastrakari** < Skr. śāstra-kāra Erkek adı (EUTS)

bu /// äšidgäli anuq bolyil tep anča söz-läp šastrakari baxši küč-i /// // // Das. (s.78-80 498-501) TT X (s.10 T I D-5.10-11) UIII (s.75 T.II,S.32a 11-12) bk. šasdirakare, šasdirakari, šasdrakare, šastantri, šastirakari

**šastrapiryi** Erkek adı. Skr. Sāstrapirya (EUTS).

ötrü šastrapiryi baxši titsi-singä inčä tip tidi UIV (s.702 B. 41-42)

**satagiri** Bir şeytan adı. Skr. sātāgiri

satagiri haymavati pañçikıt[a] ulatı yekler uruñut[lar]ı [erdi]nilig ya[rıkla]rın ked[i]p busuşlug sak[inçlıg köñülin] ke[lip...] lyğ t' inaru berü yorıdılar ötrü ç[aş]tan[ı] [élig] beg ko[r]kinçsiz köñülin rakş(a)s[ka] [yakın kelip er]ti EUDÇ (s.64-65 364-369), (s.67 397-402) bk. satagiri

**satagiri** Bir iblisin adı. < Skr. Sātāgiri

inčä k(a)ltı indre some varuni praçapadi baradivaçi işani çanđani anpi mananiki vayraçane kamaşirišti kinikanta kañdaka pağar manir maniçari paranadı upapançiki satagiri haimavati purnake kañdirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi çanarşabi çitriçiri y(ä)mä gant(a)rve ðirgaşakuti y(ä)mä mantale pañçalaganđi sumani ðirgi yäk kuvragı birlä tupalı tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkınçlıglar çambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diş. (s.91-92 674-689) bk. satagiri

**šatap şıpar**

šatap şıpar-ning üni şatvargi toyın teg satki-siz bolmağı şaz-ın-lıg suv-nung müni ETŞ (s.112 11.120-122)

**satmiday açari**

-ning yaqa-si män //(.)ok(..) kumüş yol-ınta basa bitig-siz altı ülüş-tä tægmiş 'är qul küng yol-ınta yänä tigin-ning kän-tin yinä qay-a-qa yañtut bolmiş nägü kim yol-ınta sävinç buqa muñta yoq ärsär /// biz bilirbiz timiş yol-ınta ini-lärim uur qy-a küväz yulay birlä basaçuq tutung satmiday açari yavlaq öz açari qan toyın tutung qođaña anant tutung tükäl-ä 'äsän buqa şilastı atly bäg başlap uyyur uruy qadaş ükzintä sözläşip atamiz-ning ülüş bitig-indäki-çä nägü-sin kim-in tapşura birip muñtin taş yiri-ning suvi-ning yaqa-siñga yänä iki

bölük bu bitig-täki tvar-qa tutup on tamya büdün kümüş yastuq-ı bir yürüng toyın atly açarı oylñ 'älig(?))-tä birip otuz yaş-tin altın ygrmi yaş-tin üstün orđun är äbçi iki qrabaş iki at iki ud birlä muñça tvar-ni uur qay-a başlap ini-lärim-kä birip öz köngül-üm bolup yaraşıp //////(.) ymä vap-ça yangla-ça nägü m-ä čam črim bar ärsär qodup bu bitig-ni birtim SUK. II (s.142-143 WP06.2-23)

### **satva va[ŋ oz]**

ud yıl altunč bir y(a)ŋık-a posad bačag kün üzä biz üç ärdinilärtä sü[z]-ök kertgünč köñül-lüg satva va[ŋ oz] činza šila kinsidu šila bo si-en čün nom[nı] okıyu tägintim{m}iz BT XXVI (s.150 63c.1-5) bk. satva vaŋ az

### **satva vaŋ az**

ud yıl altunč bir y(a)ŋıka paşad bačag kün üzä biz üç ertinilärtä süzük kertgünč köñüllüg satva vaŋ az činza šila kinsidu šila bo si-en-čün nom[nı] okıyu tägintim{m}iz Hts.VI (s.104 1823-1827) bk. satva va[ŋ oz]

### **satyr yimäk**

tanuq yapıy totoq tanuq tolu bg totoq tanuq satyr yimäk tanuq songsuz toyın män bg toy<r>ıl bitidim SUK. II (s.10 Sa04.22-24)

### **sauriyaşiri**

tonguz yıl üçünč ay altı yägrmi-kä manga uşin-ä-kä kápaz kăräk bolup sauriy-a-şiri-tin tört tang { . } kápaz tüş-kä altım SUK. II (s.111 Lo29.1-3)

**šavaripa** 24 Gurudan 5.si. Skr. Mahāsiddha Śavaripāda Tib. grub-chen Šavara, Šā-bā-ri-pā, Savaranatha

munung ulalu kälmiş baxşı-ları ärsär včir-a dari včirapani sarxapa nagarčuni šavaripa luyupa darikapa včir-a-ganti-pa kurmapada čalandar-a-pa kiraşna-čary-a-pa guxapa vičay-a-pada tilopa naropa abakirti vagišvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxşı uluq saskau-a baxşı irčibsun baxşı saskau-a pantit baxşı payıspa baxşı bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

### **sävi[n]di**

[ ] inim (P) [ ] [ ] šänggä (P)-kä inim kutlug [ ]Q-Q' kälirim togana-ka inim mižır-ka [ini]m ılačuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[älini]m küsüş-kä siñilim buyana(?)-k[a] küdägüm bulat-ka tünjürüm tasyan inal-ka balak t(ä)ŋrim-kä kuanşi-im toyın kulı inal-ka ogul kunčuy t(ä)ŋrim-kä aş-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä\_ay bäg-kä lačın-ka sävi[n]di-kä kičigä-k[ä] b[u] buyan küčintä köziünür ažu-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[üg] küs[üş]-läri bütüp kanıp [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luş-ınt]a t[ug]mak-ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

### **sävičük t(ä)ŋri (k.)**

takı y(e)mä bo buyan küčintä anam sävinčük t(ä)ŋrim-niŋ atam kädır[ä ma]-niŋ tatar t(ä)ŋrim-niŋ küdägüm altmış tutuŋ-nuŋ inim älik-niŋ kälirim šimana-niŋ oglum kizonuŋ kızım kütbäčük-nüŋ bo-lar y(e)mä kü[sü]ş-läri kanıp bütüp burhan bolzun-lar BT XXVI (s.219 119.4-9) BT XXIII (s.174 H228-233)

**sävig bürt**

qoyn yil čxšput ay ygrmi-kä män yuqa basa toy<r>il-niňg sävig bürt bilä-ki čam-liy ädgü quturul-miš olar bilä biđig qılıp birmiş asi-y-liy kümüş-tin basa toy<r>il-niňg basi-y-qa tæg-miš säkiz sätir kümüş-üg män yuqa H altim SUK. II (s.153 Mi07.1-7)

**sävig t(ä)ngri**

bo buyan [ ] kaitso tutuň bæg-kä el yıgmiş [ ]M-K' bögi šilavanti t(ä)ngrim-kä [ ] tutuň-ka vapšintu tutuň-ka [ ] t[ä]rim-kä yarıçuk t(ä)ngrim-kä [ ]M-K' buyan-lig inal-ka el ornatmış [ ] turmiş inal-ka kutaçuk t(ä)ngrim-kä [ ]Y turmiş inal-ka ornaçuk t(ä)ngrim-kä [ ]WRMTŠ inal-ka el ornatmış t(ä)ngrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ngrim-kä yarp [ ] iklätmiş tutuň-ka elig t(ä)ngrim[ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmiş t(ä)ngrim-kä [ ] togril t[u]tuň-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ngrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ngrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ngrim-kä basana [ ]s i[n]al-ka altmış šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

**säviglig kün t(ä)ngri**

säviglig kün t(ä)ngri atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga y[ük]ünürbiz BT II (s.35 634-636)

**säviglig-ay t(ä)ngri**

säviglig-ay t(ä)ngri atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga „ y[ük]ünürbiz BT II (s.36 658-660)

**sävinä [ ] (k.)**

[ka]dın anam sävinä (P) [ ] BT XXVI (s.99 35.11)

**sävinä vuušin**

kki kki šootza k[ä]ntü özüm keň yörüg-iňä suklanıp kertgünč-lüg sävinä vuušin birlä ken-ki-lärkä ulalzun BT XXVI (s.264 146.1-4) BT XIII (s.182 53.1-4)

**sävinäk**

[ ] inim (P) [ ] [ ] šänggä (P)-kä inim kutlug [ ]Q-Q' k[ä]linim togana-ka inim mızır-ka [ini]m ılaçuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[ä]lini]m küsüş-kä siñilim buyana(?)-k[a] küdägüm bulat-ka t[ü]nürüm tasyan inal-ka balak t(ä)ngrim-kä kuanši-im toyın kulı inal-ka ogul kunçuy t(ä)ngrim-kä aš-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bæg-kä laçın-ka sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür ažun-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[ü]g küs[üş]-läri bütüp kanıp [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luš-ınt]a t[ug]mak-ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

**sävinč buqa**

-niňg yaqa-si män //(.)ok(..) kümüş yol-ınta basa bitig-siz altı ülüš-tä tægmiş 'är qul küng yol-ınta yänä tigin-ning k[ä]n-tin yinä qay-a-qa yañtut bolmiş nägü kim yol-ınta sävinč buqa muñta yoq ärsär //// biz bilirbiz timiş yol-ınta ini-lärim uur qy-a küvaz yulay birlä basaçuq tutung satmiday açari yavlaq öz açari qan toyın tutung qođaña aňant tutung tükäl-ä 'äsän buqa šilastı atly bæg başlap uyyur uruy qadaš ükzintä sözläšip atamiz-niňg ülüš bitig-ındäki-čä nägü-sin kim-in tapšura birip muñtin taš yiri-ning suvi-niňg yaqa-siňga yänä iki

bölük bu bitig-täki tvar-qa tutup on tamya büdün kümüş yastuq-ı bir yürüng toyın atly açarı oylñ 'älig(?))-tä birip otuz yaş-tin altın ygrmi yaş-tin üstün orđun är äbçi iki qrabaş iki at iki ud birlä muñça tvar-ni uur qay-a başlap ini-lärim-kä birip öz köngül-üm bolup yaraşıp //////(.) ymä vap-ča yangla-ča nägü m-ä čam črim bar ärsär qodup bu bitig-ni birtim SUK. II (s.142-143 WP06.2-23)

### **sävinč kutlug tarugači**

adın ažu-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'aş-ä atam nomči bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši açarı [ ]NKK' yıragu bäg ögrünč-ä ana tärım artadaz [kirä]şiz tarugači saııguı taııgusuk vuşın ulug [ata]m saııgır tarugači tiličä wuşın lačın inal bay inal arıg kurtga tärım sulagı inal barak buka saııguı [ ]L'N [wu]şın asan kutlug wuşı[n] s[ ] sävinč vuşın kıpčak suin ši T[ ] vuşın tugmıš atam tegin buka saııguı külüg tegin vuşın kađın-larım sä[vin]č yaııa wuşı ögü vuşın tilik togrıl čuııçıı apag-a-larım enč buk-a tarugači ordo buk-a tarugači buııagu inal '[ ]vu]şın tärım sävinč kutlug tarugači čäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a čın vuu-ş-[in ]P sičıııg [ ] abdala tayking s[an]ggıııg açı-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[u]gmıš-larım kađaş-larım tagay-larım yegän-lärım şabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beş ažu-takı ög kaıı bolmıš tınl(1)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmıš äsar-lär t(ä)rk tavrak oııup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niıı adiştıt-ınta ögüm kaıım örü ulug-larım [üz]älıksız nom boşgurmıš bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-ınča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41) bk. sävinč qutluy taruııaçı

### **sävinč qutluy taruııaçı**

yänä ymä bo buyan-ıy ävirürbiz adın ažu-qa sanlı[y] [ulu]y 'aş-ä atam nomči bilgä küntük tay-ši açarı ııgkä yırayu bäg ögrünč-ä aııa tärım artadaz [kirä]şiz taruııaçı saııggıııg tangyusuq vuşın uluy [ata]m saııgyır taruııaçı tiličä wuşın lačın inal bay inal arıy qurııya tärım sulayı inal baraıı buııa saııggıııg [ ]lan wuşın asan qutluy wuşı[n] s[ ] sävinč vuşın qıpčaq suin ši t[ ] vuşın tuıımıš atam tigin buıı-a saııggıııg külüg tigin vuşın qağın-larım sävinč yaııa wuşı ögü vuşın tilik toıırıl čuııgčııı apay-a-larım inč buıı-a taruııaçı ordu buıı-a taruııaçı buşayu inal a[ ]vu]şın tärım sävinč qutluy taruııaçı čäpäk tig[in ] tigin yışnäm küräk qay-a čın vuu-ş-[in ]p sičıııg [ ] abdala tayking saııggıııg açı-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[u]mıš-larım qağaş-larım taııay-larım yigän-lärım şabi-larım tirin-lärım quııray-larım birlä ulatı tört tuııum biş ažuııtaııı ög qang bolmıš tıııly-lar ärmäz yaramaz orun-larta tuıımıš ärsär-lär trk tavrıı aşııup qutrulup ayayuluıı ıduıı üç ärdini-lär-ıııg adi-şti-ınta ögüm qaııgım örü uluy-larım [üz]älıksız nom boşyurmıš baxşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[lıy yırtinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-ınča tuıımaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41) bk. sävinč kutlug tarugači

### **sävinč qya**

bu söz-kä tanuıı sävinč qy-a tnuıı budaşiri bu nişan män ar-a tmür-ıııg ol män bačaq turmıš ar-a tmür aıı-a-qa ayığııp bitııdim SUK. II (s.167 Mi21.6-8)

**sävinč t(ä)ñri (k.)**

[ ärt]miš adın ažun-ka sanlıg bolmiš ulug aтам sınkar totok bāgkā ulug anam [ ]W totok bāgkā ečim tudan açari-ka yāngām kutug t(ä)ñrim-kā tugmiš aтам 'K/Z inal-k[a tug]miš anam ogul yetmiš t(ä)ñrim-kā ečim tagay inal-ka yāngām sävinč t(ä)ñrim-kā anam üštāk t(ä)ñrim-kā anam ana hatun t(ä)ñrim-kā bākümiš totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunčuy t(ä)ñrim-kā aтам ödüş inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kā anam buyančog t(ä)ñrim-kā äkām tärım kunčuy t(ä)ñrim-kā yāngām tadarčın t(ä)ñrim-kā ečim aтsız inal-ka ečim sansız inal-ka ada[š]ım kutlug-ka karna šäli-kā ana haтun t(ä)ñrim-kā adašım elig-kā yıgmıš t(ä)ñrim-kā kә/ig t(ä)ñrimkә ölgäšük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmiš ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluš-ınta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

**sävinč tegin tutuñ**

bo iki otuzunč küün-ni kulutı sävinč tegin tutuñ BT XXVI (s.48 2c.1,2d.1)

**sävinč toyrıl**

bu nišan män turmiš tigin-ning 'ol bu nišan män sävinč toyrıl-nıng 'ol bu nišan män taypudu-nıng 'ol bu nišan män yıpy-a(?)-ning 'ol bu nišan män sinsiü-ning 'ol bu nišan män töläk-ning 'ol SUK. II (s.27 Sa12.16-21)

**sävinč yanga wuši**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın ažun-qa sañli[y] [ulu]y 'aş-ä atam nomči bilgä küntük tay-ši açari ñgkā yırayu bāg ögrünč-ä aña tärım artadaz [kirä]šiz taruyači sanggung tangyusuq wušin uluy [ata]m sungyır taruyači tiličä wušin lačın inäl bay inal arıy qurtya tärım sulayı inäl baraқ buqa sanggung [ ]lan wušin asan qutluy wuš[in] s[ ] sävinč wušin qıpčaқ suin ši t[ ] wušin tuymıš atam tigin buq-a sanggung külüg tigin wušin qaтın-larım sävinč yanga wuši ögü wušin tilik toyrıl čuñgčing apay-a-larım inč buq-a taruyači ordu buq-a taruyači buşayu inäl a[ ] wušin tärım sävinč qutluy taruyači čäpäk tig[in ] tigin yişñäm küräk qay-a čin wuu-š-[in ]p sičing [ ] abdala tayking sanggung açi-larım utpalaširi ratñaširi başlap t[u]miš-larım qataš-larım tayay-larım yigän-larım šabi-larım tirin-larım quvray-larım birlä ulatı tört tuyum biš ažuntaqi ög qang bolmiš tinly-lar ärmäz yaramaz oron-larta tuymıš ärsär-lär trk tavray ašup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-šti-ınta ögüm qañgım örü uluy-larım [üz]äliksiz nom boşyurmiš baxši-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-[liy yirtinčü-]tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-inča tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41)

**sävinč**

bu nišan män babi(?)-ning 'ol bu nišan män öz mängü-ning 'ol tanuq qıyur(?) bu nišan mäning 'ol bu nišan män qasım-nıng 'ol tanuq sävinč bu nišan mäning 'ol bu nišan män yüşüp-i-ning 'ol tanuq äragäti(?) bu nišan mäning 'ol bu nišan män yoylım tapmiš-nıng 'ol bu nišan män oylan mängü(?)-nıng 'ol tanuq šabi(?) bu nišan mäning 'ol tanuq ali(?) bu nišan mäning 'ol tanuq burangı(?) bu nišan mäning 'ol tanuq kilinmbu bu nišan

mäning'ol // bu nişan mäning'ol SUK. II (s.38 Sa17.6-16)

### sävinçi tuğung

//// kün<-kä> tägi sävi<n>çi tudung ärklig bolşun SUK. II (s.67 Ex03.4)

### sävKülük taplaQuluq

sävKülük-taplaQuluq atl(i)γ t(ä)ñri|i burxan-qutınga , , yükünürbiz BT II (s.18 44-45)

### sayan apa tutung

///// sayan apa tutung-qa SUK. II (s.30 Sa13.2) bk. sayan apa

### sayan apa

sayan apa // bitig tuğup sayan apa // sav-ning tovlu-si yorizun SUK. II (s.30 Sa13.22-24) bk. sayan apa tutung

### sayın tāmür

adak-takı kulut m(ä)n buyan tūmān bägi artoq äsirgäp [ ] apamu-lug üd-lär-kä t[äg]i [ ] aqilturgu ulal[t]urg[u küs]üş-in ag[in]čsız bāk y(a)rǝ köñül-in alp kaııg munı täg üd[tä] kolu-ta ağır ulug bo iş-ig arııı tıdıg-sızın tavrak bütürgü üçün amrak inim tuglug tāmür bulat tāmür ar-a tāmür töz tāmür tūmān tāmür buyan kulı sayın tāmür budadıaz tayak tāmür oron tegin kız tāmür kıcı altun buyan kutlug şakar çanča körklüg ögrünç tegin başlap ak-a i[ni] kız kälın-lär birlä kähäş-ip anandaşii atl(i)g toyın-ka amtı-kı nom-lar-nıñ tamgasın oyturgalı aña k(ä)rgäk-lig y(i)vik-in anı barça tükäl anutup anıñ tamg-a-sın o[y]turup anta basa ok yüz säkizär kün yaqturup arıyasañ bursañ kuvrag-ka ayançañ köñül-in üläyü tägindim BT XXVI (s.236 128.17-39) bk. sayın tāmür

### sayın buqa

sayın buqa-tin öz-ky-ä kim-tin m-ä çam çarım kälşär män tikuy tayşı bilirmän SUK. II (s.173 Mi27.6-9)

### sayın tāmür

adaq-taqıqulut mn buyan tūmān bägi arduq äsirgäp [ ] abamu-luy öd-lär-kä tägi aqilturu ulal[t]ury[u küs]üş-in ay[in]čsız bāk yrǝ köngül-in alp qağiy munı täg öd[tä] qolu-ta ayır uluy bo iş-ig arıdı tıdıy-sızın tavraç bütürgü üçün amraq inim tuyluy tāmür bulat tāmür ar-a tāmür töz tāmür tūmān tāmür buyan qulı sayın tāmür budataz tayaç tāmür orun tigin qız tāmür qıçı altun buyan qutluy şakar çanča körklüg ögrünç tigin başlap ay-a in[i] qız kälın-lär birlä kängäşip añaandaşiri atly toyın-qa amtı-qı nom-lar-nıñ tamgasın oytur-yalı anga krgäk-lig yvik-in anı barça tükäl anudup anıñ tamy-a-sın oyduurup anta basa oq yüz säkizär kün yaqduurup arıyasañ bursañ quvray-qa ayançağ köngül-in üläyü tägindim BT XIII (s.174-175 49.17-39) bk. sayın tāmür

### sazi qatun

anta ötrü yangı [kün] ..... orunta sazi qatun tæg batra qızz yorıyu kälti tākraki tapıyçı-larına inča tip ayıtdı UII (s.22 4.1-2)

### say toyın Keşiş adı. (Çinli?)

say toyın žinüçi sügçu silig äßtäki uluy kiçigkä .... üküş üküş köñül aytu itur men

MO. (s. 153-154 30.1-2)

**sayşı toyım** Keşiş adı. (Çinli?).

sayşı toyın-qa bir saßım tüzäk bardı MO. (s.154 30.4), (s.154 30.13)

**šen ši**

İNÇA KÖRÜ TİNGLASAR GUY LIM HUY UEN ATLİY šen ši AÇARILAR YANG QOTDILAR Hts. IX,  
X (s.153 15-17)

**šengko šäli tutung**

šengko šäli tutung tavgaç tilintin türk tilinčä ävirü tägintim BT XXVIII  
(s.244 G102-G103)

**seviçük tengri**

taķı yime bu buyan küçinte anam seviçük tengrim-ning atam kedin mal-ning tatar  
tengrim-ning küdegüm altmış tutung-nung inim elig-ning kelinim timing-ning oğum küz-ü-  
nüng kız-ım kütbeçük-nüng bular yime küsüş-leri qanıp bütüp burķan bolz-un-lar ETŞ  
(s.218 4-9)

**seβig tiräk**

seβig tiräk-dä zünim satıyı üç yegirmi sınar torqu-luy taβar altımız MO. (s.171  
35.3-4)

**seβig**

qañlarımız mäñi açarı βardu/βandu açarı bağ yegän açarı ayı tükäl silig ayı on bartar  
yegän ..... pışı (bisi?) qatun qul yegän qut yegän patar anant darm βatz (βataž?) açarı sıñtsi  
açarı bāgsig qulčor qut yegän qutı (qoylı?) yegän qul bars qatun seβig ○○ xumar ○○ ○○  
qamay qa qadaš in eçi ataylarımız közünür MO. (s.6-7 1.10'-18')

**sılıg tegin (k.)**

bo buyan ädgü kılınč küçintä buyhan kutın bulup biz äsän sılıg tegin birlä kenindä  
bod kötürm-ä-čä tnl(ı)g oğlan-ıña bulturayın BT XXVI (s.133 50.15-18), (s.133 50.1-5),  
(s.133 50.14) BT XXIII (s.148 G337-349), (s.148 G350), (s.148 G351-354) bk. sılıg tegin

**sılıg tegin**

yime kuy şıpkanlıg ud yıl altınç ay bir yangı ağır uluğ busat baçağ kün öz-e men üç  
erdinilerke pek katıg süzük kirtgünç köngüllüg upasanç sılıg tegin alķu türlüğ adalarta umuğ  
boltaçı arış arıg bu yitiken sudur edinig ağzanıp ming küün tükel yaķturup adınlarķa ülemiş  
buyan küçinte adınçıg ıduķ qağan qan suu-sı ağır buyanlıg qung tay kıu kıtı ançulayu oķ  
qung kıu kıtı kuşala sit ibala başlap altun uruğları birle alķu ödte buyanları aşılıp üstelip  
adasız uzun yaşamaķta ulatı alķu türlüğ kūsüşleri qanıp bütüp alķunı bilteçi burķan kıtın  
bulmaķları bolzun ETŞ (s.238 26.1-17), (s.238 26.18-23), (s.238 26.24-27) bk. sılıg  
tegin

**sımaçuk (k.)**

o[glum kız-]ım TYR'[ o]glum Q'N[ -] Q' o[g]l[um] basa-ka oglum Y[  
] k[a]nturmiš šäli-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiš-kä kız[ım]  
karamuč-ka k[ızı]m eligi-kä kızım sımaçuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka

o[g]lum baça[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]ş (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım baçag (P) hatun-ka bəgim [kut]admış (P) bört-kä oglum baçag-ka bəgim ödüš-kä kızım iličük-kä kızım k[örk]-ä-kä kızım äsän kunçuy-ka [        ] ya]gmur-ka inim P///N-kä oglum [        ]' oglum'[        ] BT XXVI (s.251 134.1-16)

### **sımartı şiri**

uşun sansar-lıg oot-luğ ev içinde utru tetrü bar kel kıldaçı uğusuz sergüsüz unçsuz ködrünçsüz ulınçıg emgek-ke soqışmış-larıg uşadı tuğaru öyü ödikleyü unıtmadaçı umuğ-ı mağ-ı uluğ tuyunmış sımartı şiri atlıg uğan-lar ған-ınga yükünürmen ETŞ (s.96 10.216-223)

### **sıntar seli**

ög ған teg eçim sıntar selike bu maytrı(sm)it nom bititgeli ötüntümüz erti Maitr. (s.39 1.1-12) bk. sıntar šäli

### **sınkar totok bəg (e.)**

[        ärt]miş adın azun-ka sanlıg bolmış ulug aтам sınkar totok bəgkə ulug anam [        ]W totok bəgkə eçim tudan açari-ka yəngäm kutug t(ä)ñrim-kä tugmış aтам 'K/Z inal-k[a tug]miş anam ogul yetmiş t(ä)ñrim-kä eçim tagay inal-ka yəngäm sävinç t(ä)ñrim-kä anam üstäk t(ä)ñrim-kä anam ana hatun t(ä)ñrim-kä bäkümüš totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ñrim-kä aтам ödüš inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kä anam buyançog t(ä)ñrim-kä äkäm tärım kunçuy t(ä)ñrim-kä yəngäm tadarçın t(ä)ñrim-kä eçim aşız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[ş]ım kutlug-ka karna šäli-kä ana haтun t(ä)ñrim-kä adaşım elig-kä yıgmıš t(ä)ñrim-kä kə/ig t(ä)ñrimkə ölgäşük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmıš ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluş-ınta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

### **si cu huy tik**

bu tıltayın kántününg tıtsısı ol vırxardağı si cu huy tik açarıy kälürtüp tülintäki bu savlarıy bir qotmadın tükäl sözledi Hts. IX, X (s.203 15-19), (s.213 21-22)

### **si(...) tāmür**

tanuq si(...) tāmür tanuq aruy bu nišan tamya män torçı-nıng 'ol män iş qar-a torçı baxşı-qa inçgä ayıdıp bitidim SUK. II (s.120 Ad03.30-34)

### **ši/si š/singluy Çin soyadı.**

ellig qunçuy-qa ym 'w βmax-qa ši/si š/singluy qamıy..... üküš köñül ayıtu idur biz MO. (s.122 22.18-19)

### **si[ñ]tsi açari**

pısı hatun kul y(e)gän kut y(e)gän p[ata]r an[an]t(?) d(a)rm v(a)tz açari si[ñ]tsi açari bəgsig kulçor kut y(e)gän kutlı y(e)gän kul bars hatun s(ä)vıg humar kamag ka kadaş in(i) eçi ataylarım(ı)z közünür aızunta ıgs(i)z togas(ı)z ärmäki bolzunlar BT XXVI (s.158 71a.12-19), (s.159 71b.2-4) bk. sıñtsi



**sibilqasar**

yunt yıl törtünc ay säkiz ygrmikä(?) bizing-gä mausi ädgü bäg oylul-qa biz ikägü-kä yunglaq-liq kümüş krgäk bolup ögüz içintäki açyu öläng-ni toyinçoy-qa toquz stir kümüş-kä sibilqasar üskin-tä toyrı tomluğu satdıñ SUK. II (s.18 sa08.1-6)

**şiki** İblis generali ismi. < Skr. Simha

şiki upasiki y(ä)mä ök şankara čakaladibi ulug çoglug yalınlig bo yäklär kal[ın sü]lög ulug küclüglär ög kang kakadaş kuvragları birlä bulungdın yingakdın küyü küzädü tutzunlar Diş. (s.73-74 414-419) bk. şiki

**şiki** Şikhin, 式棄 “shì qì”, 式詰 “shì jié”, 尸棄那 (ya da 佛) “shī qì nà” (ya da “fú”), 攝那 尸棄 “shè nà shī qì”, taçlı ya da alevli, 火 “huǒ” “alev” olarak açıklanır. Sonraki dönemde Śākyamuni Buddha ile karşılaşacak 999. Buddha’dır. Eski Buddhalardan ikincisidir ve Kşatriya olarak 光相城 “guāng xiàng chéng” Prabhadvaja’da doğmuştur. Onun kafasında bir öbek alev bulunur, bu yüzden bu ismi almıştır. Şikhin’in gerçek ismi Mahābrahmā’dır ve Budizmde ateş ile dünyayı yıkacağı düşünülür (SH 101b, 160b). ETü. şiki atlıg teñri burkan (ST) “Şikhin adlı tanrı Buddha”, şiki burkan “Şikhin Buddha” = Skr. śikhin = Çin. 尸棄 “shī qì” (SH 101b) (EUTBMT)

şiki <atl(i)g t(ä)ñri>burhan kutıña yükünürbiz BT XXV (s.96 703-704), (s.54 1), (s.190 2065-2067), (s.316 4443) BT XIII (s.75 12.10-13) BT XXVI (s.102 39a.18-21), (s.144 59.6) BT II (s.21 130-132) bk. siki

**şila intir-a bodi** Skr. Śilendrabodhi

änätäkäk el-intäki upadyaye činamitre şila intir-a bodi li kälämäçi myana-sen toyın üzä ävirtilip yañtıtil üzä y(e)mä sapılıp oronka enürülmiş ärür BT XXVI (s.207 109.1-4)

**şila Qay inal äliK**

altı otuzünc-ontun singarqı artmış Üdki toyin-lar şamnanç-lar üçün-burxan-larqa yukünmäk-bölük , , bökünki kün-tä bo nomluy oruñtaqı bir istaş qamay uluy quvray birlä ikiläyü yänä-çin-kirtü köngül[in biş tilgänim(i)znı yirkä-tägürüp yänä-ontun-singarqı tolq kök qalıq uyuş[ın]taqı alqu qamay öz öz tirin-läri quvray|ları üçün , , anın-biz uqmış inal şila Qay inal äliK-birlä , , bökünki kün-tä-ädgü ögli y(a)rlıqançuçi köngül üzä burxan-lar birlä-täng-köngül[in-burxan-lar birlä-tüz küsüş[in-yirtinçü]nüng uluy ädgü ögli y(a)rlıqançuçi| köngül|lög-qang-lar|-inga tÜzükä-umunup inañıp yukünürbiz BT II (s.17-18 8-29)

**şila**

bu nişan tamı-a män quqdmunı-nıng ’ol tnuq ođgäk tnuq ilçi buq-a tnuq tüşdmür bu nişan män tnuq ođgäk-ning ’ol bu nişan män ilçi buq-a-ning ’ol bu nişan män tnuq tüşdmür-ning ’ol bu nişan män toyan tuydqañ(?)’ning ’ol män şila quqdmunı-qa inçgä aydıp biğitim SUK. II (s.57 Sa27.25-33)

**şilabađre** Bir iblisi adı. < Skr. Śilabhadra

arig silig aš içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni pataliputurta sankaš balıkda aparaçite lank balıkta çandani yäk çartalome yäk suđrašan balıkda kalmašapadi vançi ulušta subarme ulušta aparaçite šilabadre yanpur ulušta uçayan ulušta nađaki parapundari ulušta pundariki d(a)rmapali gatarkut ulušta praçapap ulušta araši yäk mahagirase kašmir ulušta varti ulušta pandaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk nađaki ançulayu mađur ulušta çampay ulušta raçabadre purnabadre kadan kánt ulušta šurparak ulušta širibađari kamag ulušta nanđake inča k(a)ltı Diš. (s.88-89 632-651)

### **silang**

küskü yıl säkizinc ay säkiz ygrmikä män tüšiki ayır igkä tgmiš-kä ädgü ayiy bolıyay-män tip kišim silang-qa bitig qođdum SUK. II (s.134 WP01.1-4)

### **šilašen** Skr. Šilasena

[vaybaš]like šastar tantri k[a]vi [drri] [sanga]däše ugu küsän tilintin [to]hri tilinča ävirmiš t[o]hri [ti][in]tin šilašen pr[ašnik]i yañırtı türkčä ä[virmiš] bo d(a)šak(a)rmap(a)ta[avadanamal] ulug kavi nom bitigdä [on] k(a)rmap(a)t-larıg ä[rtmäk-niñ münin] [ka]dagın küzä[tmäkniñ asıg][ın] tusu-sın körk[itmäkdä] [ayıg] sarsıg sav sözlä[mäki]g [yermäk atlıg altın]č [tükädi] BT XXVI (s.165 73.1-12)

### **šilastı**

-ning yaqa-sı män //(.)ok(..) kümüš yol-ınta basa bitig-siz alti ülüš-tä tägmiš 'är qul küng yol-ınta yänä tigin-ning kän-tin yinä qay-a-qa yañıtut bolmiš nägü kim yol-ınta sävinč buqa muñta yoq ärsär //// biz bilirbiz timiš yol-ınta ini-lärim uur qy-a küväz yulay birlä basaçuq tutung satmiday açari yavlaq öz açari qan toyın tutung qođaņa anant tutung tükäl-ä 'äsän buqa šilastı atly bäg başlap uyyur uruy qadaš ükziñtä sözläšip atamiz-ning ülüš bitig-ındäki-ča nägü-sin kim-in tapšura birip muñtin taš yiri-ning suvi-ning yaqa-siñga yänä iki bölük bu bitig-täki tvar-qa tutup on tamya büđün kümüş yastuq-i bir yurüng toyın atly açari oylñ 'älig(?) -tä birip otuz yaš-tin altın ygrmi yaš-tin üstün orđun är äbçi iki qrabaš iki at iki ud birlä muñca tvar-ni uur qay-a başlap ini-lärim-kä birip öz köngül-üm bolup yarašip ///(.) ymä vap-ča yangla-ča nägü m-ä čam črim bar ärsär qodup bu bitig-ni birtim SUK. II (s.142-143 WP06.2-23)

### **silig**

silig qar čor yazır-dın iraq yerdän yayuq köñlin isinü amranu esängü-läyü üküš köñül ayıtu idur biz MO. (s.109-110 20.3-5), (s.153-154 30.1-2)

### **siliy tigin**

yänä ymä mn siliy tigin [ ] ig ayriy üzä basdıqmaq tıltay-in[ta] bo yitigän sudur-ning yig-in adruq-[in] äšidip ig-tin ayriy-tin oşayın ađun-lar sayu qız ät'özintä tuymayın tip qut küsüş öriğü tägintim BT XIII (s.161 43.14), (s.161 43.1-13), (s.162 43.15-18)

### **silu küdägi**

bu qarabaš kim čam qılsar biz silu küdägi //// bädizçi sasiçi maši birlä bilürbiz SUK. II (s.45 Sa21.17-19)

**šimana** (k.)

takı y(e)mä bo buyan küçintä anam sävinčük t(ä)ñrim-niñ atam kädır[ä ina]-niñ tatar t(ä)ñrim-niñ küdägüm altmış tutuñ-nuñ inim älik-niñ kälınim šimana-niñ oglum kizonuñ kızım kütbäčük-nüñ bo-lar y(e)mä kü[sü]š-läri kanıp bütüp burhan bolzun-lar BT XXVI (s.219 119.4-9) BT XXIII (s.174 H228-233)

**šimnu**

azu yämä ölüg başra ud başın tonguz başın boynınta bamaq üzä šimnu tängriğ yavalturdılar Hts. IX, X (s.248 9-12) bk. šimnu, šmnu, šimnu

**šimnu** Şeytan, Ahriman Soğd. šmnw [šmanu]

š(i)mnug näčökläti ölürdi tep sezik ay(1)tsar inčä kikinč bergil TKMÖ (s.45 52-54), (s.45 54-57), (s.46 63-65), (s.47 70-72), (s.47 72-75) bk. šimnu, šmnu, šimnu

**sınandu salı**

xavxası vrxardayı sınandu salı täğindm UII (s.88 8.73)

**sinayani** Skr. Senayani

amtı muna ayağka tegimlig maytrı urbilvani balıqtağı sinayani braman oğlu bolup sekiz yaşına qaltı çahnu arzı gang ögüz suvın singirürçe alku şastar bilge bilig simridi boşguntı Maitr. (s.52 8.16-23), (s.64 16.29-34)

**šing qo šä li tu tung**

huy lip tayši ödig alıp tavyač tilinčä yaratmış gen tsung fapši atlıy nomči açarı kengürtmiş tavyač tilintin yana beş balıqlıy šing qo šä li tu tung yangirtı türk tilinčä ävirmiş Hts. IX, X (s.158 1-7) bk. šingqu salı tutung

**šingqu salı tutung**

yana bu kalyük buyanyuq biš čöbik y(a)vlaq ödtäki kinki boşyutluy biš balıq-lıy šingqu salı tutung tvyač tilintin ikiläyü türk tilinčä aqtarmış UI (s.14) bk. šing qo šä li tu tung

**šingsun šila** ~ Çin. ? sheng ?

bulunčsuz iduq bo nom-qa burxan qutı küsüş-in burq täğınčä šingsun šila buyan ävirmäk yıya täğindim BT XIII (s.177 49.86-89)

**sinhabale** Bir iblisin adı. < Skr. Simhabala

y(ä)mä kaš ulušta gođayu baru y(ä)mä atipur ulušta avant ulušta čatadiri sinhabale g(a)rtrakut ulušta bađre ulušta säkizinč yäk uzun tonlug atl(1)g çayti ulušta vađi yäk avate yäk kati y(ä)mä upakati atl(1)g yäklär ančulayu varunavati ulušta ärürlär Diš. (s.90 655-663)

**sinhanimitaprabangkare** Bir Bodhisattva'nın adı. Skr. simhanimitaprabhaṅkara

sinha-nimita-prabangkare-ka kančan nagap(a)ti han-ka sıdı-lıg aloka-čintamani-ka tört m(a)harač-larka simtag-sız äd tavar berdäči vayširavane-ka sirinpat-lıg šaripuṭiri-ka birgärü yükünürm(ä)n BT XXVI (s.103 39a.38-41)

**sinhaprabasi** Skr. Simha-prabhāsa

takı y(e)me k(a)ltı neteg amita-ayusı atl(1)ğ t(e)ngri burқан viçay-a prabi atl(1)ğ

t(e)ngri burқан kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан sinha-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burқан tasa-prasi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан samantaprabı atl(ı)ğ t(e)ngri burқан suvastiki atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burқан alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burқан darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан d(a)rmağivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан supravi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан raçabrağmi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан udarani-ți atl(ı)ğ t(e)ngri burқан-ta ulatı O munı munçulayu öngre ertmiş ayağ-ka tegimlig büğü biliglig burқан-lar k(a)ltı neteg öngre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginğülük tüş etö'z-li b(e)lgü-rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymak burқан kütin bulu y(a)rılıkamız-ların körkitü y(a)rılıkap nom-luğ tilgen evirip ülgü-süz sansız tınl(ı)ğ-larığ özğuru küt-ğaru y(a)rılıkadı O-lar y(a)rılıkayur-lar y(a)rılıkağay-lar erser ançulayu oğ m(e)n y(e)me küturulmak küsüş-lüg t(e)ngirim kamağ tınl(ı)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürgülüksüz üsdünki yig tözgerinçsiz edgü-lerig egsük-süz tükel bütürgeli udaçi bolayın tip munçulayu yangın kılımış buyan edgü kılınç-ların evire küt kılınmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-175.3)

**sini är** Erkek adı (EUTS).

ol ymä sini är [ning ra]kakayini atly kişisi türk yigit ärdi UIII (s.81 T.II,S.89-I 2-3)

**sini**

ol bayayut nun[g bir////(sini)] [at]ly ikinti upasini at[lay oyu]lanı bar ärti UIII (s.80 T.II,S.89q 21-23), (s.80-81 T.II,S.89q 7-9), (s.81 T.II,S.89q 19-21), (s.82 T.II,S.89q 27-28), (s.85 T.II,S.89f 13-17), (s.84 T.II,S.89,d 4-6)

**şinking sinin**

biz munta song ölsär şinking sin-in başlap oylan-larım birlä 'ävim-ni tutup ayitişip kängişip yorizun-lar SUK. II (s.130 Em01.10-12)

**sinking** Çin. ?

ilkisiz uzun snsar-tabärü bökünkä tägi ät'özün tilin köñülün üküş türlüg tsui irinçü ayıg kılınç kılum ärsär anı barça amtı kamağ burhan[-lar] bodis(a)t(a)v-lar üskintä m(ä)n tıtsi sinking ökünürm(ä)n BT XXIII (s.70 D039-042)

**şinkuy tutung bąg**

taqıyu yıl üçünç ay iki yangıqa män köni quz ayır igkä tägip ölüp idip barıyay-män tip şinkuy tutung bąg-kä küdägüm likä-kä kingäşip aydışip kävši-tä tuymış burxan qulı atly oğul-an-qa ögkä qangqa buyan-ı tägzün tip boş bitig birtim SUK. II (s.136 WP02.1-7)

**sinsidu**

män sinsidu-nung aqam inim on-luqum //////////// SUK. II (s.34 Sa15.8), (s.34 Sa15.12)

**sinsiü**

bu nişan män turmiş tigin-ning 'ol bu nişan män sävinç toyırıl-niing 'ol bu nişan män

taypudu-ning 'ol bu nišan män yipy-a(?)-ning 'ol bu nišan män sinsiü-ning 'ol bu nišan män töläk-ning 'ol SUK. II (s.27 Sa12.16-21)

### **šinsun**

tonguz yıl ikinti ay altı otuz-qa manga šivsadu tutung-qa küsmiš[=kümiš] kargäk bolup šinsun šäli-tä on stür kümiš altım SUK. II (s.92 Lo10.1-4)

### **sintar šäli** (e.)

ög kañ täg äčim sintar šäli-kä bo maitris[m]it nom bititgäli ötüntümüz ärti BT XXVI (s.178 81.10-12), (s.182 82.27-35) bk. sintar seli

### **šingko šäli tutuñ** (Uyg. çev.)

y(e)mä kutlug öñdün [u]lug t(a)vgač elintäki tayšeñ sevšeñ alku šast(a)r-(P)larıg kamag nomlarıg (P) kalısız ötgürü (P) bilmiş boşgunmiş bodis(a)t(a)v kitsi sam[tso] atl(ı)g açarı änätkäk tilint[in] [tavg]aç tilinčä agtarmış t[avgač] t[i]lintin yänä bo beş çöpik yavl[ak] üdtäki kenki [boşgutlug] beş-balık-lıg šingko [šäli tutuñ] türk tilinčä a[gtarmış] altun öñlüg [yaruk yaltrıklıg] kopda kötrülmüş n[om eligi atlıg] nom bitigdä burhan[larnıñ] üç ätöz tüzin [adırtlamak] altun küvrüg-din [yañkulug] tigisintin kšanti kıl[mak burhan-]lar ädgüsün ögmäk k[ut kolunmak] yañıg körkitmäk atl(ı)g [ikinti] ülüš nom tükädi BT XXVI (s.89-90 22a.1), (s.126 46.4-8), (s.127 47a.5-8), (s.147 60.1-12), (s.274-275 156.1-13)

### **siñsun šila**

bulunčsuz ı-dok bo nom-ka burhan kutı küsüş-in burk täginčä siñsun šila buyan ävirmäk yıga tägindim BT XXVI (s.238 128.86-89)

**siñtsi** (e.) Çince'de olası bağlantıları oldukça fazla olan, burada ve 11.14 've 48' de bir Çin keşişinin ismini temsil etmelidir.

ymä qutluy tañışyan yıl törtünč ay yetti yegirmikä men siñtsi bu nom bitig bitigäli ötüntüm-m MO. (s.6 1.1'-3'), (s.6-7 1.10'-18'), (s.9 1.48'-50') BT XXVI (s.259 140.5-7), (s.157-158 71a.1-3) bk. si[ñ]tsi açarı

### **šingtsün tutuñ**

m(ä)n šingtsün tutuñ((nuñ))/[ ] BT XXV (s.290 3993)

### **siparš-a včirini**

oom siparš-a včirini xung a tip yašıl önglüg ärip ton tuđar böriđig včir atlay tngri qızın ündürüp siparš-a včirini včir-a pučiti a xung tigü ol BT VII (s.57 A.654-658) bk. sipiraša včirini

**sipiraša včirini** 16. tanrı kızının on beşincisi. Skr. Sparšā Tib. Reg-bya-ma Uyg. Ton kiñim sipiraš-a včirini včir-a pučiti a xung visir-liy tngri qızı ärür BT VII (s.40 A.206-207) bk. ton kiñim, siparš-a včirini

### **šiqıdu**

yılan yıl ikindi ay üç yangıq-a män tämür ombu bu šiqıdu-qa qočo-taqı yir-tä suv-ta mädiz bilä täng yişün tip biđig birdim SUK. II (s.171 Mi25.1-4), (s.171 Mi25.21-24)

**širabapaši** Bir buda. ? Skr. Vipaśyi (=Moğ. Babaši)

sanx-a širabapaši atly burxan-qa tuš bolup saxasirasmi miň közüg bulduňuz BT III (s.76 1118-1120)

**širađalakšane** Śraddhālakṣaṇa (Bir Bodhisattva'nın adı).

ötrü ol üdüň širadalakšane [bodis(a)t(a)v t(ä)ṅri burha]nka inča [teptedi ] BT XXV (s.142 1396-1398)

**širavan** Batı pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Śravaṇa

anurat č[ayas]t [mula?] purvašat ančulayu [y(ä)mā udar]šat bi[t]i širavan adın y(ä)mā ulug k[ü]člüg w(a)hš[i]klar bolar Diš. (s.69 359-363)

**širi čakira sanbara** ~ Skr. Śrī Cakrasaṃvara

alqu burxan-lar-niň yarliý-in köngül-lüg kögüz-intä bilmiş uqmış uluy baxši çoy-luy yalin-liý naropa baxši kändü ayiz-in ulayu nomlayu yarliqamiš širi čakir-a sanbar-a niň tüp yildiz dandira-taqi bir qırqinč tägšinč-täki darm-a mudir-a nom-luy mudur tamy-a niň tört törlüg käšig-lär-ig yol qılıp büdürmäk bišuruñmaq-liý nomluy yangiý sözläyin EUT(s.78 245-252), (s.90 322-335), (s.90-92 335-337), (s.154 920-922), (s.182-184 1299-1310), (s.78 238-239) bk. širi čakira šanbara, širi čakira šanbira

**širi čakira šanbara** Skr. Śrī Cakra-šamvara Moğ. Čoytu Cagr-a-sambar-a Tib. Dpal 'Khor-lo bde-mčhog

širi čakir-a šanbar-a ..... BT VII (s.31 A.2), (s.52 A.488), (s.55 A.585-593), (s.55-56 A.594-606), (s.73 J.3-9) bk. širi čakira šanbira, širi čakira sanbara

**širi čakira šanbira** Mañđalın ana tanrısı, Herukanın bir şekli. Skr. Śrī Cakra-šamvara Moğ. Čoytu Cagr-a-sambar-a Tib. Dpal 'Khor-lo bde-mčhog

širi čakir-a šanbir-a-niň kayačakir yang ärür BT VII (s.46 A.358), (s.46 A.359) bk. širi čakira šanbara, širi čakira sanbara

**širi kaši ?**

širi kaši bo [ ] BT XVIII (s.114 S628)

**širi** Kuzey pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Śrī

saradevi niladeve p(a)rđumi pađumavaṭi bāgning tapıgčıları ikigü sarata kiri širi ančulayu ok y(ä)mā dišadeve birlä säkizinč bo säkiz t(ä)ngri kızları säkiz törlüg asıglarıg berzün Diš. (s.78 498-504) BT VII (s.31 A.9)

**širibađari** Bir iblisin adı. < Skr. Śrībhadrā

arıg silig aš içgüngüzlär asılıp yüz küüzkätägi sizlär uzun yašanglar varuni pataliputurta sankaš balıkda aparačite lank balıkta čandani yäk đartalome yäk suđrašan balıkda kalmašapadi vanči ulušta subarme ulušta aparačite šilabađre yanpur ulušta uçayan ulušta nađaki parapundari ulušta punđariki d(a)rmapali gatarkut ulušta pračapap ulušta araši yäk mahagirase kašmir ulušta varti ulušta panđaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk nađaki ančulayu mađur ulušta čampay ulušta račabadre purnabadre kadan kánt ulušta šurparak ulušta širibađari kamag ulušta nađake inča k(a)ltı Diš. (s.88-89 632-651)

**sirigini**

anta ötrü tükäl bilgä tngri tngri burxan ol sirigini qut tngri xatunin ögä alqayu inča tip yrliqadi UI (s.27), (s.28), (s.31), (s.33)

**širikini** “Šrīkanya, servet tanrısı.” < Skr. Śrīkanya (?)

vayširva[ ] širikini kut t(ä)ngrisi [ ] berzün Diš. (s.54-55 134-136)

**širilome** Bir iblis adı. Skr. Śriloman

ol ugrka ečim(i)z sintar šäli-kä bitigäli aydim(i)z başlap berij tep bo buyan ädgü kılınč küčintä üstünki äzrua hormuzta tört m(a)harač t(ä)ņri-lär višnu mahašv(a)re sakandakumare kutlug kočo uluš kuti [wahš]iki asilome širilome-da [ ] kut [ ] BT XXVI (s.182 82.27-35)

**širimandi** Batı pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Śrīmatī

lakišmandi širimandi y(ä)mä yašovați yašodari sukhiseni pramotadi some somavyadi atl(i)g bo säkiz t(ä)ngrı kızları säkiz törlü[g a]sıglarıg berzün Diš. (s.72 396-401)

**širišdi** Kervan lideri. Toh. A šrešthi (srišthi) < Skr. šrešthin

taqı tañi širišdi-tä ulatı saradavaxi-lar tanıdivi tavar täņrisiņa oqšađı muşuz bay-lar tavyač elindin ünmiš qız-lar-qa oqšađı tam-a turur BT III (s.32 114-117)

**sirtiyçi taz(?)**

bu äv-ning sičisi qapıy-ı //// uluy qay-da ol öngtün yingaq sirtiyçi taz(?)-ning ävi ol altın yingaq bädizçi qapoo-tu //// SUK. II (s.40 Sa18.2-4)

**sisi Uu(?)**

mäning ymä küdägüm samsıba inim sis-i //(.) inim sisi Uu(?) taqı kim qayu čam čarim qılmazun-lar SUK. II (s.45 Sa21.11-13)

**sisi**

mäning ymä küdägüm samsıba inim sisi //(.) inim sis-i Uu(?) taqı kim qayu čam čarim qılmazun-lar SUK. II (s.45 Sa21.11-13), (s.94 Lo12.1-6), (s.94 Lo12.13-16)

**sisiğu**

tanuq sisiğu tanuq toyin bu tamyä bişing ol män qına özüm bitidim SUK. II (s.71 RH03.5-6)

**šisirap torči** Yazar, Tib. Šes-rab rdo-rje, bir anthroponym olarak. Šes-rdor ve Šes-rab rdo-rje, birkaç Yoginlerin ve Guruların adı.

...../imin/// ay tolun vraxar .../u /man liy özi bičin kün-tä qutluy qočo uluš-luy kanpo bişangčup irpal baxši tüpüt tilintin türk til-inča aqđarmış .../uyu/ ary-a šila včirapan bölükin mn šisirap torči bitiyü tägintim BT VII (s.76 L.16-22) BT XXVI (s.216 116.1-8)

**šita** Güney yönünde 8 tanrı kızından birinin ismi. < Skr. Siddhā

animiša muktakeši punđarika tilotame ekarakša nantika šita karšna y(ä)mä säkizinč bo säkiz t(ä)ngrı kızları [sä]kiz törlüg asıglarıg berzün Diš. (s.65 300-304)

**sitibala** Skr. Siddhibala (Moğ. Prens)

buyan küčintä adınčig ı-dok hagan han süü-si ağır buyan-lig huñ tayhiu kuti

ançulayu ok huñ hıu kut kuşal-a sıtıbal-a başlap altun urug-ları birlä alku üdtäbuyan-ları asılıp üşälip adasız uzun yaşamak-ta ulatı alku törlüg küsüş-läri kanıp bütüp alku-nı biltäci burhan kutın bulmak-ları [bolz]un BT XXVI (s.133 50.5-13) BT XXIII (s.14 G337-349) BT XIII (s.161 43.1-13) ETŞ (s.238 26.1-17)

### **sıtu ögä**

üdün çao kug balıglıg sıtu ögä çañ bağlıg survuki atlıg bağ ıdukkäräkü başçı çüö bağlıg suylo atlıg bağ başın kamag ögälär yomkı turup hanka inçä tep ötüntilär Hts.VI (s.62 1394-1399)

### **siukui ayı (k.)**

takı bo buyan ädgü kılınç ärtmiş kadan atam sıñ tsi kadan anam siukui ayı vapkui ayı vapki ädgü tözün y(e)gän tözün-kä tägmäki bolzun BT XXVI (s.259 140.5-7)

### **siung baylıy cuen şan**

xan äşidip tärkin tavrati içgärü tapıyçı baştınqı otaçı ot bilmäktä tükälmiş bilgä tso baylıy qa co atlıy otaçıy yana yignä itmaқта uzanmaqlıy üstünki bağ siung baylıy cuen şan atlıy otaçıy bu ikigüni idu yarlıqadı Hts. IX, X (s.66 2-11)

### **şiusay tayşi**

tavişyan yıl çxşapud ay altı ygrmikä män odaçı ta<y>şi kümüş-ni şiusay ta<y>şi-tin alıp şiusay ta<y>şi qayda barsar b///// birürmän SUK. II (s.179 Mi33.1-4), (s.179 Mi33.5-6)

### **ş'iusay**

luu yıl toqzunç ay tört yangıqa män tikuy tayşi atay-nıng ş'iusay-qa satmış qul-nıng yol-ınta ş'iusay bilä yaraşıp ş'iusay-qa oq birip kitdim SUK. II (s.173 Mi27.1-6)

### **şivasi ? ~ Skr. Śvāsin**

sumili sangataz-i-ta ulatı toyın-lar açadaşatru milintri-ta ulatı ilig-lär utpalavrni-ta ulatı şmnanç-lar kamapiri-ta ulatı urı-lar şivasi-ta ulatı çantal-lar angulamali-ta ulatı oyri-lar ağavaki-ta ulatı yäklär alqınçsüz qilti-lar BT XIII (s.78 12.63-70)

### **şivsadu tutung**

tonguz yıl ikinti ay altı otuz-qa manga şivsadu tutung-qa küsmiş[=kümiş] kargäk bolup şinsun şäli-tä on stır kümiş altım SUK. II (s.92 Lo10.1-4), (s.93 Lo10.8-13)

### **şivsay tayşi**

luu /// säkizinç ay altı otuz-qa män aday tutung-qa yunglaqlıq çao krgäk bolup pıntung atly qıday är qrabas-ım-ni şivsay tayşi-qa (.....) (...) toquz çao yastuq-qa toyuru satdım SUK. II (s.51 Sa24.1-3), (s.51 Sa24.3-4), (s.51 Sa24.5-6), (s.51 Sa24.11), (s.130 Em01.1-2), (s.130 Em01.9-10), (s.130 Em01.17-19), (s.155 Mi10.1-3)

### **şiyam-a tıvi** 24 Yoginısten 13.sü.

oom şiyam-a tıvi-yi xung xung pt BT VII (s.54 A.558-559) bk. şyama-divi

**ş'k/sng şkry** şkry=<Şeker> Soğdca anlama dahilinde kişi adı.

yemä el ötükan ...l..... entiri biz ekkün törümiştä qara bulıt örlän-tük-tä qaralay toyan tüpin-tä boz bulıt örläntük-tä bozluy toyan tüpin(tä) ilki ögümüz etmiş yayru



qamayun yaratmış tənri taβyaç xan tənri uyyur xan yarlıyıña men yaramış inanç totoq başın ulatı m'wk' tirāk uluy saşun manyaq çor yoxnan tegin toydı qapaq apa yegän pwnyxny qapaq ädgu yegän uqmaz çor topulyaq ş'k/sng škry borluq it+yegän yoxnan māxu+çor bu qamay yalaβaçlar bu qutluy şacıu qa kirdimiz MO. (s.84-85 15.1-15)

### **smbodu**

män toynaq şila ymä mini-tä song piryan-İM-taqi nägu orpaq-İM tälük-üm bar ärsär oyl-um smbodu bilä tüz üläşip alzun-lar SUK. II (s.118 Ad02.10-13) bk. sambodu şmnu Māra. ~ Soğd.šmnw

kalavink quş tæg ätinlig karşan raça arağı atly qızları[γ ] kälürüp şmnu üksintä kntü özi sözläti BT XIII (s.54 5.23-26), (s.136 25.15-18) bk. şimnu, şimnu, şimnu

### **sngä**

tanuq äşgäkçi tanuq sngä bu nişan män tmür-nüng // män qayımtu tämür-kä ayığıp özüm bitidim SUK. II (s.80 RH11.11-14) bk. sängä, sängä

**sntvşiti** Tuşita tanrılarının en büyüğü. Skr. samtusita

.. sntvşiti tengri inçe tip tiyür Maitr. (s.88 37.8-9) bk. santuşiti

**sodamari** Kuzeyde bulunan şimşek tanrısı.

tagdın yınak orunta sodamari atl(1)g yaşın eligi ol AY. VII (s.118 166-167)

**sogti tənri** Kadının adı.

yamaran tənri-m qoçluy tənri-m sogti tənri-m çäçäk tənri-m yucaş tənri-m esängü yarlıyımız ıraq yerdän yayuq köñnrmn isinü amranu ıdur biz MO. (s.98 117.10-14)

### **soma**

tanuq som-a tanuq qarayıñaz tanuq qıpçaq bu nişan biz-ning ol män asiş bolmiş olar-qa inçgä ayığıp bitidim SUK. II (s.55 Sa26.18-21), (s.55 Sa26.24-26)

**somaçantri** Skr. somachattra

yoritdaçi bolzun somaçantri eligning üstünki yeg yoriqinta Hts. IX, X (s.110 4-7)

### **somaçi**

tanuq uruz tanuq somaçi bu nişan män sadı-nıng ol män yaraq sadı-qa ayığıp bitidim SUK. II (s.173 Mi26.12-14)

**somaketu** Bir Bodhisattva'nın adı. Skr. Somaketu

kondini-ka liçavi-(P)ka somaketu-ka kükülmiş akaş-a-garbe-ka hormuzta t(ä)ñri-kä külätılmış ratna-prabase ratna-prabe-ka küsüşkolü kertgünç üzä yükünürm(ä)n BT XXVI (s.102-103 39a.34-37) BT XXI (s.107 0012-0016) bk. somakitu

**somakitu** Skr. \*Somaketu

ol somak[i]tu bodis[tv ] BT XVIII (s.152 0551), (s.112 S583-590), (s.164 1214-1222), (s.166 1257-1260), (s.184 1809) bk. somaketu

### **somaşiri**

biçin yıl törtünç ay biş yangi-qa manga somaş-iri-qa tüş-käkünçid kergäk bolup qayımtu-tin öz pağir bilä on iki pağir künçid aldım SUK. II (s.109 Lo27.1-6)

**somavyadi** Batı pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Somāvātī

lakišmandi širimandi y(ä)mä yašovaṭi yašoḍari sukhiseni pramotadi some  
somavyadi atl(1)g bo säkiz t(ä)ngri kızları säkiz törlü[g a]sıglarıg berzün Diş.  
 (s.72 396-401)

**some** Batı pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Somā (?)

lakišmandi širimandi y(ä)mä yašovaṭi yašoḍari sukhiseni pramotadi some  
somavyadi atl(1)g bo säkiz t(ä)ngri kızları säkiz törlü[g a]sıglarıg berzün Diş.  
 (s.72 396-401)

**some** Yakşa'nın adı. < Toh. B Some < Skr. Soma

inča k(a)lti indre some varuni pračapadi baradivači išani čaṇḍani anpi mananiki  
 vayračane kamaširišti kinikanta kaṇḍaka paḍar manir maničari paranaḍi upapančiki satagiri  
 haimavati purnake kaṇḍirakovinḍi gopale yäk atavake yalnguklarınig eligi čanaršabi  
 čitričiri y(ä)mä gant(a)rve ḍirgašakuti y(ä)mä mantale paṇčalaganḍi sumani ḍirgi yäk  
 kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(1)g yäk bo yäklär ulug korkinčıglar čambudivipta  
 orna(n)mışlar olar sizlärkä umug ınag bolzunlar küzädzünlär Diş. (s.91-92 674-  
 689)

**šoṇdini** 24 Yoginīsten 19.su. Skr. Śauṇḍinī Moğ. Šōṇḍini Tib. Čhaṅ-'choṅ-ma, Šauṇḍinī

iki udluq so-yu-rašdir-a atly orun-ta xayangiru-a birlä šoṇdini iki baltir  
 suvarnadivipa atlay orun-ta akašagarbi birlä čakr-a-varmini upa-milapaka yaqin-qı quvrana-  
 maq ärür BT VII (s.34 A.69-73), (s.54 A.566)

**songsuz toyin**

tanuq yapıy totoq tanuq tolu bg totoq tanuq satyr yimäk tanuq songsuz toyin män bg  
 toy<r>ıl bitidim SUK. II (s.10 Sa04.22-24)

**šoṇubum**

ayay-qa tägimlig ... ulalu kälmiş baxši-lar ... torči tanpa-qa ... baxši-qa antin ...  
 irgal-san baxši-qa šoṇubum-qa artuqraq satu at manggal bolzun BT VII (s.79 N.2-8)

**šoö yeu**

šoö yeu atly xannıg suvluqda taqšurmış taqšutın uçuz körgitdi Hts. IX, X (s.19  
 17-19)

**šo tsua tao suen lür ši**

tängri bolu yarlıqamışda ken si mi si sānğrämdäki šo tsua tao suen lür ši atly  
 açarıqa väiştiravanı maxaracnıg bešinč oyli gin tsoy gün kälip öz ..... inča tep tedı  
 Hts. IX, X (s.226 6-12)

**sögütlär iligi**

sögütlär iligi atl(i)y t(ä)ngri burxan qutınga yükünürbiz BT II (s.34 584-586)

**sranguč**

tanuq il buq-a tnuq isigi män qarım sranguč-qa üç qaḍa ayıḍıp biḍidim SUK. II  
 (s.82 RH13.17-20), (s.81 RH13.1-5)

**srasvadi tngri** Belagat Tanrıçası. Skr. Sarasvatī

[uluy tılangurmaq-lıy] srasvadi [tngri qızı] [{nairančan ögüz} suv-ı-ni{ng}]  
 [{tngri}] BT XVIII (s.140 0389-0392)

### šripudre

ançulayu käl-miš-ning ät'öz-üm-täki çxšapt-lıy yükmäkimin dyan-lıy yükmäkimin  
 bilgä biliglig yükmäkimin ozmaq qudrulmaq-lıy yükmäkimin ozmaq qudrulmaq-ıy bilmäk  
 körmäk-lig yükmäkimin tep šripudre söz-läti täginmäz tep munı üz-ä anın bilmiş kargäk  
 UAT (s.228 895-898) bk. šaripudre, šariputıri, šariputre, šariputri, sariputri, šariputıri,  
 šariputri, šariputrı

**srv[']arđsđi** ~ Skr. Sarvārthasiddhi

sašimsiz köngül öriđip saçup köngül-ni yoqadıp srv[']arđsđi tigin täg qadıylanıp  
 säri[n]ip olurşun-lar BT XIII (s.191 60.1-4)

**srvarakişiti** Skr. Sarvaraksita

budarakışit srvarakişiti ajokrakkişiti olarka yime yinçürü yükünür men Maitr.  
 (s.45 3.58-61)

**su-badiri** 24 Yoginīsten 14.sü. Skr. Subhadrā Moğ. Subadr-a Tib. Šin-tu bzañ-mo

kintik tiriş-a-kuñi atly orun-ta maxa viri birlä vayu-vigi burun uçı koşala atly orunta  
 vçir-a xung kar-a birlä surabakşi bo upa-kişidir yaqın-qı tariyly ayız kalingga atlay orun-ta  
 su-badir-a birlä şyama-divi tamyaq lambaka atlay orun-ta vçir-a-pirala birlä su-badiri bo  
 çanto ärür BT VII (s.33 A.54-60), (s.54 A.559-560)

**subaħu** Skr. Subahu

anta-da basa barnaslıg bay bedük kişiler oğlanı yaşı purnı vimali gavanpati  
subahuda ulatı biş inallar arħant qutın bultı-lar Maitr. (s.51 7.32-37)

**subigi** Skr. ?

subigi atly yat yatlanıyıcı braman mamika atly qızı kişilig bolm/ ..... TT  
 X (s.28 T III 84-G.387-389)

**subudi** < Skr. Subhūti

[ ] subudi [ ] BT XX (s.92 0498) bk. subuti, subuți

**subumi** İblis generalı ismi. < Skr. Subhūma

bumi subumi atl(ı)glar kați y(ä)mä upakați y(ä)mä ançulayu ok ulug çoglug yalınlig  
 bo yäklär küzädzünlär Diş. (s.83 569-572)

**subuti** Skr. Subhūti

[ subuti bo] bodis(a)t(a)vlarning m(a)has(a)t(a)vlarning nom sakınçı]  
 ävrilür BT XXVIII (s.26 A006-A007), (s.26 A008-A009), (s.26 A010-A011),  
 (s.26-28 A016-A019), (s.28 A026-A029), (s.30 A030-A031), (s.30 A034-A035), (s.30  
 A036), (s.30 A038-A039), (s.30 A039-A040), (s.30-32 A041-A044), (s.32 A044-A045),  
 (s.32 A046), (s.32 A053-A055), (s.32 A056-A057), (s.34 A063), (s.34 A064-A066), (s.36  
 A073-A075), (s.36 A077-A078), (s.38 A083-A085), (s.38 A085-A086), (s.38 A091-A092),  
 (s.38 A092-A093), (s.40 A096), (s.40 A098), (s.68 B169-B170), (s.68 B180-B182), (s.72  
 B215-B216), (s.72 B220-B221), (s.72 B221-B223), (s.74 B243-B246), (s.76 B274-B275),

(s.76 B275-B276), (s.76 B282-B283), (s.76 B284-B285), (s.78 B288), (s.78 B288-B290), (s.78 B296-B298), (s.80 B320-B322), (s.80 B331-B333), (s.80 B337), (s.82 B347), (s.82 B348), (s.82 B360-B362), (s.84 B368-B370), (s.84 B371-B373), (s.84 B392-B394), (s.86 B422-B424), (s.88 B445-B446), (s.88 B450), (s.88 B460), (s.90 B473), (s.90 B482-B483), (s.122 C051), (s.122 C052-C054), (s.130-132 C151-C153), (s.140 C261-C262), (s.144-146 C352-C358), (s.184 D003), (s.184 D002-D003), (s.184 D008), (s.189 D048), (s.189 D057-D058), (s.189 D066-D067), (s.189 D068-D069), (s.191 D070-D071), (s.191 D073-D075), (s.194 D094-D096), (s.194 D096-D097), (s.196 D106-D107), (s.196 D111), (s.199 D134-D141), (s.204 D177-D180), (s.204 D183-D186) bk. subudi, subuṭi

**subuṭi** Śūnya'nın en iyi temsilcisi olduğu söylenen on baş tilmizden biri. S. Prajñāpāramitā Sūtra'da baş sorucudur. Skr. Subhūti

[ant]a ötrü atı kötrülmüş t(e)ngri t(e)ngri burқан alqu BODĪSATAV-lar-ning ... BODĪSATAV//[-lar] yoriğ-ında YORIYUR erken arış arığ bo piraty-a p(a)ramit nom // erdini üçün <.> alp kılsıg çatik-lariğ işlemiş-in NOMLAMAQ üze alqu KİÇİĞ//[k] ölüngü-teki-ler-ning KÖNGÜL-lerin ULUĞ kölüngü-ke iltgeli üçün anın qamağ // SEKİZ bölük tirin quvraq arasında ayağ-qa tegimlig subuṭi arḥant-ıg oqıyu yarlıqap antağ tip inçe yarlıqadı SDB. (s.73 1-6), (s.73 6), (s.73-74 6-10), (s.74 13), (s.146 618) BT XXV (s.86 545-547) BT XXIX (s.118 361), (s.118 364-366), (s.118 367-368), (s.122 389), (s.122 395-396), (s.124 400-401), (s.124 404-405) bk. subudi, subuti

**suçati** Bir kralın adı. Skr. Sujāta

m(a)ha-brahme ulug āzrua-ka suçati han-ka m(a)ha-bal-a-ḍew-a-indir-a-prabe elig-kā maṅgal-lıg udakatadi amanç-ka udakanişante-ka maṅdal-lıg ratna-şiki burha-ka on miñ balık-lariğ ozgurdaçı-ka yükünürm(ä)n BT XXVI (s.103 39a.46-49)

**suçati** Eski bir Buda ismi. Skr. sujāta Toh. A sujāte

..tamonuti .. .. suçati kşamaṅkari .. mahintari .. .. sudrşāni .. drtiraştri .. brxma /// d// -ta ulati burxan ... TT X (s.20 T I D-2.234-237)

**sudani** Skr. Sudhana

ötrü sudani bay er erdni bir bire uluğ tört erdnilig samntapuşp atlıg sengrem itip tengri burқан başın qamağ bursong quvraqqa buşı birür Maitr. (s.108 52.23-27), (s.107 52.10-13), (s.107 52.15-16), (s.108 52.35-40)

**sudarşani** Skr. Sudarşana

ol ödüñ ol kondini braman bo muntay täring yoriğüg altı ygrmi türlüg bulmayuluq yoläşürüg-lüg bütmägülük sav-lariy uqitdaçı şlok taqşut-uy äşidip ötrü sudarşani atly liçavi bağlar urı-singa yantuuru BT XVIII (s.162 1146-1152)

**sudasumi** Kral Sutasoma'nın adı (EUTS).

klmaşapati ilig ning toymiş oyrın daqı sudasumi ilig tültayınraqı çadikiy [!] nomlayu biräyin UIII (s.62 T.II, Xōğom M. 4-7),(s.62 T.II, Xōğom M. 14-17) bk. sutasumi, sudazumi

**sudati** < Skr. Sudatta

[ ] sudati tep / [ ]DY BT XXIX (s.132 467)

### **sudazumi**

sudazumi ilig bæg kälmišingä baranas baliq daqı tinly lar ärtüngü ü sävinip bir ikinti škä oqišu ilig bæg kälmiš UIII (s.68 T.I,D.8 4-9), (s.68 T.I,D.8. 17-19), (s.69 T.I,D.8. 3-8), (s.69 T.I,D.8 18-19), (s.70 T.I,D.8 29-31),(s.70 T.I,D.7. 2-5), (s.70 T.I,D.7 7-9), (s.70-71 T.I,D.7 20-24), (s.71 T.I,D.7 28-29), (s.73 T.I,D.6 12-13), (s.73 T.I,D.6 1-3), (s.74 T.I,D.6 26-29) bk. sudasumi, sutasumi

### **suğbaq**

////////// umuysuz urisiz qalyay tip bu iki oylan-lar-ım-ta turmiš atliý oylum-ni suđbaq-qa il törü-si birlä oýul-luq birdim SUK. II (s.120 Ad03.1-4), (s.120 Ad03.9-18), (s.120 Ad03.23-24), (s.120 Ad03.24-28)

**šudodane** Bir kralın adı. Skr. Šuddhodana

ürüg enç nirvan balık-lıg körkin mäniz-in köñülgärip yetinçsiz tuñunçsuz y(a)ruk-lug küsänçig körklä ärip altunlug tag basguk-lug körü kanınçsız koñıräk monçuk tæg ikšuvaku uguš-lug küü-lüg šudodane han-nıñ sutsı monçukı BT XXVI (s.103 39a.61-65) bk. šudotani

**šudotani** < Skr. šuddhodana

šudotani el[ig] ///p ’’q/// Das. (s.200 1752-1753) bk. šudodane

**sudršańi** Eski bir Buda ismi. Skr. sudaršana Toh. A sudaršane

..tamonuti ... sučati kšamañkari .. mahintari ... sudršańi .. drtiraštri .. brxma /// d// -ta ulatı burxan ... TT X (s.20 T I D-2.234-237)

### **suen lür ši**

suen lür ši açarı ol gin tsoy gün tängridin äšidmiš sam tso açarı uyrıntaqı savıy tükäl bitip gi tsoqa kigürdi Hts. IX, X (s.230-231 10-13), (s.227 6-8), (s.231 15-20)

### **suir k... kimşu**

anı äšidip suir k... kimşu tegmä taş savka käd... bäglär adınıp muñadıp ärtinü ögdilär külädilär Hts.VI (s.72 1493-1496)

**sukhiseni** Batı pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Sukhasina (?)

lakišmandi širimandi y(ä)mä yašovañi yašođari sukhiseni pramotadi some somavyadi atl(ı)g bo säkiz t(ä)ngri kızları säkiz törlü[g a]sıglarıg berzün Diš. (s.72 396-401)

### **sulagı inal**

adın ažu-ka sanlı[g] [ulu]g(?)’äš-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši açarı [ ]NKK’ yırabu bæg ögrünç-ä ana tärim artadaz [kirä]šiz tarugaçı sañguñ tañgusuk vušin ulug [ata]m sañgır tarugaçı tiličä vušin laçın inal bay inal arıg kurtga tärim sulagı inal barak buka sañguñ [ ]L’N [wu]šin asan kutlug wuši[n] s[ ] sävinç vušin kıpçak suin ši T[ ] vušin tugmiš atam tegin buka sañguñ külüg tegin vušin kađın-larım sä[vin]č yaña wuši ögü vušin tilik togrıl çuñçıñ apag-a-larım enç buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzagu inal ’[ ] wu]šin tärim sävinç kutlug tarugaçı çäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a

çin vuu-ş-[in ]P siçing [ ] abdala tayking s[an]gguñ açi-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[u]gmış-larım kaçaş-larım tagay-larım yegän-lärim şabi-larım terin-lärim kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beş ažu-takı ög kañ bolmış tınl(1)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmış äsär-lär t(ä)rk tavrak ożup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ adiştit-ınta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmış bahşı-larım ülgülänçsiz özlüg yaş-[lıg yertinçü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-ınça tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41) bk. sulayı ĩnal

**sulasapati** < Skr. ?

ötrü anası sulasapati xatun sävär oylın-tin adrılmaq-lıy ämgäkin särü umadın ög içyinip yertä qamilti Das. (s.110 870-872), (s.112 882-884), (s.126 1027-1029), (s.128 1034-1041)

**sulayı ĩnal**

yänä ymä bo buyan-ıy ävirürbiz adın ažu-qa sañlı[y] [ulu]y 'äş-ä atam nomçı bilgä küntük tay-şı açarı ĩngä yırayu bäg ögrünç-ä aña tärım artadaz [kirä]şiz taruyaçı sanggung tangyusuq vuşın uluy [ata]m sungyır taruyaçı tiliçä wuşın laçın ĩnal bay ĩnal arıy qurtya tärım sulayı ĩnal baraq buqa sanggung [ ]lan wuşın asan qutluy wuş[in] s[ ] sävinç wuşın qıpçaq suin şı t[ ] wuşın tuymış atam tigin buq-a sanggung külüg tigin wuşın qaşın-larım sävinç yanga wuşı ögü wuşın tilik toyşıl çuñgçing apay-a-larım inç buq-a taruyaçı ordu buq-a taruyaçı buşayu ĩnal a[ ] wuşın tärım sävinç qutluy taruyaçı çäpäk tig[in ] tigin yişñäm küräk qay-a çın vuu-ş-[in ]p siçing [ ] abdala tayking sanggung açi-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[u]mıš-larım qaçaş-larım tayay-larım yigän-lärim şabi-larım tirin-lärim quvray-larım birlä ulatı tört tuyum biş ažu-taqı ög qang bolmış tınlı-lar ärmäz yaramaz oron-larta tuymış ärsär-lär trk tavrak aşup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-şti-ınta ögüm qañım örü uluy-larım [üz]äliksiz nom boşyurmış baxşı-larım ülgülänçsiz özlüg yaş-[lıy yirtinçü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-ınça tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41) bk. sulagı ĩnal

**suldan buqa**

bu torđ siçi-lıy borluq borluq üzä ming yıl tümän kün-kä tägi suldan buqa-a 'ärklig bolzun SUK. II (s.23 Sa10.9-10)

**suldan PYM**

taqıyü yıl aram ay alđı yangı-qa manga sada-qa yunglaq-liq böz kargäk bolup suldan a////tin yuż iki bay-liq uşun qarı-ta böz alıp şuikü ögän üzä suvaq-lıy sury-a birlä ülüş-lüg mañga tägär alđı är kömär borluqumñı suldan PYM-qa toyru tomlıdu sağtım SUK. II (s.23 Sa10.1-5)

**suldan**

män suldan yim-ä tükäl birdim SUK. II (s.23 Sa10.6), (s.23 Sa10.1-5)

**sumadi** < Skr. Sumedha

[ ] törtün]ç bodis(a)v(a)tv ärkän sumadi atl(1)g [braman ärti ] BT XXIX (s.94-95 207-208)

**sumadivači**

sumadivači atly bodistv qutīnga yūkūnūrmn UI (s.33)

**sumak t(ä)ṅri (k.)**

ečim ašsız-ka ečim yam inal-ka yāṅ(g)ām sumak t(ä)ṅrim-kä [ ] tur]miş buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açari bāg-kä ečim ädgü togrıl [ ] yāṅgām içkälmiş t(ä)ṅrim-kä ečim äsän inal-ka yāṅgām el [ ečim ]/ inal-ka yāṅgām basana t(ä)ṅrim-kä ečim bāgičük inal-ka [yāṅgām -Q’] ečim han kulı-ka yāṅgām aṭay kunčuy-ka iç kadičük-kä [ ] kay-a šäli-kä sumak t(ä)ṅrim-kä kadın atam kädik totok bāg-kä [kadın anam ]-Q’ ečim basana inal-ka inim kāraksız-kä kälınim tilik sarıg [ ] el almış t(ä)ṅrim-kä adaş-ım bolmış-ka ečim sarıg toyın inal-ka [ ]-K’ kızım aṭay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp ’aṅ kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

**šumak (k.)**

[ ] togrıl [ ]-Q’ yāṅ[ām] (P) bačag QWR[ ] t(ä)ṅrim-kä yāṅgām (P) tegin kuruk-[ka] ečim tolun togrıl inal-ka yāṅgām kut[ ] t(ä)ṅrim-kä siṅilim tükäl-ä-kä oglum-m tayşeṅdu-ka yāṅgām šumak-ka BL[ ] kız-ka ödüš t(ä)ṅrim-kä atam bačag-ka anam küsäyüç t(ä)ṅrim-kä unitılmış kalmiş ogul-ka kız-ka tapıg-çı-[ka] udug-çı-ka ärmaz yaramaz oron-lar-[ta tu]gmış ärsär-lär bo ozup kutr[ulu]p [üs]tün tužit t(ä)ṅri yerintä burh[an]-[lar] uluş-ınta [t]ugmak-ları bolzun BT XXVI (s.255 137.17-29)

**suma-kišimi**

suma-kišimi atly bodistv qutīnga yi[nčü]...rū ..... UI (s.33)

**sumani** Bir iblisin adı. “Buda'nın takipçileri tarafından ihtiyaç duyulduğunda çağrılacak bir Yakkha şefi” < Skr. Sumana

inčä k(a)ltı indre some varuni pračapadi baradivači išani čaṅḍani anpi mananiki vayračane kamaširišti kinikanta kaṅḍaka paḍar manir maničari paranaḍi upapančiki satagiri haimavati purnake kaṅḍirakovinđi gopale yāk atavake yalnguklarınḡ eligi čanaršabi čitričiri y(ä)mä gant(a)rve đirgašakuti y(ä)mä mantale paṅčalaganđi sumani đirgi yāk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(i)g yāk bo yāklär ulug korkinčıglar čambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug ınag bolzunlar küzädzünlär Diš. (s.91-92 674-689) Das. (s.146 1216-1219), (s.148 1235-1239) Maitr. (s.105 51.13-18)

**sumer yula**

ol ödüñ ol sumer yula atl(i)g t(ä)ṅ[ri t(ä)ṅrısı burhan ] BT XX (s.100 0579-0580)

**sumili** Bir rahibin adı. ~ Skr. Sumedha

sumili sangataz-i-ta ulatı toyın-lar ačaḍašatru milintri-ta ulatı ilig-lär utpalavrni-ta ulatı šmnanč-lar kamapiri-ta ulatı urı-lar šivasi-ta ulatı čantal-lar angulamali-ta ulatı oyri-lar aḍavaki-ta ulatı yāklär alqınčsız qilti-lar BT XIII (s.78 12.63-70)

**sumnagadı** Bir kadın adı.

ymä t(ä)ṅri y(a)lavçı burhan sumnagadika (oku sumagadika) incä tep yarlıkadı

TKMÖ (s.251 545-547)

**sumnoyđi**

ymä tngrii y(a)lavačĭ burqan sumnoyđiqa 'inča yarl(i)qadi M III (s.14 Nr.7 T.II D.172a 7-9)

**sumudi** Bir yaksa ait isim. Skr. ?

adumi madumi sumudj durmiki [...] BT XXIII (s.43 A081)

**sumuk ačari** Skr.sumukha

[...] sumuk ačari [...] BT XXV (s.312 4377)

**sundari teri terim** Skr. Sundarĭ

amti m(e)n kirtgünç kongül-lüg ertmiş ög ƣang-larım idege toyın sundari teri terim az O-ğan çeçek terim tolp nom uğuş-ıntaƣı tnl(i)ğ-lar birle isig öz-üm-tin berü umuğ inag tutup ol kamağ burƣan-lar üz-kinte bo ökünürm(e)n bilinürm(e)n açınurm(e)n yağınurm(e)n yaşurmaz m(e)n baturmaz m(e)n örtmez m(e)n kızlemez m(e)n AY III (s.31 137(III.6a).16-138(III.6b.).2)

**sundari** Skr. Sundarĭ

yänä ol qĭlinčim-in kim-ni qayo-nĭ üzä ärsär ymä tıdyalı särgürgäli udačĭ bolsar tep čaq ol uyur-ta sundari qiz-niing ölgülük üti qolu-si yayurmış ärti BT III (s.34 148-152), (s.35 169-174), (s.35 175-181), (s.36 206-214), (s.36-37 214-218), (s.37-38 227-232), (s.38-39 248-268), (s.40 276-291), (s.43 348-355), (s.43 356-358), (s.44 368-374) bk. suntari

**sunetre** Bir iblisin adı. < Toh. A Sunetre < Skr. Sunetrā

ara ara tiraventi man(i)bađre purnabađre avati vađi susara y(ä)mä supr(a)čari d(a)rmaniđe sunetre bo ulug yäklärning ärtiingü küčlüg küsünlüglärning bolarning aƣların tutmış k(ä)rgäk Diš. (s.91 668-673)

**sung(...)**

küs'kü yil aram ay iki yägrmikä män qity qay-a-niing sung(...) atly qity oylan-üm yaşip qač kün-tä tiläp tapışmtin turur SUK. II (s.149 Mi03.1-4)

**sungyir taruyačĭ**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın ažun-qa sañli[y] [ulu]y 'äš-ä atam nomčĭ bilgä küntük tay-ši ačari ñgkä yırayu bäg ögrünč-ä aña tärım artadaz [kirä]šiz taruyačĭ sanggung tangyusuq vušin uluy [ata]m sungyir taruyačĭ tiličä wušin lačĭn ĩnal bay ĩnal arıy qurtya tärım sulayĭ ĩnal baraƣ buqa sanggung [ ]lan wušin asan qutluy wuš[in] s[ ] sävinč wušin qipčaq suin ši t[ ] wušin tuymış atam tigin buq-a sanggung külüg tigin wušin qaƣın-larım sävinč yanga wuši ögü wušin tilik toyrił čuñgcing apay-a-larım inč buq-a taruyačĭ ordu buq-a taruyačĭ buşayu ĩnal a[ ] wušin tärım sävinč qutluy taruyačĭ čäpäk tig[in ] tigin yişñam küräk qay-a čĭn vuu-š-[in ] p sičĭng [ ] abdala tayking sanggung ačĭ-larım utpalaširi ratñaširi başlap t[u]miş-larım qataš-larım tayay-larım yigän-larım šabi-larım tirin-larım quvray-larım birlä ulatĭ tört tuyum biš ažuntaqi ög qang bolmiş tinly-lar ärmäz yaramaz orun-larta tuymış ärsär-lär trk tavray ašup qutrulup



ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-šti-inta ögüm qańgım örü uluı-larım [üz]äliksiz nom boşyurmiş baxşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[lıı yirtinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inča tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41)

**suñitri** Eski bir Buda ismi. Skr. sunetra Toh. A sunetre

purñi atly tñri burxan-niñ .. ančulayu ymä kauñdiñi apraçiti .. hitayši .. ratnaşiki.. .. prañati .. artadrşi .. yaşotari .. añuruti .. suñitri-ta ulatı burxan-lar-niñ qutınta buyanınta bo-o magat uluşdaqı adası tudası kitzün tariqzun TT X (s.20 T I D-2.227-234)

**suñtari azğan çeçek terim**

bo biz-ing baqşımız kangımız umuğ-umuz mağ-ımız uluğ y(a)rılıqançuçı kongül-lüg tükel bilge t(e)ngri t(e)ngri-si burkan 'eng O magat il-te narayançan ügüz kıdığ-inta m(a)ha-bodi söğüt tüpinte v(a)jir-lıg v(a)çirazan örgün üz-esinte b(e)k bağdaşını oluru y(a)rılıqap saşınğuluk-suz söz-legülüksüz tıdığ-sız arıg süz-ük alqınçsız tüketinçsiz nom ağılıq-ta ornanıp d(a)rni tig-m-e edrem-ler şuronggasamapadı atl(i)ğ tering samati dyan-qa tayaqlıg-in qorqınçıg kasinçıg ş(i)mnu kan-in ülgüsüz san O-sız suu-lüg kuvrag-ı birle barça-nı utup yigedip kayu neçe tuyğuluk bilgülük nom<bar> erser alqu-nı barça bir kşan üd-te k(e)ntin tuyunup üzälik-siz üsdünki yig burkan kutın bulu y(a)rılıqa artamaqsız mengülüg nom-uğ artamaqsız mengülüg asıg-ıg birtem-leti tanuklayu y(a)rılıkadı erser ançu-layu oq y(e)me biz umuğsuz kangım idege toyın ögim suñtari az-ğan çeçek terim imerigm(-e) alqu O kamağ tınl(i)ğ-lar birle bo kamağ biş ajun tınl(i)ğ oğlan-ların birle iiş alınıp munçulayu yig başdınkı köni tüz tuymaq-ıg tuyp kutın bulayın AY III (s.57-59 172.4-173.11)

**suntari** Skr. Sundari

ol tigin toyı(n) bolup söğüt tü-p(inte) oluru /.../ /u kınçuy sunt-ari (kınçuyu)ğ öyür saşınur erdi Maitr. (s.114 57.13-15) bk. sundari

**suñgır tarugaçı** (e.)

adın aźun-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'aş-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-şi açari [ ]NKK' yiragu bæg ögrünč-ä ana tärım artadaz [kirä]şiz tarugaçı sañguñ tañgusuk vuşın ulug [ata]m suñgır tarugaçı tiličä vuşın laçın inal bay inal arıg kurtga tärım sulagı inal barak buka sañguñ [ ]L'N [wu]şın asan kutlug wuşi[n] s[ ] sävinč vuşın kıpçak suin ši T[ ] vuşın tugmış atam tegin buka sañguñ külüg tegin vuşın kağın-larım sä[vin]č yaña wuşi ögü vuşın tilik togrıl çuñçıñ apag-a-larım enč buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzagu inal '[ ]vu]şın tärım sävinč kutlug tarugaçı çäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a čın vuu-ş-[in ]P siçing [ ] abdala tayking s[an]ggıñ açı-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[ug]mıš-larım kağaş-larım tagay-larım yegän-lärım şabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beş aźun-takı ög kañ bolmış tınl(i)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmış äsar-lär t(ä)rk tavrak ożup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ adiştit-inta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmiş bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41)

**suparatişđit** Bir tanrı oğlu adı. ~ Skr. Supratişthita

ayır buyan-liy suparatişđit tngri urı-[si] [a ] tuymış ärip aşnu-qı  
qilinç-i-[ning tü]şindä an[di]rtin tayip aqlançiy yavız yilqi-ta tuyyuluq [biş törlüg] irü-läri  
blgü-l[äri] blgürdi BT XIII (s.173 49.2-5) bk. suparatiştit, supiratisdit

**suparatiştit** Tanrı'nın adı. Skr. Supratişthita

agır b[u]yan-l[ı]g suparatiştit t(ä)ngri urı-sı [a ] tugmış ärip aşnu-kı kılınç-ı[nıñ  
tü]şintä an[di]rtin tayip aqlançig yavız yilki-ta tugguluk [beş törlüg] irü-läeri b(ä)lgü-[läri]  
b(ä)lgürdi BT XXVI (s.235 128.2-5) bk. suparatişđit, supiratisdit

**supariki** < Skr. sūrpāraka, saupāraka Pali. suppāraka

kntü öz-üm mn supariki ärür-mn Das. (s.188 1630-1631)

**supatra**

supatra tişi yanga inçä tip tidi UIII (s.57 T.III,M.84-27 7), (s.57 T.III,M.84-27  
10), (s.58 T.III,M.56-15 4)

**supiratisdit**

supiratisdit tngri urı-si-ning yitinç küntä ölgülüg öd-i ärür UII (s.86 5.6-8), (s.88  
5.33-36), (s.88-89 5.38-51), (s.49 5.21-24), (s.49 5.29-35) bk. suparatiştit, suparatişđit

**supr(a)çari** Bir iblisin adı. < Skr. Supracāra

ara ara tiraventi man(i)badre purnabadre avati vađi susara y(ä)mä supr(a)çari  
d(a)rmaniçe sunetre bo ulug yäklärning ärtingü küçlüg küsünlüglärning bolarning aqların  
tutmuş k(ä)rgäk Diş. (s.91 668-673)

**supravi** Skr. Suprabha

tağı y(e)me k(a)ltı neteg amita-ayusı atl(ı)ğ t(e)ngri burқан viçay-a prabi atl(ı)ğ  
t(e)ngri burқан kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан  
akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан sinha-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burқан tasa-prasi atl(ı)ğ  
t(e)ngri burқан radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан  
puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан samantaprabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан suvastiki atl(ı)ğ  
t(e)ngri burқан kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burқан alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burқан  
darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан d(a)rmadivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан supravi atl(ı)ğ  
t(e)ngri burқан raçabrahmi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан udarani-ti atl(ı)ğ t(e)ngri burқан-ta ulatı  
O munı munçulayu öngre ertmiş ayağ-ka tegimlig büğü biliglig burқан-lar k(a)ltı neteg  
öngre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginçülük tüş etö'z-li b(e)lgü-  
rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymaq burқан kutın bulu y(a)rılıkemiş-ların  
körkitü y(a)rılıkap nom-lug tilgen evirip ülgü-süz sansız tınl(ı)ğ-larig özğuru kut-ğaru  
y(a)rılıkadı O-lar y(a)rılıkayur-lar y(a)rılıkağay-lar erser ançulayu oğ m(e)n y(e)me  
kutrulmaq küsüş-lüg t(e)ngrim kamağ tınl(ı)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürgülüksüz  
üsdünki yig tözgerinçsiz edgü-lerig egsük-süz tükel bütürgeli udaçı bolayın tip munçulayu  
yangın kılmiş buyan edgü kılınç-ların evire kut qolmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-  
175.3)

**supriya**

anta ötrü supriya qız //////////////// UIII (s.48 T.II,S.89 13)

**sUQančiy baliq uluş|luy**

sUQančiy baliq uluş|luy atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yϋkünürbiz BT II  
(s.46 1044-1046)

**sUQančiy ün-lüg - äKziKlig**

sUQančiy ün-lüg - äKziKlig atl(i)γ t(ä)ngri burxan-qutınga yϋkünürbiz BT II  
(s.32 500-502)

**sUQanč-iy ün-lüg**

sUQanč-iy ün-lüg - atl(i)γ t(ä)ngri|i| BT II (s.31 492-493)

**sUQančiy xu|a-čäčäk**

sUQančiy xu|a-čäčäk atl(i)γ t(ä)ngri burxan-qutınga yϋkünürbiz BT II (s.32  
502-504)

**sUQančiy y(a)ruqluyy**

sUQančiy y(a)ruqluyy atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yϋkünürbiz BT II  
(s.33 559-561)

**sUQančiy yuuzlög**

sUQančiy yuuzlög-atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yϋkünürbiz BT II (s.37  
721-722)

**surabakši** 24 Yoginīsten 12.si. Skr. Surābhakṣī Moğ. Surabhagsi, Surabagši Tib. Čhañ-  
'thuñ-ma, Surabhakṣī

kintik tiriş-a-kuñi atly orun-ta maxa viri birlä vayu-vigi burun uči koşala atly orunta  
včir-a xung kar-a birlä surabakši bo upa-kişidir yaqın-qı tariylı ayız kalingga atlay orun-ta  
su-badir-a birlä şyama-divi tamyaq lambaka atlay orun-ta včir-a-pirala birlä su-badiri bo  
čanto ärür BT VII (s.33 A.54-60), (s.54 A.555-556)

**surasadiri** Bir iblisin adı. < Skr. Surāştra

dingi yäk surasadiri y(ä)mä purnake katale y(ä)mä ančulayu ok ulug čoglug yalınlig  
bo yäklär kalın süülüg ulug küčlüglär ög kang kakadaş kuvragları birlä bulungdn  
yıngakdn küzädzün Diş. (s.79 517-522)

**Suria(?)**

Suria (?) birlä ülüşlög maņa tägär..... SUK. I (s.III[46] III 1)

**suriyaşiri**

taqıyu yıl ikindi ay-niing yädi yangıda manga suriyaşiri-qa künçit kargäk bolup  
qayımtu baxşı-tin bir küri künçit aldım SUK. II (s.108 Lo26.1-8), (s.108 Lo26.14-  
17)

**survuki**

üdün çao kug balıglıg situ ögä çan bağlıg survuki atlıg bağ ıduk kārākü başçı çüö  
bağlıg suylo atlıg bağ başın kamag ögälär yomkı turup hanka inçä tep ötüntilär Hts.VI

**sury-a**

taqiyu yil aram ay aldi yangi-qa manga sada-qa yunglaq-liq böz kargäk bolup suldan a///tin yuz iki bay-liq usun qari-ta böz alip šuiku ögän üzä suvaq-liy surya-a birlä ülüš-lüg maŋga tägär aldi är kömār borluqumni suldan PYM-qa toyru tomliđu sađtim SUK. II (s.23 Sa10.1-5), (s.23 Sa10.8-9), (s.32 Sa14.2-6)

**suryamanavi** Bir Bodhisattva'nın adı. Skr.Sūryamānava

{srg} suryamanavi atl(i)g [bodisatav ärkän] y(e)mä ok bir šlok nom üçün turur BT XXVI (s.84 17.118-120) BT XVIII (s.74 V118-120)

**suryaširi**

bi<r>ginčä bar yoq bolsar-män inim suryaširi äv-täki-lär bilä köni biršün-lär SUK. II (s.96 Lo13.9-12)

**susara** Bir iblisin adı. < Skr. Susara/ susāra(?)

ara ara tiraventi man(i)badre purnabadre avati vađi susara y(ä)mä supr(a)čari d(a)rmaniđe sunetre bo ulug yäklärning ärtiŋü küčlüg küsünlüglärning bolarning ađların tutmiš k(ä)rgäk Diš. (s.91 668-673)

**sutasomi** < Skr. sutasoma

ärki sutasomi elig [i]sig öz-in titip idalap [äzüg] sav sözlämädi Das. (s.56 257-259), (s.60 291-292)

**sutasumi**

anta ötrü sutasumi ////////////// ning közintin aqmiš isig ////////////// UIII (s.66 T.III,TV.86. 5-6), (s.67 T.III,TV.56-10 8-9), (s.67 T.III,TV.86 4-5) bk. sudazumi, sudasumi

**sutayı bizi**

män sutayı bizi bular-qa ayığıp bitidim SUK. II (s.8 Sa03.22-23)

**sutmaq**

andın šük qalmiš-ta bu oyl sutmaq-ning birmiš ašin yip aymiš iš-in qilip oyl törüsi birlä ölginčä köni bišiy tapınşun SUK. II (s.120 Ad03.4-8)

**šutodani** Buda'nın babası. Skr. śuddhodhana Toh. A śuddhodam

šutodani ilig-tin // rulmiš umuy inay baxši-y-a yrliqančuči köñül öritü yrliqap ... umuy inay bolu yrliqaz-un TT X (s.18 T I D-3176-180)

**sutudani** Çin. shut'ou-t'an Skr.Suddhodhana

m(a)haradi (atlıg be)g erser atam sutudani han erür AYİP (s.132-134 642.18-20)

**suu-parı kirtida-nama-tiya širi** Tathāgata(=Buddha)

adıdır.<Skr.Suparikīrtitanāmadheyaśrī

suksınmaq töz-lüg az-ta ulağı suv kelgin-inge tokıdılmıš-larıg sudur başdınglıg edgü nomlar-lig sunmiš iligi öz-e tartıp taşkarıp soq-a umuğ mağ bolğalı umaq-tın soğançıg edgü ad küü ildinür suu-parı kirtida-nama-tiya širi atlıg soruqmiš bilgin-ke yükünürmen ETŞ (s.96 10.224-231)

**suu-vikiranda širi** Bir Buddha'nın adıdır (Edgerton, 603). < Skr. suvikrāntaśrī

manuçap rıdı küü kelig öz-e manglayu kez-e bar kel kıldaçı manuş-a yalnguk

başdınglıg-lar-ning maytrı kongül-lüg çın edgü ögli-si mayaçal yilvi toor al altağ öz-e maţyamarg yol-ça uz başladaçı maħa-puruş uluğ er suu-vikiranda şiri manggal-ım siz-inge yükünürmen ETŞ (s.98 10.240-247)

### **suuza ädgü tutuñ**

buyan-ıg nomlug dentarım(ı)z [ ]N-Q' suuza ädgü tutuñ-ka [ ] biigui tutuñ-ka inim buşı kulı-ka küdägüm karşa [ ]MYŞ-Q' katdım kıtay [tä]ñri[m]-kä katdım üträtmiş kat-siñilim taytarçın-ka küdä[güm] [dım ] küsämiş-kä [kat]dım kakaç inal-ka yängg[äm] BT XXVI (s.258 139.13-16)

**suv t(ä)ngri** Terim, su elementini ifade eder. Su, tanrı Zurvan'ın kızıdır ve Öhrmazd ve Ahriman'dan önce yaratılmıştır (Zaehner 1972, 73-76). Ateşin kız kardeşi ve eşidir (Zaehner 1972, 73). Ayrıca su, bütün yaratılan varlıkların da annesi olarak gösterilir (Zaehner 1972, 73). ETü. suv teñri "su tanrısı" (EUTBMT).

ol tıntura t(ä)ngri yil t(ä)ngri y(a)ruq t(ä)ngri suv t(ä)ngri ot t(ä)ngri bular barça äzrua t(ä)ngri üzä kädilip birlä qatılıp ärür-lär M I (s.21 T.II K.2a 1-5) M III (s.16 Nr.8 T.II D.119 11-15), (s.16 Nr.8 T.II D.119 1-3) bk. suv t(ä)ngri

### **suv t(ä)ngri**

agd[uk y]aņı petkaçi täñläp ol tıntura t(ä)ngri yel t(ä)ngri y(a)ruk t(ä)ngri suv t(ä)ngri ot t(ä)ngri bolar barça äzrua t(ä)ngri üzä kädilip birlä katılıp ärürlär TKMÖ (s.71 118-123) H (s.81 70-80) bk. suv t(ä)ngri

### **suvan totoq**

tanuq suvan totoq tanuq küç bay-liy tanuq burxan qulı tanuq vażır tonga bu tamya biz oşmiş-niñg tükäl-ning ikigü-nüñg 'ol män çikuy tung ayıdıp bitim[=bitidim] SUK. II (s.14 Sa06.21-23)

### **suvarnandivaçi**

suvarnandivaçi atly burxan qutınga yükünürmn UI (s.32)

### **suvastı toyın**

y(e)mä buşı idisi süzäk köñüllüg ratnavaçir ıkañısmān ikägünüñ kertgünçinä altun önglüg y(a)ruklug nom ärdiig ötünmāk üzä erinç č(a)hşap(a)t mañgal toyın beşinç ayınıñ y(e)g(i)rmi ikisi ki toñuz çı tegmä tutmak kün kamag pınsun tınl(ı)glar asıgıña yagızka enär kün üzä toñguvan balıkda ratnav(a)çirniñ evintä biz č(a)hşap(a)t mañgal isdavrı toyın suvastı toyın bilgätaloy toyın üçägü başlayu bitidük yänä altınç aynıñ altı yaņısı şim sıçgan y(e)mä isdavrı toyın beşinç küin nomug bitiyü tolu kılıtm BT XXVI (s.94 28.1-11), (s.95 29.4-6), (s.106 39b.1-4)

### **suvastı** Skr. svasti

erinq suvastı toyın ötüg bolzun AY VI (s.165 1328-1330)

### **suvastiki** Skr. Svastika

taķı y(e)me k(a)ltı neteg amita-ayusı atl(ı)ğ t(e)ngri burķan viçay-a prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan sinħa-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burķan tasa-prasi atl(ı)ğ

t(e)ngri burқан radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан samantaprabı atl(ı)ğ t(e)ngri burқан suvastiki atl(ı)ğ t(e)ngri burқан kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burқан alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burқан darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burқан d(a)rmağivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан supravi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан raçabrahmi atl(ı)ğ t(e)ngri burқан udarani-ți atl(ı)ğ t(e)ngri burқан-ta ulatı O muni munçulayu öngre ertmiş ayağ-ka tegimlig bügü biliglig burқан-lar k(a)ltı neteg öngre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginülük tüş etö'z-li b(e)lgü-rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymağ burқан kutın bulu y(a)rılıkemiş-ların körkütü y(a)rılıkap nom-luğ tilgen evirip ülgü-süz sansız tnl(ı)ğ-larığ özğuru kut-ğaru y(a)rılıkadı O-lar y(a)rılıkayur-lar y(a)rılıkağay-lar erser ançulayu ok m(e)n y(e)me kutrulmağ küsüş-lüg t(e)ngrim kamağ tnl(ı)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürgülüksüz üsdünki yig tözgerinçsiz edgü-lerig egsük-süz tüköl bütürgeli udaçi bolayın tip munçulayu yangın kılmış buyan edgü kılınç-ların evire kut kalmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-175.3)

**suviragavi** < Skr. suvīra-gava

āšidip čantal-lar suvir[agavi atly ay]-čī üz-ā xari-čantri elig [bäg] // Das. (s.120 967-968), (s.142 1185)

**suviri** 24 Yoginīsten 21.si. Skr. Suvirā Moğ. Subiri, Sur-a-bir-a Tib. Šin-tu dpa'-mo, Subhīri

altı ygrmi ānğrāk nagara atly orun-ta širi kiruka birlä suviri topıq sintu atlay orun-ta padmanarta işvari birlä maxa-bali bo šimašan ärür BT VII (s.34 A.73-77), (s.55 A.569)

**suyame** Bir tanrı adı. Skr. Suyāma

ögli bilgä [ ] bar üdtäki [ ]/WKWLWK anatap[indake bayagut] tağ kertgünč köñül(l)üg [upase] boz bay tiräk yam t(ä)ñri yeri[ntäki] suyame atl(ı)g t(ä)ñri kızınğa oğsa[tgu]-luk upasanč yidläk bo buyan kücintä közünür ätözläri ıgsız tog[a]sız adas(ı)z ärmäkläri bolzun BT XXVI (s.186 84b.3-12)

**suyli**

üdün çağ bağlıg suyli atl(ı)g iduk [käräkü] başçı ulug ögä, hanka inçä tep ötünti Hts.VI (s.50 1283-1285)

**suylo**

üdün çao kug balıglıg situ ögä çağ bağlıg survuki atlıg bäg iduk käräkü başçı çüö bağlıg suylo atlıg bäg başın kamağ ögälär yomkı turup hanka inçä tep ötüntilär Hts.VI (s.62 1394-1399)

**suß täñri**

ün ašnuqı ög täñri saß ašnuqı-ı xormuzta täñri ögrünçü eštürügli-i ašnuqı wišparkar täñri yörüg ašnuqı-ı kün täñri bilgä bilig ašnuqı ay täñri kertü ašnuqı kani rošan täñri amranmaq ašnuqı tın tura täñri kertgünmäk ašnuqı yel täñri tükällig ašnuqı yaruq täñri tataylıy ašnuqı suß täñri särinmäk ašnuqı ot täñri amıl yaßaš ašnuqı fri-rošan täñri tüz köñüllüg ašnuqı ßam täñri suysuz yazuqsuzda ašnuqı-ı 'xšyšpt täñri tükäl urunçaqlıy-

aşnuqı kök tǎñri xanı ögdir aşnuqı wşyny tǎñri bulunç aşnuqı tǎglätgüçi tǎñri alqış aşnuqı yer tǎñri xanı ögmäk aşnuı xrwştg tǎñri üdrülmiş bulunç aşnuqı pdw'xtg tǎñri yaruqtan aşnuqı küçlüg tǎñri yaruq aşnuqı uluy nomqutu qamayān tükälliglār ol MO. (s.39-40 5.27-46), (s.55-56 6.1-15)

### **suydu bāg**

tūñürümüz suydu bāg tūñür qunçuy ābdāki uluy kiçig-kā bāg yegān bay totoq esāngü bitigimiz ıraqtan isinü amranu esāngü-lāyü üküš üküš köñül ayıtu ıdur+biz MO. (s.125-126 23.1-4)

### **süñgüş**

tanuq bāg ār sangun tanuq böngä(?) tanuq süñgüş bu tamya män yig bürt-nüñ 'ol SUK. II (s.6 Sa02.21-22) bk. Süñüş

### **Süñüş**

tanuq Bāg Ār Sāñün tanuq Böñä tanuq Süñüş bu tamya m(ä)n Yig Bürt-nüñ ol SUK. I (s.II[16] 1.21-22) bk. süñgüş

**şyama-divi** 24 Yoginīsten 13.sü. Skr. Śyāmādevī Moğ. Şay-a-ma-đibai Tib. Lha-mo śno-bśañ-ma, Śyāmadebī

kintik tiriş-a-kuñi atly orun-ta maxa viri birlä vāyu-vigi burun uçi koşala atly orunta vçir-a xung kar-a birlä surabakşi bo upa-kişidir yaqin-qı tariyly ayiz kalingga atlay orun-ta su-badir-a birlä şyama-divi tamyaq lambaka atlay orun-ta vçir-a-pirala birlä su-badiri bo čanto ärür BT VII (s.33 A.54-60) bk. şiyam-a tivi

**şakımunı** Buda'nın isimlerinden biri.

yme ertmiş üdün şakımunı burhan bodis(a)t(a)v yolınta yoriyur erken patmavati atl(ı)g kız erti EUDÇ (s.78 535-537) ETŞ (s.84 10.10-15), (s.114 11. 144-146), (s.220 22.1-20) bk. şakımunı, şakımunı, şakımun

### **şakımun**

kim kayu şakımun ... biş ç(hşaput) küz(ed-)... Maitr. (s.82 32.18-19), (s.99 45.3-4), (s.108-109 52.40-56), (s.114 57.10-11), (s.114 57.15-19), (s.114 57.32-34), (s.120 62.18-20), (s.125 66.2-4), (s.134 71.54-56), (s.137 73.37-39), (s.138 73.56-58), (s.139 74.33-35), (s.181 111.12-14) bk. şakımunı, şakımunı, şakımunı

### **şakımunı**

AYİP (s.132 642.14-17) bk. şakımunı, şakımun, şakımunı  
**şakımunı** Śākyamuni “Śākyā kabilesinin bilgesi” anlamındadır. Muni “aziz, kutsal kişi, bilge” olarak tanımlanır. Terim, 仁 “rén” “hayırsever, şefkatli, iyi kalpli”, 寂跃 “jì yuè” “inzivaya çekilmiş bir köşeye oturmuş” gibi anlamları da ifade etmektedir. Önceki beş yüz ya da beş yüz elli yeniden doğumdan sonra Śākyamuni, sonunda Tuşita cennetinde bir Bodhisattva olarak doğar ve beyaz bir fil ile aşağıya iner ve temiz kadın olarak tanımlanan Māyā'nın sağ tarafından rahmine girer. Māyā'nın hamileliği, dördüncü ayın sekizinci günü ile gelecek senenin ikinci ayının sekizine kadar devam eder ve Māyā bu çocuğu Lumbinī

koruluğunda bir ağacın altında acısız bir şekilde doğurur. Bunun üzerine bazı mucizevî olaylar görülür. Bu mucizevî olaylar 神通遊戲經 “shéntōng yóuxì jīng” Lalitavistara ya da 釋迦如來成道記 “shijiā rúlái chéngdào jì” olarak belirtilir. Śākyamuni, Kapilavastu'nun hükümdarı ve kşatriya sınıfına bağlı olan Śuddhodāna'nın oğludur. Śuddhodāna'nın eşi ise Māyā olup Śākyamuni'yi doğurduktan yedi gün sonra ölür. Māyā'nın kız kardeşi Prajāpatī tarafından Śākyamuni'nin bakımı üstlenilir. Daha sonra Śākyamuni on altı yaşına geldiği zaman Yaśodharā ile evlenir ve Rāhula isminde bir oğlu olur. Bir gün krallığı içinde bir gezi esnasında önce bir hasta, sonra da bir ölü görür ve hayatın gerçek ıstırabını anlar. Daha sonra ise bir münzevî ile karşılaşır ve asıl mutluluğun bunda olduğunu düşünür. Böylece Śākyamuni artık güvenli hayattan vaz geçerek evinden ayrılır ve ormana münzevî bir hayat sürmek üzere çekilir. Burada beş arkadaşı ile birlikte altı yıl boyunca münzevî hayatını sürdürür, fakat istediği aydınlığa ulaşamaz. Hatta hemen hemen hiçbir şey yememesinden dolayı açlıktan ölecek duruma gelir. Köylü bir kızın getirdiği yemeği yiyerek ölmekten kurtulur, fakat bu defa arkadaşları onu terk eder. Böylece, Śākyamuni aşırılığı redderek orta yolu bulur. Evinden ayrılmasının altıncı yılında Śākyamuni otuz beş yaşındayken bodhi ya da bo ağacının altında aydınlanır. Böylece doğum ölüm zincirinden kurtulma yolunu bulur. Münzevî hayatı bırakmamakla birlikte temiz ahlâkı öğütler. Daha sonra dört gerçeği ve sekiz asil yolu belirten ilk vaazını verir. Yoksulluk, erdem ve kavrama ya da yoğunlaşmayı temel alan Budizmi kurar. Kendisi de bir Buddha yani aydınlanmış olarak isimlendirilir. Kesin olmamakla birlikte MÖ. 487 yılında ölür (SH 482b). Yedi eski Buddha'nın da yedincisidir. ET. alp şakımunılığ (ST) “kahraman Śākyamuni”, ata kañ (Hend.) “ata, cet”, bahşımız kañımız teñri teñrиси şakımunı burkan (Hend., ST) “öğretmenimiz, babamız, tanrılar tanrısı Śākyamuni Buddha”, şakımunı “Śākyamuni”, şakımunı atlıg teñri burkan (ST) “Śākyamuni adlı tanrı Buddha”, tüz bahşımız şakımunı atlıg teñri burkan (ST) “gerçek öğretmenimiz Śākyamuni adlı tanrı Buddha” = Skr. śākyamuni = Çin. 釋迦牟尼 “shijiā móu ní”, 釋迦文 (尼) “shijiā wén (ní)” (SH 482b) = Tib. shakya'i thub-pa (J. Hopkins) = Soğd. š'kymwu (SD 369b) = Toh. A/B śākyamuni (Laut 1986, 110) (EUTBMT)

şakımunı bur(қан) ... (y)ıngak başlanıp nırv(an-)(-ka barı yar)l(ı)kadı Maitr. (s.49 6.4-6), (s.103 49.20), (s.113 56.9-13) AY III (s.69-70 187.1-12) AY VI (s.92 376-381) bk. şakımunı, şakımun, şakımunı

**şanki** Skr. Śankha

ötrü brh̄mavati қатun erdn(isi) ordusınta қодı inip açanı at-ların yarat-mış altunluğ қангld(a) suryaka(nt) erdnil(ig-)de brh̄ma(y)u bramn birle il /// ... erdnilig köligelik başınta tegzinü sekiz түмен төрт ming mingü kölungüke minmiş yinçe kırқınlar birle tegriklep şanki çkrvirt ilig қанта ulatı erüş öküş balıklıg buduntın ayağ çilteg aşayu Maitr. (s.85 35.4-16), (s.86 35.29-32), (s.89-90 38.38-43), (s.93 40.10-14), (s.99 45.5-6), (s.101 47.12-14), (s.101 47.16-18), (s.101 48.4-7), (s.101 48.7-8), (s.104 50.14-21), (s.105



51.18-21), (s.105 51.21-25), (s.105-106 51.27-30), (s.106 51.36-38), (s.120 62.20-21), (s.135-136 72.33-38), (s.136 72.43-47), (s.179 109.34-38)

**şardulı arslan** Ānanda'nın orijinal adıdır (Soothill-Hodous, 279b). Bir Bodhisattva adıdır (Edgerton, 526). şardulı < Skr.śārdula, kaplan

sakı-lıg-lar arz-ı-sı şardulı arslan(.) şabı-lıg alz-un yan-ka ETŞ (s.114 11.147-148)

### **şarır**

sanggi çakravart kan-ka şarır-ıg ayayu şakımunı-ka yükünü şaşısız sapılgı ol ETŞ (s.114 11.144-146)

### **şaripuṭiri**

ne üçün tēp tēser şariputiriya bo ilinmeksiz atl(ı)g d(a)r(a)nı nom erser öñre ertmiş kēn keldeçi amtı közünür bo üç üđki burkanlarınñ ögi tetir AY. VII (s.114-115 115-119) bk. şaripudre, śripudre, şaripuṭiri, şariputre, şariputri, sariputri, şariputri, şaripuṭri

**şaripuṭri** Buda'nın öğrencilerinden birinin adı. Skr. śariputra

anta ötrü tükel bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burkan ayagka tegimlig şariputri arhantıg y(a)rıkap inçe tēp y(a)rılı[ka]dı şaripuṭriya s(e)n amtı AY. VII (s.105 7-10), (s.105-106 10-15), (s.106 17-20), (s.107 28-29), (s.107-108 34-36), (s.110 62-64), (s.111 77-79), (s.112 87-95), (s.113-114 105-110) bk. şaripudre, śripudre, şaripuṭiri, şariputre, şariputri, sariputri, şaripuṭiri, şariputri

**şariputri** Burkan'ın sevdiği iki mür'idinden biridir. Skr. śariputra

uladı biş pñçak biş upañçik şariputri motgalyini mħa--kşp bt(ri)ki anuritide ulatı arħant-larķa yakın tegürüp tutdı Maitr. (s.74 24.15-19), (s.48 5.22-24), (s.48 5.24-30), (s.69 20.11-12), (s.70 20.17-18), (s.114-115 57.34-38), (s.116 58.51-52), (s.116 58.52-53), (s.171 100.3-4), (s.176 106.2-11) bk. şaripudre, śripudre, şaripuṭiri, şariputre, şariputri, sariputri, şaripuṭiri, şaripuṭri

**şastar(a)karıkı** Skr. śāstrakārika

anta ö[trü] şastar(a)karıkı bah[şı] inçe té[p tēdi inçe] EUDÇ (s.83 588-589)

**şastrapiriyi** Skr. śāstrapriya

ötrü şastrapiriyi bahşı tıtsisiñe inçe tēp tēdi EUDÇ (s.78 531-532)

**şatvargi** < Skr. śaḍvārga

şatap şıpar-ning üni şatvargi toyın teg satki-siz bolmaķı şaz-ın-lıg suv-nung müni ETŞ (s.112 11.120-122)

**şilun** Fangchow şehri valisi. Çin. Şih-lun

ol üdün voçio balıq-daqı balıq bağı tiu baylıy şilun atl(ı)ğ bağ barıp xan-qa eşdürti Hts.X (s.45 992-995)

**şimnu** Şeytan, Maniheizmde büyük kötülük tanrısı. Soğd. šmnw

H (s.78 1-5), (s.79-80 16-39) SDB. (s.77 37-38), (s.97 190-193), (s.133 498-501), (s.141 572-573) bk. šimnu, šmnu, šimnu

**şirikene kut t(ä)ñri** İyi bahtlı deva'lar. Skr. śrīkanya

'āṅ mintin āzrua t(ā)ṅri orđosıña tāgi kayu ārklig küçlüg baş başdıñ t(ā)ṅrilärniñ luularniñ tişi erkäk kut vahşıklarniñ orđu karşıları ārsār inçä k(a)ltı āzrua t(ā)ṅri-niñ hormuzta t(ā)ṅriniñ sarasvate t(ā)ṅri kızınıñ şirikene kut t(ā)ṅri t(ā)ṅrisiniñ vasundare yer hatunınıñ sançanaçaye uruñutnuñ kamag säkiz otuz bag t(ā)ṅrilärniñ maheşvare t(ā)ṅriniñ v(a)çirapani toña manibadare uruñutnuñ karininiñ beş yüz kuvraglariniñ ymä anavaṭapte luu hanınıñ, ulug taloy ügüz ārkliginiñ, bolarnıñ nāçä oronları orđoları ārsār, ol tütsüg barçaka tāgip biziñçiläyü ök tütsüglüg kuşatrelar b(ā)lgürüp ol kuşatrelarıg körüp tütsüg yıdın tuyduklarında, ötrü ol kuşatrelartın altun öñlüg y(a)ruklar ünmişin körgäylär AY VI (s.99 470-492), (s.111-112 621-636)

**şrigupti** Skr. şrigupta

taķı yime şrigupti atlıg bay erdi Maitr. (s.115 58.13), (s.115 58.20-22)

**şudotan** Śuddhodāna, “temiz yiyecek” anlamında olup Kapilavastu’nun hükümdarı, Mahāmāyā’nın kocası, Śākyamuni’nin babası olarak gösterilir (SH 318b). Terim, “temiz ırkın kralı” (SH 358b) anlamında da kullanılmaktadır. ET. şudodanı kan (ST) “śuddhodāna han” = Skr. śuddhodāna = Çin. 首圖馱那 “shǒu tú tuó nà”, 輪頭檀 (ya da 闍頭檀) “shū tóu tán” (ya da “yuè tóu tán”) (SH 318b), 淨飯王 “jìng fàn wáng” (SH 358b) (EUTBMT)

ol balıķta çkrvrt ilig ķanlarning kezigi--nte tiziginte gaudam oğuştıñ- (t)özdiñ belgürmiş kamağ şaki töz--lüg budun buķun öze erklig türklüg şudotan atlıg ĥormuzta tengrike yüleşi ilig ķan bar Maitr. (s.61 13.44-51)

**şuri** Kahraman bir bodhisattvanın adıdır. Skr. Şura

taķı yime antada basa öķüş türlüg nom biti-(ig) biṭitdiler .. yaratdılar .. sakntili ..// şuri gotiki matraçiti aşvago(-şata) ulatı bodisvt bakşılar(ķut)ınga ayayu ağırlayu yinçürü yükünür men Maitr. (s.44-45 3.49-55)

**T(.MW(.)Y**

ög bitigin tıtp basa toy<r>il-qa çamim yoq öşgä on-luq-larında çamim üşülmäyü-kä ög bitigin birmätim tanuq T(.MW(.)Y tanuq bulat bu tamya män yuqa-ning ol SUK. II (s.153 Mi07.7-11)

**t(ā)ṅri ünlüg**

t(ā)ṅri ünlüg atl(i)γ t(ā)ṅri burxan qutınga ,, yükünürbiz BT II (s.48 1123-1124)

**t(ā)ṅri|lär iligi**

t(ā)ṅri|lär iligi atl(i)γ t(ā)ṅri burxan-qutınga yükünürbiz BT II (s.32 498-499)

**t(ā)ṅri|lär|ning tapınQuluqı udunQuluqı**

t(ā)ṅri|lär|ning tapınQuluqı udunQuluqı atl(i)γ t(ā)ṅri burxan-qutınga ,, yükünürbiz BT II (s.38 733-735)

**t(ā)ṅri|lärkä nomluy y(a)rlıy|in-kingürü yatdaçı**

t(ā)ṅri|lärkä nomluy y(a)rlıy|in-kingürü yatdaçı atl(i)γ t(ā)ṅri burxan-qutınga ,, yükünürbiz BT II (s.46 1033-035)

**t(ä)ñri bögü el bilgä arslan t(ä)ñri uygur tärkän** (Uyg. Kral)

t(ä)ñri bögü el bilgä arslan t(ä)ñri uygur tärkänim(i)z kutıña alkatmış on uygur eli otuz tegit oğlanı tokuz elçi bilgäsi miñ tapınur tımän icräki-läri birlä miñ tımän yılka tägi el aşayu y(a)rılıkamak-ları bolzunlar BT XXVI (s.196 100.22-27)

**t(ä)ñrikän takın kız t(ä)ñri** (k.)

WD// uguşnuñ ud[u]mbar len[hua]sı bokug töznüñ pundarik čäčäki t(ä)ñrikän takın kız t(ä)ñrim kıvır elögäsi alp kutlug ogul küdägü sävig to[to]k [ars]lan ögä bäg kiş köz bilgä bäg kutlarımıñ ötügi[ñä] nomlug dentarı tükällig bilgä ş[ilaz]en k(ä)şi açarı yañırtı türk [tilinčä ävirmiş] BT XXVI (s.204 107.14-20)

**t(ä)ñrikän tüzmiş togrıl tegin** [ ]

[a]l[ku] şast(a)r-larıg kamag nom-larıg ötgürmiş tıdıgsız bilmäk ukmak-ta ulug ärksinmäk-kä tägmiş bodis(a)t(a)v T'Y'T'W(?) samtso atl(ı)g açarı än(ä)tkäk tili[ntin tavga]č tilinčä agtar-(P)mış tavgač tilintin (P) yänä kenki boşgut-lug (P) beş balık-lıg şinko [ş]äli tutuñ t(ä)ñrikän tüzmiş togrıl tegin /// [ ] ötügünä yañırtı tü[rk ] tilinčä ävirmiş [ ]/Y-T' säki [ ] BT XXVI (s.274-275 156.1-13)

**t(a)rşanku** Skr. Trişanku

... etig-lär-niñ ül[gü-lär-niñ nomın] maña keñ alkıg [sözlän ] t(a)rşanku bäg [ulug braman-ka] inča tep tedi BT XXIII (s.58 B118-122)

**T//// t(ä)ñri bermiş ogul inanč**

takı y(e)mä b[o] buyan ädgü kılınč közünür üdtä amr[a]k eçim(i)z kutbulmış ogul in[an]č T//// t(ä)ñri bermiş ogul inanč ///KWN äkäm(i)z y(i)par kamagu-ka öñ ülüg bolmakı bolzun BT XXVI (s.179 81.61-66)

**T[ ] vuşin**

adın ažu-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'aş-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-şi açarı [ ]NKK' yiragu bäg ögrünč-ä ana tärim artadaz [kirä]şiz tarugaçı sañguñ tañgusuk vuşin ulug [ata]m sañgır tarugaçı tiličä vuşin laçın inal bay inal arıg kurtga tärim sulagı inal barak buka sañguñ [ ]L'N [wu]şin asan kutlug wuşi[n] s[ ] sävinč vuşin kıpçak suin ši T[ ] vuşin tugmış atam tegin buka sañguñ külüg tegin vuşin kağım-larım sä[vin]č yaña wuşi ögü vuşin tilik togrıl çuñçin apag-a-larım enč buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzagu inal ' [ ]vuşin tärim sävinč kutlug tarugaçı čäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a çin vuu-ş-[in ]P siçing [ ] abdala tayking s[an]ggıñ açı-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[u]gmış-larım kağaş-larım tagay-larım yegän-lärim şabi-larım terin-lärim kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beş ažu-takı ög kañ bolmış tın(ı)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmış äsär-lär t(ä)rk tavrak ozip kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ adiştit-ınta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmış bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilä]miş tap]-lar-inča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41) BT XIII (s.167-169 46.35-41)

**T[ ] t(ä)ñrim hatun**

ontun sıñarkı alku kamag burhanlar ulug or[ontakı bodis(ä)t(a)vlar alku] tözünlär

ıdoklar ymä maña [yügärü tanuk bou y(a9rılıkamak] [ü]zä m(ä)n barçuk yaña tutuñ T[ t(ä)ñrim hatun birlä alku] [ya]rıklarka küsüslärkä alku k[amag tükällig bolalım] BT XXV (s.130 1210-1214), (s.128 1204-1207)

### **t[ ]an mal**

takı y(ä)mä adın aźun-k[a] s[an]l[ı]g bo[lmı]ş kağın atam çalış totok bäg-kä kağın [ana]m tipiş t(ä)ñrim-kä içim ityan inal-ka içim t[ ] inal-ka bo bo ıdok-lar ärmäz y[ara]m[a]z BT XXIII (s.174-176 H234-238) bk. t\_ inal, t[ark]an inal

### **t[ark]an inal (e.)**

takı y(e)mä adın aźun-ka s[an]-lıg bo[lmı]ş kağın atam çalış totok bäg-kä kağı[n an]am tipiş t(ä)ñrim-kä eçim ityan inal-ka eçim t[ark]an inal-ka bo bo ıdok-lar rmäz y[ara]m[a]z BT XXVI (s.219-220 119.10-14) bk. t\_ inal, t[ ]an inal

### **t\_ inal**

takı yine ... aĵun ..... kağın atam çalır tutuĵ beg-ke kağ[ın anam] tibiş tengrim-ke içim itte inal-ka inim t ... inal-ka bu bu ıduk-lar ermez ETS (s.218 10-13) bk. t[ark]an inal, t[ ]an inal

### **tağar**

tanuĵ küräk tanuĵ tağar tanuĵ niçän (?) bu tamya biz ikägü-ning ol män tařıĵ tung inçgä ayığıp bitidim SUK. II (s.18 Sa08.21-24)

### **tadarçim t(ä)ñri (k.)**

[ ärt]miř adın aźun-ka sanlıg bolmiş ulug ađam sıñkar totok bägkä ulug anam [ ]W totok bägkä eçim tudan açari-ka yäñgäm kutug t(ä)ñrim-kä tugmiş ađam 'K/Z inal-k[a tug]miř anam ogul yetmiş t(ä)ñrim-kä eçim tagay inal-ka yäñgäm sävinç t(ä)ñrim-kä anam üřtäk t(ä)ñrim-kä anam ana hatun t(ä)ñrim-kä bäkümiř totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ñrim-kä ađam ödüř inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kä anam buyançog t(ä)ñrim-kä äkäm tärim kunçuy t(ä)ñrim-kä yäñgäm tadarçim t(ä)ñrim-kä eçim aşsız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[ř]ım kutlug-ka karna řäli-kä ana hağun t(ä)ñrim-kä adaşım elig-kä yıgmiş t(ä)ñrim-kä k[ä]ig t(ä)ñrimkä ölgäřük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadıñ ärmäz yaramaz oron-larta tugmiş ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tuşit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluř-inta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

### **tädmilig**

biçin yil çaxşapud ay iki yañgi-qa manga tädmilig qar-a buq-a ikägü-kä qarçliĵ käräk bolup quğluy adlıy qağun kişi-ni sağıp quğluy tämür-tin yuz älig qalıñ böz aldımiz SUK. II (s.59 Sa28.1-6), (s.59 Sa28.6-9), (s.59 Sa28.15-18), (s.59 Sa28.24-28)

### **tag[a]i toña sañun**

çitung řäli-kä ayıtmışka tag[a]i toña sañun-ka bo buyan ädgü kılınç küçintä közünür-dä ıgsız bolup kenintä sansar ämgäkindin ozmakları bolzun BT XXVI (s.224 122.9-10)

**tagay mal** (e.)

[ ärt]miş adın aʒun-ka sanlıg bolmiş ulug aʒam sıñkar totok bāgkā ulug anam [ ]W totok bāgkā eçim tudan açari-ka yāngām kutug t(ä)ñrim-kā tugmiş aʒam 'K/Z mal-k[a tug]miş anam ogul yetmiş t(ä)ñrim-kā eçim tagay mal-ka yāngām sävinç t(ä)ñrim-kā anam üştäk t(ä)ñrim-kā anam ana hatun t(ä)ñrim-kā bākümiş totok-ka atam karamuk mal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ñrim-kā aʒam ödüş mal-ka adak totok mal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kā anam buyançog t(ä)ñrim-kā äkām tärım kunçuy t(ä)ñrim-kā yāngām tadarçın t(ä)ñrim-kā eçim aʒsız mal-ka eçim sansız mal-ka ada[ş]ım kutlug-ka karna şäli-kā ana haʒun t(ä)ñrim-kā adaşım elig-kā yıgmış t(ä)ñrim-kā kā/ig t(ä)ñrimkā ölgäşük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmiş ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tuʒıt t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluş-ınta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

**tagay y(e)gän**

[ bo] buyan ädgü kılınç küçintä [ ] tagay y(e)gän burhan kutın [bulzun]-lar BT XXVI (s.200 102c.1-3)

**tägirçi**

bu tmya tnuq klirt tanuq mayaq bu tmya biz-ning 'ol män tägirçi bitidim SUK. II (s.158 Mi13.5-7)

**täglätgüçi täñri**

ün aşnuqı ög täñri saß aşnuqı-ı xormuzta täñri ögrüncü eştürügli-i aşnuqı wişparkar täñri yörüg aşnuqı kün täñri bilgä bilig aşnuqı ay täñri kertü aşnuqı kani roşan täñri amranmaq aşnuqı tın tura täñri kertgünmāk aşnuqı yel täñri tükällig aşnuqı yaruq täñri tataylıy aşnuqı suß täñri särinmāk aşnuqı ot täñri amıl yaßaş aşnuqı fri-roşan täñri tüz köñüllüg aşnuqı ßam täñri suysuz yazuqsuzda aşnuqı-ı 'xşyşpt täñri tükäl urunçaqlıy-aşnuqı kök täñri xanı ögdiir aşnuqı wşyñy täñri bulunç aşnuqı täglätgüçi täñri alqış aşnuqı yer täñri xanı ögmāk aşnuqı xrwştg täñri üdrülmiş bulunç aşnuqı pdw'xtg täñri yaruqtan aşnuqı küçlüg täñri yaruq aşnuqı uluy nomqutı qamayan tükälliglär ol MO. (s.39-40 5.27-46), (s.55-56 6.1-15)

**taihan han** Tanrı'nın adı.

üstün kök-däki altın yagız-takı tişi erkäk nom aşlıg naivazike t(ä)ñri-lär-[kâ] yagukta taihan han kümsä hatun t(ä)ñrim mişan han çaisi wañ bāg ulatı t(ä)ñri-lärkâ bo buyan ädgü kılınç küçintä [tän]gridäm küçläri küsün-läri parivar kuvrag-ları asılıp üstälip içtin sıñar nomug şazınıg taştın sıñar elig uluşug [küy]ü küzätü tutmak-ları bolzun BT XXVI (s.224 122.6-9) bk. taixan xan

**taixan xan**

üstün kök-däki altın yayız-tayı tişi irkäk nom aşlıy naivaziki tngri-lär-kä yayuyta taixan xan kümsä xatun tngri mişan xan çaisi wang bāg ulatı tngri-lär-kä bu buyan ädgü qılınç küçintä tngri gridäm küçläri küsün-läri parivar quvray-ları aşılip üstälip içtin sıngar nomuysazınıy taştın sıngar ilig ulusuy küyü közädü tutmak-ları bolzun UII (s.80)

7.64-67) bk. taihan han

**takına mal** (k.)

eçim aşız-ka eçim yam inal-ka yän(g)äm sumak t(ä)ñrim-kä [ tur]miş buyanıg nomlug dentarım(ı)z äsän açarı bäg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yängäm içkälmiş t(ä)ñrim-kä eçim äsän inal-ka yängäm el [ eçim ]/ inal-ka yängäm basana t(ä)ñrim-kä eçim bägiçük inal-ka [yängäm -Q’] eçim han kulı-ka yängäm aţay kunçuy-ka iç kädicük-kä [ ] kay-a šäli-kä sumak t(ä)ñrim-kä kadın atam kädik totok bäg-kä [kadın anam ]-Q’ eçim basana inal-ka inim kăräksiz-kä kälınim tilik sarıg [ ] el almış t(ä)ñrim-kä adaş-ım bolmış-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K’ kızım aţay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp ’añ kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

**taluy Ügüz suvı tæg ,, üküš äšidmiş**

taluy Ügüz suvı tæg ,, üküš äšidmiş atl(i)ğ t(ä)ngri burxan-qtınga ,, yūkünürbiz BT II (s.45 1025-1027)

**täm[ü]r kaya**

bars yıl onunç ay tokuz otuz-ka adaş kay-a tapsız bolmış-ta m(ä)n täm[ü]r kay-a ada-sı keţip tärk tavrak öñädzün BT XXVI (s.138 53.1-2)

**tämır buqa**

bu nişan män tanuq tilik(?) qy-a-nıng ’ol bu nişan män tanuq tämır buq-a-nıng ’ol bu nişan män tanuq taysang-nıng ’ol bu nişan män tanuq yolaş-nıng ’ol bu nişan män tanuq ögrünç buq-a-nıng ’ol män turbut turmiş tigin äkäm-kä inçgä ayıdıp bitidim SUK. II (s.27 Sa12.22-27) bk. tämür buqa

**tämır**

tnuq tämır tanuq sängä bu nişan män idaba-nıng ol män qayımtu idaba<-qa> ayıdıp bitidim SUK. II (s.106 Lo24.8-11), (s.107 Lo25.12-16)

**tämırçi ilçük**

tanuq tarlıq tutung tanuq tüzük tanuq tämırçi ilçük bu tamya biz oşmiş-nıng tükäl-ning ikigü-nıng’ol män çikuy tung ayıdıp bitidim SUK. II (s.16 Sa07.22v-24v)

**tamonuti** Eski bir Buda ismi. Skr. tamonuda Toh. A tamonute

..tamonuti .. .. suçati kšamañkari .. mahintari .. .. sudršańi .. drtiraštri .. brxma /// d// -ta ulatı burxan ... TT X (s.20 T I D-2.234-237)

**tämür buqa**

//////// tanuq sängä ////////// tämür buq-a SUK. II (s.79 RH10.14-15), (s.73 RH05.1-9), (s.97 Lo14.9-11), (s.174 Mi28.11-12), (s.174-175 Mi28.13-16) bk. tämır buqa

**tämür hagan** (Moğ. İmparator)

kim ol aşnu-dinbärüki törümiş elig-lär-tä han-lar-ta ayazlı yagızlı-ça ’ärtmiş aşunmiş artok buyan-lıg alp yüräklüg çinggiz hagan-nıñ ayıg-lıg han-lar ulag-ı altınç kızıg-tä çinggiz hagan-nıñ çınlayu bilgä ogul ogul-ı çintan-i adrok säçän hagan-tın törümiş

čintamani ärdini täg yeg ađrok činkim tayzi-lıg kaŋ-ta b(ä)lgürmiš öñräki iltinü kälmiš buyan-ın körsär üküš-kä taplatılmiš maha-sanpade han täg buyan-lıg ög kaŋ täg bodun-ka umug bolur-ın körsär üzäliksiz burhan täg y(a)rlıkančuçı köñül-lüg äsirgänčsiz teñim-lig booš köñül-lüg el-kä asıg-lıg tüz köni törö-lüg el ärdini-si ı-dok uguš-lug tämür hagan ı-dok säčän hagan-nıñ oron-ta olurup ikinti [yıl ] BT XXVI (s.263 145.1-17)

### **tämür ombu**

yılan yıl ikindi ay üç yangıq-a män tämür ombu bu siqıdu-qa qočo-taqı yir-tä suv-ta mädiz bilä täng yişün tip biğig birdim SUK. II (s.171 Mi25.1-4), (s.71 Mi5.24-25)

### **tämür qya**

tanuq tapmiš tanuq qar-a baxši tnuq ///m-a qy-a tnuq tämür qy-a bu nišan biz ücägü-ning ol män torči aq-a ini-lär-kä ayıdıp bitidim SUK. II (s.66 Ex02.12-15)

### **tämür turmiš**

tanuq ilči tanuq tämür turmiš bu nišan biz-ning ol män körü sısı-qa ayıdıp öşüm biđitim SUK. II (s.94-95 Lo12.13-16)

### **tämür**

tanuq tämür tnuq sängä bu nišan män marla-n-ning ol män {m..} marlan öşüm biđidim SUK. II (s.96 Lo13.12-15), (s.78 RH10.2), (s.80 RH11.11-14), (s.97 Lo14.11-14), (s.102 Lo20.9-10), (s.103 Lo21.10-14), (s.169 Mi24.3-7)

### **tančigpa** ~ Tib. Stan-gčig-pa

bo nom ulalmiši uluy vačir tuđtači-tin tilopa naropa marpa-tin šangpa baxši tančigpa baxši-qadađi ulalmiš ärür EUT(s.76 230-232)

### **tang t(ä)ngri** Şafak tanrısı.

tang t(ä)ngri kälti M II (s.9 T.II D.169 2), (s.9 T.II D.169 3), (s.9 T.II D.169 4-5), (s.9-10 T.II D.169 7-10) bk. tang tengri

### **tang tengri** Tan tanrısı.

tang tengri kelti tang tengri özi kelti tang tengri kelti tang tengri özi kelti ETS (s.8 1.1-4), (s.8 1.6), (s.8 1.11-15), (s.8 1.16-20) bk. tang t(ä)ngri

### **tangut**

bu yir-ning sičisi öngdün yingaq burxan qulı-ning ördgün kündin yingaq uluy yol kidin yingaq tangut-nung yir tay-tin yingaq buyančuq-nung ördgün adırar SUK. II (s.14 Sa06.17-20)

### **tangyusuq vušin**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın azun-qa sañli[y] [ulu]y 'äš-ä atam nomči bilgä küntük tay-ši açarı ñgkä yırayu bäg ögrünč-ä aña tärım artadaz [kirä]šiz taruyači sanggung tangyusuq vušin uluy [ata]m sungyır taruyači tiličä vušin lačin inäl bay inäl arıy qurtya tärım sulayı inäl baraq buqa sanggung [ ]lan vušin asan qutluy wuš[in] s[ ] sävinč vušin qıpçaq suin ši t[ ] vušin tuymış atam tigin buq-a sanggung külüg tigin vušin qañin-larım sävinč yanga wuši ögü vušin tilik toyrıl čuñgcing apay-a-larım inč buq-a taruyači ordu buq-a taruyači buşayu inäl a[ ] vu]šin tärım sävinč qutluy taruyači čäpäk

tig[in ] tigin yişhäm küräk qay-a čin vuu-ş-[in ]p sičing [ ] abdala tayking sanggung açi-larim utpalaşiri ratnaşiri başlap t[u]miş-larim qataş-larim tayay-larim yigän-larim şabi-larim tirin-larim quvray-larim birlä ulatı tört tuyum biş azuntaqi ög qang bolmiş tinly-lar ärmaz yaramaz orun-larta tuymış ärsär-lär trk tavray aşup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-şti-inta ögüm qańgım örü uluy-larim [üz]äliksiz nom boşyurmiş baxşı-larim ülgülänčsiz özlüg yaş-[liy yirtinčü-]tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-ınča tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41)

**tanıdivi** Zenginlik tanrısı (?). Toh. < Skr. \*dhanya-deva

taqi tañi şirişdi-tä ulatı saradavaxi-lar tanıdivi tavar tañrisiñä oqşağı muşuz bay-lar tavyač elindin ünmiş qız-lar-qa oqşağı tam-a turur BT III (s.32 114-117)

**tankı tämür** (e.)

anta [b]asa m(ä)n buyan tümän bägi-niñ aţam čakırča tümän bägi anam turm[i]ş [teg]in t[äñ]rim birlä apagam ötämiş tümän bägi amrak inim tankı tämür birlä ärtmiş kıyılmış ög kañ ak-a ini kız kälın-lär-imiz ärmaz yaramaz oron-larta tugmış ärsär ozup kutrulup ab[it]a burhan-niñ uluş-inta altun-lug lenhu-a-ta tugmakları bolzun BT XXVI (s.237 128.66-75) bk. tanqi tämür

**tanqi tämür**

anta basa mn buyan tümän bägi-ning ađam čakırča tümän bägi anam turm[i]ş [ti]gin t[ng]rim birlä apayam öđämiş tümän bägi amraq inim tanqi tämür birlä ärtmiş qiyılmış ög qang ay-a ini qız kälın-lär-imiz ärmaz yaramaz orun-larta tuymış ärsär oşup qutrulup ab[it]a burxan-ning uluş-inta altun-luy linxu-a-ta tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.176 49.66-75) bk. tankı tämür

**tansarpadi** Skr.?

tansarpadi (?) atly xan tiltay-inta tapladinüz BT III (s.63 881-882)

**tanyasin** Skr. Dhanyasena

bo tört m(a)haraač t(ä)ñri-lärkä ʈorma bergü yañ-in bodi-d(a)rm-a bahşı yaratmış-ıg m(ä)n tanyasin açari kumgan tuñuñ-(P)nuñ ötügi üzä tavişgan yıl beşinč ay-in töpüt til-intin uyğur til-iñä äviritim BT XXVI (s.87 18.1-7) bk. tañyasın

**tañyasın** Skr. Dhanyasena

bo tört mxaraač tñri-lärkä ʈorm-a birgü yang-in bodi-drm-a baxşı yaratmış-iy mn tañyasın açari qumyan tuđung-nung ötügi üzä tavişyan yıl bişinč ay-in töpüt til-intin uyğur til-ingä äviritim BT XVIII (s.118 S701-707) bk. tanyasin

**tanyaşiri bağ** Skr. Dhanyaśrī (k.)

yänä y(e)mä bo buyan küčintä [ ]P oron lam-a bahşı yäñgäm kutlug tegin K[ ] [ ] kız t(ä)ñrim oron tegin t(ä)ñrim siñil-lär-[im ] L']R-YM sarıg açari čin tegin kälın t(ä)ñrim [ ] kızlar-ım tanyaşiri bağ erinčin bağ [ ] bā]g kälınim turmış tegin başlap yänä y(e)mä [ ]WČY bağ äkäm tilik tegin kız t(ä)ñrim yegän [ ] nirmala-şiri bağ nim-a-şiri bağ yegän BT XXVI (s.119-120 42.45-58) BT XIII (s. 157-158 40.45-58) bk. tanyaşiri beg



**tanyaşiri beg** Bir kızın adı.

yana yime buyan küçinte ....p orun lam-a baqşı yenggem kütluğ tigin kı[z tengrim]  
.... [kı]z tengrim orun tigin tengrim singil-ler-i[m] .....-ım sarıg açarı çın tigin kelin  
tengrim ..... kız-lar-ım tanyaşiri beg irinçin beg ..... kilinim turmuş tigin başlap  
yana yime ..... uçı beg ekem tilik tigin kız tengrim yigen ..... nırmala şiri beg ım-a şiri  
beg yigen ..... ETŞ (s.222 22.45-59) bk. tanyaşiri bæg

**tañ quş**

qa berzün qamalta qar tañ quş bitigimiz MO. (s.145 28.24-25)

**tañ**

tañ bir inçä tedi erdi MO. (s.144 28.10)

**tañgusuk vuşin**

adın ažu-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'aş-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-şi açarı [ ]NKK' yırugu bæg ögrünç-ä ana tärım artadaz [kirä]şiz tarugaçı sañguñ tañgusuk vuşin ulug [ata]m sañgır tarugaçı tiliçä vuşin laçın inal bay inal arıg kurtga tärım sulagı inal barak buka sañguñ [ ]L'N [wu]şin asan kutlug wuşi[n] s[ ] sävinç vuşin kıpçak suin şı T[ ] vuşin tugmış atam tegin buka sañguñ külüg tegin vuşin kağın-larım sä[vin]ç yaña wuşi ögü vuşin tilik togrıl çuñçıñ apag-a-larım enç buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzağı inal '[ ]vuşin tärım sävinç kutlug tarugaçı çäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a çın vuu-ş-[in ]P siçing [ ] abdala tayking s[an]ggıñ açı-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[ug]mış-larım kağaş-larım tagay-larım yegän-lärım şabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beş ažu-takı ög kañ bolmış tınl(ı)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmış äsar-lär t(ä)rk tavrak ożup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ adiştıt-ınta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmış bahşı-larım ülgülänçsiz özlüg yaş-[lıg yertinçü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilä]miş tap]-lar-ınça tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41)

**tañquş ärdäm ögä**

yemä biziñä ayayuluq ayırlayuluq täg miñ ögmäkkä tümän alqamaqqa tägimlig ayaylay tüzün ädgü atı qar ärdäm inal qutıña tañquş ärdäm ögä esängümüz yıraq yerdän üküş köñül ayıtı idur biz MO. (s.143-144 28.1-6)

**täñri qulı**

ol bergim üçün täñri qulı maña qolyalı id tep temädi erdi MO. (s.144 28.8-10), (s.144 28.16-18), (s.144 28.19-00)

**tañučak tu**

kulut tañučak tu y(e)mä [ ] burhan kut]ın bulmak-ım bolzun BT XXVI (s.264 147.5-6)

**tañut**

[ ] [t(ä)ñri]m kızak t(ä)ñrim [ ] [t(ä)ñri]m tañut-ka [ ] [ ] ükitmiş toña [ ]k[ ] BT XXIII (s.113 F282-288)

**tao an**

öngrä tao an tayši sözlämişi bar “tsin wang atlıy xan üzä ayalıp kötrülüp näng kraža üzäki ayayqa çiltäggä tägmädim” tep yana dsin ti xan ödintäkilär yämä bu ayayqa çiltäggä tägmişläri äşidilmäz Hts. IX, X (s.98 4-11), (s.276 8-9)

### **tao lim**

ötrü lu şan atlıy taydaqı huy uen fapşi atlıy açarı uz tutmiş ädgü köngül yoriqi umuy şim .... atlıy taydaqı tao lim Hts. IX, X (s.151 20-24)

### **taoan taişi**

öngrä taoan taişi atl(ı)g a[çarı] fuken atl(ı)g hanıg ütläp [sü-]kä barmakın tıda umadı Hts.VI (s.48 1265-1267)

### **tapmiş çigşi**

men turpan-lıy an ençü tapmiş çigşi oylı yoxnan bir-gäyin şacıuqa kirü+tägin-timiz MO. (s.85 15.20-22)

### **tapmiş**

/////////(...)//-kä maŋga turmiş tigin-kä taydu-ta yunglaq-liq çao yastuq kargäk bolup qoço-taqı qoçing apam birläki küdägüm tapmiş-qa ülüş-tä tägmiş qır-a suvdun yirlär-im-ni (.....) SUK. II (s.27 Sa12.1-4), (s.27 Sa12.8-9), (s.66 Ex02.12-15), (s.98 Lo15.12-15), (s.169 Mi23.5-7)

### **taq küng**

it yıl onunç ay on yangıqa /// älik qay-a açi-qa yunglaq-liq böz krgäk bolup iki ygrmi yaş-lıy taq küng adlıy qız qrbaş-im-ni ’äniçük-kä toyuru tomlıdu sdım SUK. II (s.49 Sa23.1-4)

### **taqıçuq**

tanuq älik tanuq taqıçuq tanuq tarım/// tanuq topula bu tmya mäning’ol män ädgü toyırıl aytıp bitidim SUK. II (s.47 Sa22.13-14), (s.47 Sa22.17) bk. tqıçuq

### **tärbi mal (e.)**

kutlug koyn y[ı]l törtü[nç] ay beş y(e)g(i)rmi ağır ulug poşad baçag kün üzä biz üç ärdini-lärdä süzök kertgünç köñül-lüg upase tärbi mal upasanç ögrünç t(ä)ğrim birlä bo yetikän sudur nom ärd[i]nig bititü tägintim(i)z BT XXVI (s.132 49.4-10) BT XXIII (s.148 G324-330)

### **tärbiş**

bu nişan män tärbiş-ning’ol bu nişan män tanuq ilçi buq-a-ning ol bu nişan män tanuq ur qay-a-ning ol bu nişan män tanuq uğçı-ning ol bu nişan män tanuq uğmiş-ning ol SUK. II (s.25 Sa11.22-27), (s.25 Sa11.13-15), (s.25 Sa11.1-7), (s.102-103 Lo20.11-14), (s.160 Mi17.1-3) bk. trbiş

### **tard’u**

taqıyü yıl yitinç ay säkiz ygrmikä män toyınçoy tüşiki basıqı biz üçäğü ävdä (...) çoyı bolmiş-qa tuymış-imiz ädgü tonga tard’u öz qana üzäki tä tişip bu kün-tä öngdün-ki tüşiki-ning tangut-ta qıday-ta nägü ymä birimi bar ärsär toyıçoy basıqı bilmäz män tüşiki bilir-män SUK. II (s.151 Mi05.1-7)

**tarhan(?)**

[ ] bodıs(a)t(a)v uguş-lug tarhan(?)-ka m[än] [ ]YNP'RY yinçürü yükünü täginürm(ä)n BT XXVI (s.168 79.1-2)

**tariçanta** Bir şeytan adı. Skr. trijatā

m[o]nta inaru ayı irak ermez tariçanta [at]l(i)g yavlak rakşas bar EUDÇ (s.52 218-220), (s.53 232-234) bk. tariçanta

**tariçanta** Bir rākşasī ismi. Skr. trijatā

tariçanta atly yawlaq rakşas bar UIV (s.688 A. 157-158), (s.688 A. 168-172) bk. tariçanta

**tärim kunçuy t(ä)ñri (k.)**

[ ärt]miş adın aţun-ka sanlıg bolmiş ulug aţam sıñkar totok bägkä ulug anam [ ]W totok bägkä eçim tudan açari-ka yāñgām kutug t(ä)ñrim-kä tugmiş aţam 'K/Z inal-k[a tug]miş anam ogul yetmiş t(ä)ñrim-kä eçim tagay inal-ka yāñgām sävinç t(ä)ñrim-kä anam üştäk t(ä)ñrim-kä anam ana hatun t(ä)ñrim-kä bākümiş totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ñrim-kä aţam ödüş inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kä anam buyançog t(ä)ñrim-kä äkäm tärim kunçuy t(ä)ñrim-kä yāñgām tadarçın t(ä)ñrim-kä eçim aţsız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[ş]ım kutlug-ka karna şäli-kä ana haţun t(ä)ñrim-kä adaşım elig-kä yıgmiş t(ä)ñrim-kä kä/ig t(ä)ñrimkä ölgäşük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmiş ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tuţit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluş-inta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

**tarım**

tanuq älik tanuq taqıçuq tanuq tarım/// tanuq topula bu tmya mäning'ol män ädgü toyrıl aytıp bitidim SUK. II (s.47 Sa22.13-14)

**tärinçi boqşıñgdu**

tanuq qoşdır tañuq ilabu tanuq quduyçi 'äsän tanuq tärinçi boqşıñgdu bu tamya män şıvsay tayşı-nıñ ol män töläk şıvsay tayşı-qa ayıtıp bitidim SUK. II (s.130 Em01.17-19)

**tarkan**

ymä ... [tar]kan k(ä)lgi[n]çä siz[iñ] elinizdä kılmış [boltı] H (s.25 18-20), (s.25 21-24)

**tarkanatake** Bir iblisin adı. < Skr. Trikhañtaka

inçä k(a)ltı indre some varuni praçapadi baradivaçi işani çanđani anpi mananiki vayraçane kamaşirişti kinikanta kanđaka pağar manir maniçari paranaği upapançiki satagiri haimavati purnake kanđirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi çanarşabi çitriçiri y(ä)mä gant(a)rve đirgaşakuti y(ä)mä mantale pançalaganđi sumani đirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(i)g yäk bo yäklär ulug korkınçıglar çambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diş. (s.91-92 674-689)

**tarlıq tutung**

tanuq tarlıq tutung tanuq tüzük tanuq tämirci ilçük bu tamya biz oşmiş-niing tükäl-ning ikigü-nüing'ol män çikuy tung ayıdıp bitidim SUK. II (s.16 Sa07.22v-24v)

**tarmadirate** < Skr. dharmatrāta

inčä qaltı ayay-qa tägimlig tarmadirate baxşı nä ymä yiymiş täg anityadavarg-ta ulatı-lar-iy udan šlok üz-ä tep (çince yazı) alqu maxa širavak-ta ulatı teptemiši ärsär qaltı munda yänä vaybaşıke-liy baxşı-lar ter-lär UAT (s.326 2128-2131) bk. darmatirate

**şarm-a-udkadi** Bodhisattva adı. Skr. Dharmodgata

tanlançıg körkle ol balık-taķı bodun boķun-nung şarm-a-udkadi BODĪSATAV-ıg KÖRÜNÇ-lep TAP-ları bolsar tap-larınça KĪRSER ilinçe mengi teginip BODĪSATAV-ıg KÖRÜR SDB. (s.88 114-115), (s.88 116-117), (s.114 335-338) bk. şarmaudkadi

**řarmrača** Lehre kralı. Toh. A \*dharmarāja < Skr. dharmarāja

tañlançiy bo tuşit içinta řarmrača nom xanı sişinjä taqçu çünşı-läriñä tägi kidir-lig (?) řarmači yay-lıq-iñiz bälgürdi BT III (s.66 929-932)

**řarpuşi** Arhant adı. (Bhallika'nın abisi.) < Skr. Trapuša

alku üdlärdä mängilig ıgsız äringlär t(ä)ngri t(ä)ngrişi burhan birlä tuşmak üzä arıg silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar anta ötrü tükäl bilgä biliglig t(ä)ngri t(ä)ngrişi burhan şarpuşi baliki iki satıgılarınıg okıyu y(a)rlıkap inčä tep y(a)rlıkadı Diş. (s.94 707-715)

**taş qan**

tnuq inäl-çuq tnuq oyuł tonga tnuq küdän tnuq taş qan bu tmya män älik qy-a açi-ning ol män toyın qulı tutung bular ikägü-kä ayıtıp biğitim SUK. II (s.49 Sa23.17-19)

**taş qra**

taş qra atly türk qra-başımin an tiräk-kä tutuzu birdim SUK. II (s.42 Sa19.6-7)

**taş SW[ ]**

ädgü (?) t(ä)ngri t(ä)ngrişi b[urhan] namo ulug y(a)rlıkançuçı bügüüg t(ä)ngri [bur]han (?) bodis(a)v(a)t maņa taş SW[ ] upase (?) al čäviş bilg[ä] bilig y(e)mä [yar]lıkançuçı köñül{g}ün [ ] maņa [ ] BT XXVI (s.202 104c.1-6)

**taş tola**

tanuq taş tola(?) SUK. II (s.178 Mi32.12)

**taş y(e)gän totok**

bo nom taş y(e)gän totok küsüşinjä bitidimiz BT XXVI (s.202 104b.1-2), (s.203 105b.1-2)

**taş**

bu tanuq taş bu tamya biz ikigü-nüing ol män asiy bitidim SUK. II (s.158 Mi14.7-8v)

**taşagirve**

qaltı bermiş täg (çince yazı) taşagirve (atly) rakşaz-qa (qud-uy) küsüş(-üg) tep ulatı alqu tngri-lär yäk-lär asure-ta ulatı-lar näng umaz-un-lar UAT (s.268 1421-1422)

**täşäk turmîş**

tnuq täşäk turmîş tnuq buldan bu nişan män ming tämür-ning 'ol män turmîş ming tämür-kä ayıdıp bıdıtım SUK. II (s.112 Lo30.9-12)

**tasaprası** Skr. Śataprabhâsa

taķı y(e)me k(a)ltı neteg amıta-ayusı atl(ı)ğ t(e)ngri burķan viçay-a prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan sinħa-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burķan tasa-prasi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan samantaprabı atl(ı)ğ t(e)ngri burķan suvastiki atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burķan alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burķan darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan d(a)rmadivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan supravi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan raçabraħmi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan udarani-tı atl(ı)ğ t(e)ngri burķan-ta ulatı O munı munçulayu öngre ertmiş ayağ-ka tegimlig büğü biliglig burķan-lar k(a)ltı neteg öngre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginğülük tüş etö'z-li b(e)lgü-rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymaķ burķan ķutın bulu y(a)rılıķamış-ların körkütü y(a)rılıķap nom-luğ tilgen evirip ülgü-süz sansız tınl(ı)ğ-larığ özğuru ķut-ğaru y(a)rılıķadı O-lar y(a)rılıķayur-lar y(a)rılıķağay-lar erser ançulayu ok m(e)n y(e)me ķutrulmaķ kūsüş-lüg t(e)ngrim ķamağ tınl(ı)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürgülüksüz üsdünki yig tözgerinçsiz edgü-lerig egsük-süz tükel bütürgeli udaçi bolayın tip munçulayu yangın kılmış buyan edgü kılinç-ların evire ķut ķolmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-175.3)

**täsik**

bu savda tanuq içim är tanuq täsik tanuq vapdu tanuq qutluğ bars bu tamya män bärkümiş-ning ol SUK. II (s.100 Lo17.7-9)

**taşiq tung**

tanuq küräk tanuq tağar tanuq niçän (?) bu tamya biz ikäğü-ning ol män taşiq tung inçgä ayıdıp bitidim SUK. II (s.18 Sa08.21-24)

**taşiq**

yılan yıl arm ay tört otuz-qa män balağ umar ikäğü taşiq baş-ındaqı {ta} yarım tarini yarım torqu-ni turı-tın alıp ög bıdıg-i yoq bolmış üçün tuğup turıy yanuğ bitig birtimz SUK. II (s.162 Mi18.1-4), (s.162 Mi18.5-7), (s.163 Mi19.1-2), (s.163 Mi19.16-18), (s.163-164 Mi19.18-21), (s.164 Mi19.21-23), (s.174 Mi28.1-10)

**tasyan mal**

[ ] inim (P) [ ] [ ] şänggä (P)-kä inim kutluğ [ ]Q-Q' kälirim togana-ka inim miżır-ka [ini]m ılaçuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[älini]m kūsüş-kä siñilim buyana(?)-k[a] küdägüm bulat-ka tünürüm tasyan mal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanşi-im toyın kulı inal-ka ogul kunçuy t(ä)ñrim-kä aş-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bäg-kä laçın-ka sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür aźun-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[ü]g küs[üş]-läri bütüp kanıp [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luş-ınt]a t[ug]mak-

ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

### **tatar t(ä)ñri**

takı y(e)mä bo buyan küçintä anam sävinçük t(ä)ñrim-niñ atam kädär[ä ina]l-niñ tatar t(ä)ñrim-niñ küdagüm altmış tutuñ-nuñ inim älik-niñ kälirim şimana-niñ oglum kizonuñ kızım kütbäçük-nüñ bo-lar y(e)mä kü[sü]ş-läri kanıp bütüp burhan bolzun-lar BT XXVI (s.219 119.4-9) BT XXIII (s.174 H228-233) bk. tatar tengri

### **tatar tengri**

taķı yime bu buyan küçinte anam seviçük tengrim-ning atam kedin inal-ning tatar tengrim-ning küdegüm altmış tutung-nung inim elig-ning kelinim timing-ning oğum küz-ününg kızım kütbäçük-nüñ bular yime küsüş-leri kanıp bütüp burkan bolz-un-lar ETŞ (s.218 4-9) bk. tatar t(ä)ñri

### **tatıy vçir**

oom raza vçirini xung a tip qışıl önglüg tatıy vçir atlay tñgri qızın ündürüp raza vçir-i-ni vçir-a puçiti a xung tigü ol BT VII (s.57 A.651-654) bk. raza vçirini, pinbat aş

### **tavyaç ynga**

bu bitig-ni şutza käd qy-a tutung tükäl-ä kimtso başlap quvray tavyaç ynga ikiçi başlap bodun qataş-larımız 'äsän-ä olar üskintä birtim SUK. II (s.134 WP01.17-21), (s.134 WP01.24v-25v)

### **tay bi ba ža lun**

sam tso açarı lax gida ärkän otuz guen far cı lun atlıy ..... abidarimiy aqtaru tükäp ..... tay bi ba ža lun tegmä maxavaybaş şastr aqdaru taqı tükämäyük ärdi Hts. IX, X (s.116-117 11-17)

**tay huñ tay hui** İmparatoriçe büyükanne. Çin. tai huang tai hou

darmaharike nom aş-lıg t(ä)ñri-lär-niñ talay-nıñ ärklig-i ido[k] ha[g]an süü-[s]i-niñ tay-huñ t[ay hui hatunnuñ] tañlançig kut-[ları ] BT XXVI (s.114 40.30-33)

### **tay to**

bodistv tay to sam tso açariniñ tavyaç xan birlä kälüş bariş bitig idişmaqın uqıtmaq atlıy tsı in cuen tegmä kavy nom bitig toquzunç ülüş tükädi Hts. IX, X (s.158-159 7-13), (s.162 2-5), (s.197 12-13), (s.198 4-6), (s.214-215 3-14), (s.232 8-11)

### **tayak tämür**

adak-takı kulut m(ä)n buyan tümän bägi arçok äsirgäp[ ] apamu-lug üd-lär-kä t[äg]i [ ] akılturgu ulal[t]urg[u küs]üş-in ag[in]çsız bäk y(a)rp köñül-in alp kağıg muni tæg üd[tä] kolu-ta ağır ulug bo iş-ig arıtı tıdıg-sızın tavrak bütürgü üçün amrak inim tuglug tämür bulat tämür ar-a tämür töz tämür tümän tämür buyan kulı sayın tämür budadaş tayak tämür oron tegin kız tämür kıcı altun buyan kutlug şakar çanča körklüg ögrünç tegin başlap ak-a i[ni] kız kälın-lär birlä kəñäş-ip anandaşii atl(i)g toyın-ka amtı-kı nom-lar-nıñ tamgasın oyturgalı aña k(ä)rgäk-lig y(i)vik-in anı barça tükäl anutup anıñ tamg-a-sın o[y]turup anta basa ok yüz säkizär kün yakturup aryasañ bursañ kuvrag-ka ayançañ köñül-in üläyü tægindim BT XXVI (s.236 128.17-39) bk. tayaq tämür

**tayaq tāmür**

adaq-taqıqulut mn buyan tūmān bāgi arđuq āsirgāp [ ] abamu-luy öd-lār-kā tāgi aqilturu ulal[t]ury[u kūs]üş-in ay[in]čsüz bāk yrp köngül-in alp qađıy munī tāg öd[tā] qolu-ta ayır uluy bo iş-ig arīdi tidiy-sizīn tavraq bütürgü üçün amraq inim tuyluy tāmür bulat tāmür ar-a tāmür töz tāmür tūmān tāmür buyan qulī sayīn tāmür budataz tayaq tāmür orun tigin qız tāmür qiči altun buyan qutluy šakar čanča körklüg ögrünč tigin başlap ay-a in[i] qız kalin-lār birlā kängāšip añañdaširi atly toyīn-qa amtī-qī nom-lar-niņg tamya-sīn oytur-yalı anga krgāk-lig yvik-in anī barča tūkāl anuđup anīng tamy-a-sīn oyđurup anta basa oq yuz säkizār kūn yaqđurup aryasang bursang quvray-qa ayančang köngül-in üläyü tägindim BT XIII (s.174-175 49.17-39) bk. tayak tāmür

**tayl(...)**du

tnuq basa yalavač tnuq bg turmiš bu bitig-ni yaqšidu tung bay ynga šila tayl(...)du šila-lar-niņg üksintā qiltimiz SUK. II (s.118 Ad02.15-17)

**taypodu** ~ ? Çin. da bao nu

darmaširi taypodu iki qulut-lar ilā tägindimiz BT XIII (s.190 59.9-10)

**taypudu**

bu nišan män turmiš tigin-niņg 'ol bu nišan män sävinč toyri-l-niņg 'ol bu nišan män taypudu-niņg 'ol bu nišan män yipy-a(?)-niņg 'ol bu nišan män sinsiu-niņg 'ol bu nišan män töläk-niņg 'ol SUK. II (s.27 Sa12.16-21)

**taypü bāg** Cha-tcheou hükümdarının ünvanı. Cha-tcheou'nun büyük şefinin Çince ünvanına karşılık gelen şekil, Ya çıldırmissın <büyük usta>, ya da belki <harika koruyucusun>

tāñri taypü bāg yemā ayadı čiltti MO. (s.85 15.15-16)

**taysang**

bu nišan män tanuq tilik(?) qy-a-niņg 'ol bu nišan män tanuq tāmür buq-a-niņg 'ol bu nišan män tanuq taysang-niņg 'ol bu nišan män tanuq yolaš-niņg 'ol bu nišan män tanuq ögrünč buq-a-niņg 'ol män turbut turmiš tigin ākām-kā inčgā ayıđip bitidim SUK. II (s.27 Sa12.22-27)

**tayşeñdu** (e.)

[ ] togrıl [ -]Q' yāņg[ām] (P) bačag QWR[ ] t(ā)ñrim-kā yāņgām (P) tegin kuruk-[ka] ečim tolun togrıl inal-ka yāņgām kut[ ] t(ā)ñrim-kā siñilim tūkāl-ä-kā oglum-m tayşeñdu-ka yāņgām šumak-ka BL[ ] kız-ka ödüš t(ā)ñrim-kā atam bačag-ka anam küsāyüik t(ā)ñrim-kā unıtılmıš kalmıš ogul-ka kız-ka tapıg-čı-[ka] udug-čı-ka ärmāz yaramaz oron-lar-[ta tu]gmıš ärsār-lār bo ozup kutr[ulu]p [üs]tün tužit t(ā)ñri yerintā burh[an]-[lar] uluš-inta [t]ugmak-ları bolzun BT XXVI (s.255 137.17-29)

**taysimtu**

bo ı-dok košavarti-nı[n]g on säkiz küün-ni m(ä)n taysimtu bitidim BT XXVI (s.136 51b.1)

**taytarçin** (k.)

buyan-ıg nomlug dentarım(ı)z [ ]N-Q' suuza ädgü tutuñ-ka [ ] biigui tutuñ-ka inim buşı kuli-ka küdägüm karşa [ MY]Ş-Q' katdım kıtay [tä]ñri[m]-kä katdım üträtmiş kat-siñilim taytarçin-ka küdä[güm] [dım ] küsämiş-kä [kat]dım kakaç inal-ka yängg[äm] BT XXVI (s.258 139.13-16)

**tayto** 618-907 yılları arasında hüküm süren Çin hanedanı. Çin. tay-t'ang

bodis(a)t(a)v tayto samtso açarı-nıñ yorıy-ın aqıtmaq atl(i)ğ tsi in çün tegmä kavi nom bitig onunç tägzinç Hts.X (s.13 2-5), (s.30 474-475), (s.30-31 483-492), (s.31 493-495), (s.39 707-725), (s.45 982-985)

**taz küñ t(ä)ñri** (k.)

[ ärt]miş adın azun-ka sanlıg bolmış ulug aтам sıñkar totok bägkä ulug anam [ ]W totok bägkä eçim tudan açari-ka yängäm kutug t(ä)ñrim-kä tugmış aтам 'K/Z inal-k[a tug]miş anam ogul yetmiş t(ä)ñrim-kä eçim tagay inal-ka yängäm sävinç t(ä)ñrim-kä anam üstäk t(ä)ñrim-kä anam ana hatun t(ä)ñrim-kä bäkümiş totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ñrim-kä aтам ödüş inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kä anam buyançog t(ä)ñrim-kä äkäm tarım kunçuy t(ä)ñrim-kä yängäm tadarçin t(ä)ñrim-kä eçim aışız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[ş]ım kutlug-ka karna šäli-kä ana haтun t(ä)ñrim-kä adaşım elig-kä yıgmiş t(ä)ñrim-kä kä/ig t(ä)ñrimkä ölgäşük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmış ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluş-inta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

**taz**

bu oq yir-ning tipmsay (?) tay-pukü ögän qıñıy-ın-ta yazı kiçig-tä bir uluy atız bir qansan (?) birlä tanuq qulunçung tutung [=totoq (?)] tanuq taz tanuq qanturmiş tanuq abiçuq SUK. II (s.8 Sa03.19-22)

**taz**

yegän sıñqur-qa bir yürüñ torqu bir sarıy torqu sarıy torqu taz-qa berdi MO. (s.79 14.27-29), (s.126 23.12-14)

**täzäk** <Gübre> anlamı dahilinde kişi adı.

sayşı toyın-qa bir saßım täzäk bardı MO. (s.154 30.4), (s.154 30.4-6), (s.154 30.6-7)

**tazuk tegin t(ä)ñri**

upasanč yitürm[iş ] LYQ küsüş-läriñä m(ä)n umaz agduk bitgäçi t[ ] ky-a koço kısıl ar(a)yadan-ta tazuk tegin t(ä)ñrim kutı [ ] v(i)rhar-inta (P) olurup bitiyü tägindim BT XXVI (s.128 47b.1-4)

**tay|lar xanı b(ä)lgülüg**

tay|lar xanı b(ä)lgülüg-atl(i)ğ t(ä)ñri burxan-qut|ñga , , yükünürbiz BT (s.18 32-34)



**tegin buka saŋuŋ** (e.)

adin ažuŋ-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'aş-ä atam nomči bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši açari [ ]NKK' yıragu bäg ögrünč-ä ana tärim artadaz [kirä]šiz tarugači saŋuŋ taŋgusuk vušin ulug [ata]m suŋgır tarugači tiličä wušin lačın inal bay inal arıg kurtga tärim sulagı inal barak buka saŋuŋ [ ]L'N [wu]šin asan kutlug wuši[n] s[ ] sävinč vušin kıpčak suin ši T[ ] vušin tugmış atam tegin buka saŋuŋ külüg tegin vušin kađın-larım sä[vin]č yaŋa wuši ögü vušin tilik togrıl çuŋçiŋ apag-a-larım enč buk-a tarugači ordo buk-a tarugači buzagu inal '[ ] vu]šin tärim sävinč kutlug tarugači çäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a čın vuu-š-[in ]P sičing [ ] abdala tayking s[an]gguŋ açi-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]gmiş-larım kađaš-larım tagay-larım yegän-lärım šabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beš ažuŋ-takı ög kaŋ bolmış tnl(ı)g-lar ärmöz yaramaz oron-lar-ta tugmış äsär-lär t(ä)rk tavrak ozip kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niŋ adištıt-ınta ögüm kaŋım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom bošgurmış bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-inča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41) bk. tigin buq-a sanggung

**tegin kuruk** (k.)

[ ] togrıl [ ]-Q' yäng[äm] (P) bačag QWR[ ] t(ä)ŋrim-kä yängäm (P) tegin kuruk-[ka] ečim tolun togrıl inal-ka yängäm kut[ ] t(ä)ŋrim-kä siŋilim tükäl-ä-kä oglum-m tayşeŋdu-ka yängäm šumak-ka BL[ ] kız-ka ödüš t(ä)ŋrim-kä atam bačag-ka anam küsâyük t(ä)ŋrim-kä unitılmış kalmış ogul-ka kız-ka tapıg-çı-[ka] udug-çı-ka ärmöz yaramaz oron-lar-[ta tu]gmiş ärsär-lär bo ozip kutr[ulu]p [üs]tün tužit t(ä)ŋri yerintä burh[an]-[lar] uluš-ınta [t]ugmak-ları bolzun BT XXVI (s.255 137.17-29)

**ten fung**

taqi yämä ten fung atlıy bäg užik tartıyı üzä säčilti ün ür atlıy bilgä tiyraq bitimäk üzä atandı Hts. IX, X (s.63 16-20)

**tengribirmiş oğul maç**

tağı yime b(u) buyan edgü kılınç közünür öd(te) amrak içimiz kutbulmış oğul inanç (silik) tengribirmiş oğul maç (silik) ekemiz yıpar kamağuka öng ülüg bolmağı bolzun Maitr. (s.41 1.61-66)

**teu baylıy ši lün**

ol ödün vo ciu baliqdaqi baliq bäge teu baylıy ši lün atlıy bäg barip xavqa eşdürdi Hts. IX, X (s.233 18-21)

**tıntura täŋri**

ün ašnuqı ög täŋri saß ašnuqı-ı xormuzta täŋri ögrünčü eştürügli-i ašnuqı wišparkar täŋri yörüg ašnuqı-ı kün täŋri bilgä bilig ašnuqı ay täŋri kertü ašnuqı kani rošan täŋri amranmaq ašnuqı tın tura täŋri kertgünmäk ašnuqı yel täŋri tükällig ašnuqı yaruq täŋri tataylıy ašnuqı suß täŋri särinmäk ašnuqı ot täŋri amıl yaßaş ašnuqı fri-rošan täŋri tüz köñüllüg ašnuqı βam täŋri suysuz yazuqsuzda ašnuqı-ı 'xšyšpt täŋri tükäl urunçaqlıy-ašnuqı kök täŋri xanı ögdir ašnuqı wšyŋy täŋri bulunč ašnuqı täglätgüci täŋri alqış ašnuqı

yer tǎñri xanı ögmäk ašnuı xrwštǵ tǎñri üdrülmiš bulunč ašnuqı pdw'xtǵ tǎñri yaruqtan ašnuqı küčlüǵ tǎñri yaruq ašnuqı uluǵ nomqutı qamayǵan tükälliglar ol MO. (s.39-40 5.27-46), (s.55-56 6.1-15) H (s.81 70-80) TKMÖ (s.71 118-123) bk. tintura t(ä)ngri

### **tibaxši qotič**

////////(.) buqači sa(.)/(.) tanuq tibaxši qotič //////////(.) arslan SUK. II (s.86 Lo2.6-7)

### **tibiş tengri**

taqı yine ... ajun ..... kañın atam çalır tutuq beg-ke kañ[in anam] tibiş tengrim-ke içim itte mal-qa inim t ... mal-qa bu bu iduk-lar ermez ETŞ (s.218 10-13)

### **tigin buq-a sanggung**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın azun-qa sañli[γ] [ulu]γ 'äš-ä atam nomči bilgä küntük tay-ši açarı ñgkä yırayu bǵ ögrünč-ä aña tärım artadaz [kirä]şiz taruyači sanggung tangyusuq vuşın uluǵ [ata]m sungyır taruyači tiličä wuşın laçın ñnal bay ñnal arıy qurıya tärım sulayı ñnal baraq buqa sanggung [ ]lan wuşın asan qutluǵ wuş[in] s[ ] sävinč wuşın qıpçaq suın ši t[ ] wuşın tuymış atam tigin buq-a sanggung külüǵ tigin wuşın qañın-larım sävinč yanga wuşı öǵü wuşın tilik toyrıl čuñǵıng apay-a-larım inč buq-a taruyači ordu buq-a taruyači buşayu ñnal a[ ] wuşın tärım sävinč qutluǵ taruyači čäpäk tig[in ] tigin yişñäm küräk qay-a čin vuu-ş-[in ] p siçinǵ [ ] abdala tayking sanggung açi-larım utpalaşiri ratñaşiri başlap t[u]miş-larım qataş-larım tayay-larım yigǵañ-larım şabi-larım tirin-larım quvray-larım birlä ulatı tört tuyum biş azuntaqı öǵ qang bolmiş tınly-lar ärmaz yaramaz orun-larta tuymış ärsär-lär trk tavray aşup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-şti-inta öǵüm qañgım örü uluǵ-larım [üz]äliksiz nom boşyurmiş baxşi-larım ülgülänčsiz özlüǵ yaş-[liş yirtinčü-]tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inča tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41) bk. tegin buka sanǵun

### **tihçi** Bir saray doktoru Çin.Teh-chih

yeti yangı-qa iduq y(a)rl(i)γ üzä içkärü tapıyçı otaçı çu baylıǵ tihçi çu baylıǵ tio yung “ tärkin äm-lär ulatı yiväk-lär eltü kälti-lär Hts.X (s.45 985-989)

### **tikuy tayşi**

luu yıl toquzunč ay tört yangıqa män tikuy tayşi atay-ning ş'iusay-qa satmış qul-ning yol-inta ş'iusay bilä yaraşıp ş'iusay-qa oq birip kitdim SUK. II (s.173 Mi27.1-6), (s.173 Mi27.6-9), (s.173 Mi7.9-10v)

### **tılangur maqlıy kün t(ä)ngri**

tılangur maqlıy kün t(ä)ngri atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga yuñünürbiz BT II (s.33-34 569-571)

### **tılangurmaq ädräm tilǵänlig**

tılangurmaq ädräm tilǵänlig atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga yuñünürbiz BT II (s.35 650-651)

**tulangurmaq ädrämliġ-lär|ning - ärgülüg - baliqlı**

tulangurmaq ädrämliġ-lär|ning - ärgülüg - baliqlı atl(ı)γ t(ä)ngri burxan-qutınga yūkünürbiz BT II (s.36 654-657)

**tılıčä wušin**

adın ażun-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'äš-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši açarı [ ]NKK' yıragu bæg ögrünč-ä ana tärım artadaz [kirä]şiz tarugaçı saııuıı taııgusuk wušin ulug [ata]m saııgır tarugaçı tılıčä wušin laçın inal bay inal arıg kurtga tärım sulagı inal barak buka saııuıı [ ]L'N [wu]şin asan kutlug wuşı[n] s[ ] sävinč wušin kıpçak suin ši T[ ] wušin tugmıš atam tegin buka saııuıı külüg tegin wušin kađın-larım sä[vin]ç yaııa wuşı öġü wušin tilik togrıl çuııçıı apag-a-larım enč buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buzagu inal '[ ] wu]şin tärım sävinč kutlug tarugaçı çäpäk teg[in ]tegin yıznam küräk kay-a çın vuu-š-[in ]P siçing [ ] abdala tayking s[an]ggııı açı-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[ug]mıš-larım kađaš-larım tagay-larım yegän-lärım şabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beš ażun-takı öġ kaıı bolmıš tınl(ı)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmıš äsar-lär t(ä)rk tavrak ożup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niıı adiştıt-ınta öġüm kaıııı örü ulug-larım [üz]älıksız nom bošgurmıš bahşı-larım ülgölänčsiz özlüg yaş-[lıg yertinçü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilä]mıš tap]-lar-ıncä tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41) BT XIII (s.167-169 46.35-41)

**tilik qya**

bu nišan män tanuq tilik(?) qy-a-nııııı 'ol bu nišan män tanuq tämir buq-a-nııııı 'ol bu nišan män tanuq taysang-nııııı 'ol bu nišan män tanuq yolaş-nııııı 'ol bu nišan män tanuq ögrünč buq-a-nııııı 'ol män turbut turmıš tigin äkam-kä inčgä ayıdııı bitidim SUK. II (s.27 Sa12.22-27)

**tilik sarıg [ ] (k.)**

eçim aşız-ka eçim yam inal-ka yäıı(g)äm sumak t(ä)ıırim-kä [ ] tur]mıš buyanıı nomlug dentarım(ı)z äsän açarı bæg-kä eçim ädġü togrıl [ ] yäııgäm içkälmıš t(ä)ıırim-kä eçim äsän inal-ka yäııgäm el [ eçim ]/ inal-ka yäııgäm basana t(ä)ıırim-kä eçim bägeçük inal-ka [yäııgäm -Q'] eçim han kulı-ka yäııgäm aııay kunçuy-ka iç kädiçük-kä [ ] kay-a şäli-kä sumak t(ä)ıırim-kä kağın atam kädik totok bæg-kä [kağın anam ]-Q' eçim basana inal-ka inim käräksız-kä kälınım tilik sarıg [\_\_\_\_\_] el almıš t(ä)ıırim-kä adaş-ım bolmıš-ka eçim sarıg toyin inal-ka [ ]-K' kızım aııay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädġülüġ küsüş-läri kanıp 'äıı kenintä burhan kutın bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

**tilik tegin kız t(ä)ııri (k.)**

yänä y(e)mä bo buyan küçintä [ ]JP oron lam-a bahşı yäııgäm kutlug tegin K[ ] [ ] kız t(ä)ıırim oron tegin t(ä)ıırim siııl-lär-[ım ]L']R-YM sarıg açarı çın tegin kälın t(ä)ıırim [ ] kızlar-ım tanyaşiri bæg erinçin bæg [ ]bäg kälınım turmıš tegin başlap yänä y(e)mä [ ]WČY bæg äkam tilik tegin kız t(ä)ıırim yegän [ ] nirmala-şiri bæg nim-a-şiri bæg yegän BT XXVI (s.119-120 42.45-58) bk. tilik tegin kıız tengri, tilik

tigin qız tngri

### **tilik tigin kız tengri**

yana yime buyan küçinte ....p orun lam-a baqşı yenggem qutluğ tigin kı[z tengrim] .... [k1]z tengrim orun tigin tengrim singil-ler-i[m] .....-ım sarıg açarı çın tigin kelin tengrim ..... kız-lar-ım tanyaşiri beg irinçin beg ..... kilinim turmuş tigin başlap yana yime ..... uçı beg ekem tilik tigin kız tengrim yigen ..... nırmala şiri beg im-a şiri beg yigen ..... ETŞ (s.222 22.45-59) bk. tilik tegin kız t(ä)ngri, tilik tigin qız tngri

**tilik tigin qız tngri** Ablanın adı.

yänä ymä buyan küçintä [ ]p orun lam-a baxşı yänggäm qutluğ tigin qı[ ] [ ] qız tngrim orun tigin tngrim singil-lär-[im] [ ]lar-ım sarıy açarı çın tigin kälın tngrim [ ] qızlar-ım tanyaşiri bağ irinçin bağ [ ] bā]g kälınım turmuş tigin başlap yänä ymä [ ]juçi bağ 'äkäm tilik tigin qız tngrim yigän [ ] nırmala şiri bağ nim-a şiri bağ yigän BT XIII (s. 157-158 40.45-58) bk. tilik tegin kız t(ä)ngri, tilik tigin kız tengri

### **tilik toyrul**

örđgün-tä anuq bolmiş-ta iki şiy arpa-ning tüşin tilik toyrul alir tört küri arpa män tilik toy<r>ul bulda açarı<-qa> birip aldı SUK. II (s.77 RH09.5-9), (s.77 RH09.13-15)

**tilopa** 24 Gurudan 14.sü. Skr. Tilopa, Tailokapāda Moğ. Dilopa Tib. Tai-lo-pa, Te-lo-pa, Tillo, Tillipa

munung ulalu kälmiş baxşı-larī ärsär vçir-a dari vçirapani sarxapa nagarçuni şavaripa luyupa darikapa vçir-a-ganti-pa kurmapada çalandar-a-pa kiraşna-çary-a-pa guxapa viçay-a-pada tilopa naropa abakirti vagişvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxşı uluy saskau-a baxşı irçibsun baxşı saskau-a pantit baxşı payışpa baxşı bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765) EUT (s.76 230-232)

**tilotame** Batı pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Tilottamā (?)

animişa muktakeşi pundarika tilotame ekarakşa nantika sita karşna y(ä)mä säkizinç bo säkiz t(ä)ngri kızları [sä]kiz törlüg asıglarıg berzün Diş. (s.65 300-304) bk. tilotami **tilotami** Skr. Tilottamā

y(ä)mä üç änim sansar-nıñ umug-ı mag-ı ulug y(a)rıkançuçi köñül-lüg vainiki-lig oylan-ları üçün nomlug indravaş yagmur yagıtıp ämgäklig oot-ın öçürdäçi yertinçü yer suv-nuñ atı mañgal-ı imärigmä kamag iki but-lug yalañuk-lar-nıñ kutı kıvı ädgülüg sumer tag bilgä biliglig taloy ögüz şaki-lig-lar-nıñ kesari arslan-ı ikşvaku uguş-lug-lar-nıñ irži-sı tükäl bilgä biliglig t(ä)ngri t(ä)ngrişi burhan-nıñ kögüzlüggöl-intin şışmiş agızlıg yuul-ıntın akmiş içlig uzun-tonlug-lar-nıñ közlärin açdaçi kögüzlärin sogıtdaçi ämgäklig karañgug tarkardaçi ençgülüg y(a)ruk yula tamturdaçi çintamani ärdini tæg kop küsüş-üg kanturdaçi suvastik agat ot tæg alku adag tudag amırtgurdaçi ap y(ä)mä bo aźunta ap y(ä)mä ol aźunta ulug asıg tusu kıltaçi şaşı uru-vaşı tilotami-ta ulatı t(ä)ngri hatun-ları ürüg uzatı agızlar-ınta sözlädäçi ilki ärtmiş kum sanınça burhan-lar ögmiş alkamış üç änim sansar-ta akaş mañgal bolmiş [k]utlug-ta kutlug bo garbaparımançani atl(ı)g sudur ärdini-nıñ d(a)rni-sı ärür BT XXIII

(s.164 H005-027) bk. tilotame

### **timing**

tağı yime bu buyan küçinte anam seviçük tengrim-ning atam kedin mal-ning tatar tengrim-ning küdegüm altmış tutung-nung inim elig-ning kelinim timing-ning oğum küz-ününg kız-ım kütbeçük-nüng bular yime küsüş-leri qanıp bütüp burқан bolz-un-lar ETŞ (s.218 4-9)

### **tıng turyan**

tanuq alp q//// tıng turyan qutluy //(...) K`C qutluy (...) SUK. II (s.88 Lo04.6-7)

### **tıngaqa**

apam-ning ögürtičä tāmür-kä ıluş qılp qodmiş çuy adirip tıngaqa-a borluq-in-qa apam-ning bıdig-i (...) çin täp çin üçün tıngaqa-a-tın sağyin almış baş bıdigin birip bu borluq-ta çamım qaryaş-a yoq täp bıdig birdim SUK. II (s.169-170 Mi24.3-7)

### **tınmaqsız sönmäksiz**

tınmaqsız sönmäksiz atl(i)ğ bodis(a)t(a)v-qufınga ,, yuğunürbiz BT II (s.40 814-816)

### **tınmiş**

tavişyan yil ikinti ay iki oduz-qa biz bāğ buq-a bay buq-a yurüng qıpçaq il buq-a malda qıdan yn-ä yurüng tümän kök tmür ’äsän tmür mänggü tmür turmiş uğmiş tınmiş qul qy-a umınçı isigi töläk abiş başlap il bodun-qa ol öngdünin-tä yunglaq-liq böz kargäk bolup inäl qoç-tün yuz iki yrım bay-liq böz alıp biz-ni bilä qalan-çi turı-nı borluq-çi birip biz-ning burun birgüçi qr-a toyın atly qalan-çimız-nı yandırurp altimiz SUK. II (s.165 Mi20.1-10)

### **tınsıdu**

biçin yil ram ay iki //////// manga tınsıdu-qa yir kargäk ////// çikaz-täki tariy nädäg //////// SUK. II (s.74 RH06.1-3), (s.74 RH06.8)

**tıntura t(ä)ngri** Terim, hava elementini ifade eder. ETü. tıntura teñri “hava tanrısı” (EUTBMT).

ol tıntura t(ä)ngri yil t(ä)ngri y(a)ruq t(ä)ngri suv t(ä)ngri ot t(ä)ngri bular barça äzrua t(ä)ngri üzä kädilip birlä qatılıp ärür-lär M I (s.21 T.II K.2a 1-5) M III (s.16 Nr.8 T.II D.119 11-15), (s.16 Nr.8 T.II D.119 1-3) bk. tıntura täñri

**tio yung** Bir saray doktoru Çin. Tao-yung

yeti yangı-qa iduq y(a)rl(i)ğ üzä içkärü tapıyçı otaçı çu baylıy tihçi çu baylıy tio yung “ tärkin äm-lär ulatı yiväk-lär eltü kälti-lär Hts.X (s.45 985-989)

**tıpam vçirini** 16 tanrı kızının on birincisi. Skr. Dıpā Moğ. Julaçi Tib. Mar-me-ma Uyg. Yula

tıpam vçirini vçir-a puçiti a xung vsir-liy tngri qızı ärür BT VII (s.39 A.185-187), (s.57 A.641-644) bk. yula

### **tipiş t(ä)ngri (k.)**

tağı y(e)mä adın azun-ka s[an]-lıg bo[lmı]ş kağın atam çalış totok bāğ-kä kağı[n

an]am tipiš t(ä)ñrim-kä eçim ityan inal-ka eçim t[ark]an inal-ka bo bo ıdok-lar rmüz y[ara]m[a]z BT XXVI (s.219-220 119.10-14) BT XXIII (s.174 H234-237)

### **tıQılıy|y körklä-ät'özlüg**

tıQılıy|y körklä-ät'özlüg- atl(i)ğ t(ä)ngri burxan-qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.28 342-344)

**tıraventi** Yakşa'nın adı.

ara ara tıraventi man(i)badre purnabadre avati vađi susara y(ä)mä supr(a)çari d(a)rmaniçe sunetre bo ulug yäklärning ärtıngü küçlüg küsünlüglärning bolarning aqların tutmış k(ä)rgäk Diş. (s.91 668-673)

**tiri loky-a viçay-a vçirapan** Vajrapāñi'nin bir şekli. Skr. Trailokyavijaya

öngi öngi ärdini-lär (üzä) idig-lig tümäg-lig anıng yuräkindä (kün tilgän-i üzä) xung usik andirtın yaruq ünüp yañip sigmäk-tin kántü öz tiri loky-a viçay-a vçirapan [boldum] BT VII (s.69 D.9-12)

### **tirigältmišä**

mning qañin-larım tirigä-ltmiš-ä başlap äv-täki qañin-larım mning tuymış-larım kim ymä çmlamazın-lar SUK. II (s.136 WP02.11-13)

### **tirmiš (k.)**

kutlug tegin-kä eçim kara inal-ka yänä[m ] töläk t(ä)ñrim-kä baltızım särmış t(ä)ñrim-[kä ] baltızım tirmiš-kä inim T[ ] [ ]D[ ]/// [ ] [ ] inim] it kay-a inal-ka inim anuy kay-a-ka [ ] inim] enç kay-a-ka yiznäm ara kay-a inal [ ] ç t(ä)ñrim-kä tušmiş kälınim [ ] P äyiš (?) [ ] BT XXVI (s.254 136.1-8)

**tıši** Bir Buda. ~Skr. Tişya

[s]ab yirtinçü-nüing manggali sarvadyni iduq umuy-um [ ] sansız üküš öd klp-ta [ ] sañyiti atly urı ärkän kimavant tay-nıing üngür-intä kirip dyan-qa olurmiş kirtü-tin kälmiş tıši burxan-ta kirtgünç [kön]gül öritzün BT XIII (s.34 1.21-28) BT II (s.30 415-417)

### **tıtso šila**

taqıyü yıl törtünç ay säkiz ygrmikä kingdsuin šila-taqı yitmiş iki kiçig-ni män tıtso šila {...} altım SUK. II (s.156 Mi11.1-7), (s.156 Mi11.7-10)

### **tıtso**

it yıl birygrminç ay altı otuz-qa manga qyytso tutung-qa yunglaq-liq tvar krgäk bolup tıtso 'atly oylum-ni çintso ayay-qa tägimlig-kä süt sävinçi yarım yasduq alıp oyl-luq birtim SUK. II (s.116 Ad01.1-4), (s.116 Ad01.4-6), (s.116 Ad01.10-12v), (s.116 Ad01.18v-20v), (s.118 Ad02.1-5), (s.118 Ad02.7-8), (s.124 P101.1-4), (s.124 P101.27v-30v)

### **tmiçi**

taqıyü yıl ikindi <ay> on yangıq-a manga bay tmür-kä kápaz tariyu yir kargäk bolup tmiçi-ning bu suv-taqı uğuru borluğın on tng kápaz yaq-a-qa tuğtum SUK. II (s.72 RH04.1-5), (s.72 RH04.7-9), (s.72 RH04.10-13), (s.80-81 RH12.1-5), (s.81 RH12.5-9)

**tmir**

biçin yıl tördünč ay sākiz ygrmi-kä biz üdkä arslan buq-a ada(?) qulun alp ming buq-a aryaširi(?) tmir yn-ä t(.)m(..) misir(?) başlap on-luq-lar-qa triy kargäk bolup qayimdu baxši-tün bir {.....}{.....} (.....)LYK aldimiz SUK. II (s.104 Lo22.1-8), (s.146 Mi01.21-23) bk. tmür

**tmür**

tanuq ašgäkči tanuq sngä bu nišan män tmür-nüng // män qayimtu tämür-kä ayidip özüm bitidim SUK. II (s.80 RH11.11-14) bk. tmir

**tngrim qutı sävinč**

män tngrim qutı sävinč bütün ayitip bitidim SUK. II (s.51 Sa24.13)

**tngut buqa**

tnuq tngut buqa män tikuy tayši bitidim SUK. II (s.173 Mi27.9-10v)

**togana (k.)**

[ ] inim (P) [ ] [ ] šänggä (P)-kä inim kutlug [ ] ]Q-Q' kalinim togana-ka inim mižır-ka [ini]m ılaçuk-ka inim 'äsän-ä-kä k[ä]lini]m küsüş-kä siñilim buyana(?)-k[a] küdagüm bulat-ka tünjürüm tasyan inal-ka balak t(ä)ñrim-kä kuanši-im toyın kulı inal-ka ogul kunçuy t(ä)ñrim-kä aš-a-ka arıg tini-kä sävinäk-kä kimzin-kä ay bäg-kä laçın-ka sävi[n]di-kä kiçigä-k[ä] b[u] buyan küçintä köziünür azun-dakı k[op] [tör]l[ü]g ädgü-l[üg] küs[üş]-läri bütüp kanıp [an]ta sansar ämgäk-intin oz[up] [burhan-lar] u[luš-ınt]a t[ug]mak-ları [bolzun] BT XXVI (s.255 137.2-16)

**togrıl t[u]tuñ**

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bäg-kä el yıgımış [ ] ]M-K' bögi šilavanti t(ä)ñrim-kä [ ] tutuñ-ka vapšintu tutuñ-ka [ ] tñ]rim-kä yarıçuk t(ä)ñrim-kä [ ] ]M-K' buyan-lıg inal-ka el ornatmış [ ] turmış inal-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kä [ ] ]Y turmış inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kä [ ] ]WRMTŠ inal-ka el ornatmış t(ä)ñrim-kä [ ] ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä yarp [ ] iklätmiş tutuñ-ka elig t(ä)ñrim[ ] ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ] ]L-Q' kız turmış t(ä)ñrim-kä [ ] ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)žir kız [ ] ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kä basana [ ] ]s ı[na]l-ka altmış šäli-kä [ ] ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

**toqluğ kutluğ ağa**

arslan bilge tengri ilig atam kireşiz ıduğ kut anam toqluğ kutluğ ağa birle ançulayu kırçığan ağa yime abita burқан uluş-ınta antırını-sız toğup belgürüp artuğraq terk ödün adırtlıg burқан qutın bulz-un-lar ETŞ (s.226 23.7-14)

**tolı tükäl yegän**

tolı tükäl yegän birlä beläk bitig bar tedim MO. (s.137 26.3-4)

**tolmıš**

bars yıl törtünč ay ygrmi-kä manga töläk tämür-kä sañ-liy tiyuq-taqı taš köprüg-nüng öngdün siñar-qı täğšintürü tam-liy qavlalıqım-ni yänä çanğgur ayız<-taqi> yiti küri-lig yir-im-ni yänä törtkil çuy-daqi tört šiş yir-im-ni yänä povu(?) qıra-daqi üstün çäçäk-lik-

däki altı şey yir-im-ni yänä altın çäçäk-lik-däki tört şey yir-im-ni maŋga sañlıy bu muñça yir-lär-im-ni manga töläk tämür-kä yuñglaq-lıq çao yatuq kargäk bolup tolmiş ayay-a tägimlig-tin ygrmi yastuq çungdung bao-çao alıp taşıq-qa utmiş-qa bu yir-lär-im-ni tarip yizün tip TWX(...) qılıp birtim SUK. II (s.174 Mi28.1-10)

### **tolu bg totoq**

tanuq yapıy totoq tanuq tolu bg totoq tanuq satyr yimäk tanuq songsuz toyın män bg toy<r>ıl bitidim SUK. II (s.10 Sa04.22-24)

### **tolu qya**

biz tolu qy-a misir uluy inç qy-a misir başlap on-luq-lar ymä bir qodmatın tükäl sanap altimiz SUK. II (s.20 Sa09.11-12), (s.20 Sa09.1-4), (s.20 Sa09.25-27), (s.20 Sa09.21-24)

### **tolu tutung arası**

///// totoq tnuq çodaqı ////////// tolu tutung arası (?) SUK. II (s.30 Sa13.25-26)

### **tolu tutuñ k(i)y-a**

yeg üstünki lisuin bahşım-nıñ kuñın-ta buyanın-ta bo siñ ir hamnı m(ä)n tolu tutuñ k(i)y-a okıyu tägindim BT XXVI (s.53 4a.1-3)

### **tolun togrıl inal (e.)**

[ ] togrıl [ ]-Q' yäng[äm] (P) baçag QWR[ ] t(ä)ñrim-kä yängäm (P) tegin kuruk-[ka] eçim tolun togrıl inal-ka yängäm kut[ ] t(ä)ñrim-kä siñilim tükäl-ä-kä oglum-m tayşeñdu-ka yängäm şumak-ka BL[ ] kız-ka ödüş t(ä)ñrim-kä atam baçag-ka anam küsâyük t(ä)ñrim-kä unitılmış kalmış ogul-ka kız-ka tapıg-çı-[ka] udug-çı-ka ärmöz yaramaz oron-lar-[ta tu]gmış ärsär-lär bo ozup kutr[ulu]p [üs]tün tužit t(ä)ñri yerintä burh[an]-[lar] uluş-ınta [t]jugmak-ları bolzun BT XXVI (s.255 137.17-29)

### **ton kiñim**

ton kiñim atly markat önglög ärip ton kiñim tuñar ton kiñim-kä böriğig-kä quçmaq-qa tükäl-ligig munı üzä kök qalıy-ıy toşyurup tapınurbiz BT VII (s.40 A.202-205) bk. sipiraş-a vçirini

### **tonga sangun**

yana bu buyan ädgü qılın-çiy avırar-mn çitung sali-kä ayıtmışqa tayai tonga sangun-qa UII (s.80-81 7.67-68)

### **tongama**

qoyn yil ikinđi<a>y biş yngiq-a-qa manga tongam-a-qa tüş-kä yur kargäk bolup qyımtu-tın bir şey yur aldım SUK. II (s.103 Lo21.1-4), (s.103 Lo21.10-14)

### **tongma baxşı**

tanuq törädü tanuq tonur mungsuz tanuq torçı tanuq toyın bu nişan biz tädmilig qar-a buq-a ikägü-ning ol män tongm-a baxşı tädmilig qar-a buq-a ikägü-kä inç-kä ayığıp biğidim SUK. II (s.59 Sa28.24-28)



**tongqara sngun**

bu savda tanuq qu/////n tnuq tongqaa sngun körüp oluruçı inim bütür bu tamya män adiy tarxan-ning oylum qaramuq-nung ol alyuçi-qa birgüçi-kä inçgä ayitip män pusartu sinqay qy-a bitidim SUK. II (s.4 Sa01.15-19)

**tonur mungsuz**

tanuq törädü tanuq tonur mungsuz tanuq torçi tanuq toyin bu nišan biz tädmilig qar-a buq-a ikägü-ning ol män tongm-a baxši tädmilig qar-a buq-a ikägü-kä inç-kä ayidip biqidim SUK. II (s.59 Sa28.24-28)

**toņa [ ]**

[ ] yıl ///// ay beş yaņıka m(ä)n toņa [ ] ///P okıyu täginip bitiyü tägintim BT XXVI (s.200 102e. 1-2)

**toņa buk-a šabi**

çin män toņa buk-a šabi okıyu tägindim BT XXVI (s.218 118b.1-2)

**toņa çanşı (e.)**

eçim toņa çanşı-ka äkäm "S'[ ]-Q'[ ] kanka inim alp taş-ka buyan tüşintä kayu törlüg sakınç-larım barça bütmäki bo[lzun] BT XXVI (s.227 123.6-7)

**toņuz**

ödig bitig . bir yıpçaq atlıy oğul beş tonluy qars-qa yürün üç tonluy qars-qa .. yaruq-qa beş tonluy qars-qa .. eşi tört tonluy qars-qa .. köl qunçuy altı tonluy qars-qa yutay altı tonluy qars-qa .. yegän apa üç tonluy qars-qa köl apa tört tonluy qars-qa xwaçan tört tonluy qars-qa toņuz bir tonluy qars-qa quba bir tonluy qars-qa bir täbä toquz tonluy ..... käräkü-kä bir tonluy ..... MO. (s.167 34.19-28)

**topık çanşı (e.)**

ındın ažunka b[ar]miş atam topık çanşı anam Q[ ]MYŞ[ ] äkä[m ] [ ] äkäm askar ogulum kumar arslan äkäm v(a)çirsaru-ka bo buyan ädgü kılınç tüşintä kayu kayu täginçs(i)z oron-larda tug[miş]ları bar ärsär ol oron-larda oz[up] kutlurup üst[ün] tužit yerintä tugmak-ları bolz[un] BT XXVI (s.227-228 123.7-9)

**topula**

tanuq älik tanuq taqıçuq tanuq tarım/// tanuq topula bu tmya mäning'ol män ädgü toyrıl aytıp bitidim SUK. II (s.47 Sa22.13-14)

**topulyaq**

yemä el ötükan ....l..... entiri biz ekkün törümiştä qara bulit örlän-tük-tä qaralay toyan tüpin-tä boz bulit örläntük-tä bozluy toyan tüpin(tä) ilki ögümüz etmiş yayru qamayun yaratmış täñri taşyaç xan täñri uyyur xan yarlıyıña men yaramış inanç totoq başın ulatı m'wk' tiräk uluy sañun manyaq çor yoxnan tegin toydı qapaq apa yegän pwnyxny qapaq ädgü yegän uqmaz çor topulyaq š'k/sng škry borluq it+yegän yoxnan māxu+çor bu qamay yalaşaçlar bu qutluy şaçu qa kirdimiz MO. (s.84-85 15.1-15)

**toqdamış**

//////// yıl üçünç ay tört yangi-qa //// qutluy tämür är tuymış toqdamış olar-qa

yunqlaq-liq yarmaq kümüş kargäk bolup sängäkdäz aq-a-tin altmış altun alip mübäräk qoç adliq oylum-ni män aşası qutluy tämür aq-a-si är tuymış aq-a-si toqdamış üçägu birlä bolup toyuru tomlıdu sağtim SUK. II (s.55 Sa26.1-8)

### **torči tarugaçı**

bo p[aryo]ki su[d]ur nom ärdini-ni [ ] ulug tuyunmak buhan kutı küsüş-lüg ı[ ] torči tarugaçı upasanč tegin YWR[ ] birlä bir ärsär burhan-lıg ıdok [igä]m(i)z [üç] asanke-takı ämgänm[iş] ämgäk-iñä [ ]" NKYNČ' utl[ı] sävinč ötünmiş [ ] talay-nıñ ärkliğı BT XXVI(s.155 68.6-12)

### **torči tanpa**

ayay-qa tägimlig ... ulalu kälmiş baxşı-lar ... torči tanpa-qa ... baxşı-qa antin ... irgal-san baxşı-qa šonubum-qa artuqraq satu at manggal bolzun BT VII (s.79 N.2-8)

### **torči**

tanuq törädü tanuq tonur mungsuz tanuq torči tanuq toyın bu nišan biz tädmilig qar-a buq-a ikägü-ning ol män tongm-a baxşı tädmilig qar-a buq-a ikägü-kä inč-kä ayıdıp biđidim SUK. II (s.59 Sa28.24-28), (s.59 S28.29-33v), (s.66 Ex02.9-12), (s.66 Ex02.12-15), (s.97 Lo14.1-4), (s.97 Lo14.11-14), (s.120 Ad03.30-34), (s.161 Mi17.17-25), (s.162 Mi18.5-7)

### **torku kunču (k.)**

kazganmış kañım(ı)z zägäk totok igidmiş ögüm(ü)z torku kunču eçim(i)z bägän totok ulatı kamagka k[a]d[aş]-ka [ön]ülüg bolzun BT XXVI (s.196 100.40-43)

### **totok basmıl**

totok basmıl k(ä)ntü ö[zümüz ] BT XXV (s.66 228)

### **totoq**

///// totoq tnuq čodaqı ////////// tolu tutung arası (?) SUK. II (s.30 Sa13.25-26)

### **toyınçog tu[t]uñ bäg (e.)**

bo buyan küçintä atam nomçı bilgä toyınçog tu[t]uñ bäg anam ogul yitmiş birlä ädgü ädgü oron-larta tugup [tölä]č burhan kutın bulzun-lar BT XXVI (s.245 130.11-13)

### **toyıçaq**

öng-tün yingaq toyıçaq(?) yiri adırar SUK. II (s.6 Sa02.9-10)

### **toyın qulı šila**

taqıyu yıl törtünč ay säkiz ygrmikä-kä murut vrxar-qa qoşmış ayay-qa tägimlig qodmiş töşäk-tä orun-ta kingdsuin šila bir äsiki töşäk bir äski taman čimdan-ni biz toyın qulı šila kamtsuin šila-lar aldımz SUK. II (s.157 Mi12.1-6)

### **toyın qulı tutung**

tnuq inal-çuq tnuq oyul tonga tnuq küdän tnuq taş qan bu tmya män älik qy-a açi-ning ol män toyın qulı tutung bular ikägü-kä ayıtıp biğitim SUK. II (s.49 Sa23.17-19)

### **toyın**

tanuq törädü tanuq tonur mungsuz tanuq torči tanuq toyın bu nišan biz tädmilig qar-a buq-a ikägü-ning ol män tongm-a baxşı tädmilig qar-a buq-a ikägü-kä inč-kä ayıdıp

biqidim SUK. II (s.59 Sa28.24-28), (s.59 Sa28.29-33v), (s.71 RH03.5-6), (s.101 Lo18.13-17)

### **toyinçoy**

küntün yingaq siçisi toyinçoy-ning açmış yir adırar SUK. II (s.18 Sa08.8-9), (s.18 Sa08.1-6), (s.18 Sa08.11-13), (s.18 Sa08.21), (s.147 Mi02.1-6), (s.147 Mi02.6-9), (s.148 Mi02.11-14), (s.148 Mi02.14-16v), (s.151 Mi05.1-7)

### **toynaq šila**

män toynaq šila ymä tükäl birtim SUK. II (s.118 Ad02.8-9), (s.118 Ad02.10-13)

### **toynaq šilavanti** Kişi adı.

ud yil säkizinç ay biş ygrmikä män titso aqam ançuq bilä aytišip aqam-ning boyuzin yigädgli alp bolmiş-qa inim antso-ni tuymış-ümz toynaq šilavanti-qa süt sävinç-i ygrmi stır kümüş alip oçul-luq birtimz SUK. II (s.118 Ad02.1-5), (s.118 Ad02.5-7)

### **toyunçin** Keşiş adı.

sen ıdmış miš..... täğšürüp toyunçin asıy/esän bultı MO. (s.122 22.13-14), (s.122 22.15-16) bk. kiçig toyunçin

### **toyan tuydqañ**

bu nišan tamı-a män quqdmunı-ning 'ol tnuq ođgak tnuq ilçi buq-a tnuq tüšdmür bu nišan män tnuq ođgak-ning 'ol bu nišan män ilçi buq-a-ning 'ol bu nišan män tnuq tüšdmür-ning 'ol bu nišan män toyan tuydqañ(?)-ning 'ol män šila quqdmunı-qa inçgä aydip biđitim SUK. II (s.57 Sa27.25-33)

### **toyan**

tanuq tmir tanuq inay qulı tanuq bükän t/// tanuq toyan bu tmya män qutluq tonga-ning ol män bg bars qutluq tonga-qa ayitip bitidim SUK. II (s.146 Mi01.21-23)

### **toyda**

bu söz-kä qora qıday tanuq küçdämür açbuq-a tükäl qy-a buyan qy-a tanuq bu nišan män mungsuz qy-a-ning öl[=ol] män toyda mungsuz qay-a-qa aydtp biđidim SUK. II (s.170 Mi24.11-14)

### **toydı qapaq**

yemä el ötükan ...l..... entiri biz ekkün törümištä qara bulit örlän-tük-tä qaralay toyan tüpin-tä boz bulit örläntük-tä bozluy toyan tüpin(tä) ilki ögümüz etmiş yayru qamayun yaratmış täñri taßyaç xan täñri uyyur xan yarlıyına men yaramış inanç totoq başın ulatı m'wk' tiräk uluy sañun manyaq çor yoxnan tegin toydı qapaq apa yegän pwnyxny qapaq ädgü yegän uqmaz çor topulyaq š'k/sng škry borluq it+yegän yoxnan māxu+çor bu qamay yalaßaclar bu qutluq šaçu qa kirdimiz MO. (s.84-85 15.1-15)

### **toyluq tonga**

bu nišan män tanuq buyan qy-a tanuq sası quđluq qy-a bu nišan män ısin-ä-ning 'ol män toyluq tonga ayidip b<i>tidim SUK. II (s.111 Lo29.7-10)

**toyrul**

toy<r>ul-qa // yir kargäk bol-///// açari-niň bärk toyan-taqi bir 'angiz yirin anuq-qa tuđtum ördgün-tä anuq bolmiš-ta iki šiř arpa-niň tüšin tilik toyrul alir tört küri arpa män tilik toy<r>ul bulda açari-<qa> birip aldi SUK. II (s.77 RH09.1-9)

**töläk kız täñri (k.)**

amti bo buyan küčin-tä arslan bilgä t(ä)ñri elig könçök ı-dok kut ançulayu ok äkäm töläk kız t(ä)ñrim adın kalmış hatun-lar tegin-lär y(e)mä adasız uzun yaşamak-ta ulatı alku törlüg küsüş-läri kanıp bütüp adak sonıñ-ta t(ä)rk üdün abita burhan uluş-ınta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.119 42.29-36) bk. töläk qız tñri, tölek kız tñri

**töläk qara**

bodisatav töläk qar-a y... bodisatav töläk qar-a b[itid]im BT III (s.25 5-6)

**töläk qız tñri**

amti bo buyan küčin-tä arslan bilgä tñri ilig könçök iduq qut ançulayu oq 'äkäm töläk qız tñrim adın qalmış xatun-lar tigin-lär ymä adasız uşun yaşamaq-ta ulatı alqu törlüg küsüş-läri qanıp bütüp adaq songın-ta trk ödün abita burxan uluş-ınta tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.156-157 40.29-36), (s.160 42.22-25) bk. töläk kız täñri, tölek kız tñri

**töläk qya**

bu nişan män inç buq-a-niň 'ol bu nişan män aruy-niň 'ol bu nişan män paoşın äsän-ning 'ol bu nişan män paoşın qara tuym-a-niň 'ol bu nişan män tanuq torçı-niň 'ol bu nişan män aruy-niň 'ol bu nişan män tanuq töläk qy-a-niň 'ol män tuym-a bular inç buqa aruy ikägü-ning söşinçä bitidim SUK. II (s.161 Mi17.17-25)

**töläk t(ä)ñri**

kutlug tegin-kä eçim kara inal-ka yänä[m ] töläk t(ä)ñrim-kä baltızım särmiš t(ä)ñrim-[kä ] baltızım tirmiš-kä inim T[ ] [ ]D[ ]///// [ ] [ inim] it kay-a inal-ka inim anuy kay-a-ka [ inim] enç kay-a-ka yiznäm ara kay-a inal [ ]ç t(ä)ñrim-kä tuşmış kälirim [ ]P äyiš (?) [ ] BT XXVI (s.254 136.1-8) BT XXV (s.162 1670-1671)

**töläk tämür**

yunt yıl ikinçi ay toquz yangıqa manga töläk tämür-kä tärkän ud kargäk bolup umar-niň ala uđın tärkän aldım SUK. II (s.83 RH14.1-6), (s.83 RH14.16-19), (s.174 Mi28.1-10), (s.174-175 Mi28.13-16)

**töläk**

bu nişan män turmiš tigin-ning 'ol bu nişan män sävinç toyrıl-niň 'ol bu nişan män taypudu-niň 'ol bu nişan män yipy-a(?)-niň 'ol bu nişan män sinsiü-ning 'ol bu nişan män töläk-ning 'ol SUK. II (s.27 Sa12.16-21), (s.130 Em01.17-19), (s.165 Mi20.1-10), (s.165 Mi20.1-10)

**tölek kız tengri**

amti bu buyan küçin-te arslan bilge tengri ilig küñçük ıduq kut ançulayu oq ekem tölek kız tengrim adın qalmış qatun-lar tigin-ler yime adasız uşun yaşamaq-ta ulatı alku türlüq küsüş-leri qanıp bütüp adaq songın-ta terk ödüm abıta burqan uluş-ınta toğmaqları bolz-un ETŞ (s.220-222 22.29-36) bk. töläk kız tängri, töläk qız tngri

**törädü**

tanuq törädü tanuq tonur mungsuz tanuq torçı tanuq toyın bu nişan biz tädmilig qar-a buq-a ikägü-ning ol män tongm-a baxşı tädmilig qar-a buq-a ikägü-kä inç-kä ayıdıp biqidim SUK. II (s.59 Sa28.24-28), (s.59 Sa28.29-33v)

**töz tämür**

adak-takı kulut m(ä)n buyan tümän bägi artok äsirgäp[ ] apamu-lug üd-lär-kä t[äg]i [ ] akılturgu ulal[t]urg[u küs]üş-in ag[ın]çsız bäk y(a)rp köñül-in alp kaçıq munı täg üd[tä] kolu-ta ağır ulug bo iş-ig arıçı tıdıg-sızın tavrak bütürgü üçün amrak inim tuglug tämür bulat tämür ar-a tämür töz tämür tümän tämür buyan kulı sayın tämür budadıq tayak tämür oron tegin kız tämür kıcı altun buyan kutlug şakar çança körklüg ögrünç tegin başlap ak-a i[ni] kız kälın-lär birlä kəñäş-ip anandaşii atl(ı)g toyın-ka amti-kı nom-lar-nıñ tamga-sın oyturgalı aña k(ä)rgäk-lig y(i)vik-in anı barça tükäl anutup anıñ tamg-a-sın o[y]turup anta basa ok yüz säkizär kün yaqturup arısañ bursañ kuvrag-ka ayançañ köñül-in üläyü tägindim BT XXVI (s.236 128.17-39) BT XIII (s.174-175 49.17-39)

**tözün (k.)**

y(e)mä alkatmış ayka küsänçig künkä [ü]drülmiş ädgü üdkä kutlug kolug koluka kutlug koyn yıl zün üçünç ay iki otuz-ka m(ä)n üç ärd(i)nikä kertgünç köñüllüg upase [çuu] taş y(e)gän totok [kisim] tözün birlä ken kältäçi maitri burhan(P)-ka tuşalım tep bir maitri soo (P) bätzädim(i)z BT XXVI (s.195 1001-8)

**tqičuq**

tnuq qulun qy-a tnuq älik tnuq tqičuq ädgü toy<r>ıl bu tamya män qıty qy-a-nıñ 'ol män ödüş ikigükä ayıtıp bitidim SUK. II (s.149 Mi03.18-20) bk.taqičuq

**trbiş**

///////// tægmiş tüz yrımm-nıñ taydsang-tqı qum borluq-um-ta booş ///////////z yarıp öngdün yañın çurquş-i bilä trbiş-kä birip SUK. II (s.138 WP04.12-13), (s.139 WP04.14), (s.139 WP04.17), (s.139 WP04.20-23) bk. tärbiş

**Trdu Kün Arslan Ärm**

..... oylum Tr-du Kün Arslan Ärm köni birz-ün SUK. I (s.II[22] 2.2)

**trdu**

//// tmya män qut arslan sangun-nung oylum trdu SUK. II (s.89 Lo05.7b), (s.89 Lo05.5b) SUK. I (s.II[22] 2.4)

**trpuse** Skr. trapuşa

tükäl bhilkä täñri täñrisi bürhäm ekägr sūdharḍā ajñāta kauḍinye arhant bhāsim yüz arhantlārig mahāprajāpati gautami arhantāñc bhāsim beş ygirme arhantāñclārig trpuse

balike ulätti bir ozo upäselärig nante nandabali bhāsim alti ygirmē upāsāñclārig bhārcā bho  
cahśāpatqā yeg ol bho bilgā biligkā yeg ol tep öne öne ögöilār üzā ögā yārlıhkādi TT  
VIII (s.55 H.6-9)

### **trxan**

ymä tüzün trxan xunčui //r bg tutux čigšii M III (s.41 Nr.27  
T.M.164(u174) 3-4)

### **tsi güx**

bex i tsi güx tegmä bilgälär atı yadıldı tsao šu užıktā Hts. IX, X (s.62 3-5)

**tsi in** Hsüan-tsang'ın ögrencisi k'uei-chi'nin başka bir adı. Çin.ts'e-en

amtı nom ävirmäk-lig işim(i)z bütüp şuk tursar bolmayay tep “ bir y(e)g(i)rminç ay  
iki otuzqa kuihi atl(ı)ğ tıtsı-sı tsi in tayşing ... nom aqtaru tükädi tep iştin-kä ıdıp “ yänä  
qara nom baş-ınta uryu şuı yaratyu uyrın-ta ötüğ ıtdı Hts.X (s.28 417-425)

### **tsin wang**

öngrä tao an tayşı sözlämişi bar “tsin wang atlıy xan üzä ayalıp kötrülüp näng kraža  
üzäki ayayqa čiltäğkä tägmädım” tep yana dsin ti xan ödintäkilär yämä bu ayayqa čiltäğkä  
täğmişläri äşidilmäz Hts. IX, X (s.98 4-11)

### **tsin xoo**

inçip tsin xoo atlıy xan taşiy oymaq üzä yalnguzın yaltrıtdı ädgüsin fung šen atlıy  
orunta Hts. IX, X (s.50 7-11)

**tsingcio** Yu Hua manastırı başrahibi. Çin.Chi-chao

ol güy xu-ası sāngrām-däki nomluy iş -täki turqaru açarı-lar -ning başçı-sı tsingcio  
atl(ı)ğ açarı nom tükädmiş-ingä sävinç çay qılıp tapıy uduy qıltı Hts.X  
(s.27 383-388)

### **tsink ceu**

bu ödtä ol güx xua si sāngrämdäki nomluy iştäki turqaru açarılarınğ başçısı tsink  
ceu atlıy açarı nom tükädmişingä sävinç cay qılıp tapıy uduy qıltı Hts. IX, X (s.190 2-  
8)

### **tşird**

tnuq 'äsän tnuq tşird SUK. II (s.154 Mi09.7)

### **tso bayliy qa co**

xan äşidip tärkin tavrati içgärü tapıyçı baştinqi otači ot bilmäktä tükälmiş bilgä tso  
bayliy qa co atlıy otaçıy yana yignä itmaқта uzanmaqlıy üstünki bāg siung bayliy cuen šan  
atlıy otaçıy bu ikigüni idu yarlıqadi Hts. IX, X (s.66 2-11)

**tsuydu** Çin kökenli.

tsuydu-qa berdimiz MO. (s.171 35.5)

### **tudan açari (e.)**

[ ärt]miş adın ažu-ka sanlıg bolmiş ulug aтам sınkar totok bāgkä ulug anam [  
]W totok bāgkä eçim tudan açari-ka yāngām kutug t(ä)ñrim-kä tugmiş aтам 'K/Z inal-k[a  
tug]miş anam ogul yetmiş t(ä)ñrim-kä eçim tagay inal-ka yāngām sävinç t(ä)ñrim-kä anam

üstäk t(ä)ñrim-kä anam ana hatun t(ä)ñrim-kä bäkümüš totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ñrim-kä aтам ödüş inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kä anam buyançog t(ä)ñrim-kä äkäm tarim kunçuy t(ä)ñrim-kä yängäm tadarçın t(ä)ñrim-kä eçim aısız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[š]ım kutlug-ka karna šäli-kä ana haıun t(ä)ñrim-kä adašım elig-kä yıgmıš t(ä)ñrim-kä kä/ig t(ä)ñrimkä ölgäšük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadıñ ärmäz yaramaz oron-larta tugmiš ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluš-ınta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

### **tuglug kutlug aga (k.)**

arслан bil[gä täñri elig atam kiräšiz ıdok kut] anam tuglug kutl[uğ aga birlä ] BT XXVI (s.114 40.34-35), (s.261-262 144.8-15), (s.266 149.14-21) bk. tuyluy qutluy aya

### **tuglug tämür (e.)**

adək-takı kulut m(ä)n buyan tümän bägi arıok äsirgäp[ ] apamu-lug üd-lär-kä t[äg]i [ ] akılturgu ulal[t]urg[u küs]üş-in ag[in]çsız bäk y(a)rıp köñül-in alıp kaııg munı tæg üd[tä] kolu-ta ağır ulug bo iş-ig arııı tıdıg-sızın tavrak bütürgü üçün amrak inim tuglug tämür bulat tämür ar-a tämür töz tämür tümän tämür buyan kulı sayın tämür budadıız tayak tämür oron tegin kız tämür kıcı altun buyan kutlug šakar çanča körklüg ögrünç tegin başlap ak-a i[ni] kız kälın-lär birlä kähäš-ip anandašii atl(i)g toyın-ka amtı-kı nom-lar-nıñ tamga-sın oyturgalı aña k(ä)rgäk-lig y(i)vik-in anı barça tükäl anutup anıñ tamg-a-sın o[y]ıturup anta basa ok yüz säkizär kün yaqturup arıasañ bursañ kuvrag-ka ayançañ köñül-in üläyü tægındim BT XXVI (s.236 128.17-39) bk. tuyluy tämür

### **tükäl qya**

bu söz-kä qora qıday tanuq küçdämür açbuq-a tükäl qy-a buyan qy-a tanuq bu nišan män mungsuz qy-a-nıñ öl[=ol] män toyda mungsuz qay-a-qa aydıp bıdıdım SUK. II (s.170 Mi24.11-14)

### **tulat**

küskü yil //// ay /////-qa manga ////////////// böz krgäk bolup bulat-in yüz böz alıp män qalımdu-nıñ kiši-tin ulam sađyın almıš tulat adlıy küngüm-ni toyuru tomlıdu sađtım SUK. II (s.53 Sa25.1-7)

### **tum[an ]DWK**

m(ä)n tum[an ]DWK upasanç ašmıš mama [bi]rlä bo ı-dok bir küün y(a)mlangwang ki [bir] küün kšanti birl[ä] üç küün nom ärdini bititdim(i)z BT XXVI (s.246 131.1-4)

### **tumdur**

tanuq tumdur bu tmya mning ol SUK. II (s.154 Mi08.4)

### **tumiçi**

män inç qy-a tumiçi tükäl snap aldımız SUK. II (s.32 Sa14.7-8), (s.32 Sa14.2-6)

### **tumür buqa**

tanuq misir tanuq sängä bu nišan män tumür buq-a-nıñ ol män qayımtu tumür buq-

a-qa ayıdıp bitidim SUK. II (s.73 RH05.10-14)

**tupali** Bir iblisin adı. < Skr. Triphalin

inča k(a)lti indre some varuni praçapadi baradivaçi işani çanđani anpi mananiki vayraçane kamaşirišti kinikanta kandaka pađar manir maniçari paranađi upapançiki satagiri haimavati purnake kanđirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi çanarşabi çitriçiri y(ä)mä gant(a)rve đirgaşakuti y(ä)mä mantale pançalaganđi sumani đirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(i)g yäk bo yäklär ulug korkinçıglar çambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diş. (s.91-92 674-689)

**tupam vçirini** 16 tanrı kızının onuncusu. Skr. Dhüpā Moğ. Dubam, Küjici Tib. Bdug-pa-ma Uyg. Tütsük

tupam vçirini vçir-a puçiti a xung vsir-liy tngri (qızı) ärür BT VII (s.39 A.181-182), (s.56-57 A.637-641) bk. tütsük

**tura buça**

////////n y tur-a buç-a-niing oq yir adırar SUK. II (s.32 Sa14.10), (s.32 Sa14.8-9)

**turbut**

bu nişan män tanuq tilik(?) qy-a-niing 'ol bu nişan män tanuq tämir buç-a-niing 'ol bu nişan män tanuq taysang-niing 'ol bu nişan män tanuq yolaş-niing 'ol bu nişan män tanuq ögrünç buç-a-niing 'ol män turbut turmiş tigin äkäm-kä inçgä ayıdıp bitidim SUK. II (s.27 Sa12.22-27)

**turdaçi**

ç(a)xşap(a)tta turdaçi atl(i)ğ t(ä)ngri burxan quŋinga ,, yčkünürbiz BT II (s.48-49 1132-1134)

**turi baxşı**

qoyn yil üçünç ay iki oduz-qa manga ming tmür-kä tüş-kä bor kärgäk bolup turi baxşı-tün yarım qap bor altım SUK. II (s.112 Lo30.1-4)

**turi**

yılan yil arm ay tört otuz-qa män balaq umar ikäğü taşiq baş-ındaqı {ta} yarım tärini yarım torqu-ni turi-tün alıp ög biğig-i yoq bolmiş üçün tuğup turıy yanuğ bitig birtimiz SUK. II (s.162 Mi18.1-4), (s.162 Mi18.5-7), (s.163 Mi19.1-2), (s.163 Mi19. 4-7), (s.163 Mi19.9-14), (s.163 Mi19.14-16), (s.163 Mi19.16-18), (s.163 Mi19.18), (s.163-164 Mi19.18-21), (s.165 Mi20.1-10), (s.165 Mi20.10-16), (s.165 Mi20.22-28), (s.167 Mi21.1-2), (s.167 Mi21.2-4)

**turm[ı]ş [teg]in t(ä)ngri (k.)**

anta [b]asa m(ä)n buyan tümän bägi-niğ aţam çakırça tümän bägi anam turm[ı]ş [teg]in t[ä]ngri birlä apagam öţämiş tümän bägi amrak inim tankı tümür birlä ärtmiş kıyılmış ög kağ ak-a ini kız kälın-lär-imiz ärmäz yaramaz oron-larta tugmiş ärsär oţup kutrulup ab[it]a burhan-niğ uluş-inta altun-lug lenhu-a-ta tugmakları bolzun BT



XXVI (s.237 128.66-75) bk. turm[i]š [ti]gin t[ng]ri

**turm[i]š [ti]gin t[ng]ri** Annenin adı.

anta basa mn buyan tümän bägi-ning ađam aqıra tümän bägi anam turm[i]š [ti]gin t[ng]rim birlä apayam öđämiš tümän bägi amraq inim tanqı tümür birlä ärtmiš qiyilmiš ög qang ay-a ini qız kälın-lär-imiz ärmäz yaramaz orun-larta tuymıš ärsär oşup qutrulup ab[it]a burxan-nıng uluš-ınta altun-luy linxu-a-ta tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.176 49.66-75) bk. turm[i]š [teg]in t(ä)ñri

**turmıš mal**

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bğ-kä el yıgımiš [ ]M-K' bögi şilavanti t(ä)ñrim-kä [ ] tutuñ-ka vapşintu tutuñ-ka [ ]täñrim-kä yarıçuk t(ä)ñrim-kä [ ]M-K' buyan-lıg inal-ka el ornatmiš [ ] turmıš inal-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]Y turmıš inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]WRMTŞ inal-ka el ornatmiš t(ä)ñrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä yarp [ ] iklätmiš tutuñ-ka elig t(ä)ñrim[ ]inal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmıš t(ä)ñrim-kä [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kä basana [ ]s i[na]l-ka altmiš šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

**turmıš tegin** (k.)

yänä y(e)mä bo buyan küçintä [ ]P oron lam-a bahşı yäñgäm kutlug tegin K[ ] [ ] kız t(ä)ñrim oron tegin t(ä)ñrim siñil-lär-[im L']R-YM sarıg açarı çın tegin kälın t(ä)ñrim [ ] kızlar-ım tanyaşiri bğ erinçin bğ [ ]bäg kälınım turmıš tegin başlap yänä y(e)mä [ ]WCY bğ äkäm tilik tegin kız t(ä)ñrim yegän [ ] nirmala-şiri bğ nim-a-şiri bğ yegän BT XXVI (s.119-120 42.45-58) bk. turmıš tegin

**turmıš tigin**

yana yime buyan küçinte ....p orun lam-a bağşı yenggem kutluğ tigin kı[z tengrim] .... [kı]z tengrim orun tigin tengrim singil-ler-i[m] .....-ım sarıg açarı çın tigin kelin tengrim ..... kız-lar-ım tanyaşiri beg irinçin beg ..... kilinim turmıš tigin başlap yana yime ..... uçı beg ekem tilik tigin kız tengrim yigen ..... nirmala şiri beg im-a şiri beg yigen ..... ETŞ (s.222 22.45-59) bk. turmıš tegin

**turmıš tümür**

tañuq turmıš tümür tañuq mrkid tañuq 'äsän buq-a tañuq barz buq-a bu nišan män sada-ning ol bid män sda öşüm bi<ti>dim SUK. II (s.23 Sa10.15-17), (s.23 Sa10.18-21), (s.169 Mi24.1-2)

**turmıš tigin**

män turmıš tigin ymä tükäl sañap aldım SUK. II (s.27 Sa12.7-8), (s.27 Sa12.1-4), (s.27 Sa12.16-21), (s.27 Sa12.22-27) BT XIII (s. 157-158 40.45-58)

**turmıš tutung**

bu yir-ning siçisi öngdün yingaq bki baçaq olar-ning ögän küntün yingaq {oq} turmıš tutung-nung yir kidin yingaq yol taydın yingaq bäki-ning baçaq-ning yir ařırar SUK. II (s.16 Sa07.17-20), (s.138 WP04.7-8), (s.130 Em01.2-9)

**turmiš** Erkek adı (EUTS).

üç ärdini-kä päk qatay kirtgünçlüg čintamani ärdäni yüräkindä tutmiš süzük köngül-  
lüg upasanč qutluy qizim qutad oylum turmiš inča sayinč sayindim UII (s.88  
8.75-77) SUK. II (s.112 Lo30.9-12), (s.67 Ex03.9-10), (s.120 Ad03.1-4), (s.120 Ad03.9-  
18), (s.138 WP04.4-5), (s.139 WP04.14), (s.165 Mi20.1-10)

**turti**

//////// (..)nga turti yir ögän SUK. II (s.30 Sa13.8)

**turulmiš asiylüy**

turulmiš asiylüy atl(i)γ t(ä)ngri burxan-qutınga yūkünürbiz BT II (s.32 504-506)

**turulmiš yoriQliüy**

turulmiš yoriQliüy atl(i)γ t(ä)ngr-i burxan-qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.27  
331-332)

**turum-a čayi**

oom turum-a čayi xung xung pt BT VII (s.54 A.549-550) bk. turum-a-čay-a

**turum-a-čay-a** 24 Yoginīsten 8.si. Skr. Drumachāyā Moğ. Dumačay-a, Dumajay-a Tib.  
Šiñ-grib-ma, Drumacchaye

sol qulyaq gödvari atly orun-ta sura-vairi birlä vira-mati qaš qavišiy-inta ram-a-  
išvari atly orun-ta abida birlä karvari iki köz tivi-kota atly orun-ta včir-a-piraba birlä langka  
išvari iki ängin malavar atly orun-ta včir-a-dix-a birlä turum-a-čay-a upa-kišidir-a ärür  
BT VII (s.33 A.42-48) bk. turum-a čayi

**turuq ögäčük**

//////// ülüš-kä tgmış-i sıqap ögän-tki yaşı-lar-tin almiš //////////qu qır-a-taqı turuq  
ögäčük-tin almiš on šiγ yir SUK. II (s.139 WP004.18-19)

**tuvasti**

yunt yil säkizinč ay altı otuz-qa män kuintu bäkümüš-kä tuvasti küri üzä toquz šiγ  
toquz küri arıγ silig buyday iki-ki tüš-kä birgü birdim SUK. II (s.99 Lo17.1-4)

**tuyunmaq kömgüllüg**

tuyunmaq kömgüllüg atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga yūkünürbiz BT II (s.34 582-  
584)

**tuyunmiš oduñmiš**

tuyunmiš oduñmiš atl(i)γ t(ä)nr-i burxan-qutınga , ,yūkünürbiz BT II (s.18 50-  
51)

**tuyloy qutloy aya**

arslan bilgä tngri ilig atam kiräšiz iduq qut añam tuyloy qutloy aya birlä ančulayu  
qunčıyan aya ymä abita burxan uluš-inta añtiray-sız tuyup blgürüp artuqraq trk ödün  
adırtlıy burxan qutin bulzun-lar BT XIII (s.158-159 41.8-15), (s.160 42.14-21),  
(s.181 51.30-37) bk. tuglug kutlug aga

**tuyloy tämür**

adaq-taqıqulut mn buyan tümän bägi arduq äsirgäp [ ] abamu-luy öd-lär-kä

tägi aqilturu ulal[t]ury[u küs]üş-in ay[ın]čsüz bāk yrp köngül-in alp qađıy munı tag öd[tä] qolu-ta ayır uluy bo iş-ig arıdı tıdıy-sızın tavraq bütürgü üçün amraq inim tuyluy tämür bulat tämür ar-a tämür töz tämür tımän tämür buyan quli sayın tämür budataz tayaq tämür orun tigin qız tämür qıçı altun buyan qutluy šakar čanča körklüg ögrünč tigin başlap ay-a in[i] qız kälın-lär birlä kangäšip añañdaširi atly toyın-qa amtı-qı nom-lar-nıng tamya-sın oytur-yalı anga krgäk-lig yvik-in anı barča tükäl anuđup anıng tamı-a-sın oyđurup anta basa oq yuz säkizär kün yaqđurup aryasang bursang quvray-qa ayančang köngül-in ülüyü tagındim BT XIII (s.174-175 49.17-39) bk. tuglug tämür

### **tuyma**

bu nišan män inč buq-a-nıng 'ol bu nišan män aruy-nıng 'ol bu nišan män paošin äsän-ning 'ol bu nišan män paošin qara tuym-a-nıng 'ol bu nišan män tanuq torči-nıng 'ol bu nišan män aruy-nıng 'ol bu nišan män tanuq töläk qy-a-nıng 'ol män tuym-a bular inč buqa aruy ikägü-ning söšinčä bitidim SUK. II (s.161 Mi17.17-25)

### **tükäl silig ayı**

k[an]lar(ı)m(ı)z m(ä)ñi açari v(a)rdu açari bæg y(e)gän açari ayı tükäl silig ayı on vartr [yegän]n // BT XXVI (s.158 71a.10-12)

### **tükäl tämür tu k(ı)y-a**

tükäl tämür tu k(ı)y-a čınzındım koyn yıl onunč ay beš oțuz-ka saču balık-ta BT XXVI (s.218 118a.1) bk. tükäl tämür

### **tükäl tämür**

luu yıl ikinti ay beš y(e)g(i)rmi-kä m(ä)n tükäl tämür bo nom-nı bitigäli tag(in)dim BT XXVI (s.137 52.1-2), (s.218 118b.1) bk. tükäl tämür tu k(ı)y-a

### **tükäl tözün (k.)**

takı y(e)mä bo nom bititmištä eyin ögirdäci kızım känč tözün ulug oglum käd y(e)gän [ ] tagay y(e)gän käl(i)nim(i)z tükäl tözün kızım(ı)z körklä tözün bo buyan ädgü kılınč küçintä igiz adasız kop ägdüdä içrä kamağ ayıgda tašra ärzün-lär BT XXVI (s.196 100.28-34)

### **tükäl ynga**

tnuq tükäl ynga tnuq qoyn (.)// bu nišan män tmiči-ning ol män öšüm bitidim SUK. II (s.81 RH12.5-9)

### **tükäl**

biz ošmiš tükäl birlä bir ögsük-süz tükäl aldımz SUK. II (s.16 Sa07.7-8), (s.16 Sa07.1-3), (s.16 Sa07.22v-24v), (s.139 WP04.23-24)

### **tükälä (k.)**

[ ] togrıl [ -]Q' yäng[äm] (P) bačag QWR[ ] t(ä)ñrim-kä yängäm (P) tegin kuruk-[ka] ečim tolun togrıl mal-ka yängäm kut[ ] t(ä)ñrim-kä siñilim tükäl-ä-kä oglum-m tayšendu-ka yängäm šumak-ka BL[ ] kız-ka ödüş t(ä)ñrim-kä atam bačag-ka anam küsäyük t(ä)ñrim-kä unitılmış kalmiş ogul-ka kız-ka tapıg-či-[ka] udug-či-ka ärmaz yaramaz oron-lar-[ta tu]gmış ärsär-lär bo ozup kutr[ulu]p [üs]tün tužit t(ä)ñri yerintä

burh[an]-[lar] uluş-ınta [t]ugmak-ları bolzun BT XXVI (s.255 137.17-29) SUK. II (s.134 WP01.17-21), (s.142-143 WP06.2-23)

### **tÜlÜKlÜg**

tÜlÜKlÜg atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga yŭkünürbiz BT II (s.34 589-591)

### **tümän tümür**

adak-takı kulut m(ä)n buyan tümän bägi artoq äsirgäp[ ] apamu-lug üd-lär-kä t[äg]i [ ] akılturgu ulal[t]urg[u küs]üş-in ag[in]čsız bäk y(a)rǝ köñül-in alp kaıgı munı täg üd[tä] kolu-ta ağır ulug bo iş-ig arıtı tıdıg-sızın tavrak bütürgü üçün amrak inim tuglug tümür bulat tümür ar-a tümür töz tümür tümän tümür buyan kulı sayın tümür budadı az tayak tümür oron tegin kız tümür kıcı altun buyan kutlug ŝakar çanča körklüg ögrünč tegin başlap ak-a i[ni] kız kälın-lär birlä kähäŝ-ıp anandaŝii atl(i)g toyın-ka amtı-kı nom-lar-nıñ tamgasın oyturgalı aña k(ä)rgäk-lig y(i)vik-in anı barča tükäl anutup anıñ tamg-a-sın o[y]tǝrup anta basa ok yüz säkizär kün yaqtǝrup arıyaŝ bursañ kuvrag-ka ayançañ köñül-in üläyü tägındim BT XXVI (s.236 128.17-39) BT XIII (s.174-175 49.17-39)

### **tümän**

tavıŝyan yıl ikinti ay iki oduz-qa biz bäg buq-a bay buq-a yurüng qıpçaq il buq-a malda qıdan yn-ä yurüng tümän kök tmür 'äsän tmür mänggü tmür turmiŝ udmiŝ tinmiŝ qul qy-a umınčı isigi töläk abiŝ başlap il bodun-qa ol öngdünin-tä yunglaq-liq böz kargäk bolup iñal qoç-tün yuz iki yrım bay-liq böz alıp biz-ni bilä qalan-čı turı-ni borluq-čı birip biz-ning burun birgüci qr-a toyın atly qalan-čimiz-ni yandǝrup altımız SUK. II (s.165 Mi20.1-10)

### **tüp tüz ämrilmış**

tüp tüz ämrilmış atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga „ yŭkünürbiz BT II (s.37 711-713)

### **tüplüg küçlüg**

tüplüg küçlüg atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga „ yŭkünürbiz BT II (s.48 1114-1115)

### **türk buqa**

tanuq türk buqa //////////////// SUK. II (s.34 Sa15.11), (s.34 Sa15.13)

### **tüşdmür**

bu niŝan tamγ-a män quqdmuni-niñ 'ol tnuq ođgäk tnuq ilči buq-a tnuq tüşdmür bu niŝan män tnuq ođgäk-ning 'ol bu niŝan män ilči buq-a-niñ 'ol bu niŝan män tnuq tüşdmür-ning 'ol bu niŝan män toyan tuıdqañ(?) -niñ 'ol män ŝıla quqdmuni-qa inçgä aydıp biđitim SUK. II (s.57 Sa27.25-33)

### **tüşiki**

küskü yıl säkiziniç ay säkiz ygrmikä män tüşiki ayır igkä tgmiŝ-kä ädgü ayıy bolıyay män tip kişim silang-qa bitig qoıtdım SUK. II (s.134 WP01.1-4), (s.151 Mi05.1-7), (s.151 Mi05.9-10)

### **tütsük**

tütsük atly tütün önglüg ärip küli tuğar tütsük-lüg bulut-qa oyun bädiz-kä tükäl-ligig

munī üzä kök qalīy-iy toşyurup tapınurbiz BT VII (s.39 A.177-180), (s.56-57 A.637-641) bk. tupam vçirini

### **tüz yegän saşun**

mäñi silig küç tüzün qutluy tüzün esängü bitigimiz tüz yegän saşun-qa sanmış tüzünkä iraq yerdin yaşuq köñülin isinü amranu esängüläyü üküş üküş köñül ayıtu ıdur biz MO. (s.147 29.1-3), (s.149 29.21-22)

### **tüzkarKülülsiz köngüllüg**

tüzkarKülülsiz köngüllüg atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga yükünurbiz BT II (s.34 578-579)

### **tüzük**

tanuq tarlıq tutung tanuq tüzük tanuq tämirçi ilçük bu tamya biz oşmiş-ning tükäl-ning ikigü-nüñ'ol män çikuy tung ayıdıp bitidim SUK. II (s.16 Sa07.22v-24v), (s.90 Lo07.6-8), (s.91 Lo08.4-5)

### **tüzün [??] qutluy bodisaşat**

tüzü tüzün bodisaşat .. tüzün [??] qutluy bodisaşat .. maytri bodisaşat ..-ta ulatı bu kälp bu yer suşda burxan bolıyıcı-lar tağı yemä bar erti-lär MO. (s.22 2.21-24)

### **tüzün bodisaşat**

tüzü tüzün bodisaşat .. tüzün [??] qutluy bodisaşat .. maytri bodisaşat ..-ta ulatı bu kälp bu yer suşda burxan bolıyıcı-lar tağı yemä bar erti-lär MO. (s.22 2.21-24)

### **tüzün qolulayur bodisaşat**

patar palı bodisaşat .. tüzün qolulayur bodisaşat .. kertgünç biliglig bodisaşat yoq quruğ ellig atlıy bodisaşat .. bügülg lenxua bodisaşat .. yaruq çäçäk bodisaşata yegädmiş biliglig tuy täñri bodisaşat ürüg amal yiltiz-lig .. küsänçig bilgä bodisaşat yıparlıy yaña .. bodisaşat ärdäni çäçäk bodisaşat .. ortun ornaşlıy bodisaşat yorıyın tıda yorıyur bodisaşat .. qurtulmaq tözlüg bodisaşat .. bu altı yegirmi bodisaşat-lar alqu tüzü tüzün .. mançuşiri [...] bodisaşat ..... MO. (s.23 2.26-39)

### **TW[ ]**

[a ]'WL/Q basugur [ ]Y [a ]L'RYN S[ ] üč[ü]n anın [b]iz kutrulmak küsüş-lüg TW[ ] t(ä)ñrim birl[ä]'[ ]MYŞ kaşım(ı)znıñ [ ] alp kılışğ çadıklıg [ ] BT XXVI (s.50 3.14-19)

### **TYR'[ ] (k.)**

o[glum kız-]ım TYR'[ ] o[glum Q'N[ ] Q' o[g]l[um] basa-ka oglum Y[ ] k[a]nturmiş şäli-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiş-kä kız[ım] karamuç-ka k[ızı]m eligi-kä kızım sımaçuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka o[g]lum baça[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]ş (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım baçag (P) hatun-ka bāgim [kut]admış (P) bört-kä oglum baçag-ka bāgim ödüş-kä kızım iliçük-kä kızım k[örk]-ä-kä kızım äsän kunçuy-ka [ ] ya]gmur-ka inim P////N-kä oglum [ ] ' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16)

**u[r]u** Bir şeytan adı. Skr. uru

bir u[r]u atl(ı)g .. ikinti agnikışı atl(ı)g .. biz y[...]kw olarka sanl(ı)g erür biz..  
EUDÇ (s.45 120-122)

#### **udaka toyın** (e.)

ol tiltag-ın biz ikägü kertgünç tugurup ölmüş kañım udaka toyın-nı artok sakınıp  
ozguru bergäy kañım-nı tep kañıglanıp ötrü bititdük küç yetmiş-çä bo nom ärdinig  
BT XXVI (s.105 39a.127-130)

#### **udakanişante** Udakatadi'nin oğlu. Skr. Udakanişyanda

m(a)ha-brahme ulug äzrua-ka suçati han-ka m(a)ha-bal-a-đew-a-indir-a-prabe elig-  
kä mañgal-lıg udakatadi amanç-ka udakanişante-ka mañdal-lıg ratna-şiki burha-ka on miñ  
balık-larıg oźgurdaçı-ka yükünürm(ä)n BT XXVI (s.103 39a.46-49)

#### **udakatadi** Bir devlet adamına ait isim. Skr. Udakatadi

m(a)ha-brahme ulug äzrua-ka suçati han-ka m(a)ha-bal-a-đew-a-indir-a-prabe elig-  
kä mañgal-lıg udakatadi amanç-ka udakanişante-ka mañdal-lıg ratna-şiki burha-ka on miñ  
balık-larıg oźgurdaçı-ka yükünürm(ä)n BT XXVI (s.103 39a.46-49)

#### **udaranişi** Skr. uttaranîti (?)

taķı y(e)me k(a)ltı neteg amıta-ayusı atl(ı)ğ t(e)ngri burķan viçay-a prabi atl(ı)ğ  
t(e)ngri burķan kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan  
akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan sinħa-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burķan tasa-prasi atl(ı)ğ  
t(e)ngri burķan radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan  
puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan samantaprabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan suvastiki atl(ı)ğ  
t(e)ngri burķan kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burķan alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burķan  
darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan d(a)rmağivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan supravi atl(ı)ğ  
t(e)ngri burķan raçabraħmi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan udarani-ti atl(ı)ğ t(e)ngri burķan-ta ulatı  
O munı munçulayu öngre ertmiş ayağ-ka tegimlig bügü biliglig burķan-lar k(a)ltı neteg  
öngre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginğülük tüş etö'z-li b(e)lgü-  
rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymaķ burķan ķutın bulu y(a)rlıķamış-ların  
körkitü y(a)rlıķap nom-luğ tilgen evirip ülgü-süz sansız tınl(ı)ğ-larıg oźguru ķut-ğaru  
y(a)rlıķadı O-lar y(a)rlıķayur-lar y(a)rlıķağay-lar erser ançulayu oķ m(e)n y(e)me  
ķutrulmaķ kūsüş-lüg t(e)ngrim kamağ tınl(ı)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürgülüksüz  
üsdünki yig tözgerinçsiz edgü-lerig egsük-süz tükel bütürgeli udaçı bolayın tip munçulayu  
yangın ķılmış buyan edgü kılınç-ların evire ķut ķolmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-  
175.3)

#### **udçi**

biz udçi buq-a äsän ikägü tükäl sanap birtimiz SUK. II (s.25 Sa11.12-13), (s.25  
Sa11.1-7), (s.25 Sa11.7-9), (s.25 Sa11.22-27)

#### **udmiş**

bu nişan män tärbiş-ning'ol bu nişan män tanuq ilçi buq-a-ning ol bu nişan män  
tanuq ur qay-a-ning ol bu nişan män tanuq udçi-ning ol bu nişan män tanuq udmiş-ning ol  
SUK. II (s.25 Sa11.22-27), (s.165 Mi20.1-10)

**uğan arşı**

una bu soğ-a biz-ni osuğluğ oğadıp qalmış tınlıg-larığ oğrap upalı sudur-ta ötündürülmüş uğan arşı öz-e uz nomlağılmış otuz beş burqan-larqa yükünmiş üçün utğurağ teginğü qılınç-ım önüp umuğ-suz-larqa umuğ boldaçı uluğ tuyunmiş bolmaq-ım bolz-un ETŞ (s.100 10.288-295)

**ulbırβa kăřip** Uruvilvā için sanskritçe adı. Kāřyapa için sanskritçe adı.

bu erür an'ilki uluyı ätnyätkäntin ulatı beř toyunlar ulbırβa kăřip käyâ kăřip .. maxakăřip řarı-.... putar maxamotgalayan ulatı qarı qalın ärüř ärürü yarlıyqamıř erti MO. (s.22 2.14-19)

**ulug ärdini lenhwa čăčăk eligi** Büyük mücevher lotus çiçeđi kral. (özel ad)

öz tägingülük tüř ätöz ärsär alku burhanlar-nıñ alkinčsız ulug nom mänjisin mänjilätäçi ulalmak sapılmaklıg kăzigin üzüksüz mänji tägindäçi altı kaçıg b(ä)lgüläri üzä uçsuz kıdıqsız beř biliglär üzä beřär beřär ađkangularıg tıdıqsız kavřuru biltäçi onunč oronka tägmıř kamag sansardakı bilgülük nomlarıg la bintävir intıntakı ay t(ä)ñrig körürčä adırtlıg biltäçi bütmiř buyanlıg tolmiř yevigliğ bodis(a)t(a)vlar ymä vaçira-upam dyan öriřip burhan kutın bulmiř křan üđkâ tägmäginčăkâtägi bodis(a)t(a)vlarınıñ köz biligi üzä körgäli adırtlagalı bolmaguluk tınl(ı)g tınsız iki törlüg yerinčüläriğ birgärü ätözi içindä sırguralı utaçı öñräki kum sanınča burhanlarınıñ ätözlär birlä arıtı tıdılıř-madaçı körk mänjiz adrokı üzä tol p <a>nsar içindäki ap ymä t(ä)ñri yerlärintäki ap ymä yalañok yerřinčülärindäki alku törlüg körktä mänjiztä öñdä b(ä)lgütä eřigtä yaratıgta barçata utmiř yegädmıř ülgülänčsiz täñlänčsiz oğřatguluksuz yöläřtürgülüksüz arıg süzäk öñ ärip bod sın ülgüsü üzä {ülgü} ülgülägäli bolmaguluk tört törlüg kkirsiz arıg bilgä bilig köñül bölöklüg akıqsız beř yapıg tözlüg üç asanke altı p(a)ramit yüz m(a)ha kalp içintä arıg ädgü kılınçlarınıñ äñäyü tüři utlısı bolmiř ulug ärdini lenhwa čăčăk eligi atlı(ı)g idok ol burhanlar oronıta olurup burhan kutın bulmiř kayu tüzkärinčsiz idok ätöz ärsär ol tetir BT XXI (s.116-118 0185-0227)

**ulug y(a)ruknuñ ügmäki**

ol inçip sanguluksuz sansız kalp üđlär ärtmiřintä ançulayu kälmiř ayagka tägimlig köni tüzüni tuymış yertinçüg ukmiş üzäliksiz är toşın äranläriğ turulturtaçı t(ä)ñrilärniñ yalañoklarınıñ bahşısı ulug y(a)ruknuñ ügmäki atlı(ı)g burhan atı kötrülmiş yertinçütä b(ä)lgürt[miş] ärdi BT XXI (s.159 1108-1116), (s.159 1117-1121), (s.160 1134-1141), (s.160 1145-1150)

**uluy ädgü ögli köngüllüg**

uluy ädgü ögli köngüllüg atlı(i)y t(ä)ngri burxan qutınga ,, yükünürbiz BT II (s.51 1232-1234)

**uluy qorq[ınçiy körkitmäk** Bir şeytan adı. Skr. Mahābhayadeśana (?)

ymä [ ] [ a]m[b]a atly yäk ambadari atly [yäk] [ atly yäk atly yäk] qaşi qadır atly yäk uluy qorq[ınçiy körkitmäk atly] yäk yir täp[rämäki atly yäk] büdün qu[... atly yäk-tä ulatı] muntay osuyıuy [baş ba]şting [yäk]lär kirtüdin [kälmiř-ning] şazininta

sävig taplay bolmiş ärdi BT XVIII (s.134-136 0270-0279)

### **uluy sağun**

yemä el ötükän ....l..... entiri biz ekkün törümištä qara bulit örlän-tük-tä qaralay toyan tüpin-tä boz bulit örläntük-tä bozluy toyan tüpin(tä) ilki ögümüz etmiş yayru qamayun yaratmış täñri taβyaç xan täñri uyyur xan yarlıyıña men yaramış inanç totoq başın ulatı m'wk' tiräk uluy sağun manyaq çor yoxnan tegin toydı qapaq apa yegän pwnyxny qapaq ädgü yegän uqmaz çor topulyaq š'k/sng škry borluq it+yegän yoxnan māxu+çor bu qamay yalaβaçlar bu qutluy šaçıu qa kirdimiz MO. (s.84-85 15.1-15)

**uluy saskau-a baxşı** 24 Gurudan 20.si.

munung ulalu kälmiş baxşı-ları ärsär vçir-a dari vçirapani sarxapa nagarçuni šavaripa luyupa darikapa vçir-a-ganti-pa kurmapada çalandar-a-pa kirašna-çary-a-pa guxapa viçay-a-pada tilopa naropa abakirti vagišvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxşı uluy saskau-a baxşı irçibsun baxşı saskau-a pantit baxşı payıspa baxşı bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

**uluy šisrap baxşı** Tib. Šes-rab Tib. Šes-rab rdo-rje

uluy šisrap baxşı-ta ulalmış uluy bilgä biligin ärksinmiş ary-a šila vçirapan bölükin ...../n ariy orun qutluy k///-y BT VII (s.76 L.11-14)

**uluy ün üzä ögdäçi**

uluy ün-üzä-ögdäçi atl(i)γ t(ä)ngr-i burxan-qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.27 317-319)

**uluy**

biz tolu qy-a misir uluy inç qy-a misir başlap on-luq-lar ymä bir qodmatın tükäl sanap altımız SUK. II (s.20 Sa09.11-12), (s.20 Sa09.1-4)

**uma qatun** Kadın tanrı, burada Cakrašamvara aittir. Skr. Umā Tib. Bcun-mo Umā devī

ol ymä kök önglög linxu-a kün tilgän-i-lig orun üzä ong adaq-in sunup qizil önglög uma qatun-ni täpä turur BT VII (s.49 A.399-402)

**umar**

yılan yıl arm ay tört otuz-qa män balaq umar ikägü tašiq baş-ındaqı {ta} yarım tärini yarım torqu-ni turı-tın alıp ög biğig-i yoq bolmiş üçün tuğup turıy yanuğ bitig birtimiz SUK. II (s.162 Mi18.1-4), (s.162 Mi18.5-7), (s.83 RH14.1-6)

**uminçi**

tavišyan yıl ikinti ay iki ođuz-qa biz bäg buq-a bay buq-a yürüng qipçaq il buq-a malda qıdan yn-ä yürüng tümän kök tmür 'äsän tmür mänggü tmür turmiş uğmiş tınmiş qul qy-a uminçi isigi töläk abiš başlap il bodun-qa ol öngdünin-tä yunglaq-liq böz kargäk bolup inäl qoç-tün yuz iki yrım bay-liq böz alıp biz-ni bilä qalan-çi turı-ni borluq-çi birip biz-ning burun birgüçi qr-a toyın atly qalan-çimız-ni yandurup altımız SUK. II (s.165 Mi20.1-10)

**umuy inay bolmaqda uzanmaqlıy**

umuy inay bolmaqda uzanmaqlıy atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga yūkünürbiz BT II (s.33 563-565)



**upakaṭi** Bir iblisin adı. < Skr. Upakāla

bumi subumi atl(1)glar kaṭi y(ā)mā upakaṭi y(ā)mā ançulayu ok ulug çoglug yalınlig bo yäklär küzädzünlär Diş. (s.83 569-572), (s.90 655-663)

**upali** Buda'nın liderlerinden birinin adı. Skr. Upāli

upali turup ötünti BT XXVII (s.66 B164), (s.120 C018-C022)

**upapançiki** Bir iblisin adı. < Skr. Upapañcaka

inçä k(a)ltı inçre some varuni praçapadi baradivaçi işani çandani anpi mananiki vayraçane kamaşirişti kinikanta kaṇḍaka paḍar manir maniçari paranaḍi upapançiki satagiri haimavati purnake kaṇḍirakovinḍi gopale yäk atavake yalnugklarning eligi çanarşabi çitriçiri y(ā)mā gant(a)rve ðirgaşakuti y(ā)mā mantale pañçalaganḍi sumani ðirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(1)g yäk bo yäklär ulug korkinçıglar çambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diş. (s.91-92 674-689)

**upasiki** İblis generali ismi. < Skr. Upasimha

siki upasiki y(ā)mā ök şankara çakaladibi ulug çoglug yalınlig bo yäklär kal[in sü]lülüg ulug küçlüglär ög kang kakadaş kuvragları birlä bulungdın yingakdın küyü küzädü tutzunlar Diş. (s.73-74 414-419)

**upasini**

ol bayayut nun[g bir////(sini)] [at]ly ikinti upasini at[lay oyu]lanı bar arti UIII (s.80 T.II,S.89çp 21-23), (s.80-81 T.II,S.89çp 7-9), (s.81 T.II,S.89çp 21-23), (s.81-82 T.II,S.89-I 3-6), (s.82 T.II,S.89-I 6-10), (s.83 T.II,S.89-I 10-11), (s.84 T.II,S.89,d 4-6), (s.84 T.II,S.89,d 7-8), (s.84-85 T.II,S.89,d 9-14), (s.85 T.II,S.89,d 15), (s.85 T.II,S.89,f 9), (s.88 T.III,M.84-5 2-3), (s.88 T.III,M.84-5 12-13), (s.88-89 T.III,M.84-5 17-19), (s.86 T.II,S.89,f 13-18), (s.89 T.III,M.84-5 4-8), (s.89-90 T.III,M.84-5 16-18)

**upasvami** Badhari'nin öğrencisidir. Skr. Upasvāmin

anta ötrü bringiki upasvami bu iki urılar badarı bramaniğ ikidin yodayu tuta ilitdiler Maitr. (s.59 12.32-35)

**uqmaz çor**

yemä el ötükän ....l..... entiri biz ekkün törümiştä qara bulit örlän-tük-tä qaralay toyan tüpin-tä boz bulit örläntük-tä bozluy toyan tüpin(tä) ilki ögümüz etmiş yayru qamayun yaratmış täñri taḃyaç xan täñri uyyur xan yarlıyınça men yaramış inanç totoq başın ulatı m'wk' tiräk uluy sañun manyaq çor yoxnan tegin toydı qapaq apa yegän pwnyxny qapaq ädgü yegän uqmaz çor topulyaq ş'k/sng škry borluq it+yegän yoxnan māxu+çor bu qamay yalaḃaçlar bu qutluy şaçıu qa kirdimiz MO. (s.84-85 15.1-15)

**uqmış inal**

altı otuzunç-ontun singlarqı ärtmiş Üdki toyin-lar şamnanç-lar üçün-burxan-larqa yükünmäk-bölük , , bökünki küntä bo nımluy oruñtaqı bir iştäş qamay uluy quvray birlä ikiläyü yänä-çin-kirtü köngüljin biş tilgänim(i)znı yirkä-tägürüp yänä-ontun-singarqı tol

kök qalıq uyuş|intaqı alqu qamay öz öz tirin-läri quvray|ları üçün , , anın-biz uqmış inäl şıla Qay inäl äliK-birlä , , bökünki kün-tä-ädgü ögli y(a)rliqančuči köngül üzä burxan-lar birlä-täng-köngül|in-burxan-lar birlä-tüz küsüş|in-yirtinçü|nüng uluy ädgü ögli y(a)rliqančuči| köngül|lüg-qang-lar|-inga tÜzükä-umunup inañip yükünürbiz BT II (s.17-18 8-29)

### **ur qaya**

bu nişan män tärbiş-ning'ol bu nişan män tanuq ilçi buq-a-ning ol bu nişan män tanuq ur qay-a-ning ol bu nişan män tanuq uqçı-ning ol bu nişan män tanuq uqmış-ning ol SUK. II (s.25 Sa11.22-27)

### **Uräg Tarqan Qatsin**

Tanuq Uräg Tarqan Qatsin SUK. I (s.IV[130] T II Toyoq Ohne Nrs.4)

**uru** Bir iblis ismi. Skr. Uru?

bir uru atly ikinti agnikişi atly biz y///gü olarqa sanly ärür-biz UIV (s.684 A. 110-112)

**urubilbakaşapi** Buda'nın öğrencilerden biri. Skr. Uruvilvā-Kāşyapa

kim-lär ärki tip tisär [inča qltī] ayay-qa tägimlig [atyantikundini] arxant ayay-qa [tägimlig] aşvači arxant ["ayay-qa] tägimlig başbi arx[ant "ayay-qa] tägimlig maxanami [arxant"] ayay-qa tägimlig [badriki arxant] ayay-qa tägimlig maxa[kaşipi arxant"] ayay-qa tägimlig ur[ubilbakaşapi] arxant ayay-qa t[ägimlig] gayakaşipi arxant " a[yay-qa] tägimlig naţikaşipi arx[ant"] ayay-qa tägimlig şari[putri] arxant ayay-qa [tägimlig] [mxa motgalyayan]i arxant ["] tk bir yalinguz anant toyin oq arxant qutın bulmaduq boşyutluy qutluy-lar-ning orun-inta turmiş ärdi BT XVIII (s.124 0039-0057)

**urubilvakşip** Uruvilvā'da Kāşyapa, Burkan'ın Erme'ye ulaşmasından önce inzivaya çekilmişti. Skr. Uruvilvā-Kāşyapa

men yime amtı urubilvakaşipte (ulat)ı tınlıqlarağ kutğargalı barı(r) (men) Maitr. (s.68 19.43-44, SH 316 b'den)

**urumuki** Bir şeytan adı. Skr. urumukha

anta ötrü ç(a)ştanı {y} élig beg bar küçin üntürüp tölükün sékriyü barıp urumuki atl(ı)g yekniñ töpüsinteki saçın tarta tutup kılıcın örü kötürüp başın bıçğalı ugr[ad]ı EUDÇ (s.39-40 54-59)

**urumuki** Bir şeytanın adıdır. Skr. Urumukha (EUTS).

anta ötrü čştani-i ilig bāg bar küçin öntürü tölükün sikriyü barıp urumuki atly yäk-ning töpüsinteki saçın tarta tutup qılıçin örü kötürüp başın bıçğalı oyradı UIV (s.682 A. 45-50)

**urupini** Skr. Rūpiñī Moğ. Rubini Tib. Gzugs-čan-ma

oom takini-yi xung xung pt oom lam-a-yi xung xung pt oom kanta-roxi xung xung pt oom urupini-yi xung xung pt tört öşän yogini-lar-ning drni-ları ärür BT VII (s.54 A.534-538)

**uru-vaşi** Skr. Urvaśī

y(ä)mä üç äñim sansar-nıñ umug-ı mag-ı ulug y(a)rliqančuči köñül-lüg vainiki-lig

oglan-ları üçün nomlug indravaş yagmur yagıtıp ämgäklig oot-in öcürdäçi yertinçü yer suv-  
nuñ atı mañgal-ı imärigmä kamag iki but-lug yalañuk-lar-nıñ kutı kırı ädgülüg sumer tag  
bilgä biliglig taloy ögüz şaki-lıg-lar-nıñ kesari arslan-ı ikşvaku uguş-lug-lar-nıñ irži-sı tükäl  
bilgä biliglig t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan-nıñ kögüzlügköl-intin şışmiş agızlıg yuul-ıntın akmiş  
ičlig uzun-tonlug-lar-nıñ közlärin açdaçı kögüzlärin soğıtdaçı ämgäklig karañgug tarkardaçı  
ençgülüg y(a)ruk yula tamturdaçı čintamani ärdini tæg kop küsüş-üg kanturdaçı suvastik  
agat ot tæg alku adag tudag amırtgurdaçı ap y(ä)mä bo aźunta ap y(ä)mä ol aźunta ulug asıg  
tusu kıltaçı şaşı uru-vaşı tilotami-ta ulatı t(ä)ñri hatun-ları ürüg uzatı ağızlar-ınta sözlädäçi  
ilki ärtmiş kum sanınča burhan-lar ögmiş alkamış üç añim sansar-ta akaş mañgal bolmış  
[k]utlug-ta kutlug bo garbaparimančani atl(ı)g sudur ärdini-nıñ d(a)rni-sı ärür BT XXIII  
(s.164 H005-027)

### **uruz**

tanuq uruz tanuq somaçı bu nişan män sadı-nıñ ol män yaraq sadı-qa ayıdıp  
bitidim SUK. II (s.173 Mi26.12-14)

### **uśinä**

tonguz yıl üçünç ay altı yägrmi-kä manga uśin-ä-kä kápaz kăräk bolup saurıy-a-şiri-  
tın tört tang { . } kápaz tüş-kä altım SUK. II (s.111 Lo29.1-3), (s.111 Lo29.7-10)

**uśniša vičaya** ~ Skr. Uśnişaviayā(dhāraṇī)

buyan-ın yadıp [ öt]ündük-tä xormuzta yaqın barıp [ ]ng [ ]lämiş  
arış arıy bo uśniş-a vičay-a [ ]n amita ayusi sitadapatri varyoki [ ] arıy mxayan  
sudur nomlarıy BT XIII (s.174 49.8-12)

**utari** Bir rahibin adı. ~ Skr. Uttara

utari atly t[oyın ä]rkän u [ ] BT XIII (s.57 5.91-92)

### **utmiş ogul** (e.)

bo idok nom ärdini bititdäçi upase küç ogul-nuñ upasanč el üklitmiş-nıñ oglum  
[kutad]miş ogul-[nuñ yegädmış] [ogu]l-nuñ utmiş ogul-nuñ közün[ü]r-däki küsüş-läri kanıp  
kenintä burhan bolzun-lar BT XXVI (s.149-150 62b.1-7), (s.151 66b.1-8) bk. utmiş oğul

### **utmiş**

[b]o idok tsi ın čüen [atlıg] nom ärdinig bititmiş buy[an] ädgü kılınč küçintä [küç  
ogul-][nu]ñ el üklitmiş-nıñ [kutadmiş-(?)]nuñ yegäčük-nıñ [utmiş-nuñ(?)] közünür-däki kop  
törlü[g tınlıg-(?)]lar küsüş-läri bütüp[kanıp] kenintä burhan kutın bu[lzun-]lar BT XXVI  
(s.148 61b.1-9) bk. utmiş

### **utmiş oğul**

bu iduq nom ärdini bititdäçi upasi küç oğulnıng, upasanč el üklitmişning, oğlum  
qutadmiş oğulnıng, yegädmış oğulnıng, utmiş oğulnıng bu buyan tüşintä, közünürdäki  
küsüşläri qanıp,közünmäztä-ki ..... sam tso açarı Hts. IX, X (s.159 15-22) bk.  
utmiş oğul

### **utmiş**

bars yıl törtünç ay ygrmi-kä manga töläk tämür-kä sañ-liy tiyuq-taqi taş köprüg-

nüing öngdün s'ingar-qī tāgsintürü tam-liy qavlatiqim-ni yänä čaŋgur ayiz<-taqi> yiti küri-  
lig yir-im-ni yänä törtkil čuy-daqi tört ši yir-im-ni yänä povu(?) qira-daqi üstün čäčäk-lik-  
däki altı ši yir-im-ni yänä altın čäčäk-lik-däki tört ši yir-im-ni maŋga sanliy bu muŋča  
yir-lär-im-ni manga töläk tämür-kä yuŋglaq-liq čao yatuq kargäk bolup tolmiš ayay-a  
tägimlig-tin ygrmi yastuq čungdung bao-čao ali p tašiq-qa utmiš-qa bu yir-lär-im-ni tarip  
yizün tip TWX(...) qilip birtim SUK. II (s.174 Mi28.1-10) bk. utmiš

#### **utpalaširi** Skr. Utpalašrī

adin ažu-ka sanli[g] [ulu]g(?)'āš-ā atam nomči bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši ačari [ ]  
]NKK' yiragu bāg ögrünč-ā ana tärim artadaz [kirā]šiz tarugači saŋguŋ taŋgusuk vušin ulug  
[ata]m saŋgır tarugači tiličä wušin lačın inal bay inal arıg kurtga tärim sulagı inal barak  
buka saŋguŋ [ ]L'N [wu]šin asan kutlug wuši[n] s[ ] sävinč vušin kıpčak suin ši T[ ]  
] vušin tugmiš atam tegin buka saŋguŋ külüg tegin vušin kađın-larım sä[vin]č yaŋa wuši  
ögü vušin tilik togrıl čuŋčiŋ apag-a-larım enč buk-a tarugači ordo buk-a tarugači buzagu  
inal '[ ]vu]šin tärim sävinč kutlug tarugači čäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a  
čın vuu-š-[in ]P sičing [ ] abdala tayking s[an]gguŋ ači-larım utpalaširi ratnaširi  
başlap t[u]gmiš-larım kađaş-larım tagay-larım yegän-lärım šabi-larım terin-lärım kuvrag-  
larım birlä ulatı tört tugum beš ažu-takı ög kaŋ bolmiš tın(1)g-lar ärmaz yaramaz oron-lar-  
ta tugmiš äsar-lär t(ä)rk tavrak ožup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niŋ adištıt-ınta  
ögüm kaŋım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom bošgurmiš bahši-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-  
[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-ınča tugmak-ları bolzun BT  
XXVI (s.241-242 129.35-41) BT XIII (s.167-169 46.35-41)

#### **utpalavrni** Bir rahibenin adı. ~ Skr. Utpalavarṇā

sumili sangataz-i-ta ulatı toyin-lar ačadašatru milintri-ta ulatı ilig-lär utpalavrni-ta  
ulatı šmnanč-lar kamapiri-ta ulatı urı-lar šivasi-ta ulatı čantal-lar angulamali-ta ulatı oyri-lar  
adaçaki-ta ulatı yäklär alqinčsiz qilti-lar BT XIII (s.78 12.63-70)

#### **uṭpališri šabi k(i)ya** Skr. Utpalašrī

[yılan] yı bešinč ay [bir otuzka] tsi in čüen nom-ı m(ä)n uṭpališri šabi k(i)y-ä okıyu  
tägintim BT XXVI (s.150 63b.1-3)

#### **uṭpališri šabik(i)**

yılan yıl bešinç ay bir otuzka tsi-in-çüen nomı m(ä)n uṭpališri šabik(i)yä okıyu  
tägintim Hts.VI (s.103 1820-1822)

#### **uu tem**

uu tem atly ačari tsopin-in qıldim UAT (s.166 8)

#### **uur qaya**

-ning yaqa-si män //(.)ok(..) kumüş yol-ınta basa bitig-siz altı ülüš-tä tägmiš 'är qul  
küng yol-ınta yänä tigin-ning kän-tin yinä qay-a-qa yañtut bolmiš nägü kim yol-ınta sävinč  
buqa muñta yoq ärsär //// biz bilirbiz timiš yol-ınta ini-lärım uur qy-a küväz yulay birlä  
basaçuq tutung satmiday ačari yavlaq öz ačari qan toyin tutung qodaña anant tutung tükäl-ä  
'äsän buqa šilastı atly bāg başlap uyyur uruy qadaš ükzintä sözläšip atamız-ning ülüš bitig-

indäki-ča nägü-sin kim-in tapšura birip muñtin taş yiri-ning suvı-nıng yaqa-sınga yänä iki bölük bu bitig-täki tvar-qa tutup on tamya büdün kümüş yastuq-ı bir yurıng toyın atly açarı oylın 'alıg(?))-tä birip otuz yaş-tin altın ygrmi yaş-tin üstün orđun är äbci iki qrabaş iki at iki ud birlä muñča tvar-nı uur qay-a başlap ini-lärim-kä birip öz köngül-üm bolup yaraşip //(((.) ymä vap-ča yangla-ča nägü m-ä čam črim bar ärsär qodup bu bitig-ni birtim SUK. II (s.142-143 WP06.2-23)

### **uz ämrilmış**

uz ämrilmış atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga yūkünürbiz BT II (s.36 652-653)

### **uz mangliγ**

uz mangliγ atl(i)γ t(ä)ngri burxan-qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.19 59-61)

### **uzatı qatıylandači**

uzatı qatıylandači atl(i)γ bodis(a)t(a)v-qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.40 813-814)

### **uzatı yirtinčüdin- öngi bolmadači**

uzatı yirtinčüdin - öngi bolmadači bodis(a)t(a)v qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.36 666-668)

### **üč-uyuş yirtinčü|nüng-tapınQuluqlı**

üč-uyuş yirtinčü|nüng-tapınQuluqlı atl(i)γ t(ä)ngri burxan-qutınga yūkünürbiz BT II (s.37 729-731)

### **üdüy**

qalan-ı yuz başında-qı äski //(.).MY biz on-luq-lar-qa qalmış üçün üdüy ilči-kä tonguz yıl biz-ning on //(.) kälmiş bäg-lig bir küp bor tägmäyük üçün (.)//(.).liq-ı PYL// yuz iki bay-liq böz //(.). (...) -qı PY(..) birgü(?) /////////////// SUK. II (s.20 Sa09.4-7)

### **üdkä**

bičin yıl tördünc ay säkiz ygrmi-kä biz üdkä arslan buq-a ada(?) qulun alp ming buq-a aryaşiri(?) tmir yn-ä t(.)m(..) müsir(?) başlap on-luq-lar-qa trıy kärgäk bolup qayımđu baxşı-tün bir { ..... } { ..... } (.....)LYK aldımız SUK. II (s.104 Lo22.1-8)

### **Üdläp äriqläp asıy|γ tusu qıltači**

Üdläp äriqläp asıy|γ tusu qıltači atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga , , yūkünürbiz BT II (s.30 435-437)

### **üdsüz** Ezrua tanrı.

t(ä)ngrim siz törösüzün üdsüzkä k(ä)ntü [özünüz] yaz(ı)nsar siz ötrü kam(a)g elinjiz bulgan[γay] bo kam(a)g türk bodun t(ä)ngrikä y[azok] kıltaçı bol[γay]lar H (s.24 8-11)

### **ügä bilgä**

..... qočo qısıl-liy .....-miş älp qutluy ..... ügä bilgä bäg .....-ning aravadan sanga..[ra]m ...[in]ta olurdači mitsu dutagun kirtgünçlüg üträt mama kösüşingä bitiyü tägindim UI (s.14-15)

**ükitmiş toña**

[ ] [t(ä)ñri]m kızak t(ä)ñrim [ ] [t(ä)ñri]m tañut-ka [ ] [ ] ükitmiş toña [ ] k[ ] BT XXIII (s.113 F282-288)

**üklimiş aşılmış**

üklimiş aşılmış atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.51 1217-1218)

**üklit t(ä)ñri**

[yänä] el ävirmiş alp kutlug arslan ata ügä bæg k[adır baş]nın üklit t(ä)ñrimin üçünç oghu ogu[l küdägü] kut[admiş] baş öz inanç totok bægniñ ögi k[añı bo] iki kutlugl[a]r üçün ävirgäli ötünmiş ötüginä [bo beş] çöpik kalyük b[u]lganyuk y(a)vlak üdtä koluda [kenki boşgutlug] beş balıklıg küntün şäli tutuñ [tav]g[a]ç ti[lintin türk tilin]çä yañırtı [ä]virmiş BT XXV (s.152 1518-1524), (s.188 2037-2055) BT XXVI (s.142 55.8-15) BT II (s.19-21 86-126)

**üküş äsidmäklig-ädgü|kä-bay**

üküş äsidmäklig-ädgü|kä-bay atl(i)γ t(ä)ngri burxan-qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.46 1042-1044)

**üküş ädräm|lig- yig üstünki y(a)ruq-luy**

üküş ädräm|lig - yig üstünki y(a)ruq-luy atl(i)γ t(ä)ngri burxan-qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.30 441-443)

**ülgüsüz üküş arıy**

ülgüsüz üküş arıy atl(i)γ t(ä)ngri burxan - qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.37 709-711)

**ülgüsüz y(a)ruk** Buddha ismi. Skr. Amitābha

ülgüsüz y(a)ruk <atl(1)g> t(ä)ngri burhan kutınga yūkünürbiz BT XXV (s.108 870)

**ün - äKziK - üzä yigädmiş**

ün - äKziK - üzä yigädmiş atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.32 510-512)

**ün ür**

tañı yämä ten fung atlıy bæg užik tartıyı üzä säçilti ün ür atlıy bilgä tiyraç bitimäk üzä atandı Hts. IX, X (s.63 16-20)

**üni äKziKi üzä yÜrüntäK boldaçi**

üni äKziKi üzä yÜrüntäK boldaçi atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.48 1110-1112)

**Ürtügüg - kÜşigig kämişmiş**

Ürtügüg - kÜşigig kämişmiş atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga yūkünürbiz BT II (s.34 591-593)

**üst(ä)ŋ t(ä)ŋri**

[ ina]l-ka [ ] t(ä)ŋrim-[kä tã]ŋrim-kä ogul [a]şunmiş [tãŋri]m-kä yaş[ka]n inal-ka kintso bızı-ka [o]gul umdu t(ä)ŋrim-kä busard[u] inal-ka [säv]är t(ä)ŋrim-kä [ü]n tapmış şäli-kä çäriğ inal-ka küsän P'/// [ina]l-ka artok t(ä)ŋrim-kä (P) burhan kuli tutuŋ-ka (P) kutl[ug] inal-ka üst(ä)ŋ t(ä)ŋrim-(P)kä [tã]ŋrim üst(ä)ŋ t(ä)ŋrim-kä BT XXVI (s.251-252 134.19-28)

**üstäk t(ä)ŋri (k.)**

[ ärt]miş adın aŋun-ka sanlıg bolmiş ulug aŋam sıŋkar totok bægkä ulug anam [ ]W totok bægkä eçim tudan açari-ka yãŋgãm kutug t(ä)ŋrim-kä tugmış aŋam 'K/Z inal-k[a tug]miş anam ogul yetmiş t(ä)ŋrim-kä eçim tagay inal-ka yãŋgãm sävinç t(ä)ŋrim-kä anam üstäk t(ä)ŋrim-kä anam ana hatun t(ä)ŋrim-kä bäkümiş totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ŋrim-kä aŋam ödüş inal-ka adak totok inal-ka anam taz küŋ t(ä)ŋrim-kä anam buyançog t(ä)ŋrim-kä äkãm tãrim kunçuy t(ä)ŋrim-kä yãŋgãm tadarçın t(ä)ŋrim-kä eçim aŋsız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[ş]ım kutlug-ka karna şäli-kä ana haŋun t(ä)ŋrim-kä adaşım elig-kä yıgmış t(ä)ŋrim-kä kã/ig t(ä)ŋrimkã ölgäşük üdlãrintã ög-lãrin köŋül-lãrin yıgınu umadın ärmãz yaramaz oron-larta tugmış ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tuŋit t(ä)ŋri yerintã burhan-lar uluş-inta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

**üträt [ ] (k.)**

upasanç üträt [ ] BT XXVI (s.90 22b.1)

**üträt mama (k.)**

//// NYNK arayandan saŋ[ara]m[in]ta olurdaçı mitso dutagun kertgünlüg üträt mama küsüşinã bitiyü tãgındim BT XXVI (s.98 34b.4-7) UI (s.14-15)

**üträt t(ä)ŋri (k.)**

y(e)mã alkatmış ay-ka küsänçig kün-kã üdrülmiş ädgü üdkã kutlug koluka ikinti bagdaki ki şipkan-lıg oot kutlug ud yıl beşinç ay bir yaŋıka biz üç (P) ärdini-l[ä]r üzã agınçsız süzök (P) kertgünç köŋül(l)üg upase (P) bugra tarkan upasanç üträt t(ä)ŋrim birlã [ü]ç üdki burhan-lar-nıŋ ädgü-lãrin [öp] sakınıp bo nom ärdini bititmãkdin [tur]miş buyan ädgü kılınç-nıŋ yegin [üstünk]isin bilip ukup üç tör[l]üg [buşı-nı]ŋ b(ä)ksizin mãŋüsüzin [ukup bo üç tör]lüg buşı-da kamag [ ]-NYNK BT XXVI (s.81 17.1-15)

**üträt (k.)**

y(e)mã alkatmış ay-ka küsänçig kün-((kã)) üdrülmiş ädgü üd-kã kutlug kolu-ka kutlug koyn yıl üçünç ay üç otuz-ka m(ä)n üç ärdini-kã b(ä)k katıg süzök kertgünç köŋül(l)üg upasanç üträt buhan-larıg öp sakınıp bo biziŋ ätözümüz ärtimlig ärmış kazanmış äd t(a)var kaltaçı ärmış tep bilip ukup artamaksız uzulmaksız äd tavar buyan ädgü kılınç-ta adın yok tep anın bo alku ayıg kılınç-larıg arıtıdaçı kşanti nom ärdinig bititü tãgintim BT XXVI (s.224 112.2-5) UII (s.76-77 7.12-20), (s.77 7.21-39), (s.78 7.40-41), (s.80 7.60-63) BT XVIII (s.70 V7-15)

**üträtmiş (k.)**

buyan-ig nomlug dentarım(ı)z [ ]N-Q' suuza ädgü tutuñ-ka [ ] biigui tutuñ-ka inim buşı kuli-ka küdägüm karşa [ ]MY]Š-Q' katdım kıtay [tä]ñri[m]-kä katdım üträtmiş kat-siñilim taytarçın-ka küdä[güm] [dım ] küsämış-kä [kat]dım kakaç mal-ka yänngg[äm] BT XXVI (s.258 139.13-16)

### **üzük**

ärtmiş aradın azun-qa barmış qonım du vapşı sali bæg qutınga il ongurt qarçuqı-ya xutluy üzük-kä atam bai äpä çangşı-qa anam kösät-kä bu buyan ädgü qılınç kücintä yalnguq azunınta toymaq oyrınta yvlay xılınçlarya yalçitip yaraysız orun-larta toymış-ları bar ärsär antın .... ozup üstün tngri yirintä burxan-lar uluşınta toymaq-ları bolzun UII (s.81 7.69-72)

### **v(a)çirsaruka (k.)**

ınđın azunka b[ar]miş atam topık çanşı anam Q[ ]MYŠ[ ] äkä[m ] [ ] äkäm askar ogulum kumar arslan äkäm v(a)çirsaru-ka bo buyan ädgü kılınç tüşintä kayu kayu täginçs(i)z oron-larda tug[mış]ları bar ärsär ol oron-larda oz[up] kutlurup üst[ün] tužit yerintä tugmak-ları bolz[un] BT XXVI (s.227-228 123.7-9)

### **v(a)çirapani** İkinci Dhyānibuddha. Skr. vajrapāṇi

'añ mintin äzrua t(ä)ñri orđosiña tägi kayu ärklig küçlüg baş başdın t(ä)ñrilärniñ luularniñ tişi erkäk kut vahşıklarniñ orđu karşıları ärsär inçä k(a)ltı äzrua t(ä)ñri-niñ hormuzta t(ä)ñriniñ sarasvate t(ä)ñri kızınıñ şirikene kut t(ä)ñri t(ä)ñrisiniñ vasundare yer hatunınıñ sançanaçaye uruñutnuñ kamag säkiz otuz bag t(ä)ñrilärniñ maheşvare t(ä)ñriniñ v(a)çirapani toña manibadare uruñutnuñ karininiñ beş yüz kuvraglarınıñ ymä anavaçapte luu hanınıñ, ulug taloy ügüz ärkliginiñ, bolarnıñ näçä oronları orđoları ärsär, ol tütsüg barçaka tägip biziñçiläyü ök tütsüglüg kuşatrelar b(ä)lgürüp ol kuşatrelarıg körüp tütsüg yıdın tuyduklarında, ötrü ol kuşatrelartın altın öñlüg y(a)ruklar ünmişin körgäylär AY VI (s.99 470-492), (s.111-112 621-636) bk. v(a)çirapani

### **v(a)jir erkliği bodis(a)t(a)v**

ol üdün v(a)jir erkliği bodis(a)t(a)v yme olurmış orunıntın örü turup ayasın kavşurup ağır ayamakın t(e)ñri t(e)ñrиси burkanka inçe töp öñüti AY. VII (s.121 209-212)

### **v(a)rdu açari**

k[an]lar(ı)m(ı)z m(ä)ñi açari v(a)rdu açari bæg y(e)gän açari ayı tükäl silig ayı on vartr [yegän]n // BT XXVI (s.158 71a.10-12)

### **v(a)rdu (e.)**

oglum v(a)rdu borluk çor kı-du şäliel etmiş amr(a)k tözünkä tägmäki bolzun BT XXVI (s.259 140.4-5)

### **v(a)runı** Deniz ya da okyanus Tanrı'sının adı. Skr. varuṇaḥ

v(a)runı t(e)ñri inçe töp tedi EUDÇ (s.58 291-292)

### **v(a)žir bilgä biliglig**

v(a)žir bilgä biliglig-bodis(a)t(a)v - qutınga BT II (s.32 524-525)



**v(a)žir kız [ ]**

bo buyan [ ] kaitso tutuŋ bāg-kā el yıgıŋıŋ [ ]M-K' bögi ŧilavanti t(ä)ŋrim-kā [ ] tutuŋ-ka vapŧintu tutuŋ-ka [ ] tǎŋrim-kā yarıçuk t(ä)ŋrim-kā [ ]M-K' buyan-lıg inal-ka el ornatmıŧ [ ] turmıŧ inal-ka kutaçuk t(ä)ŋrim-kā [ ]Y turmıŧ inal-ka ornaçuk t(ä)ŋrim-kā [ ]WRMTŧ inal-ka el ornatmıŧ t(ä)ŋrim-kā [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ŋrim-kā yarp [ ] iklätmiŧ tutuŋ-ka elig t(ä)ŋrim[ ]inal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmıŧ t(ä)ŋrim-kā [ ] togrıl t[u]tuŋ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ŋrim-kā kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ŋrim-kā v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ŋrim-kā basana [ ]s i[na]l-ka altmıŧ ŧāli-kā [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

**v(a)žir tǎg b(ä)k qatıy süülüg(?)**

v(a)žir tǎg b(ä)k qatıy süülüg(?) atl(i)γ t(ä)ŋri burxan qutınga yuķünürbiz BT II (s.34 580-582)

**vaçirapani** Skr. Vajrapāṇi Moğ. Vçir(-a)/Oçir/Bajar-bani, Far-tayan vçir-tu, Mudur-tayan vçir-tu Tib. Phyag-na rdo-rje, Phyag-rdor

oom suvabau-a ŧudta sarva darm-a subau-a ŧudto xang drni üzä quruγ saqıñip quruγ-ta bng usik-tin linxu-a üzä a usik ay tilgän-i üzä bir kök yaŧıl önglüg xung usik andirtin yaruq ünüp tınly-lar asiy-lar(in) qılıp yanduru yanip singmāk-tin kändü öz vaçirapani boldum BT VII (s.68 D.1-6) BT XXVI (s.102 39a.30-33), (s.103 39a.42-45) bk. v(a)çirapani

**vaçir-a tuvaça** Skr. Vajradhvaja

ary-a vayruçana eksübi amıda-ayusı ayağuluğ badıraŧırı su-çantırabudı ançulayu oķ sury-a-garby vaŧır yalınlıg alp samantabadıra vaçir-a tuvaça ava-lukiða-iŧvara nırvana kidu arдын ganda-ħastı baŧlap bodısatav-lıg arıg tirin kuvrağ öz-e ağırladıur ETŧ (s.76 9.65-72)

**vaği** Bir iblisin adı. < Skr. Vaği

y(ä)mä kaŧ uluŧta gođayu baru y(ä)mä atipur uluŧta avant uluŧta çatadiri sinhabale g(a)rtrakut uluŧta badre uluŧta säkizinç yāk uzun tonlug atl(i)g çayti uluŧta vađi yāk avate yāk kati y(ä)mä upakati atl(i)g yāklār ançulayu varunavati uluŧta ārūrlār Diŧ. (s.90 655-663), (s.91 668-673)

**vagiŧvar-a-pa** 24 Gurudan 17.si. Skr. Vāgīśvarapāda Moğ. Kele-yin erketü (= Mañjuśrī) Tib. Ŋag-dbañ, Ŋag-gi dbañ-phyug

munung ulalu kälmiŧ baxŧi-lari ārsār vçir-a dari vçirapani sarxapa nagarçuni ŧavaripa luyupa darikapa vçir-a-ganti-pa kurmapada çalandar-a-pa kiraŧna-çary-a-pa guxapa viçay-a-pada tilopa naropa abakirti vagiŧvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxŧi uluy saskau-a baxŧi irçibsun baxŧi saskau-a pantit baxŧi payıspa baxŧi bolar ārūr-lār BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

**vairoçana** Terim, “yararlı olmak ya da güneŧten gelmek, ışık” anlamlarında kullanılmaktadır. Terimin farklı tanımlamaları da bulunmaktadır. T'ien-t'ai Vairocana'nın Dharmākāya'yı, Rocana ya da Locana'nın Sambhogakāya'yı, Śākyamuni'nin ise

Nirmānakāya'yı temsil ettiğini belirtir. Vairocana genellikle Buddha'nın gerçek vücudu olarak tanımlanır ve 徧一切處 “biàn yīqiè chù” “her yere yayılan bir ışık” gibi ifade edilir. Vairocana'nın sembolü olarak güneş ya da ışık kullanılır. Ayrıca, 淨滿 “jìng mǎn” “saflığın ve temizliğin” sembolüdür. Vairocana Buddha, beş Dhyāni Buddha'nın lideridir ve merkezî yeri işgal eder (SH 306b). Ayrıca Vairoca'ya 金剛佛 “jīngāng fú” “Vajra-Buddha” ya da 大日如來 “dà rì rúlái” “güneş Buddha” da denilmektedir (SH 281b). ETü. vairocana burkan “Vairovana Buddha” = Skr. vairocana = Çin. 毘盧舍那 “pí lú shě nà”, 毘盧 “pí lú”, 毘盧遮那 (ya da 毘盧折那) “pí lú zhē nà” (ya da “pí lú zhé nà”), 吠盧遮那 “fèi lú zhē nà”, 鞞盧杜那 “bǐng lú dù nà” (SH 306b) = Tib. rNam-par snangmdzad (Beer 2003, 235a) (EUTBMT)

adı kötrülmis ançolayı kâlmis ayay-qa tākimlig köni tözüni tuimīs vairocana burxan qutınga yükünürmn UII (s.57 6.1-3), (s.60 6.1-5) bk. vayraçane, vayročana, vayročanda, vçir-a varyočani

**vaişiravani** Skr. Vaişravaṇa

ötrü öngdün kök qalıy-ta [tört] mxaraaç tngri-lär-ig bir ygrmi gantarvi-lar on uluy luu xan-lar-ı toquz uluy kumbanti-larıy 'ängäyü vaişiravani mxaraaç-niing tirin-i quvray-ı bolmiş säkiz aç kölündäci-lär ärsär BT XVIII (s.116 S655-662) bk. vaişirvani, vaişravani, vaişiravane

**vaişirvani** Bir tanrı. Skr. Vaisravana (EUTS)

atı kötrülmüş ayay-qa tākimlig tngirim mn ärsär taydün yingaq vaişirvani mxaraaç-niing danavadi atly baliq-iinga yaqin-qı-a supuşpi atly yimişliktä yiti ärdinin itiglig puşpak atly sarvay-ınta turu täginürmn UI (s.28) bk. vaişiravani, vaişravani, vaişiravane

**vaişravani** Bir tanrı (EUTS). Skr. Vaişravaṇa

yäklär elig[i vaişravani] m(a)haraçig idıy säkiz otuz senap[ati]-ları tokuz on bir intri atl(ı)g [ogul-ları] birlä tagdın yınak turzun-lar BT XXIII (s.42 A072-075) bk. vaişiravani, vaişirvani, vaişiravane

**vaişiravane** Zenginlik ve bereketin koruyucusu olan Tanrı. Skr. vaişravaṇa

anța ötrü [ol]üdün vaişiravane m(a)haraça AY VI (s.128 843-847), (s.133-134 903-910), (s.135-136 932-941), (s.136 941-943), (s.149-150 1105-1116) bk. vaişiravani, vaişirvani, vaişravani

**vapđso tu**

tanuq baçaq tanuq qumaru bu tamya biz ikägü-nüing ol män vapđso tu bitidim SUK. II (s.101-102 Lo19.5-6) bk. vaptso tu

**vapdu**

bu savda tanuq içim är tanuq täsik tanuq vapdu tanuq qutluy bars bu tamya män

bärkümiş-ning ol SUK. II (s.100 Lo17.7-9) bk. vaptu

### **vapki**

takı bo buyan ädgü kılınç ärtmiş kadan atam siñ tsi kadan anam siukui ayı vapkui ayı vapki ädgü tözün y(e)gän tözün-kä tägmäki bolzun BT XXVI (s.259 140.5-7)

### **vapkui ayı**

takı bo buyan ädgü kılınç ärtmiş kadan atam siñ tsi kadan anam siukui ayı vapkui ayı vapki ädgü tözün y(e)gän tözün-kä tägmäki bolzun BT XXVI (s.259 140.5-7)

### **vapşı (Uyg. yzr.)**

vapşı bahşı yaratmış tözin ukıdaçı nom bitiyü tükädi BT XXVI (s.221 120.1)

### **vapşintu tutuñ**

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bäg-kä el yıgmiş [ ]M-K' bögi şilavanti t(ä)ñrim-kä [ ] tutuñ-ka vapşintu tutuñ-ka [ ]täñ]rim-kä yarıçuk t(ä)ñrim-kä [ ]M-K' buyan-lig inal-ka el ornatmış [ ] turmiş inal-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]Y turmiş inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]WRMTŞ inal-ka el ornatmış t(ä)ñrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä yarp [ ] iklätmiş tutuñ-ka elig t(ä)ñrim[ ]inal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmiş t(ä)ñrim-kä [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kä basana [ ]s ı[na]l-ka altmış šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

### **vapso tu**

-ni ülüş bitigi birlä säkiz on yastuq çungdung bao-çao-qa vapso tu-qa toyuru tomlıdu satdim SUK. II (s.27 Sa12.5-6), (s.27 Sa12.6-7), (s.27 Sa12.12-13), (s.27 Sa12.15)

### **vaptso tu**

bars yil altınç ay iki otuz-qa manga yigädmiş-kä tüş-kä üür krgäk bolup çanaq-ta vaptso tu-nung küri-si üzä iki šiy üür altım SUK. II (s.101 Lo19.1-3) bk. vapdso tu

### **vaptso**

tanuq burxan qulı tnuq yrp toy<r>ıl tanuq vaptso bu tamya män oşmiş-ning 'o>l män äsän tutung ayıdıp bitidim SUK. II (s.12 Sa05.17-19)

### **vaptsun** Çin. fa-tsun

m(ä)n yañı boş[gut]lug vaptsun b[it]gäçi bitiyü tägintim BT XXVI(s.189 90.1) Maitr. (s.100 46.28)

### **vaptu**

yılan yil üçünç ay iki yangıq-a manga qıryaquz-qa böz kargäk bolup vaptu-tin iki iki bay böz aldım SUK. II (s.98 Lo15.1-4) bk. vapdu

### **varkşı arz-ı-ça**

vandamı yükünmek kim kılmasar varkşı arz-ı-ça sarz-un ETŞ (s.106 11.31-32)

### **varskandı**

vasavı tengri-ning kiriş-lig y-a-sın varskandı tonga qurz-un ETŞ (s.106 11.27-28)

**varuni** Bir iblisin adı. < Skr. /Varuṇa

inča k(a)lti indre some varuni pračapadi baradivači išani čaṇḍani anpi mananiki vayraçane kamaširišti kinikanta kaṇḍaka paḍar manir maniçari paranadi upapançiki satagiri haimavati purnake kaṇḍirakovinđi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi çanaršabi çitriçiri y(ä)mä gant(a)rve ðirgašakuti y(ä)mä mantale pañçalaganđi sumani ðirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkinçıglar çambudivipta orna(n)mışlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diş. (s.91-92 674-689), (s.88-89 632-651)

**vasavi** Eski bir Buda'nın adı.

vasavi tengri-ning kiriş-lig y-a-sın varskandı tonga qurz-un ETŞ (s.106 11.27-28)

**vasu** Büyük Tanrıça. Skr. Vasu

yme körkidip vasu atl(ı)g kız körkin sünüşdeçilerig körser biz AY. VII (s.163 767-768)

**vasubandu** Bir Budist rahip ve Gandhara'dan bir bilim adamıdır. Skr. Vasubandhu

edgölüg ögrünç tip ol taplamamış üçün vasubandu baħşı-ning sav-ın bilip öçmek çinkirtü töz üz-e bar tigüçi anın sizik turgurup söz-lemiş ol Üİ (s.45-46 110a.15-110b.2), (s.46 111a.9-13), (s.49 113a.3-6), (s.52 116a.7-9), (s.56 119b.4-5), (s.57 120a.4-7) UAT (s.180 185-189), (s.180 207-208), (s.182 221-222), (s.182 235-236), (s.182 238), (s.184 241-244), (s.184 250-251), (s.186 288-289), (s.186 293-295), (s.186 297-299), (s.190 348-349), (s.190 361-364), (s.192 376-381), (s.194 399-400), (s.194 401-411), (s.196 452-454), (s.198 471-473), (s.200 493-496), (s.216 753-755), (s.220 794-796), (s.226 869-871), (s.234 956-957), (s.236 979-980), (s.240 1044-1046), (s.244 1086-1088), (s.260 1331-1333), (s.264 1358-1361), (s.278 1550-1553), (s.300 1849), (s.310 1961-1967), (s.318 2031-2033), (s.318 2033-2036), (s.330 2174-2176), (s.330 2178-2183), (s.330 2197-2199), (s.352 2532-2534), (s.366 2728-2729), (s.370 2827-2828), (s.372 2839-2840), (s.374 2873-2876), (s.374 2891-2893), (s.402 3374-3379), (s.404 3403-3405), (s.406 3462-3464), (s.412 3559-3560), (s.418 3664-3667), (s.418 3680-3684), (s.434 4008-4011), (s.448 4274-4277) AT. II (s.64 748-750), (s.64 754-756), (s.64-66 756-761), (s.68 816-817), (s.70 829), (s.70 836-843), (s.98 1303-1306), (s.102 1361-1363), (s.106 1432-1435), (s.118 1616-1619), (s.124 1727-1729), (s.130 1829-1834), (s.140 1986-1987), (s.152-2204-2205) AT. I (s.32 185-189), (s.34 207-208), (s.34 221-222), (s.36 235-236), (s.36 238), (s.36 241-244), (s.36 250-251), (s.40 288-289) bk. vasubantu

**vasubantu** < Skr. vasubandhu

bursang quvray<-liy> alqu tüz-ün-lär iduq-lar quvray-inga šasdirakare vasubantu baxši-qa ulatı mn-ing öz baxšim guna-mati baxši-qa ymä mn uyradım UAT (s.166 11-13), (s.166-168 18-22) Hts. IX, X (s.263 13-22) AT. I (s.22 11-13), (s.22 18-22) bk. vasubandu

**vasumidre** < Skr. vasumitra

prakaranapt šasdr-iy ayay-qa tögimlig vasumidre baxši yaradmiš ärür UAT  
(s.324 2108-2109), (s.326 2113-2115)

**vasundare** Yeryüzü Tanrısı ya da Tanrıçası. Skr. vasumdhara

’äj mintin äzrua t(ä)ñri orđosıña tägi kayu ärklig küçlüg baş başdın t(ä)ñrilärniñ luularniñ tişi erkäk kut vahşiklarnıñ orđu karşıları ärsär inçä k(a)ltı äzrua t(ä)ñri-niñ hormuzta t(ä)ñriniñ sarasvate t(ä)ñri kızınıñ şirikene kut t(ä)ñri t(ä)ñrisiniñ vasundare yer hatunınıñ sançanaçaye uruñutnuñ kamag säkiz otuz bag t(ä)ñrilärniñ maheşvare t(ä)ñriniñ v(a)çirapani toña manibadare uruñutnuñ kariniñ beş yüz kuvraglarınıñ ymä anavaçapte luu hanınıñ, ulug taloy ügüz ärkliginiñ, bolarnıñ näçä oronları orđoları ärsär, ol tütsüg barçaka tägip biziñçiläyü ök tütsüglüg kuşatrelar b(ä)lgürüp ol kuşatrelarıg körüp tütsüg yıdın tuyduklarında, ötrü ol kuşatrelartın altun öñlüg y(a)ruklar ünmişin körgäylär AY VI (s.99 470-492), (s.111-112 621-636) bk. vasundarı, vasundari

**vasundarı** Bir Tanrı adı. Skr. Vasumdhara

t(ä)ñri kızı sarasvati-ka şirigini-ka t(ä)ñridäm çog-lug v(a)çirapani-ka vasundarı-ka täñläñsüz biliglig sançanaçivi-ka anapadapı-ka tälim üküş tılañurmak-lıg t(ä)ñri-lärkä yükünürm(ä)n BT XXVI (s.103 39a.42-45) ETŞ (s.106 11.29-30) bk. vasundare, vasundari

**vasundari** Skr. Vasumdhara

[vasundari] atly [yi]r t[ngri] qatunı [uluy k]üçlüg ä[zru]a xormuz[t]a [tngri] " " [luu xan]-la[rı] u[latı] k[inari]-lar ["] BT XVIII (s.140-142 0395-0399) bk. vasundare, vasundari

**vatsın sinkay k(i)ya**

[ s]am(a)ntapuşp [sañram(?) ] [ ]"SY şitavan sin arıg-lar arakı [ta]vşañ(?) aryadanta t(ä)ñri KL"P"TRY k(ä)şi a[ç]a]ri başlap kırk şäli-lär b(a)kçanka y(a)rl<i>kamış-ta m(ä)n vatsın sinkay k(i)y-a [upa]se mañçor upasanç tugmış ötüg[iñä] bo nom bitiyü tägint(i)m(i)z BT XXVI (s.192 97.3-9)

**vaybažiki** < Skr. vaibhāṣika

vaybaž-ik[i] šas[tantri kavi-dri] [san]gadaz ugu [küsän tilintin toxri] [ti]linčä ävirimi[š] // Das. (s.178 1531-1533), (s.178 1529-1530)

**vaymanuke** Takma ad, muhtemelen bir Yakşa'nın adı. < Toh. B Vaimānuka < Skr. Vaimānika

ötrü tükäl bilgä biliglig t(ä)ngri t(ä)ngrişi burhan bo nom-lug y(a)rlıgıg y(a)rlıkatukda t(ä)ngri-lär eligi hormuzta t(ä)ngri vayşi-ravane m(a)haraç ganterve oğlı pança-şike mahişvari t(ä)ngri kuvragı birlä takı y(ä)mä ontun singarkı lokaçañulardın kälmiş t(ä)ngrilär luu-lar yäklär talım k(a)ra kuşlar gant(a)rve-lar yäklär rakşaslar vaymanuke t(ä)ngrilär ulug küçlüg küsünlüg kayu yäklär t(ä)ngrilär ärsär kamagun artokrak ögrü(n)çülüg sävinçlig yetil-miş köngüllüg boltılar Diş. (s.95-96 729-742)

**vayraçane** Asura'nın adı. < Skr. Vairocana

inçä k(a)ltı indre some varuni praçapadi baradivaçi işani çañdani anpi mananiki

vayračane kamaširišti kinikanta kaḍaka paḍar manir maničari paranaḍi upapančiki satagiri haimavati purnake kaḍirakovinḍi gopale yäk atavake yalnguklarning eligi čanaršabi čitričiri y(ä)mä gant(a)rve ḍirgašakuti y(ä)mä mantale pañčalaganḍi sumani ḍirgi yäk kuvragı birlä tupali tarkanatake atl(ı)g yäk bo yäklär ulug korkinçıglar čambudivipta orna(n)mıšlar olar sizlärkä umug inag bolzunlar küzädzünlär Diš. (s.91-92 674-689) bk. vairočana, vayročana, vayročanda, včir-a varyočani

**vayročanda** Bir Buda adı. ~ Skr. Vairocana

yarašsar vayročanda burxan-niŋ az tänginčä bilgä biligi ärür EUT(s.132 665-666), (s.176 1210-1212) bk. včir-a varyočani, vayračane, vairočana, vayročana

**vayširavane** Bir Tanrı adı. < Toh B. Vaišravane < Skr. Vaišravana

sinha-nimita-prabangkare-ka kančan nagap(a)ti han-ka sıdı-lıg aloka-čintamani-ka tört m(a)haraç-larka sımtag-sız äd tavar berdäči vayširavane-ka sirinpat-lıg šaripuṭiri-ka birgärü yükünürm(ä)n BT XXVI (s.103 39a.38-41) Diš. (s.75 467-471), (s.85-86 593-607), (s.95-96 729-742) bk. vayširva, vayširvani, vayšarvan, vayširavani, vayširvan, vayšrvani

**vayširva** < Toh B. Vaišravane < Skr. Vaišravana

vayširva[ ] širikini kut t(ä)ngisi [ ] berzün Diš. (s.54-55 134-136) bk. vayširavane, vayširvani, vayšarvan, vayširavani, vayširvan, vayšrvani

**vayširvani** Dört göksel kraldan biri.

bo savay äšidip külčirä yüzin xormuzta tñri vayširvani tñrikä inčä tip tidi (..) TT X (s.24 T III 56-6a.321-323), (s.24 T III 56-6a.296-301), (s.24 T III 56-6a.323-325), (s.24 T III 56-6a.333-336) bk. vayširavane, vayširva, vayšarvan, vayširavani, vayširvan, vayšrvani

**vayšarvan** Yirmi ilâhtan ve dünyayı koruyan dört kudretli ilâhtan kuzeydekinin adıdır. Skr. Vaišravana

anta ötrü vayšarvan maħaraçniŋ üç uluğ küçlüg inanç buyruq--ları erti .. sadagari hymavati purnaki bular Maitr. (s.50 7.4-8) bk. vayširavane, vayširva, vayširvani, vayširavani, vayširvan, vayšrvani

**vayširavani** Dört dünya muhafızından birinin adı, kuzeyin muhafızı ve yaksaların efendisi. Toh. B. Vaišravane Skr. Vaišravana

öl üḍün vayširavani m(a)haraaç dartiraštiri m(a)haraaç virudaki m(a)haraaç virupakši m(a)haraaç bolar yme yumgi olurmiş orunlarintın örü turup ayasın kavşurup ağır ayamakın t(e)ñri t(e)ñrisi burkanka inçe tēp ötünti AY. VII (s.125 269-275) bk. vayširavane, vayširva, vayširvani, vayšarvan, vayširvan, vayšrvani

**vayširvan** Skr. Vaišravana

kaltı atakavat(i) (a)tl(ıg) (tengr)idem balıqtın vayširv(an) (k)unçuy kut tengr(i) /// ... Maitr. (s.86 35.16-18) bk. vayširavane, vayširva, vayširvani, vayšarvan, vayširavani, vayšrvani

**vayšrvani** Skr. Vaišravana

ne oğrınta ne tıltağnta bizing begimiz vayşrvani ilig tengri tengrisi burqanning yirtinçüde ... badari braman uqıtğalı yarlıqar erki .. purnabtri inçe tip tidi Maitr. (s.57 11.21-28) bk. vayşiravane, vayşirva, vayşirvani, vayşarvan, vayşiravani, vayşirvan **vaytūh-ı qatun** Bimbisārā'nın karısı, Ajātaśatru'nun annesi, Śrībhadrī olarakta bilinir.

a... basa bir tuş-ta .. açagarhı atlıg balıq-ta a[çata]şaduru ilig-ning anası vaytūh-ı katun-ta [a]bita tengri burqan-ıg .. artuqraq mengilig uluş-uğ .. [a]dırtlıg körkitü yarlıqap .. aça adır-a nomlamış ETŞ (s.186 19A.3-10)

**vayu-vigi** 24 Yoginīsten 11.si. Skr. Vāyuvegā, Moğ. Bayubigi, Tib. Rluñ-gi şug-čan-ma

kintik tiriş-a-kuñi atly orun-ta maxa viri birlä vayu-vigi burun uçı koşala atly orunta vçir-a xung kar-a birlä surabakşı bo upa-kişidir yaqın-qı tariylı ayız kalingga atlay orun-ta su-badir-a birlä şyama-divi tamyaq lambaka atlay orun-ta vçir-a-pirala birlä su-badiri bo çanto ärür BT VII (s.33 A.54-60), (s.54 A.553)

**vazir tonga**

tanuq suvan totoq tanuq küç bay-liy tanuq burxan qulı tanuq vazir tonga bu tamya biz oşmiş-niñg tükäl-ning ikigü-nüñg 'ol män çikuy tung ayıdıp bitim[=bitidim] SUK. II (s.14 Sa06.21-23)

**vçir-a dari** 24 Gurudan 11.si, ilahi öğretmen, Ādi-Buddha. Skr. Vajradhara Moğ. V(a)çir-(a)-dara, Oçirdara, Vçir bariçı Tib. Rdo-rje-'çhañ

munung ulalu kälmiş baxşı-ları ärsär vçir-a dari vçirapani sarxapa nagarçuni şavaripa luyupa darikapa vçir-a-ganti-pa kurmapada çalandar-a-pa kiraşna-çary-a-pa guxapa viçay-a-pada tilopa naropa abakirti vagişvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxşı uluy saskau-a baxşı irçibsun baxşı saskau-a pantit baxşı payıspa baxşı bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

**vçir-a varaxi** Mañđala ana tanrıçası, 6 Yoginīsten biri, Vairocanas'ın bir yayılıımı. Skr. Vajravārāhī Moğ. Bajarvarahi , Varakei Tib. Rdo-rje phag-mo

omm vçir-a varyočani-yi xung xung pt svaxa vçir-a varaxi-niñg xartay drni-si ärür BT VII (s.43 A.282-284), (s.43 A.284-286), (s.49-50 A.407-413), (s.53 A.493-528), (s.35 A.98-105)

**vçir-a varyočani** Skr. Vajravairocana

omm vçir-a varyočani-yi xung xung pt svaxa vçir-a varaxi-niñg xartay drni-si ärür BT VII (s.43 A.282-284) bk. vayročana, vayročanda, vayračane, vairoçana

**vçir-a-ganti-pa** 24 Gurudan 8.si. Skr. Mahāsiddha Vajraghañtapāda Tib. grub-chen Rdo-rje dril-bu-pa Moğ. Drilbupa

munung ulalu kälmiş baxşı-ları ärsär vçir-a dari vçirapani sarxapa nagarçuni şavaripa luyupa darikapa vçir-a-ganti-pa kurmapada çalandar-a-pa kiraşna-çary-a-pa guxapa viçay-a-pada tilopa naropa abakirti vagişvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxşı uluy saskau-a baxşı irçibsun baxşı saskau-a pantit baxşı payıspa baxşı bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

**včirapan**

uluy šisrap baxši-ta ulalmiš uluy bilgä biligin ärksinmiš ary-a šila včirapan bölükin .../n ariy orun qutluy k///-y BT VII (s.76 L.11-14), (s.76 L.16-22) bk. včirapani **včirapani** 24 Gurudan 12.si, ilahi öğretmen.

munung ulalu kälmiš baxši-larē ärsär včir-a dari včirapani sarxapa nagarčuni šavaripa luyupa darikapa včir-a-ganti-pa kurmapada čalandar-a-pa kirašna-čary-a-pa guxapa vičay-a-pada tilopa naropa abakirti vagišvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxši uluy saskau-a baxši irčibsun baxši saskau-a pantit baxši payıspa baxši bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765) bk. včirapan

**viča[yanti]** Doğu pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Vijayantī

[ ] / čayanti viča[-yanti] s]idart{d}e y(ä)mä [ nan]todire nandisene [ nanda]varđani bolar Diš. (s.60 203-206)

**vičay-a-pada** 24 Gurudan 13.sü. Skr. Vijayapāda Tib. Rnam-rgyal-žabs

munung ulalu kälmiš baxši-larē ärsär včir-a dari včirapani sarxapa nagarčuni šavaripa luyupa darikapa včir-a-ganti-pa kurmapada čalandar-a-pa kirašna-čary-a-pa guxapa vičay-a-pada tilopa naropa abakirti vagišvar-a-pa pirty-a-kuda mal losau-a baxši uluy saskau-a baxši irčibsun baxši saskau-a pantit baxši payıspa baxši bolar ärür-lär BT VII (s.46 A.344-352), (s.62 A.757-765)

**vičayaprabhi** Skr. Vijayaprabha

taķı y(e)me k(a)ltı neteg amita-ayusı atl(ı)ğ t(e)ngri burķan vičay-a prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kalyana-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kuna-prabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan akşobi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan sinħa-prabasi atl(ı)ğ t(e)ngri O burķan tasa-prasi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan radnaakkari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan prabangkari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan puranpurabi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan samantaprabhi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan suvastiki atl(ı)ğ t(e)ngri burķan kalyana-şiri atl(ı)ğ t(e)ngri burķan alangkarkalvani atl(ı)ğ t(e)ngri burķan darm-a-utari atl(ı)ğ t(e)ngri burķan d(a)rmadivaçi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan supravi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan raçabraħmi atl(ı)ğ t(e)ngri burķan udarani-ti atl(ı)ğ t(e)ngri burķan-ta ulatı O muni munçulayu öngre ertmiş ayağ-ka tegimlig bügü biliglig burķan-lar k(a)ltı neteg öngre ertmiş kin kelteçi amtı közünür bo üç üd-lerte adın-lar teginğülük tüş etö'z-li b(e)lgü-rtm-e et'öz-li üz-eliksiz yig üsdünki köni tüz tuymaķ burķan ķutın bulu y(a)rlıkamiş-ların körkitü y(a)rlıkap nom-luğ tilgen evirip ülgü-süz sansız tnl(ı)ğ-lariğ özğuru ķut-ğaru y(a)rlıkadı O-lar y(a)rlıkayur-lar y(a)rliķağay-lar erser ançulayu oķ m(e)n y(e)me ķutrulmaķ küsüş-lüg t(e)ngrim ķamağ tnl(ı)ğ oğlan-ları birle ol antağ yöleştürgülüksüz üsdünki yig tözgerinçsiz edgü-lerig egsük-süz tükel bütürgeli udaçi bolayın tip munçulayu yangın ķılmıš buyan edgü ķılınç-ların evire ķut ķolmış k(e)rgek AY III (s.59-60 173.11-175.3)

**vidangasari**

ötrü vidangasari braman qop qatıylanmayın ilig bāgning ät'özintäk////[-i ät]in yinin singsim č /// tänglig öngi öngi tiliti UIII (s.30 T.II,S.89 3-7) bk. vidanksari,



vidankasari

**vidankasari**

ötrü ol arqış arasinta[?] kimavant tay yaninta yaqin kälip // [ilig] bäg yrlıyın vidankasari braman qa to///// tükäti sözlädi UIII (s.30 T.III,M.56-11 33-36) bk. vidanggasari, vidanksari

**vidanksari**

ötrü vidanksari braman burxanlar nıng yrlıqamış bir slok nomuq açä yada sözlädi UIII (s.33 T.II,S.2 9-11) bk. vidanggasari, vidankasari

**vikirandagamini** Bir Buda adı.

ağırsız oğuş-tın atırılıpönmiş adruk adruk et'üz-leri öz-e anagat kelmedük öd tükeginçe adın-lar asıg-ın kılğuluğ iş-te arasız oksuz bar kel kılğalı arduğ berk katıg küsüş tuğurmış ağınsız kınığ-lıg vikirandagamini ataçım siz-inge yükünürmen ETŞ (s.98 10.256-263)

**vimali** Skr. Vimala

anta-da basa barnaslıg bay bedük kişiler oğlanı yaşı purnı vimali gavanpati subahuda ulatı biş inallar arħant kutın bultı-lar Maitr. (s.51 7.32-37)

**vipaşi** Vipasyin terimi, Budizmde 弗沙 “fú shā”, 底沙 “dǐ shā” eski yedi Buddha’dan ilkidir, Śākyamuni Buddha ise yedinci Buddhadır. Terim, 毘婆沙 “pí pō shā”, 毘頗沙 “pí pō shā”, 毘鉢沙 (ya da 微鉢沙) “pí bō shā” ya da “wei bō shā”, 鞞婆沙 (鼻婆沙) “bǐng pō shā” ya da “bí pō shā”), 維衛 “wéi wèi” şeklinde de ifade edilir (SH 305b). ET. vipaşı bodisatav “vipasyin Bodhisattva”, vipası atlıg teñri burkan (ST) “vipasyin adlı tanrı Buddha”, vipası burkan “vipasyin Buddha” = Skr. vipasyin = Çin. 毘婆尸 “pí pō shī” (SH 305b) (EUTBMT)

vipaşi atl(ı)g [t(ä)ñri burhan kutıña yü]künürbiz BT XXV (s.96 702-703), (s.190 2064-2065), (s.308 4308), (s.316 4442-4443) SYI (s.75 Text 41 20), (s.145 Text 192 (5) 24-26), (s.157 Text 203 34-35), (s.158 Text 204 (1) 30-31), (s.169 Text 216 (3) 10-11), (s.173 Text 222 (2) 38-40) BT II (s.21 129-130) BT XXIX (s.92 191-192) BT XXVI (s.102 39a.18-21), (s.144 59.5-6) BT XIII (s.75. 12.6-7) bk. vipasi, vipaşi, wipaşi

**vipasi** Yedi burhandan birinin adı. Skr. Vipasyin (EUTS).

adı kötrül-mis vipasi burxan qut- UII (s.56 6.3-5) bk. vipaşi, vipaşi, wipaşi

**vipaşi** Vipasyin terimi, Budizmde 弗沙 “fú shā”, 底沙 “dǐ shā” eski yedi Buddha’dan ilkidir, Śākyamuni Buddha ise yedinci Buddhadır. Terim, 毘婆沙 “pí pō shā”, 毘頗沙 “pí pō shā”, 毘鉢沙 (ya da 微鉢沙) “pí bō shā” ya da “wēi bō shā”, 鞞婆沙 (鼻婆沙) “bǐng pō shā” ya da “bí pō shā”), 維衛 “wéi wèi” şeklinde de ifade edilir (SH 305b). ET. vipaşı

bodisatav “vipaśyin Bodhisattva”, vipaşı atlıg teñri burkan (ST) “vipaśyin adlı tanrı Buddha”, vipaşı burkan “vipaśyin Buddha” = Skr. vipaśyin = Çin. 毘婆尸 “pí pō shī” (SH 305b)

kim ol sögüt tü(pinte) (olurup) vipaşı bodisvt ... bolıtı Maitr. (s.91 39.27-30) bk. vipaşı, vipasi, wipaşı

**vipulačantri** Şehzade adı (EUTS). < Skr. vipula-candra

bu muntay qut qolunu tükädip oyli vipulačantri teginig braman-larqa buşı berip ad{r}ilmaq-lıy ämgäkin qoşşap barıp yölängüsingä [tayanıp] olurtı Das. (s.106 827-831), (s.106 831-835), (s.108 836-838), (s.108 843-849), (s.108 849-851), (s.110 857-859), (s.110 862) UIII (s.19 T.III,M.56-52 10), (s.20 T.III,M.56-55 7), (s.21 T.III,73 2-5), (s.21 T.III,73. 5-10), (s.21 T.III,73 2-5), (s.21 T.III,73 10-13), (s.22 T.III,73 10-11), (s.27 TI,DI 14-17)

**vir qoo wang**

üzä... birlä ..... qutadturu yarlıqadı ärsär ançulayu yämä yangi tuymış vir qoo wang tegin ki-ä mingkä bütüp tümänkä qutadmaqi bolzun Hts. IX, X (s.108 1-6), (s.114 7-10)

**vira-mati** 24 Yoginisten 5.si. Skr. Vīramatī Moğ. Bir-a-madi, Biramadi Tib. Dpa'-blo-ma, Dpa'-bo'i blo-čan-ma

sol qulyaq gödvari atly orun-ta sura-vairi birlä vira-mati qaş qavişiy-inta ram-a-ışvari atly orun-ta abida birlä karvari iki köz tivi-kota atly orun-ta vçir-a-piraba birlä langka işvari iki ängin malavar atly orun-ta vçir-a-dix-a birlä turum-a-çay-a upa-kişidir-a ärür BT VII (s.33 A.42-48), (s.54 A.545)

**virudaki** Dört dünya muhafızından birinin adı, güneyin muhafızı ve kumbhāndaların efendisi. Skr. Virūdhaka

öl üdün vayşiravani m(a)haraaç dartıraştiri m(a)haraaç virudaki m(a)haraaç virupakşi m(a)haraaç bolar yme yumgi olurmuş orunlarıntın örü turup ayasın kavşurup ağır ayamakın t(e)ñri t(e)ñrisi burkanka inçe töp öünti AY. VII (s.125 269-275) bk. virudaki

**virudaki** Budizm'de büyük bir tanrıdır. Sumeru'nun güney tarafında yaşar. < Skr. Virūdhaka

arıg silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar tagdın yingakdın yeti är säkiz otuz yultuzlar y(ä)mä ök törtüdin yingak säkiz är iki kırk t(ä)ngri kızları toyınlar bramanlar y(ä)mä säkiz t(ä)ngirilär kuvragı birlä ançulayu ok säkiz balık uluşlar yagız yer üzä ärklig kşatriklar öngdün yingak drtiraştre m(a)haraç küntün yingak virudaki m(a)haraç kedin yingak virupakşe m(a)haraç tagdın yingak vayşiravane m(a)haraç bolar ärürlär Diş. (s.85-86 593-607) bk. virudaki

**virupakşe** Batı'nın Lokapāla'sı. < Skr. Virūpākṣa

alku üdlärdä olarning ärkligi ol ugur[ta lu]ular k[uv]rag-ı eligi virupakşe atl(ı)g

mah[a]raç alkugun küzä[d]zün Diş. (s.70 367-370), (s.85-86 593-607) bk. virupakşi  
**virupakşi** Dört dünya muhafızından birinin adı, batının muhafızı ve nāgaların efendisi. Skr.  
 Virūpākṣa

öl üdün vayşiravani m(a)haraaç dartıraştiri m(a)haraaç virudaki m(a)haraaç  
virupakşi m(a)haraaç bolar yme yumgı olurmış orunlarıntın örü turup ayasın kavşurup ağır  
 ayamakın t(e)ñri t(e)ñrisi burkanka inçe tēp ötünti AY. VII (s.125 269-275) bk.  
 virupakṣe

**virutak** Dört dünya koruyucusundan güneydekinin adı; bir burkan adı; bir cakravartin adı;  
 yılan hükümdarlarından birinin adı. Skr. Vidurhaka

anı eşidip virutak ilig beg çantallar(-қа) yarlıg yarlıkadı Maitr. (s.47 5.7-9),  
 (s.47 5.2-7), (s.47 5.12)

### **virya açari**

açari virya-a açari alip tēgşürüşüp // // // // // SUK. II (s.64 Ex01.8), (s.64 Ex01.2),  
 (s.64 Ex01.16-18), (s.64 Ex01.22-24), (s.64 Ex01.25-28)

**vişaki** Gautama Buddha'nın zamanında eski Magadha ve Kosala krallıklarında yaşayan  
 zengin bir aristokrat kadındır. Skr. Viśākha

y(e)mä tört küs[ä]n uluş [ -]MYŠ alku şast(a)r-larıg kamağ nom-larıg [öt-]gürü  
 toplu bilmiş boşgunmuş ayagka tēgimlig bodis(a)t(a)v açari yañırtı küsän tilinčä yaratmış  
 küsän tilintin yänä ken bo beş çöpdik kälyük yavız üdtä koluta t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan başın  
 üç ärdinilärtä tärinđä tärin yiltuz salmış süzök kertgünč köñül-lüg t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan  
 tiştantı tir[i]g äsän y(a)rlıkar orontakı vişaki maliki-ta ulatı upaa[nč] hatun-lar-nıñ  
 m(a)hanami [i]di(?) -ta ulatı şaki-lıg bägniñ kur-ınta käzigintä turgal[i] tēgimlig bolmış  
 BT XXVI (s.204 107.1-14), (s.227 123.1-2)

**vişbabu** Geçmişteki 7 Buda'dan birinin adı. ~ Skr. Viśvabhū

vişbabu burxan qutınga kězä yuğürür qilinč-imin kämişäyin BT XIII (s.75  
 12.17-19) BT II (s.21 132-133) BT XXVI (s.102 39a.18-21)

**vişka** Anāthapiṇḍaka'nın eşi. Toh. A Viśākhā < Skr. Viśākhā

bo şaki-lıy toyın-lar-nıñ körk-süz yavız iş-lärin küç-lärin yarlıqanču-či köñül-kä  
 sapsi-siy bolar-nıñ ävdin barq-tün ünümäk-läri ärip yavız yaman qilmış iş-läri-nıñ tıltay-ınta  
 yänä bo munı tēg yaşoq-suz-ın kişi-läriğ ölürür-lär İdturur-lar alqar-lar yoqaturur-lar tep bo  
 munı tēg ol turdı-lar-nıñ ayız-ıntın ündürgäli teğingülüksüz ayıy yavız çulvu sözlämiş  
 äşidip antapındaki angiraçudişki-tä ulağı bayayut-lar vişka maliki-tä ulağı upasanč-lar äv-  
 läri-nıñ qapıy-ın bäk bākläđip ariği taşqaru ünümädi-lär BT III (s.41-42 305-321)

**vişnu toña** Skr. Vişnu

[takı] y(ä)mä g[aru]ti kölüklüg vişnu toña [bars baş]-lıg [maniba]dri t(ä)ñri anta  
 ulatı sä[kiz bölük] toña-larıg säkiz otuz bāg-läriğ [ıdıñ ...] y(ä)mä k(ä)ntü k(ä)ntü kur  
 käziglärintä [turup kamağ bizni] b[arç]a küyü küzädü turmak-ları b[olzun] BT  
 XXIII (s.42-43 A075-080), (s.43 A085-089)

**vişnu** Tanrı'nın adı. Skr. Vişnu

bo nom ärdinig bititmiş [buyanıg ävirär män äzrua hormuzta vişnu] m[a]heşvare tört m(a)haraç-lar k[ut] w(a)hşeki-ta [uladı tãñri-lär-kä bo buyan ädgü kılınç küçintä] kut w(a)hşeki naivazike (P) t(ä)ñ[ridäm küçläri küsünläri çogları yalınları asılıp üs-][t]älip içtin sıñar (P) [ taştın sıñar ] BT XXVI (s.99 35.2-5), (s.179 81.51-56), (s.182 82.27-35), (s.229 124.6-11), (s.256-257 138.1-7) TT X (s.34 T III 84-58.485) bk. vişnu

**vişvabu** Vişvabhū, 31 kalpadaki ikinci Buddha'dır. Başka bir deyişle şimdiki kalpada 1000. Buddha, eski yedi Buddhadan da üçüncü Buddhadır. Vişvabhū için 毘舍婆 (ya da 毘舍符) "pí shě pó" (ya da "pí shě fú"), 毘濕婆部 "pí shī pó bù", 毘恕沙付 "pí shù shā fù", 毘攝羅 "pí shè luó", 鞞恕婆附 "bīng shù pó fù", 鞞舍 "bīng shě", 隨葉 "suí yè", 浮舍 "fú shě" ifadeleri de kullanılır (SH 307a). ETü. vişvabu atlıg teñri burkan (ST) "Vişvabhū adlı tanrı Buddha", vişvabu burkan "Vişvabhū Buddha" = Skr. vişvabhū = Çin. 毘舍浮 "pí shě fú" (SH 10b) (EUTBMT)

[vişvabu atl(ı)g t(ä)ñ]ri burhan kutıña yükünürm(ä)n BT XXV (s.54 1-2), (s.96 704-705), (s.190 2067-2068), (s.308 4309)

**vişvadari** Bir prens adı. ~ Skr. Vişvantara

[ vişvan]dari tigin ärkän [ ] BT XIII (s.44 2.127) bk. vişvantari

**vişvantari** Bir prens adı.

[ vişvantar]i tig[in ] BT XIII (s.47 3.58) bk. vişvadari

**vişaki** Skr. vaiśākha

öçmekig okşatı-sız tip ƣaltı sudur-ta vişaki bayağut ayıtdı Üİ (s.49 113a.8-9)

**vişnu** Aslında brahmanların bir tanrısının ve büyük bir hükümdar grubunun adıdır. Hindistan'daki üç büyük tanrıdan ikincisidir (Brahman, Visnu, Şiva). Daha sonra dört büyük hükümdarlardan biri olarak düşünölmüştür. Skr. Visnu

angilki tengri burƣanning isig özin satağ yuluğ birip satağın almıs nomluğ erdnig küzetdeçi ezrua ģormuzta vişnu mheşvri tört mħaraçlarda uladı ƣamağ şazın küzetdeçi ƣutlar vaşşikler nivaziki tengrilerke ƣamağƣa tüzü öng ülüg bolzun Maitr. (s.40-41 1.48-56) bk. vişnu

**vişvakrmi** Dünya yaratan akıl, bihassa ilâhî usta. Skr. Vişvakarma

(vişv)akrmi tengrike inçe tip yarlıƣar Maitr. (s.87-88 37.1-2), (s.88 37.5-8)

**V'PY'X**

tınuq bg buq-a tınuq ////// quğluy bæg tınuq ögrünç-ä bu tamı-a män V'PY'X(?)-ning 'ol män ////// älig-im bitidim SUK. II (s.139 WP04.34-36)

**vu tu čing**

öngrä saqınčiy dyanta amirtıyruyaƣa tayanyu ol tep qolulayu saqınsar vu tu čing kumaracivi atlıy baxşilar bilig körgitdilär Hts. IX, X (s.153 18-22), (s.276 1-8)

**vudix** Kral Bimbisara'nın karısının adı. ~ Skr. Vaidehī

ät'öztä açđaşaturu xañ-niing atası ayağuluq bimbisari ilig-kä anası vudix xağun-qa

alqu qamay tirin-kä quvray-qa BT XIII (s.64 7.3-7)

### **vung bayliḡ gi tsuen**

čaxšapt ay yeti yangīqa sav ötgürdäči ordudaqi kiši vung bayliḡ gi tsuen atliḡ bāḡ ayizīnta “sam tso açarı ..... talasar biz Hts. IX, X (s.193 18-23)

**vušanti** Tanrı adı (EUTS).

////////g cxšapt nom töü vušanti alqış uzuntonluḡ{-i}n arıyın ärmäk // krgäk başik qatıylıḡ köngül täki M III (s.25-26 Nr.9 T.II D.78c 7-13)

**vuū tayšī** Çin. Fu dashi

bo savay äšidip ötrü ol lovudi atl(i)ḡ t(a)vyač xan tärkin tavrati vuū tayšī atliḡ bilgä äriḡ oqıtdurup ordu-qa kigürdi BT I (s.17 A 2-4), (s.17-18 A 7-9), (s.18 A 9), (s.20 A 43-47)

### **w(a)rukdad**

ai s(ä)n w(a)rukdad oḡulı säning aiyang ančay ol M III (s.23 Nr.8 T.M.423d 6-7), (s.23 Nr.8 T.M.423d 12-13)

### **w(a)xm(a)n roš(a)n t(ä)ḡri**

bo elig t(ä)ḡrilär kim k(ä)ntü ol yušo k(ä)nig w(a)xm(a)n roš(a)n t(ä)ḡri inčip bo bilgä bilig kim k(ä)ndü [o]l [k(ä)]nigroš(a)n t(ä)ḡri TKMÖ (s.58-59 113-117)

### **Wabtsutu**

Bars yil altinč ay iki otuz-qa m(ä)ḡnä Yigädmiš-kä tüš-kä oḡür k(ä)rgäk bolup Čayan-t(i)n Wabtsu-tu-nun küri-si üz-ä iki siḡ oḡür altim SUK. I (s.II[18]-II[19] 2.1-3), (s.II[19] 2.5-6), (s.II[19] 2.6)

**wadziwanta tḡri** Bir tanrı adı (EUTS). Soḡd. w’δ(δ) [wād] “ruh, can” + Pa. jywndy

[žiwandē] “canlı” kün tḡri ordusintan küntḡri öḡ tḡri wadziwanta tḡri M III (s.7 Nr.2 T.M.291 9-11), (s.8 Nr.3 T.II D.121 12-15), (s.8 Nr.3 T.II D.121 6-9) TKMÖ (s.87-88 174-189) bk. wadziwantag t(ä)ḡri, wadziwanta tḡri

### **wadžiwanta tḡri**

wadžiwanta tḡri bo alqatmiš kičig bačay küntä yazuqumın boşuyu biring BT V (s.24 55-57), (s.24 57-59), (s.33 204-205), (s.41 311) bk. wadziwanta tḡri, wadziwantag t(ä)ḡri

**wadziwantag t(ä)ḡri** Bir tanrı adı (EUTS). Soḡd. w’δ(δ) [wād] “ruh, can” + Pa. jywndg [žiwandag] “canlı”

ymä xroštag p(a)dwaxtag t(ä)ḡri xurm(u)zta t(ä)ḡri-dän tamudan yoxaru ayduqta ol ödün wadziwantag t(ä)ḡri öḡ t(ä)ḡri t(ä)rkläyü k(ä)lti-lär M I (s.13 T.II D.173b 13-18), (s.13 T.II D.173b 1-4), (s.24 T.II D.171 9-12) TKMÖ (s.29 14-19), (s.30 23-26) bk. wadziwanta tḡri, wadžiwanta tḡri

**wahmana** Soḡd. whmn [wahman]

bir yumšakın inčä kaltı hormuzta täḡri bälḡüsinčä ekinti kadıran ančulayu kaltı wadžiwanta täḡričä, üçünč ymä körtlä körkün inčä kaltı yaruk kün täḡričä törtünč bilgä biligin ančulayu kaltı ölüḡüg tiriglüḡli bāḡ ay täḡričä ymä bešinč körk mäḡiz täḡšürmäkin

ançulayu kaltı ulug elig tənri xanı əzrua tənriyə amrak kızı yaltraglı yaşın tənriçə toşist wahmana TKMÖ (s.87-88 174-189)

### wang bayliy gün tik

xan bu bitigig oqıp yaqın tapıyçı inancı wang bayliy gün tik atliy bägig ayityalı idip inça tep sav itdi Hts. IX, X (s.70-71 12-16)

### wang tarxan qatyin

qoço kidin yoryur qırq ////// tanuq wang tarxan qatyin ////////// SUK. II (s.70 RH02.3-4)

### waptsun šäli

m(ä)n waptsun šäli bitidim BT XXVI (s.201 103f.1)

### wen çiq kiçag

k(a)ltı wen çiq kiçag atl(ı)g eliglər tənriy bakıp tənriyə umadın köğülləri sakınçları irak bardı Hts.VI (s.94 1722-1725)

### wi wang

anı üçün wi wang hiu gen tegmä iki xanlar bitigindä sözläyür Hts. IX, X (s.62 9-11)

**wipaşi** Bir Buda'nın adı. Skr. Vipasin

yükünürm(ä)n wipaşi burhan kutıya BT XXVI (s.201 103c.2), (s.201 103e.1-2) bk. vipasi, vipaşi, vipaşi

**wruni tngri** İlah adı. Skr.varuna (EUTS).

wruni tngri inça tip tidi UIV (s.692 A. 229-230)

**wşyny tənri** Spiritus Vivens, Adamas'ın üçüncü oğlunun soğdça adıdır.

ün aşnuqı ög tənri saß aşnuqı-ı xormuzta tənri ögrüncü eştürügli-i aşnuqı wişparkar tənri yörüg aşnuqı-ı kün tənri bilgä bilig aşnuqı ay tənri kertü aşnuqı kani roşan tənri amranmaq aşnuqı tın tura tənri kertgünmæk aşnuqı yel tənri tükällig aşnuqı yaruq tənri tataylıy aşnuqı suß tənri särinmæk aşnuqı ot tənri amıl yaßaş aşnuqı fri-roşan tənri tüz köğüllüg aşnuqı şam tənri suysuz yazuqsuzda aşnuqı-ı 'xşyşpt tənri tükäl urunçaqlıy-aşnuqı kök tənri xanı ögdiir aşnuqı wşyny tənri bulunç aşnuqı täglätgüci tənri alqış aşnuqı yer tənri xanı ögmæk aşnuqı xrwştg tənri üdrülmiş bulunç aşnuqı pdw'xtg tənri yaruqтан aşnuqı küçlüg tənri yaruq aşnuqı uluy nomqutı qamayan tükälliglar ol MO. (s.39-40 5.27-46)

**xaimawaği** Şeytan adıdır (EUTS).

satagiri xaimawaği pançiki-ta ulatı yäklär urugut-ları ärdini-lig yarıy-ların kädip bosuşluş saqınçlıy köngül-in kälip //liy-ta inaru bärü yoridi-lar UIV (s.694 A. 300-303)

### xan guen

inça qaltı xan guen atliy bitkæci çin şu bitimäktä uzanmaçı kökülti Hts. IX, X (s.61 20-22)

**xan mi**

näng inçip yalnguz użık üzä körkläntürmiş ärmäz guy di xaniy birlä yänä bütürü bitimiş ol xan mi xan savın Hts. IX, X (s.16 6-10), (s.19 20-22), (s.55 17-20)

**xansasvari** < Skr. haṃsa-svara

mäning oylum xansasvari tegin-ning arılayu ötün[miş] ötügin tıngla Das. (s.142 1175-1179)

**xari**

ötrü /// xari toyın anantrş ayıy q[ilınç]-liy kamapiryi urı-nıng [ä]vdin öngü[kä] tidiy savlarin çiny[aru] saqinip ayıtmadin kamavaż-iki [toy]-in beş toyin-lar birlä ävdin barqtın öntürüp toyın qıl[ip ir][-ya]pat (?) qilti Das. (s.192 1670-1677)

**xaričantri** < Skr. haricandra

Das. (s.86 565-568), (s.86 572-577), (s.86-88 579-591), (s.90 619-626), (s.92 645-648), (s.92 650), (s.96 698-701), (s.96 705-709), (s.98 741-742), (s.100 751-753), (s.102 758), (s.102 780), (s.108 843-849), (s.110 868-870), (s.112 893-895), (s.114 911), (s.118 937), (s.118 946-947), (s.118 950-952), (s.120 967-968), (s.120 971-975), (s.122 983-985), (s.124 1004-1009), (s.126 1012), (s.128 1034-1041) UIII (s.24 T.II Toyoq 5), (s.25 T.II Toyoq 17)

**xasya včirini** 16 tanrı kızının beşincisi. Skr. Hāsya Tib. Bzad-mo Uyg. Külčirgä

xasy-a včirini včir-a pučiti a xung vsir-liy tngri qizi ärür BT VII (s. 38 A.155-157), (s.56 A.618-623) bk. külčirgä

**xaya-karni** 24 Yoginisten 15.si. Skr. Hayakarni Moğ. Ha-ya-ka-ra-ṅa Tib. Rta-rna-ma

yuräk kanči atly orun-ta maxa-bairava birlä xaya-karni kizläk orun ximalaya atly orun-ta viru-pakši birlä kaganani bo upa-čanto bo orun qişil önglüg til tilgäni ärür BT VII (s.33-34 A.60-65), (s.54 A.561)

**ḡaymavati** < Skr. haimavata~haimavati

//////// ḡaymavati tngri s'//////// Das. (s.140 1170) bk. haimavati, haymavati, himavati, hymavati, hymava-

**xirodis**

ol ödün xirodis xan inča tip yrliqadi olar-qa UI (s.5 TIIB29 2-3), (s.9 TII B29 65-66), (s.9 TII B29 67-70), (s.9 TII B29 70-72)

**xormuzda**

TT IX (s.11 T III D 260,34;259,17 Z.12) TT X (s.24 T III 56-6a.296-301), (s.24 T III 56-6a.301-308), (s.24 T III 56-6a.321-323) bk. hormuzta, qormuz-ta, hurmuzda, qormuzta, xormuzta, xormuzta, xurm(u)zta, xormuzta

**xormuzta**

BT III (s.42 328-334) bk. hormuzta, qormuz-ta, hurmuzda, qormuzta, xormuzda, xormuzta, xurm(u)zta, xormuzta

**xormuzta**

Das. (s.98 717-718), (s.98 724-726), (s.98 738-741), (s.112 884-887), (s.124 999-

1004), (s.180 1555), (s.182 1557-1562), (s.190 1647-1649) UIII (s.7 T.III M84-47. 24), (s.8 T.III M.84-47. 4), (s.8 T.III M.84-47. 7-9), (s.8 T.III M.84-47. 21), (s.11 T.III M.84-2. 11-14), (s.13 T.III, M56-55 12-13), (s.27 TI, DI 13-14), (s.60 T.II,S.89,1 3-4), (s.61 T.II,S.89,1 10), (s.61 T.II,S.89,1 12), (s.67 T.III,TV,56-10 3-5), (s.72 T.I,D.6. 1-3) SYY (s.60-61 Text 20 (2) 14-19), (s.61 Text 21 8-12), (s.155 Text 201 (3) 19-21), (s.158 Text 204 (2) 40-44), (s.160 Text 205 5-9), (s.173 Text 222 (2) 49-54) BT V (s.23 48-49), (s.33 203-204) UAT (s.286 1671-1675), (s.286 1676-1678), (s.286 1678-1681) BT XIII (s.1.41-44), (s.45 3.21-24), (s.174 49.8-12) MO. (s.4 38-40), (s.38 5.4-9), (s.39-40 5.27-46), (s.41 5.66-69), (s.55-56 6.1-15), (s.63-64 8.1-7) BT XVIII (s.140-142 0395-0409) bk. hormuzta, qormuzta, hurmuzda, qormuzda, xormuzda, xormuzta, xurm(u)zta, xurmuzta **xoruı** İlah adı (EUTS).

singar xoruı burxan ünin işidtim inçip özin näng körm(ä)dim M III (s.23 Nr.8 T.M.423d 10-12)

**xroştæg t(ä)ñri** Maniheizmde bir tanrı adı.

ançulayuma xroştæg t(ä)ñri horm(u)zta t(ä)ñrikä beş t(ä)ñrikä kapagın açça berti TKMÖ (s.29 10-13), (s.29 14-19) M I (s.13 T.II D.173b 7-12), (s.13 T.II D.173b 13-18) bk. xroştæg, xrwştg täñri

**xroştæg** Çağrılmış, Manihaizmde Çağrı tanrı. Pa. xrwştg, xrwştg xroştæg

ymä beş t(ä)ñri y(a)rukın kuvrat(ı)glı friştılär xroşt(a)g p(a)dwaxt(a)g t(ä)ñri, t(ä)ñrigärü bardaçı boşuntaçı beş t(ä)ñri y(a)rukın biz(i)ñärü k(ä)lürdi ärsär, biz adrok adrok etip y(a)ratıp nomka kigürsüg törö bar ärti H (s.87 261-268) bk. xroştæg t(ä)ñri, xrwştg täñri

**xrwştg täñri**

ün aşnuqı ög täñri saß aşnuqı-ı xormuzta täñri ögrünçü eştürügli-i aşnuqı wişparkar täñri yörüg aşnuqı-ı kün täñri bilgä bilig aşnuqı ay täñri kertü aşnuqı kani roşan täñri amranmaq aşnuqı tın tura täñri kertgünmäk aşnuqı yel täñri tükällig aşnuqı yaruq täñri tataylıy aşnuqı suß täñri särinmäk aşnuqı ot täñri amıl yaßaß aşnuqı fri-roşan täñri tüz köñüllüg aşnuqı ßam täñri suysuz yazuqsuzda aşnuqı-ı 'xşyşpt täñri tükäl urunçaqlıy-aşnuqı kök täñri xanı ögdiir aşnuqı wşyñy täñri bulunç aşnuqı täglätgüçi täñri alqış aşnuqı yer täñri xanı ögmäk aşnuı xrwştg täñri üdrülmiş bulunç aşnuqı pdw'xtg täñri yaruqтан aşnuqı küçlüg täñri yaruq aşnuqı uluy nomqutı qamayın tükälliglar ol MO. (s.39-40 5.27-46) bk. xroştæg t(ä)ñri, xroştæg

**xşnaki alp kara** Soğd. xşnky

yemä üzäki tört yaruq ellig .. täñri-lärdä tükäl qutbılmış burxanlarda a ülüg bulmiş nomqu nom qutı täñridä bilgä bilig bulmiş kün .. täñritäg körtlä ay täñritäg yaruq yakob frişti tag alp ärdämlig ekki külüg çoyluy tört sınar küsi atı yadılmış ekki törlügkä tükällig ekki didımqa tagimlig yersußdaçı täñrikän el toña tegin täñrim qutı-ña kiçig yaßız qulı . xşnaki alp kara yinçkä .. ötügümüz yaß turqaru ädgü . ögli ädgü saqınaylı ädgüsin küsagli bir kün içintä miñ .. tümän qata körgäli artuq küsüslüg qulı alp qara .. iraqın üküş üküş



könül ayıtu ı-dur biz MO. (s.40 5.48-66)

'xšyšpt tǎnri Spiritus Vivens'in beş oğlundan biri olan Splenditenens'e Soğdçada verilen isim.

ün ašnuqı ög tǎnri saβ ašnuqı-ı xormuzta tǎnri ögrünçü eštürügli-i ašnuqı wišparkar tǎnri yörüg ašnuqı-ı kün tǎnri bilgä bilig ašnuqı ay tǎnri kertü ašnuqı kǎni rošan tǎnri amranmaq ašnuqı tın tura tǎnri kertgünmāk ašnuqı yel tǎnri tükällig ašnuqı yaruq tǎnri tataylıy ašnuqı suβ tǎnri sǎrinmāk ašnuqı ot tǎnri amıl yaβaš ašnuqı fri-rošan tǎnri tüz köñüllüg ašnuqı βam tǎnri suysuz yazuqsuzda ašnuqı-ı 'xšyšpt tǎnri tükäl urunçaqlıy-ašnuqı kök tǎnri xanı ögdir ašnuqı wšyny tǎnri bulunč ašnuqı täglätgüçi tǎnri alqış ašnuqı yer tǎnri xanı ögmāk ašnuı xrwštg tǎnri üdrülmiš bulunč ašnuqı pdw'xtg tǎnri yaruqтан ašnuqı küclüg tǎnri yaruq ašnuqı uluy nomqutı qamayān tükälliglar ol MO. (s.39-40 5.27-46), (s.55-56 6.1-15)

#### **xu|a čäčäk-iliglig**

xu|a čäčäk-iliglig-atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.46 1036-1038)

#### **xu|a čäčäk-tutdači**

xu|a čäčäk-tutdači atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.45-46 1027-1029)

#### **xu|a čäčäk-y(a)ruqluy**

xu|a čäčäk-y(a)ruqluy atl(i)γ t(ä)ngri burxan-qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.37 727-728)

#### **ǰu|a liu ná**

ǰu|a liu ná atl(i)γ t(ä)ngri burxan-qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.18 38-40)

#### **xu|a-čäčäk y(a)ruq-luy**

xu|a-čäčäk y(a)ruq-luy atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.46 1046-1048)

#### **xu|a-čäčäk-birdäči**

xu|a-čäčäk-birdäči atl(i)γ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.39 795-797)

#### **xua čäčäk**

xu-a čäčäk atly kürküm önglüg ärip xu-a čäčäk tutar xu-a-liy yaymur-uy yayıdu oyun bädiz ... -uy munı üzä kök qalıy-iy toşyurup tapınurbiz BT VII (s.39 A.172-175), (s.56 A.634-637) bk. pušpam včirini

#### **xumar**

qañlarımız mäñi açarı βardu/βandu açarı bāg yegān açarı ayı tükäl silig ayı on βartar yegān ..... pıšı (bisi?) qatun qul yegān qut yegān patar anant darm βatz (βataž?) açarı sıñtsi açarı bāgsig qulčor qut yegān qutı (qoylı?) yegān qul bars qatun seβig ○○ xumar ○○ ○○ qamay qa qadaš in eči ataylarımız közünür MO. (s.6-7 1.10'-18')

**xumaru** xumaru, bir erkek ya da kadının adı anlamında Kāšyarī olarak verilir.

kürtü esängü bitigim šačuda xumaru oylı ıxsaq-qa berzün MO. (s.116 21.14-16)

### **xurm(u)zta**

M I (s.13 T.II D.173b 7-12), (s.13 T.II D.173b 13-18), (s.13 T.II D.173b 18-20), (s.13 T.II D.173b 1-4), (s.19 T.Ia 8-10), (s.19 T.Ia 15-17), (s.20 T.Ia 5-6), (s.20 T.Ia 12-14), (s.24 T.II D.171 9-12) M III (s.8 Nr.2 T.M.291 2), (s.42 Nr.27 T.M.164(u174) 7) bk. hormuzta, qormuz-ta, hurmuzda, qormuzta, xormuzda, xormuzta, xormuzta, xurmuzta

### **xormuzta**

UII (s.17 3.33-35), (s.29 5.15-27), (s.30-31 5.38-51), (s.31-32 5.51-59), (s.49 5.29-35), (s.53 6.3-4), (s.61 6.18-20) UIII (s.6 T.II,S.32a,Nr.16 3), (s.18 T.III,73) bk. hormuzta, qormuz-ta, hurmuzda, qormuzta, xormuzda, xormuzta, xormuzta, xurm(u)zta

### **xutada**

taqı ymä qutluy qızım xutada birlä ilki ilki azunta baru vrxar sangram-ta linta pryanta arıy yir-lärtä sävig köngülin ootsuz (sic, lies ovutsuz) biligin qılmaqu qılınçlar xiltim ärsär vrxar sanlay sangig taravan yidim yungaldım ärsär azu satıy yuluy oyurınta tängin tarazukin çiyin tsunin sinngin xavın kürin küriligin artım yutdum az birip öküš altım ärsär azu yir suv bay borluy i tariq tarımaq oyurınta suvdayı tınlıy-laray qurıyayda kămišip ölürdüm ärsär xurqaqdayı tınlıylaray suvda kälmišip ölürtüm ärsär atnayu özin üzüp kntü özümün igtülädäm ärsärazu suu suulap yarıy kätip suvri söngün sançip yiti xılıçin biçip ya qurup oy atıp atnayu isig özintä atırtım irinç yarly yazuq-suz tınlıy-laray oylın xızın bolulyatım(sic, lis bulyatım) amrayınta atırdım ärsär tözün yavaš ädgü kiši-lärig küng xul xiltim uçuz yinik tuttum ämgättim irintürtüm ärsär az (sic, s. azu) iilig törüg bulyadm ärsär bu bulıyay tilngäng-kä xatiltım iduy xutluy-larya trs yrrily (sic, lies yrlıy) yangıluq sayınc sayıntım ärsär ulusuy baliqıy iki yartam xılu turqurtum ärsär baliytin baliqqa iltin ilkä tągürgüci yoritım ärsär bu munçolayu öküš türlüg tınlıylaray inçsirätmäk tsui irinçü ay[i]y xilinç xiltim ärsär ämti alqunıökünür-mn bilinür-mn UII (s.86-87 8.38-58)

### **xutluy**

taqı ymä xutluy ilkisiz dabaru ilki ilki azunlarda nä bu azunda ät'özin xılu yançıtım tilin sözläyü yançdım köngülin saqınu yançdım ärsär az övkä biligsiz bilig küni kövănç sizik k...[ör]üm nızvani-lar oyurınta nomya bursong vrxarqa yaztım ärsär ögkă qangqa baxši-larqa yazdım yangıldım ärsär öz-dä uluylarya utrundum ät'öz-dä kiçig-lärkä ucuz yinik tutdum ärsär ayayqa çiltäkä takimlg tınlıylaray ayaysız tot uçuz qiltım ärsär ämti alıy yazuyumuz bilinür-mn ökünür-mn tsuida yazuqda boş bolayın UII (s.85 8.29-37)

**xuu** Hsüan-Tsang'ın bir öğrencisi Çin. Pu-kuang

ay xuu vapşı qayu ol ... sudur-ta aymış tužit ... ıduq ordu ärsär qamay etiği yaratıyı birlä bir //... Hts.X (s.41 778-781)

### **xwačan**

ödig bitig . bir yıpçaq atlıy oylul beš tonluy qars-qa yürün üç tonluy qars-qa .. yaruq-qa beš tonluy qars-qa .. eši tört tonluy qars-qa .. köl qunçuy altı tonluy qars-qa yutay

altı tonluy qars-qa .. yegän apa üç tonluy qarrs-qa köl apa tört tonluy qars-qa xwaçan tört tonluy qars-qa toñuz bir tonluy qars-qa quba bir tonluy qars-qa bir täßä toquz tonluy ..... käräkü-kä bir tonluy ..... MO. (s.167 34.19-28)

**y(a)ruk kızı** Işığın kızı.

ymä inçä biliñlär ol y(a)ruk kızı ögütmiş ög arıg yel kañ(ı)m(ı)z ulug elig t(ä)ñri xanı z(ä)rua t(ä)ñri äkinti yulgak özi kim k(ä)ntü ol k(ä)nig roş(a)n t(ä)ñri, ymä äkinti ölügüg tirgüglü ay t(ä)ñri, üçünç [arı]g nom kutı kim k(ä)tü ol k(a)mag nom eligi ymä sizlärkä ayu bertim TKMÖ (s.56-57 88-99)

**y(a)ruk t(ä)ñri**

agd[uk y]añı petkaçi täñläp ol tıntura t(ä)ñri yel t(ä)ñri y(a)ruk t(ä)ñri suv t(ä)ñri ot t(ä)ñri bolar barça äzrua t(ä)ñri üzä kädilip birlä katılıp ärürlär TKMÖ (s.71 118-123), (s.71 123-124), (s.85 150-151) BT XXIX (s.78 096), (s.84 132) H (s.81 70-80) bk. y(a)ruq t(ä)ngri

**y(a)ruq t(ä)ngri** Işık elementini ifade eden terim, özellikle tanrısal ışığı ifade eder. ETü. yaruk teñri “ışık tanrısı” (EUTBMT).

ol tıntura t(ä)ngri yil t(ä)ngri y(a)ruq t(ä)ngri suv t(ä)ngri ot t(ä)ngri bular barça äzrua t(ä)ngri üzä kädilip birlä qatılıp ärür-lär M I (s.21 T.II K.2a 1-5), (s.23 T.II D.171 1-2) M III (s.16 Nr.8 T.II D.119 11-15) MO. (s.38 5.1-2), (s.39-40 5.27-46), (s.55-56 6.1-15) bk. yaruk täñri

**y(a)ruq yaşuq buldaçı**

y(a)ruq yaşuq buldaçı atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yükünürbiz BT II (s.51 1224-1226)

**y(e)gän tözün**

takı bo buyan ädgü kılınç ärtmiş kadan atam siñ tsi kadan anam siukui ayı vapkui ayı vapki ädgü tözün y(e)gän tözün-kä tägmäki bolzun BT XXVI (s.259 140.5-7)

**y(i)par (k.)**

takı y(e)mä b[o] buyan ädgü kılınç közünür üdtä amr[a]k eçim(i)z kutbulmış ogul in[an]ç T//// t(ä)ñri bermiş ogul inanç ///KWN äkäm(i)z y(i)par kamagu-ka öñ ülüg bolmakı bolzun BT XXVI (s.179 81.61-66)

**y(i)ti şukin amrılmış**

y(i)ti şukin amrılmış atl(i)ğ t(ä)ngri burxan-qutınga , , yükünürbiz BT II (s.30 433-435)

**yadyadatı** < Skr. yajñadatta “fedakarlıktan elde edilen” (Bir aynada kaşlarını ve gözlerini diken, fakat kendi başında onları göremeyen çılgın bir adam kendinin deliirdiğini düşündü; gözler ve baş gerçek dışı aynada ,gerçelliğin sembolüdür. Soothill-Hodous 424b)

aşlağ-sız uşun sansar-tın berü bala-parđagçan bolmaq oğur-ında baramarta yig yörüğ töz-inge karşı bar yok timek-liğ iki uç-uğ tuğup baş-ın ıdturunmış yadyadatı teg bargülüğ ortun yol yangılmış-lar-ning başçı uduşğak-ı badıra şiri atlığ baqşım siz-inge yükünürmen ETŞ (s.92 10.144-151)

**yägän qaya**

////////// säkiz otuz-qa manga kädirä-kä yunglaq-laq ////////// özüm-tä tuymış bolmış  
'atlay toyın oçulum-ni yägän qay-a //////////(.)WS-YNK' samboqdu tutung-qa yarım yastuq  
kümüš-kä tutuq // bu tutuq kümüš-üg tutuq birmış kün üzä män kädirä biš // stır  
yarmaq kümüš sanap altım SUK. II (s.127 P102.1-5)

**yakši** Bir iblisin adı. < Skr. Yakṣī

kimbini yäk račag(a)rhta vipul ulušta yakši atl(ı)g yäk ornanmış ol beš ming yäklär  
angar tapınurlar Diš. (s.90 663-666)

**yal(a)nguqlar|ning , , ay t(ä)grisi**

yal(a)nguqlar|ning , , ay t(ä)ngri atl(i)ğ t(ä)ngri burxan-qutınga , , yūkünürbiz  
BT II (s.31486-488)

**yam mal (e.)**

eçim aşız-ka eçim yam inal-ka yäñ(g)äm sumak t(ä)ñrim-kä [ tur]miş buyanıg  
nomlug dentarım(ı)z äsän açari bäg-kä eçim ädgü togrıl [ ] yäñgäm içkälmiş t(ä)ñrim-  
kä eçim äsän inal-ka yäñgäm el [ eçim ]/ inal-ka yäñgäm basana t(ä)ñrim-kä eçim  
bägiçük inal-ka [yäñgäm -Q'] eçim han kulı-ka yäñgäm aṭay kunçuy-ka iç kädicük-kä [ ]  
kay-a šäli-kä sumak t(ä)ñrim-kä kadın atam kädik totok bäg-kä [kadın anam ]-Q' eçim  
basana inal-ka inim kāraksız-kä kälınim tilik sarıg [ ] el almiş t(ä)ñrim-kä adaš-ım  
bolmış-ka eçim sarıg toyın inal-ka [ ]-K' kızım aṭay kızka kızlarım kiçig k(i)y-ä-kä  
takına inal-ka [ közünür-däki ko]p ädgülüg küsüş-läri kanıp 'añ kenintä burhan kutın  
bulmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.7-16)

**yamadivi** ~ Skr. Yamadeva

yamadivi-ning yangın yaradaçi yalın-liy çoy-luy yamanđaka-y-a yavlaq saqınçlıy  
šaḍuru-ni uḍyu üçün yalbarınçiy savimın öḍünür-mn BT XIII (s.143 29.5-8) bk.  
yamativi

**yamanđaka** Yama'nın fatihi, Krodha tanrısı. ~ Skr. Yamāntaka

yamadivi-ning yangın yaradaçi yalın-liy çoy-luy yamanđaka-y-a yavlaq saqınçlıy  
šaḍuru-ni uḍyu üçün yalbarınçiy savimın öḍünür-mn BT XIII (s.143 29.5-8)

**yamaran täñri** Kadının adı.

yamaran täñri-m qoçluy täñri-m sogti täñri-m čäčäk täñri-m yucañ täñri-m esängü  
yarlıyımız ıraq yerdän yayuq köñrnın isinü amranu ıdur biz MO. (s.98 17.10-14)

**yamativi**

[ä ] ögümüz qangimz yamativi-qa yalvarmamış ärsär nägü bo [ ] [ya ]  
tapınmış ärsär-mn BT XIII (s.153 38.40-42) bk. yamadivi

**yamčur tu**

tanuq PW(.)L(.)R bo<r>luqçi tanuq kišäçük bu tamyä män bolmış-ning ol män  
yam-čur tu ayıḍıp biḍitim SUK. II (s.92 Lo09.6-9)

**yamini** 6 Yoginisten 2.si. Skr. \*Yaminī Moğ. Ya-mi-ñi Tib. Gšin-rje-ma

kintik-tä oom bang qizil önglög vçir-a-varaxi yuräk-tä xang yong kök önglög ög

yamini ayız-ta xiring mong yurüing önglög ög moxini töpü-tä xiring xiring sarıy önglög ög sançalını saç täğşinçük-tä xung xung yaşıl önglög ög santarasini qamay yuz-lrtä pt pt tüdün önglög çandika saqınyu ol BT VII (s.35 A.98-105)

### **yanga bars**

tanuq yanga ba<r>s tanuq buyançuq bu tmya män qanturmiş toy<r>il-niing 'ol SUK. II (s.152 Mi06.7-8)

**yanga** Kişisel isimlerin parçası.

... mn yanga ärin/... BT V (s.31 181)

### **yanyaq inäl**

kişin yingaq yanyaq(?) inäl yiri ațırar SUK. II (s.6 Sa02.11-12) SUK. I (s.II[16] 1.11-12)

### **yapgun**

men yapgun iki yaruk ordoka kertgünçlüg nigoşak kıtaytın kälmiştä bo ämig iki kata okıyu tägintim TKMÖ (s.94-95 264-270) bk. yapyun

### **yapıçı**

tanuq yapıçı tan<u>q abiri bu tmya tüşiki-ning ol män öz qana tu ayıdıp bitidim SUK. II (s.151 Mi05.9-10)

### **yapıy totoq**

tanuq yapıy totoq tanuq tolu bg totoq tanuq satyr yimäk tanuq songsuz toyin män bg toy<r>il bitidim SUK. II (s.10 Sa04.22-24)

### **yapıy**

tanuq yapıy tanuq baçaq toy<r>il tanuq bayaçuq tanuq quduy-çi 'äsän qıday SUK. II (s.51 Sa24.11-12)

### **yapyun**

min yapyun iki yaruq orduya k(i)rtg'ün(ç)lög n(i)yoşak xtaintin k(ä)lmiştä bu äm(i)g iki xata oxı(y)u t(ä)g(i)ntim M I (s.29 T.II D.171 9-15) bk. yapgun

### **yaq silqa**

bu biğig-kä tanuq çoqi tanuq misir qy-a quz tanuq bäg tmir quz <tanuq> yaq silq-a bu nişan tamı-a män baçak-niing ol män alp baçaq-qa inçgä aydıp biğitim SUK. II (s.61 Sa29.20-23), (s.61 Sa29.24-30v)

**yaqşıču** Kişi veya ortak adın adı <çilingir>.

bu bitig säkizinç ay biz bir ekki yaşıqa bitimiş bitig ol qawdı elgintä yüz yetti yegirmi salqım yençü körü al bir bitig maxa sü başı elgintä bir bitig yaqşıču ortuq elgintä sen qayuqa barsa bir bitig qamılta qod bir bitig mengärü id yutı-qa üküş köñül ayıtu idur+biz MO. (s.138 26.5-11)

### **yaqşıdu tung**

tanuq basa yalavaç tnuq bg turmiş bu bitig-ni yaqşıdu tung bay ynga şıla tayl(...)du şıla-lar-niing üksintä qiltimiz SUK. II (s.118 Ad02.15-17)

**yaramış inanç totoq** yaramış= Kusurlu fiil yara- <takım elbise>,kişi adı olarak kullanılır.

yemä el ötükan ...l..... entiri biz ekkün törümištä qara bulit örlän-tük-tä qaralay toyan tüpin-tä boz bulit örläntük-tä bozluy toyan tüpin(tä) ilki ögümüz etmiş yayru qamayun yaratmış täñri taßyaç xan täñri uyyur xan yarlıyıña men yaramış inanç totoq başın ulatı m'wk' tiräk uluy sañun manyaq çor yoxnan tegin toydı qapaq apa yegän pwnyxny qapaq ädgü yegän uqmaz çor topulyaq ş'k/sng škry borluq it+yegän yoxnan māxu+çor bu qamay yalaßaçlar bu qutluy şaçu q kirdimiz MO. (s.84-85 15.1-15) bk. yaramış totoq

**yaramış totoq**  
biz yemä bu sañrim-ta tüştimiz başlayu yaramış totoq an tiräk oyul sañun yoxnan manyaq çor qutluy boltı MO. (s.86 15.1'-3') bk. yaramış inanç totoq

### yaraq

tanuq uruz tanuq somaçi bu nişan män sadı-niing ol män yaraq sadı-qa ayıdıp bitidim SUK. II (s.173 Mi26.12-14)

### yarıçuk t(ä)ñri

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bæg-kä el yıgmiş [ ]M-K' bögi şilavanti t(ä)ñrim-kä [ ] tutuñ-ka vapşintu tutuñ-ka [ ] täñrim-kä yarıçuk t(ä)ñrim-kä [ ]M-K' buyan-lıg inal-ka el ornatmış [ ] turmiş inal-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]Y turmiş inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]WRMTŞ inal-ka el ornatmış t(ä)ñrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä yarp [ ] iklätmiş tutuñ-ka elig t(ä)ñrim[ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmiş t(ä)ñrim-kä [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kä basana [ ]s ı[na]l-ka altmış šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

### yarlıyçı T/(.)//

// savda tanuq bögü(?) (.....) //SY (.....)'L(...)// (.) yitmiş tonga sangun (.....) // tanuq bg tuymış bu äv taplap S(.....) // tanuq yarlıyçı T/(.)// kirmiş sangun (.....) // tanuq qınyuuçi asiş sangun tanuq bitkäçi // SUK. II (s.40 Sa18.18-23v)

### yarp [ ]

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bæg-kä el yıgmiş [ ]M-K' bögi şilavanti t(ä)ñrim-kä [ ] tutuñ-ka vapşintu tutuñ-ka [ ] täñrim-kä yarıçuk t(ä)ñrim-kä [ ]M-K' buyan-lıg inal-ka el ornatmış [ ] turmiş inal-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]Y turmiş inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kä [ ]WRMTŞ inal-ka el ornatmış t(ä)ñrim-kä [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä yarp [ ] iklätmiş tutuñ-ka elig t(ä)ñrim[ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmiş t(ä)ñrim-kä [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kä basana [ ]s ı[na]l-ka altmış šäli-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

### Yarqandı Açarı

Yarqandı Açarı B////////// SUK. I (s. IV[129] TII D 149b.3)

### yartaş

çu xayşı bir tāk yıpar yartaş oylı-ña elitti bir tāk yıpar oşşayü oylıga elitti MO.

(s.104 18.8-10)

### **yaruq ay tǎñri**

onunç ädgü qılınçlıy yaruq ay tǎñri biryegirminç tüz köñüllüg yaşın tǎñri kǎni-roşan tǎñri ekki yegirminç yaruq işuyma burxan-lar tükämiş boltı MO. (s.38 5.12-16)

**yaruq čäčäk bodısaβat** Kouang-ying karşılıǵı, “ışık çiçeǵi”.

patar palı bodısaβat .. tüzün qolulayur bodısaβat .. kertgünç biliglig bodısaβat yoq quruıy ellig atlıy bodısaβat .. bügülüg lenxua bodısaβat .. yaruq čäčäk bodısaβata yegädmiş biliglig tuy tǎñri bodısaβat ürüg amal yiltiz-lig .. küsänçig bilgä bodısaβat yıparlıy yaña .. bodısaβat ärdäni čäčäk bodısaβat .. ortun ornaylıy bodısaβat yorıyın tıda yorıyur bodısaβat .. qurtulmaq tözlüg bodısaβat .. bu altı yegirmi bodısaβat-lar alqu tüzü tüzün .. mançuşiri [...] bodısaβat ..... MO. (s.23 2.26-39)

### **yaruq kün tǎñri**

yettinç kertgünmäk wişparkar säkizinç särinmäk yaruq kün tǎñri toqzunç köni küçlüg tǎñri kǎntünüñ küçin yenik tǎñrig kötürü tiräyü tutar MO. (s.38 5.9-12), (s.55-56 6.1-15)

### **yaruq**

ödig bitig . bir yıpçaq atlıy oıul beş tonluıy qars-qa yürün üç tonluıy qars-qa .. yaruq-qa beş tonluıy qars-qa .. eşi tört tonluıy qars-qa .. köl qunçuy altı tonluıy qars-qa yutay altı tonluıy qars-qa .. yegän apa üç tonluıy qars-qa köl apa tört tonluıy qars-qa xwačan tört tonluıy qars-qa toıuz bir tonluıy qars-qa quba bir tonluıy qars-qa bir täβä toıuz tonluıy ..... kǎrǎkü-kä bir tonluıy ..... MO. (s.167 34.19-28)

### **yaş[ka]n inal**

[ ina]l-ka [ ] t(ä)ñrim-[kä tǎ]ñrim-kä ogul [a]şunmiş [tǎñri]m-kä yaş[ka]n inal-ka kintso bıızı-ka [o]gul umdu t(ä)ñrim-kä busard[u] inal-ka [säv]är t(ä)ñrim-kä [ü]n tapmiş şäli-kä čärig inal-ka küsän P’/// [ina]l-ka artok t(ä)ñrim-kä (P) burhan kuli tutuı-ka (P) kutl[ug] inal-ka üst(ä)ñ t(ä)ñrim-(P)kä [tǎ]ñrim üst(ä)ñ t(ä)ñrim-kä BT XXVI (s.251-252 134.19-28)

**yaşın tǎñri** Yıldırım tanrıçası.

onunç ädgü qılınçlıy yaruq ay tǎñri biryegirminç tüz köñüllüg yaşın tǎñri kǎni-roşan tǎñri ekki yegirminç yaruq işuyma burxan-lar tükämiş boltı MO. (s.38 5.12-16) TKMÖ (s.87-88 174-189) bk. yaşın tengri

**yaşodari** Batı pusulasında 8 tanrıça kız çocuǵunun ismi. < Skr. Yaşodharā

lakişmandi şirimandi y(ä)mä yaşovaıı yaşodari sukhiseni pramotadi some somavyadi atl(ı)g bo säkiz t(ä)ngri kızları säkiz törlü[g a]sıǵlarig berzün Diş. (s.72 396-401)

### **yaşomaitri**

ötrü qormuz-ta tngri yaşomaitri bodistwqa .nčä tip tidi UIV (s.690 A. 217-218), (s.692 A. 245-248), (s.692 A. 249-251), (s.694 A. 286-287)

**yaşotari** Eski bir Buda ismi. Skr. yaşodhara Toh. A yaşottare

purñi atly tñri burxan-niñ .. ançulayu ymä kauñdiñi apraçiti .. hitayši .. ratnaški.. ..  
prañati .. artadrši .. yašotari .. añuruti .. suñitri-ta ulatı burxan-lar-niñ qutınta buyanınta bo-o  
magat uluşıdağı adası tudası kitzün tariqzun TT X (s.20 T I D-2.227-234)

**yašovati** Batı pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Yašovati/Yaşomatı

lakişmandi şirimandi y(ä)mä yašovati yašovari sukhiseni pramotadi some  
somavyadi atl(ı)g bo säkiz t(ä)ngri kızları säkiz törlü[g a]sıglarıg berzün Diş. (s.72  
396-401) bk. yašovati

**yaşı** Skr. Yaşa

anta-da basa barnaslıg bay bedük kişiler oğlanı yaşı purnı vimali gavanpati  
subahuda ulatı biş inallar arħant kütin bultı-lar Maitr. (s.51 7.32-37), (s.51 7.37-39),  
(s.51 7.48-56)

**yaşın tengri** Şimşek tanrı.

yaşın tengri nom kütı mar mani firıştilarğa ETŞ (s.12 2.3-4) bk. yaşın tñgri

**yaşomayatri** Bir bodhisattva adı. Skr. yašomitra

ötrü hormuzta t(e)ñri y[aşomayatri bodis(a)t(a)vka] inçe tıp tedi EUDÇ (s.57  
279-280), (s.59-60 302-310), (s.60 311-313), (s.63 349-350)

**yašovati** Skr. Yašovati

(an)ta ötrü kitumati kent (uluş)tağı şanki çkrvrt ilig kanning yašovati atlıg kunçuy(-  
lar) (c)rdnisi inçe işidür Maitr. (s.105 51.18-21), (s.106 51.30-33), (s.106 51.46-54)  
bk. yašovati

**yäti** (e.)

takı buyan ädgü kılınç ärtmiş bägim yäti burhanlar uluşında tugzun BT  
XXVI (s.247 132.12-13)

**yausip** Yusuf (EUTS).

tngriđäm bir vrişti yausip-ning tülintä inča tip yrliq tągürdi UI (s.10 TII B29  
79-81)

**yavlaq öz açari**

-niñg yaqa-sı män //(.)ok(..) kumüş yol-ınta basa bitig-siz altı ülüş-tä tägmiş 'är qul  
küñg yol-ınta yänä tigin-ning kän-tin yinä qay-a-qa yañtut bolmiş nägü kim yol-ınta sävinç  
buqa muñta yoq ärsär //// biz bilirbiz timiş yol-ınta ini-lärim uur qy-a küvüz yulay birlä  
basaçuq tutung satmiday açari yavlaq öz açari qan toyin tutung qodaña anant tutung tükäl-ä  
'äsän buqa şilastı atly bäg başlap uyyur uruy qadaş ükzintä sözläşip atamız-ning ülüş bitig-  
indäki-ča nägü-sin kim-in tapşura birip muñtin taş yiri-ning suvı-niñg yaqa-siñga yänä iki  
bölük bu bitig-täki tvar-qa tutup on tamya büdün kumüş yastuq-i bir yurüng toyin atly açari  
oylñ 'älig(?) -tä birip otuz yaş-tin altın ygrmi yaş-tin üstün orđun är äbci iki qabaş iki at iki  
ud birlä muñça tvar-ni uur qay-a başlap ini-lärim-kä birip öz köngül-üm bolup yaraşip  
/////(.) ymä vap-ča yangla-ča nägü m-ä čam črim bar ärsär qodup bu bitig-ni birtim SUK.  
II (s.142-143 WP06.2-23)

**yayaq**



šākānmiš yay ///m yimäk yayaq kötüt änuğ /

TT IX (s.19 T III D 260,29

Z.113)

### **yazı hatun t(ä)ñri**

är bört totok yazı [hatun t(ä)ñri]m [ilkisiz uzun] sans[ardın ötgürü] bökünki [künkätägi] [ ] BT XXV (s.116 1005-1007), (s.120 1062-1065)

**yazır** Adamın adı. Yazır, Oğuz kabilesi adı ve bir erkek ismi olarak kanıtlanmıştır.

silig qar çor yazır-dın iraq yerdän yayuq köñlin isinü amranu esängü-läyü üküš köñül ayıtu ıdur biz MO. (s.109-110 20.3-5), (s.110 20.9-10)

**yazuq** Köle adı. Günah.

yenä bir yazuq atlıy qara-baş toquz torqu-qa mänğü-dä ekki torqu alıp kāmıštim MO. (s.171 35.1-3)

### **yayıš yayaQuluq ünlüg**

yayıš yayaQuluq ünlüg atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga yūkünürbiz BT II (s.35 640-642)

### **yayuyay kürlädä**

tngrı avtadan yayuyay kürlädä tözün ıduq ät'özi köngüli ädgü yini yinikmü nätäg BT V (s.68 730-731)

### **yegäçük**

[b]o ıdok tsi ın çüen [atlıg] nom ärdinig bititmiş buy[an] ädgü kılınç küçintä [küç ogul-][nu]ñ el üklitmiş-niñ [kutadmiş-(?)]nuñ yegäçük-niñ [utmiş-niñ(?)] közünür-däki kop törlü[g tınlıg-(?)]lar küsüş-läri bütüp[kamp] kenintä burhan kutın bu[lzun-]lar BT XXVI (s.148 61b.1-9)

**yegädmiš biliglig tuy täñri bodısaßat** Houei-chang'a karşılık gelir.

patar palı bodısaßat .. tüzün qolulayur bodısaßat .. kertgünç biliglig bodısaßat yoq quruy ellig atlıy bodısaßat .. bögülüg lenxua bodısaßat .. yaruq çäçäk bodısaßata yegädmiš biliglig tuy täñri bodısaßat ürüg amal yiltiz-lig .. küsänçig bilgä bodısaßat yıparlıy yaña .. bodısaßat ärdäni çäçäk bodısaßat .. ortun ornaylıy bodısaßat yorıyın tıda yorıyur bodısaßat .. qurtulmaq tözlüg bodısaßat .. bu altı yegirmi bodısaßat-lar alqu tüzü tüzün .. mançuşiri [...] bodısaßat ..... MO. (s.23 2.26-39)

### **yegädmiš ogul (e.)**

bo ıdok nom ärdini bititdäçi upase küç ogul-nuñ upasanç el üklitmiş-niñ oglum [kutad]miş ogul-[nuñ yegädmiš] [ogu]l-nuñ utmiş ogul-nuñ közün[ü]r-däki küsüş-läri kanıp kenintä burhan bolzun-lar BT XXVI (s.149-150 62b.1-7), (s.151 66b.1-8) bk. yegädmiš oyul

### **yegädmiš oyul**

bu ıduq nom ärdini bititdäçi upasi küç oyulnung, upasanç el üklitmişning, oyulum qutadmiš oyulnung, yegädmiš oyulnung, utmiş oyulnung bu buyan tüşintä, közünürdäki küsüşläri qanıp, közünmäztäki ..... sam tso açarı Hts. IX, X (s.159 15-22) bk. yegädmiš ogul

**yegän apa**

ödig bitig . bir yıpçaq atlıy oyl beş tonluy qars-qa yürün üç tonluy qars-qa .. yaruq-qa beş tonluy qars-qa .. eşi tört tonluy qars-qa .. köl qunçuy altı tonluy qars-qa yutay altı tonluy qars-qa .. yegän apa üç tonluy qars-qa köl apa tört tonluy qars-qa xwaçan tört tonluy qars-qa toñuz bir tonluy qars-qa quba bir tonluy qars-qa bir täßä toquz tonluy ..... kăräkü-kä bir tonluy ..... MO. (s.167 34.19-28)

**yegän bars**

küç tüzün y yegän bars-qa beläkim bir qap çubuqan arqış taßraq barır MO. (s.148 29.10-11), (s.148 29.5-9)

**yegän kaya**

m(ä)n yegän kaya i[kiläyü yänä] çin kertü köñülin beş tilgänimin yerkä tägürüp yükünü ötünü täginürm(ä)n BT XXV (s.118 1021-1023)

**yegän sıñqur**

pökpü balıqda tört/ekki qars yegän sıñqur qulum çor ekkin ara qoyqa sattım MO. (s.78 14.15-16), (s.78 14.16-18), (s.78 14.19-20), (s.79 14.27-29), (s.166 34.7-8)

**yegän silig**

çumullar kiçig toyunçin yegän silig qamıy yemä ıraq yerdän isinü amranu esängüläyü üküş üküş köñül ayıtu ıdur biz MO. (s.121-122 22.4-6)

**yel täñri**

ün aşnuqı ög täñri saß aşnuqı-ı xormuzta täñri ögrünçü eştürügli-i aşnuqı wişparkar täñri yörüg aşnuqı kün täñri bilgä bilig aşnuqı ay täñri kertü aşnuqı kani roşan täñri amranmaq aşnuqı tın tura täñri kertgünmāk aşnuqı yel täñri tükällig aşnuqı yaruq täñri tataylıy aşnuqı suß täñri sارينmāk aşnuqı ot täñri amıl yaßaß aşnuqı fri-roşan täñri tüz köñüllüg aşnuqı ßam täñri suysuz yazuqsuzda aşnuqı-ı 'xşyşpt täñri tükäl urunçaqlıy-aşnuqı kök täñri xanı ögdir aşnuqı wşyny täñri bulunç aşnuqı täglätgüçi täñri alqış aşnuqı yer täñri xanı ögmāk aşnuqı xrwştg täñri üdrülmiş bulunç aşnuqı pdw'xtg täñri yaruqtan aşnuqı küçlüg täñri yaruq aşnuqı uluy nomqutı qamayān tükälliglar ol MO. (s.39-40 5.27-46), (s.55-56 6.1-15) Diş. (s.82 554-558) H (s.81 70-80) TKMÖ (s.71 118-123)

**yenik täñri** Işığın tanrısı.

yettinç kertgünmāk wişparkar sākizinç sارينmāk yaruq kün täñri toquzunç kōni küçlüg täñri kântünün küçin yenik täñrig kötürü tiräyü tutar MO. (s.38 5.9-12)

**yer täñri** <İmparator, Yeryüzü Tanrısı>, muhtemelen, taşıyıcı olan Spiritus Vivens'in beşinci ve son oğlunu gösterir.

ün aşnuqı ög täñri saß aşnuqı-ı xormuzta täñri ögrünçü eştürügli-i aşnuqı wişparkar täñri yörüg aşnuqı kün täñri bilgä bilig aşnuqı ay täñri kertü aşnuqı kani roşan täñri amranmaq aşnuqı tın tura täñri kertgünmāk aşnuqı yel täñri tükällig aşnuqı yaruq täñri tataylıy aşnuqı suß täñri sارينmāk aşnuqı ot täñri amıl yaßaß aşnuqı fri-roşan täñri tüz köñüllüg aşnuqı ßam täñri suysuz yazuqsuzda aşnuqı-ı 'xşyşpt täñri tükäl urunçaqlıy-aşnuqı kök täñri xanı ögdir aşnuqı wşyny täñri bulunç aşnuqı täglätgüçi täñri alqış aşnuqı

yer tənri xanı ögmäk ašnuı xrwštg tənri üdrülmiš bulunč ašnuqı pdw'xtg tənri yaruqtan ašnuqı küčlüg tənri yaruq ašnuqı uluy nomqutı qamayān tükälliglär ol MO. (s.39-40 5.27-46), (s.55-56 6.1-15)

### **ygän arslan**

... oylumuz ygän arslan BT V (s.67 707)

### **ygän tonga**

yim[=yılan] yil altinč ay säkiz yangi-qa män qutluy ygän tonga-tan yuz qanpu alyu ärti SUK. II (s.88 Lo04.1-2), (s.88 Lo04.5-6)

### **yıgmiš t(ä)ñri**

[ ärt]miš adın ašun-ka sanlıg bolmiš ulug ašam sıñkar totok bägkä ulug anam [ JW totok bägkä eçim tudan açari-ka yängäm kutug t(ä)ñrim-kä tugmiš ašam 'K/Z inal-k[a tug]miš anam ogul yetmiš t(ä)ñrim-kä eçim tagay inal-ka yängäm sävinč t(ä)ñrim-kä anam üštäk t(ä)ñrim-kä anam ana hatun t(ä)ñrim-kä bäkümiš totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ñrim-kä ašam ödüş inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kä anam buyançog t(ä)ñrim-kä äkäm tärim kunçuy t(ä)ñrim-kä yängäm tadarçın t(ä)ñrim-kä eçim ašsız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[š]ım kutlug-ka karna šäli-kä ana hašun t(ä)ñrim-kä adašım elig-kä yıgmiš t(ä)ñrim-kä kä/ig t(ä)ñrimkä ölgäšük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmiš ärsär ol ol oron-ların ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluš-inta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

### **yıgmiš k(ı)y-a**

ud yıl üçünč ay tört otuzka m(ä)n yıgmiš k(ı)y-a bo çoo-a ço a-gam-nı tokuz yašım-ta okıyu tägintim BT XXVI (s.48 2b.1-2)

### **yıpar yükmäk**

ayag-ka [tägim]lig šariptri-y-a siz küülüg [ ] vimalakirt amanč ävintä çuñ [kui] tsi atl(ı)g yertinčüdä y(a)rılıkadaçı [yıpar yükmäk] atl(ı)g t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan BT XX (s.120 0879-0884)

### **yıpar**

tağı yime b(u) buyan edgü kılınç közünür öd(te) amraq içimiz kutbulmiš ogul inanç (silik) tengribirmiš ogul ınaç (silik) ekemiz yıpar kamağuka öng ülüg bolmağı bolzun Maitr. (s.41 1.61-66) MO. (s.110 20.17)

### **yıpçaq**

ödig bitig . bir yıpçaq atlıy oğul beš tonluy qars-qa yürün üç tonluy qars-qa .. yaruq-qa beš tonluy qars-qa .. eši tört tonluy qars-qa .. köl qunçuy altı tonluy qars-qa yutay altı tonluy qars-qa .. yegän apa üç tonluy qars-qa köl apa tört tonluy qars-qa xwačan tört tonluy qars-qa toñuz bir tonluy qars-qa quba bir tonluy qars-qa bir täßä toquz tonluy ..... käräkü-kä bir tonluy ..... MO. (s.167 34.19-28)

**yidiki**

o[glum kızı-]ım TYR'[ o]glum Q'N[ -] Q' o[gl]l[um] basa-ka oglum Y[ ] k[a]nturmiş šali-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiş-kä kız[ım] karamuč-ka k[ızı]m eligi-kä kızım sımačuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka o[gl]lum bača[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]š (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım bačag (P) hatun-ka bāgim [kut]admiş (P) bört-kä oglum bačag-ka bāgim ödüş-kä kızım iličük-kä kızım k[örk]l-ä-kä kızım äsän kunčuy-ka [ ya]gmur-ka inim P////N-kä oglum [ ]' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16)

**yidläk** (k.)

[inčip yemä üç är]dinikä kertgünč [köngüllüg yi]dläk 'R"L[ boz] [bay tiräk(?) bi]rlä nomčı bahš[ı]-[lard]a(?) [no]mlug sav [äšidü täg]inip inčä sakınčım boltı BT XXVI (s.181 82.4-8), (s.182 82.45-48), (s.185 83b.1-2), (186 84b.3-12), (s.191 95.19-21)

**yidleg** Maytrisimit'i yazdırma işinin masraflarını üzerine alan kişi.

bu mu(n)tağ türlüğ saravasti brhasvati ulatı tengridem bilgiler klp ödün söz-lep alkınçsız asağ tusuluğ edgüsin öp sakınıp men kirtü köngüllüg upası boz bay tirek yidleg birle töpümüzni yirke tegürüp qop ajuntağı etüzin ayayu ağırlayu yinčürü yükünü teginür biz Maitr. (s.49 5.53-61), (s.43 2.49-61), (s.68-69 19.56-58)

**yig baštinqi bilgä-biliglig-är**

yig baštinqi bilgä-biliglig-är atl(i)ğ t(ä)ngri burxan-qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.38 735-737)

**Yig Bürt**

m(ä)n Yig Bürt-nün inim içim qam qat(a)šim ayıtmaz-un isdämaz-ün SUK. I (s.II[16] 1.15-16), (s.II[16] 1.20-21), (s.II[16] 1.21-22) SUK. II (s.6 Sa02.15-16), (s.6 Sa02.1-5), (s.6 Sa02.20-21), (s.6 Sa02.21-22)

**yig tözün yolqa tägmiš**

yig tözün yolqa tägmiš atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.51 1221-1223)

**yig üstünki ädgü ögli köngüllüg**

yig üstünki ädgü ögli köngüllüg atl(i)ğ t(ä)ngri burxan qutınga ,, yūkünürbiz BT II (s.51 1230-1232)

**Yig**

män Yig ymä tükäl san(a)p altım SUK. I (s.II[16] 1.8-9) SUK. II (s.6 Sa02.8-9)

**Yigädmiš**

Bars yil altınč ay iki otuz-qa m(ä)ñä Yigädmiš-kä tüš-kä oyür k(ä)rgäk bolup Čayan-t(i)n Wabtsu-tu-nuñ küri-si üz-ä iki sıq oyür altım SUK. I (s.II[18]-II[19] 2.1-3), (s.II[19] 2.6) SUK. II (s.101 Lo19.1-3), (s.102 Lo19.7v-8v)

**yigän inäl**

anin amti biz upasi yigän inäl?[ ] SYU (s.71 Text 34 (4) 20)

**yigän taş oyul**

tanuq yigän taş oyul bu tamya män büdüs tutung-nung ol SUK. II (s.90 Lo06.9-10)

**yikçi**

/////////(.) arslan // tamya biz üçägü-nüng ol yikçi alpyägän sangun (..) LY SUK. II (s.86 Lo02.7-8)

**yikuy nom**

bu savda tanuq adiy tanuq yikuy nom SUK. II (s.89 Lo05.6b)

**yil t(ä)ngri** Rüzgâr elementini ifade eder. ETü. yil teñri “rüzgâr tanrısı” (EUTBMT).

ol tintura t(ä)ngri yil t(ä)ngri y(a)ruq t(ä)ngri suv t(ä)ngri ot t(ä)ngri bular barça äzrua t(ä)ngri üzä kädilip birlä qatılıp ärür-lär M I (s.21 T.II K.2a 1-5) M III (s.16 Nr.8 T.II D.119 11-15), (s.16 Nr.8 T.II D.119 1-3)

**yinä qaya**

-ning yaqa-sı män //(.)ok(..) kumüş yol-ınta basa bitig-siz altı ülüş-tä tägmış ’är qul küng yol-ınta yänä tigin-ning kân-tin yinä qay-a-qa yañtut bolmış nägü kim yol-ınta sävinç buqa muñta yoq ärsär //// biz bilirbiz timiş yol-ınta ini-lärim uur qy-a küvaz yulay birlä basaçuq tutung satmiday açari yavlaq öz açari qan toyin tutung qodaña anant tutung tükäl-ä ’äsän buqa şilastı atly bäg başlap uyyur uruy qadaş ükzintä sözläşip atamız-ning ülüş bitig-ındäki-çä nägü-sin kim-in tapşura birip muñtin taş yiri-ning suvı-ning yaqa-siñga yänä iki bölük bu bitig-täki tvar-qa tutup on tamya büdün kumüş yastuq-i bir yurung toyin atly açari oylñ ’älig(?) -tä birip otuz yaş-tin altın ygrmi yaş-tin üstün orđun är äbci iki qrabaş iki at iki ud birlä muñça tvar-ni uur qay-a başlap ini-lärim-kä birip öz köngül-üm bolup yaraşip //////(.) ymä vap-ça yangla-ça nägü m-ä çam çrim bar ärsär qodup bu bitig-ni birtim SUK. II (s.142-143 WP06.2-23)

**yipar y(a)ruqluy**

yipar y(a)ruqluy t(ä)ngri burxan BT II (s.51 1219)

**yipyä**

bu nişan män turmiş tigin-ning ’ol bu nişan män sävinç toyri-ning ’ol bu nişan män taypudu-ning ’ol bu nişan män yipyä-a(?) -ning ’ol bu nişan män sinsiu-ning ’ol bu nişan män töläk-ning ’ol SUK. II (s.27 Sa12.16-21)

**yir täprämäki** Bir şeytan adı. Skr. Bhūmikampana (?)

ymä [ ] [ a]m[b]a atly yäk ambadari atly [yäk] [ atly yäk atly yäk] qaşi qadir atly yäk uluy qorq[ınçıy körkitmäk atly] yäk yir täprämäki atly yäk] büdün qu[... atly yäk-tä ulatı] muntay osuyluy [baş ba]ştıng [yäk]lär kirtüdin [kälmiş-ning] şazininta sävig taplay bolmış ärdi BT XVIII (s.134-136 0270-0279)

**yirda bolmiş (?)**

mn yirda bolmiş qamay türlüg ayay qilinçimin ökünüp boşunup kşanti qilip qut qolur-mn BT V (s.23 41-44)

**yirtinçü|nüng–tapınQuluqlı udunQuluqlı**

yirtinçü|nüng–tapınQuluqlı udunQuluqlı atl(ı)γ t(ä)ngri burxan-qutlığa yūkünürbiz  
BT II (s.37 725-727)

**yišo** İsa Soğdca adına karşılık gelen şekil.

tāngri mar šad frazint aštadan tāngri mar yišo yazd kw možak mar adda fuxar aštadan  
mar wahman šahryar aštadan mar 'wš'(=n)y adda aštadan mar wispu yad aštadan beš beš-  
balıqta nom başlayučı ärmen MO. (s.58 7.12-17) bk. yišu mšiha, yišu, yušo

**yišu mšiha** İsa.

yišu mšiha ... BT V (s.25 76) bk. yišo, yišu, yušo

**yišu** Hazreti İsa (EUTS).

////////ar yišu kanig whmn t[ngri] ///[f]rištii nom közät// friš[ti][lär] M  
III (s.42 Nr.27 T.M.164(u174) 11-13) TT IX (s.15 T III D 259,18 Z.51) bk. yišo, yišu  
mšiha, yušo

**yitmiš qay-a açari**

yitmiš qay-a açari-qa birip qas//////// SUK. II (s.64 Ex0.6), (s.64 Ex01.12-14)

**yitmiš tonga sangun**

// savda tanuq bügü(?).....) //////////SY (.....)'L(...)//////////(.) yitmiš tonga  
sangun (.....) //// tanuq bg tuymış bu äv taplap S(.....)//// tanuq yarlıyçı T(/.)// kirmiš  
sangun (.....)//// tanuq qınyuuçı asıy sangun tanuq bitkäçi /// SUK. II (s.40  
Sa18.18-23v)

**yitmiš tonga**

yıngaq yitmiš tonga ävi bu äv içintä S//////// SUK. II (s.40 Sa18.5)

**yiyıdan**

yunt yıl çaxšapud ay on yangıqa män ögrünç qy-a yiyıdan(?)-qa yanđut biđig  
birürmän SUK. II (s.169 Mi23.1-2)

**yiyına tutung**

tanuq borluycı tanuq är buqa // tamya män bolmiş-nıng ol män yiyına tutung ayıdıp  
bitidim SUK. II (s.90 Lo07.8-10), (s.91 Lo08.5-6)

**yiyinmiş ät'özlüg**

yiyinmiş ät'özlüg-atl(ı)γ t(ä)ngr-i burxan qutlığa , , yūkünürbiz BT II (s.27  
326-327)

**Yltä**

-- (yī)l törtünç ay toquz ygrmi-kä mänä Yltä ..--- -- ...p Yqtmış-t(ı)n altmış üç qoqbu  
altım s... SUK. I (s.II[24] 6.1-2)

**Yñür Nom**

bu sawda tanuq Ata tanuq Yñür Nom SUK. I (s.II[22] 2.3)

**yogaçari** ~ Skr. yogācārya

tuyum-luy anđirabau <yogaçari> (gaga[na]çari) kök qalıy-ta yoriyalı udaçı bolur tip  
qayu tildy-iñ barir tisär bo danđir-a-taqı yangça tört törlüg abişik-ig täğiniñ tañyariy

çixşapad-iy arđmasar törüdgülük uçuqu-luq yarağiy-lar-iy bişuruñmasar ymä kök qalıy-ta baryalı /// bolur

**yogaçari** Törenle tapınan kimse. Skr. yogācārin

m[ant]al-nıñ içi taşı etigi alku barça kök kargäk yogaçari yamandaka vaçir-a-pani-ig guday şan tag-tın ötünüp kälürüp mantal otar-a-sın-ta [urmiş kargäk] BT XXIII (s.78 D127-130)

**yogaşiri**

tanuq bg tämir tanuq misir qay-a bu nişan män ögrüs tämir-ning ol män yogaşiri biğidim SUK. II (s.105 Lo23.10-13)

**yol tämür yiuçing** Çin. Yue li tie mu er you cheng (e.)

ada-tın tep äşi-dmiş üçün ugrayu sok-a öz bāgim yol tämür yiuçing ulug iş-kā karaçañ sıñar yumşatdı ärti BT XXVI (s.56-57 6.9-11), (s.57 6.26-29)

**yol tämür**

ymä qutluq king şipqan-lıy yunt yil säkizinç ay bir yangi ayır uluy posat baç[a]y kün üzä mn üç ärdini-lärtä bk qatıy süzük kirtgünç köngül-lüg [upasan]ç şaraki [atı kötrül]miş burxan baxşı üzä nomlatılmiş [arış arıy so]yançiy körklä nom çäçäki sudur içindäki [ary-]a avalokiğa'işvari bodistv tinly-lar üçün [alqu]-tın singar at'öz körkin körkitmäk bölük-intä [ül]güsiz sansiz yuz ming tümän tinly-lar uyuş-i üküş tälim açiy tarqa ämgäk-ig täginür-tä öyü saqınu qonşı im bodistv-iy birök ağasar öngi ödrülür-lär ada-tın tip äşidmiş üçün ugrayu soq-a öz bāgim yol tämür yiuçing uluy iş-kā qaraçañ singar yumşatdı ärti BT XIII (s.124 20.46-60), (s.126 20.76-79)

**yolaş**

bu nişan män tanuq tilik(?) qy-a-nıng 'ol bu nişan män tanuq tämir buq-a-nıng 'ol bu nişan män tanuq taysang-nıng 'ol bu nişan män tanuq yolaş-nıng 'ol bu nişan män tanuq ögrünç buq-a-nıng 'ol män turbut turmiş tigin äkäm-kā inçgä ayığip bitidim SUK. II (s.27 Sa12.22-27)

**yolçi**

bu yir-tä biz torçi yolçi ilçi üç aq-a ini-lär-ning song bayañ uruy tarıy ünüp kim kim m-ä bolup çam çarım qılmaşun-lar SUK. II (s.66 Ex02.9-12)

**yoq quruy ellig athly bodisaßat** K'ong-wou'a karşılık gelir.

patar palı bodisaßat .. tüzün qolulayur bodisaßat .. kertgünç biliglig bodisaßat yoq quruy ellig athly bodisaßat .. bügülig lenxua bodisaßat .. yaruq çäçäk bodisaßata yegädmiş biliglig tuy täñri bodisaßat ürüg amal yiltiz-lig .. küsänçig bilgä bodisaßat yıparlıy yaña .. bodisaßat ärdäni çäçäk bodisaßat .. ortun ornaılyıy bodisaßat yorıyın tıda yorıyur bodisaßat .. qurtulmaq tozlug bodisaßat .. bu altı yegirmi bodisaßat-lar alqu tüzü tüzün .. mançuşiri [...] bodisaßat ..... MO. (s.23 2.26-39)

**yoqtir**

yoqtir-ta altım SUK. II (s.86 Lo01.2)

**yoqurii**

xatun k// dd / a//g yoqurii qutluq oyul TT IX (s.19 T III D 260,29 Z.115)

**yoriyin tida yoriyur bodisaβat** Tche Hing'e karşılık gelir.

patar palı bodisaβat .. tüzün qolulayur bodisaβat .. kertgünç biliglig bodisaβat yoq quruy ellig atlıy bodisaβat .. bögülüg lenxua bodisaβat .. yaruq čäčäk bodisaβata yegädmiş biliglig tuy täñri bodisaβat ürüg amal yiltiz-lig .. kūsänçig bilgä bodisaβat yıparlıy yaña .. bodisaβat ärdäni čäčäk bodisaβat .. ortun ornaylıy bodisaβat yoriyin tida yoriyur bodisaβat .. qurtulmaq tözlüg bodisaβat .. bu altı yegirmi bodisaβat-lar alqu tüzü tüzün .. mančuşiri [...] bodisaβat ..... MO. (s.23 2.26-39)

**yosipas**

bu savqa ymä qam(a)yan külmişlär yosipas(a)y ögmişlär inčä timişlär M III (s.33 Nr.14 T.Ia1 1-2), (s.33 Nr.14 T.Ia1 3-5), (s.33 Nr.14 T.Ia1 7), (s.33 Nr.14 T.Ia1 2-3)

**yox ki**

qaltı yox ki atlıy xan hin xua atlıy bilgä qamay ädgüläriq yomtaru tutmiş täg näcükin uşay ärdi Hts. IX, X (s.22 6-10)

**yoxnan tegin**

yemä el ötükan ...l..... entiri biz ekkün törümiştä qara bulit örlän-tük-tä qaralay toyan tüpin-tä boz bulit örläntük-tä bozluy toyan tüpin(tä) ilki ögümüz etmiş yayru qamayun yaratmış täñri taşyaç xan täñri uyyur xan yarlıyıña men yaramış inanç totoq başın ulatı m'wk' tiräk uluy saşun manyaq čor yoxnan tegin toydı qapaq apa yegän pwnyxny qapaq ädgü yegän uqmaz čor topulyaq ş'k/sng škry borluq it+yegän yoxnan māxu+čor bu qamay yalaβačlar bu qutluq şačıu qa kirdimiz MO. (s.84-85 15.1-15) bk. yoxnan **yoxnan** Yōhanan tekabül adamın adı, Jean(John) Süryanice şekli.

men turpan-lıy an enčü tapmış čigşi oylı yoxnan bir-gäyin şačıuqa kirü+tägin-timiz MO. (s.85 15.20-22), (s.78 14.12), (s.84-85 15.1-15), (s.86 15.1'-3') bk. yoxnan tegin

**yoylim tapmiş**

bu nişan män babı(?)-ning 'ol bu nişan män öz mängü-ning 'ol tanuq qıyur(?) bu nişan mäning 'ol bu nişan män qasım-ning 'ol tanuq sävinč bu nişan mäning 'ol bu nişan män yuşüp-i-ning 'ol tanuq äragäti(?)bu nişan mäning'ol bu nişan män yoylim tapmiş-ning 'ol bu nişan män oylan mängü(?)-nüng 'ol tanuq şabıy(?) bu nişan mäning'ol tanuq alı(?) bu nişan mäning'ol tanuq burangı(?) bu nişan mäning'ol tanuq kilinmbu bu nişan mäning'ol ////// bu nişan mäning'ol SUK. II (s.38 Sa17.6-16)

**yoqu////**

tnuq yoqu ////// SUK. II (s.87 Lo03.6v)

**Yqtmış**

-- (yī)l törtünç ay toquz ygrmi-kä mänä Yltä ..--- -- ...p Yqtmış-t(i)n altmış üç qoqbu altım s... SUK. I (s.II[24] 6.1-2), (s.II[24] 6.5)

**yrrp toyril**

tanuq burxan quli tnuq yrrp toy<r>il tanuq vaptso bu tamya män oşmiş-ning 'o>l



män äsän tutung ayıdıp bitidim SUK. II (s.12 Sa05.17-19), (s.47 Sa22.1-4), (s.47 Sa22.5-6), (s.47 Sa22.8-10), (s.47 Sa22.15-17), (s.150 Mi04.11-13)

### **y<sub>rp</sub> turmıš**

taqıyü yil ikinti ay y(.....) //// (...) -ning qalmıš ta'var ötügi iki inçgä ton iki yiplig(?) çuy bir qra çuy iki (...) qvıyaq bir yiplig(?) işgirti iki k(.) {bir} ala torqu bir T'KW(..) aq bir ülätü iniš(?) bir sin(?) (...) bir laty iki ülätü alquyun tört sıtır biš ba'qır sökti(?) altun iki sıtır itig altun tört ming quanpu biš qoyn munça tavar-ni män il üšünmiš oylım y<sub>rp</sub> turmıš-qa bg turmıš-qa äniçük-kä birürmän SUK. II (s.141 WP05.5-7)

### **y<sub>rp</sub> yanga**

män y<sub>rp</sub> yanga-ning ädgününg içimiz inimz qamiz qatašimiz oylumiz qizimiz ayitmazsun istämazün SUK. II (s.8 Sa03.11-13), (s.8 Sa03.8), (s.8 Sa03.1-4), (s.8 Sa03.23), (s.8 Sa03.26v)

### **y<sub>rumıš</sub>**

ol män y<sub>rumıš</sub> // bitidim SUK. II (s.176 Mi30.13-14)

### **yučaŋ täŋri** Kadının adı.

yamaran täŋri-m qočluŋ täŋri-m sogti täŋri-m čäčäk täŋri-m yučaŋ täŋri-m esängü yarlıyımız iraq yerdän yayuq köŋrnrn isinü amranu idur biz MO. (s.98 117.10-14)

### **yula**

yula atly yašin täg önglüg ärip yula tuđar yula-ning yruq-ınga oyun bädiz-kä tükäl-ligig munı üzä kök qalıy-iy tošyurup tapınurbiz BT VII (s.39 A.182-185), (s.57 A.641-644) bk. tipam vçirini

### **yumšaŋ**

borluq-qa öšgä kiši kögürmäz-män timiš üçün barça toyın-qa iki tavar qançuq-qa yarım küp bor yumšaŋ-qa iki šiy ür bir qr-a ton qıday buq-a-qa üç tavar munç-a näzä-lär-ni sän birip bitig-lärim alıyl tip qodup bardım SUK. II (s.163 Mi19.9-14)

### **yungçi**

to<n>guz yil ikinti ay üç yngi-qa manga quqdmunı tmunı-qa yu<n>glaŋ-lig böz kargäk bolup alpıš-tün älig tas böz ilig-tä alıp öšüm-ning yungçi atly on üç yaşar 'är olan[oylan]-ni alpıš-qa toyru tomlıdu sađtım SUK. II (s.57 Sa27.1-7), (s.57 Sa27.11-13), (s.57 Sa27.16-20)

### **yuqa**

qoyn yil čxšput ay ygrmi-kä män yuqa basa toy<r>il-ning sävig bürt bilä-ki čam-liŋ ädgü quturul-miš olar bilä biđig qilip birmiš asiŋ-liŋ kümüş-tin basa toy<r>il-ning basiŋ-qa täg-miš säkiz sıtır kümüş-üg män yuqa H altım SUK. II (s.153 Mi07.1-7), (s.153 Mi07.7-11)

### **yUQaylanmaq|siz**

yUQaylanmaq|siz atl(i)y t(ä)ngri burxan quťinga yükünurbiz BT II (s.36 660-662)

### yürüng toyın

-ning yaqa-si män //(.)ok(..) kumüş yol-ınta basa bitig-siz altı ülüş-tä tägmiş 'är qul küng yol-ınta yänä tigin-ning kân-tin yinä qay-a-qa yañtut bolmiş nägü kim yol-ınta sävinç buqa muñta yoq ärsär //// biz bilirbiz timiş yol-ınta ini-lärim uur qy-a küväs yulay birlä basaçuq tutung satmiday açari yavlaq öz açari qan toyın tutung qodaña añant tutung tükäl-ä 'äsän buqa şilastı atly bäg başlap uyyur uruy qadaş ükzintä sözläşip atamız-nıng ülüş bitig-ındäki-ča nägü-sin kim-in tapşura birip muñtin taş yiri-ning suvı-nıng yaqa-siñga yänä iki bölük bu bitig-täki tvar-qa tutup on tamya büdün kümüş yastuq-i bir yürüng toyın atly açari oylñ 'älig(?) -tä birip otuz yaş-tin altın ygrmi yaş-tin üstün orđun är äbçi iki qrabaş iki at iki ud birlä muñca tvar-ni uur qay-a başlap ini-lärim-kä birip öz köngül-üm bolup yaraşıp //////(.) ymä vap-ča yangla-ča nägü m-ä çam çrim bar ärsär qodup bu bitig-ni birtim SUK. II (s.142-143 WP06.2-23)

### yürüng

tavişyan yıl ikinti ay iki oğuz-qa biz bäg buq-a bay buq-a yürüng qıpçaq il buq-a malda qıdan yn-ä yürüng tümän kök tmür 'äsän tmür mänggü tmür turmiş uğmiş tınmiş qul qy-a uminçi isigi töläk abiş başlap il bodun-qa ol öngdünin-tä yunglaq-liq böz kargäk bolup iñal qoç-tin yuz iki yrım bay-liq böz alıp biz-ni bilä qalan-çi turi-ni borluq-çi birip biz-ning burun birgüçi qr-a toyın atly qalan-çimiz-ni yandurup altimiz SUK. II (s.165 Mi20.1-10)

**yušo** Hazreti İsa < Soğd.yyšw' [išu, yışu], yšw' [(y)išu(v)] "Jesus".

bo elig t(ä)ñrilär kim k(ä)ntü ol yušo k(ä)nig w(a)xm(a)n roş(a)n t(ä)ñri inçip bo bilgä bilig kim k(ä)ndü [o]l [k(ä)]nigroş(a)n t(ä)ñri TKMÖ (s.58-59 113-117) bk. yišo, yišu mşıha, yišu

### yüşüpi

bu nişan män babi(?) -nıng 'ol bu nişan män öz mängü-ning 'ol tanuq qıyur(?) bu nişan mäning 'ol bu nişan män qasım-nıng 'ol tanuq sävinç bu nişan mäning 'ol bu nişan män yüşüp-i-ning 'ol tanuq ärägäti(?) bu nişan mäning 'ol bu nişan män yoylım tapmiş-nıng 'ol bu nişan män oylan mängü(?) -nüng 'ol tanuq şabıy(?) bu nişan mäning 'ol tanuq alı(?) bu nişan mäning 'ol tanuq burangı(?) bu nişan mäning 'ol tanuq kilinmbu bu nişan mäning 'ol ////// bu nişan mäning 'ol SUK. II (s.38 Sa17.6-16)

### yutay

ödig bitig . bir yıpçaq atly oyl beş tonluq qars-qa yürünj üç tonluq qars-qa .. yaruq-qa beş tonluq qars-qa .. eşi tört tonluq qars-qa .. köl qunçuy altı tonluq qars-qa yutay altı tonluq qars-qa .. yegän apa üç tonluq qars-qa köl apa tört tonluq qars-qa xwaçan tört tonluq qars-qa toñuz bir tonluq qars-qa quba bir tonluq qars-qa bir täßä toquz tonluq ..... käräkü-kä bir tonluq ..... MO. (s.167 34.19-28)

### yuti

bu bitig säkizinç ay biz bir ekki yañıqa bitimiş bitig ol qawdı elgintä yüz yetti yegirmi salqım yençü körü al bir bitig maxa sü başı elgintä bir bitig yaqşıçı ortuq elgintä sen qayuqa barsa bir bitig qamılta qod bir bitig mengärü id yuti-qa üküş köñül ayıtu

idur+biz MO. (s.138 26.5-11)

### **yütürmiş**

olar-qa ançulayu ymä biz yütürmiş bütür birlä-ky-ä anaqa ata-qa yazmış-ning ayıy qilinçlarımz-ni saqinip ayay-qa tagimlig-lär-ning üskintä alqu kšanti qilu taginür-biz BT XIII (s.79 12.74-79)

### **yürüq**

ödig bitig . bir yıpçaq atlıy oyl beş tonluy qars-qa yürüq üç tonluy qars-qa .. yaruq-qa beş tonluy qars-qa .. eşi tört tonluy qars-qa .. köl qunçuy altı tonluy qars-qa yutay altı tonluy qars-qa .. yegän apa üç tonluy qars-qa köl apa tört tonluy qars-qa xwaçan tört tonluy qars-qa toñuz bir tonluy qars-qa quba bir tonluy qars-qa bir täßä toquz tonluy ..... käräkü-kä bir tonluy ..... MO. (s.167 34.19-28)

### **z(ä)rua t(ä)ngri** Tanrı Zervan.

ymä inçä biliqlär ol y(a)ruk kızı ögütmiş ög arıg yel kañ(ı)m(ı)z ulug elig t(ä)ngri xanı z(ä)rua t(ä)ngri äkinti yulgak özi kim k(ä)ntü ol k(ä)nig roş(a)n t(ä)ngri, ymä äkinti ölügüg tırgülügü ay t(ä)ngri, üçünç [arı]g nom kutı kim k(ä)tü ol k(a)mag nom eligi ymä sizlärkä ayu bertim TKMÖ (s.56-57 88-99) bk. z(ä)ruah tngri, äzrua tängri

### **z(ä)ruah tngri**

ol y(a)r'ıuq qızı ögütmiş oq arıy yil qang(i)m(i)z ilig tngrii xanı z(ä)ruah tngrii äkinti yulyaq özi kim kntü ol k(ä)nig roşan tngrii ymä äkinti ölügüg tırgürügü ai tngrii üçünç [arı]y M III (s.15 Nr.7 T.II D.176 14-21) bk. z(ä)rua t(ä)ngri

### **zägäk totok** (e.)

kazganmış kañım(ı)z zägäk totok igidmiş ögüm(ü)z torqu kunçu eçim(i)z bəgän totok ulatı kamağka k[a]d[aş]-ka [öñ]ülüg bolzun BT XXVI (s.196 100.40-43)

### **zimtu**

ymä män zimtu män ol ädgü mänjikä ortoklugu bolayan mänigü mänigü TKMÖ (s.205 453-455) bk. zimtu

### **zimtu**

ymä m(ä)n zimtu m(ä)n ol ädgü m(ä)ngikä ortuqluyu bol-ayan M I (s.11-12 T.II D.173a 9-11) bk. zimtu

### **žinüçi**

say toyn žinüçi sügçu silig äßtäki uluy kiçigkä .... üküš üküš köñül aytu itur men MO. (s. 153-154 30.1-2)

### **zrua** Zervan (ilah) (EUTS).

mngü zrua tırig au// (öz?) M III (s.5 Nr.1 T.M.140u147 8), (s.7 Nr.1T.M.175 8), (s.7 Nr.1 T.M.175 9)

### **zxari-a**

zxari-a uluy dintar-ning ölüm taginmiş ayıy qilinçlıy-y xirodis xan älgintä ol ödün kördi UI (s.9 TII B29 67-70)

**βacı-(βarči)**

sen βacı-(βarči-?)da taβar altıñ tedi MO. (s.166 34.13-14), (s.166 34.14-15)

**βam tāñri** Şafak, parıltı. İran dilindeki <şafak> tanrı, denilen βam, semitik dilinde <Kurucu> adlı tanrılar dünyanın sonunda dinlenmeleri gereken Yeni Cennet'i inşa etmekten sorumluydu. Soğd. βām

aşnuqı uluγ ellig tāñri xanı āzrua tāñri ekkinti bilgä ög tāñri.. üçünč ärdāmlig xormuzta tāñri .. törtünč sāβinmāk beş tāñri .. beşinč taβranmaq fri-roşan tāñri altınč kertü βam tāñri kim künkä yañı tāñri-lik yaratır MO. (s.38 5.4-9), (s.39-40 5.27-46), (s.55-56 6.1-15)

**βardu/βandu** Acarya adı.

qañlarımız māñi açarı βardu/βandu açarı bāg yegän açarı ayı tükäl silig ayı on βartar yegän ..... pıñı (bisi?) qatun qul yegän qut yegän patar anant darm βatz (βataž?) açarı sıñtsi açarı bāgsig qulčor qut yegän qutı (qoγlı?) yegän qul bars qatun seβig ○○ xumar ○○ ○○ qamay qa qadaş in eči ataylarımız közünür MO. (s.6-7 1.10'-18')

**γari čantri** Haricandra, antroponim (EUTS).

ötrü γari čantri ilig bāg öz at'özin UIII (s.23 T.II,S.2,Nr.3 13-14), (s.27 TI,DI 18-20), (s.4 T.II,S.89b. 2-4), (s.22 T.II,S.2,Nr.3. 1-4), (s.23 T.II, S.2,Nr.3 6-9), (s.8 T.III M.84-47. 13-15), (s.9 T.II S.32a Nr.27 3), (s.23 T.II,S.2,Nr.3 3)bz. γri čantri, γričantri, qri čantri

**γormuzta tngri**

M III (s.19 Nr.8 T.M.423c 11-13) UIII (s.27 TI,DI 18-20), (s.34 T.II,S.89r 3-5), (s.38 T.III,M.84-53 21-25), (s.38 T.III,M.84-53 26-30)

**γri čantri**

blgürtüp γri čantri t// // // // // UIII (s.6 T.II,S.32a.Nr.16 4), (s.9-10 T.III M.84-7.7-9), (s.10 T.III M.84-7 9), (s.11 T.III,M.84-2 14-15), (s.12 T.III,M84-2 9-12), (s.20 T.III,M56-55 4), (s.15 T.III,M56-56 8-9), (s.6-7 T.III.M.84-47. 1-5) bz. γari čantri, γričantri, qri čantri

**γričantri**

UIII (s.18 T.III,73 7), (s.10 T.III M.84-7 9-11), (s.13 T.III,M.56-55 9), (s.19 T.III,M.56-52 9), (s.19 T.III,M.56-55 8), (s.21 T.III,73 13-15), (s.22 T.III,73 3-6), (s.22 T.III,73 13), (s.20 T.III,84-23 5-6) bz. γri čantri, γari čantri, qri čantri

**γu qux**

γu qux el äyāsi umuγ inay tutmaq üzä sezinmiş sezigig köndürdi qam čax atlıy ölängdä Hts. IX, X (s.55 20-23)

**γulsabadi** Antroponim, 'Kulisavatı' (EUTS).

uluγ ilig-a γulsabadi xatun li vipulačantri tiginli bular ikikü māning lār ol UIII (s.27 TI,DI 14-17)

**γ'w uluγ tirāk** γ'w Soğd. γāw, <boğa>

men γ'w uluγ tirāk oγlı māxu+čor tāñri yaylaqır eliñ(ä) bir bardım MO. (s.85

15.27-28)

/tunga Kişisel isimlerin parçası.

.... /tunga BT V (s.20 13)

[ ] **juči bæg**

yänä ymä buyan küçintä [ ] p orun lam-a baxşı yänggäm qutluğ tigin qı[ ] [ ] qız tngirim orun tigin tngirim singil-lär-[im] [ ] lar-ım sarıy açarı çin tigin kälın tngirim [ ] qızlar-ım tanyaşiri bæg irinçin bæg [ ] bā]g kälınım turmiş tigin başlap yänä ymä [ ] juči bæg 'akām tilik tigin qız tngirim yigän [ ] nirmala şiri bæg nim-a şiri bæg yigän BT XIII (s. 157-158 40.45-58)

[ ] **LY yapığ tutuğ**

[ ] ogul yetmiş [ ] LY yapığ tutuğ [ ] beş azunug vaynike [tın]ıg [ ] abita burhan [ ] Y(?) S[ ] BT XXVI (s.253 135.14-18)

[ ] **Y turmiş inal**

bo buyan [ ] kaitso tutuğ bæg-kä el yıgmiş [ ] M-K' bögi şilavanti t(ä)ngirim-kä [ ] tutuğ-ka vapşintu tutuğ-ka [ ] tāj]rim-kä yarıçuk t(ä)ngirim-kä [ ] M-K' buyan-lıg inal-ka el ornatmış [ ] turmiş inal-ka kutaçuk t(ä)ngirim-kä [ ] Y turmiş inal-ka ornaçuk t(ä)ngirim-kä [ ] WRMTŞ inal-ka el ornatmış t(ä)ngirim-kä [ ] Q inal-ka sävig t(ä)ngirim-kä yarp [ ] iklätmiş tutuğ-ka elig t(ä)ngirim[ ] inal-ka bulat buka inal-ka el [ ] L-Q' kız turmiş t(ä)ngirim-kä [ ] togrıl t[u]tuğ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ngirim-kä kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ngirim-kä v(a)žir kız [ ] Q'R inal-ka el tini t(ä)ngirim-kä basana [ ] s i[na]l-ka altmış šali-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

[ ] **L'N [wu]şin**

adın azun-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'aş-ä atam nomçı bilgä k[ü]ntük(?) tay-şi açarı [ ] NKK' yıragu bæg ögrünç-ä ana tärım artadaz [kirä]şiz tarugaçı saıguı taıgusuk vuşin ulug [ata]m saıgır tarugaçı tiliçä wuşin laçın inal bay inal arıg kurtga tärım sulagı inal barak buka saıguı [ ] L'N [wu]şin asan kutlug wuşi[n] s[ ] sävinç vuşin kıpçak suin ši T[ ] vuşin tugmış atam tegin buka saıguı külüg tegin vuşin kağın-larım sä[vin]ç yaıa wuşi ögü vuşin tilik togrıl çuıçıı apag-a-larım enç buk-a tarugaçı ordo buk-a tarugaçı buıazu inal '[ ] wuşin tärım sävinç kutlug tarugaçı çäpäk teg[in ] tegin yıznam küräk kay-a çin vuu-ş-[in ] P siçing [ ] abdala tayking s[an]ggıı açı-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[u]gmiş-larım kağaş-larım tagay-larım yegän-lärım şabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beş azun-takı ög kaı bolmış tın(ı)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmış äsar-lär t(ärk tavrak oıup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niı adiştit-ınta ögüm kaıım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmış bahşı-larım ülgülänçsiz özlüg yaş-[lıg yertinçü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-mça tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41)

[  **]NKK' yiragu bæg**

adin ažuŋ-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'aş-ä atam nomči bilgä k[ü]ntük(?) tay-ši açarı [  **]NKK' yiragu bæg** ögrünč-ä ana tärim artadaz [kirä]šiz tarugači saŋguŋ taŋgusuk vušin ulug [ata]m saŋgır tarugači tiličä wušin lačın inal bay inal arıg kurtga tärim sulagı inal barak buka saŋguŋ [  **]L'N [wu]šin asan kutlug wuši[n] s[  **]** sävinč vušin kıpčak suin ši T[  **]** vušin tugmıš atam tegin buka saŋguŋ külüg tegin vušin kađın-larım sä[vin]č yaŋa wuši ögü vušin tilik togrıl čuŋčiŋ apag-a-larım enč buk-a tarugači ordo buk-a tarugači buzagu inal '[  **]** vušin tärim sävinč kutlug tarugači čäpäk teg[in  **]**tegin yiznäm küräk kay-a čın vuu-š-[in  **]**]P sičing [  **]** abdala tayking s[an]gguŋ açi-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]gmiš-larım kađaš-larım tagay-larım yegän-lärım šabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlä ulatı tört tugum beš ažuŋ-takı ög kaŋ bolmıš tnl(1)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmıš äsär-lär t(ä)rk tavrak ożup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niŋ adištıt-inta ögüm kaŋım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmıš bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-inča tugmak-ları bolzun **BT XXVI** (s.241-242 129.35-41)**

[  **]yalmur**

o[glum  **]** kız-]ım TYR'[  **]** o[glum Q'N[  **]** Q' o[g]l[um] basa-ka oglum Y[  **]** k[a]nturmıš šäli-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiš-kä kız[ım] karamuč-ka k[ı]z[ım] eligi-kä kızım sımaçuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka o[g]lum bača[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]š (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım baçag (P) hatun-ka bəgim [kut]admıš (P) bört-kä oglum baçag-ka bəgim ödüş-kä kızım iličük-kä kızım k[örk]l-ä-kä kızım äsän kunçuy-ka [  **]yalmur-ka** inim P///N-kä oglum [  **]'**  oglum'[  **]** **BT XXVI** (s.251 134.1-16)

[  **]lan wušin**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adin ažuŋ-qa sanlı[y] [ulu]y 'aş-ä atam nomči bilgä küntük tay-ši açarı ŋgkä yirayu bæg ögrünč-ä ana tärim artadaz [kirä]šiz taruğači sanggung tangyusuq vušin uluy [ata]m sungyir taruğači tiličä wušin lačın inal bay inal arıy qurtıya tärim sulayı inal baraq buqa sanggung [  **]lan wušin** asan qutluy wuš[in] s[  **]** sävinč vušin qıpçaq suin ši t[  **]** vušin tuymıš atam tigin buq-a sanggung külüg tigin vušin qaŋın-larım sävinč yanga wuši ögü vušin tilik toyrıl čuŋgčing apay-a-larım inč buq-a taruğači ordu buq-a taruğači buşayu inal a[  **]** vušin tärim sävinč qutluy taruğači čäpäk tig[in  **]** tigin yişnäm küräk qay-a čin vuu-š-[in  **]**]p sičing [  **]** abdala tayking sanggung açi-larım utpalaširi ratnaširi başlap t[u]mıš-larım qaşaš-larım tayay-larım yigän-lärım šabi-larım tirin-lärım quvray-larım birlä ulatı tört tuyum biš ažuŋtaqı ög qang bolmıš tınlı-lar ärmäz yaramaz oron-larta tuymıš ärsär-lär trk tavrak aşup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-šti-inta ögüm qaŋım örü uluy-larım [üz]äliksiz nom boşyurmıš baxşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaš-[lıy yirtinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiš tap]-lar-inča tuymaq-ları bolzun **BT XIII** (s.167-169 46.35-41)

## [ ]W totok bæg

[ ] ärt]miš adın ažun-ka sanlıg bolmiš ulug aтам sınkar totok bægkâ ulug anam [ ]W totok bægkâ eçim tudan açari-ka yängäm kutug t(ä)ñrim-kâ tugmiš aтам 'K/Z inal-k[a tug]miš anam ogul yetmiš t(ä)ñrim-kâ eçim tagay inal-ka yängäm sävinç t(ä)ñrim-kâ anam üstäk t(ä)ñrim-kâ anam ana hatun t(ä)ñrim-kâ bäkümiš totok-ka atam karamuk inal-ka anam arıg kunçuy t(ä)ñrim-kâ aтам ödüş inal-ka adak totok inal-ka anam taz küñ t(ä)ñrim-kâ anam buyançog t(ä)ñrim-kâ äkäm tärım kunçuy t(ä)ñrim-kâ yängäm tadarçın t(ä)ñrim-kâ eçim aтsız inal-ka eçim sansız inal-ka ada[š]ım kutlug-ka karna šäli-kâ ana haтun t(ä)ñrim-kâ adašım elig-kâ yıgmiš t(ä)ñrim-kâ kâ/ig t(ä)ñrimkâ ölgäšük üdlärintä ög-lärin köñül-lärin yıgınu umadın ärmäz yaramaz oron-larta tugmiš ärsär ol ol oron-larıntın ozup kutrulup üstün tužit t(ä)ñri yerintä burhan-lar uluš-ınta tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.270 152.17-26)

## [ ]WRMTŠ inal

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bæg-kâ el yıgmiš [ ]M-K' bögi šilavanti t(ä)ñrim-kâ [ ] tutuñ-ka vapšintu tutuñ-ka [ ] täñ]rim-kâ yarıçuk t(ä)ñrim-kâ [ ]M-K' buyan-lıg inal-ka el ornatmiš [ ] turmiš inal-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kâ [ ]Y turmiš inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kâ [ ]WRMTŠ inal-ka el ornatmiš t(ä)ñrim-kâ [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kâ yarp [ ] iklätmiš tutuñ-ka elig t(ä)ñrim[ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmiš t(ä)ñrim-kâ [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kâ kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kâ v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kâ basana [ ]s i[na]l-ka altmiš šäli-kâ [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

## [ ]Q inal

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bæg-kâ el yıgmiš [ ]M-K' bögi šilavanti t(ä)ñrim-kâ [ ] tutuñ-ka vapšintu tutuñ-ka [ ] täñ]rim-kâ yarıçuk t(ä)ñrim-kâ [ ]M-K' buyan-lıg inal-ka el ornatmiš [ ] turmiš inal-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kâ [ ]Y turmiš inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kâ [ ]WRMTŠ inal-ka el ornatmiš t(ä)ñrim-kâ [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kâ yarp [ ] iklätmiš tutuñ-ka elig t(ä)ñrim[ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmiš t(ä)ñrim-kâ [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kâ kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kâ v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kâ basana [ ]s i[na]l-ka altmiš šäli-kâ [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

## [ ]Q'R inal

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bæg-kâ el yıgmiš [ ]M-K' bögi šilavanti t(ä)ñrim-kâ [ ] tutuñ-ka vapšintu tutuñ-ka [ ] täñ]rim-kâ yarıçuk t(ä)ñrim-kâ [ ]M-K' buyan-lıg inal-ka el ornatmiš [ ] turmiš inal-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kâ [ ]Y turmiš inal-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kâ [ ]WRMTŠ inal-ka el ornatmiš t(ä)ñrim-kâ [ ]Q inal-ka sävig t(ä)ñrim-kâ yarp [ ] iklätmiš tutuñ-ka elig t(ä)ñrim[ ]nal-ka bulat buka inal-ka el [ ]L-Q' kız turmiš t(ä)ñrim-kâ [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kâ kıtay bört inal-ka [ ] inal-ka sävig t(ä)ñrim-kâ v(a)žir kız [ ]Q'R inal-ka el tini t(ä)ñrim-kâ basana [ ]s i[na]l-ka altmiš šäli-kâ [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

[ **mal**]

[ mal]-ka [ ] t(ä)ñrim-[kä tã]ñrim-kä ogul [a]şunmiş [tãñri]m-kä yaş[ka]n mal-ka kintso bıñı-ka [o]gul umdu t(ä)ñrim-kä busard[u] mal-ka [säv]är t(ä)ñrim-kä [ü]n tapmış şäli-kä çäriğ mal-ka kūsän P'/// [ina]l-ka artok t(ä)ñrim-kä (P) burhan kuli tutuñ-ka (P) kutl[ug] mal-ka üst(ä)ñ t(ä)ñrim-(P)kä [tã]ñrim üst(ä)ñ t(ä)ñrim-kä BT XXVI (s.251-252 134.19-28)

'[ **wu]şin tärım**

adın ažuñ-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'aş-ä atam nomçi bilgä k[ü]ntük(?) tay-şi açarı [ ]NKK' yırabu bäg ögrünç-ä ana tärım artadaz [kirã]şiz tarugaçi sañguñ tañgusuk vuşin ulug [ata]m sañgır tarugaçi tiliçä wuşin laçin inal bay inal arıg kurtga tärım sulagı inal barak buka sañguñ [ ]L'N [wu]şin asan kutlug wuşi[n] s[ ] sävinç vuşin kıpçak suin şı T[ ] vuşin tugmış atam tegin buka sañguñ külüg tegin vuşin kağın-larım sä[vin]ç yaña wuşi ögü vuşin tilik togrıl çuñçiñ apag-a-larım enç buk-a tarugaçi ordo buk-a tarugaçi buzagu mal '[ wu]şin tärım sävinç kutlug tarugaçi çäpäk teg[in ]tegin yiznäm küräk kay-a çin vuu-ş-[in ]P siçing [ ] abdala tayking s[an]ggıñ açı-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[u]gmış-larım kağaş-larım tagay-larım yegän-lärım şabi-larım terin-lärım kuvrag-larım birlä ulatı dört tugum beş ažuñ-takı ög kañ bolmış tın(1)g-lar ärmöz yaramaz oron-lar-ta tugmış äsar-lär t(ä)rk tavrak ozip kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ adiştıt-ınta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmış bahşı-larım ülgülänçsiz özlüg yaş-[lıg yertinçü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilä]miş tap]-lar-ınça tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41)

[ **lp siçing**

yänä ymä bo buyan-ıy ävirürbiz adın ažuñ-qa sanlı[y] [ulu]y 'aş-ä atam nomçi bilgä küntük tay-şi açarı ñgkä yırayu bäg ögrünç-ä ana tärım artadaz [kirã]şiz taruçaçi sanggung tangyusuq vuşin uluy [ata]m sungyır taruçaçi tiliçä wuşin laçin inal bay inal arıy qurtıya tärım sulayı inal baraq buqa sanggung [ ]lan wuşin asan qutluy wuş[in] s[ ] sävinç vuşin qıpçaq suin şı t[ ] vuşin tuymış atam tigin buq-a sanggung külüg tigin vuşin qañın-larım sävinç yanga wuşi ögü vuşin tilik toyrıł çuñgçing apay-a-larım inç buq-a taruçaçi ordu buq-a taruçaçi buşayu inal a[ ] wu]şin tärım sävinç qutluy taruçaçi çäpäk tig[in ] tigin yişnäm küräk qay-a çin vuu-ş-[in ] lp siçing [ ] abdala tayking sanggung açı-larım utpalaşiri ratnaşiri başlap t[u]miş-larım qataş-larım tayay-larım yigän-lärım şabi-larım tirin-lärım quvray-larım birlä ulatı dört tuyum biş ažuñtaqi ög qang bolmış tınlı-lar ärmöz yaramaz oron-lar-ta tuymış ärsär-lär trk tavray aşup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-şti-ınta ögüm qañım örü uluy-larım [üz]äliksiz nom boşgurmış baxşı-larım ülgülänçsiz özlüg yaş-[lıy yirtinçü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilä]miş tap]-lar-ınça tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41)

[ **JRMYŠ alp kutlug**

[biz(?) agduk umaz bitgäçi] koço kısıl-lıg [ JRMYŠ alp kutlug [ ] ögä bilgä bäg BT XXVI(s.98 34b.1-3)



[ ] **MYŠ tiräk**

takı y(e)mä b[o] [buyanıg ävirär b]iz közünür künüm[üz] [täg ögümüz kün] silig kunc[uy] [ ] **MYŠ tiräk** BT XXVI (s.182-183 82.48-51)

[ ] **İngkä yirayü bæg**

yänä ymä bo buyan-iy ävirürbiz adın ažuñ-qa sañli[y] [ulu]y 'äš-ä atam nomči bilgä küñtük tay-ši açarı [ ] **İngkä yirayü bæg** ögrünč-ä aña tärim artadaz [kirä]šiz taruyači sanggung tangyusuq vušin uluy [ata]m sungyir taruyači tiličä wušin lačin inäl bay inäl arıy qurtya tärim sulayı inäl baraq buqa sanggung [ ] lan wušin asan qutluy wuš[in] s[ ] sävinč vušin qıpçaq suin ši t[ ] vušin tuymış atam tigin buq-a sanggung külüg tigin vušin qañin-larım sävinč yanga wuši ögü vušin tilik toyriñ čuñgčing apay-a-larım inč buq-a taruyači ordu buq-a taruyači buşayu inäl a[ ] vu]šin tärim sävinč qutluy taruyači čäpäk tig[in ] tigin yişñäm küräk qay-a čin vuu-š-[in ] p sičing [ ] abdala tayking sanggung açi-larım utpalaşiri ratñaşiri başlap t[u]miş-larım qataş-larım tayay-larım yigän-larım şabi-larım tirin-larım quvray-larım birlä ulatı tört tuyum biş ažuñtaqı ög qang bolmış tinly-lar ärmäz yaramaz orun-larta tuymış ärsär-lär trk tavray aşup qutrulup ayayuluq iduq üç ärdini-lär-ning adi-şti-inta ögüm qañgım örü uluy-larım [üz]äliksiz nom boşyurmiş baxşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[liy yirtinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inča tuymaq-ları bolzun BT XIII (s.167-169 46.35-41)

[ ] **IP sičing**

adın ažuñ-ka sanlı[g] [ulu]g(?)'äš-ä atam nomči bilgä k[ü]ñtük(?) tay-ši açarı [ ] **IP sičing** yiragu bæg ögrünč-ä ana tärim artadaz [kirä]šiz tarugači sañguñ tañgusuk vušin ulug [ata]m sañgır tarugači tiličä wušin lačin inäl bay inäl arıg kurtga tärim sulagı inäl barak buka sañguñ [ ] L'N [wu]šin asan kutlug wuši[n] s[ ] sävinč vušin kıpçak suin ši T[ ] vušin tugmış atam tegin buka sañguñ külüg tegin vušin kañın-larım sä[vin]č yaña wuši ögü vušin tilik togrıl čuñçiq apaq-a-larım enč buk-a tarugači ordo buk-a tarugači buzagu inäl '[ ] vu]šin tärim sävinč kutlug tarugači čäpäk teg[in ] tegin yizñäm küräk kay-a čin vuu-š-[in ] **IP sičing** [ ] abdala tayking s[an]ggıñ açi-larım utpalaşiri ratñaşiri başlap t[u]gmış-larım kañaş-larım tagay-larım yegän-larım şabi-larım terin-larım kuvrag-larım birlä ulatı dört tugum beş ažuñ-takı ög kañ bolmış tin(1)g-lar ärmäz yaramaz oron-lar-ta tugmış äsär-lär t(ä)rk tavrak ożup kutrulup ayaguluk ı-dok üç ärdini-lär-niñ adiştit-inta ögüm kañım örü ulug-larım [üz]äliksiz nom boşgurmiş bahşı-larım ülgülänčsiz özlüg yaş-[lıg yertinčü]-tä üstün tužit-ta öz öz t[ilämiş tap]-lar-inča tugmak-ları bolzun BT XXVI (s.241-242 129.35-41)

[ ] **Is ı[na]l**

bo buyan [ ] kaitso tutuñ bæg-kä el yıgmış [ ] **M-K'** bögi şilavanti t(ä)ñrim-kä [ ] tutuñ-ka vapşintu tutuñ-ka [ ] täñ]rim-kä yarıçuk t(ä)ñrim-kä [ ] **M-K'** buyan-lıg inäl-ka el ornatmış [ ] turmış inäl-ka kutaçuk t(ä)ñrim-kä [ ] **Y** turmış inäl-ka ornaçuk t(ä)ñrim-kä [ ] **WRMTŠ** inäl-ka el ornatmış t(ä)ñrim-kä [ ] **Q** inäl-ka sävig t(ä)ñrim-kä yarp [ ] iklätmiş tutuñ-ka elig t(ä)ñrim[ ] inäl-ka bulat buka inäl-ka el [ ]

[L-Q' kız turmış t(ä)ñrim-kä [ ] togrıl t[u]tuñ-ka baçag kurtka [ ] t(ä)ñrim-kä kıtay bört ınal-ka [ ] ınal-ka sävig t(ä)ñrim-kä v(a)žir kız [ ] Q'R ınal-ka el tını t(ä)ñrim-kä basana [ ] s [na]l-ka altmış šali-kä [ ] BT XXVI (s.268 151.3-20)

### [ ye]gän totok

[ ] bo] buyan ädgü kılınč küçintä [ ye]gän totok ögüm birlä [tñri yerintä] t[u]gzun-lar BT XXVI (s.200 102d.1-3)

### [ ] MYŠ tu k(a)ya

toñuz yıl-[ın]ta(?) üçünč ay bir yañı-ka m(ä)n [ ] MYŠ tu k(a)ya yeti y(e)g(i)rmi yašım-ta okıyu täğintim el-tä(?) BT XXVI (s.48 2a.1)

### [a]bita tengri

a... basa bir tuş-ta .. açagarñ atlıg balıq-ta a[çata]şaduru ilig-ning anası vaytıñ-ı kätun-ta [a]bita tengri burқан-ıg .. artuqraq mengilig uluş-uğ .. [a]dırtılıg körkitü yarlıqap .. aça adır-a nomlamış ETŞ (s.186 19A.3-10), (s.186 19B.15-18)

### [ars]lan ögä bæg

'WD// uguşnuñ ud[u]mbar len[hua]sı bokug töznüñ puñdarik čäčäki t(ä)ñrikän takın kız t(ä)ñrim kıvır elögäsi alp kutlug ogul küdägu sävig to[to]k [ars]lan ögä bæg kiş köz bilgä bæg kutlarınñ ötügi[ñä] nomlug dentarı tükällig bilgä š[ilaz]en k(ä)ši açari yañırtı türk [tilinčä ävirmiş] BT XXVI (s.204 107.14-20)

### [ars]lan xani

[ars]lan xani-niñ kögüzintä ançulayu oq [xor]muzta včir-ınta adrumış kögüzlüg bil-lig-kä ayayu yčkünürmn BT XIII (s.35 1.41-44)

### [e]lbæg Kişi adı.

oom čantra čantramadi sinu kuči [l]a budi budanu sidi sidi pakirami mama [e]lbæg-asy-a svaha BT XXIII (s.181 I10-14)

### [kız] tengri

yana yime buyan küçinte ....p orun lam-a baqşı yenggem kutluğ tigin kız[tengrim] .... [kız]tengrim orun tigin tengrim singil-ler-i[m] .....-ım sarıg açarı çın tigin kelin tengrim ..... kız-lar-ım tanyaşiri beg irinçin beg ..... kilinim turmış tigin başlap yana yime ..... uçı beg ekem tilik tigin kız tengrim yigen ..... nırmala şiri beg ım-a şiri beg yigen ..... ETŞ (s.222 22.45-59) bk. qız tngrim

### [kut]admiš bört

o[glum kız-]ım TYR'[ o]glum Q'N[ ] Q' o[g]l[um] basa-ka oglum Y[ ] k[a]nturmiş šali-kä oglum muru[t]-lug-ka [oglum] ötükan-kä kızım ogul yetmiş-kä kız[ım] karamuč-ka k[ızı]m eligi-kä kızım sımaçuk-ka inim öz b(ä)g-kä käl[in]im lala hatun-ka o[g]lum baça[g]-k[a] (P) oglum ku[tadmı]š (P) togrıl-ka yidiki-kä kızım (P) k(a)ra än-ka kızım baçag (P) hatun-ka bəgim [kut]admiš (P) bört-kä oglum baçag-ka bəgim ödüş-kä kızım iliçük-kä kızım k[örk]-ä-kä kızım äsän kunçuy-ka [ ] ya]gmur-ka inim P////N-kä oglum [ ] ' oglum'[ ] BT XXVI (s.251 134.1-16)

[nan]todire Doğu pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Nandottarā

[ ] / çayanti viča[-yanti s]idart{d}e y(ä)mä [ nan]todire nanđisene [ nanda]varđani bolar Diş. (s.60 203-206)

**[nanda]varđani** Doğu pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Nandivardhanī

[ ] / çayanti viča[-yanti s]idart{d}e y(ä)mä [ nan]todire nanđisene [ nanda]varđani bolar Diş. (s.60 203-206)

### **[o]gul umdu t(ä)ņri**

[ ina]l-ka [ ] t(ä)ņrim-[kă tā]ņrim-kä ogul [a]şunmış [tä]ņri]m-kä yaş[ka]n inal-ka kintso bızı-ka [o]gul umdu t(ä)ņrim-kä busard[u] inal-ka [säv]är t(ä)ņrim-kä [ü]n tapmış şali-kä çäriğ inal-ka küsän P'/// [ina]l-ka artok t(ä)ņrim-kä (P) burhan kuli tutuņ-ka (P) kutl[ug] inal-ka üst(ä)ņ t(ä)ņrim-(P)kă [tä]ņrim üst(ä)ņ t(ä)ņrim-kä BT XXVI (s.251-252 134.19-28)

**[s]idart{d}e** Doğu pusulasında 8 tanrıça kız çocuğunun ismi. < Skr. Siddhārthā [

] / çayanti viča[-yanti s]idart{d}e y(ä)mä [ nan]todire nanđisene [ nanda]varđani bolar Diş. (s.60 203-206)

### **[säv]är t(ä)ņri**

[ ina]l-ka [ ] t(ä)ņrim-[kă tā]ņrim-kä ogul [a]şunmış [tä]ņri]m-kä yaş[ka]n inal-ka kintso bızı-ka [o]gul umdu t(ä)ņrim-kä busard[u] inal-ka [säv]är t(ä)ņrim-kä [ü]n tapmış şali-kä çäriğ inal-ka küsän P'/// [ina]l-ka artok t(ä)ņrim-kä (P) burhan kuli tutuņ-ka (P) kutl[ug] inal-ka üst(ä)ņ t(ä)ņrim-(P)kă [tä]ņrim üst(ä)ņ t(ä)ņrim-kä BT XXVI (s.251-252 134.19-28)

### **[ü]n tapmış şali**

[ ina]l-ka [ ] t(ä)ņrim-[kă tā]ņrim-kä ogul [a]şunmış [tä]ņri]m-kä yaş[ka]n inal-ka kintso bızı-ka [o]gul umdu t(ä)ņrim-kä busard[u] inal-ka [säv]är t(ä)ņrim-kä [ü]n tapmış şali-kä çäriğ inal-ka küsän P'/// [ina]l-ka artok t(ä)ņrim-kä (P) burhan kuli tutuņ-ka (P) kutl[ug] inal-ka üst(ä)ņ t(ä)ņrim-(P)kă [tä]ņrim üst(ä)ņ t(ä)ņrim-kä BT XXVI (s.251-252 134.19-28)

### **[yegä]n /////**

k[aņ]lar(ı)m(ı)z m(ä)ņi açari v(a)rdu açari bāg y(e)gän açari ayı tükäl silig ayı on vartr [yegä]n ////////// BT XXVI (s.158 71a.10-12)

## 1.2. Yer Adları

### **///tava//**

bir ödün atı kötrülmiş ayay qa t[ägimli]/////g tükäl bilgä tngri t[ngrisi burxan] ////////////t kântkä yaqın ///tava// sangramta ming iki yuz älig tisi lar r quvrayı birlä yrlıqayur ärti UIII (s.79-80 T.II,S.89 10-15)

**[ta]pan** “Alev ve yanma” anlamında kullanılan terim “kaynama” cehennemi olarak da ifade edilir (SH 35a, 249b). Burada Yāma’nın hizmetkârları, varlıkların ağız ve burunlarını

alevlerle ortaya çıkarıncaya kadar ateşli bir mızrakla delerler. Buradaki canlılar korkunç işkencelere mâruz kalırlar. Bu cehennemdeki yaşam süresi  $5.308.416 \times 10^{10}$  yıldır [http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka\\_\(Buddhism\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka_(Buddhism)), Gakkai 2002, hell of burning heat mad.). Eğer canlılar, kızlar, anneler ve seçkinler kötü iş yapsa, eşini bırakıp oğluyula, kardeşi ve seçkinlerle birlikte olsa, zina etse, iyi, seçkin canlıların yerinde durup onların gücünü çalsa, onları zayıflatsa, mal mülk için canlıları öldürse, iyi, seçkin canlılardan şüphelense, canlıların günahı olmadığı yere hatasını söylese, var olan hatayı çok gösterse, oruç tutmak için oturmuş olan rahip ve rahibelerin tahammüllerini, sabırlarını kırsa, seçkinleri dövse Tapana cehenneminde doğarlar. ETü. tapan atlıg tamu (ST) “tapana adlı cehennem”, tapan tamular (ST) “tapana cehennemi”, ulug tapan atlıg tamu (ST) “büyük tapana adlı cehennem” = Skr. tapana = Çin. 炎熱 “yánrè”, 燒炙 “shāo zhì” (SH 207b), 焦熱地獄 “jiāorè dìyù” (Gakkai 2002, hell of burning heat mad.) (EUTBMT)

amti [ta]pan atly tamu-da tuymış tınly-lar-ning ämgäk-lärin söz-läyü beräyin Das. (s.38 55-57), (s.38 60-61) bk. tapan, tapn

**abavapur** Terim, abhaya “gücü yetmez, korkusuz” (Edg. 49b) ile pūra “tam, tam ölçü, tam genişlik” (Edg. 350b) kelimelerinden oluşmaktadır. Terim, “korkusuzluk şehri” anlamındadır. Budizmde Nirvāṇa’yı işaret etmektedir (BTXIII, 105). ETü. abayur nırvan “abhayapura, korkusuzluk şehri, Nirvāṇa”, abayapur nırvanlıg balık (ST) “abhayapura Nirvāṇa şehri” = Skr. abhayapura = Pali. abhabba = Çin. ? (EUTBMT)

aşup anapanasimartı-liy iki törlüg qapıy-lar-ça yorip ary-a-marg-liy uluy yolça yoriyur abavapur atly nırvan-liy baliq-qa kirgükä ay-i baştinqi yete qırq koñul öridğäy-lär BT III (s.46-47 442-448) bk. abayapur

**abayapur** “Korkusuzluk şehri”, Nirvāṇa’nın adı. ~ Skr. abhayapura

ayaşuluq baxşı-larımz uluy-larımz başlap alqu qamay nom uyuş-ıntaqi tınly-lar ymä oqlançiy sansar ämgäkintin oşup qutrulup abavapur nırvan-liy baliq-ta [tuy]maq-ları bolzun BT XIII (s.181 52.4-7) BT XXVIII (s.244 G127-G128) bk. abavapur

**abikşne** Güney doğrultusunda (mitolojik) bir yerin adı. < Skr. \*abhikṣṇa

kün ortud[in] yingak yer ülüşintä abikşne atl(ı)g yer orun üstünki ornagi ayagka tägimligläarning turkaru amrılmış [a]rı[g] č(a)hşap(a)tılgılarınıg ürüg uzatı çog ya[lınl]ar üzä [y(a)rılı]kadaçı t(ä)ngridäm äd t(a)varıg kör-kitdäçi ol yer orun küzädzün Diş. (s.63-64 282-289)

**abita burhan uluşı** Amitābha budanın mutluluk ülkesi.

[ ] t(ä)ñrim-niñ ançulayu ok tuşmış yolukmış kälınim ögrünč tegin t(ä)ñrim-niñ anta basa amrak oglan-larım-niñ y(e)mä antrabav üzüt ätözläri oşup kutrulup atmış ook täg tärk tavrak abita burhan-niñ uluş-ınta altun önlün lenhu-a č[äčä]k içintä adırtlıg oğgurak barıp tugzun-lar tep küsüş-in adınçig kutlug bo sudur nom ärdini-niñ agızta tutup nomlagu-sı koço-ta [ -ZW]N BT XXVI (s.51 3.24-33), (s.114 40.36-37), (s.119 42.29-36), (s.261-262 144.8-15), (s.266 149.14-21) bk. abita burkan uluşı, abita burxan uluşı, abita

tngri burxan uluşi

**abita burқан uluşı** Amitābha budanın mutluluk ülkesi.

ETŞ (s.194 20B.25-28), (s.200 20D.104-107), (s.220-222 22.29-36), (s.226 23.7-14) bk. abita burhan uluşi, abita burxan uluşi, abita tngri burxan uluşi

**abita burxan uluşi** Amitābha budanın mutluluk ülkesi.

BT XIII (s.156-157 40.29-36), (s.158-159 41.8-15), (s.160 42.14-21), (s.176 49.66-75), (s.181 51.30-37), (s.188 58.24-33) bk. abita burhan uluşi, abita burқан uluşı, abita tngri burxan uluşi

**abita tngri burxan uluşi** Amitābha budanın mutluluk ülkesi.

abita tngri burxan uluşin-ta tuymalim SUK. II (s.154 Mi09.4-5) bk. abita burhan uluşi, abita burқан uluşı, abita burxan uluşi

**açurdaçi tamu** Terim, “açlık cehennemi” anlamındadır (SH 485a). ETü. açurdaçi tamu (ST) “açlık cehennemi” = Skr. ? = Çin. 饑餓地獄 “jìè dìyù” (SH 485a) (EUTBMT)

bıçqu|luy tamu irKliKdä- ulatı tamu|daqi|lar üçün - burxan-larqa yūkünmāk-bölük ,, bökünki küntä bo nomluy oruntaqi bir iştāş qamay uluy quvray birlä - ikiläyü yänä çin-kirtü köngül|in -tÜzü ontun sīngarqi tolq kök-qalıq uyuş|ıntaqı alqu tamu|daqi|lar|r üçün sançiv - tamu|taqi qara qum|luy tamu|daqi ,, ät’özüg talıyüqladaçi tamu|daqi ,, ootluy quduy|luy tamu|daqi taş oqaq|lıy tamu|daqi ,, çograyu turur isig- qum|luy tamu|daqi bī bıçqu|luy tamu|daqi açurdaçi tamu|daqi ,, qızıl baqır işiç-lig BT II (s.33 542-557)

**açagarh** Magadha’nın başkenti, Grdhakūṭa dağının eteklerinde, Budizm’in ilk metropolü ve ilk rahipler meclisinin yeri. Bugün Rājgīr. Skr. rājagraha

a... basa bir tuş-ta .. açagarh atlıg balıq-ta a[çata]şaduru ilig-ning anası vaytıh-ı katun-ta [a]bita tengri burқан-ıg .. artuqraq mengilig uluş-uğ .. [a]dırtılıg körkitü yarlıkap .. aça adır-a nomlamış ETŞ (s.186 19A.3-10)

**adaq**

siqap-ta üsdün aldın yir-tä yarimni çaqçaq-ta on iki şiy yir-tä yarimni yn-ä adaq-ta säkiz şiy yir-tä yarimni yn-ä adiri sīn-ta //// şiy yir-tä yarimni yn-ä yol toyañ-ta üç şiy yir-tä yarimni yn-ä buqapaçi qıra-a-ta säkiz şiy yir-tä yarimni yn-ä (.....)(.....) qır-a-ta on şiy yir-tä üç şiy //////////////(.....)ç qıra-ta biş şiy yir-tä yarimni //////////////(.....) ögän-tä aldı şiy yir (..)l(..)-ta //////////////(.....) SUK. II (s.171 Mi25.4-14), (s.171 Mi25.17-20)

**ädgün yaşayuluq** Chia Şou köşkü.

bo oq kün üzä öngi öngi aqtarmış nomuy ayay-lıy-ın bütmiş ordu-ta ädgün yaşayuluq atl(ı)ı yaylıq-qa eltgü-kä ötügçi boltı Hts.X (s.27 389-393)

**adiri sīn**

siqap-ta üsdün aldın yir-tä yarimni çaqçaq-ta on iki şiy yir-tä yarimni yn-ä adaq-ta säkiz şiy yir-tä yarimni yn-ä adiri sīn-ta //// şiy yir-tä yarimni yn-ä yol toyañ-ta üç şiy yir-tä yarimni yn-ä buqapaçi qıra-a-ta säkiz şiy yir-tä yarimni yn-ä (.....)(.....) qır-a-ta on şiy yir-tä üç şiy //////////////(.....)ç qıra-ta biş şiy yir-tä yarimni //////////////(.....) ögän-tä aldı şiy yir (..)l(..)-ta

////////(.....) SUK. II (s.171 Mi25.4-14)

**agasti** Batıda mitolojik bir dağın adı. < Skr. Agastya (?)

kedin yingak yer ülüşintä agasti atl(1)g tag ärür Diş. (s.71 381-383)

**agnidiş** 'Agni ülkesi'. Şimdiye kadar magridiş şeklinde okunup bugünkü Jellalabad (Afganistan) ile birleştirilmiş idi (FWK. Müller, Maitrisimit und 'Tocharisch', SBAW 1916. 417. s.). Halbuki Agni-deşa ile bugünkü Kara şehir (Bagraş gölünün batısı) yöresinde eski bir şehir. Skr. Agni-deşa

içtin singlar burқан nomın taştın singlar sekiz vit- -yasatan şastarlarag adirtlayu uq- -taçı agnidiş uluşta toğmiş aryaçntr bodisvt kşi açarı entkek tilint(in) tohrı tilinçe yaratmış il balıqda toğmiş pratyarakşit kşi açarı tohrı tilintin türk tilinçe evirmiş mayrı(si)m(i)t nom bitigde mayt(rı) (burқан) ... biş (otuz)unç (bölük) Maitr. (s.160 87.13-22) bk. agnitiş

**agnitiş** Skr. Agni-deşa

... kutluğ agnitiş uluşta toğmiş sekiz bölük vaybaş şastırıg boşğunm(ış aryaç)intri kşi açarı yaradmış b/-... -/ Maitr. (s.168 95.13-16) bk. agnidiş

**ak stuplug ulug v(i)har** Beyaz tapınak. = Çin. Bai ta si

arış arıg bo nama sangit nom ärdini açarı k(ä)şi karunadaz sidu üzä ağtarılmış-ı adınçig muñadinçig taydu-takı ak stup-lug ulug v(i)har-ta adrok şim şipkan-lıg bars yıl yetinç ay-ta alku-sı barça ala-sızın tüzü yapa adak-ıña tägi uz yaraşı ädgüti bütürüldi BT XXVI (s.130 48.14-20)

**ambï**

H ögödäy şüü-singä iki yürüng ađan ötünüp ambï baliq taruya-larına ädärkä yaraşu at birip çintso ayay-qa tägimlig-kä bir-kä iki birip ayır qın-qa tägir-biz SUK. II (s.116 Ad01.12v-16v)

**amrapalavan**

inçä k(a)ltı amrapalavan yemişlik-[ik-]dä yanırıtı nomlamış täg i[nçgä] ujıkların täriñ yörüg[lärin] tutsar antag ärür Hts.VI (s.65 1430-1433)

**amravan** Vaişālī'deki bir korunun adı. Skr. āmravana

[ am[ra]v[an] atlıg yemişliktä ] [ulug] toyın b[irlä ] [bar ärt]i BT XX (s.68 0001-0003)

**añ xu** Wēnzhōu ilçe adı. Çin. Āngù

yana anta kin ol oq inçiu baliq-ta añ xu atly qiy-taqi könçing atly bağ-ning kişi-si bir yıl tön-i uşun igläp aş-[tün] kitip sav söz qotdı BT XVIII (s.100-102 S360-364)

**ana-bar** Dördüncü dyāna cennetleri.

adın ana-bar tengri-ning kalıq-ınta ar..... bu kut kolunç yolukmış-ta arıg bodı yoriğ-ta küşüş-i tursar anıng buyan-ı yig erür ETŞ (s.168 16.73-76)

**anapadaptı** Bir gölün adı. Skr. Anavatapta

t(ä)ñri kızı sarasvati-ka şirigini-ka t(ä)ñridäm çog-lug v(a)çirapani-ka vasundarı-ka täñlänçesiz biliglig sançanaçivi-ka anapadaptı-ka tälim üküş tıñurmak-lıg t(ä)ñri-lärkä

yükünürm(ä)n BT XXVI (s.103 39a.42-45)

**änätäk** Hint, Hindistan (EUTS). Soğd. India (ʿyntkʿk )

änätäk el-intäki upadyaye činamitre šila intir-a bodi li kälämäçi myana-sen toyn üzä ävirtilip yañtil üzä y(e)mä sapılıp oronka entürülmiš ärür BT XXVI (s.207 109.1-4), (s.127 47a.5-8), (s.127 47a.1-5) BT XVIII (s.80 S035-039) BT XXIX (s.132 480) BT XXIII (s.130 G006-008) UIII (s.39-40 T.III,M.84-53 20-24) Hts.VI (s.65 1426-1429), (s.77 1552-1554), (s.84 1623-1624), (s.86 1639-1642), (s.88 1664-1667), (s.96 1743-1746) Hts. IX, X (s.64-65 8-17), (s.140-141 10-17), (s.142 3-4), (s.178 7-10), (s.204-205 12-16), (s.250 7-11), (s.256 1-5), (s.269 14-15), (s.272 7-10), (s.281 2-5) Hts.X (s.21 225-228), (s.34 581-585)

**anavaṭapte** Isısı olmayan, soğuk göl. Budist kozmolojik görüşüne göre Dünya'nın merkezinde yer alan göldür. Skr. anavatapta

ʾäñ mintin äzrua t(ä)ñri orđosına tägi kayu ärklig küçlüg baş başdıñ t(ä)ñrilärniñ luularniñ tişi erkäk kut vahşiklarınñ orđo karşıları ärsär, inçä k(a)ltı äzrua t(ä)ñri-niñ hormuzta t(ä)ñriniñ sarasvate t(ä)ñri kızınıñ şirikene kut t(ä)ñri t(ä)ñrisiniñ vasundare yer hatunınıñ sançanaçaye uruñutnuñ kamag säkiz otuz bag t(ä)ñrilärniñ maheşvare t(ä)ñriniñ v(a)çirapani toña manibadare uruñutnuñ, karininiñ beş yüz kuvraglarınñ ymä anavatapte luu hanınıñ, ulug taloy ügüz ärkliginiñ, bolarnıñ näçä oronları orđoları ärsär, ol tütsüg barçaka tägip biziñçiläyü ök tütsüglüg kuşatrelar b(ä)lgürüp ol kuşatrelarıg körüp tütsüg yıdın tuyduklarında, ötrü ol kuşatrelartın altun öñlüg y(a)ruklar ünmişin körgäylär AY VI (s.99-101 470-492), (s.111-112 621-636)

**andayakri** Köy adı.

amti bo savıy magat uluş-ta andayakri atly suzaq-ta bilmiş uqmiş krgäk TT X (s.10-12 T I D-5.31-32), (s.12 T I D-5.41-45), (s.12 T I D-5.57-61)

**anķu**

yana anta kin ol oķ inçiv balıķta anķu atl(ı)ğ kıytaķı küñcing atl(ı)ğ begning kişi-si bir yıl tüni uzun iglep aş(tın) kitip sav söz ķođtı. ögsüz yattı AYİP (s.54 17.17-21)

**anupatat** Bir gölün adıdır (EUTS).

yagız-ka mañgal altun tözlüg yer tilgäniñä tag-ka mañgal sumer tag ulaıı yeti altun-lug tag-ka suv-ka mañgal anupatat yul ulaıı yeti suv ügüz-kä divip-ka mañgal vaiduri tözlüg çambudivip-ka BT XXVI (106 39a.147-151) bk. anapadapı

**arayadana** Manastır (EUTS).

ol ödüñ ayayqa tägimlig sariputri aryant ol oıy arayadana orun ta bakçan bolur ärdi UIII (s.88 T.III,M.84-5 15-17) bk. aryağan

**arbuda** Epik Mahabharata'da tarif edilen bir dağ silsilesidir. Hindistan'ın güneyinde Rajasthan'da Ebu Dağı olarak tanımlanmaktadır. Bu dağ, on iki yıllık hac ziyareti sırasında Arjuna'nın seyahatlerinde belirtilmiştir. Skr. Arbuda Moğ. Arbuda Tib. Arbuda, Arbuta

.....i ärsär töpü pulliramalaya atly orun-ta kañta-kapali birlä piraçanti saç täğşinçük çalındar-a atly orun-ta maxakangkala birlä çañta-akş-a ong qulıyaq ottiyana atly orun-ta

kangkla birlä pirabavati ängsä arbuda atlay orun-ta vikatadamštiri birlä max-a-ñasi bo kişidir BT VII (s.33 A.35-41)

**arçagarax** Şehir. ? Toh. < Skr. Rājagrha (Toh. A Rājagri)

bo tilday-in yarlıqanuçi koñul-lüg qañımaz tükäl bilgä biliglig täñri täñrisi burxan ikinti yil-qı yayqı birkçañ-iy arçagarax kánt-tä venvan säñräm-tä qılu yarlıqadı BT III (s.45 394-400) bk. raçag(a)rh, racagrxa, raçgr(a)h, raçgri, raçagr(a)x, raçagrx, raçagri **ärgän** Manastır.

qoyın yil aram ay on säkiz-kä biz inç buqa aruy ikägu tärbiş apam {...} (?) ymä(?) ärgän-tä bitig birtimiz ärdi SUK. II (s.160 Mi17.1-3)

**argu**

ymä ädgu üdkä koluka ymä irülüg ädgu künkä ymä alkatmış ayka ymä yegädmiş kutlug yılka ymä ögütmiş alkatmış ç(ä)r(i)g türk uluş argu t(a)las kögüz içintä ymä yokaru kudi ilgärü kerü atı eştılmış ymä küsi sorulmuş kutlug uluş y(a)raşlag altun arugu uluş kaşu y(ä)gänk(ä)nt ordo k(ä)nt çigi[l kánt] balıg nom kutı t(ä)ñriniñ ornangusı m(a)rdasp(a)nt t(ä)ñrilärn(i)ñ otaçılık arıg y(a)ruk küçlüg freştilärn(i)ñ kongusı arıg turug süzök manistanlar içintä ymä kara bodunu kutlug ötmış utmış y[egä]dmiş freşti....ayaglag t[atag]lag atlag t(ä)ñri m(a)r w(a)xm(a)nxvary(a)zd [t]oy(i)n (oku tört?) toxr[ı]d[ın]kı ulug możak ..... [ugurınta][ymä a]ltun argu [talas ul]uş kaşu xanı ordo çigil k(ä)nt ärkligi ulug türkdün başdañı çigil arslan el tirgök [alp] borguçan(?) alp [t(a)r]kan bæg el<l>äntük ärksintük u[gurın]ta ymä amtı bolzun TKMÖ (s.89-92 209-237) bk. aryu

**ärinätüß** Arunāvati Kuchean adına karşılık gelen şekil.

üküş ażunta aşnu ärinätüß atlıy balıqta ärnim atlıy ellig qan erti MO. (s.3 1.11-13)

**arquluy tay** Dağ adı.

... arquluy tayıy kötürüp ... TT IX (s.17 T III D 260,13 Z.77)

**arşivadan** Buda'nın ilk vaazını verdiği Benares de bir parkın adı. Skr. şşivadana

[ ulu]y äzrua tngri ötügingä [baranas kändä] arşivadan arıy-da [sıyün-lar-niñ] ärgüsintä üç [tägzinç]iki ygrmi bölük drmaçakir [nomluy tilgäni]g 'ävira yrliqap " biş [pançak toyı]n-larıy säkiz tümän tngri[-lärig burxan qutı]n tägürü yrliqadı ärsär" [ ] suprayi gantirvi-lar BT XVIII (s.76 V145-152) BT XXVI (s.84 17.145-152) bk. arşivadan

**arşivadan** Bir manastır adı. Skr. Rsivadana, Rsipatana

anta basa ezrua tengri ötüginge barns uluşta arşivadan sengremde nomluğ tilgen tevirdi Maitr. (s.63-64 16.23-26) bk. arşivadan

**aryadan**

Das. (s.202 1770-1771) bk. arayadana

**aryu**

ymä ögütmiş alqatmış ç(ä)r(i)k türk uluş aryu tlas kögüz içi-ntä ymä yoqaru qodı ilgärü kirü atı iştilmiş ymä küsi sorulmuş qutluy uluş y(a)raşlay altun aruyı uluş qaşu



ygänknt ordu knt čigi[l] balıy nom qutı t(ä)ngri-ni-ng ornangusı mrdaspnt t(ä)ngri-lärn(i)ng otaçılıqı arıy y(a)ruq küçlüg brišti-lärn(i)ng qonyusı arıy toruq süzük mani-stanlar içi-ntä ymä qara budunı (??) qutluy ötmış M I (s.26-27 T.II D.171 24-37) bk. argu

### **asipadravan arıylıy tamu**

anın-yänä-bo bir|r sığıQ|lıy ämgäk-lig-lär birlä biş tilgän-im(i)zni yir|kä tögürüp aviş tamu|daqı ämgäklär|ig-tägindäçi tınl(i)ylar|dın ulatı säkiz y(i)g(i)rmi buzluq tamu|lar daqı „ qar(a)ngqu qararıy tamu|lar|r daqı säkiz y(i)g(i)rmi bı bıçqu č(a)k(i)rlıy tamu|lar|daqı „ säkiz y(i)g(i)rmi örtlüg-tanmu|lar|daqı asipadravan arıylıy tamudaqı „ oot-luy qanglı|lıy tamu|daqı birıq-lıy tamu|daqı qayınar işiç-lig tamudaqı bo muntay tamu|lar|ning ..... BT II (s.27 300-313) bk. asipatravan arıglıg tamu

**asipatravan arıglıg tamu** Asipattra, “kılıç ormanı cehennemi, kılıç yapraklı ağaçlar” anlamında kullanılmaktadır (SH 446a). ETü. asipatravan arıglıg tamu (ST) “asipattra ormanlı cehennem” = Skr. asipattra = Çin. 劍林 (ya da 樹) 地獄 “kiàn lín (ya da shù) diyù” (SH 446a) (EUTBMT)

anın yänä bo bir sıkıglıg ämgäklıglär birlä beş tilgänim(i)zni yerkä tögürüp aviş tamudakı ämgäkläriğ tögindäçi tınl(i)glardın ulatı säkiz y(e)g(i)rmi buzlug tamulardakı kar(a)ngqu kararıg tamulardakı säkiz y(e)g(i)rmi bı bıçgu č(a)k(i)rlıg tamulardakı säkiz y(e)g(i)rmi örtlüg tamulardakı asipatravan arıglıg tamudakı ootlug kañlılıg tamudakı birıglıg tamudakı kayınar eşiçlig tamudakı bo muntag tamularnıñ BT XXV (s.198 2235-2248) bk. asipadravan arıylıy tamu

**ast tag** Batı'da bir dağın adı. Skr. Asta + ET. tag

yaguyu barıp ast tag-ta yanşuru batıp bo munta yänä gavyanadivip-ta yarp tugar ärsär ol anta ançulayu ok m(ä)n činaşiri ayayu [kut] kolnu teginip ağun-lar sayu kazganmış a[lku buyan-larıg] ävirärm(ä)n artokrak mäjilıg uluş-ta [abita burhan ü]ksintä BT XXVI (s.66 12.1-10)

### **astrayastırış**

Trayastrimśāh tanrı yeri olarak belirtilen terim “otuz üç tanrı yeri” olarak tanımlanır. Bu yer, tanrıların saray ve bahçeleriyle dolu Sumeru Dağı'nın zirvesinde düz bir arazidir. Hükümdarları tanrıların efendisi Indra'dır. Bu yerde otuz üç tanrıyla birlikte diğer tanrılar ve muhteşem varlıklar da burada yaşarlar. Bu dünyada yaşayanlar 460 metre uzunluğundadır. Ayrıca bunların yaşam süresi otuz altı milyon yıl ya da  $\frac{3}{4}$  yojanadır. Burada yaşayan tanrıların sayısı 12 Āditya, 11 Rudra, 8 Vasu tanrılarıyla birlikte daha sonra iki tanrının katılmasıyla toplam 33 tanrıdır. Buraya Indra'nın cenneti de denir. Indra Hint mitolojisindeki Svarga'dır ve otuz iki tanrı ile Meru'da oturur. Her bir yönde sekiz tanrı bulunmaktadır ve merkezde ise tanrı Indra yer alır. Tanrı Indra'nın şehrine Sudarśana ya da Amarāvātī denir. Indra bin başlı ve gözlü, dört kollu olarak sarayında oturur (SH 60a-b, 188b, Edg. 257b, 270a, Gakkai 2002, heaven of the thirty three gods mad.). ETü. astrayastırış teñri yiri (İT) “trayastrimśāh, otuz üç tanrı yeri”, üç kırk teñri yiri (İT) “otuz üç

tanrı yeri” = Skr. trayastrimśah = Pali. tāvatimsa = Çin. 三十三 “sān shí sān”, 三十三天 “sān shí sān tiān”, 怛梨天 “dá lí tiān”, 多羅夜登陵舍 “duō luó yè dēng líng shě”, 怛利夜登陵奢 “dá lì yè dēng líng shē”, 怛利耶怛利奢 “dá lì yé dá lì shē” (SH 60a, 188b) = Tib. sum cu rtsa gsum pa (J. Hopkins) (EUTBMT)

azu y(e)me çaturm(a)haraaçik t(e)ngri yir-inte astrayastiriş t(e)ngri yir-inte yam t(e)ngri yir-inte tujit t(e)ngri yir-inte nirmaṇarati t(e)ngri yir-inte tuğayın tip küş O-eser-ler y(e)me ok ökünmek yalvarmağ-lığ kşanti kılmağ-lığ süz-ük sav üz-e yavlağ ayığ kılınç-lığ kkir-lerin tapça-ların yumış arıtılmış k(e)rgek AY III (s.35 142.12-21)

**atakavandai** Bir şehrin adı. Skr. Aṭakavanta

atı kötrülmüş atakavandai atl(ı)g ulug balıkta ülgüsüz üküş t(ä)ṅrilär luular yäklär gantarvilar asurilar garutilar kinarilar mahoragilar üzä aditya soma BT XXIII (s.63 C06-10) bk. atakavandi, atakavati

**atakavandi** Bir şehrin adı. Skr. Aṭakavanta

atakavandi atl(ı)g bağlig balık-ta ärmäkig yeti öñi munuñ yarılğay BT XXIII (s.39 A052-053) bk. atakavandai, atakavati

**atakavati** Skr. Atakavati

kaltı atakavat(i) (a)tl(ıg) (tengr)idem balıktın vayşirv(an) (k)unçuy kut tengr(i) /// ... Maitr. (s.85-86 35.16-18) bk. atakavandai, atakavandi

**ät'özüg talyuqladaçi tamu**

bičqu|luy tamu irKliKdä- ulatı tamu|daqi|lar üçün - burxan-larqa yükünmäk-bölük ,, bökünki küntä bo nomluy oruntaqi bir iştäş qamay uluy quvray birlä - ikiläyü yänä çin-kirtü köngül|in -tÜzü ontun singarqi tolq kök-qalıq uyuş|intaqi alqu tamu|daqi|lar|r üçün sançiv - tamu|taqi qara qum|luy tamu|daqi ,, ät'özüg talyuqladaçi tamu|daqi ,, ootluy quduy|luy tamu|daqi taş oqaq|lıy tamu|daqi ,, çograyu turur isig- qum|luy tamu|daqi bī bičqu|luy tamu|daqi açurdaçi tamu|daqi ,, qızıl baqır işiç-lig BT II (s.33 542-557)

**avant** Hindistan'da bir yer adı. < Skr. Avanti

y(ä)mä kaş ulušta gođayu baru y(ä)mä atipur ulušta avant ulušta çatadiri sinhabale g(a)rtrakut ulušta badre ulušta säkizinç yäk uzun tonlug atl(ı)g çayti ulušta vađi yäk avate yäk kati y(ä)mä upakati atl(ı)g yäklär ançulayu varunavati ulušta ärürlär Diş. (s.90 655-663)

**aviç** Bir cehennem adı. Toh. A aviş Skr. avīci

ol tiltağın aviş tamu otı taşğar--u önüp divdat toyınağ tirigde yörgep tartıp aviç tamuğa kigürdi Maitr. (s.114 57.29-31) bk. aviş, aviş, aviç, aviş, aviş, awiş

**aviş** “Kesintisiz ıstırap, günahkârların öldüğü ve kesintisiz ıstırapla doğduğu yer” olarak tanımlanan cehennemde (SH 35a, Edg. 78b) canlılar korkunç acılarla uçsuz bucaksız cayır cayır yanan fırınlarda kızartılırlar. Bu cehennemdeki hayatlar  $339.738.624 \times 10^{10}$  yıl sürer. Bu uzun süreye bir antarakalpa da denir ([http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka\\_\(Buddhism\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka_(Buddhism))).

Yukarıda da belirtildiği üzere cehennemlerde yaşamak sonsuz değildir. Fakat avīci cehenneminde acılar en uzun süre yaşanır. Bazı sutralarda avīci cehennemi sonsuz olarak belirtilir. Kötü karma tükeninceye kadar eziyetlerin devam edeceği belirtilir. Bu yüzden avīci cehennemine 無間道 “wújiàn dào” “engellenemez yol” da denir (Gakkai 2002, hell of incessant suffering mad.). Bu cehennemin halkına avīcika adı verilir (Edg. 79a). Eski Türkçe terimleri içinde geçen çadırlıg ügüz ifadesi avīci cehenneminin bir bölümüdür. Canlılar bu nehirlerde ıstırap çekerler. İnsanlar, avīci cehenneminde genellikle beş Anantarika-karma’yı yani beş ölümcül günahı işledikleri zaman doğarlar. Bu beş ölümcül günah babayı öldürmek, anneyi öldürmek, aydınlanmış kişiyi yani arhatı öldürmek, Buddhanın kanını dökmek, Saṅgha’yı bölmek şeklinde sıralanabilir. Ayrıca, Eski Türkçe metinlerinde ise aşağıda belirtilen günahlardan dolayı da canlılar bu cehennemde doğarlar. Bu günahları şöyle sıralayabiliriz. Yanlış görüşte olmak, rahip ve rahibelerin iyi davranışlarını kırmak, bozmak, Buddhanın hatasını söylemek, arhata, seçkinlere iftira atmak, rahibi ve rahibeyi öldürmek, Bodhisattvaları öldürmek, dharmāyı bozmak, manastırın malını mülkünü yemek, yanlış görüş ile iyilik kökünü kesmek şeklinde sıralanır. ET. avış tamu (ST) “avīci cehennemi”, avış tamulug madar (ST) “avīci cehennemli ölüm”, çadırlıg ügüz (ST) “küllü nehir” = Skr. avīci = Çin. 無間 “wújiàn” (SH 35a), 甜鼻旨 “tián bí zhǐ”, 阿譚越致 “ā tán yuè zhì”, 阿毗至 “ā pí zhì”, 甸鼻 “diān bí”, 痾毗 “kē pí” (SH 207b), 十毗 “shí pí” (SH 288b), 無間地獄 “wújiàn dìyù” (Gakkai 2002, hell of incessant suffering mad.) = Soğd. "β'ycy, āβīci (SD 1a) = Toh. A/B aviś (Laut 1986, 126)

aviş tamudın ört yalın ünüp d(a)ntıpalı éligniş ol ok etözin yörgyü alıp alt[ın] aviş t[amu]ka tartıp éltü bardı EUDÇ (s.94 703-706), (s.94 706-710) , (s.95 722-726) AY III (s.26-31 133(III.4a).12-137(III.6a).15) ETŞ (s.44 7.127) Maitr. (s.114 57.29-31), (s.118 60.10-11), (s.127 67.28-29), (s.134 72.1-4), (s.136 72.52-53), (s.136 72.53-54), (s.143 76.3-4), (s.176 106.2-11) bk. aviş, aviç, avič, aviš, aviš, awiş

**avič** En alçak cehennem adı. Skr. aviči Toh. aviś

BT XIII (s.33 1.13-16), (s.47 3.69-72), (s.84 12.175-177), (s.144 29.11-12) bk. aviş, aviş, aviç, aviš, aviš, awiş

**aviš** avīci cehennem.

āṅ mintin aviš tamutakı ulug ootlug tilgānkā kirgülük ärsär ymä alku kamag tnl(ı)glar üçün k(ä)ntü özläri kirip ülgüsüz üküš açig tarka ämgäklärig täginürlär BT XXV (s.70 298-301), (s.132 1246), (s.190 2091-2095), (s.198 2235-2248), (s.310 4356-4357) UAT (s.250 1177-1179), (s.320 2066-2069) Das. (s.92 652-655), (s.148 1235-1239) SYY (s.97 Text 66 9-10), (s.99 Text 68 (2) 5-6), (s.99 Text 69 4), (s.108 Text 80 (11) 5-7) BT II (s.22 156-181), (s.27 300-313) UII (s.79 7.45-47), (s.87 8.64-65) UIII (s.8 T.III M.84-47. 23), (s.70 T.I.D.7. 9-14), (s.76 T.II,S.32a 9), (s.76 T.II, S.12 9), (s.86 T.II,S.89q 4) UIV (s.694 A. 268-271), (s.710-712 C. 154-157), (s.712 C. 157-161), (s. 712 C. 172-

174) bk. aviş, aviş, aviç, aviç, aviş, aviş

**aviş** En düşük cehennem adı. Toh. A Aviś < Skr. Avīci

BT III (s.64 900-903) bk. aviş, aviş, aviç, aviş, aviç, aviş

**aviş**

Maitr. (s.65 18.25-28) bk. aviç, aviş, aviç, aviş, aviş, aviş

**aviş**

M III (s.47 Nr.39 T.II D.260 Blatt2 3-4) bk. aviş, aviş, aviç, aviş, aviş, aviç

**b(1)layuk** Şehir adı.

bitgäci b(1)layuk-lug çidar sınıkay k(1)y-a upase alp arslan-nın [u]lug küsüšintä bo kamag-[ta] yeg nom eligi atl(1)g sudurug bitiy [tägindim ] BT XXVI (s.97 33b.1-6)

**badre** Bir ülkenin adı. < Skr. Bhadra

y(ä)mä kaş ulušta gođayu baru y(ä)mä atipur ulušta avant ulušta çatadiri sinhabale g(a)rtrakut ulušta badre ulušta säkizinç yäk uzun tonlug atl(1)g çayti ulušta vađi yäk avate yäk kati y(ä)mä upakati atl(1)g yäklär ançulayu varunavati ulušta ärürlär Diş. (s.90 655-663)

**bagirati** Üzerinde Kapilavastu'nun bulunduğu Ganj ırmağının bir kolu. Skr. Bhagiratha

ñimavanti tağning yingakınta bagirati atlıg ögüz kıdığınta kapilvastu atlıg küsençig körkle balıq bar .. Maitr. (s.61 13.41-44)

**barama-arđa**

barama-arđa çın yig yörüg-lüg barı-vışutı töz-i arıg süz-ük bağ kusuk tigli kkir yolatmağ-sız badm-a çıyuda lınhu-a yaltrıg-lıg bar kel kıлмаğ-lıg bögülemek-i barça-ka asıg-lıg ad manggal bolmış bavağr tüp-lüg lokaşağu-nung baş-çı idi-singe yükünürmen ETŞ (s.94-96 10.200-207)

**baranas** Benares ya da Banaras denir. Kuzey Hindistan'daki Ganj nehrinin kıyısında bir şehirdir. Śākyamuni Buddha'dan önce MÖ. 6. ve 5. yüzyıllarda Hindistan'ın on altı büyük devletinden biridir. Bu yüzyıllarda, Varānaśī büyük bir din ve kültür merkezi durumundadır. Śākyamuni, Varānaśī'yi vaaz vermek için ziyaret ettiği zaman bu şehir hâlâ ünlü bir bölge ve Śrāvastī ile birlikte bir ticaret merkezidir. Buddha'nın ilk vaaz verdiği yer olan Geyik Parkı (Mrgadāva Parkı) Varānaśī'nin kuzeyine birkaç mil uzaklıktadır. Varānaśī'nin bulunduğu Kavśaka krallığı önce kral Kośala sonra da Magadha krallığı tarafından istila edilmiştir. Çinli Hsüang-Tsang 7. yüzyılda Varānaśī'yi ziyaret ettiğinde burası oldukça zengin bir şehirdir ve binlerce rahip Budist tapınaklarında yaşamaktadır. Bu şehir ve diğer hac yerleri tīrtha olarak adlandırılır ve burası bir hac yeridir (Gakkai 2002, varanasi mad.). ETü. baranas balık “varānaśī şehri” = Skr. vārānaśī = Çin. 波羅奈(斯) “bō luó nài (sī)” (SH 266b) = Toh. B bārāṇas (Laut 1986, 126) (EUTBMT)

[ ulu]g äzrua t(ä)ñri ötüğinä [baranas kändä] arşivadan arıg-da [sıgun-lar-nın] ärgüsintä üç [tägzinç] iki y(e)grmi bölök d(a)rmaçakir [nomlug tilgäni]g ävirä y(a)rılıkap beş [pançaktoyı]n-larıg säkiz tümän t(ä)ñri-[lärig burhan kutı]n tägürü y(a)rılıkadı ärsär [

] BT XXVI (s.84 17.145-152) BT XVIII (s.76 V145-146) UIII (s.65 T.II,S.32aNr.35 6-10), (s.65 T.II,S.32aNr.35 10-13), (s.68 T.I,D.8 4-10) Prens KP (s.22 XXIII), (s.32 XLIV), (s.41 LXII), (s.58 15-16) bk. baranaz, barnas, branas

**baranaz** Benares. Toh. A Bārānas < Skr. Vārāṇasī

qačan qayo üdün qamay-liy-siz ätgü-lüg qañimaz tükäl bilgä biliglig täñri täñrisi burxan tözkärinçsiz yeg üsdünki burxan quğın bo yarlıqap baranaz kánt-tä irsividan arıy-ta sıyun-lar-niñ bärkintä üç täğsinç iki ygärme bölök darmaçakir nomluy tilgän-ig täğsintürü yarlıqap üsdünki täñri[-lär]-niñ alđınqı yalañoq-lar-niñ köñül-lärintin aryamarg tegmä körmäk yol-luy asıy-liy suvsuş-uy ündürü yarlıqadı ärsär ol uyur-ta ymä iki törlüg yaroq-lar bälgülüg boldı-lar BT III (s.30 89-102) bk. baranas, barnas, branas

**barıçuq** Şehir, Barçuq, bir Orta Asya şehri.

kürüm-çi tayçuq qanıyçuq (?) küşän el-turmış barıçuq körgüçi baqyuçi bulmadın köñül-läri çöküp bursanyay BT III (s.73 1042-1046)

**bärk toyan**

toy<r>ul-qa ///// yir käreğäk bol-///// açari-niñ bärk toyan-taqı bir 'ängiz yirin anuq-qa tuğtum ördgün-tä anuq bolmış-ta iki şıy arpa-niñ tüşin tilik toyru alır tört küri arpa män tilik toy<r>ul bulda açari<-qa> birip aldı SUK. II (s.77 RH09.1-9)

**barnas** Hindistan'da meşhur bir şehir Benares. < Toh. B baranas < Skr. Varanasi

amtı biş ay tün (kün) uluğ ilig ezrua tengr(i) (iligi-)nge barnas kentde er... arıgda üç tegzin(ç) (iki) yigirmi bölük nomluğ t(ılgen) tevirip atnakaudani aşıvaç(it) (badirik) kaşpi mağanmıda ulatı biş pañçaki toyınlarağ sekiz tümen tengrilerig kütgaru yarlıqadı Maitr. (s.50-51 7.23-31), (s.51 7.32-37), (s.63 16.23-26), (s.64 16.26-29) UIII (s.67-68 T.I,D.8. 2-4) bk. baranas, baranaz, branas

**bavağr** < bhavāgra “en yüksek mevcûdiyet” (semâvî dünyaların en üstte olanı)

barama-arđa çın yig yörüg-lüg barı-vışutu töz-i arıg süz-ük bağ kusuq tigli kkir yolatmağ-sız badm-a çıyuda lınhu-a yaltrıg-lıg bar kel kılmağ-lıg bögülemek-i barça-qa asıg-lıg ad manggal bolmış bavağr tüp-lüg lokaşağu-nung baş-çı idi-singe yükünürmen ETS (s.94-96 10.200-207)

**baydat** Bağdat.

başı taşdar-liy taşman-lar baydat urum el-lär baryu yer-lärin tapmañın baxşim siziña ök inañyay BT III (s.73 1035-1037)

**Bayra**

qodı yıñaq ögän Lusaı yirin-kä Bayra ögän atır(ar) SUK. I (s.II[16] 1.10-11)

**beş balık** Şehir adı. Çin Halk Cumhuriyet'inde Sincan Özerk Uygur Bölgesi'nin kuzeydoğusunda MÖ.206 - MS.220 yıllarından bu yana kurulu olan bir şehir kalıntısıdır.

‘Y[ ]YW SWNK[ ] inişi ‘QY[ ]MYS idim(i)z igäm(i)z [hanımız] eligim(i)z arık bökä tegin y(a)rlıg-ıña k(ä)ntü dentar-ı kenki boşgutlug beş balık-(lıg) (P) antsañ [b]ahşı tutuñ (P) tavgaç tilin-tin (P) türk tilinçä ikiläyü ävirmiş m(a)ha [vayp]uly-a-buda-

p(a)tmalaŋk(a)r tegmä [ulug] buluŋ yıŋak sayukı ärtiŋü ken alkıg burhan-lar-nıŋ lenhu-a čäčäk üzäki etigi yaratıg-ı atl(i)g sudur nom bitig-tä [sakingulu]ksuz söz[lägülük]süz ‘WZ [ ] BT XXVI (s.59-60 7.1-16), (s.89-90 22a.1-21), (s.142 55.15-26), (s.147 60.1-12), (s.274-275 156.1-13), BT XXV (s.152 1518-1524), (s.188 2037-2055) bk. beš baliq, beš baliq, beš balık, biš baliq

### **beš baliq**

MO. (s.58 7.12-17) bk. beš balık, beš baliq, beš balık, biš baliq

### **beš baliq**

Hts. IX, X (s.158 1-7) bk. beš balık, beš baliq, beš balık, biš baliq

### **beš balık**

Hts.VI (s.02-103 1807-1818) bk. beš balık, beš baliq, beš baliq, biš baliq

### **bičqu|luy tamu**

bičqu|luy tamu irKliKdä- ulatı tamu|daqı|lar üçün - burxan-larqa yuğunmäk-bölük ,, bökünki küntä bo nomluy oruntaqı bir ištäš qamay uluy quvray birlä - ikiläyü yänä čin-kirtü köngül|in -tÜzü ontun singarqı tolp kök-qalıq uyuş|intaqı alqu tamu|daqı|lar|r üçün sančiv - tamu|taqı qara qum|luy tamu|daqı ,, ät’özüg talyuqladaçı tamu|daqı ,, ootluy quduy|luy tamu|daqı taş oqaq|lıy tamu|daqı ,, čograyu turur isig- qum|luy tamu|daqı bi bičqu|luy tamu|daqı acırdaçı tamu|daqı ,, qızıl baqır işiç-lig BT II (s.33 542-557)

**bidilxim** Bir şehir adıdır = bidilkım (EUTS).

qačan ol moyoč-lar bidilxim-qa tädı-lär ärsär ol yultuz täbrämädin şük turdı UI (s.6 TII B29 11-13)

### **birıq-lıy tamu**

anın-yänä-bo bir|r sıqıQ|lıy ämgäk-lig-lär birlä biš tilgän-im(i)zni yir|kä tögürüp aviş tamu|daqı ämgäklär|ig-tägindäçı tın(i)ylar|dın ulatı säkiz y(i)g(i)rmi buzluy tamu|lar daqı ,, qar(a)ngqu qararıy tamu|lar|r daqı säkiz y(i)g(i)rmi bi bičqu č(a)k(i)rlıy tamu|lar|daqı ,, säkiz y(i)g(i)rmi örtlög-tanmu|lar|daqı asipadravan arıy|lıy tamudaqı ,, oot-luy qangli|lıy tamu|daqı birıq-lıy tamu|daqı qayınar işiç-lig tamudaqı bo muntay tamu|lar|nıng ..... BT II (s.27 300-313)

### **biš baliq**

BT II (s.19-21 86-126) UI (s.14) bk. beš balık, beš baliq, beš baliq, beš balık

### **branas**

Maitr. (s.62 15.10-13) bk. barnas, baranas, baranaz

### **buqapaçı qıraa** (qıra tarla,ekin yeri (EUTS).)

sıqap-ta üsdün aldın yir-tä yarımni čaqçaq-ta on iki şiy yir-tä yarımni yn-ä adaq-ta säkiz şiy yir-tä yarımni yn-ä adırı sın-ta //// şiy yir-tä yarımni yn-ä yol toyaŋ-ta üç şiy yir-tä yarımni yn-ä buqapaçı qıra-a-ta säkiz şiy yir-tä yarımni yn-ä (.....)(.....) qır-a-ta on şiy yir-tä üç şiy //////////////(..)č qıra-ta biš şiy yir-tä yarımni //////////////(.) ögän-tä aldı şiy yir (..)|(..)-ta //////////////(.....) SUK. II (s.171 Mi25.4-14)

**buyan üzä sävinç kılğuluk**

han buyan üzä sävinç kılğuluk yaylıkta y(a)rılıkadukta kam[ag] bağlar tapıgçı küzätçilər [birlä] samtso açarig olurgalı ö[tün]üp kuşwen kuan atl(ı)g uj[ik] keñürtdäci bägig hanka bi[...] tutmış yañ üzä utru tu[t]up yaratmış süüg kamag bağl[är] üskintä samtso açarig yörä... okıtdurdaçı Hts.VI (s.71-72 1483-1493)

**bügülüg quzyun tay sañram**

yemä biziñ eşıdtükümüz bir ödün täñri täñrisi burxan raçgri kánttä bügülüg quzyun tay sañramta erürü yarlıyqamış erti MO. (s.22 2.7-10)

**č/myuq**

č/myuq-ta bir šiyi yirim atı alp taş sangun-qa oq (?) toyruru tomluy sađtim SUK. II (s.4 Sa01.2-3)

**čakiravar** < Skr. čakravāda

alqu burxan-lar-niñg iç ayılıq-ı üç ödki alqu burxan-lar-niñg nom-ı bu sanvar čxšapt sim-liy üçün (çince yazı) inča qaltı tört divip-lar čakiravar tay sim-liy siçi-liy bolmiş tag burxan nom-ı ymä ök anday oq ögrädingülük orun čxšapt sim-liy ärür UAT (s.354 2560-2564)

**čalndara** Skr. Jālandhara Moğ. Jā-landhara Tib. Ja-la-ndha-ra

.....i ärsär töpü pulliramalaya atly orun-ta kañta-kapali birlä piraçanti saç täğşinçük čalndar-a atly orun-ta maxakangkala birlä čañta-akš-a ong qulyaq ottiyana atly orun-ta kangkla birlä pirabavati ängsä arbuda atlay orun-ta vikatadamštiri birlä max-a-ñasi bo kişidir BT VII (s.33 A.35-41)

**cambudivip**

Hts. IX, X (s.229 19-23) bk. čambudivip, čambudvip, çambudvip, çambudivip, jambudvip

**čambudivip** Jambudvīpa, güneyde sıradan insanların oturduğu bir yerdir. Bir at arabasına benzediği ya da güney yüzünde bir üçgenin bulunduğu söylenir. Belki de Hindistan'ın güney sahillerinde bir yerdir. Yeri tam olarak bilinmemektedir. Bu kıtanın merkezinde 100 yojana uzunluğunda büyük bir Jambu ağacı bulunmaktadır. Her kıta bu büyük ağaca sahiptir. Bütün Buddhalar Jambudvīpa'da görünür. Burada insanların uzunluğu beş altı fittir ve onların yaşam süreleri seksen bin ile on yıl arasındadır. Jambudvīpa'nın altında da sekiz büyük ya da sıcak cehennemler bulunmaktadır. Burası Budizm için önemli bir merkezdir (SH 298b, Edg. 238b, Gakkai 2002, Jambudvipa mad.). ETü. çambudivip "jambudvīpa", çambudivip yirtinçü (İT) "jambudvīpa yeri" = Skr. jambudvīpa = Çin. 南瞻部洲 "nán shàn bù zhōu", 南閩浮提 "nán yán fú tí" (SH 298b), 閩浮提 "yán fú tí", 瞻部洲 "shàn bù zhōu" (Gakkai 2002, Jambudvipa mad.) = Sgd. cnpwδβyp (Laut 1986, 144) (EUTBMT) Toh. A jambudvip / Toh. B jambudvīp

bo čambudivip atly yirtinçü-däki qamay tınıly-lar bir ikinti-kä turqaru äng ilki sansız tümän üküş [ ] künki künkätägi tuya ölü ulay sapiy üzülmäz SYY (s.51-52)

Text 4 (2) 2-6), (s.60-61 Text 20 (2) 14-19), (s.63 Text 23 13-15), (s.64-65 Text 24 9-17), (s.65 Text 26 7-13), (s.76 Text 42 2-6), (s.114 Text 101 2), (s.126 Text 146 10), (s.126 Text 147 5-7), (s.145 Text 192 (6) 10-13), (s.149-150 Text 194 (2) 9-11), (s.155 Text 201 (3) 19-21), (s.158 Text 204 (2) 40-44), (s.160 Text 205 5-9), (s.173 Text 222 (2) 49-54) BT XXVI (s.104 39a.94-101), (s.106 39a.147-151), (s.267 150.7-15) Diş. (s.91-92 674-689) TT X (s.28 T III 84-G.400) BT XXV (s.102 780-783) bk. čambudvip, cambudivip, çambudvip, çambudivip, jambudvip

### **čambudvip**

BT XX (s.130 1064-1065), (s.134 1093) bk. čambudivip, cambudivip, çambudvip, çambudivip, jambudvip

**čambunaq** Bir ülkenin adı. Skr. Jambunāda

aṭın yol-ın aṭap arıtı alkinčsız tükätinčsiz aṭ-lıg maṅgal-lıg čambunaq altun-k(1)y-a yaltrık-lıg adınčıg ıdok maṅgal-lıg ulug m(a)ha-may-a hatun-nuṅ ayaguluk markat-rakṭa-lıg tegli ärdini-si bolu y(a)rılıkamış BT XXVI (s103 39a.66-69)

**čampay** Hindistan'da bir şehrin adı. < Skr. Campā

arıg silig aš içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalıpuṭurta sankaš balıkda aparačite lank balıkta čaṇḍani yäk ḍartalome yäk suḍrašan balıkda kalmašapadi vanči ulušta subarme ulušta aparačite šilabaḍre yanpur ulušta uçayan ulušta naḍaki parapundari ulušta punḍariki d(a)rmapali gatarkut ulušta pračapap ulušta araši yäk mahagirase kašmir ulušta varti ulušta paṇḍaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk naḍaki ančulayu maṭur ulušta čampay ulušta račabadre purnabadre kadan kânt ulušta šurparak ulušta širibaḍari kamag ulušta naḍake inča k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651)

### **čaṅgur ayız**

bars yil törtünč ay ygrmi-kä manga töläk tämür-kä saṅ-liy tiyuq-taqi taš köprüg-nüng öngdün sīngar-qī tägšintürü tam-liy qavlılıqim-ni yänä čaṅgur ayız<-taqi> yiti küri-lig yir-im-ni yänä törtkil çuy-daqi tört ši yir-im-ni yänä povu(?) qira-daqi üstün čäčäk-lik-däki altı ši yir-im-ni yänä altın čäčäk-lik-däki tört ši yir-im-ni maṅga saṅliy bu muṅča yir-lär-im-ni manga töläk tämür-kä yuṅglaq-lıq čao yatuq kargäk bolup tolmiš ayay-a tägimlig-tin ygrmi yastuq čungdung bao-čao alıp tašiq-qa utmiš-qa bu yir-lär-im-ni tari p yizün tip TWX(...) qilip birtim SUK. II (s.174 Mi28.1-10)

### **čäṅz**

maṅa tinsidu-qa yir k(ärgäk) //// čäṅz-täki tägän ärdäg /////////////// SUK. I (s. IV[135] 2-3)

### **čaqčaq**

bičün yil aram ay iki yangi-qa manga tämür buq-a-qa tariy tariyu yir kargäk bolup qyimtu-nüng čaqčaq(?)-taqi ilci birlä-kii täng ulüş-lüg yirin iki ši yaq-a-qa tuḍum bu yir-kä 'ängiz tuḍza birim alim kälzä män tämür buq-a bilür män qayimtu bilmaz SUK. II (s.73 RH05.1-9), (s.171 Mi25.4-14)



**çayti** Kutsal alan, Hindistan'da bir ülke adı. < Skr. Caitya

y(ä)mä kaş ulušta gođayu baru y(ä)mä atipur ulušta avant ulušta çatadiri sinhabale g(a)rtrakut ulušta bađre ulušta säkizinç yäk uzun tonlug atl(ı)g çayti ulušta vađi yäk avate yäk kati y(ä)mä upakati atl(ı)g yäklär ançulayu varunavati ulušta ärürlär Diş. (s.90 655-663)

**çedavan** Bir manastır ismi. Toh. A Jetavaṃ < Skr. Jetavana

ärkän öz-läri-niñ ök siñil-läri sundari qız üç uyuş-nuñ baxşı-siña umunu ürgüğ tuğçi çedavan säñräm-kä nom äşidgäli barıp ültämädük (?) toroq braman-lartın irayu başlatı BT III (s.35 169-174), (s.36 194-197), (s.36 206-214), (s.37 220-227), (s.38 246-248), (s.38-39 248-268), (s.40 276-291), (s.42 334-336) bk. çetavan, çitavan, çitavan, çetavan, citavt

**çetavan**

Das. (s.200 1742) bk. çedavan, çitavan, çitavan, çetavan, citavt

**çigil** Şehir adı, toponim (EUTS).

mä ögütmiş alqatmış ç(ä)r(ı)k turk uluş aryu tlas koküz içi-ntä ymä yoqaru qodı ilgärü kirü atı iştilmiş ymä küsi sorulmuş qutluy uluş y(a)raşlay altun aruyu uluş qaşu ygänknt ordu knt çigi[I] baliy nom qutı t(ä)ngri-ni-ng ornangusi mrdaspnt t(ä)ngri-lärn(i)ng otaçiliqi ariy y(a)ruq küçlüg brişti-lärn(i)ng qonyusi ariy toruq süzük mani-stanlar içi-ntä ymä qara budunı (??) qutluy ötmış M I (s.26-27 T.II D.171 24-37), (s.27 T.II D.171 5-11) TKMÖ (s.89-92 209-237)

**çiköz**

biçin yil ram ay iki // // // // // manga tinsindu-qa yir kargäk // // // // çiköz-täki tariy nädäg // // // // SUK. II (s.74 RH06.1-3)

**çitavan** 陀太子 “tuó tàizi” “Prens Jetri” eski Hindistan’da Koşala krallığının hükümdarı

olan Prasenajit’in oğludur. Prens Jetri, 逝多 “shì duō” “jeta ya da jetr” olarak da gösterilir

(SH 365a). Jetri’nin koruluğu da 殿林 “diàn lín”, 紙 “zhǐ” olarak gösterilir (SH 367b).

Terim Budizmde Śākyamuni Buddha’nın hayatının yirmi beş yılını geçirdikten sonra yağmur ormanlarında yaşadığı ve aydınlandığı yer olan Śrāvastī’de bir manastırdır. Manastır, Buddha’nın ve onun müritlerinin zengin koruyucusu olan Sudatta tarafından yapılan bir sunu olarak inşa edilmiştir. Jetavana manastırı Budist propagandasının yapıldığı iki büyük merkezden biridir, diğeri ise Rājagriha’dır. Jetavana manastırının hikâyesi çeşitli sūtralarda anlatılır. Zengin tüccar Sudatta, Buddha ve onun öğretisi için manastır inşa etmek üzere uygun bir yer arar, Jetavana ya da Prens Jetri’nin koruluğu denilen bir toprak parçasını satın almak ister. Fakat Prens Jetri toprağı verme konusunda gönülsüzdür ve Sudatta’ya “eğer bu toprağı altın ile kaplarsan satarım” diye bir şaka yapar. Prens Jetri, Sudatta’nın gerçekten bunu yaptığını görünce şaşırır ve onun isteğinin amacını öğrenir ve prens hem toprağı hem de koruluğu manastıra bağışlar. Prens Jetri, Śākyamuni Buddha’nın

ait olduğu kabile Śākya kabilesinin katledilmesine rıza göstermemesinden dolayı küçük kardeşi Virudhaka tarafından öldürülür (Gakkai 2002, jetavana monastery mad). ETü. çitavan sengrem “jetavana manastırı”, çit tiginniñ yimisliki (İT) “jetri prensin koruluğu, jetavana” = Skr. jetavana-vihara = Çin. 孤園 “gū yuán”, 孤獨園 “gūdú yuán”, 給園 “gěi yuán”, 祇洹 “zhī huán”, 逝多林 “shì duō lín” (SH 254b) = Toh. A/B jetavam (Laut 1986, 127) (EUTBMT)

al///// larqa yirgölüg münägölüg b//l/////p bu munçolayu saqinip upasini urı ///// törüsüz qılmış işingä artuqraq ///// [ökün]üp çitavan sangram kâ barip toy[in]/// boltı VIII (s.86 T.II,S.89,f 13-18), (s.89 T.III,M.84-5 4-8) bk. çeğavan, çetavan, çitavan, çetavan, citavt

**citavt** Srāvastī yakınlarında bir park. Skr.jetavana

anın citavt sānğrāmdāki qumaru yarlıyiy ārdinilig böğüsingä tayanturup üküšrāk örü kötürü yarlıqadi Hts. IX, X (s.13 18-22) bk. çeğavan, çetavan, çitavan, çetavan, çitavan **çog çu** Tib. Çog-ro

şaki-lig toyın ulug bahşı çog çu bag-lig darma tuaçi çoski irgāmsan nomlug tuug atlıg bahşı üzä yaratmış ärür BT XXVI (s.214 115a.6-9)

**çoo an**

bu ülüštä hen ki atlıy yilnıng üçünç yilinta aram ay sam tso açarı xan birlä lax gidin çoo anqa barmışdın başlanur Hts. IX, X (s.162 6-11), (s.163 17-19), (s.165 23-25), (s.265 1-22)

**çükü** Bir kanalın adı.

çükü-täki yir-ning bitigi ol SUK. II (s.16 Sa07.25v), (s.16 Sa07.1-3)

**çungdu** Jin’in başkenti. (Pekin.) ~ Zhong du

yrliqançuçi köngül-lüg xan-ııız yapa-qa asiy qilyu üçün yrliy üzä çungdu-ta yangirdi BT XIII (s.182 54.1-4)

**çuñ [kui] tsi** < Çin. Sarvasugandha

ayag-ka [tägim]lig şariptri-y-a siz küülüg [ ] vimalakirt amanç ävintä çuñ [kui] tsi atl(ı)g yertinçüdä y(a)rılıkadaçı [yıpar yükmäk] atl(ı)g t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan BT XX (s.120 0879-0884)

**çuñdu** Çin. Zhong du

sakinç[in] wuu şipkan-lig beçin yıl altınç ay säkiz ya[ı]ı posad baçag kün üzä çuñdu balık-ta huıvası atl[ıg] saıram-täki in-ban-tın üç ağılık taypa(n)şaki kayimki vaphu-aki su(n)şinki sipičam kimkoki bo nom ārdini-lār-ni yakturu tägintim BT XXVI (s.245 130.6-10), (s.260 142.1-4)

**çuuan**

han aşidip [ärt]iñü sävinti, t(ä)rkin çuuan [...] algalı ıdıp yog şastr[ı]g kälürtdi Hts.VI (s.57-58 1352-1355)

**çaladr** ‘Jaladhara adlı bir göl’. Skr. jaladhara

anta ötrü çaladr yulta erdeçi çalaprbasi atlıg lular kanı tü- -kel bilge may--trı burkan- -ning lu or--dusinga yağ- -umışın uçup ... (seki)z tümen tört ming ... -ları birle çala- (-dr) ... türlüg hua (çeçek) ... burkan/ Maitr. (s.109 53.3-11) bk. çldar

**çambudivip** Jambudvīpa, güneyde sıradan insanların oturduğu bir yerdir. Bir at arabasına benzediği ya da güney yüzünde bir üçgenin bulunduğu söylenir. Belki de Hindistan'ın güney sahillerinde bir yerdir. Yeri tam olarak bilinmemektedir. Bu kıtanın merkezinde 100 yojana uzunluğunda büyük bir Jambu ağacı bulunmaktadır. Her kıta bu büyük ağaca sahiptir. Bütün Buddhalar Jambudvīpa'da görünür. Burada insanların uzunluğu beş altı fittir ve onların yaşam süreleri seksen bin ile on yıl arasındadır. Jambudvīpa'nın altında da sekiz büyük ya da sıcak cehennemler bulunmaktadır. Burası Budizm için önemli bir merkezdir (SH 298b, Edg. 238b, Gakkai 2002, Jambudvipa mad.). ETü. çambudivip "jambudvīpa", çambudivip yirtinçü (İT) "jambudvīpa yeri" = Skr. jambudvīpa = Çin. 南瞻部洲 "nán shàn bù zhōu", 南閩浮提 "nán yán fú tí" (SH 298b), 閩浮提 "yán fú tí", 瞻部洲 "shàn bù zhōu" (Gakkai 2002, Jambudvipa mad.) = Sgd. cnpwδβyp (Laut 1986, 144) (EUTBMT)

anı üçün sızlar kamağ dört m(a)haraaçlar a năçätä birök çambudivip yertinçütä-ki toyın AY VI (s.66-67 36-44), (s.76 152-153), (s.78 175-178), (s.120 743-752), (s.122 763-770), (s.123-125 787-805), (s.136-137 943-954), (s.154 1177-1181) AYİP (s.70 607.7-10) AB (s.73 59-60) AY. VII (s.131-132 360-366) bk. çambudvip, çambudivip, çambudvip, cambudivip, jambudvip

### **çambudvip**

Maitr. (s.69 20.4-8), (s.69 20.13), (s.89-90 38.38-43), (s.152-153 82.59-62), (s.165 91.15-17), (s.179 109.21-23) bk. çambudivip, çambudivip, çambudvip, cambudivip, jambudvip

### **çao kug**

üdüñ çao kug balıglıg situ ögä çañ bağlıg survuki atlıg bąg ıduk kăräkü başçı çüö bağlıg suylo atlıg bąg başın kamağ ögälär yomkı turup hanka inçä tep ötüntilär Hts.VI (s.62 1394-1399)

### **çaturm(a)haraaçık** Skr. Catur-mahârâjika

azu y(e)me çaturm(a)haraaçık t(e)ngri yir-inte astrayastiriş t(e)ngri yir-inte yam t(e)ngri yir-inte tujit t(e)ngri yir-inte nirmañarati t(e)ngri yir-inte tuğayın tip küş O-eser-ler y(e)me ok ökünmek yalvarmağ-lıg kşanti kılmağ-lıg süz-ük sav üz-e yavlağ ayıg kılınç-lıg kkir-lerin tapça-ların yumış arıtımış k(e)rgek AY III (s.35 142.12-21)

### **çetavan**

Hts.VI (s.95 1739-1741) bk. çitavan, çedavan, çitavan, çetavan

### **çimbudβıp** Hindistan'ı da içine alan efsanevî Jambudvipa ülkesi.

Prens KP (s.32 XLIV)

### **çitavan** Skr. Jetavana

Maitr. (s.69-70 20.14-16) bk. çetavan, çedavan, çitavan, çetavan, citavt

**çldar** ‘Jaladhara adlı bir göl’. Skr. jaladhara

tağı yime ol kidin otrasında yarım bire king yarım bire tering tört erdnin itilm(iş)çldar atlıg yul bolur Maitr. (s.80 31.7-11) bk. çaladr

**çoo-nan** Batıdaki başkent. Çin.Ç’ang-ngan

bo ülüş-tä hinki atl(ı)ğ yıl-nıng üçünç yıl-ınta ram ay samtso açarı xan birlä layki-din çoo-nan-qa barmış-dın başlanur “ ulatı lintih atl(ı)ğ yıl-nıng başlayuğı yıl-ınta ikinti ay güy xu-a küng atl(ı)ğ sāngrām-tä ät’öz qoţmış üzä üz-ülür Hts.X (s.13 6-16), (s.13 17-19), (s.14 51-53)

**danavadi** Şehir adı, toponim (EUTS).

atı kötrülmiş ayay-qa tākimlig tngirim mn ärsär taydın yīngaq vaişirvani mxaraç-niing danavadi atly baliq-inga yaqin-qı-a supuşpi atly yimişliktä yiti ärdinin itiglig puşpak atly sarvay-ınta turu täginürmn UI (s.28)

**dkşanpt** ‘doğru yol’ (FE. 260b + 317a); fakat burada Bihar’ın güneyinde eski bir şehir adıdır. Skr. daksinapatha

tağı yime bilge bilig suvsamağın avantlıg tınlıg--larğa asağ tusu kılkalır üçün (ort)un entkek ilinte oğrayu (dkşan)pt ilke bardı Maitr. (s.52-53 8.23-27), (s.53 8.31-36), (s.67 19.14-20)

**el-turmiş**

kürüm-çi tayçuq qanıyçuq (?) küşän el-turmiş barıçuq körgüçi baqyuçi bulmadın köñül-läri çöküp bursanyay BT III (s.73 1042-1046)

**enetkek** Hindistan.

enetkek ilteki vaybaş şastar yaratdaçı qarungrivi sangabtri gunaprabı manoratide ulatı baqşılar qutınga yükünür men Maitr. (s.44 3.46-49) AYİP (s.26-28 3.4-4.8) bk. entkek

**entkek**

Maitr. (s.52-53 8.23-27) bk. enetkek

**fu gi**

inča qaltı xan mi xan tängriđäm irü bälğü körmäk üzä anča qı-a bilti nomuy fu gi atlıy orunta Hts. IX, X (s.55 17-20)

**fung şen**

inçip tsin xoo atlıy xan taşiy oymaq üzä yalnguzin yaltrıtdı ädgüsin fung şen atlıy orunta Hts. IX, X (s.50 7-11)

**g(a)rtrakut** Sanskritçe terim, grıdhra “kartal” ve kũta “zirve” kelimelerinden oluşmaktadır. Çinli mütercimler özellikle líng jıù shān yani kutsal kartal zirvesi ifadesini tercih etmişlerdir. Rājagṛha’nın kuzey doğusunda küçük bir dağdır. Bu dağa, kartal ya da akbaba zirvesi, kutsal kartal zirvesi ve kutsal dağ, kutsal zirve gibi çeşitli adlar verilir. Burası, Śākyamuni Buddha’nın Lotus Sūtra’sını ve diğer öğretilerini açıkladığı yerdir. Nagarjuna’ya göre, dağın zirvesi kartal şeklinde olduğu için bu ismi almıştır. Kartal zirvesi, Buddha alanını sembolize eder ve genellikle kartal zirvesinin temiz alanı olarak

isimlendirilir (SH 336b, 488b, 489a). ETü. grđhrakūta tag (ĪT) “grđhrakūta dađı, kartal zirvesi” = Skr. grđhrakūta = Çin. 耆闍 “qí dū”, 耆闍崛 “qí dū jué”, 伊沙堀 “yī shā kū”, 揭梨馱羅鳩胝 “jiē lí tuó luó jiū zhī”, 娑栗陀羅矩叱 “jí lì tuó luó ju chì” (SH 336b), 鷲 “jiù” (SH 488b), 鷲山 “jiùshān”, 靈鷲山 “líng jiùshān” (SH 489a) (EUTBMT)

y(ä)mä kaš ulušta gođayu baru y(ä)mä atipur ulušta avant ulušta čatadiri sinhabale g(a)rtrakut ulušta bađre ulušta säkizinč yäk uzun tonlug atl(ı)g čayti ulušta vađi yäk avate yäk kati y(ä)mä upakati atl(ı)g yäklär ančulayu varunavati ulušta ärürlär Diš. (s.90 655-663) bk. gatarkut, gadirakuđ, gr(a)tirakut, grdakul, grđirakut, grtrakut, grđrakut, grtarkut

**gadirakuđ** Akbaba dađı. ~ Skr. Grđhrakūta

arıy gadirakud ol tay-ta avańt-lıy vayniyki tınly-lar-qa asıy tusu qılur BT XIII (s.64 7.1-3) bk. gatarkut, g(a)rtrakut, gr(a)tirakut, grdakul, grđirakut, grtrakut, grđrakut, grtarkut

**gang** Ganj nehri. Skr. Gańgā

amtı muna ayağka tegimlig maytrı urbilvani balıktağı sinayani braman oğlı bolup sekiz yaşına kalıtı çahnu arzı gang ögüz suvın singirürçe alku şastar bilge bilig simridi boşguntı Maitr. (s.52 8.16-23) SDB. (s.145-146 614-618), (s.148-149 645-647) BT XXVIII (s.82 B342), (s.84 B368-B370) BT XVIII (s.144 0435), (s.150 0530) bk. gań, kang **gantamadin** On efsanevi dağların biri. Skr. Gandhamādana

ńgri ńgri-si burxan şarir-in qlti birök nāčātā sāmırgük atly quşyaç-qy-a-lar gantamadin atly uluy tay-iy tumşuq-i üzä kötürüp " orun orun sayu ongay-qy-a iltü kötörü uđduq-ta ančata timin tilägülük ol BT XVIII (s.162 1138-1144)

**gań** Ganj nehrinin adıdır (EUTS). Toh. A Gańk < Skr. Gańgā

quğluy buyan-lıy qız-lar qırqın-lar adın ymä kiştirik braman uz tariyçi bo tört uyuş-luy-lar taqi gań siđ sindu vakşu ögüz-lär[-kä okşatı] atı köğrülmiş qańımaz-lıy maxa--samudar uluy taluy ögüz-kä aq-a qudulu başlatı BT III (s.32 118-123), (s.28 67-78), (s.51 576-586), (s.54 667-670), (s.54 670-673), (s.54 680-685) AY VI (s.104 527-535) BT XX (s.112 0754-0755) bk. gang, kang

**gatarkut** Hindistan'da bir dađın adı. < Skr. Grđhrakūta

arıg silig aş içgüńgüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalipuđurta sankaş balıkda aparačite lank balıkta čandani yäk đartalome yäk suđraşan balıkda kalmaşapadi vanči ulušta subarme ulušta aparačite şilabađre yanpur ulušta uçayan ulušta nađaki parapundari ulušta pundariki d(a)rmapali gatarkut ulušta pračapap ulušta araşı yäk mahagirase kaşmir ulušta varti ulušta pandaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk nađaki ančulayu mađur ulušta čampay ulušta račabadre purnabadre kadan kánt ulušta şurparak ulušta şiribađari kamag ulušta nađake inčä k(a)ltı Diš. (s.88-89 632-651) bk. g(a)rtrakut, gadirakuđ, gr(a)tirakut, grdakul, grđirakut, grtrakut, grđrakut,

grtarkut

**gavdam** < Skr. gautama

yänä qaltı braman ayıtduq-ta adi ködrülmiş-kä inçä tep gavdam-a yer qayu-qa tayaq-liy-in inçip turur tep adi ködrülmiş kikinç berü söz-lämiş ol UAT (s.390 3161-3163)

**gavyanadvip** Bir kıta adı. Skr. Godanīyadvīpa

yaguyu barıp ast tag-ta yançuru baıp bo munta yänä gavyanadvip-ta yarp tugar ärsär ol anta ançulayu ok m(ä)n çinaşiri ayayu [kut] kolnu täginip ažu-lar sayu kazganmış a[lku buyan-ları] ävirärm(ä)n artokrak mäjilig uluş-ta [abita burhan ü]ksintä BT XXVI (s.66 12.1-10)

**gödvari** Skr. Godāvarī Tib.=Skr. Moğ. Gô-đa-va-ri

sol qulyaq gödvari atly orun-ta sura-vairi birlä vira-mati qaş qavışiy-inta ram-a işvari atly orun-ta abida birlä karvari iki köz tivi-kota atly orun-ta vçir-a-piraba birlä langkaişvari iki ängin malavar atly orun-ta vçir-a-dix-a birlä turum-a-çay-a upa-kişidir-a ärür BT VII (s.33 A.42-48)

**gr(a)tirakut** Bir dağın adı. Skr. Gṛdhrakūṭa

kar-a kuş säñir-lig arıg ol gr(a)tirakut tag-da kamag onçın sıjarkı bodis(a)t(a)v-lar arhant-lar başlag-lıg kalın üküş tälim tolp kamag terin kuvrag-ka kavşatılı kurşatılı nom nom-lagalı ugraduk-đa töläç tüzü-däki yertinçü uguş-lar(ı)-nıñ arasında tört uguş-larta yegi baştınkı bolmış BT XXVI (s.104-105 39a.102-107) bk. gatarkut, gadirakuğ, g(a)rtrakut, grdakul, grçirakut, grtrakut, grçrakut, grtarkut

**grdakul** Akbaba zirve. (Dağ adı olabilir.) Skr. gṛdhrakūṭa

tükäl bilgä tñri burxan yakişi urıy isig öz ämgäkiñä yorimışın körüp trkin ok gratakuti pryandin /// taştın ünüp yakişi urı körgüçä yirdä //// grdakul tay üzä inaru bärü çankirmit qılıp yorıyu yrliqadi TT X T III 84-72.509-514) bk. gatarkut, gadirakuğ, gr(a)tirakut, g(a)rtrakut, grçirakut, grtrakut, grçrakut, grtarkut

**grçrakut**

Hts.VI (s.86 1646-1649), (s.96 1743-1746), (s.97 1755-1757) bk. gatarkut, gadirakuğ, gr(a)tirakut, grdakul, grçirakut, grtrakut, grtarkut, g(a)rtrakut

**grtarkut**

.....z raçagr(a)x kânt-däki grtarkut tayda ..... (eksiktir) (eksiktir) y..... //// ..... raçagr(a)x kânt-däki venvan sängräm-dä Hts.X (s.20-21 215-221) bk. gatarkut, gadirakuğ, gr(a)tirakut, grdakul, grçirakut, grtrakut, grçrakut, g(a)rtrakut

**grçirakut** Skr. Gṛdhrakūṭa

BT XVIII (s.112 S583-590), (s.154 0713-0715), (s.156 0772-0773), (s.122 0008-0017) bk. gatarkut, gadirakuğ, gr(a)tirakut, grdakul, grçrakut, grtrakut, g(a)rtrakut, grtarkut

**grtrakut** Akbaba zirvesi. Skr. Gṛdhrakūṭa biri racagrxa kântdäki grtrakut tayda ..... Hts. IX, X (s.177 23), (s.262 6-12) bk. gatarkut, gadirakuđ, gr(a)tirakut, grdakul, grçirakut, g(a)rtrakut, grçrakut, grtarkut

**guday** Çin'de ünlü dağ. Çin. Wutai

m[ant]jal-nıj içi taşı etigi alku barça kök kargäk yogaçari yamandaka vaçir-a-pani-ig  
guday şan tag-tın ötünüp kälürüp mantal otar-a-sın-ta [urmış kargäk] BT XXIII  
 (s.78 D127-130)

**guuho** Bugünün Hangzhou bölgesinde kaydedilen en eski yerleşimdir. Çin. yuhang

ötrü ol lovudi han amtı ol kişi kanta ärür tep ayıtdı çikong şenşi açari balık satguluk  
guuho atl(ı)g kayda ärür tep dedi BT XXVIII (s.56 B031-B032)

**güx xua güng**

ulatı lin tik atlıy yılning başlayuqı yılnta ikinti ay güx xua güng atlıy sāngrām-tā  
 ät'öz qotmiş üzä üzülür Hts. IX, X (s.162-163 12-16), (s.172 8-11), (s.189 15-18),  
 (s.194-195 10-15)

**güx xua si**

ol ödün ol güx xua si sāngrām-däki vırxar başçı huy tik açari nom aqtardaçı ge şo  
 açari ol tünlä ikigü barça bir tag tül kördilär Hts. IX, X (s.182 5-10), (s.190 2-8), (s.236  
 4-10)

**güy xu-ası** Yu Hua manastırı; Mücevher Çiçek manastırı Çin.ngiwok xwa zi'

ol üdün güy xu -ası sāngrām-däki v(i)rxar başçı huitih açari nom aqtardaçı kişo  
 açari ol tünlä ikigü barça bir tag tül kördi-lär Hts.X (s.23 277-282), (s.27 383-388),  
 (s.47 1033-1039) bk. güy xu-a küng

**himavanti** 'karlı dağ'; Himalaya 'kar yatağı'. Skr. himavant(i)

himavanti tağning yingakınta bagirati atlıg ögüz kıdıgınta kapilvastu atlıg küsençig  
 körkle balık bar .. Maitr. (s.61 13.41-44)

**hua lim si** Tapınak adı. Çin. Hualinsi

BT XXVIII (s.207 D218-D221)

**huņvasi atlıg saņram** Çin. hong fa si + ET. atlıg saņram

sakinç[ın] wuu şipkan-lıg beçin yıl altınç ay säkiz ya[ı]ı posad baçag kün üzä  
 çuņdu balık-ta huņvasi atl[ıg] saņram-täki in-ban-tın üç ağılık taypa(n)şaki kayimki vaphu-  
 aki su(n)şınki sipiçam kimkoki bo nom ärdini-lär-ni yakturu tägintim BT XXVI  
 (s.245 130.6-10)

**mal** Merkeze bağı olan bey şehri. ?

ötrü tükel bilge maytrı burқан lu ordusıntın önüp kitumati kent uluştakı tınığlarķa  
 yiti kat mal kentler içinteki tınığlarķa saķını sözleyü yitiñsiz asağ tusu kılı yarlıķap  
 samantapuşp sengremke keli (y)arlıķar Maitr. (s.110 54.8-14)

**i cüu**

qasın qadaşın ayıtsar barça alqıñip yalnguz bir äkäsı ök qalıp i cüu balıq coo  
 baylıyqa bağlanmış ärdi Hts. IX, X (s.119 14-17)

**i[...cüu]**

BT XVIII (s.100 S350-353) bkz. inçiu

**iç qıra** (qıra tarla,ekin yeri (EUTS).)

////////-tä alti şiy yir iç qır-a-ta skiz şiy yir-tä tört SUK. II (s.138 WP04.6)

### **idiz qalıq**

qoturdi luu pryanintaqiý idiz qalıqda butitdi qara quş sängirliğıdäkig bädizlig yaylıqda Hts. IX, X (s.88 3-7)

**ikapuntrak** Bir tanrılar ülkesinin adı. Skr. ekapundarika

... (yi)me ikapuntrak ... erdeçi .. şazi қатun iki Maitr. (s.163 89.57-58)

**il balıq** Uygurca eserin çeviricisinin doğduğu şehir. Büyük bir ihtimalle ili vadisinde, Kulca yöresinde bulunmalıdır! Bu doğru ise çeviricimiz Hoçolu değildir; buraya Batıdan gelmiş demektir!

içtin singlar burқан nomın taştın singlar sekiz vit- -yasatan şastarlarag adırtlayu uқ- -taçı agnidış uluşta toğmış aryaçntr bodisvt kşı açarı entkek tilint(in) tohrı tilinçe yaratmış il balıkda toğmış pratyarakşit kşı açarı tohrı tilintin türk tilinçe evirmiş maytrı(si)m(i)t nom bitigde mayt(rı) (burқан) ... biş (otuz)unç (bölük) Maitr. (s.160 87.13-22)

**inçiu** Çin de bir şehrin adı.

ötrü ol uyur-ta inçiu atly balıq-ta çang bay-lıy kuü tau atly bir bağ balıq bāgi ārti BT XVIII(s.82 S051-054), (s.84 S116-118), (s.100 S360-364)

### **inçiv**

қayu ödüñ түkel bilge t(e)ngri t(e)ngri burқан bu yırtinçü yir suvta toğa b(e)lgüre y(a)rılıqap biş ilig yıl tüzi tınl(ı)ğlarқа asıg tusu қılıp biş asanki nayut sanırқа tınl(ı)ğlar oğlanın ozgırıp қutқarıp nirvanқа kirü y(a)rılıqamışta kin nomluğ y(a)rılığı öngdün tavğaç il-inte kingürü yađıltuқта t(e)ngri tavğaç han öğinte Kitsu Samatsu atl(ı)ğ bodis(a)t(a)v açarı күñtin yingaq suv yol-ınta kitip enetkek yiringe barıp, түkel bilge t(e)ngri t(e)ngri burқан-ning ıduқ қutluğ sekiz çaytı қılmış yir orunların түkel körüp otuz artuқ uluğ il uluşlarığ kezip, y(i)g(i)rmi yılı tüni yorıp, bu nom erdini başlap elig түmen şlok-lüg қamağ қamağ sanı tört yüz (... ene)ttek-çe nom bitiglerig (қalısız ötkür)üp tavğaç tilinçe (evirtip yme) bu nom erdinig tavğaç (tilinçe) tüketip, taқı eğgüti (kingürü) yağılmaz-қан, ötrü ol oğurta inçiv atl(ı)ğ balıқта çang bağılıg küü tav atl(ı)ğ bir beg balıq begi erti AYİP (s.26-28 3.4-4.8), (s.32-34 6.21-7.3), (s.54 17.7-10), (s.54 17.17-20)

**irsividan** Benares yakınında bir geyik parkı. Toh. A Rşivadam < Skr. Rşivadana

qaçan qayo üdün qamay-lıy-siz ätgü-lüg qañımaz түkäl bilgä biliglig täñri täñrisi burxan tözkärinçsiz yeg üsdünki burxan quğın bo yarlıqap baranaz kánt-tä irsividan arıy-ta siyun-lar-niñ bärkintä üç täğsinç iki ygärme bölök darmaçakir nomluğ tilgän-ig täğşintürü yarlıqap üsdünki täñri[-lär]-niñ alđınqı yalañoq-lar-niñ köñül-lärintin aryamarg tegmä körmäk yol-luy asıy-lıy suvsuş-uy üñdürü yarlıqadı ärsär ol uyur-ta ymä iki törlüg yaroq-lar bälgülüg boldı-lar BT III (s.30 89-102)

### **isig- qum|luy tamu**

biçqu|luy tamu irKliKdä- ulatı tamu|daqi|lar üçün - burxan-larқа yuқünmäk-bölük ,, bökünki күñtä bo nomluğ oruntaqi bir iştäş qamay uluy quvray birlä - ikiläyü yänä çin-kirtü köngül|in -tÜzü ontun singlarqi tolп kök-qalıq uyuş|intaqi alqu tamu|daqi|lar|r üçün sançiv -



tamu|taqı qara qum|luş tamu|daqı „ ät'özüg talıyüqladaçi tamu|daqı „ ootluş quduş|luş tamu|daqı taş oqaq|lıy tamu|daqı „ çograyu turur isig- qum|luş tamu|daqı bı bıçqu|luş tamu|daqı açurdaçi tamu|daqı „ qızıl baqır işiç-lig BT II (s.33 542-557)

### **jambudvip**

TT VIII (s.62 K.8) bk. çambudivip, çambudivip, çambudvip, cambudivip, çambudvip

**k(a)rtirakut** Akbaba dağı, Râjagdaha yakınındadır. Skr. Gṛdhrâkuṭa

AY III (s.66-67 183.5-16), (s.70 188.7-16), (s.74 192.22-193.5) bk.

**kadan** Bir şehrin adı. < Skr. Kadana

arıg silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni pataliputurta sankaş balıkda aparaçite lank balıkta çandani yäk çartalome yäk suđraşan balıkda kalmaşapadi vançi ulušta subarme ulušta aparaçite şilabađre yanpur ulušta uçayan ulušta nađaki parapundari ulušta punđariki d(a)rmapali gatarkut ulušta praçapap ulušta araşı yäk mahagirase kaşmir ulušta varti ulušta pandaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk nađaki ançulayu maşur ulušta çampay ulušta raçabadre purnabadre kadan kânt ulušta şurparak ulušta şiribađari kamag ulušta nanđake inča k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651)

**kalanđakanivape** Bir manastır adı. Skr. kalandakanivāpa

kalandakanivape atl(ı)g sağız[gan ] BT XXV (s.144 1407)

**kalingga** Skr. Kaliṅga Moğ. Kāliṃ-ğa Tib. Ka-li-ṅga

kintik tiriş-a-kuñi atly orun-ta maxa viri birlä vayı-viği burun uçi koşala atly orunta vçir-a xung kar-a birlä surabakşı bo upa-kişidir yaqın-qı tariyly ayız kalingga atlay orun-ta su-badir-a birlä şyama-divi tımyaq lambaka atlay orun-ta vçir-a-pirala birlä su-badiri bo çanto ärür BT VII (s.33 A.54-60)

**kalyaş** Bir dağın adı. < Skr. Kailāsa

tagdın yıngak yer ülüşintä kalyaş atl(ı)g tag ärür Diş. (s.76 482-484)

**kamarupa** Skr. Kāmarūpa Moğ. Ka-ma-ru-ba

iki qolduq kamarupa atly orun-ta angkuri birlä ayravati iki kögüz otivişa atly orun-ta vçir-a çatili birlä maxabairava bo kişidir-a tariyly ärür BT VII (s.33 A.50-53)

**kamçu** 201 yılında yerleşime açılarak ilçe kurulan bir bölgedir. Çin. Gan zhou

çi çin bir otuzunç ud yıl üçünç ay bir yağı-ka kamçu-ta yakturultı BT XXVI (s.273 154.1-2)

### **kaml**

tüpsüz t(ä)riş bo tantir-a-nıñ töpüt-çä-sin körüp tömkä biligsiz tümäninç kulut kaml-lıg ary-a açari tükälig bilgä iştönpa bahşı-nıñ boşug y(a)rl(ı)g-ı üzä ävirü agtaru tägintim BT XXVI (s.214 115a.9-14)

**kančanapati** Bir şehir adı (EUTS).

ötrü buirüq lar kančanapati baliqta çung silktürüp arqış larqa sav tutuzup inča tip tidilär UIII (s.29 T.III,M.56-11 13-15), (s.29-30 T.III,M.56-11 18-22) bk. kančanapati

**kančanapati** Skr. Kancana-patta

kalı bir ödün mhamotgalyin\_arhant anasın kutğargalı sansız tümen sumır tağ-lar töpüsi öze irkleyü motgalayin arhantning kü kelig erdemi öze meriçi kančanapati uluşka barı yarlıkap motgalyin arhant anasın kutğaru yarlıkap ikile evriltükte tengri burqanning manoçap altıg kü kelig erdemi küç-inte erngek suqıgınça ödte .../takuti atlıg kentü pryantı belgü(-lüg) bolu yarlıkadı Maitr. (s.46 4.39-51) bk. kančanapati

**kançi** Skr. Kāñci Moğ. Kāñci Tib. Kañci

yuräk kançi atlay orun-ta maxa-bairava birlä xaya-karni kizlāk orun ximalaya atly orun-ta viru-pakši birlä kaganani bo upa-çanto bo orun qışıl önglüg til tilgäni ärür BT VII (s.33-34 A.60-65)

**kang** Ganj ırmağı. Toh. A/B Gañk Skr. Gañgâ

AY III (s.23 131.4-12), (s.45 155.13-17), (s.49-50 161.23-162.9), (s.66 182.3-14), (s.71-72 189.16-190.8) bk. gang, gañ

**kapilavastu** Bir şehrin adı. Skr. Kapilavastu + ET. balık Şehir

el-i uluş-ı (P) kapilavastu balık-nıñ adrulmış kükülmiş gandahasta atl(ı)g yaña-sı tetmiş BT XXVI (s.104 39a.76-77) bk. kapilavastu, kapilvastu

**kapilavastu** Śākyamuni'nin doğum yeri. Skr. kapilavastu

qaçan bulu tägintükdä etigimin ketärip toyin bolmaqıy saqinçim bolup açyalı täring nomuy barı tägindim kapilavastu kántkä tayanip tängri xanımızning çoyinga yalininga küsüşümçä munta nom aqtartım Hts. IX, X (s.39 17-24) bk. kapilavastu, kapilvastu

**kapilvastu** Terim, “Śākya klanı tarafından işgal edilen prensliğin başkenti” anlamındadır. Efsaneye göre, Śākyamuni'nin hayatı esnasında yıkılmış olup yaklaşık olarak Benares'in kuzeyine 100 mil uzaklıkta bir kenttir (SH 232b). Śākyamuni Buddha'nın babasının ülkesinin başkentidir. Prens Siddhārtha bu şehirde doğmuştur. Ayrıca, Kapilavastu'daki sarayından ayrılarak münzevi hayatı tercih etmiştir. ETü. kapilavastu balık “kapilavastu şehri”, kapilvastu atlıg küsençig körkle balık (ST) “kapilavastu adlı güzel şehir” = Skr. kapilavastu = Çin. 劫比羅伐率堵 (ya da 劫比羅伐率都) “jié bǐ luó fá sù dǔ” (ya da “jié bǐ luó fá sù dōu”), 劫比羅國 “jié bǐ luó guó”, 迦毘羅衛 “jiā pí luó wèi”, 迦毗羅蘇都 “jiā pí luó sū dōu” (ya da 伽毗羅蘇都 “jiā pí luó sū dōu”) (ya da 迦毗羅瞞率都 “jiā pí luó pó sù dōu”) (ya da 伽毗羅瞞率都 “jiā pí luó pó sù dōu”) (SH 232b) = Sgd. kp'yrβst (Laut 1986, 91) (EUTBMT)

himavanti tağning yingakınta bagirati atlıg ögüz kıdıgınta kapilvastu atlıg küsençig körkle balık bar .. Maitr. (s.61 13.41-44) bk. kapilavastu, kapilavastu

**kaş** Hindistan'da bir yer adı. < Skr. Kāśi

y(ä)mä kaş uluşta goğayu baru y(ä)mä atipur uluşta avant uluşta çatadiri sinhabale g(a)rtrakut uluşta bağre uluşta säkizinç yäk uzun tonlug atl(ı)g çayti uluşta vađi yäk avate yäk kati y(ä)mä upakati atl(ı)g yäklär ançulayu varunavati uluşta ärürlär Diş.

(s.90 655-663)

**kašmir**

..... kašmir il-lig vaybaški-liy baxši-lar ..... AT. II (s.42 378-381) bk.

kašmir

**kašmir** Hindistan'ın kuzeydoğusunda bir yer adı. < Skr. Kaśmīra

arığ silig aš içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalipuṭurta sankaš balıkda aparačite lank balıkta čaṇḍani yäk ḍartalome yäk suḍrašan balıkda kalmašapadi vanči ulušta subarme ulušta aparačite šilabaḍre yanpur ulušta učayan ulušta naḍaki parapundari ulušta punḍariki d(a)rmapali gatarkut ulušta pračapap ulušta araši yäk mahagirase kašmir ulušta varti ulušta panḍaraki yäk kati yäk magat ulušta učayan ulušta kapili yäk naḍaki ančulayu maṭur ulušta čampay ulušta račabadre purnabadre kadan kánt ulušta šurparak ulušta širibaḍari kamag ulušta nanḍake inčä k(a)ltı Diš. (s.88-89 632-651) UAT (s.190 339-341), (s.328 2147-2149) bk. kašmir

**kašu** Toponim, Kaşgar civarında bir şehir adıdır (EUTS).

ymä ädgü üdkä koluka ymä irülüg ädgü künkä ymä alkatmış ayka ymä yegädmış kutlug yılka ymä ögütmiş alkatmış č(ä)r(i)g türk ulušu argu t(a)las kögüz içintä ymä yokaru kudi ilgerü kerü atı eštilmiş ymä küsi sorulmuş kutlug ulušu y(a)rašlag altun arugu ulušu kašu y(ä)gänk(ä)nt ordo k(ä)nt čigi[l kánt] balıg nom kutı t(ä)ḥrining ornangusı m(a)rdasp(a)nt t(ä)ḥrilärn(i)ḥ otaçılıkı arıg y(a)ruk küçlüg freštilärn(i)ḥ kongusı arıg turug süzök manistanlar içintä ymä kara bodunı kutlug ötmiş utmiş y[egä]dmış frešti... ayaglag t[atag]lag atlag t(ä)ḥri m(a)r w(a)xm(a)nxvary(a)zd [t]oy(i)n (okutört ?) toxr[ı]d[ın]kı ulug možak ..... [ugurıta] [ymä a]ltun argu [talas ul]ušu kašu xanı ordo čigil k(ä)nt ärkligi ulug türkdün başḍanı čigil arslan el tırgök [alp] borgučan(?) alp [t(a)r]kan bäg el<l>äntük ärksintük u[gurın]ta ymä amtı bolzun TKMÖ (s.89-92 209-237) bk. qašu

**kaujnagar** Mallas'da bir şehrin adıdır. Burkan, burada Nirvāna'ya girmiştir (FE. 196b). Burkan'ın hayatı ile kutsallaşmış sekiz yerden biridir (SH. 35b; AY. 30,21 vd.). Kuşınagara da aynı yerin bir başka adıdır (FE. 189a.). Skr. Kauşinagara

kerinçsiz burқан қутın bulmışın nomluğ tilgen tevrip biş pançaki toymlarağ sekiz tümen tengrilerig қутғарmışın ulatı biş yigirmi asanıgı nayut sanınca yavaniki tınlıqlarağ қутғару yarlıқаp kaujnagar kentke (ya)қın şalavan berkte kalı(nçsız) nırvanқа kirü kirü yarlıқамışınга tegi alku nomlarağ uқıtдаçı maytrısmıt yiti otuz ülüş uluğ nom bitigig bititü tegintimiz Maitr. (s.39-40 1.12-38) bk. kaužnagar

**kaužnagar** Bir şehrin adı. Skr. Kauśīnāgara + Sğd. knō Şehir

tep ol ugurka kataglanıp bo t(ä)ḥri burhan-nıḥ üç asanke yüz m(a)hak(a)lpta kataglanmış-ın tužit t(ä)ḥri yerintin kudi enip ažun tutup tuga y(a)rl(i)kamiši ävdä ünüp altı yıl tapavan bärk-tä duškaçar ämgäk ämgänmişin v(a)čirašan ärgün üzä olurup tört törlüg š(i)mnu süü-sin utup töz[gä]rinçsiz burhan kutın bulmışın nomluğ tilgän tävirip beş pançake [t]oyın-larka säkiz tümän t(ä)ḥri-läriğ [k]u[tg]armışın ulatı beş y(e)g(i)rmi asanke nayut sanınca vayniyke tınl(i)g-larağ kut[ga]ru y(a)rlıқаp kaužnagar kántkä [ya]қın şalavan

bärtle kal[ısız] nirvanka kirü y(a)rılıkamışınatägi alku nomlarag ukıtđacı maitrismıt yeti otuz ülüş ulug nom bitigig bititü{-nu} tögintim(i)z BT XXVI (s.178-179 81.20-38) bk. kaujnagar

### keçeü

tokuz öñi, lagki, wençeü, suuçeü, keçeü, vuuçeü, luiçeü, yigçeüda ulatı tokuz ulug çeülarda keñürü yadı Hts.VI (s.61 1388-1391)

**keğümti** Gelecekteki Buda Maitreya'nın şehri. Toh. A Ketumati < Skr. Ketumatī

tözün maytrım-y-a kertö ar-im siz ol tuş-ta endüktä keğümti kánt uluş içintä keñ bilig-lig kät toyin kesari arslan-ča çoııanyay BT III (s.73 1038-1042) bk. ketumati, kitumati

**ketumati** Bir şehrin adı. Skr. Ketumatī + < Sğd. knō Şehir

BT XXVI (s.196-197 100.47-50), (s.249-250 133.22-40) bk. keğümti, kitumati

### kıtay

men yapgun iki yaruk ordoka kertgünçlüg nigoşak kıtayın kälmiştä bo ämig iki kata okıyu tögintim TKMÖ (s.94-95 264-270) bk. qıday

### kiçikyä

bu yir-ning siçisi öngtün yingaq ayılıq sanlıy yir küntün yingaq ymä ayılıq sanlıy yir kişin yingaq ymä ayılıq sanlıy yir tay-tin yingaq kiçiky-ä yiri atırar SUK. II (s.8 Sa03.16-19)

**ki-çio** Çin. Jingzhou

-in ol tavyaç xan ki-çio atl(i)y baliq-taq uluy v(a)rxar-niñ törtünç qat şındaqı qalıy içintä bo oquz älig şlok-luy kimqoki nomuy bitidip urdı BT I (s.18 A 1-3) bk. kiçiu

**kiçiu** Jingzhou, Çin'de bir yer adı. Çin. Jingzhou

bo tıltagin ol t(a)vgaç han kiçiu atl(i)g balıktaki ulug vrhar-ning törtünç kat sengdaki kalig içintä bo tokuz älig şloklug kimkoke nomug bititip urdı BT XXVIII (s.58-60 B052-B055) bk. ki-çio

**kidarakut** Akbaba dağı, Râjagdha yakınındadır. Skr. Grđhrâkuṭa

amtı bo [nom başla]ğ[in] kutluğ [ki][dara]]kut [[tağ-ta]] ukmış k(e)r[gek ] AY III (s.23 III.1.8-10) bk. k(a)rtirakut

### kimavani

inçä qlti tämirlig tay-din ... ört yalın önär ärsär antay osuyluy kilimbi yäklär körkinçä öpkä köngül-in büdiyü ilgin adaqın arçuni tongay ölürgülüg ärig barıy qılıp kimavani tay qışilinta kirip bardı UII (s.25-26 4.25-4)

**kimavant** Himalaya. Skr. himava(n)t (BT XIII)

ymä kimavant tay yanı[nta] ////////////// UIII (s.30 T.III,M.56-11 23), (s.29-30 T.III,M.56-11 18-22), (s.70 T.I,D8 29-31), (s.30 T.III,M.56-11 33-36) BT XIII (s.33 1.21-28)

**kirixa-atıua** Skr. Grihadeva Moğ. Gri-ha-điu-a-da Tib. Grhadeba

öngdün yol pridapuri atly orun-ta maxa-bala birlä çakir-a-vigi kidin yol kirix-a-atıu-

a atlay orun-ta ratna-vçir-a birlä kanta-roxi bo milapaka quvrnmaq ärür BT VII (s.34 A.65-68)

**kitumati** Skr. Ketumati

ötrü tükel bilge maytrı burқан lu ordusıntın önüp kitumati kent uluştığı tınlıqlarğa yiti qat mal kentler içinteki tınlıqlarğa saqınıu sözleyü yitinçsiz asağ tusu kılu yarlıqap samantapuşp sengremke keli (y)arlıqar Maitr. (s.110 54.8-14), (s.43-44 2.31-3.34), (s.78 29.1-5), (s.79 29.21-26), (s.79-80 30.7-13), (s.86 35.29-32), (s.86 35.32-36), (s.87 36.27), (s.92 40.04-05), (s.92 40.4-9), (s.102 49.4-7), (s.104 50.22-30), (s.105 51.18-21), (s.106 51.46-54), (s.109 53.2-3), (s.111 55.7-9), (s.130 69.30-34), (s.172 101.15-21), (s.182 112.25-26) bk. keğümti, ketumati

**koço kısıl** Şehir adı.

upasanç yitürm[iş ] LYQ küsüş-läriñä m(ä)n umaz agduk bitgäçi t[ ] ky-a koço kısıl ar(a)yadan-ta tazuk tegin t(ä)ñrim kutı [ ] v(i)rhar-inta (P) olurup bitiyü tägindim BT XXVI (s.128 47b.1-4), (s.98 34b.1-3)

**koço** Turfan bölgesindeki toprakların ve başkentini adı.

[ ] t(ä)ñrim-niñ ançulayu ok tuşmış yolukmış kälirim ögrünç tegin t(ä)ñrim-niñ anta basa amrak oğlan-larım-niñ y(e)mä antrabav üzüt ätözläri oşup kutrulup atmış ook täg tärk tavrak abita burhan-niñ uluş-inta altun önlün lenhu-a ç[äçä]k içintä adırtlıg oğgurak barıp tugzun-lar tep küsüş-in adınçığ kutlug bo sudur nom ärdini-niñ agızta tutup nomlagu-sı koço-ta [ -ZW]N BT XXVI (s.51 3.24-33), (s.154 67b.1-5), (s.182 82.27-35), (s.216 116.1-8) bk. qoço

**koşala** Deccan bölgesinde bulunan bir ülkenin adıdır. Skr. Koşala Moğ. Gô-şa-la Tib. Kosala, Koşala

kintik tiriş-a-kuñi atly orun-ta maxa viri birlä vayu-vigi burun uçı koşala atly orunta vçir-a xung kar-a birlä surabakşi bo upa-kişidir yaqın-qı tariyly ayiz kalingga atlay orun-ta su-badir-a birlä şyama-divi tamyaq lambaka atlay orun-ta vçir-a-pirala birlä su-badiri bo çanto ärür BT VII (s.33 A.54-60)

**koşoo** Çin. yu shang ?

çiqoñ şinşi açari balıq satyuluq koşoo atl(i)y qay-da ärür tip tidi BT I (s.17 A 2)

**kögmän** Toponim, Sayan dağı veya bir kısmı (EUTS).

küntngri yaruqın kögmän tayda tuya kälir ärti M III (s.23 Nr.8 T.M.423d 8-9)

**kueñ şan** Bir dağın adı.

yänä olarnıñ tugmişta kayutın kälmişin ölmışdä kayuka bargusın bilmädin busuşlug ämgäkligin tægürü eltip soka ölüg b(ä)klägü kueñ şan atl(i)g tagka tægürüp elig tutuşgınça uzun üdlük öñi bolup bir agızk(t)ya [sa]v sözläşgüçä üdtä tümän k(a)lpık adırılurlar BT XXV (s.90 583-588)

**kuk(t)apat** Skr. Kukkuṭapada

anı körüp kuk(t)apat (tağ) ... Maitr. (s.158 85.37-38) bk. kukutapat

**kukutapat** Skr. Kukkuṭapada

amtu bu nomluḡ savaḡ k- kukutapat taḡka sma(ntavrkaṣ) atlıḡ ya(zı)da (uḡmıṣ) (kergek) Maitr. (s.130 70.3-4), (s.173 102.9-10) bk. kuk(t)apat

**kuluda** Ārāhyabhyudaya-maṇḍala'ya göre Mahāvīryā tarafından başkanlık edilen bir sitenin adıdır. Skr. Kulūta Moḡ. Guludā Tib. Kuluta, Kulūta

tört uluy āngraḡ maru atly orun-ta vayroçana birlä çakir-a-vartini tiz kuluda atlay orun-ta vçir-a-satu-a birlä maxa-viry-a bo upa-şımaşan sīn supuryan-lar yurüḡ önglüḡ ät'öz tilgāni yir aldīn-īnta yorīdaçī ärür BT VII (s.34 A.77-82)

**kuṛikar** Kule tapınak. Skr. kūtāgāra

törinde yana BİR erdini-lig kuṛikar içinde törtgil çambunat altun üzeki orun erti SDB. (s.115 350-351), (s.114-115 339-348), (s.116 355-357), (s.117 365-366), (s.117 367-368), (s.117 368-371), (s.119 380), (s.119 383-388), (s.120 391-394)

**kuşilaram**

anta oq tngri burxan ol arzilarıy käl toyin timäk üzä toyin kigürüp kuşilaram sangramkā iltü bardī UIII (s.75 T.II,S.32a 1-3)

**kutlug öñdün ulug t(a)vgaç eli** Mutlu Doḡu Çin Devleti.

y(e)mä kutlug öñdün [u]lug t(a)vgaç elintäki tayşeḡ sevşeḡ alku şast(a)r-(P)larıḡ kamag nomlarıḡ (P) kalısız ötgürü (P) bilmiş boşgunmiş bodis(a)t(a)v kitsi sam[tso] atl(i)ḡ açarı ānātkāk tilint[in] [tavg]aç tilinçä agtarmış t[avgaç] t[i]lintin yänä bo beş çöpik yavl[ak] üdtäki kenki [boşgutlug] beş-balık-lıḡ şinko [şäli tutuḡ] türk tilinçä a[gtarmış] altun öñlüḡ [yaruk yaltrıklıḡ] kopda kötrülmüş n[om eligi atlıḡ] nom bitigdä burhan[larnıḡ] üç ätöz tüzin [adırtlamak] altun küvrüg-din [yaḡkulug] tıḡisintin kşanti kıl[mak burhan-]lar ädgüsın ögmäk k[ut kolunmak] yaḡıḡ körkitmäk atl(i)ḡ [ikinti] ülüş nom tükädi BT XXVI (s.89-90 22a.1-21), (s.141-142 55.1-7)

**kutlug ulug tavgaç eli** Mutlu Çin Devleti.

[yemä kutlug ulug tavgaç elintä üç aḡlık nom ötgürmiş küilib tayşi ödig alıp] [tavgaç] tilin[çä yaratmış] [gentsuḡ] fabşı [atlıḡ nomçı] açarı keḡürtmiş t[avgaç] tilintin yänä be[ş balık-lıḡ] şıḡko şäli tutuḡ [yaḡırtı] türk tilinçä ävir[miş bodisatav] taito samtso açarı-[nıḡ] yorıkın ukıtmak at[lıḡ tsi-]ın çüen tegmä kavi [nom] bitig üçünç ülüş bö[lök] tükädi BT XXVI (s.147 60.1-12), (s.126 46.1-3)

**kuu yi hua vihar** Bir manastır adı. Çin. Gui hua + Skr. vihāra Manastır

tay çin kuu kaḡ si y(e)g(i)rmi altınç otçuk-takı oot kutlug tavişgan yıl kuu yi hu-a vihar-ka tayak-lıḡ bilgä taloy şabi ratna v(a)çir-niḡ ötüḡiḡä toḡ guvan suzak-īnta onunç ay y(e)grmi tört-i kutlug kün üzä bitiyü tolu boltı BT XXVI (s.88 20.1-5), (s.106-107 39b.13-18) bk. kuu yi xu-a vixar, kuy hua vihar

**kuu yi xu-a vixar** Çin de bir manastırın adı. Çin. Guīhuā(sı).

BT XVIII (s.118 S811-815) bk. kuu yi hua vihar, kuy hua vihar

**kuy hua vihar** Bir manastır adı. Çin. Gui hua + Skr. vihāra Manastır

BT XXVI (s.106 39a.161-164) bk. kuu yi hua vihar, kuu yi xu-a vixar

**kürümçi** Şehir, bir Orta Asya şəhri.

kürüm-çi tayçuq qanıyçuq (?) küşän el-turmiş bariçuq körgüçi baquçı bulmadın köñül-läri çöküp bursanyay BT III (s.73 1042-1046)

**lagki**

tokuz öñi, lagki, wençeü, suuçeü, keçeü, vuuçeü, luiçeü, yigçeüda ulatı tokuz ulug çeülarda keñürü yadı Hts.VI (s.61 1388-1391)

**lambaka** Vārāhyabhyudaya-maṇḍala'ya göre Subhadrā başkanlığında kutsal bir sitenin adıdır. Skr. Lampāka Moğ. Lam-pā-ga Tib. Lampaka, Lambaka

kintik tiriş-a-kuñi atly orun-ta maxa viri birlä vayu-vigi burun uçı koşala atly orunta vçir-a xung kar-a birlä surabakşi bo upa-kişidir yaqin-qı tariyly ayiz kalingga atlay orun-ta su-badir-a birlä şyama-divi tamyaq lambaka atlay orun-ta vçir-a-pirala birlä su-badiri bo çanto ärür BT VII (s.33 A.54-60)

**langkapur** Seylan'ın SE köşesinde bir dağ, Seylan için genel bir isim. İblislerin yaşadığı bir şehir.

layançang taluy-tın naru keçser ne tigü ol anı teg erig langkapur balıq-nı neteg kıltı lakışmanı tonga-lıg çeriğ ETŞ (s.114 11.139-142)

**lank** Bir şehrin adı. (Seylan için Pali adı, eskiden iblislerin yaşadığı söyleniyor. ) < Toh. A Lānk < Skr. Lanḱā

arıg silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalipuṭurta sankaş balıkda aparāçite lank balıkta çandani yäk çartalome yäk suḍraşan balıkda kalmaşapadi vançi ulušta subarme ulušta aparāçite şilabadre yanpur ulušta uçayan ulušta naḍaki parapundari ulušta punḍariki d(a)rmapali gatarkut ulušta praçapap ulušta araşi yäk mahagirase kaşmir ulušta varti ulušta paṇḍaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk naḍaki ançulayu maṭur ulušta çampay ulušta raçabadre purnabadre kadan kânt ulušta şurparak ulušta şiribaḍari kamag ulušta naḍake inçä k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651)

**laukik**

tükäl bilgä tngri b[urxan] //// k//tü özi ptrapir s//da olurup laukik titmä yirtinçüdäki k/// yokärü qılıp amtı yormuzta tngri trkin manga suv kälürzün tip saqinip yrliqadı UIII (s.38 T.III,M.84-53 21-25)

**lax gi**

uluy törüsin nomın yarutu yarlıqadı lax gi baliqta Hts. IX, X (s.28-29 13-14), (s.43 17-24), (s.114 13-14), (s.116 4-5), (s.116-117 11-17), (s.126 6-9), (s.126-127 10-14), (s.162 6-11), (s.163 17-19), (s.172 8-11), (s.237 12-16), (s.238-239 10-12)

**layançang**

layançang taluy-tın naru keçser ne tigü ol anı teg erig langkapur balıq-nı neteg kıltı lakışmanı tonga-lıg çeriğ ETŞ (s.114 11.139-142)

**layki** Çin'in eski başkentlerinden Lo-yang. Çin.Lo-king

bo ülüş-tä hinki atl(ı)ğ yıl-ning üçünç yıl-ınta ram ay samtso açarı xan birlä

layki-din çoo-nan-qa barmış-dın başlanur “ “ ulatı lintih atl(ı)ğ yıl-ning başlayuqı yıl-ınta ikinti ay güy xu-a küng atl(ı)ğ sāngrām-tā āt’öz qoṭmıř uza üz-ülür Hts.X (s.13 6-16), (s.13 17-19), (s.18 145-148), (s.47 1042-1045), (s.48 1066-1068)

### **likčiu**

likčiu balık-takı sirkäp atl(ı)ğ saṅram BT XXVI (s.211 112b.1)

### **litsun**

atl(ı)ğ balıkning [ke]din yingakda litsun [at]l(ı)ğ orunta ornag tutu[p] tıtsılar turgurup boşgut boşgurur ārdi BT XXVIII (s.220 E01-E02)

**lu şan** Ejderha dağı adı.

ötrü lu şan atlıy taydağı huy uen fapşi atlıy açarı uz tutmış ādgü köngül yoriğı umuy şim .... atlıy taydağı tao lim Hts. IX, X (s.151 20-24)

### **luiçeu**

tokuz öñi, lagki, wençeü, suuçeü, keçeü, vuuçeü, luiçeu, yigçeüda ulatı tokuz ulug çeülarda keñürü yadı Hts.VI (s.61 1388-1391)

**lumbani** Lumbinī, Śākyamuni’nin doğduğı yer olup Kapilavastu’nun 15 mil doğusundadır. Buraya Limbinī, Lambinī, Lavinī (SH 371a) de denilmektedir. Śākyamuni’nin doğum yeri, Budist yazmalarda Lumbinī bahçesi olarak gösterilir. Bugün burası Nepal’in güney sınırlarındaki Rummindeki köyüdür. Lumbinī, Śākyamuni ile bağlantılı dört kutsal şehirden biridir. Diđer üçü ise Buddha’nın aydınlandığı Buddhagaya, ilk vaazını verdiğı Geyik Parkı ve Buddha’nın öldüğü ya da Parinirvāṇa’ya girdiğı yer olan Kuśinagara’dır. Burası Kral Aśoka zamanında hac yeri olarak kabul edilmiş ve Budist hacıların buraya hacca gelmeleri sağlanmıştır. Budist

efsaneye göre, Buddha’nın annesi Māyā buradaki aśoka ağacının dalına tutunarak Śākyamuni’yi doğurmuştur (Gakkai 2002, Lumbini mad.). ETü. lumbanı atlığ arığ (ST) “lumbinī adlı orman”, lumbināvan arığ (Hend.) “lumbinī ormanı” = Skr. lumbinī, lumbinīvana = Çin. 嵐毘尼 “lán pí nī” (SH 371a) = Toh. A lumbini (Laut 1986, 131) (EUTBMT)

ol ilig begning maḥamay atlığ işi tengridin lumbani atlığ arığda aşok atlığ adınçığ söğüt altınmta ikinti ay sekiz yangıka puş yultuzka viçay atlığ muḥurtka iki kırk kut buvanlığ irü belgüke tükellig sekiz on türlüğ nayrağın yaratağlığ körtle körtle çoluça yaruğın yaltrayu şaltı bulıtdın Maitr. (s.61 13.51-60)

### **Lusaı**

godı yıṅaq ögān Lusaı yirin-kā Bayra ögān atır(a)r SUK. I (s.II[16] 1.10-11)

### **luu bavan**

yindip istāp üç ağılıkıg tükättim luu bavanınta urunçak urmışıg Hts.VI (s.97 1753-1755)

### **luu pryanıntaqıy**

qoturdi luu pryanıntaqıy idiz qalıqda butıtdı qara quş sāngirliğıdākiğ bādizliğ



yaylıqda Hts. IX, X (s.88 3-7)

### **lükčüng**

lükčüng kidin-intä yorir SUK. II (s.14 Sa06.5), (s.16 Sa07.3-4), (s.149 Mi03.15-17), (s.160 Mi16.2-4)

**m(a)ḥa-mika suvari** Dördüncü dhyāna cennetlerinden. Skr.mahā-maheśvara

subuṭi y-a ol sada-pira-u<ru>dita BODĪSATAV erser amti m(a)ḥa-mika suvari atl(ı)ğ BURKAN uluş-ında esen erür SDB. (s.74 13)

**magat** Śākyamuni Buddha zamanında Hindistan'da kurulmuş on altı devletten en güçlüsüdür. Magadha krallığı Ganj nehrinin güneyinde kurulu olup başkenti Rajagriha'dır. Bugün burası Hindistan'ın kuzey doğusundaki Bihar'dır. Śākyamuni'nin aydınlandığı yer olan Buddhagayā ve Bamboo tapınağı bu yerdedir. Buddha zamanında buranın hükümdarı Bimbisara ve onun oğlu Ajatashatru'dur. Śākyamuni'nin öğretisi bu krallık zamanında gelişir ve burası Budist kültürün ve Budizmin bir merkezi olur. Bimbisara ve oğlu da Buddha'nın müritleri arasına dâhil olmuştur. Kral Ajatashatru o dönemdeki ülkenin tek rakibi olan Kośala'yı ülkesine katmayı başarmış ve daha sonraki başarılarıyla da Budizm geniş topraklara yayılmıştır (Gakkai 2002, magadha mad.). ET. magat “magatha” = Skr. magatha = Çin. 摩竭陀 “mó jié tuó”, 摩竭提 “mó jié tí”, 摩揭陀 “mó jie tuó”, 摩伽陀 “mó jiā tuó”, 摩訶陀 “mó hē tuó” (SH 436a) (EUTBMT)

amti bo savıy magat uluş-ta andayakri atly suzaq-ta bilmiş uqmış krgäk TT X (s.10-12 T I D-5.31-32), (s.14-16 T I D-5.111-120), (s.16 T I D-3.125-130), (s.18 T I D-3.164-167), (s.18 T I D-3.167-172), (s.18 T I D-2.187-194), (s.18 T I D-2.194-196), (s.20 T I D-2.227-234), (s.20 T I D-2.244-248) AY III (s.57-59 172.4-173.11) Diş. (s.88-89 632-651) Maitr. (s.53 8.31-36), (s.64 16.26-29), (s.64 16.29-34) bk. magt

**magt** Orta Hindistan'da mühim bir krallığın adı olup başşehri rajagrha (sonradan Pataliputra) idi. Burada Bimbisara, Ajataşatru ve Aşoka gibi meşhur hükümdarlar saltanat sürmüşlerdi. Bugünkü Bihar ve yöresi sınırları içinde idi. Magadha, Burkanlılığın kutsal toprağıdır. Burkan burada dolaşmış ve vaazlar vermişti ve böylece dini buradan bütün dünyaya yayılmıştır. Burkan ve müritleri buranın dilini konuşuyorlardı. (Magadhi). Toh. magat Skr. magadha

amti bu nomluğ savağ ang magt ilte raçagri kent uluşda uqmış kergek Maitr. (s.50 7.2-4) bk. magat

**maḥarurap** Terim, “büyük ağlama cehennemi” olarak ifade edilmekle birlikte “içe işleyen, soğuk cehennem” olarak da tanımlanmaktadır (SH 35a). Bu cehennemde, kravyāda olarak bilinen ruru kusu günahkârlara işkence eder ve günahkârların etlerini yer. Bu cehennemde yaşam süresinin  $663.552 \times 10^{10}$  yıl olduğu belirtilir ([http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka\\_\(Buddhism\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka_(Buddhism)), Gakkai 2002, eight hot hells mad.). Terimin Eski Türkçedeki karşılıkları içinde et'özüg talgukladaçı tamu “vücudu kemirme, parçalama cehennemi” ifadesi de bulunmaktadır ki bu ifade canlılara yapılan işkenceyi

gösterir. Bu işkencenin adı aynı zamanda cehennemi de işaret eder. Eğer canlı, varlıkları öldürürse, bir kişinin malını mülkünü çalarsa, zorla kundaklarsa, rehin bırakılmış malı inkâr ederek vermezse, yalan söylerse, iyilik yaparsan kötülük bulursun, kötülük yaparsan iyilik bulursun diyerek hile yaparsa, fitne çıkarırsa Mahāraurava cehenneminde doğarlar. ET. et'özüg talgukladaçı tamu (ST) “vücudu kemirme, parçalama cehennemi”, maharurap atlıg tamu (ST) “mahāraurava adlı cehennem”, maharurap “mahāraurava” = Skr. mahāraurava = Çin. 大叫喚地獄 “dà jiàohuàn dìyù” (SH 86a), 大叫 “dà jiào”, 大號叫 “dà hào jiào”, 大呼 “dà hū” (SH 207b) (EUTBMT)

bu yime bişinç üç ming üç yüz art--uķı biş otuz bire uluğ maharurap atlıg tamu erür Maitr. (s.154 83.49-52), (s.155 84.1-6) bk. mħa-raurap

**malavar** Skr. Mālavar Moğ. Mā-la-va Tib. Mālabar, Mālabe

sol qulyaq gödvari atly orun-ta sura-vairi birlä vira-mati qaş qavişiy-inta ram-a-işvari atly orun-ta abida birlä karvari iki köz tivi-kota atly orun-ta vçir-a-piraba birlä langkaişvari iki ängin malavar atly orun-ta vçir-a-dix-a birlä turum-a-çay-a upa-kişidir-a ärür BT VII (s.33 A.42-48)

**maru** Skr. Maru Moğ. Marû Tib. Maru

tört uluy ängräk maru atly orun-ta vayroçana birlä çakir-a-vartini tiz kuluda atlay orun-ta vçir-a-satu-a birlä maxa-viry-a bo upa-şimaşan sïn supuryan-lar yürüng önglüg ät'öz tilgäni yir aldïn-inta yorıdaçı ärür BT VII (s.34 A.77-82)

**matur** Bir Hint ülkesinin adı. < Skr. Mathurā

arig silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar kubere t(ä)ngrining uluğı oğlu sançayi atl(ı)g yalnguklarıg küyü küzäd(tä)çi matur atl(ı)g ulušta ärür Diş. (s.87 618-624), (s.88-89 632-651)

**matyadiş** Hindistanda bir devlet adı (EUTS).

bar ärdi ///////////larin öngrä ////////// ödün bu oq /// [çam]budvip yirtinçü yir s[uv]//da matyadiş änätäk ulušta çoyluğ yalınliy makintrasini atliy ilig bäg UIII (s.39-40 T.III, M.84-53 20-24)

**maxačinadiş**

yaruğ bilgä bilig tılangurmağ ädrämi üzä cambudivip yertinçüdä maxačinadiş atliy tavyaç elintä turqaru qamayta yegädi Hts. IX, X (s.229 19-23)

**mħa-raurap** Büyük cehennem. Skr. maharaurava

(irincü)lüg yalanguklar alķu maha-(-rurap) tamuda toğar ne yime (tınlı)ğlarning iki yüz otuz kolti ... yüz tümen yıl ertser mħa-raurap tamuda timin ök bir kün bir tün bol- -ur Maitr. (s.155 84.1-6) bk. maħarurap

**murut**

taqıyü yıl törtünç ay säkiz ygrmikä-kä murut vxar-qa qoşmiş ayay-qa tägimlig qodmiş töşäk-tä orun-ta kingdsuin şila bir äsiki töşäk bir äski taman çimdan-ni biz toyin qulı şila kamtsuin şila-lar aldımz SUK. II (s.157 Mi12.1-6)

**nagara** Skr. Nagara Moğ. Na-ğa-ra Tib.= Skr.

altı ygrmi ängräk nagara atly orun-ta şiri kiruka birlä suviri topıq sintu atlay orun-ta padmanarta işvari birlä maxa-bali bo şimaşan ärtür BT VII (s.34 A.73-77)

**nagaraxar** Buda'nın bir mağara duvarında gölgesini terk ettiği söylenen Nagarah Nagra çevresindeki dağlarda bulunan bir hac yeridir. Skr. nagarahāra

nırvanqa kirü yarlıqamış sal sögütlüg arıyqa şimnu xanin utmiş bodi sögütkä kapilavastu yoldağı ärtüngü idiz stupqa nagaraxar atlıy kändä körkdäşin qodmiş tayqa bularqa barça yinçürü töpün yükünüp tö törlüg irü bälgülär körmiştä yämä qodı yarlıqamadı Hts. IX, X (s.264 1-11)

**napčik**

ud yıl ikinti ay bir yangıqa manga бүдүс tutung-qa napčikda kidiz krgäk bolup arslan sïngqur oıul-ta bir kidiz altı böz-kä altım SUK. II (s.89 Lo06.1-4)

**naraka** Kötülerin gittiği saray, neşesizlik. Cehennemın çeşitli bölümleri ve bölgeleri için genel terim. Skr. naraka

nandimukdı öngi öngi taplağ-lıg namurup ad öng-te tuğulmuş-lar-nıng nayut asanki kolđı san-inça naraka sevigsiz emgek-lerin-te nata umuğ mağ bolğalı udaçı nara sınıh-a iduk yalnguk arslan-ı narayana şiri küçlüg kūsün-lüg nayaka yirçi-ke yükünürmen ETŞ (s.94 10.184-191)

**nara sınıh-a** Tchêka'nın doğu sınırına yakın antik bir şehir.

nandimukdı öngi öngi taplağ-lıg namurup ad öng-te tuğulmuş-lar-nıng nayut asanki kolđı san-inça naraka sevigsiz emgek-lerin-te nata umuğ mağ bolğalı udaçı nara sınıh-a iduk yalnguk arslan-ı narayana şiri küçlüg kūsün-lüg nayaka yirçi-ke yükünürmen ETŞ (s.94 10.184-191)

**narayançan** Hindistan'ın Bihar eyaletinde Bodhgaya'nın yanından geçen Ganj'a doğru akan nehirdir. (Günümüzde Lilaja nehri) Skr. Nairañjana

bo biz-ing baqşımız kangımız umuğ-umuz mağ-ımız uluğ y(a)rılıqançuçı kongül-lüg tükel bilge t(e)ngri t(e)ngri-si burқан 'eng O magat il-te narayançan ügüz kıdıg-ınta m(a)ha-bodi sögüt tüpinte v(a)jir-lıg v(a)çirazan örgün üz-esinte b(e)k bağdaşını oluru y(a)rılıqap saqınguluk-suz söz-legülüksüz tıdıg-sız arıg süz-ük alkınçsız tüketinçsiz nom ağılık-ta ornanıp d(a)mi tig-m-e edrem-ler şuronggasamapadi atl(ı)g tering samati dyan-ka tayaklıg-ın korqınçig kasınçig ş(ı)mnu kan-ın ülgüsüz san O-sız suu-lüg kuvrag-ı birle barça-nı uıup yigedip kayu neçe tuyguluk bilgülık nom<bar> erser alqu-nı barça bir kşan üd-te k(e)ntin tuyunup üzälik-siz üsdünki yig burқан kutın bulu y(a)rılıqa artamaqsız mengülüg nom-ug artamaqsız mengülüg asıg-ıg birtem-leti tanuklayu y(a)rılıkadı erser ançu-layu oq y(e)me biz umuğsuz kangım idege toyın ögim suıtari az-ğan çeçek terim imerigm(-e) alqu O kamağ tınl(ı)g-lar birle bo kamağ biş ajun tınl(ı)g oğlan-ların birle iış alınıp munçulayu yig başdınkı köni tüz tuymak-ıg tuyp kutın bulayın AY III (s.57-59 172.4-173.11)

**nirmañarati** Skr. Nirmāñarati

azu y(e)me çaturm(a)haraaçik t(e)ngri yir-inte astrayastiriş t(e)ngri yir-inte yam

t(e)ngri yir-inte tujit t(e)ngri yir-inte nirmañarati t(e)ngri yir-inte tuğayın tip küş O-eser-ler y(e)me ok ökünmek yalvarmaq-lıg kşanti kılmaq-lıg süz-ük sav üz-e yavlaq ayıg kılınç-lıg kkir-lerin tapça-ların yumış arıtmış k(e)rgek AY III (s.35 142.12-21)

**odon** Türkler ve Moğollar arasında Khotan'ın eski adı.

unta odontā ölti MO. (s.103 18.2-3), (s.72 11.10)

**on uygur** Bir devletin adı.

t(ä)ñri bögü el bilgä arslan t(ä)ñri uygur tärkänim(i)z kutıña alkatmış on uygur eli otuz tegit oğlanı tokuz elçi bilgäsi miñ tapınur tımän içräki-läri birlä miñ tımän yılka tägi el aşayu y(a)rılıkamak-ları bolzunlar BT XXVI (s.196 100.22-27), (s.126 46.4-8), (s.227 123.4-6), (s.249 133.12-16) BT XXIII (s.43 A089-091)

**on uyyur**

... taşddin singar alqatmış idduq on uyyur ilintä TT IX (s.18 T III D 259,1 Z.90) BT XIII (s.189-190 59.1-8) Das. (s.32-34 11-21)

**ootluy quduy|luy tamu** Cehennem adı.

bičqu|luy tamu irKliKdä- ulatı tamu|daqı|lar üçün - burxan-larqa yūkünmāk-bölük ,, bökünki küntä bo nomluy oruntaqı bir ištāş qamay uluy quvray birlä - ikiläyü yänä çin-kirtü köngül|in -tÜzü ontun singarqı tolq kök-qalıq uyuş|intaqı alqu tamu|daqı|lar|r üçün sançiv - tamu|taqı qara qum|luy tamu|daqı ,, ät'özüg talyuqladaçi tamu|daqı ,, ootluy quduy|luy tamu|daqı taş oqaq|liy tamu|daqı ,, çograyu turur isig- qum|luy tamu|daqı bī bičqu|luy tamu|daqı açurdaçi tamu|daqı ,, qızıl baqır işiç-lig BT II (s.33 542-557)

**ordo kânt** Bir şehir adı.

ymä ädgü üdkä koluka ymä irülüg ädgü künkä ymä alkatmış ayka ymä yegädmiş kutlug yılka ymä ögütmiş alkatmış ç(ä)r(i)g türk uluş argu t(a)las kögüz içintä ymä yokaru kudi ilgärü kerü atı eştılmış ymä küsi sorulmuş kutlug uluş y(a)raşlag altun arugu uluş kaşu y(ä)gänk(ä)nt ordo k(ä)nt çigi[l kânt] balıg nom kutı t(ä)ñriniñ ornangusı m(a)rdasp(a)nt t(ä)ñrilärn(i)ñ otaçılıkı arıg y(a)ruk küçlüg freştilärn(i)ñ kongusı arıg turug süzök manistanlar içintä ymä kara bodumı kutlug ötmiş utmış y[egä]dmiş freşti....ayaglag t[atag]lag atlag t(ä)ñri m(a)r w(a)xm(a)nxvary(a)zd [t]oy(i)n (oku tört?) toxr[ı]d[ın]kı ulug możak ..... [ugurınta][ymä a]ltun argu [talas ul]uş kaşu xanı ordo çigil k(ä)nt ärkligi ulug türkdün başdañı çigil arslan el tırgök [alp] borguçan(?) alp [t(a)r]kan bāg el<l>äntük ärksintük u[gurın]ta ymä amtı bolzun TKMÖ (s.89-92 209-237)

**ot qusdaçi tamu** Cehennem adı.

da ,, isig yiilig tamuda ot qusdaçi tamuda ,, muntada ulatı ülgüsüz sansiz uçsuz qädiysiz tirin kuvrayta ulatı tamular bökün yUKärü ämgäk tägindäçi tünl(i)ylar üçün biz qalimdu totuq il kälmiş t(ä)ngirim birlä ,, bökünki küntä tuyunmaq kongülnlng küçi üzä tolq yirtinçününg ädgü ögli y(a)rliqançuçi kongüllüg qanglarınga umunup inanıp ,, yūkünürbiz BT II (s.35 622-632)

**otivişa** Skr. Otevişa Moğ. Ô-drê Tib. Ote[vişa], Uṭre

iki qolduq kamarupa atly orun-ta angkuri birlä ayravati iki kögüz otivişa atly orun-

ta vçir-a çatili birlä maxabairava bo kişidir-a tariyay ärür BT VII (s.33 A.50-53)

**ottiyana** Ortaçağ'da Hindistan'ın küçük bir ülkesidir. Skr. Uđđiyāna, Ođđiyāna, Ođiyāna, Ođđiyāna Moğ. Ôđayan-a Tib. U-rgyan, Ođiyāna Uyg. Uçayan

.....i ärsär töpü pulliramalaya atly orun-ta kañta-kapali birlä piraçanti saç täğşinçük çalındar-a atly orun-ta maxakangkala birlä çañta-akş-a ong qulyaq ottiyana atly orun-ta kangkla birlä pirabavati ängsä arbuda atlay orun-ta vikatadamštiri birlä max-a-ñasi bo kişidir BT VII (s.33 A.35-41)

### **ögrünçü**

ögrünçü atl(i)y orun-ta olursar ötrü busuş köñül tariqip ögrünç köñül üstälür BT I (s.25 B 113-115)

### **ögür**

//// ögür-täki küç oyul inal-ta almiş öläng yir SUK. II (s.176 Mi29.4v)

**ötükän** Mevcut Hangay Dağları tekabül eden bölge adı.

yemä el ötükän ....l..... entiri biz ekkün törümiştä qara bulit örlän-tük-tä qaralay toyan tüpin-tä boz bulit örläntük-tä bozluy toyan tüpin(tä) ilki ögümüz etmiş yayru qamayun yaratmış täñri taβyaç xan täñri uyyur xan yarlıyña men yaramış inanç totoq başın ulatı m'wk' tiräk uluy sañun manyaq çor yoxnan tegin toydı qapaq apa yegän pwnyxny qapaq ädgü yegän uqmaz çor topulyaq š'k/sng škry borluq it+yegän yoxnan māxu+çor bu qamay yalaβaçlar bu qutluy šaçu qa kirdimiz MO. (s.84-85 15.1-15), (s.110 20.9-10) TKMÖ (s.205-206 457-464) M I (s.12 T.II D.173a 13-20) M III (s.35 Nr.15 T.M.47(M.919) 16-20)

### **p/////pwr**

////////// ol y/////yvr ////////// [eti]gi yaratıyï tag p/////pwr atly balıq uluş bar Das. (s.158 1328-1330)

**parapundari** < Skr. Parapundara (?)

arıg silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalipuṭurta sankaş balıkda aparaçite lank balıkta çandani yäk çartalome yäk suğraşan balıkda kalmaşapadi vançi uluşta subarme uluşta aparaçite şilabadre yanpur uluşta uçayan uluşta nağaki parapundari uluşta punđariki d(a)rmapali gatarkut uluşta praçapap uluşta araşi yäk mahagirase kaşmir uluşta varti uluşta pañdaraki yäk kati yäk magat uluşta uçayan uluşta kapili yäk nağaki ançulayu maṭur uluşta çampay uluşta raçabadre purnabadre kadan kânt uluşta şurparak uluşta şiribağari kamag uluşta nañake inçä k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651)

**paşang** Bir dağ adı. Skr. paşanak

paşang (tag)da tengri tengrisi burқан(-ka) ... kavışıp toyın bolur Maitr. (s.53 8.36-38), (s.64 16.29-34), (s.64 18.20-21)

**patalipuṭur** Magadha'nın başkenti ve modern Patna'nın yakınında. < Skr. Pāṭaliputra

arıg silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalipuṭurta sankaş balıkda aparaçite lank balıkta çandani yäk çartalome yäk suğraşan

balıkda kalmaşapadi vançi ulušta subarme ulušta aparaçite şilabađre yanpur ulušta uçayan ulušta nađaki parapundari ulušta punđariki d(a)rmapali gatarkut ulušta praçapap ulušta araşı yäk mahagirase kaşmir ulušta varti ulušta panđaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk nađaki ançulayu mañur ulušta çampay ulušta raçabadre purnabadre kadan kânt ulušta şurparak ulušta şiribađari kamag ulušta nanđake inçä k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651)

### **piradapan**

..... birök piradapan tamu-ta ..... AT. II (s.140 1980-1985)

**poğalak** Bir dağın adı. ~ Skr. Potalaka

kidin yingaq abida tip kirtü-tin kälmiş-ning uluşı-inta king mängilig sukavati-ta kkir-siz arıy ay tngri-tä poğalak tay-ta şişir-liy bo orun-lar-ta turup siz busuş-luy ämgäklig tinly-larıy bodlayu baq-a yrliqar-siz BT XIII (s.127-128 21.27-34)

### **povu(?) qıra**

bars yıl törtünç ay ygrmi-kä manga töläk tämür-kä sañ-liy tıyuy-qaqı taş köprüg-ning öngdün şingar-qı tägsintürü tam-liy qavlañiqım-ni yänä çağgur ayız<-taqı> yiti küri-lig yir-im-ni yänä törtkil çuy-qaqı tört şiy yir-im-ni yänä povu(?) qıra-qaqı üstün çäçäk-lik-däki altı şiy yir-im-ni yänä altın çäçäk-lik-däki tört şiy yir-im-ni mañga sañliy bu muñça yir-lär-im-ni manga töläk tämür-kä yuñqlaq-liq çao yatuq kargäk bolup tolmiş ayay-a tägimlig-tin ygrmi yastuq çungdung bao-çao alıp taşıq-qa utmiş-qa bu yir-lär-im-ni tarıp yizün tip TWX(...) qılıp birtim SUK. II (s.174 Mi28.1-10)

### **pökpü** Şehir adı.

pökpü balıqda tört/ekki qars yegän sıñqur qulum çor ekin ara qoyqa sattım MO. (s.78 14.15-6), (s.78 14.19-20)

**praçapap** Bir ülkenin adı. < Skr. ?

arig silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalıpuñurta sankaş balıkda aparaçite lank balıkta çandani yäk çartalome yäk suđraşan balıkda kalmaşapadi vançi ulušta subarme ulušta aparaçite şilabađre yanpur ulušta uçayan ulušta nađaki parapundari ulušta punđariki d(a)rmapali gatarkut ulušta praçapap ulušta araşı yäk mahagirase kaşmir ulušta varti ulušta panđaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk nađaki ançulayu mañur ulušta çampay ulušta raçabadre purnabadre kadan kânt ulušta şurparak ulušta şiribađari kamag ulušta nanđake inçä k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651)

**pratapan** Cehennemnin adıdır (EUTS). < Skr. pratāpana

pratapan atly [tamu]-ta tuymış ... Das. (s.40 76-77), (s.40 80-81) bk. pratapn

**pratapn** Terim, “erimiş kurşun cehennemi” olarak tanımlanmakla birlikte “büyük sıcaklık cehennemi” olarak da belirtilir (SH 35a, Edg. 361a). Bu cehennemdeki işkenceler tapana cehennemindekiyle aynıdır. Fakat varlık üç dişli bir çatal ile çok kanlı bir şekilde işkenceye mâruz kalır. Bu cehennemdeki canlılar 42.467.328×1010 yıl yaşar ve bu zamana yarım antarakalpa da denir ([http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka\\_\(Buddhism\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka_(Buddhism))). Eski Türkçe terimler

içerisindeki kızıl bakır isiçlig ifadesi de bu cehennemde bulunan bir kazanın ya da bir bölümün ismidir. Canlılar bu kazanda kaynatılarak cezalandırılırlar. ET. pratapan tamu (ST) “pratāpana cehennem”, ulug pratapan atlıg tamu (ST) “büyük pratāpana adlı cehennem”, kızıl bakır isiçlig (ST) “kızıl bakır kazan” = Skr. pratāpana = Çin. 大熱 “dà rè”, 大餃炙 “dà jiǎo zhì”, 大炎熱 “dà yánrè” (SH 207b) = Tib. rab tu tsha ba (J. Hopkins) (EUTBMT)

bu ... tört ming tört yigirmi bi(re) uluğ p(ratapan) atlıg tamu er(ür) Maitr. (s.156-157 84.56-59) bk. pratapan

**pratikanarak** Cezası az bir cehennem. Skr. pratyekanaraka

antran (kurtu-)-lup amtı bu pratikana(rak) kiçig tamu--larda toğm(iş) erürler Maitr. (s.143 76.5-8) bk. pratyakanarak

**pratyakanarak** Terim, pratyeka “bireysel, tek kişi, küçük” ve naraka “cehennem” kelimelerinden oluşur ve Çince “bireysel cehennem” olarak tanımlanır (Edg. 378b). “Küçük cehennemler” ya da “soğuk cehennemler” anlamında kullanılan terim, Budizmde sañghanın malını çalan, sañghanın yemeğini yiyen, içeceğini içen, sañghanın buzalayacak hayvanını çalan, iyi insanlara saygısızlık eden, kötü insanların sözlerini yayan günahkârlar bu küçük cehennemlerde doğarlar. Küçük cehennemler de 頹浮陀 “è fú tuó” arbuda “tümör”, 泥羅浮陀 “ní luófú tuó” nirarbuda “tümörü büyütme”, 阿叱叱 “a chì chì” aşıta “diş takırdatmak”, 阿波波 “ābō bō” hahava ya da ababa “donmuş dilin sesi”, 嘔侯侯 “ōu hóu hóu” ahaha ya da hahava “donmuş boğazın sesi”, 優鉢羅 “yōu bō luó” utpala “mavi lotus çiçeği, ona benzer ıstırap”, 波頭摩 “bōtóu mó” padma “kırmızı lotus çiçeği, ona benzer ıstırap”, 分陀利 “fēn tuó lì” puñdarika ya da mahapadma “büyük lotus” olarak sekiz katmandan oluşur (SH 36a). Canlı bu cehennemlerde soğğun ıstırapı ya da işkencesiyle yüzleşir ([http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka\\_\(Buddhism\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka_(Buddhism))). ET. kiçig tamular (ST) “küçük cehennemler”, kiçig tamulug ajun (ST) “küçük cehennemli hayat biçimi”, paratyakanarak kiçig tamular (Hend.) “pratyekanaraka, küçük cehennemler”, paratyakanarak tamular (ST) “pratyekanaraka cehennemler”, sekiz yigirmi buzlug tamular (ST) “on sekiz soğuk cehennemler” = Skr. pratyekanaraka = Çin. 八寒(冰)地獄 “bā hán (bīng) dìyù”, 八寒地獄 “bā hán dìyù”, 八大地獄 “bādà dìyù” (SH 36a) = Tib. ngi tshe bahi (J. Hopkins)

... anta ... -umuz .. tamudın kır(-tulup) ... pratyakanarak kiçig tamularda toğm(iş) erür biz Maitr. (s.143 77.1-4), (s.120 62.1-11) bk. pratikanarak

**pridapuri** Skr. Pretapuri Moğ. Prê-ḍa-pu-ri Tib. Pretapuri

öngdün yol pridapuri atly orun-ta maxa-bala birlä çakir-a-vigi kidin yol kirix-a-atiu-a atlay orun-ta ratna-vçir-a birlä kanta-roxi bo milapaka quvranmaq ärür BT VII

(s.34 A.65-68)

**puking si virhar** Manastır. Çin. pu qing si + ET. v(i)rhar

kui şipkan-lıg takıgu yıl beşinç ay beş y(e)g(i)rmi-kä biz puking si v(i)rhar-lıg şilavandi-lar bo yañ-ta bişrunayın sakınç-lıg-lar-ka ulalzun sakınç-ın BT XXVI (s. 208 110.1-5)

**pulliramalaya** Skr. Pulliramalaya Moğ. Pulliramalay-a Tib.=Skr.

....i ärsär töpü pulliramalaya atly orun-ta kañta-kapali birlä piraçanti saç täğşinçük çalındar-a atly orun-ta maxakangkala birlä çañta-akş-a ong qulyaq ottiyana atly orun-ta kangkla birlä pirabavati ängsä arbuda atlay orun-ta vikatadamštiri birlä max-a-ñasi bo kişidir BT VII (s.33 A.35-41)

**puşpak**

atı kötrülmiş ayay-qa tükimlig tngirim mn ärsär taydın yingaq vaişirvani mxaraç-nıng danavadi atly baliq-ınga yaqın-qı-a supuşpi atly yimişliktä yiti ärdinin itiglig puşpak atly sarvay-ınta turu täginürmn UI (s.28)

**qam çax**

yu qux el äyäsı umuy inay tutmaq üzä sezinmiş sezigig köndürdi qam çax atlıy ölängdä Hts. IX, X (s.55 20-23)

**qamal**

MO. (s.145 28.24-25) bk. qamıl

**qamçiu** Kan-chou, Kan idari bölge, Tun-huang güneydoğu, yaglaqar Uygur Hanlığı yuvası olmuştur.

men yemä qar çor (?) birlä çuñul-tın yañı ay-qa tägi qamçiu-qa kalgäy biz MO. (s.110 20.15-17)

**qamıl** Hami şehrinin eski adı, tun-huang kuzeybatı 400 km'lik.

bu bitig säkizinç ay biz bir ekki yañıqa bitimiş bitig ol qawdı elgintä yüz yetti yegirmi salqım yençü körü al bir bitig maxa sü başı elgintä bir bitig yaqşıçıu ortuq elgintä sen qayuqa barsa bir bitig qamılta qod bir bitig mengärü ıd yutı-qa üküş köñül ayıtu ıdur+biz MO. (s.138 26.5-11) bk. qamal

**qangli|liy tamu** Cehennem adı.

anın-yänä-bo bir|r sıqıQ|liy ämgäk-lig-lär birlä biş tilgän-im(i)zni yir|kä tägürüp aviş tamu|daqı ämgäklär|ig-tägindäçi tın(i)ylar|dın ulatı säkiz y(i)g(i)rmi buzluq tamu|lar daqı ,, qar(a)ngqu qararıy tamu|lar|r daqı säkiz y(i)g(i)rmi bī biçqu ç(a)k(i)rliy tamu|lar|daqı ,, säkiz y(i)g(i)rmi örtlüg-tanmu|lar|daqı asipadravan arıy|liy tamudaqı ,, oot-luy qangli|liy tamu|daqı birıq-liy tamu|daqı qayınar işiç-lig tamudaqı bo muntay tamu|lar|ning ..... BT II (s.27 300-313)

**qanıyçuq** Şehir, bir Orta Asya şehri.

kürüm-çi tayçuq qanıyçuq (?) küşän el-turmiş barıçuq körgüçi baquçı bulmadın köñül-läri çöküp bursanyay BT III (s.73 1042-1046)

**qara qum|luy tamu** Cehennem adı.



bičqu|luy tamu irKliKdä- ulatı tamu|daqı|lar üçün - burxan-larqa yūkünmāk-bölük ,, bökünki küntä bo nomluy oruntaqı bir ištäs qamay uluy quvray birlä - ikiläyü yänä çin-kirtü köngül|in -tÜzü ontun singlarqı tolq kök-qalıq uyuş|intaqı alqu tamu|daqı|lar|r üçün sançiv - tamu|taqı qara qum|luy tamu|daqı ,, ät'özüg talyuqladaçi tamu|daqı ,, ootluy quduy|luy tamu|daqı taş oqaq|lıy tamu|daqı ,, çograyu turur isig- qum|luy tamu|daqı bī biçqu|luy tamu|daqı açurdaçi tamu|daqı ,, qızıl baqır işiç-lig BT II (s.33 542-557)

### **qara quş**

goturdı luu pryanıntaqıy idiz qalıqda butıtdı qara quş sängirlihdäkig bädizlig yaylıqda Hts. IX, X (s.88 3-7)

**qaşu** Toponim, Kaşgar civarında bir şehir adıdır (EUTS).

ymä ögütmiş alqatmış ç(ä)r(ı)k turk uluş arıy tlas koküz içi-ntä ymä yoqaru qodı ilgärü kirü atı iştılmış ymä küsi sorulmuş qutluy uluş y(a)raşlay altun arıy uluş qaşu ygänknt ordu knt çigi[l] balıy nom qutı t(ä)ngri-ni-ng ornangusı mrdaspnt t(ä)ngri-lärn(i)ng otaçılıqı arıy y(a)ruq küçlüg brişti-lärn(i)ng qonyusı arıy toruq süzük mani-stanlar içi-ntä ymä qara budunı (??) qutluy ötmış M I (s.26-27 T.II D.171 24-37), (s.27 T.II D.171 5-11) bk. kaşu

**qaş çäçäk tegli ordu** Yu Hua manastırı.

xan qüy xu-a küng atl(i)y qaş çäçäk tegli ordu-ta aqtarzun tep tapladı Hts.X (s.18 141-144)

**qayınar işiç-lig tamu** Cehennem adı.

anın-yänä-bo bir|r sīqıQ|lıy ämgäk-lig-lär birlä biş tilgän-im(i)zni yir|kä tögürüp aviş tamu|daqı ämgäklär|ig-tägindäçi tñl(i)ylar|dın ulatı säkiz y(i)g(i)rmi buzluy tamu|lar daqı ,, qar(a)ngqu qararıy tamu|lar|r daqı säkiz y(i)g(i)rmi bī biçqu ç(a)k(i)rliy tamu|lar|daqı ,, säkiz y(i)g(i)rmi örtlög-tanmu|lar|daqı asipadravan arıy|lıy tamudaqı ,, oot-luy qanglı|lıy tamu|daqı biriq-liy tamu|daqı qayınar işiç-lig tamudaqı bo muntay tamu|lar|ning ..... BT II (s.27 300-313)

### **qazı kitrin**

goyn yil aram ay bir yangıqa män qara-nıng yig bürt yunglq-liq tvar krgäk bolup añın birgüm yoq üçün kiñin qırata qazı kitrin(?)-tä içim qançuq bilä tüz ülüş-lüg iç[=üç] şiy yirim atı qutluy taş-qa toyruru tomlıdu sağım SUK. II (s.6 Sa02.1-5)

**qıday** (kuzey-) Çin

taqıyü yil yitinç ay säkiz ygrmikä män toyinçoy tüşiki basıqı biz üçägü ävdä (...) çoyı bolmış-qa tuymış-İMİZ ädgü tonga tard'u öz qana üzkindä tişip bu kün-tä öngdün-ki tüşiki-ning tangut-ta qıday-ta nägü ymä birimi bar ärsär toyıçoy basıqı bilmäz män tüşiki bilir-män SUK. II (s.151 Mi05.1-7)

**qoço** Şehir adı, toponim (EUTS).

SUK. II (s.4 Sa01.4-5), (s.10 Sa04.5), (s.27 Sa12.1-4), (s.70 RH02.3-4), (s.88 Lo04.2-4), (s.100 Lo18.7-8), (s.130 Em01.2-9), (s.136 WP02.13-16), (s.146 Mi01.15-20), (s.160-161 Mi17.3-6), (s.171 Mi25.1-4) BT XIII (s.188 58.24-33) BT VII (s.76 L.16-22) UI

(s.14-15) SUK. I (s.130 3) bk. kočo

### **quğaba**

quğaba-tin yanmiş-ta bu ’aşak-ni tãri birlã kãni birür-mãn ’aşak-ni tãri birlã birmãsr-mãn SUK. II (s.81 RH13.6-9)

### **qung lu si**

toyin huen tso qung lu si sãngrãmtã tãngri xanĩmĩz yarlıyĩnga tãgip bulu tãgindimiz Hts. IX, X (s.6 3-6)

**quun** Taoist manastırı. Çin.kuan

taosi quun etgũ savıy ketãrip yal(a)nguz v(i)rxar etgũlũk qıltı Hts.X (s.14 38-39)

**qũy xu-a kũng** Yu Hua manastırı; Mũcevher Çiçek manastırı. Çin. ngiwok xwa kiung

’’ xan qũy xu-akũng atl(1)y qaş çãçãk tegli ordu-ta aqtarzun tep tapladı Hts.X (s.18 141-144), (s.18 145-148), (s.13 6-16), (s.26 367-370), (s.29 444-449) bk. gũy xu-ası

**raçag(a)rh** Magadha başkentinin adı. < Toh. Rãjagri < Skr. Rãjagrha

kimbini yãk raçag(a)rhta vipul uluşta yakşi atl(1)g yãk ornanmış ol beş ming yãklãr angar tapınurlar Diş. (s.90 663-666) BT XXVI (s.104 39a.94-101) bk. raçagrã, racagrã, raçgr(a)h, raçagr(a)x, arçagarax, raçgri, raçagri

**raçagrã** < Skr.rãja-grha

beş yũz oy[rĩ]-lar barça sortapan qut[ĩnga] tãgip tngri burxan basasĩnta raçagrã [kãnd]-kã bardĩ-lar Das. (s.226 2026-2028) BT XVIII (s.122 0008-0017) bk. raçag(a)rh, racagrã, raçgr(a)h, raçagr(a)x, arçagarax, raçgri, raçagri

**racagrã** Vulture Peak Dağı yakınında, merkezi Hindistan’da bulunan Magadha’nın başkentidir. Skr. rãjagrha

biri racagrã kãntdãki grtrakut tayda ..... Hts. IX, X (s.177 23), (s.178 1-3) bk. raçag(a)rh, raçagrã, raçgr(a)h, raçagr(a)x, arçagarax, raçgri, raçagri

**raçgr(a)h** (şehir) Skr. Rãjagrha

atı kötrũlmĩř ayagka [tãgimlig t(ã)nrĩ] t(ã)nrĩsi burhan raçgr(a)h [ ] BT XXV (s.144 1405-1406) bk. raçag(a)rh, racagrã, racagrã, raçagr(a)x, arçagarax, raçgri, raçagri

**raçgri** Eski Hindistan’da Magadha krallıgının başkentidir. řãkyamuni zamanında kũltũrel ve felsefi çalışmaların merkezi olan şehirlerin en bũyũklerinden biridir. Kral Bimbasara ve ođlu Ajatařatru bu şehirde yaşamış ve řãkyamuni burada vaaz vermiştir. Rãjagriha ve çevresi bazı Budist etkinlikler iãin õnemli bir yerdir. İlk Budist konseyi burada toplanmıştır. Rãjagriha, beř tepe ile çevrelenmiştir ve bu tepelerden en ũnlũsũ Grdhrakũta (akbaba parkı)dır (SH 164a-b). ETũ. raçagrãh kent “Rãjagrãh kenti” = Skr. Rãjagrãh = Çin. 王舍城 “wáng shěchéng” (SH 164a), 羅閱 “luó yuè” (SH 472b) (EUTBMT)

yemã biziņ eřidtũkũmũz bir õdũn tãnrĩ tãnrĩsi burxan raçgri kãnttã bũgũlũg quzyun tay saņramta erũrũ yarlıyqamış erti MO. (s.22 2.7-10) bk. raçagri, arçagarax, raçag(a)rh,

racagrxa, raçgr(a)h, raçagr(a)x, raçagr

**raçagr(a)x** Magadha ülkesinin başkenti. Skr. Rājagṛha

.....z raçagr(a)x kânt-dâki grtarkut tay-da ..... (eksiktir) (eksiktir) y..... //// .....  
raçagr(a)x kânt-dâki venuvan sāngrām-dâ Hts.X (s.20-21 215-221) bk. raçag(a)rh,  
 racagrxa, raçgr(a)h, raçagr, arçagarax, raçgri, raçagri

**raçagri** Magadha krallığının merkezi olup hükümdar Ajataşatr, Burkan, Erme'ye ulaştıktan sonra hemen Rajagrha'ya gidip hükümdar Bimbisara'yı dinine çağırdı. Sonra uzun zaman burada, özellikle şehrin hemen yakınındaki Grdhrakuta adlı tepede kaldı. Rajagrha'da ilk burkancı ruhaniler meclisi faaliyete geçmiştir. Toh. rajagri Skr. Rajagrha

amtu bu nomluğ savağ ang magt ilte raçagri kent uluşda ukmış kergek Maitr.  
 (s.50 7.2-4, HH. 220b'den) bk. raçgri, arçagarax, raçag(a)rh, racagrxa, raçgr(a)h,  
 raçagr(a)x, raçagr

**ram-a-işvari** Vārāhyabhyudaya-maṇḍala'ya göre Kharvarī başkanlığında kutsal bir sitenin adıdır. Skr. Rameśvara Moğ. Rā-mê-şuva-ra Tib. Rāmeśvari

sol qulyaq gödvari atly orun-ta sura-vairi birlä vira-mati qaş qavişiy-inta ram-a-işvari atly orun-ta abida birlä karvari iki köz tivi-kota atly orun-ta vçir-a-piraba birlä langka işvari iki ängin malavar atly orun-ta vçir-a-dix-a birlä turum-a-çay-a upa-kişidir-a ärür BT VII (s.33 A.42-48)

**raurap** “Ağlama, feryat” cehennemi olarak belirtilen yerde canlı kaynar zeminden kurtulmak için çılgınca koşar (SH 35a). Varlıklar bir sığınak yeri buldukları zaman da onların çevresini saran bir alevli yere kilitlenirler ve canlılar içeride çığlık çığlığadırlar. Bu cehennemde yaşam süresi  $82.944 \times 10^{10}$  yıldır. Bu cehenneme, günahkârların çektikleri ıstıraplar nedeniyle sonsuz cezalandırma cehennemi de denir ([http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka\\_\(Buddhism\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka_(Buddhism)), Gakkai 2002, eight hot hells mad.). Canlılar, bir kişinin adını kötü olarak söylerse, hoş olmayan sözleri söylerse, iyiliğe karşı kötülük yaparsa, canlıları bağlayıp, köstekleyip onlara eziyet ederse, merhametsiz bir şekilde iyi, erdemli insanları kötü gösterip, bu insanları utandırırsa, insanların işini alıp bitirmezler, bitmiş işi bozarlarsa Raurava cehenneminde doğarlar. ETü. raurap atlıg tamu (ST) “raurava adlı cehennem”, raurap tamu (ST) “raurava cehennemi”, ulug raurap atlıg tamu (ST) “büyük raurava adlı cehennem” = Skr. raurava = Çin. 號叫 “hào jiào”, 呼啐 “hū cuì”, 叫喚 “jiào huàn” (SH 35a, 207b, 233b), 叫喚 “jiàohuàn” (SH 169a) (EUTBMT)

(raurap) atlıg tamu erür Maitr. (s.153 83.3), (s.153 83.21-23), (s.153-154 83.23-27)

**s(a)b-lokada[tu]** < Skr. sahā-lokadhātu

atı kötrülmiş umu[g] inag t(ä)ñrim biz kamag bodis(a)t(a)-la[r] kuvragı äñ başlayu t(ä)ñ[r]im] sizin bo s(a)b-lokada[tu] atl(ı)g yertinçünüz-ni kördük[tä] kudıki asrakı yermäk yarsımak[lıg] sakınçıg turgurup uçuz yenik [köñül] [örittimiz] ärdi BT XX (s.126 0982-0989)

**s(u)gañda** Bir lokadhātu adı. Skr. Sugandha

neçe neçe yoriyu s(u)gañda atl(ı)ğ balıq-ğa tegip KÖRDİ-ler ol balıq-ning sudarşan kent-te taqı yigirek soğançığ erdini-ler üze iñilmiş yaratılmış-ın balıq için-teki bodun-ı-ning boqun-ı{.}-ning { } bay mengilig köp qalın-ın SDB. (s.113 328-331), (s.109-110 299-304)

**s(u)gañdapur** Sugandha şehri. Skr. Sugandha-pura

[an]ın amtı sen tözünler oğul-ı a muntağ oq KATIĞLAN-u nom küsüş-in arıtı [tıdı]ğsızın öngdün yınğak biş yuz yocan yir yorisar sen bir s(u)gañdapur atl(ı)ğ balıq ol SDB. (s.81 66-68)

**šaču** Cha-tcheou. Genel merkezi Tunhwang oldu.

yemä el ötükan ...l..... entiri biz ekkün törümiştä qara bulit örlän-tük-tä qaralay toyan tüpin-tä boz bulit örläntük-tä bozluy toyan tüpin(tä) ilki ögümüz etmiş yayru qamayun yaratmış täñri taßyaç xan täñri uyyur xan yarlıyıña men yaramış inanç totoq başın ulatı m'wk' tiräk uluy saşun manyaq çor yoxnan tegin toydı qapaq apa yegän pwnyxny qapaq ädgü yegän uqmaz çor topulyaq š'k/sng škry borluq it+yegän yoxnan māxu+çor bu qamay yalaşaçlar bu qutluy šaču qa kirdimiz MO. (s.84-85 15.1-15), (s.85 15.20-22), (s.85 15.28-29), (s.166 34.1) bk. šaču, šačyu

**šaču balıq** Çin. Sha zhou

tükäl tämür tu k(ı)y-a çinzındım koyn yıl onunç ay beş oñuz-ka šaču balıq-ta BT XXVI (s.218 118a.1), (s.218 118b.3-5)

**šaču**

MO. (s.94 16.4-5), (s.116 21.14-16), (s.133 25.1-2), (s.133-134 25.2-3), (s.154 30.3-4), (s.154 30.13) bk. šaču, šačyu

**šačyu**

MO. (s.129-130 24.4-5), (s.130 24.5-6), (s.149 29.21-22) bk. šaču, šaču

**šad baliq** Şehir adı.

ymä nom qutı tngri-nng amraq oğul-ı hvz-a wruž-an il-ig šad bal-ıqda ärti BT V (s.50-51 448-450)

**sagara-bavañ** Sāgara-saray. ~ Skr. \*sāgarabhavana

sagara-bavañ ay[ ] BT XIII (s.145 31.11)

**šalavan** Skr. Śālavana

tep ol ugurka kataglanıp bo t(ä)ñri burhan-nıñ üç asanke yüz m(a)hak(a)lpta kataglanmış-ın tužit t(ä)ñri yerintin kudı enip aşun tutup tuga y(a)rl(ı)kamişi ävdä ünüp altı yıl tapavan bärk-tä duškaçar ämgäk ämgänmişin v(a)çiraşan ärgün üzä olurup tört törlüg š(i)mnu süü-sin utup töz[gä]rinçsiz burhan kutın bulmışın nomlug tilgän tävirip beş pançake [t]oyın-larka säkiz tümän t(ä)ñri-lärig [k]u[tg]armışın ulatı beş y(e)g(i)rmi asanke nayut sanınça vayniyke tınl(ı)g-larag kut[ga]ru y(a)rlıkap kaužnagar kántkä [ya]kın šalavan bärktä kal[ısız] nirvanka kirü y(a)rlıkamişınatägi alku nomlarag ukıtdaçı maitrismit yeti otuz ülüş ulug nom bitigig bititü{-nu} täğitim(i)z BT XXVI (s.178-179 81.20-38)

**sam(a)ntapuşp** Tapınağın adı.(?) Skr. Samantapuşpa

[ s|am(a)ntapuşp [saŋram(?) ] [ ]"SY şitavan sını arıg-lar arakı [ta]vşan(?) aryadanta t(ä)ŋri KL"P"TRY k(ä)şi a[ča]ri başlap kırk şali-lär b(a)kčanka y(a)rl<i>kamiş-ta m(ä)n vatsın sinkay k(i)y-a [upa]se maŋčor upasanč tugmış ötüg[iŋä] bo nom bitiyü tägint(i)m(i)z BT XXVI (s.192 97.3-9) bk. samntapuşp, smntapuşp, samantapuşp

**samantapuşp** Skr. Samantapupa

ötrü tükel bilge maytrı burқан lu ordusıntın önüp kitumati kent uluštaķı tınığlarķa yiti қat inal kentler içinteki tınığlarķa saқınıu sözleyü yitiñsiz asağ tusu қılı yarlıқap samantapuşp sengremke keli (y)arlıқar Maitr. (s.110 54.8-14) bk. samntapuşp, smntapuşp, sam(a)ntapuşp

**samantavrkaş** Skr. Samantavr-r ksa

t/- ... -/ kemişi(p) ... tamul(uğla)rning sp///- ... işidip samantavrkaş yazıda (қuvra-)miş tınığlar amarı şortapan (қut)қа tegirler Maitr. (s.122 63.30-34), (s.182 112.8-10) bk. samantavrkiş, smantavrkaş

**samantavrkiş** Skr. Samantavr-r ksa

Maitr. (s.128 68.9-14) bk. samantavrkaş, smantavrkaş

**samdukü** Bir kanalın adı.

bi<r>ginčäbar yoq bolza-män mäning samdukü-täki pay-nü bilä tngi[=täng] ulüş-lüg yarım ängiz yir-tä mnga tägär bölük ulüş-lüg yirim birşün SUK. II (s.98 Lo15.7-11)

**samntapuşp**

Maitr. (s.108 52.23-27), (s.111 55.7-9) bk. samantapuşp, smntapuşp, sam(a)ntapuşp

**şan tay**

kündünki nam şan tay birlä tüz yaşazun Hts. IX, X (s.108 8-9)

**sančiv tamu** < Skr. saṃjīva

bičqu|luy tamu irKliKdä- ulatı tamu|daqı|lar üçün - burxan-larqa yuқünmäk-bölük ,, bökünki күntä bo nomluy oruntaqı bir iştäş qamay uluy quvray birlä - ikiläyü yänä čin-kirtü köngül|in -tÜzü ontun singarqı tolп kök-qalıq uyuş|intaqı alqu tamu|daqı|lar|r üçün sančiv - tamu|taqı qara qum|luy tamu|daqı ,, ät'özüg talyuqladači tamu|daqı ,, ootluy quduy|luy tamu|daqı taş oqaq|liy tamu|daqı ,, čograyu turur isig- qum|luy tamu|daqı bi bičqu|luy tamu|daqı aсurdači tamu|daqı ,, qizil baqır işiç-lig BT II (s.33 542-557) Das. (s.168 1438-1439)

**sančip** “Yeniden doğma, tekrar hayat bulma” cehennemi olarak (SH 399b, Edg. 551b) belirtilen yer, uçsuz bucaksız bir ateş tarafından ısıtılmış sıcak demirden meydana gelir. Bu cehennemdeki varlıklar, son derece sefil ve korku içinde yaşarlar. Canlılar, buradaki şeytanlar tarafından korkunç eziyetlere mâruz kalır ve demir pençelerle canlılara burada işkenceler yapılır. Başka bir deyişle, Yâma'ya bağlı bazı ateşten silahlarla saldırılır. Varlık, ölüm gibi bilinçsizlik tecrübesini yaşar yaşamaz ona tekrar ruhunu ya da sağlığını geri verirler ve tekrar saldırırlar. Canlı tekrar öldürülür ve onun ruhuna soğuk bir rüzgâr

estirilerek tekrar dirilitir. Bu böyle devam eder gider (SH 35a). Kısaca tekrar tekrar ölür ve tekrar tekrar yeniden doğar. Bu cehennemdeki diğer bir işkence de erimiş maden damlatmak, dilim dilim doğramak ve sıcak demirli yerde işkence yapmaktır. Burada yaşam süresi  $162 \times 10^{10}$  yıldır. Jambudvīpa'nın altında 1000 yojana yahut 10.000 yojana diye belirtilir ([http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka\\_\(Buddhism\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka_(Buddhism))), Gakkai 2002, hell of repeated rebirth for torture mad.). Varlıkların, güçsüz kuvvetsiz canlılara eziyet etmesi, canlılara kızması, onları aşağılaması, Buddhalara saygısızlık yapması, canlılara söverek onların öldürülmesi, anne babanın öldürülmesi, onların aralarının açılması, faydalı kişilerin, rahiplerin öldürülmesi, rahip ve rahibelerin aşağılanması gibi günahlar neticesinde canlılar Samjīva cehennemine giderler. ETü. sançip tamu (ĪT) “samjīva cehennemi”, ulug sançip atlıg tamu “büyük samjīva adlı cehennem” = Skr. samjīva, samjīva = Çin. 等活 “děng huó” (SH 35a, 207b), 更活 “gèng huó” (SH 207b), 想地獄 “xiǎng dìyù”, 等地獄 “děng dìyù” (SH 399b), 等活地獄 “děng huó dìyù” (Gakkai 2002, hell of repeated rebirth for torture mad.) = Toh. A sañjip (Laut 1986, 137) (EUTBMT)

bularnang ara ang üst- (ü)n ming yüz artuķı tōrt elig bire (uluğ) sançip atlıg (ta)mu erür Maitr. (s.150 81.35-38), (s.150 81.50-52)

**sangat** Terim, “işkence aletlerinin çok olduğu yer ya da ıstırapla dağa düşme” anlamında kullanılmakla birlikte (SH 35a), “sıkıştırma, ezme” cehennemi ve sıcak demir zemin olarak da ifade edilir. Ayrıca kanla kaplı varlıkları ezen ve parçalayan büyük kayalarla çevrilidir. Canlılar burada ölür; fakat kayalar hareket ettiği zaman tekrar canlı hayat bulur ve tekrar tekrar bu devam eder. Bu cehennemde yaşam  $10.368 \times 10^{10}$  yıldır ([http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka\\_\(Buddhism\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka_(Buddhism))), Gakkai 2002, eight hot hells mad.). Bu cehennemde vidar atlıg tag (BudApo/46/23) “Vidara adlı dağ” vardır ki canlılar bu dağda bulunan kısıla girerler. Canlılar, bilgili kişiyi bilgisiz gibi gösterirse, insanlardan gereksiz yere vergi alırsa ya da olan vergiyi artırırorsa, canlıları kıskanıp onlara eziyet ederse, insan bedenindeyken insanları döverse, hırsızlık yaparsa, canlılara işkence ederse, kıskanç ve düşmanca tavrı ile sefil zavallı varlıkları günaha sevk ederse, yalanları ile canlıları üzerse, anneye, babaya, Buddha'ya, rahiplere eziyet ederse Saṅghāta cehenneminde yeniden doğar.” ETü. ulug sangat atlıg tamu (ST) “büyük saṅghāta adlı cehennem”, sangat tamu (ST) “saṅghāta cehennemi”, süvri taslıg tamu (ST) “sivri taşlı cehennem”, temir torlug tamu (ST) “demir tuzaklı cehennem”, temir ünürlüğü tamu (ST) “demir çukurlu cehennem”, temir yantırlıg tamu (ST) “demir aletli cehennem”, temir yumgaklıg tamu (ST) “demir aletli cehennem” = Skr. saṅghāta, samghāta = Çin. 線合 “xiàn hé”, 衆合 “zhòng hé”, 堆壓 “duī yā” (S H 207b) (EUTBMT)

kim yime kişi ajunıta erken kişig tokıgu--cı tonglağuçı erserler oğrı igid erserler .. ol tınlıglarığ sangat tamuda örtlüğü yalınlıg temirliğ çomakın bergen tokıyurlar tül--türürler Maitr. (s.151 82.19-25) bk. sngat, sngıt

**sangik** < Soğd. snk'yk

sangik sāngrām san-liy stopik vrxar san-liy mungadīn[la]p (?) tvar yep içüp yvlaq saqīnčīn /// ārsār-mn Das. (s.224 1997-2000)

**sankaš** Bir şəhrin adı. < Skr. Sāṃkāśya

arıg silig aš içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalipuṭurta sankaš balıkda aparaçite lank balıkta çandani yäk çartalome yäk suḍrašan balıkda kalmašapadi vançi ulušta subarme ulušta aparaçite šilabadre yanpur ulušta uçayan ulušta naḍaki parapundari ulušta punḍariki d(a)rmapali gatarkut ulušta praçapap ulušta araši yäk mahagirase kašmir ulušta varti ulušta paṇḍaraki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk naḍaki ançulayu maṭur ulušta çampay ulušta raçabadre purnabadre kadan kânt ulušta šurparak ulušta širibaḍari kamağ ulušta naḍake inča k(a)ltı Diš. (s.88-89 632-651)

**šao lim tsi**

yämä kenki guy di atlīy xan lax gidin köçinü barīp šao šir šan atlīy tayñing tayḍin yīngaqīnta šao lim tsi atlīy uluy sāngrām etdürdi Hts. IX, X (s.126-127 10-14), (s.130 3-9), (s.146 11-12)

**šao šir šan**

yämä kenki guy di atlīy xan lax gidin köçinü barīp šao šir šan atlīy tayñing tayḍin yīngaqīnta šao lim tsi atlīy uluy sāngrām etdürdi Hts. IX, X (s.126-127 10-14), (s.149 15-16)

**sap(a)lokadatu** Skr. Sahālokadhātu (?)

bo radna-prabi atl(1)ğ kız kin keligm-e üd-ler-te bo sap(a)lokadatu atl(1)ğ yirtinçü yir suv-ta arıg-ın kelmiş ayağ-qa tegimlig kni tüz tuyuğ-lı bilge bilig ç(a)kšap(a)t-qa tükel-lig eḍgün O barmış yirtinçüg uqmış üz-eliksiz er töz-in eren-lerig turulturdaçı t(e)ngri-ler-ning yalanguk-lar-ning baqşı-sı k(e)ntün tuymış burқан atı kötrülmiş tip bo on at-qa tükel-lig şakimuni atl(1)ğ burқан bolğay tip y(a)rlıqadı AY III (s.69-70 187.1-12), (s.71-72 189.16-190.8)

**šaravast** Şehir adı. Toh. A Śrāvasti < Skr. Śrāvasti

BT III (s.36 206-214) bk. širavast, šravast, šravst, şaravast

**sarqu**

/////////(.) adaq-ta on iki šiy ////////// (...) sarqu-ta säkiz //////////(.....)////(.)-tä baliq tübin(?)- ///////////i šiy kösur yir //////////(.) köl üzä suvaq-liy on šiy yir bu yir-lär-ni siqīdu mädiz bilä täng yişün {..} tip (..) nišan (.) çişip biḍip birür-män SUK. II (s.171 Mi5.17-24)

**sarva-astivaḍ** İlk Hīnayāna okullarından biri. Skr. Sarvāstivāda

bölgeli adırtağalı tip (çince kelime) sarva-astivaḍ ni'kay-lig bir baqşı söz-l(e)r Üİ (s.35-36 102a.15-16), (s.46 110b.7-8)

**Savloketadu** Yaşadığımız dünya sisteminin adı. Skr. Sahālokadhātu

ol üḍün savloketadu yertinçü yer suv iyesi m(a)habrahmi ulug ezrua t(e)ñri ötrü olurmış oruntın örü turup ayasın kavşurup ağır ayamakın t(e)ñri t(e)ñrisi burkanka inçe

têp öfütinti AY. VII (s.123 233-238)

**sazıŋı** (?)

toŋuz yıl üçünç ay Y[ ] bo idok tšiyinçüen nom [bitigig] kuluŋı budaširi saz[ı-]ŋı-ta olurup baınd[ın adak-]kaŋı okıyu tãgintim BT XXVI (s.148 61c.1-5)

**sımısı** Hsi-ming manastırı. Çin. siei-mi bng-zi

küz yetinç ay samtso açarı sımısı sängräm-tã olurzun tep y(a)rl(ı)ŋı boltı Hts.X (s.13 20-23)

**si mi si**

küz yetinç ay sam tso açarı ..... si mi si sängrämtã olurzun tep yarlıy boltı Hts. IX, X (s.163 20-23), (s.226 6-12), (s.231 13-15)

**siç** Tarım nehri. Toh. < Skr. Sītã

adın ymä kištirik braman uz tarıyçı bo tört uyuš-luy-lar taqı gaŋ siđ sindu vakšu ögüz-lär[-kä oqšatı] BT III (s.32 119-121)

**siggik**

/////// iki šiy yir-tã manga tãgmiš altı šiy yir siggik SUK. II (s.138 WP04.8), (s.139 WP04.20-23)

**šim ...**

ötrü lu šan atlıy taydaqı huy uen fapši atlıy açarı uz tutmiš ädgü köngül yoriqi umuy šim .... atlıy taydaqı tao lim Hts. IX, X (s.151 20-24)

**šimur**

BT XXIX (s.80 103) bk. sumır, sumir, sumer, sumur, smir

**sindu** Indus. Toh. < Skr. Sindhu

adın ymä kištirik braman uz tarıyçı bo tört uyuš-luy-lar taqı gaŋ siđ sindu vakšu ögüz-lär[-kä oqšatı] BT III (s.32 119-121) bk. sintu

**sintu** Skr. Sindhu Moğ. Sindu, Sindhu Tib. = Skr.

altı ygrmi ängräk nagara atly orun-ta širi kiruka birlä suviri topıq sintu atlay orun-ta padmanarta išvari birlä maxa-bali bo šimašan ärür BT VII (s.34 A.73-77) bk. sindu

**šiqap**

yunt yıl alđınç ay säkiz ygrmi-kä manga müsır-qa yur tarı-yu yir kãrgäk bolup qayımtu-nung šiqap-taqı yarım ängiz yirin aŋuq-qa tuğum bu yir-kä niçã uruy bağza ikigü tãng alırbiz SUK. II (s.76 RH08.1-7), (s.79-80 RH11.1-8), (s.139 WP04.18-19), (s.171 Mi25.4-14)

**širavast** Stravastra šehrinin adı (EUTS). (Hindistan'da bir šehrin adı. BT XXVIII) Skr. Šrāvastı

ol uluy qutluy širavast atl(ı)ŋı kãnt uluš-qa pinvat buši qolyalı kãnt uluš içintã kãzigçã pinvat qolu tükädip ikiläyü ävrilip öz orun-ıŋa bardı BT I (s.29-30 C 2-5) BT XXVIII (s.66 B154-B157) BT XXIII (s.98 F005-009) bk. šaravast, šravast, šravst, šaravast



**širi nalandram**

širi nalandram atlıy sānğrāmdā uluy nomčī baxšī ačarī iki ārgūdā ārmīš āt'ōzlūg ārdī  
Hts. IX, X (s.256 6-9)

**sirkāp** Sirkāp adlı tapınak.

likčiu balık-takı sirkāp atl(i)g saņram BT XXVI (s.211 112b.1)

**smantavrkaş**

Maitr. (s.127 68.1-2), (s.130 70.2-4) bk. samantavrkaş, samantavrkiş

**smir** Bir dağın adı. Skr. sumeru (EUTS)

özin smir tay basa tutar M III (s.8 Nr.3 T.II D.121 9-10) Maitr. (s.89 38.14-16)  
bk. sumır, sumir, sumer, sumur, simur

**smntapuşp**

yinčün yimişlik yirin tolu tōşep smntapuşp yimişlikig satğın alır Maitr. (s.107  
52.1-3) bk. samntapuşp, samantapuşp, sam(a)ntapuşp

**sngat**

Maitr. (s.152 82.52-54) bk. sangat, sngıt

**sngıt**

Maitr. (s.152 82.56-59) bk. sngat, sangat

**sodu** Kanal adı.

iki bay-liq böz ///(.) (...)-qī PY(..) birgü(?) //////////////-qī ///(.) sodu ögān-tāki bir 'āngiz  
yir-in quus tmür baxšī-tün uşun qarī(?) bilā oduz tas böz iligdā alıp toşuru tomlıdu sağtımiz  
SUK. II (s.20 Sa09.7-9)

**soyuraşdira** Skr. Soyurāştra Moğ. Suvaraşta Tib.= Skr.

iki udluq so-yu-raşdir-a atlıy orun-ta xayangiru-a birlā šoñdini iki baltir  
suvarnadivipa atlay orun-ta akaşagarbi birlā čakr-a-varmini upa-milapaka yaqın-qī quvran-  
maq ārtür BT VII (s.34 A.69-73)

**šönsdik-si** Çin de bir manastırın adı. Çin. Chánjìsì

nāčādā i[...čiu] atlıy balıq-taqı šönsdik-si atlıy sangram-ta tapışip ötrü qođdurup altı  
BT XVIII (s.100 S350-353)

**şravast**

//////////////// yirtinčü ning üstün ////////////// yig baxşisi tükāl bilgā tngri tngri //[si] burxan  
şravast kāntkā yaqın UIII (s.62 T.II, Xōğom M. 8-10), (s.80 T.II,S.89q 18-21), (s.89  
T.III,M.84-5 1-4), (s.81 T.II,S.89q 21-23) bk. şravst, şaravast, şiravast, şaravast

**şravst** Hindistan'da şehir ve ülke. Skr. śrāvastī

TT X (s.14-16 T I D-5.111-120) Das. (s.128-130 1055-1060) bk. şravast, şaravast,  
şiravast, şaravast

**srquy**

srquy-taqı maxmur-a birlā ıluş-lüg yirimni iki tüzün tarip yişün bu 'āşāk barir-ta  
kālir-tā taş tgil bolsar biş yaşar yarağu SUK. II (s.81 RH13.9-13)

**stopik** < Skr. staupika

sangik sāngrām san-liy stopik vr̥xar san-liy mungadīn[la]p (?) tvar yep içüp yvlaq saqīnçin /// ārsār-mn Das. (s.224 1997-2000)

**strayastrīṣ** Otuz üç Tanrı'nın bulunduğu cennet. Skr. trāyastriṣāh-trāyastriṣās

[...stra]yastrīṣ EUDÇ (s.55 259) bk. strayastrīṣ, strayastrīṣ, strayṣtrīṣ

**strayastrīṣ** Semalardan birinin adı (EUTS). (Belirli bir gökyüzü. Toh. A strāyastriṣ, Skr. trāyastriṣā BT XXV)

strayastrīṣ tngri yirintāki tngri..... UII (s.22 4.26), (s.28 5.4-6), (s.51-52 6.8-10) UIV (s.690 A. 197), (s.722 D. 139-140) BT XVIII (s.158 0858) BT XXV (s.66 210) Diş. (s.101-102 806-809) bk. strayastrīṣ, strayastrīṣ, strayṣtrīṣ

**strayastrīṣ**

Maitr. (s.165 91.19-22) bk. strayṣtrīṣ, strayastrīṣ, strayastrīṣ

**strayṣtrīṣ**

Maitr. (s.163 89.34-37), (s.163 89.37-42) bk. strayastrīṣ, strayastrīṣ, strayastrīṣ

**subarme** Bir Hint ülkesinin adı. < Skr. Subrahma

arıg silig aş içgüngüzlār asılıp yüz küüzkatāgi sizlār uzun yaşanglar varuni patalipuṭurta sankaş balıkda aparaçite lank balıkta çandani yāk çartalome yāk suḍraşan balıkda kalmaşapadi vançi ulušta subarme ulušta aparaçite şilabaḍre yanpur ulušta uçayan ulušta naḍaki parapundari ulušta punḍariki d(a)rmapali gatarkut ulušta praçapap ulušta araşi yāk mahagirase kaşmir ulušta varti ulušta panḍaraki yāk kati yāk magat ulušta uçayan ulušta kapili yāk naḍaki ançulayu maṭur ulušta çampay ulušta raçabadre purnabadre kadan kânt ulušta şurparak ulušta şiribaḍari kamaḡ ulušta nanḍake inçā k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651)

**sudarşan** Güzelliği ile tanınan on üçüncü İndra cennetinin baş şehri. Skr. Sudarşana

neçe neçe yoriyu s(u)gaṇḍa atl(i)ḡ balık-ka tegip KÖRDİ-ler ol balık-ning sudarşan kent-te taqı yigirek soğançığ erdini-ler üze iṭilmiş yaratılmış-ın balık için-teki bodun-ı-ning boğun-ı-ning {} bay mengilig köp qalın-ın SDB. (s.113 328-331) bk. suḍraşan

**suḍraşan** Tanrı dünyasında bir şehrin adı. < Toh. Sudarşam < Skr. Sudarşana

arıg silig aş içgüngüzlār asılıp yüz küüzkatāgi sizlār uzun yaşanglar varuni patalipuṭurta sankaş balıkda aparaçite lank balıkta çandani yāk çartalome yāk sudraşan balıkda kalmaşapadi vançi ulušta subarme ulušta aparaçite şilabaḍre yanpur ulušta uçayan ulušta naḍaki parapundari ulušta punḍariki d(a)rmapali gatarkut ulušta praçapap ulušta araşi yāk mahagirase kaşmir ulušta varti ulušta panḍaraki yāk kati yāk magat ulušta uçayan ulušta kapili yāk naḍaki ançulayu maṭur ulušta çampay ulušta raçabadre purnabadre kadan kânt ulušta şurparak ulušta şiribaḍari kamaḡ ulušta nanḍake inçā k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651) bk. sudarşan

**sudur-aṇḍiki** Önemli bir Hīnayāna okulu. Skr. Sautrāntika

sudur-aṇḍiki ni'kay-lıḡ-l(a)r söz-l(e)r Üİ (s.29 97a.14), (s.29 97b.1-4), (s.30 98a.4-7)

**şuikü** Kanal adı.

turmiš //i-šukü ögän-tä bākin (?) bilä ülüš-lüg //i ygrmi(?) //i SUK. II  
(s.138 WP04.4-5), (s.23 Sa10.1-5), (s.36 Sa16.1-5)

**sukavađı** Avalokitešvara'nın geldiđi Amithāba veya Amitāyus dünyası. Skr. sukhāvati  
amita-aba burqan yüüz-in yügerü biz körüp arıg sukavağı uluş-ta toğalım terk  
tavraq ETŞ (s.136 13B.51-52), (s.170 16.107-108) bk. sukavati, sukavağı

**sukavağı** Bir cennet adı. Skr. Sukhāvati

ulug māñi-lig sukavati-ta barıp tugzun-lar umunmiš-ča tnl(ı)g-larka asıg kılzun tep  
ulsuz tüpsüz yeg yörgülg nom-lar eligin oğgurağı bititdimiz altun y(a)ruk-ın BT XXVI  
(s.105 39a.131-134), (s.106 39a.166-168), (s.238 128.84-85), (s.240 129.1-3) BT XIII  
(s.127-128 21.27-34), (s.164-165 46.1), (s.177 49.84-85) BT XXI (s.119-120 0245-0260)  
bk. sukavati, sukavağı

**sukavati** Budistlerin batı cenneti (EUTS).

ät'öz xutduy-ınta ymä sukavati atly yırtinču oyus-ınta toymay-ı bolur UII  
(s.43-44 5.25-27), (s.46 5.60-62) bk. sukavağı, sukavağı

**šukü** Kanal adı.

yunt yıl ikindi <ay> säkiz oğuz-<qa> manga qyımtu-qa ädlöp yigü borluq kargäk  
bolup misir-niñg šukü-täki borluq-sin aldım SUK. II (s.168 Mi22.1-5)

**sumer** Bir dağın adı. (Sumeru dağı. Toh. A/B sumer BT XXV) Skr. Sumeru

yagız-ka mañgal altun tözlüg yer tilgäniñä tag-ka mañgal sumer tag ulağı yeti altun-  
lug tag-ka suv-ka mañgal anupatat yul ulağı yeti suv ügüz-kä divip-ka mañgal vaiduri tözlüg  
čambudivip-ka BT XXVI (106 39a.147-151) AY VI (s.152-153 1151-1154) BT XXV  
(s.230 2902-2903) BT XXI (s.119-120 0245-0260), (s.156-157 1033-1043) BT XXVIII  
(s.80 B320-B322), (s.80 B326), (s.90 B474), (s.186 D028) BT XXIII (s.164 H005-027),  
(s.170 H122-156) bk. sumır, sumir, sumur, smir, simur

**sumır**

ETŞ (s.42 7.119) AY III (s.61-62 175.23-176.23) Maitr. (s.46 4.39-51) bk. sumer,  
sumir, sumur, smir, simur

**sumir** Sumeru dağı. Toh. A Sumer < Skr. Sumeru

mün qadağ-lıy qar-a bulığ üsdün sumir tay-niñg töpösiñä andın taqı täñri-lär  
ordosiñä kirti BT III (s.42 325-328), (s.43 346-347) EUT (s.62 85-87) TT X (s.24 T III  
56-6a.330-333) UI (s.23) AY. VII (s.146 545-546) BT II (s.43 945-947) BT VII (s.32 A.27)  
bk. sumır, sumer, sumur, smir, simur

**sumur**

ETŞ (s.72 9.9-12), (s.164 16.12) EUT (s.148 867) bk. sumır, sumir, sumer, smir,  
simur

**supuşpi**

atı kötrülmiš ayay-qa täkimlig tngirim mn ärsär taydın yingaq vaiŝirvani mxarač-  
niñg danavadi atly balıq-iñga yaqın-qı-a supuşpi atly yimiŝliktä yiti ärdinin itiglig puşpak  
atly sarvay-ınta turu täginürmn UI (s.28)

**supuṣpit** Skr. supuṣpita

...//lɪqlɪg buduntɪ(n) ... kitumati balıktın önüp (supuṣpit) yimiṣlik tapa ... -ligke teg  
... Maitr. (s.102 49.4-7), (s.104 50.22-30), (s.106 51.46-54), (s.108 52.29-35)

**ṣurparak** Bir ülkenin adı. < Skr. Śūrpāraka

arɪg silig aṣ iĉgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni  
patalipuṭurta sankas balıkda aparaĉite lank balıkta ĉandani yäk ĉartalome yäk suĉraṣan  
balıkda kalmaṣapadi vanĉi uluṣta subarme uluṣta aparaĉite şilabadre yanpur uluṣta uĉayan  
uluṣta naĉaki parapundari uluṣta punĉariki d(a)rmapali gatarkut uluṣta praĉapap uluṣta araṣi  
yäk mahagirase kaṣmir uluṣta varti uluṣta panĉaraki yäk kati yäk magat uluṣta uĉayan  
uluṣta kapili yäk naĉaki anĉulayu maṭur uluṣta ĉampay uluṣta raĉabadre purnabadre kadan  
kânt uluṣta ṣurparak uluṣta ŝiribaĉari kamag uluṣta nandake inĉä k(a)ltı Diş. (s.88-  
89 632-651)

**ṣutavaz** İlahi bir bölge adı. Skr. śuddhāvāsa

yana botisvit üstünintä iki-tin birär ṣutavaz t(ä)ṅri urı-sin kılmiş kārak BT  
XXIII (s.73 D108-109)

**suuĉeü**

tokuz öñi, lagki, wenĉeü, suuĉeü, keĉeü, vuuĉeü, luiĉeü, yigĉeüda ulatı tokuz ulug  
ĉeülarda keñürü yadı Hts.VI (s.61 1388-1391)

**suvarnadivipa** Skr. Suvarnadvīpa Moğ. Suvarnadiu-ā-pa Tib. = Skr.

iki udluq so-yu-raṣdir-a atly orun-ta xayangiru-a birlä ŝoñdini iki baltir  
suvarnadivipa atlay orun-ta akaşagarbi birlä ĉakr-a-varmini upa-milapaka yaqın-qı quvran-  
maq ärür BT VII (s.34 A.69-73)

**suvasdıgsi**

neĉe te i(nĉiv) atl(ı)ğ balık-takı suvasdıg-si atl(ı)ğ sangram-ta tapıŝıp ötrü koĉturup  
altı AYİP (s.54 17.7-10)

**Suyaq**

..... Suyaq ögän öñdürü ..... SUK. I (s.II[21] 1.6)

**süĉyü**

MO. (s.116 21.7-8) bk. süğĉü, süğĉu, süğĉi

**süğĉi balık** 514 yılında kurulan Doğu Çin'in güneydoğu Jiangsu eyaletinde bulunan bir  
şehirdir. Çin. Su zhou

sögüt-kä maṅgal kalpavarkaŝ hu-a-lanmiŝ şala söğüt-kä t(ä)ṅri-kä maṅgal äzrua  
hormuzta kün ay yultuz-lar el-kä maṅgal süğĉi balık-nıñ el uluş-ıña BT XXVI (s.106  
39a.152-155) bk. süğĉu, süğĉü, süĉyü

**süğĉu**

MO. (s.153-154 30.1-2), (s.154 30.9), (s.166 34.1-3), (s.166 34.15-16) bk. süğĉi,  
süğĉü, süĉyü

**süğĉü** 300 km güneydoğu Tun-huang ait sou-chou, Sou idari bölge.

ekki torqu süğĉükä berdi MO. (s.79 14.29) bk. süğĉi, süğĉu, süĉyü

**süvri taşlıy tamu** Cehennem adı.

..... tamu ta , , tuç-tirgük-lüg-tamu|da tuç-ornuQ-luy tamu-da - tãmir|r yañtır|liý tamu|da ,, tãmir toorluy tamu|da , , tãmir yumyaqlıy tamuta , , süvri taşlıy tamu|da munçulayu ontun-singarqı tolp kök-qalıq uyuş|intaqı alq-u tamu|lar|daqı bökünki küntä ämgäk-tägintäçi , , alqu qamay tñl(i)ylar üçün , , m(ä)n-il kälmiş t(ä)ngrim , , tuyunmaq-köngül üzä yirtinçü|nüng uluy ädgü ögli y(a)rliqançuçi köngüllüg-qang-lar|inga - tÜzükä umunup inanıp , , yükünürbiz BT II (s.29-30 397-412)

**şalavan** şal/ sal ağaçlarından (= shorea robusta‘Hint meşesi’) kurulu bir koruluk. Kuşınagara yakınında olup rivayete göre Burkan’ın öldüğü yerdir.

muna ertimlig etüzümüz ertip barsar al(ku) ed tavar barça tolپ qarırsar alp bulğu--luğ kişi etüzin bulmuşım yoksuz bolğay anın amtı türk yigit erken qayu erser bir nom bitig bititelim burkan şazını nomqa (kelime okunmuyor) anağ tusu kılmış bolalım tip ol oğurqa katablanıp bu tengri burkanning üç asangı yüz mhakıp--ta katablanmışın tujit tengri yiri--ntin kodı inip ajun tutup toğa yarlıkmışın evde önüp altı yıl tapavan berkte duşkrçar emgek emgenmişin vçrazan örgün öze olurup dört türlüğ şmnu süsin utup töz--kerinçsiz burkan kutın bulmuşın nomluğ tilgen tevirip biş pançaki toyınlarag sekiz tümen tengrilerig kutğarmışın ulatı biş yigirmi asangı nayut sanınca yavaniki tñlıglarag kutğaru yarlıkap kaujnagar kentke (ya)kın şalavan berkte kalı(nçsız) nırvanqa kirü kirü yarlıkamışına tegi alku nomlarag uqıtıdaçı maytrısmit yiti otuz ülüş uluğ nom bitigig bititü tegintimiz Maitr. (s.39-40 1.12-38, SH. 323b.; HB I. 75, s. vd.’den)

**şaravast** Skr. Şravasti

urunçak ... şaravast (kent) (uluş) ... çitavan sengremte ... Maitr. (s.69-70 20.14-16) bk. şaravast, şiravast, şravast, şravst

**şudavas** Skr. Şuddhvasa

Maitr. (s.163 89.37-42) bk. şutavas

**şutavas** Bir tanrılar diyarının adı. Skr. Şuddhvasa

manga yime bu savağ tünki tünle şutavas tengri yirinteki tengriler tüz--ü tüketi uqıtdılar Maitr. (s.54 9.20-22) bk. şudavas

**t(a)vgaç** Çin.

nätägin tep tesär k(a)ltı kayu üdün tükäl bilgä t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan bo yertinçü yer suvda [tu]ga b(ä)lgürä y(a)rlikap beş älig yıl töni tñl(i)glarka asıg tusu kılıp beş y(e)g(i)rmi asanke nayut sanınca tñl(i)glar oğlanın oz[guru]p kutgarıp nırvanka kirü y(a)rlikamış[ta ken nomluğ] y(a)rılığı öñdün t(a)vgaç elintä [keñürü yadıldukt]a ötrü olugurta tolپ tavgaç eli üzä ärklig [tü]rklüg kutlug buyanlığ çoğlug yalınlıg ädgülüg ädrämlig lovudi atl(i)g han boltı BT XXV (s.56 31-39), (s.60 99-110), (s.188 2031), (s.252 3330-3334), (s.314 4427), (s.314 4433-4437) bk. t(a)vyaç, tavgaç, tavgaç, tavgaç, tavyaç

**t(a)vyaç** Çin. Çin.T’o-po<t’ak-pat

t(a)vyaç elintä taypažaki nom ärtingü ayır-lıy ärdi Hts.X (s.17 124-126), (s.34

581-585), (s.52 A1) bk. t(a)vgaç, tavgaç, tavgaç, tavgaç, tavyaç

**talas** Bir şehir adı.

ymä ädgü üdkä koluka ymä irülüg ädgü künkä ymä alkatmış ayka ymä yegädmiş kutlug yılka ymä ögütmiş alkatmış ç(ä)r(i)g türk uluş argu t(a)las kögüz içintä ymä yokaru kudi ilgärü kerü atı eştılmış ymä küsi sorulmuş kutlug uluş y(a)raşlag altun arugu uluş kaşu y(ä)gänk(ä)nt ordo k(ä)nt çigi[l kânt] balıg nom kutı t(ä)nriniñ ornangusı m(a)rdasp(a)nt t(ä)nrilärn(i)ñ otaçılıkı arıg y(a)ruk küçlüg freştılärn(i)ñ kongusı arıg turug süzök manistanlar içintä ymä kara bodunu kutlug ötmiş utmış y[egä]dmiş freşti....ayaglag t[atag]lag atlag t(ä)ñri m(a)r w(a)xm(a)nxvary(a)zd [t]oy(ı)n (oku tört?) toxr[ı]d[ın]kı ulug możak ..... [ugurınta][ymä a]ltun argu [talas ul]uş kaşu xanı ordo çigil k(ä)nt ärkligi ulug türkdün başdañı çigil arslan el tırgök [alp] borguçan(?) alp [t(a)r]kan bæg el<l>äntük ärksintük u[gurın]ta ymä amtı bolzun TKMÖ (s.89-92 209-237) bk. tlas

**taluy içräki**

cİNİNÇÄ kertÜsİNÇÄ tutsar taluy içräki atlıy külüg taylarda bu tay qamayda İduq tetir Hts. IX, X (s.146 8-11)

**tamasavan** Bir manastırın adı (EUTS).

////ntrşiki toyin karaza ton kädip tamasavan /[s]angramkä bardı UIII (s.53 T.III,M.84-51 4-5)

**tämir toorluq tamu** Cehennem adı.

..... tamu ta , , tuç-tırgük-lüg-tamu|da tuç-ornuQ-luy tamu-da - tämir|r yañtır|liy tamu|da ,, tämir toorluq tamu|da , , tämir yumyaq|liy tamuta , , süvri taş|liy tamu|da munçulayu ontun-singarqı tolp kök-qalıq uyuş|ıntaqı alq-u tamu|lar|dağı bökünki küntä ämgäk-tägintäçi , , alqu qamay tınl(ı)ylar üçün , , m(ä)n-il kälmiş t(ä)ngirim , , tuyunmaq-köngül üzä yırtınçü|nüng uluy ädgü ögli y(a)rliqançuçi köngüllüg-qang-lar|inga - tÜzükä umunup inanıp , , yükünürbiz BT II (s.29-30 397-412)

**tämir yumyaq|liy tamu** Cehennem adı.

..... tamu ta , , tuç-tırgük-lüg-tamu|da tuç-ornuQ-luy tamu-da - tämir|r yañtır|liy tamu|da ,, tämir toorluq tamu|da , , tämir yumyaq|liy tamuta , , süvri taş|liy tamu|da munçulayu ontun-singarqı tolp kök-qalıq uyuş|ıntaqı alq-u tamu|lar|dağı bökünki küntä ämgäk-tägintäçi , , alqu qamay tınl(ı)ylar üçün , , m(ä)n-il kälmiş t(ä)ngirim , , tuyunmaq-köngül üzä yırtınçü|nüng uluy ädgü ögli y(a)rliqançuçi köngüllüg-qang-lar|inga - tÜzükä umunup inanıp , , yükünürbiz BT II (s.29-30 397-412)

**tämir|r yañtır|liy tamu** Cehennem adı.

..... tamu ta , , tuç-tırgük-lüg-tamu|da tuç-ornuQ-luy tamu-da - tämir|r yañtır|liy tamu|da ,, tämir toorluq tamu|da , , tämir yumyaq|liy tamuta , , süvri taş|liy tamu|da munçulayu ontun-singarqı tolp kök-qalıq uyuş|ıntaqı alq-u tamu|lar|dağı bökünki küntä ämgäk-tägintäçi , , alqu qamay tınl(ı)ylar üçün , , m(ä)n-il kälmiş t(ä)ngirim , , tuyunmaq-köngül üzä yırtınçü|nüng uluy ädgü ögli y(a)rliqançuçi köngüllüg-qang-lar|inga - tÜzükä umunup inanıp , , yükünürbiz BT II (s.29-30 397-412)

**tangut**

taqıyü yıl yitinč ay säkiz ygrmikä män toyinčoy tüšiki basıqı biz üçägü ävdä (...) çoyı bolmiş-qa tuymış-imiz ädgü tonga tard'u öz qana üzkindä tišip bu kün-tä öngdün-ki tüšiki-ning tangut-ta qıday-ta nägü ymä birimi bar ärsär toyičoy basıqı bilmäz män tüšiki bilir-män SUK. II (s.151 Mi05.1-7), (s.14 Sa06.17-20)

**taosı** Taoist manastırı. Çin.tao-zi

taosı quun etgü savıy ketärip yal(a)nguz v(i)rxar etgülük qıltı Hts.X (s.14 38-39)

**tapan** “Alev ve yanma” anlamında kullanılan terim “kaynama” cehennemi olarak da ifade edilir (SH 35a, 249b). Burada Yāma'nın hizmetkârları, varlıkların ağız ve burunlarını alevlerle ortaya çıkarıncaya kadar ateşli bir mızrakla delerler. Buradaki canlılar korkunç işkencelere mâruz kalırlar. Bu cehennemdeki yaşam süresi  $5.308.416 \times 10^{10}$  yıldır ([http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka\\_\(Buddhism\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Naraka_(Buddhism)), Gakkai 2002, hell of burning heat mad.). Eğer canlılar, kızlar, anneler ve seçkinler kötü iş yapsa, eşini bırakıp oğluyla, kardeşi ve seçkinlerle birlikte olsa, zina etse, iyi, seçkin canlıların yerinde durup onların gücünü çalsa, onları zayıflatsa, mal mülk için canlıları öldürse, iyi, seçkin canlılardan şüphelense, canlıların günahı olmadığı yere hatasını söylese, var olan hatayı çok gösterse, oruç tutmak için oturmuş olan rahip ve rahibelerin tahammüllerini, sabırlarını kırsa, seçkinleri dövse Tapana cehenneminde doğarlar. ETü. tapan atlıg tamu (ST) “tapana adlı cehennem”, tapan tamular (ST) “tapana cehennemi”, ulug tapan atlıg tamu (ST) “büyük tapana adlı cehennem” = Skr. tapana = Çin. 炎熱 “yánrè”, 燒炙 “shāo zhì” (SH 207b), 焦熱地獄 “jiāorè dìyù” (Gakkai 2002, hell of burning heat mad.) (EUTBMT)

ne yime yalanguqlar al(tı) tü(men) yüz bir otuz kolti al(tı) (ming) tümen yıllar ertser timim ök (tapan) tamuda bir kün bir tün bolur Maitr. (s.156 84.42-46) bk. tapn, [ta]pan **tapavan** Skr. Tāpavana

tep ol ugrka kataglanıp bo t(ä)ñri burhan-nıñ üç asanke yüz m(a)hak(a)lpta kataglanmış-ın tužit t(ä)ñri yerintin kudi enip ažun tutup tuga y(a)rl(ı)kamişı ävdä ünüp altı yıl tapavan bärk-tä duškaçar ämgäk ämgänmişin v(a)çiraşan ärgün üzä oluruq tört törlüg š(i)mnu süü-sin utup töz[gä]rinčsiz burhan kutın bulmışın nomlug tilgän tävirip beş pančake [t]oyın-larka säkiz tümän t(ä)ñri-läriğ [k]u[tg]armışın ulatı beş y(e)g(i)rmi asanke nayut sanınča vayniyke tınl(ı)g-larag kut[ga]ru y(a)rılıkap kaužnagar kántkä [ya]kın šalavan bärktä kal[ısz] nirvanka kirü y(a)rılıkamişıñatägi alku nomlarag ukıtdaçı maitrismit yeti otuz ülüš ulug nom bitigig bititü{-nu} täğintim(i)z BT XXVI (s.178-179 81.20-38)

**tapn**

Maitr. (s.155 84.16-19), (s.156 84.31-42) bk. tapan, [ta]pan

**řarmači** Tušita gökyüzünde bir saray. Toh. < Skr. Dharmocaya

tañlančiy bo tušit içintä řarmrača nom xanı sišinjä taqču cünši-läriñä tägi kidir-lig (?) řarmači yay-liq-ñiz bälğürdi BT III (s.66 929-932)

**taş oqaqlıy tamu** Cehennem adı.

bıçqu|luy tamu irKliKdä- ulatı tamu|daqı|lar üçün - burxan-larqa yuğunmāk-bölük ,, bökünki küntä bo nomluy oruntaqı bir iştäs qamay uluy quvray birlä - ikiläyü yänä çin-kirtü köngül|in -tÜzü ontun singlarqı tolp kök-qalıq uyuş|ıntaqı alqu tamu|daqı|lar|r üçün sançiv - tamu|taqı qara qum|luy tamu|daqı ,, ät'özüg talyuqladaçı tamu|daqı ,, ootluy quduy|luy tamu|daqı taş oqaqlıy tamu|daqı ,, çograyu turur isig- qum|luy tamu|daqı bı bıçqu|luy tamu|daqı açurdaçı tamu|daqı ,, qızıl baqır işiç-lig BT II (s.33 542-557)

**tavgaç Çin.**

bälgü nom öngdün tavgaçqa kälğäli altı yüz yıl bolmiş ol Hts. IX, X (s.54-55 12-14), (s.157 25-26), (s.158-159 7-13), (s.171 14-16), (s.244-245 12-20), (s.248-249 12-13), (s.250 7-11), (s.270 9-11), (s.281 2-5), (s.264-265 11-16) BT XXIII (s.130 G006-008) bk. t(a)vgaç, t(a)vyaç, tavgaç, tavgaç, tavyaç

**tavgaç**

H (s.24-25 12-17) Hts.VI (s.65 1426-1429), (s.78 1554-1558), (s.88 1661-1663), (s.88 1664-1667), (s.88-89 1667-1669), (s.95 1739-1741), (s.102-103 1807-1818) bk. t(a)vgaç, t(a)vyaç, tavgaç, tavgaç, tavyaç

**tavgaç**

AYİP (s.66 23.18-22) bk. t(a)vgaç, t(a)vyaç, tavgaç, tavgaç, tavyaç

**tavyaç Çin.**

taqı tañi şirişdi-tä ulatı saradavaxi-lar tanıdivi tavar täñrisiñä oqşadı muñsuz bay-lar tavyaç eliñdiñ ünmiş qız-lar-qa oqşadı tam-a turur BT III (s.32 114-117) BT XXIX (s.68 012), (s.78 087) UI (s.13-14) BT XVIII (s.80 S035-039), (s.100 S347-349), (s.110 S501-503) BT II (s.55 1364-1368) bk. t(a)vgaç, t(a)vyaç, tavgaç, tavgaç, tavgaç

**tay pu**

guy xiu atlıy täñgrim bi taş yaratdurmaq üzä angayu biltürdi ädrämin tay pu atlıy baliqta Hts. IX, X (s.50-51 11-14)

**tay si quon**

tay si quon etgü savıy ketärip yalnguz vırxar etgülük qiltı Hts. IX, X (s.164 10-11)

**tayçıñ kuo** Bir devletin adı. Çin. Da qing guo

tay çıñ kuo kañ si yeti otuzunç ıgaç kut-lug wu luu yıl onunç toun ay otuzı mançuşiri bodis(a)t(a)v yagız-ka enär ir toñuz kün üzä kuu yi huu-a virhar-ta ulug kuvrag birlä prtisçapan kılıldı BT XXVI (s.39b.13-18)

**taydsang**

///////// täğmiş tüz yrım-nıñ taydsang-tqı qum borluq-um-ta booş //////////z yarıp öngdün yañiñ çurquş-ı bilä trbiş-kä birip //////////mıñ-qa birtim SUK. II (s.138 WP04.12-14)

**taydu** Şehir adı. Çin. Da du

taydu balık-ta BT XXVI (s.124 45.4), (s.130 48.14-20), (s.233-234 127.1-4)



**Taygüntan** Manastır adı. Çin. Ta-yun T'ang

Bars yıl, ekinti ay, bir yigirmike Tay-gün-tan manıstantakı kiçig di[n]tar burua guru eşid[ip] içimiz isig Sangun İtaçuk üçün bitidim IrqB (s.26 67)

**taykü** Kanal adı.

tavişyan yıl birygrminç ay ///////////////(.)/(.)// manga ozmiş-qa tükäl-kä biz ikägü-kä yunglaq-liq böz kargäk bolup taykü ögän-däki alaçu///// K////(....)YLY'W/(.)//Y//////// alaçusı birlä basa toyrıl-qa toyruru tomlıdu sattımz SUK. II (s.14 Sa06.1-4)

**taypukü** Kanal adı.

bu yir-ning siçisi öngtün yingaq basmıl-nıng yir küntin yingaq tngrim vrxr-ıntqı yir kidin yingaq taypukü ögän taydın yingaq uluy yol ațırar SUK. II (s.10 Sa04.9-12)

**taysang**

tonguz yıl bişinç ay on altı-qa manga tärbiş-kä yunglaq-liq çao yastuq kargäk bolup açam-nıng manga ülüş-tä täggän taysang-taqı on altı är kömär borluq-ta manga tægär çirquş-tın alıp öngdün singar-ın alıp yarım borluqum-nı udçi buq-a äsän ikägü-tın yuz yastuq çao alıp toyruru tomlıdu satdım SUK. II (s.25 Sa11.1-7), (s.139 WP04.20-23), (s.160-161 Mi17.3-6)

**tinsidu**

maņa tinsidu-qa yir k(ärgäk) ///// çänjöz-täki tægän ärdäg ////////// SUK. I (s.IV[135] 2-3)

**tıpsay(?) tay-pukü**

bu oq yir-ning tıpsay(?) tay-pukü ögän qıtiy-ın-ta yazı kiçig-tä bir uluy atız bir qansan (?) birlä tanuq qulunçung tutung [=totoq (?)] tanuq taz tanuq qanturmiş tanuq abiçuq SUK. II (s.8 Sa03.19-22)

**tirişakuñi** Skr. Trişakune Moğ. Drişa-guni, Dri-şa-günya

kintik tiriş-a-kuñi atly orun-ta maxa viri birlä vayu-vigi burun uçi koşala atly orunta vçir-a xung kar-a birlä surabakşı bo upa-kişidir yaqın-qı tariyly ayız kalingga atlay orun-ta su-badir-a birlä şyama-divi tamyaq lambaka atlay orun-ta vçir-a-pirala birlä su-badiri bo çanto ärür BT VII (s.33 A.54-60)

**tivi-kota** Skr. Devıkota Moğ. Tibi-kôđi, Dibai-gôțê Tib. Debikoți

sol qulyaq gödvari atly orun-ta sura-vairi birlä vira-mati qaş qavişiy-ınta ram-a işvari atly orun-ta abida birlä karvari iki köz tivi-kota atly orun-ta vçir-a-piraba birlä langkaişvari iki ängin malavar atly orun-ta vçir-a-dix-a birlä turum-a-çay-a upa-kişidir-a ärür BT VII (s.33 A.42-48)

**tıyuuq**

bars yıl törtünç ay ygrmi-kä manga töläk tämür-kä sañ-liy tıyuuq-taqı taş köprüg-nüng öngdün singar-qı tägsintürü tam-liy qavlalıqım-nı yänä çanğgur ayız<-taqi> yiti küri-lig yir-im-ni yänä törtkil çuy-daqi tört şiy yir-im-ni yänä povu(?) qıra-daqi üstün çäçäk-lik-däki altı şiy yir-im-ni yänä altın çäçäk-lik-däki tört şiy yir-im-ni maņa sañliy bu muñça yir-lär-im-ni manga töläk tämür-kä yunglaq-liq çao yatuq kargäk bolup tolmiş ayay-a

tägilig-tin ygrmi yastuq čungdung bao-čao alip tašiq-qa utmiš-qa bu yir-lär-im-ni tarip yizün tip TWX(...) qilip birtim SUK. II (s.174 Mi28.1-10)

### **tlas**

ymä ögütmiš alqatmiš č(ä)r(ı)k turk uluš aryu tlas koküz içi-ntä ymä yoqaru qodi ilgärü kirü atı ištılmiš ymä küsi sorulmiš qutluq uluš y(a)rašlay altun aruyu uluš qašu ygänknt ordu knt čigi[l] balıy nom qutı t(ä)ngri-ni-ng ornangusı mrdaspnt t(ä)ngri-lärn(i)ng otaçılıqı arıy y(a)ruq küçlüg brišti-lärn(i)ng qonyusı arıy toruq süzük mani-stanlar içi-ntä ymä qara budunı (??) qutluq ötmış M I (s.26-27 T.II D.171 24-37) bk. talas

**tngrim** Manastır adı.

bu yir-ning siçisi öngtün yingaq basmıl-ning yir küntin yingaq tngrim vrxr-ıntqı yir kidin yingaq taypukü ögän taydin yingaq uluq yol atırar SUK. II (s.10 Sa04.9-12)

### **tokuz öñi**

tokuz öñi, lagki, wençeü, suuçeü, keçeü, vuuçeü, luiçeü, yigçeüda ulatı tokuz ulug çeülarda keñürü yadı Hts.VI (s.61 1388-1391)

**tong guvan** Çin de bir köyün adı. Çin.

BT XVIII (s.118 S811-815) bk. toñ guvan

**toñ guvan** Çin'in merkez Guangdong eyaletinde bir şehirdir. Çin. Dong guan

tay çin kuu kañ si y(e)g(i)rmi altınc otçuk-takı oot kutlug tavişgan yıl kuu yi hu-a vihar-ka tayak-lıg bilgä taloy şabi ratna v(a)çir-niñ ötüğinä toñ guvan suzak-ınta onunç ay y(e)grmi tört-i kutlug kün üzä bitiyü tolu boltı BT XXVI (s.88 20.1-5), (s.94 28.1-11) bk. tong guvan

**toxrı** Tohrı, bir ya da birden çok şehrin adı. < Soğd. twryk [tux(ä)rık]

ymä ädgü üdkä koluka ymä irülüg ädgü künkä ymä alkatmiš ayka ymä yegädmiš kutlug yılka ymä ögütmiš alkatmiš č(ä)r(i)g türk uluš argu t(a)las kögüz içintä ymä yokaru kudi ilgärü kerü atı eštılmiš ymä küsi sorulmiš kutlug uluš y(a)raşlag altun arugu uluš kašu y(ä)gänk(ä)nt ordu k(ä)nt čigi[l kánt] balıg nom kutı t(ä)nriniñ ornangusı m(a)rdasp(a)nt t(ä)nrilärn(i)ñ otaçılıkı arıg y(a)ruk küçlüg freştilärn(i)ñ kongusı arıg turug süzök manistanlar içintä ymä kara bodunı kutlug ötmış utmiş y[egä]dmiš freşti....ayaglag t[atag]lag atlag t(ä)ñri m(a)r w(a)xm(a)nxvary(a)zd [t]oy(ı)n (oku tört?) toxrı[ı]d[ın]kı ulug možak ..... [ugurınta][ymä a]ltun argu [talas ul]uñ kašu xanı ordo čigil k(ä)nt ärkligi ulug türkdün başdanı čigil arslan el tirgök [alp] borgučan(?) alp [t(a)r]kan bæg el<l>äntük ärksintük u[ğurın]ta TKMÖ (s.89-92 209-236)

### **töküz**

tavişyan yıl aram ay bir yangıqa män aram qy-a qinısun birlä yunglaq(?) -lıq čo krgäk bolup töküz-täki tarıy tarımaq-qa yir-ni altmış-aq-qa apam-qa on iki sifir čo yaq-a-sın ilig-tä alip birürmän SUK. II (s.71 RH03.1-5)

### **Törçät**

bu yir-niñ siçisi örü yınjaq ögän atırar öñtün yınjaq Törçät yiri adırar SUK. I (s.II[16] 1.9-10)

**tört küsän**

ymä bo t[ört buluqtaki] (?) dendarlar kim [ta]vgaç yerintä a[zu ymä] tört küsänntä] kerü ku[z ilgärü bergärü alku]ka ulug ada ıy(ı)nç basınç bolgay ka[nyuda] n(i)goşaklar(ı)g sartlar(ı)g bulsar alkuñı ölürgäy bir ti[ri]g [ı]dماغaylar H (s.24-25 12-17)

**tört küşen**

tağı yime tört küşen uluşta baqsılar boltı-lar kim burқан şazınınga uluğ asağ tusu kıltılar Maitr. (s.45 3.55-58)

**törtkil çuy**

bars yıl törtünç ay ygrmi-kä manga töläk tämür-kä sañ-liy tüyuq-taqi taş köprüg-nüng öngdün singlar-qı täğşintürü tam-liy qavlaliqim-ni yänä çanğgur ayız<-taqi> yiti küri-lig yir-im-ni yänä törtkil çuy-daqi tört şey yir-im-ni yänä povu(?) qira-daqi üstün çäçäk-lik-däki altı şey yir-im-ni yänä altın çäçäk-lik-däki tört şey yir-im-ni mañga sañliy bu muñça yir-lär-im-ni manga töläk tämür-kä yuñglaq-liq çao yatuq kargäk bolup tolmiş ayay-a tägimlig-tin ygrmi yastuq çungdung bao-çao alıp taşiq-qa utmiş-qa bu yir-lär-im-ni tarıp yizün tip TWX(...) qılıp birtim SUK. II (s.174 Mi28.1-10)

**tsi in sı** Merhamet manastırı; Loyang'da Hsüan-tsang'ın çalıştığı bir manastır. Çin. Ts'e-en-z

küz yetinç ay tört y(e)g(i)rmi-kä ol yangı-ı sānğräm-tä olurdaçı älig uluy ädräm-lig açarı-lar älig kiçig-läri birlä ulatı toyın kirdäçi yuz älig oylan birlä bolar-nı q(a)ltı y(e)mä tsi in sı sānğräm-kä kirgäli toyın-lar-nıng yangınça oyun bädiz bra küžätri üzä uduz-up yangı sānğräm-kä kigürdi Hts.X (s.16 86-96) bk. tsi in sı, tsi insı

**tsi in sı** Merhamet manastırı.

bu ülüştä hen ki atlıy yılning başlayuqi yılnta üçünç ay tsi in sı sānğräm-däki bi taş bütmiškä sävinç ötünmäktin başlanur Hts. IX, X (s.2 6-11), (s.5 17-25), (s.6 1-3), (s.6 6-9), (s.32 1-3), (s.43 17-24), (s.46 1-5), (s.47 26), (s.168-169 10-14), (s.236 1-3), (s.238 1-8) bk. tsi in sı, tsi insı

**tsi insı** Merhamet manastırı; Loyang'da Hsüan-Tsang'ın çalıştığı bir manastır. Çin. Chi-chao

/..... aqtarmayuq nom-larıy bitig-läriğ tsi insı sānğräm-tä yıyzun Hts.X (s.47 1030-1032), (s.48 1057-1064) bk. tsi in sı, tsi in sı

**tsinküü** Bir kanalın adı.

biçin yıl altınç // yiti yangıqa manga şabi-qa yunglap-liq quanpu krgäk bolup tsinküü ögän üzä suvqliy bir şey säkiz küri uruy kirür yir-imin basmıl-qa toyruru tomlıdu satdım SUK. II (s.10 Sa04.1-4)

**tsuin** Muhtemelen -ts'iuan Çinli yer adının son elemanına karşılık gelen bir şekil.

tsuintaqı la totoq oylı arslan sañun bu qutluğ ßarxar-qa kirü täğ-intim MO. (s.75 13.1-2)

**tsuñ çi si** Bir tapınağın adı. Çin. Zhong chi si

(P) y(e)mä kutlug ulug tavg[aç elintä tsuñ çi si] [at]l(ı)g-g (P) sañram-däki üç

agılı[k nom ötgürmiş çituj] [sa]mtso atl(1)g (P) açari ânatkäk tilintin tav[gaç tilinçä ävirmiş ] BT XXVI (s.126 46.1-3)

**tuç-ornuQ-luy tamu** Cehennem adı.

..... tamu ta , , tuç-tirgük-lüg-tamu|da tuç-ornuQ-luy tamu-da - tämirl|r yañtır|liy tamu|da ,, tämirl toorluy tamu|da , , tämirl yumyaqlıy tamuta , , süvri taşlıy tamu|da munçulayu ontun-singarqı tolp kök-qalıq uyuşlınıtaqı alq-u tamu|lar|daqı bökünki küntä ämgäk-tägintäçi , , alqu qamay tñl(ı)ylar üçün , , m(ä)n-il kälmiş t(ä)ngrim , , tuyenmaq-köngül üzä yirtinçü|nüng uluy ädgü ögli y(a)rliqançuçi köngüllüg-qang-lar|ınga - tÜzükä umunup inanıp , , yükünürbiz BT II (s.29-30 397-412)

**tuç-tirgük-lüg tamu** Cehennem adı.

..... tamu ta , , tuç-tirgük-lüg-tamu|da tuç-ornuQ-luy tamu-da - tämirl|r yañtır|liy tamu|da ,, tämirl toorluy tamu|da , , tämirl yumyaqlıy tamuta , , süvri taşlıy tamu|da munçulayu ontun-singarqı tolp kök-qalıq uyuşlınıtaqı alq-u tamu|lar|daqı bökünki küntä ämgäk-tägintäçi , , alqu qamay tñl(ı)ylar üçün , , m(ä)n-il kälmiş t(ä)ngrim , , tuyenmaq-köngül üzä yirtinçü|nüng uluy ädgü ögli y(a)rliqançuçi köngüllüg-qang-lar|ınga - tÜzükä umunup inanıp , , yükünürbiz BT II (s.29-30 397-412)

**tujit** Budizm'e göre sadaka verildiğinde, beş önemli emir yerine getirildiğinde ve 10 iyi yola uyulduğunda yeniden doğulacak güzel ve hoş yerlerden biri.

ötrü ol bécinler begi [t]akı nomlug öt erig sözleyü türür erken anıj arasına isig özi üzülüp üstün tujit t(e)ñri yeriñe bardı EUDÇ (s.76 506-509) bk. tuşit, tuşud, tužit, tužit

**tujit** Toh.A(?) B Skr. tuşita

Maitr. (s.39-40 1.12-38), (s.44 3.34-36), (s.85 34.14-21), (s.164 90.32-33), (s.173 103.2-7), (s.173 103.7-10) ETŞ (s.242 27.1-4) AY III (s.35 142.12-21) bk. tuşit, tujit, tuşud, tužit, tužit

**tung tay si**

söki lo vu di atlıy elig tung tay si atlıy vırxar etdi ärsär guy di atlıy xan ü ni atlıy sängräm etdi ärsärlär yämä ol eliglär xanlar-nıng etmiş etıgları yaratıy-ları näng idi bu sängräm etigingä yaratıyınga yetmädi Hts. IX, X (s.166-167 11-18)

**tuşit** Maitreya'nın doğduğu cennetin adı. Tuşita terimi, “çekişmek, hoşnut olmak, mutlu etmek” anlamındaki tuş kelimesinden gelmektedir (SH 343a, Edg. 255b, 270a). Tuşita “muhteşem mutluluk cenneti” anlamında olup (SH 234b) tanrılar dünyasının dördüncüdür. Bütün Bodhisattvalar'ın Buddha olarak yeniden doğmadan önceki yerleridir ya da cennetleridir (SH 276a). Terim, Śākyamuni ve diğer bütün Buddhalar gibi gelecek Buddha olarak dünyaya inmeden önce Maitreya'nın da yaşadığı temiz alan olarak gösterilir. Maitreya burada 4.000 Tuşita yılı ya da 584 milyon yıl yaşayacaktır (SH 343a). Bu cennetin hükümdarı Santuşita'dır. Bu dünyada yaşayanların boyu 910 metredir. Yaşam süreleri ise beş yüz yetmiş altı milyon yıldır. ETü. tuşit “Tuşita”, tuşit teñri yiri “Tuşita

tanrı yeri” = Skr. tuṣita = Pali. tuṣita = Çin. 妙喜足天 “miào xǐ zú tiān” (SH 234b), 知足(天) “zhīzú (tiān)” (SH 276a), 兜率陀 (兜率 ya da 兜率哆) “dōu lǜ tuó (dōu lǜ ya da dōu lǜ duō)”, 兜術 “dōu shù”, 珊都史多 “shān dōu shǐ duō”, 珊觀史多 “shān guān shǐ duō”, 鬪瑟多 “dòu sè duō” (SH343a) = Tib. dga'ldan (J. Hopkins) = Toh. A tuṣit, toṣit (Laut 1986, 140) (EUTBMT)

BT III (s.58-59 778-783), (s.58 761-764), (s.63 864-866), (s.65 913-919), (s.65 919-922), (s.65-66 922-928), (s.66 929-932), (s.66 932-937), (s.66 941-947), (s.67 951-955), (s.67 958-963), (s.68 966-972), (s.69 983-988), (s.70 994-998), (s.70 1001-1006), (s.71 1010-1013) bk. tujit, tujit, tuşud, tužit, tužit

### **tuşud**

BT III (s.63 861-864), (s.69 975-980) bk. tuşit, tujit, tujit, tužit, tužit

**tuşita-bavan** Tuşia Sarayı. Skr. tuṣitabhavana

tuşita-bavan ordu-ka okşatı ol ordu karşı-ta tolp-nung umuğ-ı darm-a-uğkadi BODİSATAV tolu tükel ALTI TÜMEN SEKİZ MİNG apsari-lar üzä kav-şatılı tutçı alku üdte BIŞ törlüg KÜSENÇİG mengi-lerig teginür SDB. (s.87 111-113)

### **tužit ordu**

terin quvray-qa tužit ordu etiğın töz-ün mayrı bodis(a)t(a)v körkin y(e)mä iç quvray -ning adruy-ın toquz bölük tuyum adırtın nomlayu y(a)rılıqadaçı y(a)rılıqar ärdi Hts.X (s.41 761-766), (s.41 770-772)

**tužit t(ä)ngri yeri** Tuşita-Tanrılar ülkesi

tep ol ugurka kataglanıp bo t(ä)ngri burhan-nıñ üç asanke yüz m(a)hak(a)lpta kataglanmış-ın tužit t(ä)ngri yerintin kudi enip ażun tutup tuga y(a)rl(ı)kamişi ävdä ünüp altı yıl tapavan bärk-tä duşkaçar ämgäk ämgänmişin v(a)çiraşan ärgün üzä olurup tört törlüg ş(i)mnu süü-sin utup töz[gä]rinçsiz burhan kutın bulmışın nomlug tilgän tävirip beş pançake [t]oyın-larka säkiz tümän t(ä)ngri-lärig [k]u[tg]armışın ulatı beş y(e)g(i)rmi asanke nayut sanınça vayniyke tnl(ı)g-larag kut[ga]ru y(a)rılıkap kaužnagar kántkä [ya]kın şalavan bärktä kal[ısız] nirvanka kirü y(a)rılıkamışınatägi alku nomlarag ukıtadaçı maitrismit yeti otuz ülüş ulug nom bitigig bititü{-nu} tägintim(i)z BT XXVI (s.178-179 81.20-38), (s.196 100.45-46), (s.196-197 100.47-50), (s.255 137.17-29) (s.270 152.17-26) bk. tužit tängri yeri, tuzit tngri yeri

### **tužit tängri yeri**

Hts. IX, X (s.209 19-23), (s.230 2-6) bk. tužit t(ä)ngri yeri, tuzit tngri yeri

### **tuzit tngri yeri**

UII (s.79 7.47-52) UIV (s.700 B. 17-20) bk. tužit t(ä)ngri yeri, tužit tängri yeri

### **tužit**

Hts. IX, X (s.218 1-7), (s.218-219 11-16), (s.219 19-22) bk. tužit, tujit, tujit, tuşud, tuşit

**tužit** Dördüncü devaloka (cennet), maitreya bodhisattva'nın bulunduğu gök katı. Skr. tuṣita buyan ädgü qılınç küçintä biz barça tužit t(ä)ngri yerintä maytrı bodis(a)t(a)v üskintä ol orun-dağı terin quvray arasinta tuyalım Hts.X (s.36 642-646), (s.41 778-781) Das. (s.36 40-46) BT XXIX (s.120 378-379) BT XIII (s.117 19.43-46), (s.118 19.71-75), (s.167-169 46.35-41), (s.183-184 55.1-9) BT XXVIII (s.58 B047-B050) BT XXVI (s.227-228 123.7-9), (s.241-242 129.35-41) MO. (s.28 3.7-11), (s.28 3.23-26) bk. tužit, tujit, tujit, tuşud, tuşit

**türk** Şehir adı; doğu, doğu bölgesi.

ymä ädgü üdkä koluka ymä irülüg ädgü künkä ymä alkatmış ayka ymä yegädmış kutlug yılka ymä ögütmiş alkatmış ç(ä)r(i)g türk uluş argu t(a)las kögüz içintä ymä yokaru kudi ilgäri kerü atı eştılmış ymä küsi sorulmuş kutlug uluş y(a)raşlag altun arugu uluş kaşu y(ä)gänk(ä)nt ordu k(ä)nt çigi[l kânt] balıg nom kutı t(ä)nriniñ ornangusı m(a)rdasp(a)nt t(ä)nrilärn(i)ñ otaçılıkı arıg y(a)ruk küçlüg freştilärn(i)ñ kongusı arıg turug süzök manistanlar içintä ymä kara bodunı kutlug ötmiş utmış y[egä]dmış freşti....ayaglag t[atag]lag atlag t(ä)ñri m(a)r w(a)xm(a)nxvary(a)zd [t]oy(ı)n (oku tört?) toxr[ı]d[ın]kı ulug możak ..... [ugurınta][ymä a]ltun argu [talas ul]uş kaşu xanı ordo çigil k(ä)nt ärkligi ulug türkdün başdañı çigil arslan el tırgök [alp] borguçan(?) alp [t(a)r]kan bæg el<l>äntük ärksintük u[ğurın]ta TKMÖ (s.89-92 209-236)

**uçadivaç** Tusita gökyüzündeki bir yerin adı. ~ Skr. Uccadhvaja

uçadivaç ordu içintä uluy kölüngü-däki nom-larıy ord[u]nguzta ärdäçi iış-läringiz kâ uqığu açā nomlayur-siz BT XIII (s.117 19.47-50) bk. uçidavaç, uçadivaç

**uçayan** Bir ülkenin adı. < Skr. Ujjayinī

arıg silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni pataliputurta sankaş balıkda aparaçite lank balıkta çandani yäk çartalome yäk suğraşan balıkda kalmaşapadi vançi uluşta subarme uluşta aparaçite şilabadre yanpur uluşta uçayan uluşta nağaki parapundari uluşta punđariki d(a)rmapali gatarkut uluşta praçapap uluşta araşi yäk mahagirase kaşmir uluşta varti uluşta panđaraki yäk kati yäk magat uluşta uçayan uluşta kapili yäk nağaki ançulayu maşur uluşta çampay uluşta raçabadre purnabadre kadan kânt uluşta şurparak uluşta şiribağari kamag uluşta nanđake inçä k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651) UI (s.39) UIV (s.680 A. 1-2) bk. uçayan

**uçidavaç** Tuşita gökyüzünde Maitreya'nın sarayının adı. Skr. Uccadhvaja

tözün maytrı-y-a tuşıda täñri yerintä uçidavaç atly iç ordo içintä oluru nomluy yarlıy yarlıqayur siz BT III (s.58 762-764), (s.58-59 778-783), (s.66 932-937) bk. uçadivaç, uçadivaç

**uçadivaç** Skr. Uccadhvaja

tujit tengri yirinteki uçadivaç atlıg qarşıda oluru yarlıqar Maitr. (s.44 3.34-36) bk. uçadivaç, uçidavaç

**uçayan** Hinduların yedi kutsal şehirlerinden birisi. Skr. ujjayinī

arslanlarınñ yorıkın yorıp uçayan balıkniñ kedininte turup inaru berü yorıdı

EUDÇ (s. 36 9-10) bk. uçayan

**uday** Bir dağın adı. (Wu t'ai dağı. Çin. wu t'ai SDB.)Toh. A Uday < Skr. Udaya

yänä kaçan kayu üdün älig yeti koltı altı [yüz tümän yıllarınñ ärtmäkiñä] ketumañı kânt-lig uday tag-nıñ töpösintä [brahmayu braman bolup akaş kök kalık-nıñ] yüüzintä brahmā vati hatun paryiş tilgän iç[intä maitri burhan-lig] miñ yaruk-lug kün t(ä)ñri tilgän-i bo yertinç[ü yer suvda tuga yarlıkasar ol] ugur-ta y(e)mā şankki č(a)kravart han-lig tözün [ugušta tugup bälğürüp] pra va ra-lig ulug yañı kün kılıp bursañ [ ] bra ma sa ñghā lam bañ buyan-ları-nıñ äsiriñü tüş-[lärin äşidip asıglıg maitri burhan-tın] alp bulgu-luk burhan kutıña täggülük vyakri[t alkış alıp ol alkıştalıça katıg-]lanu tavrana asanke p(a)ramit-ları içintä pu nya [buyan-lı bilgä] bilig-li iki törlüg yevik tizig-lärig [tolgurup toşgurup bir badrakalp içintä eyin kızıgçä burhan-lig č(a)kravart han-lar y[ertinçü-tä tugup bälğürüp özkä özkä] tägimlig beşär y(e)g(i)rmi asanke nayut sanınça tı[nlıg-larıg nomlug aşın bilgä bilig-]lig suvsuş-ın todgurup kanturup tugmak-t[a ulatı ] säkiz törlüg açığ tarka ämgäk-lärtin özgur[up kutgarıp ol anı täg ozmiş kut-]rulmiş vaynike-lig kuñu-ları üzä kavzadılı [turmiş üç üdki burhan-lar üzä ögitilmiş] alkatılmış üç törlüg yogaçari-lar üzä sä[vitilmiş taplatılmış üç törlüg] [tamga-lar üzä tamgalalmış taymak-sız tugmak-s[ız adınçığ adrok ay-sız kün-süz adınçığ] adrok ürlüg enç üdrülmiş ädgü apamu-l[ug arıg katmak-sız oron tegmä nirvan-lig] kânt uluş-ta tingu-luk ugrayu [so]ka av[ant tilag-lar bolmakları bolzun] BT XXVI (s.249-250 133.22-40) BT XXIII (s.170 H122-156) BT III (s.59-60 790-795)

**udayagiri** < Skr. udaya-giri

amraqı trkän qunçuy tngirim qutı-liy (ay) tngri tilgäni birlä birgärü birikip uluy qut ornanmış odra oyuş udayagiri tay töpüsintä y[o]qaru örläyü kälip on uyyur eli-lig kök kaliq-nıñ yüüz-intä uluy tür-lüg utmañın yegädmäki[n] çoyın yalinin yaltriyu yaşuyu yrliq[a]p [i]çtin singar [ariy i]duq nom-nung şaz-in-nıñ asıl[-maqliy üst]älmäk-lig sa[q]ın[ç]in tıd[mamaq]dın ////////// ärdi-lär Das. (s.32-34 11-21)

**urbilvani** Patna'nın güneyinde, bugünkü Buddha-Gaya şehrdir (BW 96b). Şākyamuni ile Maitreya burada buluşuyorlar. Skr. Uruvilva, Urubilva

amtı muna ayağka tegimlig maytrı urbilvani balıktakı sinayani braman oğlu bolup sekiz yaşına kalıtı çahnu arzı gang ögüz suvın singirürçe alku şastar bilge bilig simridi boşguntı Maitr. (s.52 8.16-23)

**urişlim** Kudüs (şehri)= urıslum (EUTS).

iñcip ol moyoč-lar näçükin urişlim-tin önüp bardı-lar ärsär ol yultuz ymä olar-ni birlä barir ärdi UI (s.6 TII B29 8-11)

**urum** Doğu Roma < Yeni Farsça Rüm?

başı taşdar-liy taşman-lar baydat urum el-lär barıy yer-lärin tapmañın baxşım siziñä ök inañyay BT III (s.73 1035-1037)

**uygur** Uygur.

bo ymä [a]lqiş-liyın [adrulmiş] uygur ilimiz-a alqiş-liyın adrulmiş alqatmış uygur

ilimiz-a alpın qutın yığadmiş arslan bilgä xanimz-a alnün ililur tamdulur atruq-luy uyyur bizning ilimz-a utar yügädür BT XIII (s.154 39.1-6), (s.154 39. 8-25), (s.183-184 55.1-9)

### **ü ni**

söki lo vu di atliý elig tung tay si atliý vürxar etdi ärsär guy di atliý xan ü ni atliý sängräm etdi ärsärlär yämä ol eliglär xanlar-niñ etmiş etiglari yaratiy-lari näng idi bu sängräm etigingä yaratiyinga yetmadi Hts. IX, X (s.166-167 11-18)

### **üç lükçün** Şehir adı.

üd eniş-intä üzlünçü nom-ta tugmiş törümiş ünüş-in bilmädin užikin edärtäci ötmädük boşgut-lug örmädük biliglig üç lükçün [b]alık-lıg çisän tutuñ tavgaç til-intin türk til-inçä ikiläyü ävirmiş ary-a mançuširi bodis(a)t(a)v üzä [nom]-l[atı]lmiş açintaya buda vişay-a tegmä sakıngalı [b]ägüngäli bolguluk-suz burhan-lar-nıñ adkangu uguş-ı atlıg sudur nom bitig okıyu tükädi BT XXVI (s.64 11.1-7), (s.215 115b.1-4) EUT (s.162 1007-1010)

**üç solmi** Solmi, Hami'nin 100 km. kuzeybatısında Bişbalık'ın 250 km. doğusunda, Hoçu'nun 300 km. kuzeydoğusunda bir şehirdir. (bk. A. Hermann, Historical and Commercial Atlas of China, Cambridge, mass. 1935. 122 s. 493) Kāşğarī'ye göre ise Uygur vilayetindeki beş şehirden biridir, ve 'bu vilayetin halkı en katı kâfirlerdir' (herhalde Burkancı idiler!).

kim yime üç solmı Maitr. (s.45 3.61)

### **vaişali** Bir şehri adı. < Skr. Vaiśālī

[ ] [ka]m[a]g [ ] k[ö]türüp ki[ ] [-ip] adın-larka b(ä)lgürtmädin [vai]şali balık-ta ävlig bark[-lı]g egil garti ät'özin [yo]rıyur ärdi BT XX (s.82 0338-0343), (s.92 0491-0493), (s.114 0762-0763), (s.146 083-084), (s.146 085-086) BT XXIX (s.160 664-665)

### **vakşu** Amu derya nehri. Toh. < Skr. Vākṣu

adın ymä kiştirik braman uz tariyçi bo tört uyuş-luy-lar taqi gañ siç sindu vakşu ögüz-lär[-kä oqşatı] BT III (s.32 119-121)

### **vançi** Bir ülkenin adı. (Bugünkü Delhi ve Agra'nın batısındaki Braj) < Skr. Vṛji

arıg silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalıpuṭurta sankaş balıkda aparacıte lank balıkta çandani yäk çartalome yäk suđraşan balıkda kalmaşapadi vançi ulušta subarme ulušta aparacıte şilabađre yanpur ulušta uçayan ulušta nađaki parapundari ulušta pundařiki d(a)rmapali gatarkut ulušta praçapap ulušta araşi yäk mahagirase kaşmir ulušta varti ulušta pundařaki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk nađaki ançulayu maṭur ulušta çampay ulušta raçabadre purnabadre kadan kânt ulušta şurparak ulušta şiribađari kamag ulušta nanđake inçä k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651)

### **varti** Bir ülkenin adı. < Skr. Varūtha (?)

arıg silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalıpuṭurta sankaş balıkda aparacıte lank balıkta çandani yäk çartalome yäk suğraşan



balıkda kalmaşapadi vançi ulušta subarme ulušta aparaçite şilabađre yanpur ulušta uçayan ulušta nađaki parapundari ulušta pundařiki d(a)rmapali gatarkut ulušta praçapap ulušta araşı yäk mahagirase kaşmir ulušta varti ulušta pundařaki yäk kati yäk magat ulušta uçayan ulušta kapili yäk nađaki ançulayu mațur ulušta çampay ulušta raçabadre purnabadre kadan kânt ulušta şurparak ulušta şiribađari kamag ulušta nandake inçä k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651)

**varunavati** Bir şehrın adı. < Skr. Vāranavatī

y(ä)mä kaş ulušta gođayu baru y(ä)mä atipur ulušta avant ulušta çatadiri sinhabale g(a)rtrakut ulušta bađre ulušta säkizinç yäk uzun tonlug atl(ı)g çayti ulušta vađi yäk avate yäk kati y(ä)mä upakati atl(ı)g yäklär ançulayu varunavati ulušta ärürlär Diş. (s.90 655-663)

**vatabamuk** Cehennem adı. Skr. Vaḍabā-mukha

äj mintın alp bulguluk tözgäřinçsiz yeg üstünki burhan kutın bulsar y(e)mä kaçan näñ üç tägzinç iki y(e)g(i)rmi bölök nomlug tilgän ä[vi]rmäginçä adın [avant] tıtag üzä kamag tınl(ı)g oğlanın bo [ ]LYQ vatabamuk tamu tügnükintın örü tartıp üntürü umaz BT XXVI (s.78 16.56-60)

**vaybaşıke** Bir Budist okulun adı. Skr. Vaibhāṣika

[vaybaşike şastar tantri k[a]vi [drri] [sanga]ḍaşe ugu kūsän tilintın [to]hri tilinçä ävirmiş t[o]hri [ti]l[in]tin şilaşen pr[aşnik]i yañırtı türkçä ä[virmiş] bo d(a)şak(a)rmap(a)ta[avadanamal] ulug kavi nom bitigdä [on] k(a)rmap(a)t-larıg ä[rtmäk-niñ münin] [ka]dagın küzä[tmäkniñ asıg][ın] tusu-sın körk[itmäkdä] [ayıg] sarsıg sav sözlä[mäkig] [yermäk atlıg altın]ç [tükädi] BT XXVI (s.165 73.1-12)

**vayročana** Merkezi Tathagata'nın adı. ~ Skr. Vairocana

ol vayročana tip ođır-a turu[yluy ] on-tin siŋga [yañılmiş ] oqşadıñsız yru[ ] BT XIII (s.142 28.33-36) bk. vairoçana, vayračane, vayročanda, vçir-a varyočani

**venuvan** Rajagra da bir park. (Rājagrha'da bulunan bir manastır. Hts.X) Toh. < Skr. Veṇuvana

bo tılḍay-in yarlıqanuçi koñül-lüg qañımaz tükäl bilgä biliglig täñri täñrisi burxan ikinti yıl-qı yayqı birkçañ-ıy arçagarax kânt-tä venuvan säñräm-tä qılu yarlıqadı BT III (s.45 394-400) Hts. IX, X (s.53 21-24), (s.178 1-3) Hts.X (s.20-21 215-221)

**vidar**

ant(ran) kırtulup qarlarıg tağka kö(türü) saķınıp tamuda--kı vidar atlıg tağ sengirle--ringe silik-ler Maitr. (s.152 82.35-39)

**viçay t(ä)ñri yeri** Zafer. Skr. vijaya + ET. t(ä)ñri yeri Tanrılar ülkesi.

bo nom bitimiş buyan ädgü kılınç küçintä m[unt]ja [ärt]miş ögüm kañım y(e)mä kayu aźunta tugmak[ı] ärsär bo buyan ädgü kılınç küçintä ögüm kañım arızınta viçay t(ä)ñri yerin[tä] kişi aźunınta tugmakı bolzun BT XXVI (s.158 71a.4-9)

**vint** Bir dağ adı. Skr. vindu

silkmiş ulug çañıñızın ünmiş ünnüñ tikisin vint tagdaki kuvrañız barça eşidür  
AY. VII (s.162 757-759)

**vipul** Rājagṛha yakınında bir şehrin adı. < Toh. Vipul < Skr. Vipula

kimbini yäk raçag(a)rhta vipul ulušta yakši atl(ı)g yäk ornanmış ol beş ming yäklär  
angar tapınurlar (s.90 663-666)

**vo cüu**

ol ödün vo cüu balıqdağı balıq bağı teu baylıy ši lün atlıy bæg barıp xavqa eşdürdi  
Hts. IX, X (s.233 18-21)

**voçio** Şehir adı. Çin.Fangchow

ol üdün voçio balıq-daki balıq bağı tiu baylıy şilun atl(ı)ğ bæg barıp xan-qa eşdürti  
Hts.X (s.45 992-995)

**vuuçeü**

tokuz öñi, lagki, wençeü, suuçeü, keçeü, vuuçeü, luiçeü, yigçeüda ulatı tokuz ulug  
çeülarda keñürü yadı Hts.VI (s.61 1388-1391)

**wayşali**

ymä bir ödün [ ] -lig tngri tngri burxan wayşali atly / nomluy törü-[ ]-ta  
ontin / singarqi burxan-lar uluštintin kälmiş [ ] -täki tört törlüg tirin quvray-i birlä  
yrliqayur SYU (s.64 Text 24 5-8), (s.65 Text 25 5-9), (s.65 Text 26 1-4), (s.126 Text  
146 5), (s.149 Text 194 (2) 4-7)

**wençeü**

tokuz öñi, lagki, wençeü, suuçeü, keçeü, vuuçeü, luiçeü, yigçeüda ulatı tokuz ulug  
çeülarda keñürü yadı Hts.VI (s.61 1388-1391)

**wruž-an** Bir ülkenin adı.

ymä nom qutı tngri-nng amraq oyuł-i hvz-a wruž-an il-ig šad bal-iqda ärti BT V  
(s.50-51 448-450)

**xavxasi**

xavxasi vrxardağı sīnandu salı tągindm UII (s.88 8.73)

**xıtay** Khitay isimleri, onuncu yüzyıla Moğolistan ve Kuzey Çin işgal insanlar.

baban čor elitmiş taşar üçün baban čor xıtay-qa barır ermiş siz MO. (s.126 23.8-  
9)

**ximalaya** Skr. Himālaya Moğ. Hi-ma-la-ya

yuräk kanči atlay orun-ta maxa-bairava birlä xaya-karni kizläk orun ximalaya atly  
orun-ta viru-pakši birlä kaganani bo upa-čanto bo orun qışıl önglög til tilgäni ärür BT  
VII (s.33-34 A.60-65)

**ximavant** < Skr. himavat

kiçig-g [öztä t]uymiş [säv]är o[yul qy-a] /// ximavant tay y[anıntaqı] /// ariy-ta  
kirip barti Das. (s.52 200-203)

**xtain** Çin (EUTS).

min yapğun iki yaruq orduya k(i)rtg'ün(č)lög n(i)yoşak xtaintin k(ä)lmiştä bu

äm(i)g iki xata oxı(y)u t(ä)g(i)ntim MI (s.29 T.II D.171 9-15)

### **yaba çambudivip**

yalrıyur erdinin idiglig yaruğ kün tengri tilgen-[i] yaba çambudivip uluş-ta yarudğuluğ iş-i ertükdükte erdinilig sögüt hu-a-ların esringü yapırğaq tüş-lerin evrilip yana qatnayu edgüti qolulap körgü ol ETŞ (s.202 20D-E 116-119)

**yägänkänt** Bir şehir adı.

ymä ädgü üdkä koluka ymä irülüg ädgü künkä ymä alkatmış ayka ymä yegädmış kutlug yılka ymä ögütmiş alkatmış č(ä)r(i)g türk uluş argu t(a)las kögüz içintä ymä yokaru kudi ilgärü kerü atı eştılmış ymä küsi sorulmuş kutlug uluş y(a)rašlag altun arugu uluş kaşu y(ä)gänk(ä)nt ordo k(ä)nt čigi[l kânt] balıg nom kutı t(ä)ñriniñ ornangusı m(a)rdasp(a)nt (ä)ñrilärn(i)ñ otaçılıkı arıg y(a)ruk küçlüg freştilärn(i)ñ kongusı arıg turug süzök manistanlar içintä ymä kara bodunı kutlug ötmiş utmış y[egä]dmiş freşti....ayaglag t[atag]lag atlag t(ä)ñri m(a)r w(a)xm(a)nxvary(a)zd [t]oy(i)n (oku tört?) toxr[ı]d[ın]kı ulug možak ..... [ugurınta][ymä a]ltun argu [talas ul]uş kaşu xanı ordo čigil k(ä)nt ärkligi ulug türkdün başdañı čigil arslan el tırgök [alp] borguçan(?) alp [t(a)r]kan bæg el<l>äntük ärksintük u[ğurın]ta ymä amtı bolzun TKMÖ (s.89-92 209-237) bk. ygänknt

**yam t(ä)ñri yeri** Tanrı'nın adı. Skr. Yāmāḥ + ET. t(ä)ñri yeri Tanrılar ülkesi

ögli bilgä [ ] bar üdtäki [ ]/WKWLWK anatap[indake bayagut] tæg kertgünč köñül(l)üg [upase] boz bay tiräk yam t(ä)ñri yeri[ntäki] suyame atl(i)g t(ä)ñri kızıña ogşa[tgu]-luk upasanč yidläk bo buyan küçintä közünür ätözläri ıgsız tog[a]sız adas(i)z ärmäkläri bolzun BT XXVI (s.186 84b.3-12)

**yam** Skr. Yāma

azu y(e)me çaturm(a)ħaraaçık t(e)ngri yir-inte astrayastiriş t(e)ngri yir-inte yam t(e)ngri yir-inte tujit t(e)ngri yir-inte nirmañarati t(e)ngri yir-inte tuğayın tip küş O-eser-ler y(e)me ok ökünmek yalvarmaq-lıg qşanti qılmaq-lıg süz-ük sav üz-e yavlaq ayıg qılınç-lıg kkir-lerin tapça-ların yumış arıtmış k(e)rgek AY III (s.35 142.12-21)

**yanpur** Bir ülkenin adı. < Skr. Yamapura (?)

arıg silig aş içgüngüzlär asılıp yüz küüzkatägi sizlär uzun yaşanglar varuni patalipuşurta sankaş balıkda aparaçite lank balıkta çandani yäk qartalome yäk suğraşan balıkda kalmaşapadi vançi uluşta subarme uluşta aparaçite şilabadre yanpur uluşta uçayan uluşta nağaki parapundari uluşta pundariki d(a)rmapali gatarkut uluşta praçapap uluşta araşi yäk mahagirase kaşmir uluşta varti uluşta pandaraki yäk kati yäk magat uluşta uçayan uluşta kapili yäk nağaki ançulayu maşur uluşta çampay uluşta raçabadre purnabadre kadan kânt uluşta şurparak uluşta şiribağari kamag uluşta nanđake inčä k(a)ltı Diş. (s.88-89 632-651)

### **yazı kiçig**

bu oq yir-ning tipmsay(?) tay-pukü ögän qıñıy-ın-ta yazı kiçig-tä bir uluy atız bir qansan(?) birlä tanuq qulunčung tutung [=totoq (?)] tanuq taz tanuq qanturmiş tanuq abiçuq SUK. II (s.8 Sa03.19-22)

**ygänknt**

ymä ögütmiş alqatmış č(ä)r(1)k turk uluş arıy flas koküz içi-ntä ymä yoqaru qodı ilgärü kirü atı iştılmış ymä küsi sorulmuş qutluy uluş y(a)raşlay altun arıy uluş qaşu ygänknt ordu knt čigi[l] baliy nom qutı t(ä)ngri-ni-ng ornangusı mrdaspnt t(ä)ngri-lärn(i)ng otaçılıqı arıy y(a)ruq küçlüg brişti-lärn(i)ng qonyusı arıy toruq süzük mani-stanlar içi-ntä ymä qara budunı (??) qutluy ötmış M I (s.26-27 T.II D.171 24-37) bk. yägän kânt **ym/** Avlu. Çin. yüan

///i söki lovudı atl(1)y elig ///gtay-şı atl(1)y v(i)rxar etdi ärsär “ küdi atl(1)y xan ym/ atl(1)y sängräm etdi ärsär-lär y(e)mä “ ol elig-lär xan-lar-ning etmiş etig-läri yaratıy-ları “ näng ıdı bo sängräm etig-ingä yaratıynga yetmädi Hts.X (s.15 66-73)

**yigçeü**

tokuz öñi, lagki, wençeü, suuçeü, keçeü, vuuçeü, luiçeü, yigçeüda ulatı tokuz ulug çeülarda keñürü yadı Hts.VI (s.61 1388-1391)

**yipgin ordulug**

bolarnı barça ak atka yüdürip yanturu kälip ançoladım yipgin ordulugka Hts.VI (s.97 1758-1760)

**yol toyañ**

siqap-ta üşdün alđın yir-tä yarımni čaqçaq-ta on iki şiy yir-tä yarımni yn-ä adaq-ta säkiz şiy yir-tä yarımni yn-ä adiri sñn-ta /// şiy yir-tä yarımni yn-ä yol toyañ-ta üç şiy yir-tä yarımni yn-ä buqapaçı qıra-a-ta säkiz şiy yir-tä yarımni yn-ä (.....)(.....) qır-a-ta on şiy yir-tä üç şiy //////////////(.....)č qıra-ta biş şiy yir-tä yarımni //////////////(.) ögän-tä alđı şiy yir (.)l(.)-ta //////////////(.....) SUK. II (s.171 Mi25.4-14), (s.66 Ex02.1-5), (s.75 RH07.1-4)

**yuy quş qisili**

öngdün küntün bulungdaqı yuy quş qisili atlıy qisilda ..... Hts. IX, X (s.129 22-24)

**žing čax šan**

amtı taqı ür keč yoriyuluq kızıgi yoq..... män ölmıştä ken mäning qaramın qamış bayqa yörgäp žing čax šan atlıy tay eltip apıy yerdä bälänglär Hts. IX, X (s.195 18-23)

**žing çay šan** Çin. bir dağın adı.

m(ä)n ölmış-tä ken mäning qaramın qamış bay-qa ... žing çay šan atl(1)y tay-da .....rtip apıy yerdä b.... ....qa /// güm.... ....(eksiktir) (eksiktir) (eksiktir) ... ////////////// ... inča tep tedı Hts.X (s.29-30 454-463)

## 1.3. Halk Adları

**altun argu** Bir kabile adı ya da coğrafi bir yer adı.

ymä ädgü üdkä koluka ymä irülüg ädgü künkä ymä alkatmış ayka ymä yegädmiş

kutlug yılka ymä ögütmiş alkatmış č(ä)r(i)g türk uluş argu t(a)las kögüz içintä ymä yokaru kudi ilgärü kerü atı eştılmış ymä küsi sorulmuş kutlug uluş y(a)rašlag altun arugu uluş kaşu y(ä)gänk(ä)nt ordu k(ä)nt čigi[l kânt] balıg nom kutı t(ä)nriniñ ornangusı m(a)rdasp(a)nt t(ä)nrilärn(i)ñ otaçılıkı arıg y(a)ruk küçlüg freştılärn(i)ñ kongusı arıg turug süzök manistanlar içintä ymä kara bodunı kutlug ötmiş utmış y[egä]dmiş frešti....ayaglag t[atag]lag atlag t(ä)ñri m(a)r w(a)xm(a)nxvary(a)zd [t]oy(i)n (oku tört?) toxr[ı]d[ın]kı ulug możak ..... [ugurınta][ymä altun argu [talas ul]uş kaşu xanı ordo čigil k(ä)nt ärkligi ulug türkdün başdañı čigil arslan el tırgök [alp] borguçan(?) alp [t(a)r]kan bæg el<l>äntük ärksintük u[gurın]ta ymä amtı bolzun TKMÖ (s.89-92 209-237)

**altun aruyu** Bir boyun, halkın adıdır (EUTS).

ymä ögütmiş alqatmış č(ä)r(i)k turk uluş aryu tlas kögüz içi-ntä ymä yoqaru qodi ilgärü kirü atı iştılmış ymä küsi sorulmuş qutluy uluş y(a)rašlay altun aruyu uluş qaşu ygänknt ordu knt čigi[l] balıy nom qutı t(ä)ngri-ni-ng ornangusı mrdaspnt t(ä)ngri-lärn(i)ng otaçılıqı arıy y(a)ruq küçlüg brişti-lärn(i)ng qonyusı arıy toruq süzük mani-stanlar içintä ymä qara budunı (??) qutluy tmiş M I (s.26-27 T.II D.171 24-37), (s.27 T.II D.171 5-11)

**anant** Ānanda. Özel isim, etnonim (EUTS).

şala atl(i)ğ qoş söğüt ikin arasinta anant batıp busuş-luy taluy ögüz içintä ämgäkiñä umadı yaqın barıp täggäli BT I (s.20 B 6-8)

**atipur** (Belki de Skr. Anandapura'ya geri dönen bir Yakşa'nın bulunduğu bir halkın adı, ancak bu belirsizdir.)

y(ä)mä kaş uluşta gođayu baru y(ä)mä atipur uluşta avant uluşta çatadiri sinhabale g(a)rtrakut uluşta bađre uluşta säkizinč yäk uzun tonlug atl(i)g čayti uluşta vađi yäk avate yäk kati y(ä)mä upakati atl(i)g yäklär ançulayu varunavati uluşta ärürlär Diş. (s.90 655-663)

**čumul** Çumullar <çumul> kabilenin ismini veya Nan-chan ile Lob-nor arasında Cha-tcheou'nun güneybatısında kalan ve Hotan'a giden yüksek yolun yakınında bulunan insanları temsil etmelidir.

čumullar kičig toyunçın yegän silig qamıy yemä ıraq yerdän isinü amranu esängüläyü üküş üküş köñül ayıtu idur biz MO. (s.121-122 22.4-6)

**čuğul**

meni üçün busan-mañ-lar čuğul-taqı saß yemä ädgü erür MO. (s.107 19.4-5), (s.110 20.15-17)

**çañ**

üdüñ çañ bağlıg suyli atl(i)g ıduq [käräkü] başçı ulug ögä, hanka inçä tep ötünti Hts.VI (s.50 1283-1285), (s.62 1394-1399)

**çu** Çin. Aile adı.

yeti yangı-qa ıduq y(a)rl(i)ğ üzä içkärü tapıyçı otaçı çu baylıy tihçi çu baylıy tio yung “ tärkin äm-lär ulatı yiväk-lär eltü kälti-lär Hts.X (s.45 985-989)

**çüö**

üdün çao kug balıglıg situ ögä çañ bağılıg survuki atlıg bąg ıduk kārākü başçı çüö bağılıg suylo atlıg bąg başın kamağ ögälär yomkı turup hanka inçä tep ötüntilär Hts.VI (s.62 1394-1399)

**gaudam** Buddha'nın beş soyadından biridir, Śākya kabilesinin bir koludur (SH 225b). Ayrıca Buddha'nın ailesinin soyadıdır ve bu nedenle Śākyamuni'nin bir diğer adıdır (SH 466a). Budist yazmalarda genellikle Śākyamuni'nin ismi Gautama olarak ifade edilir. Śākya kabilesinin üyesi olduğu için bu adı almıştır. ETü. gaudam ogus töz (İT) “gautama ailesi”, gaudamı atlıg teñri burkan “gautama adlı tanrı Buddha”, gaudam toyın “gautama üstad” = Skr. gautama = Çin. 瞿曇 “qūtán” (SH 225b) = Toh. A gautam (Laut 1986, 128) (EUTBMT)

ol balıқта çkrvrt ilig qanlarning kezigi--nte tiziginte gaudam oğuştin- (t)özdn belgürmiş kamağ şaki töz--lüg budun buqun öze erklig türklüg şudotan atlıg ħormuzta tengrike yüleşi ilig qan bar Maitr. (s.61 13.44-51) bk. götäm

**götäm** Bir kabilenin adı. Skr. Gautama

uzađıkı uguş-ı yeg üstü(n)ki götäm bağı-lıg udumbar čäčäk tąg ođgurak tugmıš törümiş BT XXVI (s.104 39a.84-85) bk. gaudam

**hiu** Çin. aile adı.

.../ nom ävirdäçi yumuşçı-larıy başlataçı hiu baylıy huin pi atl(ı)ğ açarı ol oq yılda ikinti ay üç yangı -qa içkärü xan-qa ötünti Hts.X (s.45 976-981)

**ikşuvaku** Bir kabilenin adı. Skr. Ikşvāku

ürlüg enç nirvan balık-lıg körkin mäniz-in köñülgärip yetinçsiz tuñunçsuz y(a)ruk-lug kūsänçig körklä ärip altunlug tag basguk-lug körü kanınçsız kotıräk monçuk tąg ikşuvaku uguş-lug küü-lüg şudodane han-nıñ sutsı monçukı BT XXVI (s.103 39a.61-65) bk. ikşvaku

**ikşvaku** Hintli bir kabile. Skr. ikşvāku

y(ä)mä üç äñim sansar-nıñ umug-ı mag-ı ulug y(a)rlıkançuçi köñül-lüg vainiki-lıg oqlan-ları üçün nomlug indravaş yağmur yağıtıp ämgäklig oot-ın öçürdäçi yertinçü yer suv-nuñ atı mañgal-ı imärigmä kamağ iki but-lug yalañuk-lar-nıñ kutı kıvı ädgülüg sumer tag bilgä biliglig taloy ögüz şaki-lıg-lar-nıñ kesari arslan-ı ikşvaku uguş-lug-lar-nıñ irzi-sı tükäl bilgä biliglig t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan-nıñ kögüzlüggöl-intin şışmiş ağızlıg yuul-ıntın akmiş içlig uzun-tonlug-lar-nıñ közlärin açdaçı kögüzlärin soğıtdaçı ämgäklig karañgug tarkardaçı ençgülüg y(a)ruk yula tamturdaçı čintamani ärdini tąg kop kūsüş-üg kanturdaçı suvastik agat ot tąg alku adag tudag amırtgurdaçı ap y(ä)mä bo aźunta ap y(ä)mä ol aźunta ulug asıg tusu kıltaçı şaşı uru-vaşi tilotami-ta ulatı t(ä)ñri hatun-ları ürüg uzatı ağızlar-ınta sözlädäçi ilki ärtmiş kum sanınça burhan-lar ögmış alkamış üç äñim sansar-ta akaş mañgal bolmiş [k]utlug-ta kutlug bo garbaparimančani atl(ı)g sudur ärdini-nıñ d(a)rni-sı ärür BT

XXIII (s.164-166 H005-031) bk. ikšuvaku

### ķaraçu

ķamağ il-i-ning mengilig bolmaq-ı (.) ķaraçu budun-nung bili ķaçan-ķađegi ķayğusuz yırğaz-un ETŞ (s.114 11.161-163)

**ličavi** Bir kabilenin adı. Skr. Licchavi

kondini-ka ličavi-(P)ka somaketu-ka kükülmiş akaş-a-garbe-ka hormuzta t(ä)ņri-kä külätılmış ratna-prabase ratna-prabe-ka küsüškolu kertgünč üzä yükünürm(ä)n BT XXVI (s.102-103 39a.34-37)

### mısır

či[n ol] küzätü bağı atı mısır mısır BT XXVI (s.47 1.2-3)

### odra

amraqı trkän qunčuy tngirim qutı-liy (ay) tngri tilgäni birlä birgärü birikip uluy qut ornanmış odra oyuş udayagiri tay töpüsintä y[o]qaru örläyü kälip on uyyur eli-lig kök kalıq-nıng yüüz-intä uluy tür-lüg utmaqın yegädmäki[n] çoyın yalinın yalrıyu yaşuyu yrlıq[a]p [i]čtin sıngar [arıy ı]duq nom-nung şaz-in-nıng asıl[-maqlıy üst]älmäk-lig sa[q]ın[ç]ın tid[mamaq]dın ////////// ardi-lär Das. (s.32-34 11-21)

**qara** Boy adı.

qoyın yıl aram ay bir yangıqa män qara-nıng yig bürt yunglıq-liq tvar krgäk bolup atın birgüm yoq üçün kiñin qırata qazı kitrin(?)-tä içim qançuq bilä tüz ülüş-lüg iç[=üç] şiy yırım atı qutluq taş-qa toyuru tomlıdu sağım SUK. II (s.6 Sa02.1-5)

**şaki** Bir kabilenin adı. Skr. Śākya

al altag-lıg y(a)rlıkančuçı köñül-in şaki uguş-ta törümiş adın-ka uşsukmak-sız ş(i)mnu-nuñ çarigin yančdaçı altun-lug tag-ka ogşatı sukançıg körklä ätöz-lüg arıg şaki-lıg-lar hanı-ya siziñä yükünürm(ä)n BT XXVI (s.102 39a.26-29), (s.104 39a.94-101), (s.204 107.1-14), (s.214 115a.6-9) bk. şaki

**şaki** Terim, Buddha'nın klanının ismi (SH 225b), Śākya klanı (SH 482a), Śākya, Buddha'nın ailesi ya da klanı anlamında olup "bitki" anlamındaki śāka kelimesinden türemiştir. Çincece ise kelime 能 "néng" "güç" sözünden türemiş "güçlü ve kuvvetli"

anlamında kullanılır. Terim, Śākyamuni ile özdeşleşen 仁 "rén" "merhamet" kelimesiyle de birlikte kullanılmaktadır (SH 482a). Bu kabile İndus'un yüksek deltalarında ya da Himalaya'nın güney eteklerinde Hint- Nepal kıyısı boyunca yer alan bir bölgede yaşar. Śākyamuni Buddha ismi bu kabileden gelmektedir. Śākyamuni "Śākya'nın bilgisi" anlamındadır. Geleneğe göre, Śākya kraliyet ailesinden gelen, savaşçı bir sınıf, Hint toplumunun dört sınıfının ikincisidir. Başkentleri Kapilavastu'dur. Śākyamuni zamanında Śākya kral Kosala'ya yakın hizmetkârlardır (Gakkai 2002, sakya mad.). ETü. şaki tözlüg "şākya soyu" = Skr. śākya = Çin. 釋氏 "shì shì" (SH 482a), 釋道 "shì dào" (SH 482a) = Toh. A/B śākki, śākke (Laut 1986, 138) (EUTBMT)

ol balıqta çkrvrt ilig qanlarning kezigi--nte tiziginte gaudam oğuştin- (t)özdin belgürmiş kamağ şaki töz--lüg budun buqun öze erklig türklüg şudotan atlıg ħormuzta tengrike yüleşi ilig qan bar Maitr. (s.61 13.44-51), (s.115 58.4-8), (s.72 23.8-11) bk. şaki

### **talas**

ymä ädgü üdkä koluka ymä irülüg ädgü künkä ymä alkatmış ayka ymä yegädmiş kutlug yılka ymä ögütmiş alkatmış č(ä)r(i)g türk uluş argu t(a)las kögüz içintä ymä yokaru kudi ilgärü kerü atı eştılmış ymä küsi sorulmuş kutlug uluş y(a)rašlag altun arugu uluş kaşu y(ä)gänk(ä)nt ordu k(ä)nt çigi[l kânt] balıg nom kutı t(ä)ñriniñ ornangusı m(a)rdasp(a)nt t(ä)ñrilärn(i)ñ otaçılıkı arıg y(a)ruk küçlüg freştılärn(i)ñ kongusı arıg turug süzök manistanlar içintä ymä kara bodunu kutlug ötmiş utmış y[egä]dmiş freşti....ayaglag t[atag]lag atlag t(ä)ñri m(a)r w(a)xm(a)nxvary(a)zd [t]oy(i)n (oku tört?) toxr[ı]d[ın]k[ı] ulug možak ..... [ugurınta][ymä a]ltun argu [talas ul]uş kaşu xanı ordo çigil k(ä)nt ärkligi ulug türkdün başdanı çigil arslan el tırgök [alp] borguçan(?) alp [t(a)r]kan bäg el<l>äntük ärksintük u[gurın]ta ymä amtı bolzun TKMÖ (s.89-92 209-237)

### **t(a)vyač Çinli.**

bo savay äşidip ötrü ol lovudi atl(i)ğ t(a)vyač xan tärkin tavrati vuu tayşı atlıy bilgä ärig oqıtdurup ordu-qa kigürdi BT I (s.17 A 2-4), (s.18 A 12-13), (s.18 A 13-14), (s.18 A 1-3), (s.20 A 43-47) BT XVIII (s.80 S035-039) BT I (s.17 A 2-4), (s.18 A 12-13), (s.18 A 13-14), (s.18 A 1-3), (s.20 A 43-47) BT XVIII (s.80 S035-039) bk. taβyač

### **taβyač**

MO. (s.84-85 15.1-15) bk. t(a)vyač

**tiu** Tou Şih-lun, Fangchow şehri valisi. Aile adı. Çin.

ol üdün voçio balıq-dakı balıq bäge tiu baylıy şilun atl(i)ğ bäg barıp xan-qa eşdürti Hts.X (s.45 992-995)

### **türk**

t(ä)ñrim siz törösüzün üdsüzkä k(ä)ntü [özünüz] yaz(i)nsar siz ötrü kam(a)g elinjiz bulgan[gay] bo kam(a)g türk bodun t(ä)ñrikä y[azok] kıltaçı bol[gay]lar H (s.24 8-11)

**uygur** Uygur.

sünök-kämañgal uygur urug-ı yağılgı-ka BT XXVI (s.106 39a.156) bk. uyyur

**uygur** Uygur.

-ning yaqa-si män //(.)ok(..) kımüş yol-ınta basa bitig-siz altı ülüş-tä tægmiş 'är qul küng yol-ınta yänä tigin-ning kän-tin yinä qay-a-qa yañtut bolmış nägü kim yol-ınta sävinç buqa muñta yoq ärsär //// biz bilirbiz timiş yol-ınta ini-lärim uur qy-a küväz yulay birlä basaçuq tutung satmiday açarı yavlaq öz açarı qan toyın tutung qođaña añant tutung tükäl-ä 'äsän buqa şilastı atly bäg başlap uygur uruy qadaş ükzintä sözläşip atamız-ning ülüş bitig-ındäki-čä nägü-sin kim-in tapşura birip muñtin taş yiri-ning suvı-ning yaqa-siñga yänä iki bölük bu bitig-täki tvar-qa tutup on tamya büdün kümüş yastuq-i bir yurung toyın atly açarı oylın 'älig(?)-tä birip otuz yaş-tin altın ygrmi yaş-tin üstün orđun är äbci iki qrabaş iki at iki



ud birlä muñça tvar-ni uur qay-a başlap ini-lärim-kä birip öz köngül-üm bolup yaraşıp  
 //(((.)) ymä vap-ça yangla-ça nägü m-ä çam çrim bar ärsär qodup bu bitig-ni birtim SUK.  
 II (s.142-143 WP06.2-23) MO. (s.42-43 5.2'-11"), (s.84-85 15.1-15), (s.97-98 17.1-3) BT V  
 (s.63 664-665) bk. uygur

### **vatsi**

xormuz-ta tngri-ning ödüngüsün ayıdyu-sın vatsi uyuş-luy-nung ödüngü-sün ayıdyu-  
 sün ymä anday oq bu tanuq üz-ä bilmiş kargäk tüz-ün yol ärsär bu oq inçip ärür UAT  
 (s.286 1678-1681)

**yaylaqır** Uygurların ilk hanedanının kraliyet klan isim.

men y'w uluy tiräk oyılı mäxu+çor täñri yaylaqır eliñ(ä) bir bardım MO. (s.85  
 15.27-28)

**yung** Çin. Aile adı.

ç(a)xşap(a)t ay yeti yangı-qa sav ötkür-däçi ordu-dağı kişi yung baylıy kitsuin  
 atl(ı)ğ bağ ayızında “ samtso açarı öz-i ök toplasar biz y(e)mä adın-çıy ögirü sävinü  
 taplayur-biz (eksiktir) Hts.X (s..28 425-432)

## 1.4. Gök Cismi Adları

**[udar]şat** Yıldız adı.(Batı yönündeki yıldızlar.) Skr. Uttarāśādhā

anurat ç[ayas]t [mula?] purvaşat ançulayu [y(ä)mä udar]şat bi[t]i şiravan adın  
 y(ä)mä ulug k[ü]çlüg w(a)hş[i]klar bolar Diş. (s.69 359-363)

**aditya** Güneş. Skr. āditya

atı kötrülmiş atakavandai atl(ı)g ulug balıkta ülgüsüz üküş t(ä)ñrilär luular yäklär  
 gantarvilar asurilar garutilar kinarilar mahoragilar üzä aditya soma BT XXIII (s.63 C06-  
 10)

**ai** Ay.

pülittim ümmis ai täñri täğ TT VIII (s.24 B.14) bk. ay

**anh(a)rw(a)z(a)n** Burç, burçlar kuşağı (Man. met. Mitosun oluşumu) < Soğd. 'nxrwzn  
 [anxar-azan]. 'xrwzn [a(n)xar-wazan] < anxar“staryıldız” + wazan “movement hareket”

ymä bir y(e)g(i)rminç anh(a)rw(a)z(a)nag et<t>i y(a)rat>ı, yeti törlüg ärdämtä ötrü  
 TKMÖ (s.31 38-40), (s.44 43-44), (s.191-192 415-418)

**anuraç** Bir takımyıldızı adı. Skr. anurādhā

beşinç ordo-lug ortun başlag suv kutlug žim it yıl üçünç ay beş y(e)girmi-kä kap  
 suv kutlug beçin kün-kä brh(a)sivați gr(a)h-kä anuraç yultuzka m(ä)n üç ärdinikä b(ä)k  
 katıg s[üz]ök kertgünç köñül-lüg upase alp ulug tarhan yaña upasanç kutlug üzük t(ä)ñrim  
 oglum adıg birlä yänä y(e)mä nomçı bilgä-lärdä mça äşi-dt(i)m(i)z BT XXVI  
 (s.77 16.2-7) bk. anurat

**anurat** Takımyıldızı adı. < Skr. Anurādhā

anurat č[ayas]t [mula?] purvašat ančulayu [y(ä)mä udar]šat bi[t]i širavan adın y(ä)mä ulug k[ü]člüg w(a)hš[i]klar bolar Diš. (s.69 359-363) bk. anurađ **anxrwz** Zodiacus.

ol üç yäkläriđ anxrwz-nta badi M I (s.19 T.Ia 1-2) bk. axrwznyaru, axrwznay **aņarak gr(a)h** Mars. Skr. Aņgāraka + Skr. graha Yıldız, gezegen

(e)mä alkatmış ayka kūsānčig kün-kä üdrülmiş ädgü üd-kä kutlug koluka aņarak gr(a)h elänür BT XXVI (s.77 16.1-2)

**araxu** Bir gezegen. Toh. A Rāhū < Skr. Rāhū

purāni tirdi başlap braman-lar ir[i]g (?) pun baqir-ča ymä idi kargäk-i bilmädin burxan baxšimiz-niņ titsi-liy quvray-i[-niņ] bulid-tin ünmiş ay täñri täg čoy-luy yali-liy ayir bulmiş-lariņa künilap köñül-lüg kök qaliy-larin-tin küni-lig boz buryir-a bulid-lari örläyü adı ködrülmiş-lig kün täñrig anitiyađ-liy araxu-qa siñirgülük al altay-larin saqınu ayiy saqınc-liy šmnu täñri-tä taqi artoqraq eyin idäru alqo üd-lar-tä oq yiq körü yoriyur-lar ärti BT III (s.34-35 152-166)

**ardir**

ay t(ä)n[gr]i ardir yultuz]-ta turdukta ol kön[gli ] BT XXIII (s.58 B108-109)

**äšleš** 7. ay evinin ismi. Skr. ašlešā

ay t(ä)ñri äšleš [yultu]ztın ki[tdükdä ] [ ]lar ol balık ul[u]š[takı kiši]-lär y(a)rlikančsız köñ[ü]l-lü[g] üz boz kö[ñ]ül-lüg kiši-lär ükü[š bol]ur BT XXIII (s.54 B036-040) bk. ašleš

**ašleš** Takımyıldızı adı. (7. ay istasyonunun adı.) Toh B. ašleš < Skr. Āšlešā

ök margaši [ ] ašleš y(ä)mä ančulayu [ ] w(a)hšiklar kün tugsuk [ ] -ıg tayanmış ärürlär Diš. (s.57 165-168) BT XXIII (s.59 B141-143) bk. ašleš

**axrwznay** Zodiakus (EUTS).

ymä bir ygrminč axrwznay iti y(a)rati M I (s.15 T.II D.173b. 16-17) bk. axrwznyaru, anxrwz

**axrwznyaru** Zodiak.

ymä üzüt axrwznyaru aymaq t(ä)g(i)lmäk ymä ad(i)n özkä t(ä)gšil mäki aymaqi [in]mäki bir täg ärmaz M III (s.12 Nr.6 T.II D.173b,2 13-16) bk. axrwznay, anxrwz

**ay**

kün ay garhlar yultuzlar yorıki täğšilmaz AY VI (s.78 181-182), (s.116 693-694) H (s.80-81 50-69) TT VIII (s. 58 I.18), (s.63 L.9), (s.63 L.10), (s.64 L.30-32), (s.64 L.34) Hts.VI (s.51 1294-1296), (s.92-93 1708-1711), (s.95 1732-1735) ETŞ (s.292 35.67), (s.138 13C.65-68) BT XXIII (s.54 B036-040), (s.56 B072-076), (s.56 B077-078), (s.57 B105-106), (s.59 B131-132), (s.59 B134-138), (s.59 B138-141), (s.59 B141-143), (s.146 G289-293) bk.ai

**bi[t]i** Yıldız adı. Skr. Bhijī | Abhijit

anurat č[ayas]t [mula?] purvašat ančulayu [y(ä)mä udar]šat bi[t]i širavan adın

y(ä)mä ulug k[ü]çlüg w(a)hš[i]klar bolar Diš. (s.69 359-363)

**bīraxsapadi** Jüpiter. Toh. < Skr. Bṛhaspati

tözün maytri-

y-a baxšim siz ol tuš-ta endüktä baş daš (?) arayadan oronta baxuşurudi bilgä käd toyin  
bīraxsapadi täñri-čä çoylanıyay BT III (s.73 1031-1034) bk. brahasavati, brh(a)sivati  
gr(a)h

**brahasavati** Jüpiter. Skr. bṛhaspati

[ braha | savati ba[ ] ] BT XXIII (s.87 E59) bk. bīraxsapadi, brh(a)sivati  
gr(a)h

**brh(a)sivati** Jüpiter. Skr. bṛhaspati + Skr. graha Yıldız, gezegen

bešinč ordo-lug ortun başlag suv kutlug žim it yıl üçünč ay beš y(e)girmi-kä kap  
suv kutlug bečin kün-kä brh(a)sivati gr(a)h-kä anuraç yultuzka m(ä)n üç ärdinikä b(ä)k  
katıg s[üz]ök kertgünč köñül-lüg upase alp ulug tarhan yaña upasanč kutlug üzük t(ä)ñrim  
oglum adıg birlä yänä y(e)mä nomçı bilgä-lärdä inča äši-dt(i)m(i)z BT XXVI  
(s.77 16.2-7) bk. bīraxsapadi, brahasavati

**č[ayas]t** Yıldız adı. Skr. J[yeṣṭhā]

anurat č[ayas]t [mula?] purvašat ançulayu [y(ä)mä udar]šat bi[t]i širavan adın  
y(ä)mä ulug k[ü]çlüg w(a)hš[i]klar bolar Diš. (s.69 359-363)

**garh** Kutup yıldızı. Skr. graha

kün ay garhlar yultuzlar yorıkı täğşilmäz AY VI (s.78 181-182)

**kölüñ ay** Ayın bir görünüşüne verilen ad.

ol yarlagkančuči körtlä münsüz yaruk körkünüzün (oku körkünüzün) ol kölüñ aykı,  
säviglig yaltraglı isig yüzünüzän körügsäyür biz kūsäyür biz TKMÖ (s.203 429-433)

**krtik** Ülker, ay istasyonu. Skr. kṛttikāh

ay t(ä)ñri krtik yult[uzta] turdukta ki[m i]gläsär yogr[ut ü]zäki aš [ ] ootk[a  
yagasar tört küntä] öñ[ädür ] BT XXIII (s.59 B127-131)

**kumunsi** Bir yıldızın ismi. Çin. ju men si

ikinti kumunsi atl(1)g yultuz ol vuu-sı bo ärür BT XXIII (s.G019-020) bk.  
kumunsi

**kumunsi** Bir yıldızın ismi. Çin. ju men si

[bo kumunsi yultuz vusı ud yıllıg toñuz yıl[lıg] [...]un adası [...]] BT XXIII  
(s.185 U 3854a) bk. kumunsi

**kün** Güneş.

kün ay garhlar yultuzlar yorıkı täğşilmäz AY VI (s.78 181-182), (s.116 693-694)  
H (s.80-81 50-69) BT XXIII (s.146 G289-293) Hts.VI (s.51 1294-1296), (s.92-93 1708-  
1711), (s.95 1732-1735) ETŞ (s.292 35.67), (s.138 13C.65-68)

**limčin** Bir yıldızın adı. Çin. lian zhen

bešinč limčin atl(1)g yultuz ol vuu-sı bo ärür BT XXIII (s.132 G053-054), (s.136  
G116-117)

**luusun** Bir yıldızın ismi. Çin. lu cun

üçünč luusun atl(1)g yultuz ol vuu-sı bo ärür BT XXIII (s.132 G032-033), (s.136 G101-102)

**mag** Bir ay evinin ismi. Skr. maghā

ay t(ä)ñri [mag yult]uztı[n kitdükdä] kayu [balık uluś ] tur[ ]dakı k(a)ra [bodun bilgä ...]lüg bolur BT XXIII (s.54 B042-045), (s.59 B143-146)

**margaşi** Takımyıldızı adı. Toh B. mrägaşiri < Skr. Mṛgaśiras

ök margaşi [ ] aśleś y(ä)mä ançulayu [ ] w(a)hşiklar kün tugsuk [ ] -ıg tayanmış ärürlär Diş. (s.57 165-168)

**mula?** Yıldız adı. Skr.

anurat č[ayas]t [mula?] purvaśat ançulayu [y(ä)mä udar]śat bi[t]i śiravan adın y(ä)mä ulug k[ü]çlüg w(a)hşiklar bolar Diş. (s.69 359-363)

**nantika** Takımyıldızı adı. < Skr. Na[va]tikā

animiśa muktakeşi pundaṛika tilotame ekarakśa nantika sita karśna y(ä)mä säkizinč bo säkiz t(ä)ngri kızları [sä]kiz törlüg asıglarıg berzün Diş. (s.65 300-304)

**psaqac** (pasakič Soğd.) 4. ayın adı.

kicā tuttuṣ sānā kör psaqac qantā beśār küm ertmiş ārsār bir beśkā bir tāş ālip qat(!)pheş küm tükärmārsār TT VIII (s.63 11-12)

**punarvasu** Bir ay evi. Skr. punarvasu

[ay t(ä)ñri punar]vasu yul[tuzta turduk] [-ta kim i]gläsär yıd(1)g [hua čäčäk] [ ] b(ä)ltir-däki yul[tuzka yagasar säkiz k]üntä [öñädür ] BT XXIII (s.59 B134-138)

**purvapulguni** Takım yıldızı. Skr. pūrvaphalgunī

[ay t(ä)ñri pur]vapulguni [yultuz]ta [turdukta kim i]gläsär [yid yı]p[ar(1)g [hua čäčäk ... yagasar] [yeti küntä öñädür] BT XXIII (s.59 B148-151)

**purvaśat** Yıldız adı. Skr. Pūrvāśādhā

anurat č[ayas]t [mula?] purvaśat ançulayu [y(ä)mä udar]śat bi[t]i śiravan adın y(ä)mä ulug k[ü]çlüg w(a)hşiklar bolar Diş. (s.69 359-363)

**puś** Takım yıldızı. Skr. puśya

ay t(ä)ñri puś yultuzta [turdukta kim i]gläsär hu-a čäčäk [brhaspati-ka] yagasar beś kün[kä öñädür ] BT XXIII (s.59 B138-141) bk. puś

**puş** Bir yıldız adı. Skr. pusya

ol ilig begning maḥamay atlıg işi tengridin lumbani atlıg arıgda aşok atlıg adınçığ söğüt altınmta ikinti ay sekiz yangıka puş yultuzka viçay atlıg muḥurtka iki kırk kut buvanlıg irü belgüke tükel-lig sekiz on törlüg nayrağın yaratağlıg körtle körkle çoluça yaruqın yaltrayu qaltı bulıtdın Maitr. (s.61 13.51-60) bk. puş

**puu-kun** Bir yıldız ismi. Çin. po jun

puu-kun atl(1)g yultuz kutıña ärür-siz BT XXIII (s.136 G132-133)

**puunsi**

yet[inč pukunsi] atl(1)g yultuz ol vuu-sı bo ärür BT XXIII (s.134 G073-074)

**rahu** Bir gezegenin adı. Skr. rāhu

kök kalık yüüzintäki kün t(ä)ñri rahu'ka sigirtmiş tæg y(a)ruksuz yaşuksuz öñsüz öläz boldı AB (s.89 283-285)

**revati**

ay täñri revati yultuztı]n kitdükdä [ ] takı BT XXIII (s.56 B077-078)

**rohini**

ay t(ä)ñri rohini [yultuzta turdukta ] BT XXIII (s.59 B131-132)

**şiravan** Yıldız adı. Skr. Śravaṇa

anurat č[ayas]t [mula?] purvaşat ančulayu [y(ä)mä udar]şat bi[t]i şiravan adın y(ä)mä ulug k[ü]çlüg w(a)hş[i]klar bola Diş. (s.69 359-363)

**soma** Ay. Skr. soma

atı kötrülmiş atakavandai atl(ı)g ulug balıkta ülgüsüz üküş t(ä)ñrilär luular yäklär gantarvılar asurılar garutılar kinarılar mahoragılar üzä aditya soma BT XXIII (s.63 C06-10)

**suşak**

ay t[ä]ñri suşak yultuz][ -tın] kitdükdä kayu [balıkdaki ] [ ba]lık uluş-ta [ ] [ ]r-n[ ] BT XXIII (s.55 B059-062)

**svadi** Ay evi. Skr. svātī

ay t(ä)ñri svadi [yultuz]tın [kitdükdä] kayu balık ul[uş ...] tsañ [ ] ul[uş]da äd [tava]r üküş [bolur ] BT XXIII (s.55 B055-057)

**tamlañ** Bir yıldızın ismi. Skr. Çin. tan lang

tapıg udug kılgu-ka äñilki tamlañ atl(ı)g yultuz ol vuu-sı bo ärür BT XXIII (s.130 G008-010), (s.134 G085-086)

**tolun ay** Dolunay.

mča kaltı tægirmi tolun ay tæg azu säkiz yapır-gaklıg linhu-a-ka okşatı kılсар y(ä)mä bolur BT XXIII (s.70 D017-018) MO. (s.58 7.17-20)

**utrabuturapad** Bir ay evinin ismi. Skr. uttarabhadrapadā

[ay täñri utrabutur[apad] [yultuztın kitdükdä] kayu balık uluş [ k]işi-lär turu [ol bodun-nuñ näčä ä]di tavarı üküş [ ] işlägüči bolur BT XXIII (s.56 B072-076)

**viçay** Bir yıldız adı. Skr. vijaya

ol ilig begning maḥamay atlıg işi tengridin lumbani atlıg arıgda aşok atlıg adınçığ sögüt altınmta ikinti ay sekiz yangıka puş yultuzka viçay atlıg muḥurtka iki kırk kut buvanlıg irü belgüke tükel-lig sekiz on türlüg nayrağın yarataglıg körtle körkle çoluça yaruqın yaltrayu qaltı bulıtdın Maitr. (s.61 13.51-60)

**vukuu** Bir yıldızın ismi. Çin. wu qu

altınč vukuu atl(ı)g yultuz ol vuu-sı bo ärür BT XXIII (s.134 G063-064), (s.136 G124-125)

**vunkiü** Bir yıldızın ismi. Çin. wen qu

törtünč vunkiü atl(ı)g yultuz ol vuu-sı bo ärür BT XXIII (s.132 G043-044)

**vunku**

[yun-ku atl(1)g yultuz] [kutıña ärür-siz ] BT XXIII (s.136 G109-110)



## II. BÖLÜM

### 2. SONUÇ

Çalışmamızın her evresinde uyguladığımız özel ad taraması sayesinde eserlerin döneminde yer alan özel adların tam sıralı listesi elde edilmiştir. Herhangi bir eserde yer alan özel ad ve özel adın içerikle bağlantısı gerektiğinde ise yapılan alıntılar büyük önem taşımaktadır. Az da olsa anlamlandırmalar büyük oranda bu durumdaki gereksinimleri çözecektir. İncelediğimiz 52 eserin Eski Uygur Türkçesi alanında seçkin ve geniş bir içerik yelpazesine sahip olması sayesinde bu döneme ve incelediğimiz alana yönelik yeterli bilgiye sahip olmamızı sağlamıştır. İncelediğimiz dönemle ilgili özel adlarla doğrudan veya dolaylı bağlantılı tüm çalışmalar için bir başvuru kitabı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Özel adlar incelenip anlamlandırılırken diğer dillerdeki karşılıkları da bulunarak verilmeye çalışılmıştır.

Eserlerin incelenmesi ve özel adların sıralanması esnasında ses benzerlikleriyle birçok yerde kullanılması da dikkate değer bulunmuştur. Bu isimler ortak madde başlarında birleştirilmeye çalışılmıştır. Birleştirilmeyen benzer yazımlar ise incelenen eserlerdeki yazıma sadık kalmak adına farklı madde başları olarak verilmiştir.

Çalışmamızda 52 eserde 2774 adet kişi adı, 443 adet yer adı, 31 adet halk adı, 54 adet gök cismi adı tespit edilmiştir. Verilerin de bize sunduğu gibi eserlerde saptanan özel adlar büyük çoğunlukla kişi adları olmuştur.

### III. BÖLÜM

#### 3. ÖZEL ADLAR DİZİNİ

##### 1.1 Kişi adları

- a[        vu]şin tärim, 5  
a[çata]şaduru, 5  
abakirti, 6  
abamu, 6  
abdala tayking s[an]ggun, 6  
abič, 6  
abičuq, 7  
abida, 7  
abiri, 7  
abiš, 7  
abita burxan-liy kün tngri, 7  
abita, 7  
abita-abaa, 8  
ačađaşatru, 8  
Ačari, 8  
ačari, 8  
ačataştru, 9  
ačbuqa, 9  
ačđaşaturu, 9  
ačtuq, 9  
ačataştru, 9  
açiti, 9  
adak totok mal, 9  
adana, 10  
adaq toğoq, 10  
adar, 10  
adaş kaya, 10  
adavaki ~ atavaki, 10  
ağay qiz, 11  
ağay tu, 11  
ağay tutung, 11  
ağay, 11  
addmuz rošn tngri, 11  
ädgü asiylıy, 11  
ädgü ädräm y(a)ruqluy, 11  
ädgü ädräm, 11  
ädgü biliglig, 12  
ädgü bulunguy yingaq-iy idürmäđäci, 12  
ädgü nom|ta yorığacı, 12  
ädgü ögli tegin, 12  
ädgü togrıl [        ], 12  
ädgü tonga, 12  
ädgü toyrıl, 13  
ädgü tözün, 13  
ädgü ünüg, 13  
ädgü y(a)ruqluy, 13  
ädgü yegän, 13  
ädgü yiğ, 13  
ädgü yiğliq suv, 14  
ädgü yula, 14  
ädgü, 14  
ädgü|lüg - ädrämliq - çoyluq yalın-  
liy|ning - tirKini, 14  
adıy tarxan, 14  
adıy, 14  
ädräm|lig-ärdini, 14  
adrš-a urupa včirini, 14  
adumi, 15  
adut, 15  
agati, 15  
agnıkışı, 15  
agnikişi, 15  
ai tngri, 15  
äjñata kaunđinya, 15



- ajokrakkişiti, 16  
 akaşagarbe kök kalık agılıkı, 16  
 akaşa-garbe, 17  
 akaşagarbi, 17  
 äkşobi, 17  
 akşobi, 17  
 akşobi, 17  
 alangkarkalvani, 18  
 älçi, 19  
 älgür tung, 19  
 alı(?), 19  
 älik qaya açi, 20  
 älik, 20  
 alkatmiş, 20  
 alkinčsüz ätöz, 20  
 aloka-čintamani, 20  
 alp {taş} sinqur sangun, 21  
 alp arslan, 21  
 alp bars, 21  
 alp mal, 21  
 alp kutlug ogul küdagü sävig to[to]k, 21  
 alp q///, 21  
 alp qara, 22  
 älp qutluy, 22  
 alp saym, 22  
 alp taş sangun, 22  
 alp taş, 22  
 alp toña, 22  
 alp toyril, 23  
 alp turmiş, 23  
 alp ulug tarhan yaña, 23  
 alp yegän, 23  
 alp, 23  
 alpiş, 23  
 alpyägän, 24  
 alqinčsüz ät'öz, 24  
 alqinčsüz(!), 24  
 alqu ügnüng ili xani, 24  
 alqu|u y(a)ruq-lar|ning-iligi, 24  
 altmiş šäli, 24  
 altmiş tutuñ, 24  
 altmişak, 25  
 altmiş tutung, 25  
 altmiş qaya, 25  
 altmişaq, 25  
 amari, 25  
 amba, 25  
 ambadari, 26  
 amita-aba, 26  
 amita-ayusı, 26  
 amita, 27  
 amogasidi, 27  
 amogaşiri, 28  
 amogasiti, 28  
 amr(a)k tözün, 28  
 amraQuluq bilgä-biliglig, 28  
 ämrilmış äriglig-lig, 28  
 an tiräk, 28  
 ana hañun t(ä)ñri, 29  
 anačan, 29  
 änanđ, 29  
 añañdaşiri, 29  
 anandaşiri, 30  
 anant, 30  
 anantrşiki, 31  
 anatapindake, 31  
 anatapintiki, 31  
 anavam, 31  
 ančuq, 31  
 angkuri, 31  
 angulmalı, 32  
 äničük, 33  
 animişa, 33  
 anpi, 33  
 antsañ [b]ahşı tutuñ, 32  
 antsañ kanlım käyşi, 33  
 antso, 33  
 anuriti, 33  
 añuruti, 33  
 anuy kaya, 33  
 änüg, 33  
 änüq, 33  
 anvam, 34  
 aņgiračudiški, 34  
 aņgirasi, 34  
 apa yegän, 34  
 aparačite, 34  
 apračiti, 35  
 apri nčor tigin, 35  
 apsap, 35  
 aqbira, 35  
 är börii, 35  
 är bört totok, 35  
 är bört, 35  
 är buqa, 35  
 är sangun, 36  
 är tonga, 36  
 är toymış, 36  
 är tuymış, 36  
 är, 36

- ara ara, 36  
 ara buqa, 36  
 ara kaya inal, 37  
 ara tāmür, 37  
 arağı, 37  
 ärägäti, 37  
 aram qya, 38  
 araši, 38  
 arčuni, 38  
 ärdäni čäčäk bodısaßat, 38  
 ärđi, 38  
 ärdini berdäči, 39  
 ärdini birdäči, 39  
 ärdini mangliy, 39  
 ärdini moncuq y(a)ruq-luy, 39  
 ärdini ügmäk, 39  
 ärdini y(a)rukın yaltırdači, 39  
 ärdini|lig–yiil piKü y(a)ruq|luy, 39  
 arıg kunčuy t(ä)ñri, 39,40  
 arıg kurtga tärim, 40  
 arıg tini, 40  
 arıg yel, 41  
 arık bökä, 41  
 arıy küsü|lüg, 41  
 arıy qurtya tärim, 41  
 arıy tigin, 42  
 arıy y(a)ruqluy, 42  
 ärsindäči|lär iligi, 42  
 ärnim, 42  
 arpayur (?) inal, 42  
 arslan bilgä xan, 42  
 arslan bilge tengri ilig küçük ıduq kut, 42  
 arslan bilge tengri ilig, 43  
 arslan kaya, 43  
 arslan mängü, 43  
 arslan sañun, 43  
 arslan sıngqur oñul, 43  
 arslan sıñči, 43  
 arslan, 43  
 arslan–ilinčüsin–ilinčü lädäči, 44  
 arslan–silinmäkin–silkindäči|i, 44  
 arslan–silkinigin–silkindäči, 44  
 arşidati, 44  
 artadaz [kirä]şiz tarugači sañgun, 44,45  
 artadrşi, 45  
 artadrş, 45  
 artanşiki, 45  
 artı inal, 45  
 artı oñli, 45  
 artinčsüz, 45  
 artmış, 46  
 artok t(ä)ñri, 46  
 ärtürmüki, 46  
 aruy, 46  
 ary[a] samantabadiri, 46  
 arya açari, 47  
 ary-a avalokita işvari, 47  
 ary-a daz-i, 47  
 aryaç(a)ntre, 47  
 aryaçandre, 47  
 aryaçantri, 48  
 aryaçintri, 48  
 aryaçntr, 48  
 aryaçntri, 48  
 aryaman fristum, 48  
 aryaşiri, 48  
 aryataze, 48  
 aš-a, 49  
 äsän açari bäg, 49  
 äsän buqa, 49  
 äsän inal, 49,50  
 äsän kunčuy, 50  
 asan kutlug wuşi[n], 50  
 äsän qaya, 50  
 asan qutluq wuşi[in] , 51  
 äsän tigin, 51  
 äsän tmür, 51  
 äsän toyrıl, 51,52  
 äsän tutung, 52  
 äsän, 52  
 äsänä, 52  
 asangi, 52  
 äsdiramatı, 52  
 äsdiramati, 53  
 äşgakçi, 53  
 asıg tutung, 53  
 asıg tutuñ, 53  
 asıl bay, 53  
 asilome, 53,54  
 asimarda, 54  
 asıy bolmiş, 54  
 asıy, 54  
 askar, 54  
 ašoki, 54  
 ’aşrua, 54  
 astiramati, 54,55  
 asuday ogul, 55  
 asuday oñul, 55  
 ašvači, 55  
 ašvagoşe, 55

- aşivaçit, 55  
 aşuka şiri, 56  
 aşvagoşa, 56  
 Ata, 56  
 ataq-ti (veya ataq-tay?), 56  
 atavake, 56  
 atavaki, 56  
 atay kız, 57  
 atay kunçuy, 57  
 atay, 57  
 atı kuşisi çavıqmiş, 57  
 Atı Qutluq Taş, 58  
 atinankotani, 58  
 atnakaudani, 58  
 at'özi köngüli turulmuş, 58  
 atsang qalım keyşi, 58  
 atsang, 58  
 atsız ınal, 58,59  
 atsız, 59  
 atyantikundini, 59  
 avalokitaişvari, 59  
 avalukda'ışvari, 60  
 ava-lukiða-işvara, 60  
 avate, 60  
 avati, 60  
 ay bæg, 60  
 ay punyabali, 60  
 ay siliy, 61  
 ay t(ä)ngri yüz, 61  
 ay t(ä)ngri, 61  
 ay tängri, 62  
 ay tengri, 62  
 ay tngri, 62  
 ay yoo, 62  
 ayı on ßartar, 62  
 ayı tükäl silig, 63  
 ayıy ögli tegin, 63  
 ayravati, 63  
 ayudar-a burxan ög, 63  
 ayuvipak, 63  
 azğan çeçek terim, 63  
 azıy, 64  
 azrua, 64  
 azrua, 64  
 äzrua, 64,65  
 äzüksüz yoriQ|liy, 65  
 ayaç, 65  
 b(..)ltur, 65  
 b(ä)k qatıy alp titimligin-qatıylandaçi, 65  
 b(ä)k qatıy yoriQ|liy, 65  
 b(ä)ki qatıy üzä säçilmiş ünmiş, 65  
 baban çor, 65  
 babı, 66  
 baçag hatun, 66  
 baçag kurt, 66  
 baçag QWR[ ] t(ä)ngri, 66,67  
 baçag, 67  
 baçaq toyri, 67  
 baçaq turmiş, 67  
 baçaq, 67  
 baçara, 67  
 baçau toyri, 68  
 badarı, 68  
 badari, 68  
 badıraşırı, 68  
 badirik, 68  
 badis baxşı, 68  
 bädizçi qapootu, 69  
 bädizçi, 69  
 badra xatun, 69  
 badrı, 69  
 badriki, 69  
 badrun, 69  
 bädruz, 69  
 bæg bars tarqan, 70  
 Bæg Bars, 70  
 bæg buqa, 70  
 bæg burhan tutuq, 70  
 bæg oyu, 70  
 Bæg Är Säjun, 70  
 bæg tmir quz, 70  
 bæg urı, 71  
 bæg y(e)gän açari ayı, 71  
 bæg yegän, 71  
 bægän totok, 71  
 bəgiçük ınal, 71  
 bagirati, 71  
 bəgsig kulçor, 72  
 bəgsig qulçor, 72  
 bəgsig totoq, 72  
 bai äpä çangşı, 72  
 bai, 72  
 bäki, 73  
 bäkin, 73  
 bäkümüş totok, 73  
 bäkümüş, 73  
 balaçuk, 73  
 balaçuk, 74  
 balak t(ä)ngri, 74  
 balaq, 74

- balban, 74  
 balike, 74  
 baliki, 74,75  
 ban čao, 75  
 bangši včirini, 75  
 baradivači, 75  
 barak buka sanğun, 75,76  
 baraq buqa sanggung, 76  
 barča toyın, 76  
 barçaqı, 76  
 barčuk yaña tutuñ, 76  
 bärkümiş, 77  
 bars buqa, 77  
 baru, 77  
 barxan, 77  
 barxang, 77  
 barz buq-a, 77  
 basa kurt, 77,78  
 basa tmir, 78  
 basa toy<r>ıl, 78  
 basa yalavaç, 78  
 basa, 78  
 basaçuq tutung, 78,79  
 basana [ ], 79  
 basana inal, 79  
 basana t(ä)ñri, 79,80  
 başaqa, 80  
 başbi, 80  
 başiqı, 80  
 basmıl, 81  
 baştınqı qutluq buyanlıq, 81  
 baştınqıñi önglüg, 81  
 batiri, 81  
 batra qatun, 81  
 batra qız, 81  
 baxuşurudi, 81  
 bay apa çañşı, 81,82  
 bay buqa, 82  
 bay inal, 82  
 bay inal, 82,83  
 bay qulluqı, 83  
 bay qutluq, 83  
 bay tmür, 83  
 bay totoq, 83  
 bay ynga şila, 83  
 bayaçuq, 84  
 Bayan, 84  
 baydämür, 84  
 bayçi turmiş, 84  
 bex i, 84  
 bg bars, 84  
 bg buqa, 84  
 bg tämir, 84  
 bg tmür, 85  
 bg toy<r>ıl, 85  
 bg turmiş, 85  
 bg tuymış, 85  
 bıraty-a şiri, 85  
 bi[t]i, 85  
 biba, 85  
 biigui tutuñ, 86  
 bilgä - bilig - baştınki(!), 86  
 bilgä bilig üzä umuy boldaçi, 86  
 bilgä bilig-añılıq, 86  
 bilgä biligi tüzkarKülüksüz, 86  
 bilgä biligig sävdäçi, 86  
 bilgä biliglig küçlüg ärdämliq, 86  
 bilgä biliglig kün t(ä)ngri||lig, 86  
 bilgä biliglig üni üzä adirmış, 87  
 bilgä taloy şabi, 87  
 bilgä taluy şabi, 87  
 bilgä-biligin-bay, 87  
 bilgä-bilig-kä tägmiş, 87  
 bilgä-biliglig-kisari arslan, 87  
 bilgätaloy toyın, 87  
 bilgetaluy şabi, 88  
 bilir, 88  
 bimbasari, 88  
 bimbasini, 88  
 bimbasri, 88  
 bimbazari, 88  
 bini včirini, 88  
 biregiki, 89  
 bişamn tngri, 89  
 bişangçup ırpal bahşı, 89  
 bişangçuq ırpal baxşı, 89  
 bki, 89  
 BL[ ] kız, 89  
 bodısaßat tegin, 90  
 bodi tuvaça şila, 90  
 bodi tuvaça, 90  
 bodid(a)rma, 90  
 bodidrma, 90  
 bolmiş, 90,91  
 bolmiş, 91  
 boqsadu, 91  
 boqsang toyın, 91  
 borluk çor, 91  
 borluq, 91  
 borluqçi, 92

- borluyçi, 92  
 boşandaçi, 92  
 boz bay tiräk, 92  
 boz bay tirek, 92  
 bögi şilavanti t(ä)ñri, 92  
 böğü han, 93  
 böngä, 93  
 Böñä, 93  
 böri bars, 93  
 böri buka, 93  
 böri buq-a, 93  
 böri sañun, 93  
 böriğig vçir, 94  
 br(a)hmadeve, 94  
 brahmatadı, 94  
 bramataği, 94  
 brhasvati, 94  
 brhmavati, 94  
 brhmayu, 94,95  
 bringiki, 95  
 brxma /// d// , 95  
 brxmadati ilig, 95  
 brxmadati, 95  
 brxmadivi, 95  
 brymatadi ilig, 96  
 bt(ri)ki, 96  
 bučan, 96  
 budadıaz, 96  
 budarakişit, 96  
 budaruçi, 96  
 budasın, 97  
 budaşiri, 97  
 budataz, 97  
 budruq, 97  
 buğsin buqa, 97  
 buğsin, 97  
 bugra tarkan, 98  
 buitso şilavanti, 98  
 bulat buka inal, 98  
 bulat buqa, 98  
 bulat tämür, 98,99  
 bulat, 99  
 bulda açari, 99  
 bulda, 99  
 buldan, 99  
 bulugan hatun, 99  
 bulyalmaqsız, 100  
 bumi, 100  
 buqa ada, 100  
 buqa äsän, 100  
 buqa brs, 100  
 buqa sal, 100  
 buqa, 100  
 buqaçi sa(.), 100  
 burangi(?), 101  
 burhan kuli şäli, 101  
 burhan kuli tutuñ, 101  
 burxan qulı, 101  
 busard[u] inal, 101  
 buşayu inal, 101,102  
 buşı kuli, 102  
 busuşsuz ädräm, 102  
 busuştn ärtmiş, 102  
 butsin, 102  
 buyan ädgü qilinç küçlüg, 103  
 buyan kay-a kal, 103  
 buyan kaya sal, 103  
 buyan kuli tutung, 103  
 buyan kuli, 103  
 buyan kutlug, 104  
 buyan qaya sal, 104  
 buyan qulı, 104  
 buyan qutluğ, 104,105  
 buyan qya, 105  
 buyan tämür, 105  
 buyan tonga, 105  
 buyan tümän bägi, 105  
 buyana(?), 106  
 buyançog bahşı, 106  
 buyançog t(ä)ñri, 106  
 buyançuq, 106  
 buyanlığ inal, 106,107  
 buyanlığ yula, 107  
 buzagu inal, 107  
 buzayu, 107  
 buyra tarqan, 107,108  
 büdigçi, 108  
 büdüs tutung, 108  
 büğü xan, 108  
 büğü, 108  
 bügülüg lenxua bodisaşat, 108  
 bükän, 109  
 bürlüg qya, 109  
 Büsün, 109  
 bütür, 109  
 bütürmiş tarkan, 109  
 büzgäk, 109  
 č(a)hşap(a)t mangal toyın, 109  
 č(a)hşap(a)t mañgal ısdavrı toyın, 109,110

- č(a)xšap(a)t y(a)ruqluy, 110  
 čáčäk täñri, 110  
 čáčäk, 110  
 Čayan, 110  
 čaisi wañ bäg, 110  
 čaitso tut(u)ñ, 111  
 čakaladibi, 111  
 čakırča, 111  
 čakir-a šanbar-a, 111  
 čakira vartini, 111  
 čakir-a-vigi, 112  
 čakr-a-varmini, 112  
 čakravart han, 112  
 čalandar-a-pa, 112  
 čalıš totok bäg, 112  
 čanaq, 112  
 čanaršabi, 113  
 čanaširi, 113  
 čanđani, 113  
 čandika, 113  
 čang bay-liy kuü tau, 114  
 čańta-akša, 114  
 čańtra, 114  
 čantri, 114  
 čäpäk teg[in], 114,115  
 čäpäk tig[in], 115  
 čaqırča tümän bäg, 115  
 čärig mal, 115  
 čärig, 116  
 častani ilig, 116  
 čatadiri, 116  
 čatır, 116  
 čavsu, 116  
 čayanisi, 116  
 čayanti, 116  
 čayast, 117  
 čet, 117  
 čıdar sinkay k(ı)y-a, 117  
 čın kertü tokırlıg, 117  
 čın tegin kälın t(ä)ñri, 117  
 čın vuu-š-[in], 117,118  
 čınar čáčäk kız, 118  
 čınıg kertüg sävdäči, 118  
 čı baylıy teu fung, 118  
 cı gem, 118  
 čıgil arslan el tırgäk alp borğučan alp tarkan, 118,119  
 čıgil arslan il tırgüg alp buryučan alp t(a)rxan, 119  
 čıkong šenši açari, 119  
 čikoñ, 119  
 čıkui tutuñ, 119  
 čıkuy tung, 119  
 čın tigin kälın tngri, 120  
 čıń vuu-š-[in], 120  
 čınamitre, 120  
 čınaširi, 120,121  
 čınggiz hagan, 121  
 čıniy kirtüg sävdäči, 121  
 čınkım tayzi, 121  
 čın-kirtü tUQır|liy, 121  
 čınsuin, 122  
 čınsuin, 122  
 čıntanka ogšatı ädräm, 122  
 čıntso, 122  
 čınza šila, 122  
 čıqoñ šınšı, 122  
 čırquš, 122  
 čısım tu, 123  
 čısım, 123  
 čısön tutuñ, 123  
 čısön, 123  
 čısun sängä, 123  
 čıtrawiri, 123  
 čıtričiri, 123,124  
 čıtung šalı, 124  
 čıtung sali, 124  
 čıtuñ samtso, 124  
 cıu wang, 124  
 čıvakı, 124  
 čıvkuy, 124  
 čızi hatun, 124,125  
 co baylıy tik cı, 125  
 co xay, 125  
 čo[ñ] mañı pandit, 125  
 čodake, 125  
 čodaqı, 125  
 čoluq, 125  
 coo qung, 125  
 coo wang, 126  
 čoqı, 126  
 čor tiräk, 126  
 čoski irgämsan, 126  
 čou, 126  
 čoy yalın ädgü ädrämka tükällig, 126  
 čoyluğ yalına-liy(!) ädgülüg-ädrämliğ, 126  
 čoyluğ yalın-liy ädgülüg ädrämliğ-küçlüğ-küsün-lüg, 126  
 čšau, 127

- čstani ilig, 127  
 ču xayşın, 127  
 cuen hüx, 127  
 cung lo, 127  
 cung, 127  
 čunti, 128  
 čuri, 128  
 čuu taş y(e)gän totok, 128  
 ç(a)ştanı, 128  
 çadur aşıdı, 128  
 çahnu, 129  
 çakiravart, 129  
 çalaprbasi, 129  
 çalır tutuq beg, 129  
 çanarşabe, 129  
 çao kiñ, 129  
 çatravırı, 130  
 çaturi, 130  
 çın tigin kelin tengri, 130  
 çısuya tutung, 130  
 çınza şıla, 130  
 çirtarti, 130  
 çitrarti, 130  
 çkrvirt, 131  
 çkrvrt, 131  
 çudaprabi, 131  
 d(a)ntıpalı, 131  
 d(a)rm v(a)tz açarı, 131  
 d(a)rmadivaçi, 131,132  
 d(a)rmakşimi, 132  
 d(a)rmaniçe, 132  
 d(a)rmapalı, 132  
 d(a)rmuruç šali, 133  
 d(a)rmvir, 133  
 dakşınaki, 133  
 danadati, 133  
 danaşiri, 133  
 danike, 133  
 darikapa, 133,134  
 darm βatz (βataž?), 134  
 darma tuaçi, 134  
 darmadine, 134  
 darmadini, 134  
 darmadiradi, 134  
 darmaruçi, 134  
 darmaşiri, 134  
 darm-a-tatu vçirini, 135  
 darmatine, 135  
 darmatirate, 135  
 darmatirati, 135  
 darmauğkadi, 135  
 darm-a-utari, 136  
 dartalome, 136  
 dartıraştiri, 136  
 devaşarme, 137  
 di äkiñi, 137  
 dipankari, 137  
 đirgaşakuti, 137  
 đirgi, 137  
 đišadeve, 137  
 divadat, 138  
 divadağı, 138  
 divdat, 138  
 dntipalı, 138  
 drma-utari, 138  
 drtiraştire, 139  
 drtiraştiri, 139  
 dsin ti, 139  
 du[ş]ta, 139  
 duntubis, 139  
 duntubisvari, 139,140  
 durmiki, 140  
 dušta, 140  
 ekarakša, 140  
 el [ ], 140  
 el [ ], 140, 141  
 el almiş tarqan, 141  
 el ävirmiş alp kutlug arslan ata ügä bæg  
 kadir baş, 141  
 el etmiş, 142  
 el kälmiş kumari, 142  
 el kälmiş t(ä)ñri, 142  
 el oñurt kunçukı, 142  
 el ornatmiş [ ], 142  
 el ornatmiş t(ä)ñri, 143  
 el suñkut tarkan, 143  
 el tini t(ä)ñri, 143  
 el toña tegin, 143  
 el tugmiş, 144  
 el üklitmiş, 144  
 el yaruq, 144  
 el yıgmiş [ ], 144  
 el+tiräk, 144  
 elimgan t(ä)ñri, 144  
 elig t(ä)ñrim [ ], 144,145  
 elig, 145  
 eligi, 145  
 enç buk-a tarugaçi, 145,146  
 enç kaya, 146  
 erinçin bæg, 146

- erklig kan, 146  
 esen, 146  
 eši, 147  
 ezrua, 147  
 fa hen, 147  
 fri-rošan tājri, 147  
 fuken, 147  
 fuu tayši, 147,148  
 fux hi, 148  
 g(o)palı, 148  
 ganda-ḡastı, 148  
 gantam včirini, 148  
 gantirve, 148  
 gaŋ [ügüz ha]tunı, 148  
 gaudami qatun, 149  
 gaudami, 149  
 gautam, 149  
 gautami, 149  
 gavanpati, 149  
 gavdam, 149  
 gavṭam, 149  
 gayakašipi, 150  
 ge šo, 150  
 gentsuŋ fabši, 150  
 gertsuŋ fabši, 150  
 gi xiu, 150  
 gin tsoy gün, 150  
 giti včirini, 151  
 goḡayu, 151  
 gopale, 151  
 gotiki, 151  
 grdabhi, 151  
 gunamatı, 151  
 gunamati, 152  
 gunaprabi, 152  
 guxapa, 152  
 guy bux, 152  
 guy di, 152  
 guy lim, 152  
 guy vu, 152  
 guy xiu, 153  
 haimavati, 153  
 han kuli, 153  
 hanme, 153  
 haymavati, 153,154  
 hen uen, 154  
 hıŋ bio, 154  
 himavati, 154  
 hin xua, 154  
 hitayši, 154  
 hıu baylıy huen bi, 154  
 hıu gen, 154  
 hormuzta, 155  
 huen tso, 155  
 huin pi, 156  
 huintso, 156  
 huitih, 156  
 humar, 156  
 hurmuzda, 156  
 huy lip, 156  
 huy tik, 157  
 huy uen, 157  
 hü baylıy gin tsüng, 157  
 hvz-a, 157  
 hwa čäčäk ädräm, 157  
 ḡymava-, 157  
 ḡymavati, 157  
 ıkıaŋ ısman, 158  
 ılačuk, 158  
 ım-a şiri beg, 158  
 ınal, 158  
 ınal T' [ ], 159  
 ınanč saŋun, 159  
 ınyana-sen toyn, 159  
 ısdavrı toyn, 159  
 ıšuyma, 159  
 ısxaq, 159  
 ıt kaya ınal, 160  
 iç kädıčük, 160  
 içi, 160  
 içkälmiš t(ä)ŋri, 160  
 ıdaba, 161  
 idege, 161  
 idiz ädrämi üzä-säčilmiš|š, 161  
 ıduqlarñing iligi, 161  
 ikiči, 161  
 ıklätmiš tutuŋ, 161,162  
 il ävirmiš alp qutluŋ arslan ata ügä bäg  
 qadir baš, 162  
 il bars, 162  
 il buqa, 162  
 il čaqır šal, 162  
 il kälmiš qumari, 162  
 il kälmiš t(ä)ngri, 162,163  
 il ongurt qarčuqi, 163  
 il tmır, 163  
 il tmür, 163  
 il üşünmiš, 163  
 ilabu, 163  
 ilavu, 164



- ilçi buqa, 164  
 ilçi, 164  
 iličük, 164  
 iltä, 164  
 in ti, 164  
 inäči, 165  
 inäčük, 165  
 inäl bars, 165  
 inäl qoç, 165  
 inälčuq, 165  
 inay qulı, 165  
 inč buq-a taruyaçı, 166  
 inč buqa, 166  
 inč qya, 166  
 inčKülüg mängilig, 166  
 indir-a-kidu-tuvaça raça, 167  
 indiri, 167  
 indre, 167  
 ingä, 167  
 intri, 167  
 intu, 167  
 irayu, 167  
 irčibsun baxşı, 168  
 irinčin bæg, 168  
 irinčipl(?), 168  
 irinčin beg, 168  
 irinpoçi baxşı, 168  
 iry-a, 169  
 iš buqa, 169  
 iš qara, 169  
 išani, 169  
 iš'ayyuçı, 169  
 isdiramati, 169  
 isdiramati, 170  
 isigi, 170  
 işirä, 170  
 işoy(a)zd, 170  
 iştonpa, 170  
 işvagoša, 170  
 işvare tngri, 170  
 işvarı tngri, 171  
 it+bars, 171  
 it+yegän, 171  
 itämäk, 171  
 itdäçi vam tngri, 171  
 itqy-a tngri, 171  
 itte inal, 171  
 ityan inal, 172  
 iyin bolmadaçı, 172  
 iyin–yaraşı kün–t(ä)ngri, 172  
 k(ä)nig roš(a)n t(ä)ngri, 172  
 k(a)ra än, 172  
 k(a)rkašunti, 172  
 'K/Z inal, 172,173  
 k[a]nturmış šäli, 173  
 k[ü]ntük(?), 173  
 kă/ig t(ä)ngri, 174  
 käd burxan, 174  
 käd qya tutung, 174  
 käd tš, 174  
 käd y(e)gän [ ] tagay, 174  
 kädik totok bæg, 175  
 kädır[ä ina]l, 175  
 kädırä, 175  
 kadyanapudre, 175  
 kadyayane, 176  
 kaganani, 176  
 kaitso tutuñ bæg, 176  
 käk sini inal, 176  
 kakaç inal, 176  
 kalašotari, 176  
 kalimdu totok, 177  
 kali, 177  
 kalmašapadi, 177  
 kalmašapati, 177  
 kalyana-prabi, 177,178  
 kalyana-şiri, 178  
 kamala ačari, 179  
 kamala anantaşiri, 179  
 kamala anantaşiri, 179  
 kamapiryi, 179  
 kamaşirišti, 179  
 kamavažiki, 179  
 kamešvari, 180  
 kamini, 180  
 kamišvari tngri, 180  
 kamtsuin šila, 180  
 kanakamuni, 180  
 kañakumuñi, 180  
 känč bars, 181  
 känč tözün, 181  
 kančanakoşi, 181  
 kančanaprbi, 181  
 kančanasare, 181  
 kančanasari, 181  
 kančansari, 181  
 kančasari, 181  
 kañdaka, 182  
 kañdirakovinđi, 182  
 kändü buqa, 182

- kängräk, 182  
 käni-rošan täñri, 182  
 kánt qaya, 183  
 kanta-roxi, 183  
 kañ si, 183  
 kapile, 183  
 kapili, 183,184  
 kara inal, 184  
 käräksiz, 184  
 karamuč, 184  
 karamuk inal, 184,185  
 käreäy, 185  
 karik, 185  
 karkasundi, 185  
 karmau-a baxši, 185  
 karna šäli, 185,186  
 karša [ MY]Š, 186  
 karšan, 186  
 kärsin, 186  
 karšna, 186  
 karunadaz sidu, 186  
 qarungrivi, 187  
 karvari, 187  
 kaš kaya tarhan [ ], 187  
 käsär, 187  
 käsi bäddi tngri, 187  
 kašip, 187,188  
 kašmirliq, 188  
 kašip, 188  
 kašpi, 188  
 katale, 188  
 kati, 188  
 kaujiki, 189  
 kauñdiñi, 189  
 kaušika, 189  
 kausiki, 189  
 käv baxši, 189  
 kavand(a)rmi, 189  
 kavi-drri, 190  
 kävši, 190  
 kavšike, 190  
 kavšiki, 190  
 kavşıkı, 190  
 kavşiki, 190  
 kawšiki, 190  
 käyä käšip, 191  
 kay-a, 191  
 kay-a šäli, 191  
 käzigčä tizigčä yoridaçı, 191  
 kedin inal, 191  
 ken wen tuu vañ, 192  
 kertgünč biliglig bodisafat, 192  
 kıcı altun, 192  
 kı-du šäli, 192  
 kım(a)rakkt(ı), 192  
 kıpçak suin ši, 193  
 kırakžin, 193  
 kırgız t(ä)ñri, 193  
 kıtan [ ], 193  
 kıtay [tä]ñri, 194  
 kıtay bört inal, 194  
 kız tāmür, 194  
 kız turmiş t(ä)ñri, 194,195  
 kızak t(ä)ñri, 195  
 kiçig k(i)y-ä, 195  
 kiçig toyunçın, 195  
 kiçigä, 195  
 kičkä tigin tngri[im], 196  
 kilbär, 196  
 kilimbi, 196  
 kilinmbu, 196  
 kimbini, 196  
 kimtso, 196  
 kimzin, 197  
 kimzun, 197  
 kingdsuin šila, 197  
 kingsun, 197  
 kinikanta, 197  
 kinsidu šila, 198  
 kinsidü šila, 198  
 kintso biži, 198  
 kiñtu açai, 198  
 kira-šiz(?), 198  
 kiräšiz, 198  
 kirašna-čary-a-pa, 199  
 kirešiz ıduq kut, 199  
 kiri, 199  
 kirig-tapçay öçürmiş, 199  
 kirmiş sangun, 199  
 kirsiz arıy|y, 199  
 kirtKünč, 200  
 kiruka, 200  
 kiš köz bilgä bağ, 200  
 kišäčük, 200  
 kisari arslan azıy|liy, 200  
 kisari arslan törü|lüg, 200  
 kisari arslan-küç-lüg, 201  
 kişilig kunču, 201  
 kişitigarbe, 201  
 kišo, 201

- Kitin Qirata, 201  
 kitsi samtso, 201  
 kitso samtso, 202  
 kitsu samatsu, 202  
 kitsuin, 202  
 kiwin, 202  
 kizigin, 203  
 kizo, 203  
 kki kki šootza, 203  
 kki kki sutza, 203  
 kki kki, 203  
 klirt, 203  
 klmašapati, 203  
 klyanzene, 204  
 kny rwšn tngri, 204  
 kokaliya, 204  
 kondini, 204  
 konım du vapşı šäli bäg, 204  
 konımdu, 204  
 konši im, 205  
 koņur hatun, 205  
 qormuz-ta, 205  
 kovčü, 205  
 kök t(e)ŋ[ri], 205  
 kök buqa, 205  
 kök kalıq täg ilinčsiz, 205  
 kök täŋri, 206  
 kök tmür, 206  
 kök tonluq, 206  
 kökäč, 206  
 kökrägä bulit ünüg, 207  
 köküš qaya, 207  
 köl apa, 207  
 köl qunčuy, 207  
 köl tarqan bäg, 207  
 könčing, 207  
 könčök, 208  
 köngülKärdäcii, 208  
 köni quz, 208  
 körklä tözün, 208  
 körklä, 208  
 körksüz, 208  
 körü, 209  
 kösät, 209  
 kösünči, 209  
 kötüt, 209  
 közüngü, 209  
 kr(a)kašunde, 209,210  
 krakasundi, 210  
 krkasunti, 210  
 krsin, 210  
 kšamaŋkari, 210  
 ku[tadmı]š togrıl, 210  
 kuanši im bodis(a)t(a)v, 210  
 kuanši-im toyın kuli inal, 211  
 kubere, 211  
 kudaš eš[ ], 211  
 kuihi, 211  
 kuimsa, 211  
 kuintu, 211  
 kul bars hatun, 212  
 kul y(e)gän, 212  
 kulı, 212  
 kulk(ı)y-a, 212  
 kumar arslan, 212  
 kumaracivi, 212  
 kumaraçivi, 213  
 kumarı, 213  
 kumgan tuñuñ, 213  
 kunaprabi, 213  
 kunçigan aga, 214  
 kuŋg kıu, 214  
 kuŋg tay kıu, 214  
 kuŋg tayz-ı, 214  
 kuñwen kuan, 214  
 kuñçigan ağa, 214  
 kurmapada, 215  
 kušala, 215  
 kusum-a şiri, 215  
 kuşala, 215  
 kut y(e)gän, 215,216  
 kut[ ] t(ä)ŋri, 216  
 kutaçuk t(ä)ŋri, 216  
 kutad, 216  
 kutadmıš ogul, 216  
 kutadmıš, 217  
 kutbulmıš ogul in[an]č, 217  
 kutbulmıš ogul inanç, 217  
 kutl[ug] inal, 217  
 kutlı y(e)gän, 217  
 kutlug [ ]Q, 217,218  
 kutlug a[rs]lan, 218  
 kutlug bars, 218  
 kutlug tegin K[ ], 218  
 kutlug tegin, 218  
 kutluğ tigin kı[z tengri], 218,219  
 kutlug üzük t(ä)ŋri, 219  
 kutlug, 219  
 kutug t(ä)ŋri, 219  
 kuü tau, 219

- kübikā čāčāk kız, 220  
 kübrüg, 220  
 küč bayliý, 220  
 küč ogul, 220  
 küč oýul inál, 220  
 küč oýul, 220  
 küč tüzün, 221  
 küčä inál, 221  
 küčdämür, 221  
 küçlüg küsünlüg ädgülüg ädrämlig  
 yuýmäk, 221  
 küçlüg täñri, 221  
 Küdägüm Tapmıš, 221  
 küdän, 221  
 küdi, 222  
 küentso, 222  
 küilib tayši, 222  
 küilib, 222  
 külçirgä, 222  
 külüg tegin vušin, 222,223  
 külüg tıntanč, 223  
 külüg tonga, 223  
 külüg, 223  
 kümsä hatun t(ä)ñri?, 223  
 kün arslan, 224  
 kün silig kunčuy, 224  
 kün t(ä)ngri, 224  
 kün t(ä)ngrii yüzlüg, 224  
 kün t(ä)ñri, 224,225  
 kün t(e)ngri, 225  
 kün tañrı, 225  
 kün tngri, 225  
 künärli čäčäk kız, 226  
 küñing, 226  
 küñçük ıduķ kut, 226  
 kün-t(ä)ngri ayılıq ayayqa-tägimlig, 226  
 kün-t(ä)ngri y(a)ruq-luy, 226  
 küntsün šäli tutuñ, 226  
 küntsün, 227  
 küntük, 227  
 küñsül, 227  
 kür kül bay kül kül tngri, 227  
 küräk kay-a, 228  
 küräk qay-a, 228  
 küräk, 229  
 kūsän P'/// [ına]l, 229  
 kūsänçig bilgä bodisafat, 229  
 kūsämiš, 229  
 kūsät, 229  
 kūsäyük t(ä)ñri, 230  
 küsüş, 230  
 kütbäçük, 230  
 kütbeçük, 230  
 küü tav, 230,231  
 küvänč-yUQay köngülüg-titmiš idalamiš,  
 231  
 küvüz yulay, 231  
 küvüz, 231  
 küz-ü, 232  
 küβin, 232  
 l(a)kšan-liý ayraQliý, 232  
 la totoq, 232  
 laçın inál, 232  
 laçın, 233  
 laçın inál, 233  
 lakišmandi, 233  
 lakšan ädräm, 233  
 lakšanapur, 234  
 lala hatun, 234  
 lambodara, 234  
 langka işvari, 234  
 lawxan çigši, 234  
 lazya vçirini, 234  
 li bayliý gün sin, 235  
 likä, 235  
 linxu|a-čäčäk, 235  
 lisuin, 235  
 liv taypu, 235  
 lovudı, 235  
 lovudi, 235,236  
 loxitaketu, 236  
 lukitakitu, 236  
 lusay, 236  
 luvodi, 236  
 luyupa, 236  
 m(a)ha-bal-a-đew-a-indir-a-prabe, 237  
 m(a)habale, 237  
 m(a)habalı, 237  
 m(a)hadeve, 237  
 m(a)hadivi, 237  
 m(a)hamaya, 237,238  
 m(a)hanami, 238  
 m(a)haradı, 238  
 m(a)harate, 238  
 m(a)has(a)v(a)tv, 239  
 m(a)hasatvi, 239  
 m(ä)ñi açari, 239  
 maçuširi, 239  
 mädiz, 239  
 madumi, 239

- mağaradı, 239  
 magat, 240  
 mahabali, 240  
 mahabratçabadi, 240  
 mahagirase, 240  
 mahakaşip, 240  
 maḥakaşip, 241  
 maḥamat pıgambar, 241  
 maḥamay, 241  
 maḥanmı, 241  
 mahāprajāpati gautami, 241  
 mahasanpade, 241,242  
 mahasatav, 242  
 mahasatve, 242  
 maheşvare, 242  
 maheşvare, 242,243  
 mahintari, 243  
 mahişvar, 243  
 mahişvari, 243  
 mahişvri, 243  
 maitr(i)ya, 244  
 maitri, 244,245  
 makintrasini, 245  
 makişvari, 245  
 mal losau-a baxşi, 245  
 malda, 245,246  
 maliki hatun, 246  
 maliki, 246  
 mamat mongyolçin, 246  
 mamika, 246  
 mamika, 246  
 man(i)bağre, 247  
 mananiki, 247  
 manasi anavatapti, 247  
 mançuşiri, 247  
 mançuşiri, 248  
 mançuşiri, 248  
 mañdari, 248  
 mǎnggü tmür, 248  
 mǎnggü, 248  
 manıb(a)drı, 248  
 mani, 248,249  
 manibadare, 249  
 manibağire, 249  
 manibadri, 249  
 manibtri, 249  
 maniçari, 250  
 manir, 250  
 manorati, 20  
 mantale, 250  
 manyaq çor, 251  
 mañçor, 251  
 mǎngü toydı, 251  
 mǎngü, 251  
 mǎñi silig, 251  
 mǎñi, 251,252  
 mar işuyazd mahistak, 252  
 mar new mani mahistaka, 252  
 mar waxmanxvaryazd toyın, 252  
 mariçi, 252  
 marlan, 252  
 marpa, 252  
 maryam, 252  
 maşi, 253  
 matraçiti, 253  
 mausi ädgü, 253  
 maxa bayiravi, 253  
 maxa viri, 253  
 maxa, 253  
 maxabairava, 254  
 maxa-bala, 254  
 maxa-bali, 254  
 maxakangkala, 254  
 maxakāşip, 254  
 maxakaşipi, 254,255  
 maxakoşdıle, 255  
 maxamat, 255  
 maxamodgalayane, 255  
 maxamotgalayan, 255  
 maxanami, 255  
 max-a-ñasi, 255,256  
 maxarıt, 256  
 maxa-virya, 256  
 maxentraseni, 256  
 maxeşvare, 256  
 maxmura, 256  
 mǎxu+çor, 256,257  
 may[it]ri, 257  
 mayadari, 257  
 mayadri, 257  
 mayaq, 257  
 maydarı, 257  
 maydıri, 257  
 maytre, 257  
 maytri, 258  
 maytri, 258,259  
 maytrı, 259  
 mayı (?) qya, 259  
 meşiha burhan, 259  
 mḥakşp, 259

- mḥamotgalyin, 259,260  
 mḥaprçapati, 260  
 mḥešvri, 260  
 mišan xan, 260  
 mısır šabi k(1)y-a, 260  
 mızır, 260  
 mi bayliḡ šik co, 261  
 mi tso šen ši, 261  
 miçukamala, 261  
 miha šali tutuḡ, 261  
 ming buqa, 261  
 ming tāmür, 261  
 ming tmür, 261  
 mintso sinsı, 262  
 mir yegän, 262  
 mirdangga vçirini, 262  
 mišan?, 262  
 mišaxa, 262  
 mišir qaya, 262  
 mišir qy-a quz, 263  
 mišir qya suq, 263  
 mišir qya, 263  
 mišir šila, 263  
 mišir, 263  
 mitrakanyaki, 263  
 mitri, 263,264  
 mitso dutagun, 264  
 mitsu, 264  
 mkintrasini, 264  
 modgalayane, 264  
 mogarçi, 264  
 mongol buqa, 264  
 motgalayani, 265  
 motgalayin, 265  
 motgalyan, 265  
 motgalyin, 265  
 motgalyini, 265  
 moxini, 266  
 mrkid (märkid), 266  
 mšixa, 266  
 mubäräk qoç, 266  
 muktakeši, 266  
 mukti, 266  
 mungsuz qaya, 266  
 mungsuz qya, 267  
 mungsuz, 267  
 muḡsuz, 267  
 mUra, 267  
 murçi vçirini, 267  
 muru[t]lug, 267  
 mutkelin-tiri, 267  
 münsüz qadaysız, 268  
 m'wk' tiräk, 268  
 mxa motgalyayani, 268  
 mxadivaçi, 268  
 mxakala, 268  
 mxakašipe, 269  
 nağaki, 269  
 ḡaga-arçuḡni, 269  
 nagap(a)ti, 269  
 nagarçune, 269  
 nagarcuni, 269,270  
 nagarçuni, 270  
 nagarçune, 270  
 nagarçuni, 270  
 nandabali, 270  
 naḡake, 270,271  
 naḡdisene, 271  
 nante, 271  
 nanti, 271  
 narata, 271  
 narayan, 271  
 narayana širi, 271,272  
 narda vçirini, 272  
 ḡaropa, 272  
 naropa, 272  
 ḡartun, 272  
 naḡikašipi, 272,273  
 naxıd saḡun, 273  
 nırmala širi beg, 273  
 nırvana kidu, 273  
 niçän, 273  
 niladeve, 273  
 nila-taḡda, 274  
 nim-a-širi bāḡ, 274  
 nirdani, 274  
 niridani, 274  
 nirmala-širi bāḡ, 274  
 nirvanliḡ orun iäsi, 274  
 nirvnu, 275  
 nizvani|liḡ yayıḡ sıdaçi bozdaçi, 275  
 nom küçlüḡ, 275  
 nom qulı, 275  
 nom uyušı, 275  
 nomkulı šabi k(1)y-a, 275  
 nomlayalı säviglig, 275  
 nomluḡ mäḡiḡlig, 275  
 nomuy turyurdaçi, 276  
 ođaçı tayši, 276  
 oğaçı, 276

- ogduy, 276  
 ogul [a]şunmuş [təŋri], 276  
 ogul kunčuy t(ə)ŋri, 276  
 ogul küdägü kutadmiş baş öz inanč totok bəg, 277  
 ogul yetmiş t(ə)ŋri, 277  
 ogul yetmiş, 277  
 ogul yıgmiş, 277  
 ogul yitmiş, 278  
 on vartr, 278  
 oot t(ə)ŋri, 278  
 oquy, 278  
 ordo buk-a tarugaçı, 278,279  
 ordu buq-a taruçaçı, 279  
 ornaçuk t(ə)ŋri, 279  
 oron lama bahşi, 280  
 oron tegin t(ə)ŋri, 280  
 oron tegin, 280  
 ortun ornaylıy bodısaβat, 280  
 ortuq, 281  
 orun tigin tengri, 281  
 orun tigin, 281  
 oşmiş toy<r>ıl, 281  
 oşmiş, 281  
 otuz, 282  
 ozmaq qutrulmaqıy sävdäci, 282  
 ozmiş toyırıl, 282  
 ozmiş, 282  
 oylan mängü, 282  
 oşşay+çor, 282  
 oylun saŋun, 283  
 oylun tigin, 283  
 oylun tonga, 283  
 öcmäk amrılmaqqa tägmiş, 283  
 öcmiş övkälig, 283  
 ödäkçi, 283  
 öđämiş tımän bəg, 283  
 ödgä, 284  
 ödgäk /odgäk, 284  
 ödigä, 284  
 ödüş inal, 284  
 ödüş t(ə)ŋri, 284,285  
 ödüş, 285  
 ög t(ə)ŋri, 285  
 ögdi kä-täpränčsiz, 285  
 ögödäy, 285  
 ögrünč buqa, 285  
 ögrünč qay-a, 286  
 ögrünč qız, 286  
 ögrünč qya, 286  
 ögrünč t(ə)ŋri, 286  
 ögrünč tegin t(ə)ŋri, 286  
 ögrünč tegin, 287  
 ögrünč tigin tŋri, 287  
 ögrünč tigin, 287  
 ögrünč-ä ana tärim, 287,288  
 ögrünčä aña tärim, 288  
 ögrünčä, 288  
 ögründürtäci, 289  
 ögrüs tämir, 289  
 ögrüz tämir, 289  
 ögü vuşin tilik togrıl çuŋçiq, 289  
 ögü vuşin tilik toyırıl çuŋgcing, 289,290  
 ögütmiş ög, 290  
 öküş qay-a açari, 290  
 öküz toyırıl, 290  
 ölügüg tırgülügü ay t(ə)ŋri, 2890  
 öng vçir, 290  
 örmiş, 291  
 ötämiş, 291  
 ötükan tmir, 291  
 ötükan, 291  
 öz b(ä)g, 291  
 öz mängü, 292  
 öz qana tu, 292  
 öz qana, 292  
 öz toyırıl, 292  
 p(a)dwaxt(a)g t(ə)ŋri, 292  
 p(a)ntixsv(a)ri, 292  
 p(a)rđumi, 293  
 p(a)rtnuki, 293  
 p(i)ratya şiri, 293  
 p[urna]b[adr]ı, 293  
 pağar, 293  
 padm-a sanbau-a baxşi, 293  
 padmavati, 294  
 pağumavati, 294  
 pagispa, 294  
 pañçalagandı, 294  
 pañçalakuri, 294  
 pañçali, 294  
 pañçaşike, 294,295  
 pañçiki, 295  
 pañçıkı, 295  
 pañdaraki, 295  
 pañta-alankir, 295  
 paranaği, 295,296  
 patar anant, 296  
 patar palı bodısaβat, 296  
 patmawati, 296

- payni, 296  
 payıspa baxşı, 296  
 pdw'xtg tãñri, 297  
 pişı (bisi?) qatun, 297  
 pısı hatun, 297  
 piğiri, 297  
 pinbat aš, 297  
 piñduñ, 298  
 piñtung, 298  
 pipalayani, 298  
 pirabavati, 298  
 piračanti, 298  
 piradaqabut, 298  
 pirsanči, 299  
 pirty-a-kuda, 299  
 piryangkare, 299  
 piryangkari, 299  
 pr(a)tikabut, 299  
 pr(a)tinakšit k(a)rmavazike, 299,300  
 prabangkari, 300  
 prabangoši, 300  
 pračapadi, 300  
 pradikabut, 301  
 pramotadi, 301  
 prañati, 301  
 prasenaji, 301  
 pratikabut, 301  
 Pratyapati, 301  
 pratyarakšit, 301  
 prčapati xatun, 302  
 priangkari, 302  
 prstaka, 302  
 prtikabut, 302  
 prtirakšit krmavaziki, 302  
 prtnayarakšt, 302  
 prtyarakšit, 302  
 prtyarakšiti, 303  
 pñmavati, 303  
 pukiñg, 303  
 pundarika, 303  
 punya širi, 303  
 punyapratiki, 303  
 punyavatr [ ], 303  
 puranı, 304  
 purañi, 304  
 puranpurabi, 304  
 purnabadre, 305  
 purnabtri, 305  
 purnake, 305  
 purnaki, 305  
 purne, 305  
 purnı, 306  
 purni, 306  
 purunı, 306  
 purvašat, 306  
 pusartu sinqay qy-a, 306  
 pušpam včirini, 306  
 pušya, 306  
 PW(.)L(.)R bo<r>luqči, 307  
 pwnyxny qapaq, 307  
 qalimdu inal, 307  
 qalimdu totuq, 307  
 qalimdu, 307  
 qan toyin tutung, 308  
 qan toyin, 308  
 qančuq, 308  
 Qančuq, 308  
 qantur sangun, 308  
 qanturmiš toyri, 309  
 qanturmiš, 309  
 qar ärdäm inal, 309  
 qar čor, 309  
 qar, 309  
 qara baxşı, 309  
 qara buqa, 309  
 qara quš, 310  
 qara tämir, 310  
 qara tuyma, 310  
 Qara Yan Yig Bürt, 310  
 qaračuq, 310  
 qaramuq, 310  
 qarayuñaz, 310  
 qarim, 311  
 qarimdu tutung, 311  
 qariq, 311  
 qarqu, 311  
 qarša açari, 311  
 qarša, 311  
 qašan apa, 311  
 qaši qadir, 311  
 qasim, 312  
 qašuq, 312  
 qataqi, 312  
 qawdi, 312  
 Qawsuñ, 312  
 qaya baxşı, 312  
 qayimdu, 312  
 qayimtu, 313  
 Qaymiš Sañun, 313  
 qayšidu, 313



- qaysin tu, 313  
 qaysin, 313  
 qaysung, 313  
 qaytso tu, 313  
 qayyimtu, 314  
 qayytso tu, 314  
 qibrīdu, 314  
 qičī altun, 314  
 qiğan, 314  
 qiğay buqa, 315  
 qimīr, 315  
 qiina, 315  
 qinīsun, 315  
 qinqudu, 315  
 qinyuuči asiγ sangun, 3115  
 qiṗčaq suin ši, 315,316  
 qiṗčaq, 316  
 qiṗyaquz, 316  
 qisQinčtin öngi Üdrürmiš, 316  
 qitay bürt, 316  
 qitay yalavač, 317  
 qiṗty qaya, 317  
 qiṗty qya, 317  
 qiṗyasudin, 317  
 qiz tāmür, 317  
 qiz tngri, 317,318  
 qiz turmiš, 318  
 Qiz-i Kit(ä)rig, 318  
 qiṗyur, 318  
 qlimdu, 318  
 Q'N[ -], 318,319  
 qočing apam, 319  
 qočluy täṗri, 319  
 qočoluy šulaydu, 319  
 qođaṅa aṅant tutung, 319  
 Qončuy, 319  
 qonim du vapši sali bāg, 320  
 qonšim bodistv, 320  
 qora qiğay, 320  
 qormuzta, 320  
 qošang, 320  
 qošdir, 320  
 qošmiš, 321  
 qoštär, 321  
 qotan toyri, 321  
 qotana, 321  
 qoyn, 321  
 qra oyul, 321  
 qra toyin, 321  
 qri čantri, 322  
 qu+tiräk, 322  
 quanši im, 322  
 quay uen lür ši, 322  
 quba, 322  
 qudat, 322  
 quğluy bāg, 322  
 quğluy buqa, 322  
 quğluy dāmür tayaq, 323  
 quğluy tāmür, 323  
 quđluy taš, 323  
 quğluy, 323  
 quduy-či 'āsān qiđay, 323  
 quduyči āsān, 323  
 qul bars qatun, 323  
 qul čor, 324  
 qul qya qopuz, 324  
 qul qya, 324  
 qul yegän, 324  
 qulduqaya, 324  
 qulum čor, 324  
 qulun qya, 324  
 qulun, 325  
 qulunčung tutung, 325  
 Qumanu, 325  
 qumar sangun, 325  
 qumaru, 325  
 qumyan tuğung, 325  
 qunčiyān aya, 325  
 quqdmuni tmuni, 326  
 quqdmuni, 326  
 qurtulmaq tözlüg bodisaβat, 326  
 qusi, 326  
 qut arslan sangun, 326  
 Qut Ärslan Säṅün, 326  
 qut saṅun, 326  
 qut tngri, 326  
 qut yegän, 327  
 qutad, 327  
 qutaddmiš bars, 327  
 qutadmiš yegän, 327  
 qutadmiš baš öz inanč-totuq bāg, 327  
 qutadmiš oyul, 327,328  
 qutadmiš, 328  
 qutaruq, 328  
 qutdmiš qaya, 328  
 qutı (qoylı?) yegän, 328  
 Qutlu///, 328  
 qutluy arslan el+tiräk, 328  
 qutluy bars, 328  
 qutluy bürt, 329

- qutluy oğul, 329  
 qutluy qary tngri, 329  
 qutluy silig, 329  
 qutluy tāmür, 329  
 qutluy taş, 329  
 qutluy tigin qī[ ], 329,330  
 qutluy tonga, 330  
 qutluy tüzün, 330  
 qutluy yegän bars, 330  
 qutluy, 330  
 qutrumiš, 330  
 qutsı, 330  
 quturulmīš, 331  
 quus tmür, 331  
 quus, 331  
 quvray|qa säviglig, 331  
 quypın, 331  
 qya, 331  
 qyımdu, 331  
 qyımtu, 331  
 qyytso tutung, 332  
 račabadre, 332  
 račabraḥmi, 332,33  
 račaradnaprabasi, 333  
 raça, 333  
 radnaakkari, 333  
 radnaprabi, 334  
 radnasanbau-a, 334  
 rakakavini, 334  
 rakakayini, 334  
 rakšas, 334  
 rakšaz, 328  
 rasayan tözlüg bilgä bilig-lig, 334  
 raštramuki, 335  
 raşmı, 335  
 rati, 335  
 ratikri, 335  
 ratna sanbaua, 335  
 ratna v(a)čir toyın, 335  
 ratna v(a)čir , 336  
 ratnačad.[r]i, 336  
 ratnadivači, 336  
 ratnadivi, 336  
 ratnak(a)r, 336  
 ratnamidi, 336  
 ratna-prabase, 337  
 ratna-prabe, 337  
 ratnapuşpi, 337  
 ratna-sanbavi, 337  
 ratnasiki, 337  
 ratnaşiki, 338  
 ratnaşiri, 338  
 ratnaşiki, 338  
 ratnav(a)čir šabi, 339  
 ratna-včira, 339  
 raxu, 339  
 raža včirini, 339  
 rinčen(?), 339  
 rtikri, 339  
 rtnaşiki, 340  
 s(a)rvarakš(i)te, 340  
 s(ä)vig, 340  
 s[ ] sävinč vušin, 340,341  
 s[ing]ay alp arslan, 341  
 š[ilaz]en, 341  
 sā[vin]č yaņa wuşi, 341  
 šabi ata tutuñ, 342  
 šabi buqa, 342  
 šabi, 342  
 šabiy, 342  
 säčän hagan, 342  
 šači, 343  
 šaču sangun, 343  
 šaču yol tu, 343  
 sada, 343  
 sadagari, 343  
 sadapira urudita, 343,344  
 sadarmavabaza, 344  
 sadi, 344  
 sagari, 344  
 sakanđakumare, 344  
 šakar čanča körklüg, 344  
 šakarı, 345  
 šakimun, 345  
 sakimuni, 345  
 šakimuni, 345,346  
 sakntili, 347  
 salasapati, 347  
 salči totoq, 347  
 sam tso, 347,348  
 samantab(a)dre puiken, 348  
 samantabadıra, 348  
 samantabadırı, 348  
 samantabadire, 348  
 samantabadiri, 349  
 samantabadri puokin, 349  
 samantabadri, 349  
 samantaprabi, 349  
 sambodu, 350  
 samboqdu tutung, 350

- samjayi, 350  
 samsiba, 350  
 sančalini, 350  
 sančanačivi, 350  
 sančayi, 351  
 sančanaçaye, 351  
 sāṅgä, 351  
 sāṅgä, 351  
 sangabtri, 351  
 sangadaše, 352  
 sangadaz, 352  
 sāṅgäkdäz, 352  
 sāṅgä, 352  
 šāṅgä, 352  
 sanggabadiri, 353  
 sanggabadre, 353  
 saṅgabadri, 353  
 sanggadiz, 353  
 sanggaširi, 353  
 sanggi çakravart, 354  
 sāṅgiçün, 354  
 sāṅgim, 354  
 šangki, 354  
 šangpa, 354  
 Sangun İtaçuk, 354  
 sangun ögä, 354  
 šankara, 354  
 šankki, 355  
 sanmiš tüzün, 355  
 sansar|liy çañtiQ titiK-din - ünmiš, 355  
 sansız inal, 355,356  
 santarasini, 356  
 santusi, 356  
 santuşıti, 356  
 säntür, 356  
 sanxa, 356  
 sañyiti, 357  
 saṅun, 357  
 saṅun arıg, 357  
 sapdati, 357  
 šapindu, 357  
 Saqa Apa Tutuṅ, 357  
 Saqa Apa, 357  
 saradevi, 357  
 šaraki, 358  
 sarañşirike, 358  
 sarasvaği, 358  
 sarasvaṭe, 358,359  
 sarasvati, 359  
 sarasvaṭi, 359  
 sarata, 359  
 šaravadi, 359  
 šarı-.... putar, 359  
 sarıg açari, 360  
 sarıg açarı, 360  
 sarıg ogduy, 360  
 sarıg toyın inal, 360  
 sarıg tutuṅ, 360  
 sarıg, 361  
 sariy, 361  
 saribudiri, 361  
 šaripudre, 361  
 šaripuṭiri, 361  
 šaripuṭre, 361  
 šariputri, 361,362  
 sariputri, 362  
 sariti, 362  
 sariy açari, 362  
 sariy lama, 363  
 sariy toyın, 363  
 sariy tutung, 363  
 sarman töläk, 363  
 sarmiš t(ä)ṅri, 363  
 sartap(a)w, 363  
 sarvaartasıdı tigin, 363  
 sarxapa, 364  
 šasdirakare, 364  
 šasdirakarä, 364  
 šasdrakare, 364  
 šasdraside, 364  
 šaşıg ogul, 364  
 sası quḍluy qya, 365  
 šaši, 365  
 sasiçi maši, 365  
 saskaua p(a)ntit, 365  
 saskau-a pantit baxşı, 365,366  
 šastantri, 366  
 šastarkariki, 366  
 šastirakarä, 366  
 šastrakarä, 366  
 šastrapiryi, 366  
 satagırı, 366  
 satagiri, 366,367  
 şatap şıpar, 367  
 satmiday açari, 367  
 satva va[ṅ oz], 367  
 satva vaṅ az, 367  
 satyr yimäk, 368  
 sauriyaşiri, 368  
 şavaripa, 368

- sävi[n]di, 368  
 sävičük t(ä)ŋri, 368  
 sävig bürt, 369  
 sävig t(ä)ŋri, 369  
 säviglig kün t(ä)ngri, 369  
 säviglig-ay t(ä)ngri, 369  
 sävinä [ ], 369  
 sävinä vuušin, 369  
 sävinäk, 370  
 sävinč buqa, 370  
 sävinč kutlug tarugači, 370,371  
 sävinč qutluy taruyači, 371  
 sävinč qya, 371  
 sävinč t(ä)ŋri, 371,372  
 sävinč tegin tutuŋ, 372  
 sävinč toyri, 372  
 sävinč yanga wuši, 372  
 sävinč, 373  
 sävinči tuđung, 373  
 sävKülük taplaQuluq, 373  
 sayan apa tutung, 373  
 sayan apa, 373  
 sayın tämür, 373  
 sayın buqa, 374  
 sayın tämür, 374  
 sazi qatun, 374  
 say toyın, 374  
 sayşı toyın, 374  
 šen ši, 374  
 šengko šäli tutung, 375  
 sevičük tengri, 375  
 seβig tiräk, 375  
 seβig, 375  
 silig tegin, 375  
 silig tigin, 375,376  
 simaçuk, 376  
 smartı ŋiri, 376  
 sintar seli, 376  
 sıŋkar totok bæg, 376,377  
 si cu huy tik, 377  
 si(...) tämür, 377  
 ši/si š/singluq, 377  
 si[ŋ]tsi açari, 377  
 sibilqasar, 377  
 siki, 377  
 šiki, 378  
 šila intir-a bodi, 378  
 šila Qay inal äliK, 378  
 šila, 378  
 šilabađre, 379  
 silang, 379  
 šilašen, 379  
 šilastı, 379,380  
 silig, 380  
 silıy tigin, 380  
 silu küdäğü, 380  
 šimana, 380  
 šimnu, 380  
 šimnu, 380  
 sinandu salı, 380  
 sinayani, 381  
 šing qo šä li tu tung, 381  
 siŋqu salı tutung, 381  
 šingsun šila, 381  
 sinhabale, 381  
 sinhanimitaprabangkare, 381  
 sinhaprabasi, 382  
 sini är, 382  
 sini, 382  
 šinking siniñ, 382  
 sinking, 383  
 šinkuy tutung bæg, 383  
 sinsidu, 383  
 sinsiu, 383  
 šinsun, 383  
 sintar šäli, 383  
 šiŋko šäli tutuŋ, 383,384  
 siŋsun šila, 384  
 siŋtsi, 384  
 šiŋtsün tutuŋ, 384  
 siparš-a včirini, 384  
 sipiraša včirini, 384  
 siqıdu, 384  
 širabapaši, 385  
 širađalakšane, 385  
 širavan, 385  
 širi čakira sanbara, 385  
 širi čakira šanbara, 385  
 širi čakira šanbira, 385  
 širi kaši, 385  
 širi, 386  
 širibađari, 386  
 sirigini, 386  
 širikini, 386  
 širilome, 386  
 širimandi, 386  
 širišdi, 387  
 sırtıyçı taz(?), 387  
 sisi Uu(?), 387  
 sisi, 387

- sisīdu, 387  
 šisirap torči, 387  
 sita, 387  
 sitibala, 388  
 situ ögä, 388  
 siukui ayı, 388  
 siung baylıy cuen šan, 388  
 šiusay tayši, 388  
 š'iusay, 388  
 šivasi, 389  
 šivsadu tutung, 389  
 šivsay tayši, 389  
 šiyam-a tivi, 389  
 š'k/sng škry, 389  
 smbodu, 389  
 šmnu, 390  
 sngä, 390  
 sntvšiti, 390  
 sodamari, 390  
 sogti täjri, 390  
 soma, 390  
 somačantri, 390  
 somači, 390  
 somaketu, 391  
 somakitu, 391  
 somaširi, 391  
 somavyadi, 391  
 some, 391  
 some, 391  
 šoñdini, 392  
 songsuz toyın, 392  
 šonubum, 392  
 šoo yeu, 392  
 šö tsua tao suen lür ši, 392  
 sögütlär iligi, 392  
 sranguč, 392  
 srasvadi tngri, 392  
 šripudre, 393  
 srv[']jardşdi, 393  
 srvarakišiti, 393  
 su-badiri, 393  
 subaħu, 393  
 subigi, 393  
 subudi, 393  
 subumi, 394  
 subuti, 394  
 subuči, 394,395  
 sučati, 395  
 sučati, 395  
 sudani, 395  
 sudaršani, 395  
 sudasumi, 395  
 sudati, 395  
 sudazumi, 395,396  
 suğbaq, 396  
 šudodane, 396  
 šudotani, 396  
 sudršańi, 396  
 suen lür ši, 396  
 suir k... kimşu, 396  
 sukhiseni, 396  
 sulagı inal, 397  
 sulasapati, 397  
 sulayı inal, 397,398  
 sultan buqa, 398  
 sultan PYM, 398  
 sultan, 398  
 sumadi, 398  
 sumadivači, 398  
 sumak t(ä)ńri, 398,399  
 šumak, 399  
 suma-kišimi, 399  
 sumani, 399  
 sumer yula, 399  
 sumili, 400  
 sumnagadı, 400  
 sumnoyđi, 400  
 sumudi, 400  
 sumuk açari, 400  
 sundari teri terim, 400  
 sundari, 400  
 sunetre, 401  
 sung(...), 401  
 sungyır taruğači, 401  
 suńitri, 401,402  
 suńtari azğan çeçek terim, 402  
 suntari, 402  
 suńgır tarugači, 402  
 suparatišđit, 403  
 suparatištit, 403  
 supariki, 403  
 supatra, 403  
 supiratisdit, 403  
 supr(a)čari, 403  
 supravi, 403,404  
 supriya, 404  
 sUQančiy balıq uluş|luy, 404  
 sUQančiy ün-lüg - äKziKlig, 404  
 sUQanč-iy ün-lüg, 404  
 sUQančiy xu|a-čäčäk, 404

- sUQančiy y(a)ruqluyy, 405  
 sUQančiy yuuzlüg, 405  
 surabakši, 405  
 surasadiri, 405  
 Suria(?), 405  
 suriyaširi, 405  
 survuki, 405  
 sury-a, 406  
 suryamanavi, 406  
 suryaširi, 406  
 susara, 406  
 sutasomi, 406  
 sutasumi, 406  
 sutayı bizi, 406  
 sutmaq, 407  
 štodani, 407  
 sutudani, 407  
 suu-parı kirtida-nama-tiya širi, 407  
 suu-vikiranda širi, 407  
 suuza ädgü tutuñ, 407  
 suv t(ä)ngri, 407,408  
 suv t(ä)ngri, 408  
 suvan totoq, 408  
 suvarnandivači, 408  
 suvasti toyın, 408  
 suvasti, 408  
 suvastiki, 409  
 suviragavi, 409  
 suviri, 409  
 suyame, 409  
 suyli, 410  
 suylo, 410  
 suß täñri, 410  
 suydu bäg, 410  
 süngüş, 410  
 Süñüş, 410  
 šyama-divi, 411  
 šakımını, 411  
 šakimun, 411  
 šakimuni, 411  
 šakimuni, 411,412  
 šanki, 412,413  
 šardulı arslan, 413  
 šarır, 413  
 šariputiri, 413  
 šariputri, 413  
 šariputri, 413,414  
 šastar(a)karıkı, 414  
 šastrapiriyi, 414  
 šatvargi, 414  
 šilun, 414  
 šimnu, 414  
 širikene kut t(ä)ngri, 414  
 šrigupti, 415  
 šudotan, 415  
 šuri, 415  
 T(.)MW(.)Y, 415  
 t(ä)ngri ünlüg, 415  
 t(ä)ngri|lär iligi, 415  
 t(ä)ngri|lär|ning tapınQuluqi udunQuluqi, 416  
 t(ä)ngri|lärkä nomluq y(a)rlıy|in-kingürü yatdači, 416  
 t(ä)ngri bügü el bilgä arslan t(ä)ngri uygur tärkän, 416  
 t(ä)ngrikän takın kız t(ä)ngri, 416  
 t(ä)ngrikän tüzmiš togrıl tegin [ ], 416  
 t(a)ršanku, 416  
 T//// t(ä)ngri bermiš ogul inanç, 417  
 T[ ] vušin, 417  
 T[ ] t(ä)ngrim hatun, 417  
 t[ ]an inal, 417  
 t[ark]an inal, 418  
 t\_inal, 418  
 tağar, 418  
 tadarçın t(ä)ngri, 418  
 tädmilig, 418  
 tag[a]i toña sañun, 419  
 tagay inal, 419  
 tagay y(e)gän, 419  
 tägirçi, 419  
 täglätgüçi täñri, 419,420  
 taihan han, 420  
 taixan xan, 420  
 takına inal, 420  
 takini, 420  
 taluy Ügüz suvi täg „, üküš äšidmiš, 420  
 täm[ü]r kaya, 421  
 tämir buqa, 421  
 tämir, 421  
 tämirçi ilçük, 421  
 tamonuti, 421  
 tämür buqa, 421  
 tämür hagan, 421,422  
 tämür ombu, 422  
 tämür qya, 422  
 tämür turmiš, 422  
 tämür, 422  
 tançigpa, 422  
 tang t(ä)ngri, 422

- tang tengri, 422  
 tangut, 423  
 tangyusuq vušin, 423  
 tanidivi, 423  
 tankı tāmür, 423  
 tanqı tāmür, 424  
 tansarpadi, 424  
 tanyasin, 424  
 tańyasin, 424  
 tanyaşiri bāg, 424  
 tanyaşiri beg, 424,425  
 taŋ quş, 425  
 taŋ, 425  
 taŋgusuk vušin, 425  
 taŋquş ärdäm ögä, 425  
 täŋri qulı, 425  
 taŋučak tu, 426  
 taŋut, 426  
 tao an, 426  
 tao lim, 4226  
 taoan taişi, 426  
 tapmiş čigşi, 426  
 tapmiş, 426  
 taq küng, 427  
 taqıčuq, 427  
 tärbi mal, 427  
 tärbiş, 427  
 tard'ı, 427  
 tarhan(?), 427  
 tariçanta, 428  
 tariçanta, 428  
 tärim kunčuy t(ä)ŋri, 428  
 tarım, 428  
 tärinči boqşıŋgdu, 428  
 tarkan, 428  
 tarkanatake, 429  
 tarlıq tutung, 429  
 tarmadirate, 429  
 ʃarm-a-uğkadi, 429  
 ʃarmraça, 429  
 ʃarpuşi, 429  
 taş qan, 4330  
 taş qra, 430  
 taş SW[ ], 430  
 taş tola, 430  
 taş y(e)gän totok, 430  
 taş, 430  
 taşagirve, 430  
 täşäk turmiş, 430  
 tasaprası, 431  
 täsik, 431  
 taşıq tung, 431  
 taşıq, 431  
 tasyan inal, 432  
 tatar t(ä)ŋri, 432  
 tatar tengri, 432  
 tafıy vçir, 432  
 tavyaç ynga, 432  
 tay bi ba ʒa lun, 433  
 tay huŋ tay hui, 433  
 tay to, 433  
 tayak tāmür, 433  
 tayaq tāmür, 433,434  
 tayl(...)du, 434  
 taypodu, 434  
 taypudu, 434  
 taypü bāg, 434  
 taysang, 434  
 tayşeŋdu, 434,435  
 taysimtu, 435  
 taytarçın, 435  
 tayto, 435  
 taz küŋ t(ä)ŋri, 435  
 taz, 436  
 taz, 436  
 täzäk, 436  
 tazuk tegin t(ä)ŋri, 436  
 tay|lar xanı b(ä)lgülüg, 436  
 tegin buka saŋguŋ, 436,437  
 tegin kuruk, 437  
 ten fung, 437  
 tengribirmiş oğul ımaç, 437  
 teu baylıy şı lün, 437  
 tintura täŋri, 437,438  
 tibaxşı qotıç, 438  
 tibiş tengri, 438  
 tigin buq-a sanggung, 438  
 tihçi, 4338  
 tikuy tayşi, 439  
 tilangur maqlıy kün t(ä)ngri, 439  
 tilangurmaq ädräm tilgänlig, 439  
 tilangurmaq ädrämlig-lär|ning - ärgülüg -  
 baliqlı, 439  
 tiliçä wušin, 439  
 tilik qya, 440  
 tilik sarıg [ ], 440  
 tilik tegin kız t(ä)ŋri, 440  
 tilik tigin kız tengri, 440  
 tilik tigin qız tngri, 441  
 tilik toyrul, 441

- tilopa, 441  
 tilotame, 441  
 tilotami, 441,442  
 timing, 442  
 tıng turyan, 442  
 tıngaqa, 442  
 tınmaqsız sönməksiz, 442  
 tınmiş, 442  
 tınsıdu, 443  
 tıntura t(ä)ngri , 443  
 tio yung, 443  
 tipam vçirini, 443  
 tipış t(ä)ngri, 443  
 tıQiliy|y körkla-ät'özlüg, 443  
 tiraventi, 443  
 tiri loky-a viçay-a vçirapan, 444  
 tırigältmişä, 444  
 tirmiș, 444  
 tiși, 444  
 tütülmış, 444  
 titso šila, 444  
 titso, 444  
 tmiçi, 445  
 tmir, 445  
 tmür, 445  
 tngrim qutı sävinç, 445  
 tngut buqa, 445  
 togana, 445  
 togrıl t[u]tuŋ, 446  
 toklug kutlug ağa, 446  
 tolı tükäl yegän, 446  
 tolmış, 446  
 tolu bg totoq, 446  
 tolu qya, 447  
 tolu tutung arası, 447  
 tolu tutuŋ k(ı)y-a, 447  
 tolun togrıl inal, 447  
 ton kiŋim, 447  
 tonga sangun, 447  
 tongama, 447  
 tongma baxși, 448  
 tongqara sngun, 448  
 tonur mungsuz, 448  
 toŋa [ ], 448  
 toŋa buk-a šabi, 448  
 toŋa çanși, 448  
 toŋuz, 439, 448  
 topık çanși, 449  
 topula, 449  
 topulyaq, 449  
 toqdamış, 449  
 torçi tarugaçi, 449  
 torçi tanpa, 450  
 torçi, 450  
 torku kunçu, 450  
 totok basmıl, 450  
 totoq, 450  
 toyınçog tu[t]uŋ bäg, 450  
 toyıçaq, 450  
 toyın qulı šila, 450  
 toyın qulı tutung, 451  
 toyın, 451  
 toyınçoy, 451  
 toynaq šila, 451  
 toynaq šilavanti, 451  
 toyunçın, 451  
 toyan tuydqaŋ, 451  
 toyan, 452  
 toyda, 452  
 toydı qapaq, 452  
 toyluq tonga, 452  
 toyrul, 452  
 töläk kız täŋri, 452  
 töläk qara, 453  
 töläk qız tngri, 453  
 töläk qya, 453  
 töläk t(ä)ngri, 453  
 töläk tämür, 453  
 töläk, 453  
 tölek kız tengri, 454  
 törädü, 454  
 töz tämür, 454  
 tözün, 454  
 tqıçuq, 454  
 trbiș, 455  
 Trdu Kün Arslan Ärm, 455  
 trdu, 455  
 tırpuse, 455  
 trxan, 455  
 tsi güx, 455  
 tsi in, 455  
 tsin wang, 456  
 tsin xoo, 456  
 tsingçio, 456  
 tsink ceu, 456  
 tšird, 456  
 tso bayliŋ qa co, 456  
 tsuydu, 456  
 tudan açari, 456,457  
 tuglug kutlug ağa, 457



- tuglug tāmūr, 457  
 tükäl qya, 457  
 tulat, 458  
 tum[an ]DWK, 458  
 tumdur, 458  
 tumiči, 458  
 tumür buqa, 458  
 tupali, 458  
 tupam včirini, 458  
 tura buqa, 459  
 turbut, 459  
 turdači, 459  
 turī baxši, 459  
 turi, 459  
 turm[ı]š [teg]in t(ä)ñri, 459  
 turm[ı]š [ti]gin t[ng]ri, 460  
 turmiş inal, 460  
 turmiş tegin, 460  
 turmiş tigin, 460  
 turmiş tāmūr, 4661  
 turmiş tigin, 461  
 turmiş tutung, 461  
 turmiş, 461  
 turti, 461  
 turulmiş asıy|liy, 461  
 turulmiş yoriQ|liy, 461  
 turum-a çayı, 461  
 turum-a-çay-a, 462  
 turuq ögäčük, 462  
 tuvasti, 462  
 tuyunmaq kömgüllüg, 462  
 tuyunmiş oduñmiş, 462  
 tuyluy qutluy aya, 462  
 tuyluy tāmūr, 462,463  
 tuyma, 463  
 tükäl silig ayı, 463  
 tükäl tāmūr tu k(ı)y-a, 463  
 tükäl tāmūr, 463  
 tükäl tözün, 463  
 tükäl ynga, 464  
 tükäl, 464  
 tükälä, 464  
 tÜlüKlüg, 464  
 tümän tāmūr, 464  
 tümän, 465  
 tüp tüz ämrilmış, 465  
 tüplüg küçlüg, 465  
 türk buqa, 465  
 tüşdmür, 465  
 tüşiki, 465  
 tütsük , 465  
 tüz yegän sañun, 466  
 tüzkarKülülsiz köngüllüg, 466  
 tüzük, 466  
 tüzün [??] qutluy bodisañat, 466  
 tüzün bodisañat, 466  
 tüzün qolulayur bodisañat, 466  
 TW[ ], 467  
 TYR'[ ], 467  
 u[r]u, 467  
 udaka toyın, 467  
 udakanişante, 467  
 udakatadi, 467  
 udaraniți, 468  
 udči, 468  
 uğmiş, 468  
 uğan arşı, 468  
 ulbırıña kăşip, 469  
 ulug ärdini lenhwa çäčäk eliği, 469  
 ulug y(a)ruknuñ ügmäki, 469  
 uluy ädgü ögli köngüllüg, 469  
 uluy qorq[ınçiy körkitmāk, 470  
 uluy sañun, 470  
 uluy saskau-a baxši, 470  
 uluy šisrap baxši, 470  
 uluy ün üzä ögdäči, 470  
 uluy, 470  
 uma qatun, 471  
 umar, 471  
 uminči, 471  
 umuy inay bolmaqqda uzanmaqliy, 471  
 upakați, 471  
 upali, 471  
 upapančiki, 471,472  
 upasiki, 472  
 upasini, 472  
 upasvami, 472  
 uqmaz çor, 472  
 uqmiş inal, 472,473  
 ur qaya, 473  
 Uräg Tarqan Qatsin, 473  
 uru, 473  
 urubilbakaşapi, 473  
 urubilvakşip, 473  
 urumukı, 474  
 urumuki, 474  
 urupini, 474  
 uru-vaşı, 474  
 uruz, 474  
 uşinä, 475

- ušniša vičaya, 475  
 utari, 475  
 utmiš ogul, 475  
 utmiš, 475  
 utmiš oyuł, 475  
 utmiš, 475,476  
 utpalaširi, 476  
 utpalavrni, 476  
 utpališri šabi k(i)ya, 476  
 utpališri šabik(i) , 477  
 uu tem, 477  
 uur qaya, 477  
 uz ämrilmiš, 477  
 uz mangliŷ, 477  
 uzatı qatıŷlandači, 477  
 uzatı yirtinčüdin- öngi bolmadači, 477  
 üč-uŷuŷ yirtinčülnüng-tapınQuluqlı, 478  
 üdäy, 478  
 üdkä, 478  
 Üdläp äriqläp asiŷ|ŷ tusu qıltači, 478  
 üdsüz, 478  
 ügä bilgä, 478  
 ükitmiš toŷa, 478  
 üklimiš ašilmiš, 479  
 üklit t(ä)ŷri, 469, 479  
 üküš äsidmäklig-ädgü|kä-bay, 479  
 üküš ädräm|lig- yig üstünki y(a)ruq-luy,  
 479  
 ülgüsüz üküš arıŷ, 479  
 ülgüsüz y(a)ruk, 479  
 ün - äKziK - üzä yigädmiš, 479  
 ün ür, 480  
 üni äKziKi üzä yÜrüntäK boldači, 480  
 Ürtügüg - kÜšigig kämišmiš, 480  
 üst(ä)ŷ t(ä)ŷri, 480  
 üštäk t(ä)ŷri, 480  
 üträt [ ], 481  
 üträt mama, 481  
 üträt t(ä)ŷri, 481  
 üträt, 481  
 üträtmiš, 481  
 üzük, 482  
 v(a)čirsaruka, 482  
 v(a)čirapani, 482  
 v(a)jir erkliŷi bodis(a)t(a)v, 482  
 v(a)rdu ačari, 482  
 v(a)rdu, 483  
 v(a)runı, 483  
 v(a)žir bilgä biliglig, 483  
 v(a)žir kız [ ], 483  
 v(a)žir täg b(ä)k qatıŷ süülüg(?), 483  
 vačirapani, 483  
 vaçır-a tuvaça, 484  
 vağı, 484  
 vagišvar-a-pa, 484  
 vairočana, 484,485  
 vaiširavani, 485  
 vaiširvani, 485  
 vaišravani, 485  
 vaiširavane, 485  
 vapđso tu, 485  
 vapdu, 486  
 vapki, 486  
 vapkui ayı, 486  
 vapşı, 486  
 vapšintu tutuŷ, 486  
 vapso tu, 486  
 vaptso tu, 486  
 vaptso, 487  
 vaptsun, 487  
 vaptu, 487  
 varkşı arz-ı-ça, 487  
 varskandı, 487  
 varuni, 487  
 vasavı, 487  
 vasu, 488  
 vasubandu, 488  
 vasubantu, 488  
 vasumidre, 489  
 vasundare, 489  
 vasundarı, 489  
 vasundari, 489  
 vatsın sınıkay k(ı)ya, 489  
 vaybažiki, 490  
 vaymanuke, 490  
 vayračane, 490  
 vayročanda, 490  
 vayširavane, 490  
 vayširva, 491  
 vayširvani, 491  
 vayšarvan, 491  
 vayširavani, 491  
 vayširvan, 491  
 vayšrvani, 491  
 vaytıŷ-ı katun, 492  
 vayu-vigi, 492  
 važir tonga, 492  
 včir-a dari, 492  
 včir-a varaxi, 492  
 včir-a varyočani, 493

- včir-a-ganti-pa, 493  
 včirapan, 493  
 včirapani, 493  
 viča[yanti, 493  
 vičay-a-pada, 493,494  
 vičayaprabi, 494  
 vidanggasari, 494  
 vidankasari, 494  
 vidanksari, 495  
 vikirandagamini, 495  
 vimali, 495  
 vipaši, 495  
 vipasi, 495  
 vipaši, 496  
 vipulačantri, 496  
 vir qoo wang, 496  
 vira-mati, 496  
 virudaki, 497  
 viruğaki, 497  
 virupakše, 497  
 virupakši, 497  
 virutak, 497  
 virya ačari, 497  
 višaki, 498  
 višbabu, 498  
 viška, 498  
 višnu toņa, 498  
 višnu, 498,499  
 višvabu, 499  
 višvandari, 499  
 višvantari, 499  
 višaki, 499  
 višnu, 499  
 višvakrmī, 500  
 V'PY'X, 500  
 vu tu čing, 500  
 vudix, 500  
 vung bayliŷ gi tsuen, 500  
 vušanti, 500  
 vuu tayši, 500  
 w(a)rukdad, 500  
 w(a)xm(a)n roš(a)n t(ä)ngri, 501  
 Wabtsutu, 501  
 wadziwanta tngri, 501  
 wadžiwanta tngri, 501  
 wadziwantag t(ä)ngri, 501  
 wahmana, 501  
 wang bayliŷ gün tik, 502  
 wang tarxan qatŷin, 502  
 waptsun šäli, 502  
 wen čin kiçag, 502  
 wi wang, 502  
 wipaši, 502  
 wruni tngri, 502  
 wšny tängri, 502,503  
 xaimawaği, 503  
 xan guen, 503  
 xan mi, 503  
 xansasvari, 503  
 xari, 503  
 xaričantri, 503  
 xasya včirini, 504  
 xaya-karni, 504  
 xaymavati, 504  
 xirodis, 504  
 xormuzda, 504  
 xormuzta, 504  
 xormuzta, 504,505  
 xoruy, 505  
 xroštag t(ä)ngri, 505  
 xroštag, 505  
 xrwštg tängri, 505  
 xšnaki alp kara, 506  
 'xšyšpt tängri, 506  
 xu|a čäčäk–iliglig, 506  
 xu|a čäčäk–tutdači, 506  
 xu|a čäčäk–y(a)ruq|luy, 506  
 xu|a liu ná, 507  
 xu|a–čäčäk y(a)ruq–luy, 507  
 xu|a–čäčäk–birdäči, 507  
 xua čäčäk, 507  
 xumar, 507  
 xumaru, 507  
 xurm(u)zta, 507  
 xurmuzta, 508  
 xutada, 508  
 xutluy, 508  
 xuu, 508  
 xwačan, 509  
 y(a)ruk kızı, 509  
 y(a)ruk t(ä)ngri, 509  
 y(a)ruq t(ä)ngri, 509  
 y(a)ruq yašuy buldači, 509  
 y(e)gän tözün, 510  
 y(i)par, 510  
 y(i)ti šukin amrilmış, 510  
 yadyadati, 510  
 yägän qaya, 510  
 yakši, 510  
 yal(a)nguq|lar|ning , , ay t(ä)grisi, 511

- yam inal, 511  
yamadivi, 511  
yamañdaka, 511  
yamaran tənri, 511  
yamativi, 511  
yamčur tu, 512  
yamini, 512  
yanga bars, 512  
yanga, 512  
yanyaq inal, 512  
yapgun, 512  
yapıçı, 512  
yapıy totoq, 512  
yapıy, 513  
yapıun, 513  
yaq sılqa, 513  
yaqşıcı, 513  
yaqşıdu tung, 513  
yaramış inanç totoq, 513  
yaramış totoq, 514  
yaraq, 514  
yarıçuk t(ä)ñri, 514  
yarlıyçı T/(.)//, 514  
yarp [ ], 514,515  
Yarqandı Ačari, 515  
yartaş, 515  
yaruq ay tənri, 515  
yaruq čäčäk bodısaβat, 515  
yaruq kün tənri, 515  
yaruq, 515  
yaş[ka]n inal, 516  
yaşın tənri, 516  
yaşodari, 516  
yašomaitri, 516  
yašotari, 516  
yašovaıı, 516  
yaşı, 517  
yaşın tengri, 517  
yašomayatri, 517  
yašovati, 517  
yäti, 517  
yausip, 517  
yavlaq öz ačari, 517,518  
yayaq, 518  
yazi hatun t(ä)ñri, 518  
yazır, 518  
yazuq, 518  
yayış yayaQuluq ünlüg, 518  
yaıuyay kürlädä, 518  
yegäčük, 518,519  
yegädmiş biliglig tuy tənri bodısaβat, 519  
yegädmiş ogul, 519  
yegädmiş oıul, 519  
yegän apa, 519  
yegän bars, 520  
yegän kaya, 520  
yegän sııqur, 520  
yegän silig, 520  
yel tənri, 520  
yenik tənri, 520  
yer tənri, 521  
ygän arslan, 521  
ygän tonga, 521  
yıgmiş t(ä)ñri, 521  
yıgmiş k(i)y-a, 522  
yıpar yükmäk, 522  
yıpar, 522  
yıpčaı, 522  
yidiki, 522  
yidläk, 523  
yidleı, 523  
yig baštinqı bilgä–biliglig–är, 523  
Yig Bürt, 523  
yig tözün yolqa täıgmiş, 523  
yig üstünki ädgü ögli köngüllüg, 523  
Yig, 523  
Yıgädmiş, 524  
yigän inäl, 524  
yigän taş oıul, 524  
yikci, 524  
yikuy nom, 524  
yil t(ä)ngri, 524  
yinä qaya, 524,525  
yıpar y(a)ruqluy, 525  
yıpıya, 525  
yır täprämäki, 525  
yırda bolmiş, 525  
yirtinčü|nüng–täpınQuluq|ı udunQuluq|ı,  
525  
yišo, 525  
yišu mşıha, 525  
yišu, 526  
yitmiş qay-a ačari, 526  
yitmiş tonga sangun, 526  
yitmiş tonga, 526  
yıyıdan, 526  
yıyına tutung, 526  
yıyınmiş ät’özlüg, 526  
Yltä, 526  
Yñür Nom, 527

yogačari, 527  
 yogačari, 527  
 yogaširi, 527  
 yol tāmür yiučing, 527  
 yol tāmür, 527  
 yolaš, 528  
 yolči, 528  
 yoq quruı ellig atlıy bodısaβat, 528  
 yoqtır, 528  
 yoqurı, 528  
 yorıyın tıda yorıyur bodısaβat, 528  
 yosıpas, 529  
 yox ki, 529  
 yoxnan tegin, 529  
 yoxnan, 529  
 yoılim tapmıš, 529  
 yoıu///, 529  
 Yqtmıš, 530  
 yrp toıril, 530  
 yrp turmıš, 530  
 yrp yanga, 530  
 yrumıš, 530  
 yucaı tǎıri, 530  
 yula, 530  
 yumšaı, 531  
 yungči, 531  
 yuqa, 531  
 yUQaylanmaq|sız, 531  
 yurıng toıin, 531,532  
 yurıng, 532  
 yušo, 532  
 yusıpi, 532  
 yutay, 532  
 yutu, 533  
 yutırımıš, 533  
 yürıng, 533  
 z(ä)rua t(ä)ıri, 533  
 z(ä)ruah tıgri, 533  
 zägäk totok, 533  
 žimtu, 534  
 zimtu, 534  
 žinüči, 534  
 zrua, 534  
 zxari-a, 534  
 βacı-(βarçı), 534  
 βam tǎıri, 534  
 βardu/βandu, 535  
 ıari čantri, 535  
 ıormuzta tıgri, 535  
 ıri čantri, 535

ıričantri, 535  
 ıu qux, 535  
 ıulsabadi, 535  
 ı'w uluy tiräk, 536  
 /tunga, 536  
 [ ]uči bäg, 536  
 [ ]LY yapıg tutuı, 536  
 [ ]Y turmıš inal, 536  
 [ ]L'N [wu]šin, 536,537  
 [ ]NKK' ııragu bäg, 537  
 [ ]yaıgmur, 537,538  
 [ ]lan wušin, 538  
 [ ]W totok bäg, 538  
 [ ]WRMTŠ inal, 539  
 [ ]Q inal, 539  
 [ ]Q'R inal, 539  
 [ ]naı], 540  
 [ ]vu]šin tǎrim, 540  
 [ ]p sıčıng, 540,541  
 [ ]RMYŠ alp kutlug, 541  
 [ ]MYŠ tiräk, 541  
 [ ]ıngkä ıırayu bäg, 541  
 [ ]P sıčing, 542  
 [ ]s ı[naı], 542  
 [ ]yeıgän totok, 542  
 [ ] MYŠ tu k(a)ya, 542  
 [a]bita tengri, 543  
 [arsı]lan ögä bäg, 543  
 [arsı]lan xanı, 543  
 [eı]lbäg, 543  
 [kutı]admıš bört, 543,544  
 [nanı]todire, 544  
 [nandaı]vardanı, 544  
 [oı]gul umdu t(ä)ıri, 544  
 [sı]ığart{d}e, 544  
 [sävı]är t(ä)ıri, 544  
 [üı]n tapmıš šäli, 544,545  
 [yegäı]n //, 545

## 1.2. Yer Adları

///tava//, 545  
 [taı]pan, 545,546  
 abavapur, 546  
 abayapur, 546  
 abikšne, 546  
 abita burhan uluşı, 546  
 abita burқан uluşı, 547  
 abita burxan uluşı, 547



- çao kug, 567  
 çaturm(a)ħaraaçik, 567,568  
 çetavan, 568  
 çimbudβıp, 568  
 çitavan, 568  
 çldar, 568  
 çoo-nan, 568  
 danavadi, 568  
 dkşanpt, 568  
 el-turmiş, 569  
 enetkek, 569  
 entkek, 569  
 fu gi, 569  
 fung şen, 569  
 g(a)rtrakut, 569,570  
 gadirakuğ, 570  
 gang, 570  
 gantamadin, 570  
 gañ, 570  
 gatarkut, 570,571  
 gavdam, 571  
 gavyanadivip, 571  
 gödvari, 571  
 gr(a)tirakut, 571  
 grdakul, 571,572  
 grđrakut, 572  
 grtarkut, 572  
 grtirakut, 572  
 grtrakut, 572  
 guday, 572  
 guuho, 572  
 güx xua güng, 572  
 güx xua si, 573  
 güy xu-ası, 573  
 ħimavanti, 573  
 hua lim si, 573  
 huñvasi atlıg sañram, 573  
 inal, 573  
 i cıu, 573  
 i[...čiu], 574  
 ič qıra, 574  
 idiz qalıq, 574  
 ikapuntrak, 574  
 il balık, 574  
 inčiu, 574  
 inçiv, 574,575  
 irsividan, 575  
 isig- qum|luy tamu, 575  
 isig yiilig tamu, 575  
 jambudvip, 575  
 k(a)rtirakut, 575  
 kadan, 575,576  
 kalandakanivape, 576  
 kalingga, 576  
 kalyaş, 576  
 kamarupa, 576  
 kamçu, 576  
 kamil, 576  
 kančanapati, 577  
 kančanapati, 577  
 kanči, 577  
 kang, 577  
 kapilavastu, 577  
 kapilavastu, 577  
 kapilvastu, 577,578  
 kaş, 578  
 kaşmır, 578  
 kaşmir, 578  
 kaşu, 579  
 kaujnagar, 579  
 kaužnagar, 579  
 keçeü, 580  
 keğümti, 580  
 ketumati, 580  
 kıtay, 580  
 kičikyä, 580  
 ki-čio, 580  
 kičiu, 580  
 kidarakut, 580  
 kimavani, 581  
 kimavant, 581  
 kirixa-atiua, 581  
 kitumati, 581  
 kočo kısıl, 581  
 kočo, 581,582  
 koşala, 582  
 koşoo, 582  
 kögmän, 582  
 kueñ şan, 582  
 kuk(t)apat, 582  
 kukutapat, 582  
 kuluda, 582,583  
 kұrıkar, 583  
 kuşilaram, 583  
 kutlug öñdün ulug t(a)vgač eli, 583  
 kutlug ulug tavgač eli, 583  
 kuu yi hua vihar, 584  
 kuu yi xu-a vixar, 584  
 kuy hua vihar, 584  
 kürümči, 584

- lagki, 584  
 lambaka, 584  
 langkapur, 584  
 lank, 585  
 laukik, 585  
 lax gi, 585  
 layançang, 585  
 layki, 585  
 likçiu, 585  
 litsun, 586  
 lokaçağu, 586  
 lu šan, 586  
 luiçeü, 586  
 lumbani, 586  
 Lusai, 587  
 luu bavan, 587  
 luu pryanīntaqīy, 587  
 lükčüng, 587  
 m(a)ħa-mika suvari, 587  
 magat, 587,588  
 magt, 588  
 maħarurap, 588,589  
 malavar, 589  
 maru, 589  
 matur, 589  
 matyadiš, 589  
 maxačinadiš, 589  
 mħa-raurap, 589  
 murut, 590  
 nagara, 590  
 nagaraxar, 590  
 napčik, 590  
 naraka, 590  
 nara sinq-a, 590  
 narayançan, 591  
 nirmaħarati, 591  
 odon, 591  
 on uygur, 591  
 on uyyur, 592  
 ootluy quduy|luy tamu, 592  
 ordo kánt, 592  
 ot qusdači tamu, 592  
 otiviša, 593  
 ottiyana, 593  
 ögrünçü, 593  
 ögür, 593  
 ötükán, 593  
 p/////pwr, 593  
 parapundari, 594  
 paşang, 594  
 patalipuşur, 594  
 piradapan, 594  
 poğalak, 594  
 povu(?) qira, 595  
 pökpü, 595  
 praçapap, 595  
 pratapan, 595  
 pratapn, 595,596  
 pratikanarak, 596  
 pratyakanarak, 596,597  
 pridapuri, 597  
 puking si virhar, 597  
 pulliramalaya, 597  
 pušpak, 597  
 qamal, 598  
 qamçiu, 598  
 qamil, 598  
 qangli|liy tamu, 598  
 qaniyçuq, 598  
 qara qum|luy tamu, 598,599  
 qara quš, 599  
 qašu, 599  
 qaş çäçäk tegli ordu, 599  
 qayīnar işiç-lig tamu, 599  
 qazi kitrin, 599  
 qīday, 600  
 qoço, 600  
 quğaba, 600  
 qung lu si, 600  
 quun, 600  
 qūy xu-a küng, 600  
 raçag(a)rh, 600  
 raçagrx, 601  
 racagrx, 601  
 raçgr(a)h, 601  
 raçgri, 601  
 raçagr(a)x, 601  
 raçagri, 602  
 ram-a-išvari, 602  
 raurap, 602  
 s(a)b-lokada[tu], 603  
 s(u)gańda, 603  
 s(u)gańdapur, 603  
 šaçu, 603  
 saçu balık, 603  
 šaçu, 603  
 šaçu, 604  
 šad baliq, 604  
 sagara-bavań, 604  
 šalavan, 604



- sam(a)ntapuşp, 604  
 samantapuşp, 604  
 samantavrkaş, 605  
 samantavrkiş, 605  
 samdukü, 605  
 samntapuşp, 605  
 şan tay, 605  
 sančiv tamu, 605  
 sançip, 605,606  
 sangat, 606,607  
 sangik, 607  
 sankaş, 607  
 şao lim tsi, 607  
 şao şir şan, 608  
 sap(a)lokadatu, 608  
 şaravast, 608  
 sarqu, 608  
 sarva-aşivad, 608  
 savloketadu, 608  
 saziñı, 609  
 sımısı, 609  
 si mi si, 609  
 siç, 609  
 siggik, 609  
 şim ..., 609  
 simur, 609  
 sindu, 609  
 sintu, 610  
 siqap, 610  
 şiravast, 610  
 şiri nalandram, 610  
 sirkäp, 610  
 smantavrkaş, 611  
 smir, 611  
 smntapuşp, 611  
 sngat, 611  
 sngit, 611  
 sodu, 611  
 soyuraşdira, 611  
 şönsdik-si, 611  
 şravast, 611  
 şravst, 611  
 srquy, 612  
 stopik, 612  
 strayastrış, 612  
 strayastrış, 612  
 strayastrış, 612  
 strayştrış, 612  
 subarme, 612  
 sudarşan, 613  
 suğraşan, 613  
 sudur-añdiki, 613  
 şuikü, 613  
 sukavağı, 613  
 sukavağı, 613  
 sukavati, 614  
 şukü, 614  
 sumer, 614  
 sumir, 614  
 sumir, 614  
 sumur, 614  
 supuşpi, 615  
 supuşpit, 615  
 şurparak, 615  
 şutavaz, 615  
 suuçeu, 615  
 suvarnadivipa, 615  
 suvasdigsi, 616  
 suyaq, 616  
 süçyü, 616  
 süğçi balık, 616  
 süğçu, 616  
 süğcü, 616  
 süvri taş|liy tamu, 616  
 şalavan, 616,617  
 şaravast, 617  
 şudavas, 617  
 şutavas, 617  
 t(a)vgaç, 617  
 t(a)vyaç, 618  
 talas, 618  
 taluy içräki, 618  
 tamasavan, 618  
 tämir toorluş tamu, 618  
 tämir yumyaq|liş tamu, 619  
 tämir|r yañtır|liş tamu, 619  
 tangut, 619  
 taosi, 619  
 tapan, 619,620  
 tapavan, 620  
 tapn, 620  
 țarmaçi, 620  
 taş oqaq|liş tamu, 620,621  
 tavgaç, 621  
 tavgaç, 621  
 tavgaç, 621  
 tavyaç, 621  
 tay pu, 621  
 tay si quon, 621  
 tayçıñ kuo, 622

- taydsang, 622  
 taydu, 622  
 taygüntan, 622  
 taykü, 622  
 taypükü, 622  
 taysang, 622  
 tinsidu, 623  
 tipmsay(?) tay-pükü, 623  
 tirişakuñi, 623  
 tivi-kota, 623  
 tiyuq, 623  
 tlas, 624  
 tngrim, 624  
 tokuz öñi, 624  
 tong guvan, 624  
 toñ guvan, 624  
 toxrı, 624,625  
 töküz, 625  
 Törçät, 625  
 tört küsän, 625  
 tört küşen, 625  
 törtkil çuy, 625  
 tsi in sı, 626  
 tsi in si, 626  
 tsi insı, 626  
 tsinküü, 626  
 tsum, 626  
 tsuñ çı si, 626  
 tuç-ornuQ-luy tamu, 627  
 tuç-tirgük-lüg tamu, 627  
 tujıt, 627  
 tujit, 627  
 tung tay si, 627  
 tuşit, 628  
 tuşud, 628  
 tuşıta-bavan, 628  
 tužit ordu, 628  
 tužit t(ä)ñri yeri, 629  
 tužit tängri yeri, 629  
 tuzit tngri yiri, 629  
 tužit, 629  
 tužit, 629  
 türk, 629,630  
 uçadivaç, 630  
 uçayan, 630  
 uçidavaç, 630  
 uçadivaç, 630  
 uçayan, 631  
 uday, 631  
 udayagiri, 631  
 urbilvani, 632  
 urişlim, 632  
 urum, 632  
 uyğur, 632  
 ü ni, 632  
 üç lükçüñ, 632  
 üç solmı, 633  
 vaişali, 633  
 vakşu, 633  
 vançi, 633  
 varti, 633,634  
 varunavati, 634  
 vatabamuk, 634  
 vaybaşıke, 634  
 vayročana, 634  
 venuvan, 634  
 vıdar, 635  
 viçay t(ä)ñri yeri, 635  
 vint, 635  
 vipul, 635  
 vo çiu, 635  
 voçio, 635  
 vuuçeü, 635  
 wayşali, 635,636  
 wençeü, 636  
 wruž-an, 636  
 xavxası, 636  
 xıtay, 636  
 ximalaya, 636  
 ximavant, 636  
 xtain, 636  
 yaba çambudivip, 637  
 yägänkät, 637  
 yam t(ä)ñri yeri, 637  
 yam, 637  
 yanpur, 637,638  
 yazı kiçig, 638  
 ygänknt, 638  
 yın/, 638  
 yigçeü, 638  
 yipgin ordulug, 638  
 yol toyañ, 639  
 yuy quş qısılı, 639  
 žing çax şan, 639  
 žing çay şan, 639

### 1.3. Halk Adları

altun argu, 6339,640

altun aruyu, 640  
 anant, 640  
 atipur, 640  
 čumul, 640  
 čuñul, 640  
 çañ, 641  
 çu, 641  
 çüö, 641  
 gaudam, 641  
 götäm, 641  
 hiu, 641  
 ikšuvaku, 642  
 ikšvaku, 642  
 karaqçu, 642  
 ličavi, 642  
 mısır, 642  
 odra, 643  
 qara, 643  
 šaki, 643  
 şaki, 643,644  
 talas, 644  
 t(a)vyač, 644  
 taşyač, 644  
 tiu, 644  
 türk, 644  
 uygur, 645  
 uyğur, 645  
 vatsi, 645  
 yaylaqır, 645  
 yung, 645

#### 1.4. Gök Cismi Adları

[udar]šat, 646  
 aditya, 646  
 ai, 646  
 anh(a)rw(a)z(a)n, 646  
 anuraç, 646  
 anurat, 646  
 anxrwz, 646  
 aņarak gr(a)h , 647  
 araxu, 647  
 ardir, 647  
 äšleš, 647

ašleš, 647  
 axrwzñay, 647  
 axrwzñyaru, 647  
 ay, 648  
 bi[t]i, 648  
 biraxsapadı, 648  
 brahasavati, 648  
 brh(a)sivați, 648  
 č[ayas]t, 648  
 garh, 649  
 kölün ay, 649  
 krtik, 649  
 kumunsi, 649  
 kumunsi, 649  
 kün, 649  
 limčin, 649  
 luusun, 649  
 mag, 650  
 margaši, 650  
 mula? , 650  
 nantika, 650  
 psaqac, 650  
 punarvasu, 650  
 purvapulguni, 650  
 purvašat, 650  
 puš, 651  
 puš, 651  
 puu-kun, 651  
 puunsi, 651  
 rahu, 651  
 revati, 651  
 rohini, 651  
 širavan, 651  
 soma, 652  
 sušak, 652  
 svadi, 652  
 tamlañ, 652  
 tolun ay, 652  
 utrabaturapad, 652  
 viçay, 652  
 vukuu, 653  
 vunkiu, 653  
 vunku, 653

## KAYNAKLAR

- Aksan, Doğan (2009). Her Yönuyle Dil - Ana Çizgileriyle Dilbilim. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Arat, Reşit Rahmeti (2007). Eski Türk Şiiri. Ankara Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ayazlı, Özlem (2012). Altun Yaruk Sudur VI. Kitap (Karşılaştırmalı Metin Yayını). İstanbul Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Barat, Kahar (2000). Xuanzang (The Uygur-Turkic Biography of The Seventh-Century Chinese Buddhist Pilgrim). Bloomington, Indiana Indiana University Research Institute for Inner Asian Studies.
- Barutçu Özönder, Fatma Sema (1998 ). Üç İtigsizler. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Barutçu, Fatma Sema (1987). Uygurca Sadaparudita ve Dharmodgata Bodhisattva Hikayesi. Doktora Tezi. Ankara Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Caferoğlu, Ahmet (2011). Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Çağatay, Dr. Saadet Ş. (1945). Altun Yaruk'tan İki Parça. Ankara Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Çetin, Engin (2012). Altun Yaruk (Yedinci Kitap). Adana Karahan Kitabevi.
- Demirci, Ümit Özgür (2014). Eski Uygurca Dört Çatik. İstanbul Kesit Yayınları.
- Gabain, Annemarie Von (1954). Türkische Turfan-Texte VIII-IX-X. Berlin Akademie Verlag.
- Gulcalı, Zemire (2013). Eski Uygurca Altun Yaruk Sudur'dan " AÇ BARS" Hikayesi. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Hamilton, James Russell (2015). İyi ve Kötü Prens Öyküsü. Çev. V. Köken. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hamilton, James (1986). Manuscripts Ouïgours Du IX-X Siècle de Touen-Houang Tome I, Tome II. Paris Peeters France. Fondation Singer-Polignac.
- Hazai, Georg ve Zieme, Peter (1971). Fragmente der Uigurischen Version des ‘‘ Jin’gangjing mit den Gāthās des Meister Fu ’’, Berliner Turfantexte I. Berlin Akademie Verlag.
- Juten, Oda (2010). A Study of the Buddhist Sūtra Called Sākiz yükmäk yaruq or Sākiz törlügin yorumış yaltrımıš in Old Turkic Facsimile Volume. Kyoto Hōzōkan
- Juten, Oda (2010). A Study of the Buddhist Sūtra Called Sākiz yükmäk yaruq or Sākiz törlügin yorumış yaltrımıš in Old Turkic Text Volume. Kyoto Hōzōkan
- Juten, Oda, Zieme, Peter, Umemura, Hiroshi ve Moriyasu, Takao (1993). Sammlung Uigurischer Kontrakte I. Osaka University Press
- Juten, Oda, Zieme, Peter, Umemura, Hiroshi ve Moriyasu, Takao (1993). Sammlung Uigurischer Kontrakte II. Osaka University Press
- Kara, Georg ve Zieme, Peter (1976). Fragmente Tantrischer Werke in Uigurischer Übersetzung, Berliner Turfantexte VII. Berlin Akademie Verlag
- Karaağaç, Günay (2013). Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karaağaç, Günay (2013). Dil Tarih ve İnsan. Ankara Kesit Yayınları.
- Kasai, Yukiyo (2011). Der Alttürkische Kommentar Zum Vimalakīrtinirdeśa-Sūtra, Berliner Turfantexte XXIX. Belgium Berlin-Brandenburgische Akademie Der Wissenschaften, Brepols Publishers.
- Kasai, Yukiyo (2008). Die Uigurischen Buddhistischen Kolophone, Berliner Turfantexte XXVI. Belgium Berlin-Brandenburgische Akademie Der Wissenschaften, Brepols Publishers.

Le Coq, A. von (1972 ). Opuscula, Türkische Manichaica aus Chotscho I. Leipzig (SEdTF)

Le Coq, A. von (1972 ). Opuscula, Türkische Manichaica aus Chotscho II. Leipzig (SEdTF)

Le Coq, A. von (1972 ). Opuscula, Türkische Manichaica aus Chotscho III. Leipzig (SEdTF)

Müller, F.W.K. (1972). Opuscula, Uigurica I. Leipzig (SEdTF)

Müller, F.W.K. (1972). Opuscula, Uigurica II. Leipzig (SEdTF)

Müller, F.W.K. (1972). Opuscula, Uigurica III. Leipzig (SEdTF)

Müller, F.W.K. ve Gabain, A. von (1972). Opuscula, Uigurica IV. Leipzig (SEdTF)

Ölmez, Mehmet (1991). Altun Yaruk III. Kitap (=5. Bölüm). Ankara Türk Dilli Araştırmaları.

Ölmez, Mehmet (1994). Hsüan-Tsang'ın Eski Uygurca Yaşamöyküsü VI. Bölüm. Doktora Tezi. Ankara Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özbay, Betül (2014). Huastuanift Manihaist Uygurların Tövbe Duası. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.

Özertural, Zekine (2005). Türk Kaynaklarında Maninin Öğretisi. Doktora Tezi. Ankara Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Röhrborn, Klaus (1971). Eine Uigurische Totenmesse, Berliner Turfantexte II. Berlin Akademie Verlag.

Sakaoğlu, Saim (2001). Türk Ad Bilimi I Giriş. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.

Shōgaito, Masahiro (1991). Studies in the Uighur Version of the Abhidharmakośabhāṣya-ṭīkā Tattvārthā Volume I Text, Translation and Commentary. Kyoto, Japan Nakanishi Printing.

Shōgaito, Masahiro (1993). Studies in the Uighur Version of the Abhidharmakośabhāṣya-ṭīkā Tattvārthā Volume II Text, Translation and Commentary. Kyoto, Japan Nakanishi Printing.

- Shōgaito, Masahiro (2008). *Uighur Abhidharma Texts A Philological Study*. Kyoto, Japan Nakanishi Printing.
- Shōgaito, Masahiro, Tuguşeva, Lilia ve Fujishiro, Setsu (1998). *Daśakarmapathāvadānamālā*. Kyoto, Japan Nakanishi Printing.
- Tekin, Şinasi (1960). *Uygurca Metinler II. - Maytrısimit*. Erzurum Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Tekin, Talat (2013 ). *Irk Bitig*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tezcan, Semih (1974). *Das Uigurische Insadi-Sūtra, Berliner Turfantexte III*. Berlin Akademie Verlag.
- Tezcan, Semih (1975). *Eski Uygurca Hsüan Tsang Biyografisi X. Bölüm*. Ankara.
- TOKYÜREK, Hacer (2011). *Eski Uygur Türkçesinde Budizm ve Manihaizm Terimleri*. Doktora Tezi. Kayseri Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Wilkens, Jens (2007). *Das Buch Von Der Sündentilgung, Edition des alttürkisch-buddhistischen Kšanti Kılğuluk Nom Bitig, Berliner Turfantexte XXV*. Berlin Brandenburgische Akademie Der Wissenschaften, Brepols Publishers.
- Wilkens, Jens ( ). *Die drei Körper des Buddha (trikāya), Berliner Turfantexte XXI*. Berlin Brandenburgische Akademie Der Wissenschaften Akademienvorhaben turfanforschung
- Yakup, Abdurishid (2010). *Prajñāpāramitā Literature In Old Uyghur, Berliner Turfantexte XXVIII*. Belgium Berlin-Brandenburgische Akademie Der Wissenschaften, Brepols Publishers.
- Yakup, Abdurishid (2006). *Dişastvustik Eine altuigurische Bearbeitung einer Legende aus dem Catuspariṣat-sūtra*. Wiesbaden Harrassowitz Verlag. Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica.
- Zieme, Peter (1996). *Altun Yaruq Sudur Vorworte und das Erste Buch, Berliner Turfantexte XVIII*. Berlin-Brandenburgische Akademie Der Wissenschaften, Brepols.

Zieme, Peter (2005). Magische Texte des Uigurischen Buddhismus, Berliner Turfantexte XXIII. Berlin.

Zieme, Peter (1975). Manichäisch-türkische Texte, Übersetzung, Anmerkungen, Berliner Turfantexte V. Berlin Akademie Verlag.

Zieme, Peter (2000). Vimalakīrtinirdeśasūtra, Berliner Turfantexte XX. Belgium Berlin-Brandenburgische Akademie Der Wissenschaften, Brepols Publishers.

Zieme, Peter (1985). Buddhistische Stabreimdichtungen der Uiguren, Berliner Turfantexte XIII. Berlin Akademie Verlag. Akademie der Wissenschaften der DDR Zentralinstitut für Alte Geschichte und Archäologie, Brepols Publishers.

Zieme, Peter ve Kara, Georg (1978). Ein Uigurisches Totenbuch Nāropas Lehre In Uigurischer Übersetzung. Budapest Akademiai Kiado.